

שבוע פרשת שלח - בארץ הקודש

(16 - 22 June 19)

י"ג - י"ט סיון תשנ"ט

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ. י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַוְרָה בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָל־עַמּוּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָל־עַמּוּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמּוֹה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:**

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נֹתֵן
הַתוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֱלֹמֶשֶׁה לְאָמֵר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:**

**יְבָרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם:**

וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמֵי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלי"ד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתָו לְעוֹלָם וָעַד:

**וְאַהֲבַתְּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לִבְּךָ וּכְכָל נַפְשְׁךָ וּכְכָל
מַאֲדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּךָ**

**הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנְיֹךָ וּדְבַרְתָּ בָם, בְּשַׁבְּתְךָ בְּבִיתְךָ
וּכְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרַתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטַטְפַּת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.**

**וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ אֶל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ, כָּכָל**

**לִבְבְּכֶם וּכְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמְלַקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דָגְנְךָ וְתִירְשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשַׁדְךָ
לְבַהֲמֹתְךָ, וְאִכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְכַבְּכֶם,**

**וּסְרַתֶּם וּעִבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
אֵף יי בְּכֶם וְעִצַּר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבַּדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יי**

**נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרַתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵכֶם וְהָיוּ לְטַטְפַּת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדֹתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשַׁבְּתְךָ בְּבִיתְךָ**

**וּכְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לְתַת לָהֶם, בְּיַמֵּי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.**

**וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,**

**וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכְּנָף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרֵאיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעִשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים**

**אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהִייתֶם
קִדְּשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי**

אֱלֹהֵיכֶם) אָמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

**הַרְיֵנִי מִקַּבֵּל עָלַי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ
מִצוּה לְהַתְּפַלֵּל בְּתִפְלִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי שְׂמַחֲלֵק
לִימֵי הַחוּדָשׁ.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁבְנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ כְּתוֹרָתְךָ.**

אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

כדאי לשלב י"ד, בן או בת - גם קטני קמנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנותן לו מהוויו או שקיבל כפרס ... שבתן וכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבו על זה "להשם הארץ ומלוואה" (או בראשית־תובות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קִיחַ.

בו יסופר גדול הבטחון שהיה לידוד והרבה תהלות להש"י שקיים לנו מה שהבטיח אותנו:

קִיחַ: 1 יְמִין יְהוָה רֹמְמָה יְמִין יְהוָה עֲשֵׂה חֵיל: 2 לֹא-אֲמוֹת כִּי-אֶחֱיָהּ וְאֶסְפָּר מַעֲשֵׂי יְהוָה: 3 יִסַּר יִסְרֵנִי יְהוָה וְלִפְנוֹת לֹא נִתְנַנֵּי: 4 פִתְחוּ-לִי שַׁעַר צֶדֶק אֲבֹתֶיךָ אֲדַבֵּר: 5 וְהִשְׁעַר לִיהוָה צְדִיקִים יָבֹאוּ: 6 אֲדַבֵּר כִּי עֲנִיתֵנִי וְתַהֲיִלִּי לִישׁוּעָה: 7 אֲבֹן מֵאֶסוּ הַבְּוִגִים הִתְהַלַּח לְרֵאשׁ פְּנֵה: 8 מֵאֵת יְהוָה הִתְהַלַּח וְאֵת הַיָּם נִפְלְאוֹת בְּעֵינָיו: 9 וְהִזְחִיזוּ עֲשֵׂה יְהוָה נִגְלִילָה וְנִשְׁמַחָה בּוֹ: 10 אֲנָא יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא אֲנָא יְהוָה הַצְּלִיחָה נָא: 11 בְּרוּךְ הַפֶּה בְּשֵׁם יְהוָה בְּרַכְּנוּכֶם מִבֵּית יְהוָה: 12 אֵל | יְהוָה וַיֵּאָר לָנוּ אֶסְרוּ-חַג בְּעַבְתֵּימֶם עַד-קִרְנוֹת הַמְּזוּבָּח: 13 אֵלֵי אֲתָהּ וְאֲדַבֵּר אֱלֹהֵי אֲרוֹמְמֶךָ: 14 הַדּוֹד לִיהוָה כִּי-טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד:

15 הַדּוֹד לִיהוָה כִּי-טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד: 16 יִאֲמְרוּ-נָא בֵּית-אֶהְרֶן כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד: 17 יִאֲמְרוּ-נָא יְרֵאֵי יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד: 18 מִזֶּה-מִצַּר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְּמִרְחַב יְהוָה: 19 יְהוָה לִי לֹא אִירָא מִהִישָׁעָה לִי אָדָם: 20 יְהוָה לִי בַּעֲזָרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשֹׂנְאָי: 21 טוֹב לַחֲסוֹת בִּיהוָה מִבְּטַח בְּאָדָם: 22 טוֹב לַחֲסוֹת בִּיהוָה מִבְּטַח בְּגִבִּיבִים: 23 כִּי-לֹא-יִשָּׁר סִבְבוֹנֵי בָשָׂם יְהוָה כִּי אֲמִילִם: 24 סְבוּנֵי גַם-סִבְבוּנֵי בָשָׂם יְהוָה כִּי אֲמִילִם: 25 סְבוּנֵי כְּדַבְּרוּרִים דַּעְכוּ כַּאֲשֶׁר קוֹצִים בָּשָׂם יְהוָה כִּי אֲמִילִם: 26 דַּחַח דְּחִיתֵנִי לְנֶפֶל וְיְהוָה עֲזָרְנִי: 27 עֲזֵי וְזִמְרַת יְהוָה וְתַהֲיִלִּי לִישׁוּעָה: 28 קוֹל | רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאֶהְלֵי צְדִיקִים יְמִין יְהוָה עֲשֵׂה

קִיט

זה המזמור נכבד מאד וחברו דוד על שמונה א"ב וכל אות ח' פסוקים ובכל פסוק יש בו דרך או תורה עדות פקודים מצוה אמירה דבור משפט צדק חקים, כל המזמור הוא מוסר ובקשות גדולות שמן הראוי כל אדם לאמרו בכל יום והוא הכנה גדולה לעבודת הקדוש ברוך הוא (פר"ץ ב"ן דמ"ה סימן שבהם מלת עדותיך בוי"ו חולם):

קִיט: 1 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה לְמוֹדֵנִי חֲקִיד: 2 בְּשִׁפְתֵי סִפְרָתִי כָּל מִשְׁפָּטֵי-פִיד: 3 בְּדַרְךְ עֲדוּתִיד שִׁשְׁתִּי כָּעַל כָּל-הוֹן: 4 בְּפִקּוּדֵיךְ אֲשִׁיחָה וְאֶפְיֹטָה אֶרְחִתִּיד: 5 בְּחִקְתִּיד אֲשַׁתְּעֶשֶׂע לֹא אֲשַׁכַּח דְּבָרְךָ: 6 גַּם גְּמֹל עַל-עֲבֹדְךָ אֶחֱיָהּ וְאֲשַׁמְרָה דְּבָרְךָ: 7 גַּלְעֵינִי וְאֶפְיֹטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ: 8 גַּר אֲנִכִּי בְּאֶרֶץ אֶל-תִּסְתַּר מִפְּנֵי מִצְוֹתֶיךָ: 9 גַּרְסָה נִפְשִׁי לְתַאֲבָה אֶל-מִשְׁפָּטֶיךָ בְּכָל-עַתָּה: 10 גַּעֲרַת זָדִים אֲרוּרִים הַשְּׂגִים מִמִּצְוֹתֶיךָ: 11 גַּל מַעֲלֵי חֶרֶף וְכוּ כִּי עֲדוּתֶיךָ נִצַּרְתִּי: 12 גַּם יִשְׁבוּ שָׂרִים

13 אֲשֶׁרִי תְּמִימֵי-דָרְךָ תְּהַלְכִים בְּתוֹרַת יְהוָה: 14 אֲשֶׁרִי נִצַּרְתִּי עֲדוּתִי בְּכָל-לֵב יִדְרָשׁוּהוּ: 15 אֶף לֹא-פָּעַלְוּ עוֹלָה בְּדַרְכֵי חֶלְכוֹ: 16 אַתָּה צִוִּיתָה פִּקּוּדֶיךָ לְשֹׁמֵר מֵאֵד: 17 אֶחְלִי יִכְנֹו דְרָכֵי לְשֹׁמֵר חֲקִיד: 18 אֲנִי לֹא-אֲבוֹשׁ בְּהַבִּיטִי אֶל-פְּלִמְצוֹתֶיךָ: 19 אֲדַבֵּר בְּיִשְׁר לֵב בְּלִמְדֵי מִשְׁפָּטֶיךָ צֶדֶק: 20 אֶת-חֲקִיד אֲשַׁמְר אֶל-תַּעֲזוּבֵנִי עַד-מֵאֵד: 21 בְּמָה יִזְכֶּה-נֶעַר אֶת-אֶרְחוֹ לְשֹׁמֵר דְּבָרְךָ: 22 בְּכָל-לִבִּי דִרְשָׁתִּיד אֶל-תִּשְׁגֵּנִי מִמִּצְוֹתֶיךָ: 23 בְּלִבִּי צִפְנֵתִי אֲמַרְתִּיד לְמַעַן לֹא אֲחֻטֵּא-

המשך מזמור קיט בעמוד עג

סוף זמן קידוש לבנה:
יום ראשון בערב, י"ג סיון

אגרות קודש

ב"יה, כ"ט סיון, תשכ"ב
ברוקלין.
שלום וברכה!

... מנהגנו לקרות שם לבת שנולדה - בקרה"ת הכי קרובה. והרוצה לאחר קריאת השם, שהוא חיות האדם - עליו להביא רא"י. והרי אמרז"ל דאשה כמאן דמהילא דמיא, ופשיטא שהכוונה תיכף בלידתה.

ראיתי הנדפס בזה בס' טעמי המנהגים - ואין אנו אחראים לשמועות.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיח, קיט ג
- (ג) מאמר ד"ה בהעלותך את הנרות
שבת פרשת בהעלותך, י"ט סיון, היתשכ"ה ה
- (ד) מאמר ד"ה להבין ענין טענת המרגלים
שבת פרשת שלח, מבה"ח תמוז, היתשכ"ה יא
- (ה) שיחת יום ב' דחג השבועות ה'תשכ"ה יז
- (ו) שיחת ש"פ בהעלותך, י"ט סיון, ה'תשכ"ה כא
- (ז) שיחת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז, ה'תשכ"ה כד
- (ח) משיחת ש"פ בהעלותך, י"ט סיון ה'תשנ"א כז
- (ט) לקוטי-שיחות פרשת שלח כרך יח לט
- (י) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל מו
- (יא) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת שלח מח
- (יב) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת שלח נ
- (יג) שיעורי תהלים לשבוע פרשת שלח עה
- (יד) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת שלח עו
- (טו) לוח "היום יום" לשבוע פרשת שלח פה
- (טז) הלכה יומית לעיון ברמב"ם פז
- שיעורי רמב"ם**
- (ז) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת שלח צ
- (יח) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת שלח קנא
- (יט) – ספר המצוות לשבוע פרשת שלח קסז
- (כ) נביאים וכתובים
ירמיה פרק טו-טז, קהלת פרק ד קסט
- (כא) משניות – מסכת שבועות/עדיות
ביאור קהתי קעא
- (כב) עין יעקב מסכת מגילה קעט
- (כג) מסכת בכורות עם ביאורים
מדף ס עד דף סא קפ
- (כד) מסכת ערכין עם ביאורים
מדף ב עד דף ו קפז
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כה) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וצינונים
אדמו"ר הזקן רז
- (כו) שולחן ערוך הלכות ברכות השחר
לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן רח
- (כז) לקוטי תורה ד"ה ועתה יגדל נא
אדמו"ר הזקן רי
- (כח) שערי תשובה
אדמו"ר האמצעי ריז
- (כט) מאמרי הצ"צ – דרך מצותיך
אדמו"ר ה"צמח צדק" ריח
- (ל) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש ריט
- (לא) קונטרס עץ החיים
אדמו"ר מוהרש"ב רכ
- (לב) ספר המאמרים – קונטרסים
אדמו"ר מוהרי"צ רכב
- (לג) ספר השיחות ה'תש"ב-תש"ג בלה"ק
אדמו"ר מוהרי"צ רכה
- (לד) אגרות קודש
אדמו"ר מוהרי"צ רכז
- (לה) חומש לקריאה בציבור רכח
- (לו) קריאה התורה למנחת שבת-קודש רלז
- (לז) ביאורים לפרקי אבות פרק ב רלז
- (לח) לוח זמנים לשבוע פרשת שלח רלח
- (לט) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש רלט

ביאור בדרך אפשר

1 נאמר בתחילת פרשת השבוע, "וידבר ה' אל משה לאמור, דבר אל אהרן
2 ואמרת אליו".
3 **בְּהֵעֲלֹתְךָ אֶת הַנְּרוֹת וְגו'** ¹ אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות.
4 הנה מה שכתוב בפסוק זה, "בהעלותך את הנרות", "נרות" לשון

5 רבים, קאי מכון בפשטות על
6 נרות המנורה שהיו שבועה
7 נרות. ויש לפרש גם
8 ש"נרות" לשון רבים, רומז
9 על שני סוגי נר. הסוג האחד
10 הוא מה שכתוב ² נר הנוי
11 נשמת אדם כלומר, היהודי נקרא
12 נר, והשני הסוג השני של נר הוא
13 מה שכתוב ³ כי אתה נרי הנוי
14 כלומר, הקדוש-ברוך-הוא נקרא נר,
15 וכמאמר רז"ל ⁴ במדרש אמר
16 הקדוש-ברוך-הוא לאדם, נרי
17 בידך ונרך בידך כו' (וכהמשך)
18 דברי המדרש, נרי בידך זו התורה
19 דכתיב כי נר מצוה ותורה אור, ונרך
20 בידך זו הנפש דכתיב נר הוי' נשמת
21 אדם (וה' אומר לאדם), אם שמרת את
22 נרי אני משמר את נרך. ועל זה
23 נאמר בהעלתך את הנרות,
24 שקאי הכונה על שני הנרות
25 האדם והקדוש-ברוך-הוא, "נר הנוי"
26 נשמת אדם, ו"כי אתה נרי
27 הנוי", ובשניהם בשני העניינים,
28 היינו הן בנפש האדם והן בענייני
29 אלוקות והתורה צריכה להיות
30 עבודת האדם, שזהו ענין
31 "בהעלתך את הנרות" את שני
32 סוגי הנרות, כפי שמשיך ומבאר.
33 (ב) ויובן בהקדים המבאר
34 ב'תורה אור' לאדמו"ר הזקן
35 דבור-המתחיל במאמר הפותח
36 בפסוק רני ושמחי בת ציון
37 נשפסוק זה הוא התחלת
38 ההפטרך דפרשת בהעלתך ⁶,
39 וישנם כמה וכמה מאמרים
40 בתורת החסידות השייכים לפרשת
41 בהעלתך, שמתחילים בפסוק

ביאור בדרך אפשר

זו "רני ושמחי" [בבאור הטעם ש'כנסת ישראל' נקראת בפסוק
זה בשם 'בת', דאיתא מובא במדרש ⁷ משל למלך שהיתה
לו בת כו' לא זו מחבבה עד שקראתה בתי כו', לא זו
מחבבה עד שקראתה אמי וכו'.

46 וזה לשון המדרש על הכתוב "צאנה
47 וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה
48 שעטרה לו אמר": "אמר רבי יצחק,
49 חזרתי בכל המקרא ולא מצאתי
50 שעטתה בתי-שבע עטרה לשלמה. רבי
51 שמעון בר יוחאי שאל את ר' אלעזר
52 ברבי יוסי אפשר ששמעת מאביך מהו
53 'בעטרה שעטרה לו אמר', אמר לו:
54 הן. משל למלך שהיתה לו בת יחידה
55 והיה מחבבה ביותר מדאי. והיה קורא
56 אותה 'בתי'. לא זו מחבבה עד שקראה
57 'אחותי' ועד שקראה 'אמי'. כך
58 הקב"ה בתחילה קרא לישראל 'בת'
59 שנאמר 'שמעי בת וראי והטי אונך
60 ושכחי עמך ובית אביך'. לא זו מחבבן
61 עד שקראן 'אחותי' שנאמר 'פתחי לי
62 אחותי רעייתי יונתי תחתי שראשי נמלא
63 טל קרוצותי רסיסי לילה'. לא זו מחבבן
64 עד שקראן 'אמי' שנאמר 'הקשיבו אלי
65 עמי ולאומי אלי האזינו כי תורה מאתי
66 תצא ומשפטי לאור עינים ארגיע'. עמד
67 רבי שמעון בר יוחאי ונשקו על ראשו.
68 **וימקדים** אדמו"ר הזקן במאמר
69 ב'תורה אור' שצריך להבין מה
70 שכתוב "נר הנוי נשמת
71 אדם", הינו, שהנשמה
72 קרויה נר של שם הנוי, והרי
73 פעם אמר הכתוב "כי אתה
74 נרי הנוי", הינו שהוא יתברך
75 נקרא נר של נשמות ישראל
76 ולכאורה שני הפסוקים סותרים זה את
77 זה, אחד אומר שהנשמה היא הנר של
78 הקדוש-ברוך-הוא, ואחד אומר
79 שהקדוש-ברוך-הוא הוא הנר של בני
80 ישראל.
81 ויש לומר, ששני עניינים אלו,
82 האמורים בשני הפסוקים "כי אתה

בס"ד. שבת פרשת בהעלותך,

י"ט סיון, ה'תשכ"ד

(הנחה בלתי מוגה)

1 **בְּהֵעֲלֹתְךָ אֶת הַנְּרוֹת וְגו'** ¹. הנה מה שכתוב
2 "נרות" לשון רבים, קאי בפשטות
3 על נרות המנורה שהיו שבועה נרות. ויש לפרש
4 גם ש"נרות" לשון רבים, רומז על שני סוגי נר.
5 האחד הוא מה שכתוב ² נר הנוי נשמת אדם,
6 והשני הוא מה שכתוב ³ כי אתה נרי הנוי,
7 וכמאמר רז"ל ⁴ אמר הקדוש-ברוך-הוא לאדם,
8 נרי בידך ונרך בידך כו'. ועל זה נאמר בהעלתך
9 את הנרות, שקאי על שני הנרות, "נר הנוי"
10 נשמת אדם, ו"כי אתה נרי הנוי", ובשניהם
11 צריכה להיות עבודת האדם, שזהו ענין
12 "בהעלתך את הנרות".

13 (ב) ויובן בהקדים המבאר ב'תורה אור' דבור-
14 המתחיל רני ושמחי בת ציון ⁵
15 שפסוק זה הוא התחלת ההפטרך דפרשת
16 בהעלתך ⁶, וישנם כמה וכמה מאמרים השייכים
17 לפרשת בהעלתך, שמתחילים בפסוק זה [ה]
18 בבאור הטעם ש'כנסת ישראל' נקראת בשם
19 'בת', דאיתא במדרש ⁷ משל למלך שהיתה לו
20 בת כו' לא זו מחבבה עד שקראתה בתי כו', לא
21 זו מחבבה עד שקראתה אמי וכו'. ומקדים שצריך
22 להבין מה שכתוב "נר הנוי נשמת אדם", הינו,
23 שהנשמה קרויה נר של שם הנוי, והרי פעם
24 אמר הכתוב "כי אתה נרי הנוי", הינו שהוא
25 יתברך נקרא נר של נשמות ישראל. ויש לומר,
26 ששני עניינים אלו, "כי אתה נרי הנוי", ו"נר הנוי"

(1) ריש פרשתנו. (2) משלי כ, כז. (3) שמואל-ב כב, כט. (4) דב"ר פ"ד, ד. (5) ראה תו"א מקץ לו, א ואילך. ועם הגהות —
אוה"ת חנוכה שיג, ב ואילך. וראה סה"מ תרכ"ז ע' שכא ואילך (הנחת אדמו"ר מהר"ש (גוכתי"ק) ממאמר הצ"צ ש"פ
בהעלותך תרט"ז), ובהנסמן שם. (6) זכרי' ב, טו. (7) שמו"ר ס"פ פקודי. שהש"ר ספ"ג.

שבת פרשת בהעלותך, י"ט סיון, ה'תשכ"ד

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 גרי הַגִּי, וְגֵר הַגִּי נִשְׁמַת אָדָם, הם בְּהִתְאֵם לְשֹׁנֵי
2 הָעֵנְיָנִים דְּ"בִתִּי" וְ"אֲמִי" הַנּוֹכְרִים בַּמִּדְרָשׁ כְּשֵׁמוֹת שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
3 הוּא קוֹרֵא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהֵינּוּ, דְּמָה שֶׁכְּתוּב "כִּי אֶתָּה גֵרִי הָיִיתָ",
4 שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִקְרָא גֵר שְׁמַאִיר מִשְׁפִּיעַ אֹר לְיִשְׂרָאֵל,
5 הֲרִי זֶה בְּאֹפֶן שֶׁנִּשְׁמַת
6 יִשְׂרָאֵל הֵם הַמְקַבְּלִים אֶת הָאֹר
7 וְהַשְּׁפֵעַ מֵאֵת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
8 שֶׁזֶהוּ עֲנִין "בִּתִּי", שֶׁהַבַּת
9 הִיא בְּכַחֲמֵי מְקַבֵּל כְּמִבּוֹאֵר
10 בַּהֲרַחֲבָה בְּקַבְלָה וְחִסְדוֹת - שֶׁהַבֵּן,
11 הַזֶּכֶר, מִסְמֵל אֶת בְּחִינַת הַמְשִׁיעַ,
12 וְהַבַּת, הַנְּקֵבָה, מִסְמֵלֵת אֶת בְּחִינַת
13 הַמְקַבֵּל. וְזֶהוּ שֶׁכְּתוּב "גֵר הַגִּי"
14 נִשְׁמַת אָדָם", שֶׁנִּשְׁמַתוֹת
15 יִשְׂרָאֵל הֵם גֵר שְׁמַאִיר
16 לְהַגִּי⁸, הֲרִי זֶה בְּאֹפֶן
17 שֶׁהַנִּשְׁמַתוֹת הֵם בְּכַחֲמֵי מִשְׁפִּיעַ, שֶׁזֶהוּ עֲנִין
18 מִשְׁפִּיעַ, שֶׁזֶהוּ עֲנִין "אֲמִי"
19 וְהִיא הָאֵם מִשְׁפִּיעָה וְנוֹתֵנָה לְיִלְדֶיהָ.
20 ג) וּמִמְשִׁיךְ בַּמֶּאֱמָר, אֵךְ
21 הָעֵנִין יוֹכֵן בְּהַקְדִּים עֲנִין מֵהַ
22 שְׁכָתוּב⁹ בְּסוּמֵי סֵפֶר תְּהִלָּה כֹּל
23 הַנִּשְׁמָה תְּהִלָּה יְהִי, הֵינּוּ
24 הַשְּׁנֵשֵׁמָה מֵהַלֵּלֵת אֶת ה' וְהִיא בְּחִינַת
25 מִשְׁפִּיעַ. וּמִוֹסִיף הַצְּמִחַ צֶדֶק'
26 בְּהַגְהָה¹⁰ בְּחֹךְ הַמֶּאֱמָר, שֶׁמָּה
27 שֶׁהַקְדִּים רַבְּנוּ ז"ל אֲדַמְוִר הֶזְקִין
28 בְּפִסְוִק "כֹּל הַנִּשְׁמָה" הוּא
29 מִפְּנֵי שְׁעֵלִית הַמְלִכּוֹת מִבּוֹאֵר
30 בְּקַבְלָה וְחִסְדוֹת שְׁבוּמִינִים מִסּוּיִימִים,
31 שְׁבוּמֵן חֲצוֹת תַּמְעִלִית בְּחִינַת ה'מְלִכּוֹת'
32 (הַסְפִירָה הָאֲחֻרֹנָה וְהַתַּחְתּוֹנָה מֵעֵשֶׂר
33 הַסְפִירוֹת שֶׁדְּרָכָה הָאֹרֹךְ הָאֱלֹקִי מִשְׁפִּיעַ
34 בְּבִרְיָאָה) עוֹלָה וּמִתְחַבֵּרֵת אֶל הַסְפִירוֹת
35 שֶׁלְמַעֲלָה מִמֶּנָּה, וְהִיא הַתְּעוֹרֵרוֹת מִצַּד
36 הַמְקַבֵּל הַמְעוֹרֵרֵת אֶת אֹר הַסְפִירוֹת
37 שֶׁלְמַעֲלָה מֵה'מְלִכּוֹת' (וְלִדְרוּגָמָא,
38 מִבּוֹאֵר שֶׁעֵינִין זֶה הוּא בְּחִצּוֹת הַלֵּילָה
39 שֶׁהוּא עַת רִצּוֹן. וְלִכֵּן בְּשַׁעַר זוֹ שֶׁל
40 חֲצוֹת הַלֵּילָה הִיתָה הַגְּנִינָה שֶׁהַתְּגַנְנָה
41 מֵאֵלֶיהָ כְּבִינוּרֵי שֶׁל דוּד) הִיא
42 בְּכַחֲמֵי "אֲמִי", בְּחִינַת בִּינָה
43 הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי הַכוֹנֵנָה לְבַחֲמֵינַת בִּינָה שֶׁהִיא ה'אִימָא' הַמּוֹלִידָה אֶת הַמִּידוֹת,

וּנִשְׁמָה הִיא גַּם-כֵּן בְּחִינַת בִּינָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹¹ נִשְׁמַת
שְׁדִי תְּבִינִים, לְכֵן הַקְדִּים בְּפִסְוִק זֶה "כֹּל הַנִּשְׁמָה תְּהִלָּה יְהִי".
וּמִבְּאֵר, שֶׁ"תְּהִלָּה" הוּא מְלִשׁוֹן "בְּהִילוּ" הַדְּלִיקוּ, הֵאִירוּ גֵרוֹ עַל
רֵאשִׁי¹², שֶׁהוּא לְשׁוֹן הָאֲרָה, דְּקָאִי שְׁכוּנָתוֹ עַל הַתְּהוּוֹת
כֹּל הָעוֹלָמוֹת שֶׁהִיא מֵהָאֲרָה
בְּלִבָּד וְלֹא מֵהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
בְּעֲצֻמוֹ שְׁנַעֲלָה וּמְרוֹמָם מֵהָעוֹלָמוֹת
וְהַנְּכַרְאִים הַמּוֹגַבְּלִים. אֵךְ כְּדִי
שִׁיכָּל לְהִיּוֹת עֲנִין שֶׁל הָאֲרָה
מוֹעֲטָה וְלֹא גִילוּי הָאֵין-סוֹף עֲצֻמוֹ, עַל
מִנַּת לְבַרְוֹ עוֹלָמוֹת וְנִכְרָאִים מּוֹגַבְּלִים,
צִרְיָךְ לְהִיּוֹת תַּחֲלָה עֲנִין
הַצְּמִצּוּם שֶׁל הָאֹר הָאֵין-סוֹף הַכִּלִּי-
גְּבוּל. וְזֶהוּ מֵהַ שְׁכָתוּב¹³ בְּנִכּוּאָת
יִשְׁעִיהָ כִּי בְּיָהּ ה' צוּר
עוֹלָמִים, וְאֶמְרוּ חֲכָמֵינוּ
ז'¹⁴ בְּגִמְרָא שֶׁהַפִּסְוִק נִדְרַשׁ כֵּךְ
שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּרֵא "עוֹלָמִים",
הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא בְּאֲמִצְעוֹת
הָאוֹתִיּוֹת יוֹד ה'וּא", הָעוֹלָם הַזֶּה נִכְרָא
בְּה' (כְּכַתוּב 'אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם
וְהָאָרֶץ בְּהִיבְרָאם' וְדוֹרְשִׁים בְּה' בְּרֵאם)
בִּיּוֹד נִכְרָא הָעוֹלָם הַבָּא,
הֵינּוּ, שְׁכָדִי שִׁיכָּל לְהִיּוֹת
הַתְּהוּוֹת עוֹלָם הַבָּא שְׁגַם הוּא
הָאֲרָה מֵאֹר הָאֵין-סוֹף - הֲרִי זֶה
עַל-יְדֵי אוֹת יוֹד, שֶׁהוּא עֲנִין
הַצְּמִצּוּם. וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן הֵנָּה
עוֹלָם הֵנָּה נִכְרָא בְּה' א' שִׁישׁ
לֶה אוֹרֵךְ וְרוּחָם וְהִיא מוֹרָה עַל צִמְצוּם
פְּחוֹת מֵאוֹת יוֹד שֶׁהִיא נְקוּדָה בְּלִבָּד,
כִּי¹⁵ אֵלּוּ הִיְתָה גַּם בְּרִיאַת
עוֹלָם הֵנָּה עַל-יְדֵי יוֹד, הֵנָּה
הַסְפִירוֹת מְצוּמָצָם יוֹתֵר מְדַאִי,
וְאֵז הֵנָּה יָכוֹל לְהִיּוֹת יְנִיקָה
לְחִיצוּנִים הַכּוֹחוֹת שֶׁמְחוּץ לְגְבוּל
הַקְדוּשָׁה יוֹנְקִים אֶת חִיּוֹת כְּתוּצָאָה
מִצְמִצּוּמִים רַבִּים בְּאֹר הָאֱלֹקִי, וְאֵם
הַצְּמִצּוּם הוּא יוֹתֵר מְדִי, עֲלוּל לְהִיּוֹת
מִצַּב בּוֹ יִקְבְּלוּ חִיּוֹת יִתְרֵהּ. וְכִמּוֹ
שְׁמִצּוּנוֹ בְּעֲנִין הַשְּׁעֵרוֹת¹⁶
שֶׁהֵם חֶלֶק מֵהַגּוֹף הַחַי אֲבָל יֵשׁ בְּהֵם חִיּוֹת מְצוּמָצָמָת מֵאֵד, שְׁכָבְנִיר שֶׁקִּיבֵל
עַל עֲצֻמוֹ לֹא לְשִׁתּוֹת יֵין, לֹא לְהִיטְמָא וְלֹא לְהַסְתַּפֵּר הֲרִי זֶה הַשְּׁעֵרוֹת עֲנִין

(8) ראה במדב"ר פט"ו, ה. 9) תהלים קנ, ו. 10) סה"מ תרכ"ז ע' שכב. 11) איוב לב, ח. 12) שם כט, ג. 13) ישעי' כו, ד. 14) מנחות כט, ב. 15) ראה לקו"ת ר"פ בשלח. 16) ראה לקו"ת אמור לא, סע"ד ואילך. סה"מ"צ להצ"צ קד, סע"ב ואילך.

ביאור בדרך אפשר

1 שֶׁל קְדוּשָׁה, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב 17 "קִדְשׁ יִהְיֶה, גְּדֹל פְּרַע שְׁעַר
 2 רֵאשׁוֹ" מִבְּלֵי הַסְּתֵפֶר, מֵה־שְׂאִין־כֶּן בְּלוּיִם נֶאֱמָר 18 וְהֶעֱבִירוּ
 3 תַעֲרַר עַל כָּל בְּשָׂרָם שֶׁלָּא יִישָׂרוּ לָהֶם שַׁעֲרוֹת, כִּי אֲצִלֶם הַדָּבָר עֲלוּל
 4 לְהֵבִיא יִנְיָקָה לְחִיצוֹנִים (דְּלֹא כְּמוֹ בִּפְתָּהִים, וּבִפְרָט בְּכֹהֵן גְּדוּל,
 5 שֶׁהַשְּׁעָרוֹת הֵן הַמְּשָׁכוֹת
 6 עֲלִיזוֹת כו' 19 כְּמִבּוֹאֵר בִּלְקוּטֵי
 7 תוֹרָה' לְאִדְמוֹר' הַזֶּקֶן, "בְּלוּיִים נֶאֱמָר
 8 וְהֶעֱבִירוּ תַעֲרַר כִּי מִפְּנֵי הַשְּׁלוּיִים הֵם
 9 מִסְּטֵרָא דְשִׂמְלָא מִבְּחִינַת גְּבוּרוֹת, עַל
 10 כֵּן אֲדַרְבֵּה צִרִיךְ שֶׁלָּא יֵצֵא מֵהֶם
 11 הַהִמְשָׁכָה עוֹד בְּבִחִינַת שַׁעֲרוֹת
 12 וְצִמְצוּמִים... וְדוּקָא לְכַהֲנִים שֶׁשׁוֹרֵשׁ
 13 מִבְּחִינַת רֹבֵךְ חֶסֶד אִזּוֹ הַשַּׁעֲרוֹת הֵם
 14 הַמְּשַׁכְּת עֲלֵיוֹנֹת. וְאֲדַרְבֵּה דוּקָא
 15 בְּבִחִינַת שַׁעֲרוֹת לְבַד יִכּוֹל לְהִיטֵי גִילּוּי
 16 וְהַהִמְשָׁכָה מִבְּחִינַת זֵו שֶׁאֵם לֹא כֵּן לֹא
 17 יִכּוֹל לְהַכִּיל. מֵה־שְׂאִין־כֶּן בְּלוּיִים אֵין
 18 צִרִיךְ לְהִיטֵי שַׁעֲרוֹת (כו'), וְעַל־דִּרְךָ־
 19 זֶה בְּאִשָּׁה שֶׁגַּם בַּה שַׁעֲרוֹת הֵם
 20 דְּבַר לֹא רְצוּי, שְׂאֵמְרוּ חו"ל 20
 21 שְׁעַר בְּאִשָּׁה עָרוּהָ. וְהֵינּוּ,
 22 לְפִי שֶׁעֲנִין הַשְּׁעָרוֹת מוֹרָה עַל
 23 הַמְּשָׁכָה וְגִילּוּי שֶׁל אֹרֵךְ אֱלוֹקֵי
 24 מְצִימְצִמְתָּ בִּיּוֹתֵר, כְּמִשְׁלַל
 25 הַשְּׁעָרָה שֶׁעַם הֵייתָ שְׁנִמְשָׁךְ
 26 בַּה חֵיטוֹת מִהֶמְחָה, וְעַל־דִּרְיִי־זֶה
 27 נַעֲשֶׂה בַּה עֲנִין הַגְּדוּל
 28 וְהַצְּמִיחָה, הֲרִי זֶה רַק חֵיטוֹת
 29 מְצִימְצִמְתָּ בִּיּוֹתֵר עַד כְּדֵי כֶּךָ
 30 שְׁבִהֲחֲתָךְ הַשְּׁעָרָה לֹא יִכָּאֵב
 31 לְמַחַ כְּלָל (דְּלֹא כְּמוֹ אֲבָרֵי
 32 הַגּוּף שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם רַבּוּי חֵיטוֹת
 33 כו').
 34 וְלִכֵּן בְּגִלּוֹל הַשִּׁלּוּב שֶׁמִּצַּד אַחַד
 35 הַשַּׁעֲרוֹת מִקְּבֻלוֹת חֵיטוֹת מִהֶמְחָה, וּמִצַּד
 36 שֵׁנִי זֵו חֵיטוֹת מֵאֵד מְצִימְצִמְתָּ שְׂנִיךְ
 37 עֲנִין הַקְּדוּשָׁה לְבִחִינַת
 38 שְׁעָרוֹת, דְּדוּקָא הַשְּׁעָרָה
 39 מוֹרָה עַל עֲנִין הַקְּדוּשָׁה,
 40 דְּלִהְיוֹתוֹ קְדוּשׁ וּמוֹבְדֵל
 41 וּמְרוּמָם מֵהַדְּבָרִים הַנְּחֻתִים

ביאור בדרך אפשר

והמוגבלים אי־אפשר להיות ממנו המשכה והתגלות מלמעלה
 למטה רק אלא על־ידי בחינת שערות צמצום גדול ביותר דוקא,
 כמו שכתוב 21 על הקב"ה, כביכול ושער רישיה פעמר נקא ושער
 ראשו כצמר נקי. אבל למטה בתוך גדי העולם המוגבל אי־אפשר
 שיומשך אור ושפע אלוקי ורוחי
 על־ידי שערות וכאמור שהעולם
 הזה לא נברא ביו"ד כדי שלא יהיה
 יותר מדי צמצום, שזהו ענין שער
 באשה ערוה, כי 'אשה' רומז
 לבחינת החיות האלוקית
 המתלבשת בעולמות שהוא
 בחינת נוקבא בחינת המקבל
 מהמספיע, וכשיומשך משם
 מהחיות האלוקית המצומצמת באופן
 של צמצום על־ידי שערות,
 הנה מחמת רבוי הצמצומים
 יוכל להיות יניקת החיצונים
 ותהיה השפעה להיפך הקדושה שלא
 כראוי. וזהו הטעם הפנימי לכך
 ששער האשה צריך להיות
 מכוסה 22, הינו, שענין
 הצמצום לא יהיה בגלוי כי
 כאשר הצמצום ניכר ונראה הרי זה
 צמצום יותר מדי, ויכולה להיות מזה
 יניקה לחיצונים. וכמו־כן בלויים,
 שלהיותם מבחינת הגבורות,
 הנה כשיומשך מהם השפע
 על־ידי שערות וצמצומים,
 אזי תהיה יניקת החיצונים
 (כמובא לעיל מ'לקוטי תורה' שזהו
 ההבדל בין לויים שהם מבחינת
 הגבורות לכהנים שהם מבחינת חסד),
 ולכן נאמר בהם בלויים
 "והעבירו תער על כל
 בשרם" שלא יהיו להם שערות כלל.
 וזהו גם הטעם שעולם הזה
 נברא בה"א שיש לה אורך ורוחב
 ולא ביו"ד שהיא נקודה בלבד,
 כדי שלא יהיה הצמצום
 ביותר, שאז תהיה יניקה
 לחיצונים.

(17) נשא ו, ב. (18) פרשתנו ז, ז. (19) ראה לקו"ת קרח נד, ב. (20) ברכות כד, א. (21) דניאל ז, ט. (22) ראה גם אג"ק חט"ו ע' תטו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ובכפרטיות יותר, הנה בשם הַגִּי' המורכב מהאותיות יו"ד ה"א וא"ו
 2 ה"א יש שְׁתֵּי הַהִי"ן, ה"א ראשונה וה"א אחרונה. ומה
 3 שְׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל במאמר הנזכר לעיל (על הכתוב "כי ביה ה' צור
 4 עולמים) בַּה"א נִבְרָא עוֹלָם הַזֶּה, קָאֵי מִכוּון עַל הַ"א אַחֲרוֹנָה
 5 שהיא למטה במדריגה מה"א ראשונה,
 6 אֶלֶּא שְׁשֻׁרְשָׁה של ה"א אחרונה
 7 שבה נברא העולם הזה הוא מֵה"א
 8 ראשונה, שְׁהִיא בְּחִינַת עוֹלָם
 9 הַבָּא. וְהֵינּוּ, שָׂרָק בְּרִיאַת
 10 עוֹלָם הַבָּא הִיָּה בְּיוֹד
 11 באמצעות האות יו"ד, אֶבֶל עוֹלָם
 12 הַבָּא עֲצָמוֹ הוּא לא בחינת יו"ד
 13 שצורתה נקודה והיא מורה על
 14 הצמצום אלא בְּחִינַת ה"א
 15 (ראשונה) 23 שיש בה אורך ורוחב
 16 וגילוי, והעולם הבא הוא שורש ומקור
 17 לעולם הזה.
 18 וְזֶהוּ "כֹּל הַנְּשָׂמָה תְּהִלָּ לַיָּה
 19 ה", שְׁעֲבוֹדַת הָאָדָם הִיא
 20 לְהַמְשִׁיךְ ולגלות מלמעלה למטה
 21 בְּחִינַת י"ה גם בחינת יו"ד וגם
 22 בחינת ה"א, שְׁזָהוּ פִּירוּשׁ
 23 "תְּהִלָּל", מִלְּשׁוֹן "בְּהִלּוֹ
 24 גִּירוֹ", לְשׁוֹן הָאָרֶה, הֵינּוּ
 25 שְׁתֵּי הַיָּה הָאֶרֶת וְהַתְּגִלּוֹת יו"ד
 26 ה"א לְהִיּוֹת בְּיוֹד נִבְרָא
 27 הָעוֹלָם הַבָּא וּבַה"א נִבְרָא
 28 הָעוֹלָם הַזֶּה כמבואר בחסידות
 29 שתחילת הבריאה היתה בחסדו של
 30 הקדוש-ברוך-הוא אבל לאחר מכן
 31 הבריאה נמשכת כתוצאה מהתעוררות
 32 שכאה על ידי עבודת האדם ועל כך
 33 מבואר כאן שעבודת האדם מעוררת
 34 וממשיכה גם את בחינת יו"ד שבה
 35 נברא העולם הבא וגם את בחינת ה"א
 36 שבה נברא העולם הזה.
 37 וְמָה שְׁכַתּוּב "כֹּל הַנְּשָׂמָה
 38 תְּהִלָּ לַיָּה", נְשָׂמָה דִּיקָא,
 39 שפועלה זו של עבודת האדם הפועלת
 40 התעוררות והמשכת יו"ד וה"א לברוא עולמות היא על-ידי בחינת נשמה' אף
 41 שְׁבִנְפֵשׁ הָאָדָם יֵשׁ שְׁלֵשׁ בְּחִינּוֹת שונות הנקראות נֶפֶשׁ רִיחַ

נְשָׂמָה, הָרִי זֶה לְפִי שְׁנִשְׂמָה" הוּא מִלְּשׁוֹן נְשִׂמָה',
 כְּדָרָשׁת חֲכָמֵינוּ ז"ל 24 עַל הַפָּסוּק "כֹּל הַנְּשָׂמָה תְּהִלָּ לַיָּה"
 יָה", עַל כֹּל נְשִׂמָה וְנִשְׂמָה שְׂאָדָם נוֹשֵׁם צָרִיךְ לְקַלֵּס
 להלל ולשבח לְבוֹרֵא, וְעֵינָן הַנְּשִׂמָה שְׂבָאָדָם הוּא בְּחִינַת רְצוּא
 וְשׁוֹב', במרכבה העליונה שראה
 יחזקאל נאמר לגבי עבודת המלאכים
 הנקראים 'חיות הקודש' - "וזהחיות
 רצוא ושׁוב", כלומר, משתוקקים
 לדבוק באלוקות ולהיכלל בקדושה
 ברוך-הוא, רצוא, אך למעשה לא
 מתבטלים וממשיכים למלא את
 שליחותם - 'שוב', ועינין זה קיים גם
 בעבודה הרוחנית של האדם ובא לידי
 ביטוי גם בנושא הנשימה שבה האדם
 שואף לתוכו אור ונושף אותו בחזרה
 וחזור חלילה, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב 25
 אָשׁוּם וְאָשָׂאף יַחַד, שְׁשׁוֹאֵף
 הַהֶבֶל האויר וְנִכְנָס אל תוך הגוף
 וְיוֹצֵא, וְעַל-יְדֵי-זֶה שֵׁשׁ בָּאָדָם
 (הן בעבודתו הרוחנית והן בנשימה
 שלו) רצוא ושׁוב' נִמְשָׁךְ גַּם
 כְּלָלוֹת חִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת בְּאֹפֶן
 שֶׁל רְצוּא וְשׁוֹב' כלומר שכל
 העת החיות נמשכת ויורדת להחיות את
 העולמות, משתוקקת לחזור למקורה
 ושבה ויורדת להחיות את העולמות.
 (ד) וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף וּלְבָאָר דִּיּוֹק
 הַלְּשׁוֹן "כֹּל הַנְּשָׂמָה" גו',
 עַל-פִּי הַמְּבַאֵר בְּמֵאָמֵר כ"ק
 אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן (בְּכִיכֵל כֹּרֵךְ שֶׁל
 מאמרי חסידות כְּתִבְיָד שְׁנַפְּדָה
 לְאַחֲרוֹנָה מִן הַשְּׂבִיָּה ברוך כלל
 הכונה לכתבי חסידות שהיו ברוסיה
 ויצאו והגיעו לידי הרבי) דְּבוֹרֵ-
 הַמִּתְחִיל במאמר הפותח בפסוק
 "וְעֵשָׂה לִי מְטַעְמִים" 26 שאמר
 יצחק אבינו לעשו (לְאַחֲרֵי
 הַמֵּאָמֵר דְּבוֹרֵ-הַמִּתְחִיל "אֵל
 יִתְהַלֵּל" גו' 27 שְׁנֵאָמֵר בְּשַׁבַּת
 שְׁלִפְנֵי-זֶה 28 שבת פרשת נשא באותה שנה, תשכ"ד), וּמְבַאֵר פִּירוּשׁ
 מְטַעְמִים, שְׁהַמְשָׁל עַל תְּפִלַּת יִשְׂרָאֵל הוּא בְּלִשׁוֹן אֲכִילָה,

(23) ראה גם תניא אגה"ק ס"ה (קז, ב). לקו"ת בשלח שם. 24) ב"ר פי"ד, ט. 25) ישע"י מב, יד. וראה פירש"י חגיגה יב, ב ד"ה ורוחות. ב"ר שם. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ד ה"ט. 26) נדפס לאח"ז במאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' מג. 27) מאמרי אדה"ז שם ס"ע מא ואילך. 28) ד"ה ואהי' אצלו אמון דש"פ נשא (תורת מנחם — התועדויות ח"מ ע' 86 ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב²⁹ בִּשְׂדֵי הַשְּׂדֵיִם בְּאֵתִי לְגַנֵּי אֲחוֹתַי גּוֹ' אֲכַלְתִּי
 2 גּוֹ'. וְהִנֵּה עַל-דֶּרֶךְ-מִשְׁלַל הַסְּעוּדָה יֵשׁ בָּהּ פְּמָה מִיָּנִים,
 3 הָאֲרוּחָה מִזְרַכְבַּת מִמֶּנּוּ רִכִּיבִים, וְיֵשׁ אוֹכֵל שֶׁהוּא לְמוֹזוֹן - כְּמוֹ
 4 הַלְחָם, וְיֵשׁ אוֹכֵל שֶׁהוּא לְתַעֲנוּג - כְּמוֹ מִיָּנֵי מַעֲדָנִים דְּגִים
 5 וּבִשְׂרָ, וְיֵשׁ מִיָּנֵי מוֹזוֹן שֶׁהוּא
 6 לְמִתְקֵי הַמַּאֲכָל שִׂיאֲכֵל
 7 לְתַאֲבוֹן יוֹתֵר, וְיֵשׁ שֶׁהוּא
 8 לְהוֹסִיף טַעַם חֶזֶק בַּמַּאֲכָל,
 9 כְּמוֹ הַפְּלִלִין וְשֶׁאֵר דְּבָרִים
 10 חֲרִיפִים. וְכֵשֶׁם שֶׁבַּמַּאֲכָל
 11 גְּשָׁמִי, גַּם אִם יִחְסַר רַק מִלַּח
 12 אוֹ פְּלִלִין, הֵרִי אֶפְלוּ אִם עֵיקֶר
 13 הַמוֹזוֹן כֵּן יִהְיֶה יִחְסַר הַתַּעֲנוּג, כֵּן
 14 הוּא גַּם בְּעֵנְיָן תְּפִלַּת יִשְׂרָאֵל,
 15 שְׂאֵם אֵין מוֹכְלָלַת תְּפִלַּת
 16 יִשְׂרָאֵל מִכָּל מִיָּנִים פְּאֵלָה, הֵן
 17 עֵינִינִים שֶׁהֵם עֵיקֶר הַמוֹזוֹן שֶׁהָאֵם
 18 מִסְפֵּק לְקִדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּבִיכּוֹל, וְהֵן
 19 עֵינִינִים שְׁפוּעִים תַּעֲנוּג לְמַעֲלָה - לֹא
 20 נִקְרָאֵת אֲכִילָה. וְלִכֵּן אָמְרוּ
 21 רַבּוֹתֵינוּ ז"ל³⁰ כָּל תַּעֲנִית
 22 שְׂאֵין בָּהּ מִפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל
 23 מִמַּצְטַרְפִּים עִם הַצִּיּוּר בַּתְּפִילָה
 24 בַּתַּעֲנִית וְעוֹשִׂים תְּשׁוּבָה - אֵינָה
 25 תַּעֲנִית (וּכְדַבְּרֵי הַגְּמָרָא שֶׁלֵּכֵן נִכְלָלָה
 26 בֵּין סַמְמֵי הַקְּטוּרֹת גַּם 'חִלְבֹּנָה' שֶׁמַּצֵּד
 27 עֲצֵמָה רִיחָה רַע).
 28 וְזֶהוּ 'וְעֵשָׂה לִי מִטְעָמִים'³¹,
 29 כְּלוּמֹר, לַעֲשׂוֹת מוֹזוֹן מִשְׂשִׂים
 30 רַבּוֹא נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כּוֹי, כּוֹלֵל
 31 'בְּעֵלֵי תְּשׁוּבָה'. וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ
 32 לְבָאֵר גַּם הַדִּיּוּק ד'כָּל
 33 הַנִּשְׁמָה" גּוֹ', שֶׁהֵעֲנָן
 34 ד'תְּהַלֵּל יְהוָה" הַהִילּוֹל וְהַשְׁבַּח
 35 לְקִדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁמִּשְׁחִין אֶת בַּחֲנִית
 36 יוֹיֵד וְאֵת בַּחֲנִית ה"א לְבִרּוֹא אֵת
 37 הָעוֹלָם הַבָּא וְאֵת הָעוֹלָם הַזֶּה
 38 שֶׁנֶּעֱשָׂה עַל-יְדֵי עֲבוֹדַת
 39 הַנִּשְׁמָה, בְּחִינַת בִּינָה (נִשְׁמַת
 40 שְׂדֵי תְּבִינָם), הוּא עֵינֵין הַנִּשְׁמָה
 41 שֶׁלְּמַעֲלָה מִנְּפֶשׁ וְרוּחַ, שֶׁיֵּךְ
 42 לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל,

"כָּל הַנִּשְׁמָה" וְלֹא רַק לְצַדִּיקִים, דְּקָאֵי וְהַכוּונָה עַל כָּל הַסּוּגִים
 וְכָל אוֹפְנֵי הָעֲבוֹדָה שֶׁבְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שְׂכוּלִם יַחַד, הַעוֹבְרִים אֵת
 ה' בְּכָל אוֹפְנֵי הָעֲבוֹדָה, פּוֹעֵלִים וְמוֹעֲרִים הַמִּשְׁכָּה זו.
 וְזֶהוּ גַּם מֵה שֶׁפְּתוּב גַּר הַנּוֹי נִשְׁמַת אָדָם, הַיָּנוּ,
 שֶׁהַנִּשְׁמָה הִיא הַגֵּר שֶׁל הַנּוֹי,
 וְהִיא זו שְׂכִיכּוֹל מֵאִירָה אֵת שֵׁם הוֹי'
 שֶׁהִיא פּוֹעֵלַת הַגִּילּוּי דְּהַנּוֹי,
 שֶׁיְהִיָּה וְיוֹמֶשׁךְ וְיִתְגַּלֵּה הָעֵנְיָן
 דְּיוֹיֵד ה"א, בְּיוֹיֵד נִבְרָא
 עוֹלָם הַבָּא, וּבְה"א נִבְרָא
 עוֹלָם הַזֶּה (כְּפִנְזָר לְעֵיל בְּפִרוּשׁ
 בְּפִרוּשׁ "כָּל הַנִּשְׁמָה תְּהַלֵּל
 יְהוָה").
 אֶךְ כְּדֵי שִׂיּוּכְלוּ נִשְׁמוֹת
 יִשְׂרָאֵל וְיִהְיֶה לָהֶם הַכּוּחַ לְהִיּוֹת
 גַּר הַנּוֹי, לְפַעוֹל הָעֵנְיָן דְּיוֹיֵד
 ה"א כּוֹי שִׂיּוּמֶשׁךְ לְבִרּוֹא אֵת
 הָעוֹלָמוֹת, הִנֵּה עַל זֶה צְרִיךְ
 נְתִינַת כַּחַ מִיּוֹחַדַּת מִלְּמַעֲלָה כִּי
 אִמָּנִם זו פּוֹעֵלָה שֶׁל הָאֵדָם שִׁישׁ לֵה
 הַשְּׁפַעָה לְמַעֲלָה, אֲבָל הַכּוּחַ לִזְה עֲצֻמוֹ
 בָּא מִלְּמַעֲלָה. וְעַל זֶה נֶאֱמַר כִּי
 אֲתָה גַרִי הַנּוֹי, כְּלוּמֹר, הַקִּדּוּשׁ
 בְּרוּךְ-הוּא הֵנּוּ הַמֵּאִיר אֵת הָאֵדָם,
 שֶׁזֶהוּ הַכַּחַ שֶׁנֶּתָן מִלְּמַעֲלָה
 לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה
 יְהִיּוּ יוֹכֵלִים לְהִיּוֹת גַּר הַנּוֹי'
 וְנִמְצָא שְׁנֵי הַפְּסוּקִים שֶׁהָאֵחָד אוֹמֵר
 שֶׁה' הוּא הַנֵּר שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָאֵחָד
 אוֹמֵר שְׂבִנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם הַנֵּר שֶׁל ה' אֵינִם
 סוֹתֵרִים זֶה אֵת זֶה אֲלֵא מִשְׁלִימִים זֶה
 אֵת זֶה. וְהִינּוּ, שֶׁתְּחַלֵּה מְקַבְּלִים
 נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מֵה' אֵת הַגִּלּוּי
 ד'גַּרִי הַנּוֹי", וְאֵז הֵם בְּבַחֲנִית
 "בְּתִי" בַּחֲנִית מִקַּבֵּל מֵהַמִּשְׁפָּעִי,
 וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשִׂים אֲחֵר-קָף
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל "גַּר הַנּוֹי",

יִשְׂרָאֵל הוּא בְּלִשׁוֹן אֲכִילָה, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב²⁹ בְּאֵתִי
 לְגַנֵּי אֲחוֹתַי גּוֹ' אֲכַלְתִּי גּוֹ'. וְהִנֵּה עַל-דֶּרֶךְ-מִשְׁלַל
 הַסְּעוּדָה יֵשׁ בָּהּ פְּמָה מִיָּנִים, יֵשׁ שֶׁהוּא לְמוֹזוֹן -
 כְּמוֹ הַלְחָם, וְיֵשׁ שֶׁהוּא לְתַעֲנוּג - כְּמוֹ מִיָּנֵי
 מַעֲדָנִים דְּגִים וּבִשְׂרָ, וְיֵשׁ שֶׁהוּא לְמִתְקֵי הַמַּאֲכָל
 שִׂיאֲכֵל לְתַאֲבוֹן יוֹתֵר, וְיֵשׁ שֶׁהוּא לְהוֹסִיף טַעַם
 חֶזֶק בַּמַּאֲכָל, כְּמוֹ הַפְּלִלִין וְשֶׁאֵר דְּבָרִים
 חֲרִיפִים. וְכֵשֶׁם שֶׁבַּמַּאֲכָל גְּשָׁמִי, גַּם אִם יִחְסַר רַק
 מִלַּח אוֹ פְּלִלִין, יִחְסַר הַתַּעֲנוּג, כֵּן הוּא גַּם
 בְּעֵנְיָן תְּפִלַּת יִשְׂרָאֵל, שְׂאֵם אֵין מוֹכְלָלַת תְּפִלַּת
 יִשְׂרָאֵל מִכָּל מִיָּנִים פְּאֵלָה - לֹא נִקְרָאֵת אֲכִילָה.
 וְלִכֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל³⁰ כָּל תַּעֲנִית שְׂאֵין בָּהּ
 מִפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל - אֵינָה תַּעֲנִית. וְזֶהוּ 'וְעֵשָׂה לִי
 מִטְעָמִים'³¹, מִשְׂשִׂים רַבּוֹא נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כּוֹי.
 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר גַּם הַדִּיּוּק ד'כָּל הַנִּשְׁמָה"
 גּוֹ', שֶׁהֵעֲנָן ד'תְּהַלֵּל יְהוָה" שֶׁנֶּעֱשָׂה עַל-יְדֵי
 עֲבוֹדַת הַנִּשְׁמָה, בְּחִינַת בִּינָה (נִשְׁמַת שְׂדֵי
 תְּבִינָם), שֶׁלְּמַעֲלָה מִנְּפֶשׁ וְרוּחַ, שֶׁיֵּךְ לְכָל אֶחָד
 וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, "כָּל הַנִּשְׁמָה", דְּקָאֵי עַל כָּל
 הַסּוּגִים וְכָל אוֹפְנֵי הָעֲבוֹדָה שֶׁבְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.
 (וְזֶהוּ גַּם מֵה שֶׁפְּתוּב גַּר הַנּוֹי נִשְׁמַת אָדָם,
 הַיָּנוּ, שֶׁהַנִּשְׁמָה הִיא הַגֵּר שֶׁל הַנּוֹי,
 שֶׁהִיא פּוֹעֵלַת הַגִּילּוּי דְּהַנּוֹי, שֶׁיְהִיָּה הָעֵנְיָן דְּיוֹיֵד
 ה"א, בְּיוֹיֵד נִבְרָא עוֹלָם הַבָּא, וּבְה"א נִבְרָא
 עוֹלָם הַזֶּה (כְּפִנְזָר לְעֵיל בְּפִרוּשׁ "כָּל הַנִּשְׁמָה
 תְּהַלֵּל יְהוָה"). אֶךְ כְּדֵי שִׂיּוּכְלוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
 לְהִיּוֹת גַּר הַנּוֹי, לְפַעוֹל הָעֵנְיָן דְּיוֹיֵד ה"א כּוֹי,
 הִנֵּה עַל זֶה צְרִיךְ נְתִינַת כַּחַ מִלְּמַעֲלָה. וְעַל זֶה
 נֶאֱמַר כִּי אֲתָה גַרִי הַנּוֹי, שֶׁזֶהוּ הַכַּחַ שֶׁנֶּתָן
 שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יְהִיּוּ יוֹכֵלִים לְהִיּוֹת גַּר הַנּוֹי. וְהִינּוּ, שֶׁתְּחַלֵּה מְקַבְּלִים נִשְׁמוֹת
 יִשְׂרָאֵל הַגִּלּוּי ד'גַּרִי הַנּוֹי", וְאֵז הֵם בְּבַחֲנִית "בְּתִי", וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשִׂים

(29) שה"ש ה, א. וראה ספר הליקוטנים — דא"ח להצ"צ ערך אכילה ס"ע א'קסה ואילך. (30) כריתות ו, ב. (31) תולדות כז,

שבת פרשת בהעלותך, י"ט סיון, ה'תשכ"ד

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁפֹעֲלִים לְמַעַלְהָ לְהִיּוֹת הַגִּילּוּי דִּי־יָהּ ("תְּהַלֵּל יְהוָה"),
 2 וְאֵז הֵם בְּבַחֲיַנְתָּ "אֲמִי" בְּחִינַת מִשְׁפִּיעַ ('אם הבנים').
 3 וְהִנֵּה מִה שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי אֶתָּה נְרִי הַנְּרִי", הֵינּוּ שֶׁהַקְּדוּשָׁה־בְרוּךְ־הוּא
 4 הֵנָּה הַמֵּאִיר וּמִשְׁפִּיעַ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל (שֶׁהוּא עֲנֵן הַהִמְשָׁכָה וְהַגִּילּוּי
 5 מְלַמְּעָה לְמִטָּה, נְתִינַת כַּחַ
 6 מְלַמְּעָה מֵאֵת הַרְי' לְנִשְׁמוֹת 1 אֶת־כַּף "נֵר הַנְּרִי", שְׁפֹעֲלִים לְמַעַלְהָ לְהִיּוֹת
 7 יִשְׂרָאֵל שְׂיִוְכְלוּ לְעִבּוֹד אֶת 2 הַגִּילּוּי דִּי־יָהּ ("תְּהַלֵּל יְהוָה"), וְאֵז הֵם בְּבַחֲיַנְתָּ
 8 עֲבוֹדָתָם מִלְּמִטָּה לְמַעַלְהָ, 3
 9 וְלִהְיוֹת "נֵר הַנְּרִי", הַמִּשְׁפִּיעַ
 10 הַמַּעֲוֵר אֶת הַהִמְשָׁכָה לְבִרּוּא עוֹלָמוֹת,
 11 כְּמִבּוּאֵר לְעֵיל (בְּאֵרֵיכּוֹת) הַרְי זֶה
 12 בְּנוֹגֵעַ לְעִבּוֹדַת הַצַּדִּיקִים. 6
 13 אֲמָנָם, עֵקֶר הָעֲנֵן דְּבַחֲיַנְתָּ 7
 14 "אֲמִי" (שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵן 8
 15 בְּחִינַת 'מִשְׁפִּיעַ' וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פּוֹעֲלִים
 16 לְמַעַלְהָ) נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי
 17 עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה (שֶׁלְּמַעַלְהָ 9
 18 מִהָעֲבוֹדָה דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁהִיא
 19 עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים)³². וְעַל זֶה עַל

(32 ראה אוה"ת בא ע' רנח. ח"ח ס"ע ב'תתקח. 33) חסר הסיום (המו"ל).

אגרות קודש

ב"ה, י"ג סיון, תשכ"ב

ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ בעל מדות מו"ה ישראל שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיו"ד סיון בקשת ברכה בשם אחד המשתכנים במחנו הטי' עבור

הילד...

ובעת רצון יזכירוהו על הציון הקי' של כ"ק. מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע,

ונשען על מאמר רו"ל אין מזרזין אלא למזרזין ארשה לעצמי לעודדו את כת"ר וכל הנשמעים לקולו בנוגע לבנין הישיבה ההולכת ונבנית בקרית גת אשר גודל חשיבות הענין בודאי אין צריך אריכות כלל וכלל, ולא באתי אלא להדגיש אשר בקישור עם ביאתם של כמה עולים חדשים הרי החשיבות גדולה פי כמה וגם הזריזות בהקמת הבנין בשביל לקלוט המספר הכי גדול שבאפשרי מהנוער העולה, שהרי זהו ענין שהזמן גרמא, שמוכרחת להיות הקליטה בסמיכות לעליתם, כי ב"ה עוללים להקלט במקומות אינם רצויים כלל, וד"ל.

ועי"פ הודעת חז"ל שאין הקב"ה מבקש אלא לפי כחן בודאי שכשמתוסף בהכרח נתוסף ג"כ

בהאפשריות והיכולת.

בכבוד ובברכה לבשו"ט בכל האמור.

ביאור בדרך אפשר

שכל מידה ומידה היתה בתוקף גדול ולא הייתה 'התכללות' של המידות בינם
 לבין עצמן כמו 'חסד שבגבורה' ו'גבורה שבחסד' וכדומה וְעַנְיָן זֶה של
 תוקף ו'ישות' עד כדי כך שהכלי לא יכול להגביל ולהכיל את האור הוא
 רק בְּשָׂאֵר הַמִּדּוֹת (חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד יסוד), וְלֹא
 בְּכַחֲנֵית מַלְכוּת, שְׂאֵינָה
 בְּכַחֲנֵית יֵשׁ מוֹרְגֵשׁ כַּל־פֶּה, וְהֵינּוּ, שְׁעַם הַיּוֹתֵה בְּחֵינֵית יֵשׁ
 גם ספירת המלכות היא ספירה עם
 'ישות' ומציאות מוגדרת, מְפַל־
 מְקוֹם יֵשׁ בָּהּ בספירת המלכות,
 במקביל לעניין היש' גַּם בְּחֵינֵית
 בְּטוּל, וְסוֹכְלֵת בְּטַבְעָה שְׁנֵי
 הַפְּכִים הִלְלוּ של 'ישות' ו'ביטול'
 יחד, וְלִכְּן לֹא הָיָה בָּהּ
 שְׂבִירָה וְנִפְיָלָה לְגַמְרֵי כמו
 בשאר ששת המידות דעולם התהוה,
 אֲלֵא 'שבירת הכלים' בעולם התהוה
 פעלה בספירת המלכות רק בְּאוֹפֵן
 דְ"אַרְעָא אַתְּבַטְלַת", שְׁנַעְדָּר
 אור התפשטותה בְּלִבָּד ואורה
 התבטל וחזר להאיר.

וּפִירוּשׁ הַשְּׁנֵי בדברי הזוהר ארעא
 אתבטלת, כְּמַבְאָר בְּלִקוּטֵי
 תוֹרָה⁵ לאדמו"ר הזקן לגבי
 משמעות המושג בעבודת ה' בְּעַנְיָן
 ה'מְסוּרֵת נִפְשׁ' ההתמסרות
 המוחלטת של האדם לאלוקות
 בְּתַפְלָה, עַד כִּי כִךְ שֶׁתְּבַטֵּל
 כַּח מַהוּת הַנִּפְשׁ כְּמִצִּיאוֹת בְּפִנֵי
 עצמה והנפש תבטל לאלוקות ותהיה
 נכללת באלוקות, כְּשֶׁלְּהֶבֶת של נר
 הַעוֹלָה מְאֵלֶיהָ כלפי מעלה
 לְהַקְלֵל להיות כלולה, תוך ביטול
 ואיבוד המציאות האישית וְלְהַדְבִּק
 בְּאוּרוֹ תִּתְבַרֵּךְ, שְׁזָהוּ עַנְיָן
 "אַרְעָא אַתְּבַטְלַת" ביטול
 המציאות והמהות של נפש האדם כלפי
 האלוקות.

וּבַהֲתַאֵם לָזֶה לשני הפירושים בארעא אתבטלת' יֵשׁ גַּם שְׁנֵי
 פִּירוּשִׁים בְּעַנְיָן טענת המרגלים שלא רצו להיכנס לארץ ישראל בטענה
 שהיא אֲרֶץ אֲכֵלֵת יוֹשְׁבֶיהָ כְּכּוּבָא בתחילת המאמר.
 פִּירוּשׁ הַרְאוּשׁוֹן, כְּדֵאִיתָא כְּכּוּבָא בְּלִקוּטֵי תוֹרָה בְּפִרְשֵׁי תַנּוּ⁶
 פרשת שלח שהמרגלים סברו שעדיף להישאר במדבר ולא להיכנס לארץ

ביאור בדרך אפשר

לְהִבִּין עַנְיָן הַמְשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית של טַעֲנַת הַמְּרַגְלִים שְׁלֹא רָצוּ
 לְיַכְנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאָמְרוּ שֶׁהִיא אֲרֶץ אֲכֵלֵת יוֹשְׁבֶיהָ¹,
 יֵשׁ לְהַקְדִּים וְלְבָאָר הָעַנְיָן הַנּוֹכַח בּוֹהֵר דְ"אַרְעָא אַתְּבַטְלַת²
 הארץ התבטלה, וכפי שיוסבר להלן (שְׁזָהוּ עַל־דֶּרֶךְ "אַרֶץ אֲכֵלֵת
 יוֹשְׁבֶיהָ" שגם משמעותו היא ביטול
 עניינה האמיתי של הארץ שתמורת
 היותה מקום מושב לדרים עליה היא
 נעשית 'אוכלת יושביה'), שְׁנֵי בְּזֵה
 שְׁנֵי פִירוּשִׁים³ בתורת החסידות.
 פִּירוּשׁ הַרְאוּשׁוֹן, שְׂפַאֲשׁוּר

מְלִכִין קְדָמָאִין המלכים הקדמונים
 ד'תְּהוּ' של עולם התהוה שקדם
 לעולם ה'תיקון', כפי שיוסבר בסמוך,
 נָפְלוּ בְּשִׁבְרֵית הַפְּלִים, הֵנָּה
 סְפִירַת הַמַּלְכוּת (אַרְעָא)
 הִקְרַאת אֶרֶץ כִּי כִשֶׁם שֶׁהָאֶרֶץ מְצַמִּיחָה
 פִּירוֹת, כִּךְ סְפִירַת הַמַּלְכוּת הִיא
 הַסְפִירָה שְׂבַאמְצַעוּתָה הִיא הַתְּהוּת
 הַנּוֹבְרִים, וְכִשֶׁם שֶׁהָאֶרֶץ הִיא כְּבִיטוּל
 ("שהכול דשין עליה"), כִּךְ סְפִירַת
 הַמַּלְכוּת עֲנִינָה הוּא בִיטוּל, "דלית לה
 מַגְרָמָה כְּלוּם", וּבַעֲבוּרַת ה' הוּא עֲנִיִן
 קַבֵּלַת עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם) רַק
 אַתְּבַטְלַת מִפְּעוּלָתָהּ, אֲבָל לֹא
 נְפִלָה בְּשִׁבְרָה כו', כְּלוּמֵר, עַל
 הַכְּתוּב בְּפִרְשַׁת וַיִּשְׁלַח אֹדוֹת הַמַּלְכִים
 שֶׁמִּלְכּוֹ בְּאֹדֵם לִפְנֵי מִלּוֹךְ מֶלֶךְ לְבָנֵי
 יִשְׂרָאֵל, מְבוֹאֵר בְּקַבְלָה וְחִסְדוֹת
 שְׂבַמְבוֹן הַרוּחָנִי הַכוּוֹנֵה לְכַךְ שֶׁלְעוֹלָם
 כִּפִּי שְׂנַבְרָא לְבַסְטוֹן, הַנִּקְרָא 'עוֹלָם
 הַתִּיקוֹן' קִדְם 'עוֹלָם הַתְּהוּ' וּבַעֲדוֹ
 שְׂבַחֲתִיקוֹן יֵשׁ 'סֹדֵר הַתְּשַׁלְּשׁוֹת'
 מְסוּדָר בּוֹ הָאֹר הָאֱלוּקִי יוֹרֵד וּמֵאִיר
 מְדַרְגָּה לְדַרְגָּה כִּשְׁהָאוֹרוֹת מְלוּבָשִׁים
 כְּכֵלִים, הָרִי בְּעוֹלָם הַתְּהוּ, עוֹלָמָם שֶׁל
 הַמַּלְכִים הַקְּדוּמִים, הִיוּ אוֹרוֹת מְרוּבִים
 וְכֵלִים מוֹעֵטִים דְּבַר שְׂגָרָם לְשִׁבְרֵית
 הַכְּלִים' שֶׁלָּא יִכְלוּ לְהַכִּיל אֶת הָאוֹרוֹת

המרוובים, וְכַתּוּבָא מְשִׁבְרֵית הַכְּלִים הִייתָה 'נְפִילָה' שֶׁל נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה, וְעַל
 כִּךְ מְבוֹאֵר כֹּאן שֶׁ'שְׂבִירָה' הִייתָה בַּעֲיַקְר בְּמִידוֹת שְׂבַעֲעוֹלָם הַתְּהוּ אֲבָל סְפִירַת
 הַמַּלְכוּת רַק הַתְּבַטְלָה וְלֹא הִייתָה בַּה' נְפִילָה' וְשִׁבְרָה' וְטַעֲמָה הַדְּבָר⁴,
 כִּי הַטַּעֲמָה לְסַבַּת הַשְּׂבִירָה הוּא מִפְּנֵי שֶׁהָיָה בָּהֶם בְּחֵינֵית
 'ישות כו', כְּכּוּבָאֵר בְּחִסְדוֹת שְׂשִׁבְרֵית הַכְּלִים' בְּעוֹלָם הַתְּהוּ נִגְרָמָה מִכֵּן

בס"ד. שבת פרשת שלח, מבה"ח תמוז, ה'תשכ"ה

(הנחה בלתי מוגה)

לְהִבִּין עַנְיָן טַעֲנַת הַמְּרַגְלִים שְׁלֹא רָצוּ לְיַכְנֵס
 לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאָמְרוּ שֶׁהִיא אֲרֶץ אֲכֵלֵת
 יוֹשְׁבֶיהָ¹, יֵשׁ לְהַקְדִּים וְלְבָאָר הָעַנְיָן דְ"אַרְעָא
 אַתְּבַטְלַת² (שְׁזָהוּ עַל־דֶּרֶךְ "אַרֶץ אֲכֵלֵת
 יוֹשְׁבֶיהָ"), שְׁנֵי בְּזֵה שְׁנֵי פִירוּשִׁים³. פִּירוּשׁ
 הַרְאוּשׁוֹן, שְׂפַאֲשׁוּר מְלִכִין קְדָמָאִין ד'תְּהוּ' נָפְלוּ
 בְּשִׁבְרֵית הַפְּלִים, הֵנָּה סְפִירַת הַמַּלְכוּת (אַרְעָא)
 רַק אַתְּבַטְלַת מִפְּעוּלָתָהּ, אֲבָל לֹא נְפִלָה בְּשִׁבְרָה
 כו', וְטַעֲמָה הַדְּבָר⁴, כִּי הַטַּעֲמָה לְסַבַּת הַשְּׂבִירָה
 הוּא מִפְּנֵי שֶׁהָיָה בָּהֶם בְּחֵינֵית 'ישות כו', וְעַנְיָן
 זֶה הוּא רַק בְּשָׂאֵר הַמִּדּוֹת, וְלֹא בְּכַחֲנֵית מַלְכוּת,
 שְׂאֵינָה בְּכַחֲנֵית יֵשׁ מוֹרְגֵשׁ כַּל־פֶּה, וְהֵינּוּ, שְׁעַם
 הַיּוֹתֵה בְּחֵינֵית יֵשׁ, מְפַל־מְקוֹם יֵשׁ בָּהּ גַּם בְּחֵינֵית
 בְּטוּל, וְסוֹכְלֵת בְּטַבְעָה שְׁנֵי הַפְּכִים הִלְלוּ יחד,
 וְלִכְּן לֹא הָיָה בָּהּ שְׂבִירָה וְנִפְיָלָה לְגַמְרֵי, אֲלֵא
 רַק בְּאוֹפֵן דְ"אַרְעָא אַתְּבַטְלַת", שְׁנַעְדָּר אור
 הַתְּפַשְׁטוּתָהּ בְּלִבָּד. וּפִירוּשׁ הַשְּׁנֵי, כְּמַבְאָר
 בְּלִקוּטֵי תוֹרָה⁵ בְּעַנְיָן ה'מְסוּרֵת נִפְשׁ' בְּתַפְלָה,
 עַד שֶׁתְּבַטֵּל כַּח מַהוּת הַנִּפְשׁ, כְּשֶׁלְּהֶבֶת הַעוֹלָה
 מְאֵלֶיהָ לְהַקְלֵל וְלְהַדְבִּק בְּאוּרוֹ תִּתְבַרֵּךְ, שְׁזָהוּ
 עַנְיָן "אַרְעָא אַתְּבַטְלַת". וּבַהֲתַאֵם לָזֶה יֵשׁ גַּם
 שְׁנֵי פִירוּשִׁים בְּעַנְיָן אֲרֶץ אֲכֵלֵת יוֹשְׁבֶיהָ. פִּירוּשׁ
 הַרְאוּשׁוֹן, כְּדֵאִיתָא בְּלִקוּטֵי תוֹרָה בְּפִרְשֵׁי תַנּוּ⁶

(1) פרשתנו יג, לב. (2) ספרא דצניעותא רפ"א - זח"ב קעו, ב. (3) ראה גם סה"מ תרל"א ס"ע שמו ואילך. (4) ראה גם אה"ת בראשית יז, ב. (5) בהר מ, א. (6) וראה גם לקו"ת דרושי שמע"צ עט, ג.

שבת פרשת שלח, מבה"ח תמוז, ה'תשכ"ה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ישראל כיוון "שֶׁהָיָה בְּדַעְתָּם שָׂאֵם יְהִיֶה גְלוֹי אֹרֶא־אִין־סוֹף
 2 בְּרוּף־הוּא לְמַטָּה בְּעוֹלָם הוּא (עַל־יְדֵי קִיּוּם מַצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת
 3 דְּבַר שֶׁאִשְׁרֵי דוּקָא בֶּאֱרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּמַדְבָּר) כְּמוֹ לְמַעְלָה בְּעוֹלְמוֹת
 4 הָעֲלִיּוֹנִים הַרוּחָנִיִּים, יִבְטְלוּ מִמְצִיאוֹתָם לְגַמְרֵי אֵל מוֹל הַגִּילּוּי הַגְּדוֹל
 5 וְהַעֲצוּם שֶׁל אֹרֶן הָאִין־סוֹף, וְהַמְּרַגְלִים

43 ובמיוחד לצורך קיום מצוות) כִּינּוּן שֶׁהָיָה הַמְּרַגְלִים יִרְאִים שֶׁמָּא לֹא
 44 זֶה בְּלִבְד שְׂלֵא יַעֲלֶה בְּיָדָם לְבָרֶם כּוֹי וְלַהֲעֵלוֹת אֶת הַדְּבָרִים
 45 הַגְּשָׁמִיִּים, אֲלֵא אֲדַרְבָּה, שֶׁהַהֲתַעֲסָקוֹת בְּדְבָרִים הַגְּשָׁמִיִּים
 46 תִּזְיָק לָהֶם עֲצָמָם, כִּינּוּן שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִשְׁבּוּא בְּמַגַּע עִם גְּשָׁמִיּוֹת
 47 וְחֹמְרוֹת יִפְלוּ מִמְּדַרְגָּתָם

6 לא רצו לאבד ולבטל את מציאותם
 7 לחלוטין, וְזֶהוּ "אֲכַלְתָּ
 8 יוֹשְׁבֵיָהּ"⁷, הַמְּרַגְלִים לֹא רָצוּ
 9 לְהִכְנַס לְאֶרֶץ בִּירוּעַם שֶׁהָאֶרֶץ הִיא כּוֹי
 10 שְׁנוּרְמַת לְיוֹשְׁבֵי־בָהּ הַהֲבֵטֵל לְגַמְרֵי
 11 מִמְצִיאוֹת "פִּירוּשׁ", "יוֹשְׁבֵיָהּ"⁷
 12 אֵלֶּה שְׁעוֹבְדִים אֶת ה' בֶּאֱרֶץ, בְּעוֹלָם
 13 הַזֶּה, וּמְקִימִים מַצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת
 14 הַמְּמַשְׁכּוֹת גִּילּוּי אֱלוּקוֹת בְּעוֹלָם אִין
 15 תּוֹפְסִין מְקוֹם לְעַצְמָן כָּלֵל
 16 וּמְבַטְלִין עַצְמָן אֶת הַמְצִיאוֹת
 17 וְהַמְהוֹת הָאִשִּׁית שֶׁלָּהֶם לִיְחִידוֹ
 18 תִּתְבָּרַךְ לְאַחֲדוֹת ה' שֶׁבִּתְחַתּוּנִים

48 הרוחנית הנעלית בה היו בהיותם
 49 במדבר ללא צורך כלל לבוא במגע עם
 50 דברים גשמיים כו"י¹¹ (שֶׁזֶהוּ עַל־
 51 דְּרָף פִּירוּשׁ הָרֵאשׁוֹן בְּ"אַרְעָא
 52 אֲתַבְטַלְתָּ", שֶׁקְשׁוּר עִם עֲנִין
 53 שְׁבִירַת הַפְּלִים דְּתַהוּ, כְּדִלְקָמֶן
 54 כְּפִי שְׁיוֹסְבֵר לְהֵלֵן אֹדוֹת
 55 הַקְּשֵׁר שֶׁל שְׁבִירַת הַכְּלִים וּנְפִילַת
 56 הַנִּיּוּצוֹת לְעִבּוּדַת הַבִּירוּרִים).

19 כפי שהיא בעולמות התחתונים
 20 להיות אין עוד כו"י⁸ שִׁיְהִי
 21 גְלוֹי כִּיְצַד 'אִין עוֹד מְלַבְדוֹ' וְאִין
 22 מַצִּיאוֹת נוֹסֶפֶת מְלַבְד מַצִּיאוֹת ה'
 23 (שֶׁזֶהוּ פִירוּשׁ זֶה ב'אֶרֶץ אוֹכַלְתָּ
 24 יוֹשְׁבֵיָהּ' הוּא עַל־דְּרָף פִּירוּשׁ
 25 הַשְּׁנִי בְּ"אַרְעָא אֲתַבְטַלְתָּ",
 26 שֶׁהוּא עֲנִין בְּטוֹל מִמְצִיאוֹת⁹
 27 בִּטּוֹל מוּחַלְט שֶׁל הַמְצִיאוֹת הָאִשִּׁית,
 28 וְלֹא 'בִּטּוֹל הִישׁ בְּלַבְד, כֹּאמֹר לְעֵיל
 29 שֶׁהַכּוֹנֵה לְמַסִּירוֹת נֶפֶשׁ מוּחַלְטַת
 30 בְּתַפִּילָה עַד לְדַבְּקוֹת וְהַתְּכַלּוֹת
 31 בְּאֱלוּקוֹת).

57 (ב) וְהַעֲנִין בְּזֶה, כְּמַבְאָר
 58 ב'לְקוּטֵי תוֹרָה' רִישׁ בְּהַתְּחַלַּת
 59 פְּרָשְׁתְּנוּ¹² פְּרַשְׁתָּ שֶׁלָּה בְּעִנִּין
 60 מַהוּת הַפְּנִימִית הַרוּחָנִית שֶׁל
 61 מְדַרְגַּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. דְּהַנְּה, כָּל
 62 הַמַּצּוֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת בְּשׁוּנֵה
 63 הַמַּעֲצוֹת שְׁקִיּוּמָן הוּא בְּמַחֲשָׁבָה אוֹ
 64 בְּדִבּוּר רוּבֵן כְּכּוֹלֵן תְּלוּיּוֹת
 65 דְּוָקָא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבְפָרְט
 66 עֲנִינֵי זְרַעִים שְׁרוּבָם הֵם מַצּוֹת
 67 הַתְּלוּיּוֹת בֶּאֱרֶץ וְקַדְשִׁים שְׁרוּבָם הֵם
 68 מַצּוֹת שְׁקִיּוּמָן הוּא בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.
 69 וּמְמַשְׁיָן, דְּהַנְּה כְּתִיב¹³ כִּי
 70 לֹא עַל הַלְּחָם לְבַדּוֹ יִחְיֶה
 71 הָאָדָם כִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִי ה'
 72 וְגו', כְּלוּמַר, הַחַיּוֹת נוֹכַעַת מְדַבֵּר ה'
 73 הַבוּרָא וּמַהוּוֹה וּמְקִיִּים אֶת הַנְּבִרָא
 74 וְצִרִיף לְהִבִּין הִיתְרוֹן שְׁבַלְחָם
 75 שְׁאוּתוֹ נֶקֶט הַכְּתוּב לְדוּגְמָא, וְהִלָּא
 76 גַּם הָאָדָם עֲצוּמוֹ נְבָרָא בְּמַאֲמָר
 77 שֶׁל הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ
 78 שְׁפָתוֹב¹⁴ נַעֲשֶׂה אָדָם כּוֹי,
 79 וְלָמָּה צִרִיף הָאָדָם לְקַבֵּל
 80 חַיּוּתוֹ מִהַלְּחָם דְּוָקָא וְלֹא
 81 יִשִּׁירוֹת מְדַבֵּר ה' (מוֹצֵא פִי ה') כְּפִי
 82 שֶׁלַחַם קִיּוּם מְדַבֵּר ה' וְאִינוּ זְקוּק לְמוֹזוֹן
 83 כְּדִי לְהַתְּקִיִּים [וַיִּתְּרָה מְזָה, בְּעִנִּין זֶה שֶׁהָאָדָם זְקוּק לְאוֹכַל כְּדִי לְחַיּוֹת
 84 יֵשׁ בְּכַח הַמַּאֲכָל לְהַחֲיֹת אֶת

32 ופירוש השני, כְּמַבְאָר בְּכַמָּה
 33 דְּרוּשִׁים¹⁰ מֵאִמְרֵי חֲסִידוֹת
 34 בְּפִירוּשׁ "אֶרֶץ אוֹכַלְתָּ
 35 יוֹשְׁבֵיָהּ", שֶׁשְׁטַעֲנַתָּם שֶׁל
 36 הַמְּרַגְלִים הִיְתָה שֶׁהַהֲתַעֲסָקוֹת
 37 בְּגַשְׁמִיּוֹת (שֶׁהִיא הַכְּרַחֲתִית לְצוּרֵךְ
 38 קִיּוּם מַצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת) מְגַשְׁמַת
 39 אֶת הָאָדָם כּוֹי, וְלִכְנֹן לֹא רָצוּ
 40 לְיִכְנַס לְאֶרֶץ כְּדִי לְעַסּוֹק
 41 בְּבִירוּר הַדְּבָרִים הַגְּשָׁמִיִּים, הַפְּרֻדַּת הַטּוֹב שֶׁבָּהֶם מֵהַרַע שֶׁבָּהֶם
 42 וְהַעֲלָאתוֹ לְקְדוּשָׁה (עַל יְדֵי הַשִּׁמוּשׁ בְּדָבָרִים הַגְּשָׁמִיִּים לְדָבָרִים מוֹתָרִים יֵשׁ פְּלֵא גְדוֹל עוֹד יוֹתֵר, אִיף¹⁵ יֵשׁ בְּכַח הַמַּאֲכָל

7) לז, רע"א. 8) מא, ב. וראה גם מה, ג. 9) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' תנח: "ארץ אוכלת יושבי" היא בחי' כלה שארי
 ולבבי". 10) ראה אוה"ת שם ע' תקכו. הוספות (בהוצאת קה"ת, תשנ"ז) ס"ע 66. 11) ראה גם מאמרי הצ"צ תרי"ד ע' כא:
 כמ"ש ארץ אוכלת יושבי' (לפי פי א'). אר"ת להה"מ סקנ"ב. 12) לו, ג. 13) עקב ח, ג. 14) בראשית א, כו. 15) ראה לקו"ת
 צו יג, ב.

להבין ענין טענת המרגלים

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אבן זו נופלת קרוב, וכך גם ברוחניות, כאשר הגבוה והנעלה מאד 'נופל',
 2 הנפילה והירידה היא למטה ביותר), פמבאר הענין בכתבי
 3 הארץ"ל¹⁷, ונתבאר בארובה בתורת החסידות, החל
 4 מתורת הפעל-שם טוב¹⁸ ורננו הנקן¹⁹, וכן בדרושי מאמרי
 5 החסידות של רבותינו נשיאינו
 6 שלאחר-יזה, בדורות הבאים אחרי
 7 רבינו הזקן, עד לכבוד-קדושת
 8 מורי-והמי אדמו"ר נשיא
 9 דורנו.
 10 ועל-פי-זה מוכן גודל
 11 המעלה בכניסה לארץ
 12 ישראל כדי לעסוק בענינים
 13 גשמיים, ועד כמה המרגלים שלא
 14 רצו לעשות זאת טעו פיון שעל-
 15 ידי ברור הדברים הגשמיים
 16 שבעולם הזה התחתון ששרשם
 17 מאד נעלה כו', בעולם התהו
 18 שלמעלה מעולם התקון,
 19 נמשך מלמעלה ותגלה למטה אור
 20 נעלה ביותר, שהוא ענין
 21 המשכת והתגלות עצם האור
 22 ד'תהו' כו'²⁰ ולא רק הניצוצות
 23 והתפשטות של האור אלא עצמיות
 24 האור.
 25 אמןם כדי שיומשך ויתגלה
 26 למטה בעולם הזה שבו מקיימים
 27 מצוות מעשיות אור נעלה זה
 28 "עצם האור דתהו" (שאזו יתכן
 29 שמצד גודל מעלת האור
 30 יתבטלו הנבראים שבעולם הזה
 31 ממציאותם לגמרי ויחדלו
 32 מלהתקיים), הרי זה דוקא על-
 33 ידי-זה שמבררים את
 34 הדברים הגשמיים שבהם
 35 נתלבשו הניצוצין ד'תהו'
 36 כו'²⁰ ועל ידי שמתעסקים בהם
 37 להבירים מותרים לשם שמים ולקיום
 38 המצוות המעשיות, מבררים ומעלים
 39 אותם לקדושה.
 40 אף על זה לגבי עבודה זו של ביור
 41 הניצוצות שנפלו בדברים הגשמיים
 42 נובל גו' כי חזק הוא ממנו²¹, אל תקרי "ממנו", מאתנו אלא
 43 "ממנו", מאתו כו', כבניכול (פלפי מעלה הקדוש ברוך הוא

1 האדם, הלא הלחם הוא בחינת צומח שמעלתו ומדרגתו נמוכה
 2 מוז של האדם (והארץ שפמנה יוצא הלחם היא בחינת דומם
 3 שמעלתו ומדרגתו נמוכה אפילו ממעלתו ומדרגתו של הצומח), והאדם
 4 הוא בחינת מדבר שנעלה בהרכה מצומח ודומם, ואם כן, איך
 5 יהיה הצומח בחינת מניה
 6 מקור חיות ל'מדבר' שלמעלה
 7 ממנו הרבה].?
 8 אף הענין הוא, כי מוצא פי
 9 ה' שברומם-צומח-חי הוא
 10 ענין הרפ"ח ניצוצין שנפלו
 11 בשבירת הפלים כמבואר בכתבי
 12 הארז"ל שזהו מספר הניצוצות
 13 האלוקיים מעולם התהו שפלו
 14 למטה ויש לברר ולהעלות אותם
 15 בעבודת הביורים' (ככתוב בספר
 16 'מבוא שער' רבי חיים ויטאל: כי
 17 רפ"ח ניצוצות הם שברי כלים שנפלו
 18 לתהומא רבה... וישראל כשהיו
 19 במצרים העלו משם ר"ב ניצוצות, אבל
 20 פ"ו ניצוצות לתשלום רפ"ח, לא היה
 21 יכול משה רבינו עליו-השלום להוציא
 22 משם מכור הברזל, וזהו ככתוב וגם
 23 ערב ר"ב עלה אתם, ר"ב דייקא ולא
 24 יותר, אבל משה עלה אל האלוקים
 25 לתקן פ"ו ניצוצות אחרים... שכל זה
 26 נרמז במה שאמר יעקב לבניו... ושברו
 27 לניו, גימטריא פ"ו, אבל ר"ב שלהם
 28 יעלו עמהם, וזה סוד וירדו אחי יוסף
 29 לשבור ב"ר, רצה לומר שלא יישארו
 30 שם רק פ"ו אחרי שיוציאו השברים
 31 משם כמניין ב"ר"), והאדם הוא
 32 מעולם ה'תקון' שלמטה
 33 במדרגה מעולם התהו, ולכן צריך
 34 האדם לקבל חיותו מדומם-
 35 צומח-חי דוקא אף שלאחר
 36 הירידה למטה האדם המדבר אכן
 37 נעלה מהדומם-צומח-חי, לפי
 38 ששרש הרפ"ח ניצוצין בעולם
 39 התהו הוא מאד נעלה כו'
 40 (שלכן דוקא בגלל שיש להם שורש
 41 גבוה ונעלה מאד נפלו למטה ביותר, פי' דע¹⁶ בתורת החסידות
 42 המשל מנפילת החומה של אבנים, שהאבן שבראש החומה
 43 נופלת רחוק יותר מהאבן הנמצאת בתחתית החומה, וכשהחומה נופלת

(16) לקו"ת פ' ראה יט, ג. (17) לקוטי תורה פ' עקב שם. (18) כתר שם טוב סימן קצד. (19) לקו"ת צו שם. מטות פא, ב. עקב יד, א ואילך. ובכ"מ. (20) ראה גם ד"ה ויהס כלב תרד"ע (המשך תער"ב ח"א ע' תקכא). (21) פרשתנו שם, לא.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אָמְרוּ²²) לפי פשוטו המרגלים טענו שהעם היושב בארץ חזק "ממנו"
2 כלומר מאתנו, ולפי דרשת חכמינו ז"ל הם התכוונו כלפי מעלה אָפִילוּ
3 בַּעַל הַבַּיִת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בעצמו אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא כְּלָיו
4 מִשָּׁם²³, ולפי פנימיות הדברים ד' "כְּלָיו" קָאֵי הַכּוֹנֵה עַל הַפְּלִים
5 ד'תהו' שְׁנִשְׁפְּרוּ כי לא היה
6 ביכולתם ובאפשרותם לקלוט ולהכיל
7 את האורות המרוכבים שהאירו בעולם
8 התהוה בגילוי ובתוקף וְנִפְּלוּ
9 הַנִּיצוּצוֹת לְמִטָּה אל תוך הדברים
10 הגשמיים כו', ו'בַּעַל הַבַּיִת"
11 קָאֵי הַכּוֹנֵה עַל בְּחִינַת הַתְּקוּן
12 שְׁצִרְיָךְ שעולם התיקון הוא העולם
13 שבו העבודה המוטלת על האדם
14 העוסק בתורה ומצוות היא לְבָרַר
15 ולהעלות לקדושה ולהוציא אֶת
16 הַנִּיצוּצוֹת (כְּלָיו), ופירוש
17 טענת המרגלים שלא רצו לעבוד
18 עבודה זו ואמרו "אֵין בַּעַל הַבַּיִת
19 יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת כְּלָיו",
20 הֵינּוּ²⁴, שְׁאֵין בִּיכְלֵת ה'תקון'
21 לְבָרַר אֶת הַנִּיצוּצוֹת ד'תהו',
22 לְפִי שְׁהָאוֹרוֹת ד'תקון' הם
23 מוּעָטִים אורות מצומצמים כי הם
24 מלוכשים בכלים וְלִכְּן הם
25 חֲלָשִׁים ולא מאירים בתוקף, וְאֵילוּ
26 הָאוֹרוֹת ד'תהו' הם מְרוּבִּים,
27 וְלִכְּן הם חֲזָקִים וְתִקְיָם כו'
28 ולכן סברו וטענו המרגלים, בטעות,
29 שאין אפשרות לעסוק בתורה ומצוות
30 בעולם הזה, בארץ ישראל, ולברר את
31 הַנִּיצוּצוֹת שִׁנְפְּלוּ מְעוֹלֵם הַתְּהוֹ.
32 ג) אַף עַל זֶה כְּתוּבָה וּבִתְנוּבָה
33 לְטַעֲנָה זו של המרגלים נֶאֱמַר²⁵
34 וַיְהִי כִּי בָּלַב אֶת הָעָם אֶל מִשָּׁה,
35 וַיֹּאמֶר עֲלֵה נַעֲלָה וַיִּרְשָׁנוּ
36 אֲתָהּ כִּי יָכוֹל נֹכַח לָהּ, הֵינּוּ,
37 שְׂיָכוּלִים לְבָרַר אֶת הַנִּיצוּצוֹת
38 ד'תהו' כו' ולמרות ש'תהו' נעלה
39 מ'תקון', והאורות ד'תהו' חזקים
40 והאורות ד'תקון חלשים, למעשה כן
41 יש ביכולת בני ישראל להיכנס לארץ
42 ולעסוק בעבודת הבירורים, כפי

43 שממשך ומבאר.
44 וּבְהִקְדָּים הַדִּיּוּקִים והשאלות בַּפְּסוּק זֶה²⁶, מֵהוּ אֹמְרוּ מדוע
45 אומר הכתוב (וַיְהִי כִּי בָּלַב אֶת הָעָם) אֶל מִשָּׁה, דְּלִכְאוּרָהּ
46 הַיְהוּ-לִיָּה לְמִימַר היה לו לומר רק "וַיְהִי כִּי בָּלַב אֶת הָעָם". וְגַם
47 צִרְיָךְ לְהַכִּין, מֵהוּ אֹמְרוּ "כִּי
48 יָכוֹל נֹכַח לָהּ", לְאַחֲרֵי
49 שְׂפָרָה אָמַר "עֲלֵה נַעֲלָה
50 וַיִּרְשָׁנוּ אֲתָהּ" ולכאורה יש כאן
51 כפל ויתור לשון שלא לצורך?
52 וְהֵעֵנִין בְּזֶה²⁷, דְּהִגָּה, הַסְּפָה
53 לְכַף שְׂבִמְדוֹת ד'תהו' הֵיטָה
54 שְׂבִירַת הַפְּלִים כו' (וְעַד כְּדֵי
55 כֶּף שִׁישׁ נְתִינַת מְקוֹם לְטַעֲנַת
56 הַמְּרַגְלִים שְׁלֹא-תִרֶי-זֶה שׁוֹב
57 "אֵין בַּעַל הַבַּיִת יָכוֹל לְהוֹצִיא
58 אֶת כְּלָיו" ולפי דבריהם אי אפשר
59 לעסוק בעבודת הבירורים), הֲרִי זֶה
60 לְפִי שְׂהִמְדוֹת ד'תהו' הֵיוּ
61 בְּבִחִינַת יְשׁוּת כו'²⁸ וכל אחת
62 מהמידות היתה בחזק ובתוקף,
63 שְׁהוּא עֲנִין הַתְּפַעְלוֹת הַמְּדוֹת
64 בְּאוֹפֵן שֶׁל הַתְּרַגְּשׁוֹת
65 וְהַתְּלַהֲבוֹת וְרַעַשׁ כו' כפי
66 שרואים במוחש בנפש האדם שכאשר
67 האדם מתרגש ומתלהב, המידות
68 והרגש שבלבו הם בתוקף ובהתגברות
69 גדולה, וכיוון שהמידות דתהו היו
70 בתוקף ובחזק רב, הכלים לא יכלו
71 לקלוט ולהכיל אותם ונשברו. וְזֶהוּ
72 שְׁאֹמְרוּ הַמְּרַגְלִים²⁹ אָפִס כִּי
73 עַז הָעָם גו' כִּי חֲזָק הוּא גו',
74 שְׁהוּא לפי המשמעות הפנימית של
75 הַדְּבָרִים עֲנִין תוֹקֵף הַמְּדוֹת
76 ד'תהו' ולפי הטענה והטעות של
77 המרגלים אין אפשרות ויכולת לברר
78 מידות חזקות ותקיפות כל כך, אבל
79 האמת היתה כדברי כלב בן יפונה
80 שלבני ישראל כן ניתנו הכוחות לברר
81 את הַנִּיצוּצוֹת דתהו שִׁנְפְּלוּ לְמַטָּה.
82 וְלִכְּן, כיוון שסיבת השבירה הייתה
83 התוקף והישות של המידות הַעֲצָה
84 כְּדֵי לְבָרַר הוּא לְפַעוֹל

תְּקָרִי כו', כְּבִיכּוֹל (כְּלָפִי מַעֲלָה אָמְרוּ²²) אָפִילוּ
בַּעַל הַבַּיִת אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא כְּלָיו מִשָּׁם²³,
ד' "כְּלָיו" קָאֵי עַל הַפְּלִים ד'תהו' שְׁנִשְׁפְּרוּ וְנִפְּלוּ
הַנִּיצוּצוֹת לְמִטָּה כו', ו'בַּעַל הַבַּיִת" קָאֵי עַל
בְּחִינַת הַתְּקוּן שְׁצִרְיָךְ לְבָרַר וְלְהוֹצִיא אֶת
הַנִּיצוּצוֹת (כְּלָיו), ופירוש "אֵין בַּעַל הַבַּיִת יָכוֹל
לְהוֹצִיא אֶת כְּלָיו", הֵינּוּ²⁴, שְׁאֵין בִּיכְלֵת ה'תקון'
לְבָרַר אֶת הַנִּיצוּצוֹת ד'תהו', לְפִי שְׁהָאוֹרוֹת
ד'תקון' הם מוּעָטִים וְלִכְּן הם חֲלָשִׁים, וְאֵילוּ
הָאוֹרוֹת ד'תהו' הם מְרוּבִּים, וְלִכְּן הם חֲזָקִים
וְתִקְיָם כו'.

ג) אַף עַל זֶה נֶאֱמַר²⁵ וַיְהִי כִּי בָּלַב אֶת הָעָם אֶל
מִשָּׁה, וַיֹּאמֶר עֲלֵה נַעֲלָה וַיִּרְשָׁנוּ אֲתָהּ כִּי
יָכוֹל נֹכַח לָהּ, הֵינּוּ, שְׂיָכוּלִים לְבָרַר אֶת
הַנִּיצוּצוֹת ד'תהו' כו'. וּבְהִקְדָּים הַדִּיּוּקִים בַּפְּסוּק
זֶה²⁶, מֵהוּ אֹמְרוּ (וַיְהִי כִּי בָּלַב אֶת הָעָם) אֶל
מִשָּׁה, דְּלִכְאוּרָהּ הַיְהוּ-לִיָּה לְמִימַר רק "וַיְהִי כִּי בָּלַב
אֶת הָעָם". וְגַם צִרְיָךְ לְהַכִּין, מֵהוּ אֹמְרוּ "כִּי
יָכוֹל נֹכַח לָהּ", לְאַחֲרֵי שְׂפָרָה אָמַר "עֲלֵה נַעֲלָה
וַיִּרְשָׁנוּ אֲתָהּ".

וְהֵעֵנִין בְּזֶה²⁷, דְּהִגָּה, הַסְּפָה לְכַף שְׂבִמְדוֹת
ד'תהו' הֵיטָה שְׂבִירַת הַפְּלִים כו' (וְעַד
כְּדֵי כֶּף שִׁישׁ נְתִינַת מְקוֹם לְטַעֲנַת הַמְּרַגְלִים
שְׁלֹא-תִרֶי-זֶה שׁוֹב "אֵין בַּעַל הַבַּיִת יָכוֹל לְהוֹצִיא
אֶת כְּלָיו"), הֲרִי זֶה לְפִי שְׂהִמְדוֹת ד'תהו' הֵיוּ
בְּבִחִינַת יְשׁוּת כו'²⁸, שְׁהוּא עֲנִין הַתְּפַעְלוֹת
הַמְּדוֹת בְּאוֹפֵן שֶׁל הַתְּרַגְּשׁוֹת וְהַתְּלַהֲבוֹת וְרַעַשׁ
כו'. וְזֶהוּ שְׁאֹמְרוּ הַמְּרַגְלִים²⁹ אָפִס כִּי עַז הָעָם
גו' כִּי חֲזָק הוּא גו', שְׁהוּא עֲנִין תוֹקֵף הַמְּדוֹת
ד'תהו'. וְלִכְּן, הַעֲצָה כְּדֵי לְבָרַר הוּא לְפַעוֹל
כִּלְיֵשׁוֹת הַמְּדוֹת, שְׂיִהְיֶה בְּקֶם עֲנִין הַבְּטוּל. וְזֶהוּ

(22) פירש"י עה"פ. (23) סוטה לה, א. (24) ראה אוה"ת פרשתנו ע' תנא. (25) פרשתנו שם, ל. (26) ראה גם רד"ה ויהס כלב הנ"ל (שם ע' תקיר). (27) ראה גם סד"ה ויהס כלב הנ"ל (שם ע' תקכג ואילך). (28) ראה גם המשך תע"ב שם ע' תסו ואילך. (29) פרשתנו שם, כח-לא.

להבין ענין טענת המרגלים

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הביטול של (ענין תוקף המידות של) העם הוצרך להיות על-ידי כלב
 2 שהיה אחד משנים עשר המרגלים, כי האופן היותר טוב הדרך הטובה
 3 ביותר לבטל את דברי המרגלים הוא על-ידי אחד מהם
 4 גופא עצמם, על-דרך מאמר רז"ל³² מינה ובה אבא לשדיה
 5 ביה נרגא ופירש רש"י: "אבא, יער.
 6 מעצמו של יער ייכנס בתוך הגרון
 7 להיות בית יד ויקצו בו את העיר".
 8 וגם, לפי שקלב היה ממוצע
 9 שהיה ביכולתו לפעול חיבור בין
 10 משה אל כל העם, כפי³³ קלב
 11 בגימטריא 'אליה'
 12 ובגימטריא ב"ן³⁴, כאשר שם
 13 הוי' כתוב במילוי אותיות ה"א, היינו
 14 יו"ד, ה"ה, ו"ו, ה"ה הגימטריא של
 15 האותיות הללו היא ב"ן (52) וידוע
 16 שאליה היה בחינת ב"ן³⁵
 17 דמ"ה³⁶, בשם מ"ה עצמו, ענין
 18 הביטול, משה רבינו הוא פנימיות שם
 19 מ"ה והביטול שלו הוא ביטול פנימי,
 20 ואילו אליהו הוא חיצוניות שם מ"ה
 21 חלק הב"ן שבמ"ה, ולכן הביטול שלו
 22 לא הגיע לביטול של מדינת משה,
 23 וכיוון שכלב היה בחינת אליהו היה
 24 בכוחו להיות 'ממוצע' הפועל חיבור
 25 בין העם ומשה רבינו ולכן היה
 26 ביכולתו לחבר את העם אל
 27 משה, להמשיך בהם בעם
 28 בחינת הביטול לאלוקות שנובעת
 29 ממשה כו'.

1 חלישות המדות, שיהיה בהם ענין הביטול של מציאותם. וזהו
 2 ויהם גו', לשון שתיקה, וידוע ששתיקה, כאשר האדם לא מבטא
 3 את עצמו כלל הוא ענין הביטול של המציאות שלו, דהינו שפעל
 4 כלב בן יפנה בכך שהשתיק את העם
 5 המידות החלשות כן אפשר לברר
 6 ולהעלות.
 7 והנה, ענין הביטול של המידות
 8 שלא יהיו בהתפעלות ובהתלהבות
 9 גדולה אלא בחלישות נעשה על-
 10 ידי המשכת והתגלות המוחין
 11 הארת והשפעת השכל על הרגש,
 12 וכפי שראים בפועל בטבע האדם
 13 שמי שהוא בעל מוחין יותר,
 14 אזי התפעלות המדות של אותו
 15 אדם היא בחלישות יותר, כי
 16 כללות טבע המוחין הוא
 17 בבחינת מנוחה והתישבות
 18 ולא התפעלות והתרגשות, וכמו
 19 שאמרו בזהר ש'חכמה סתימאה'
 20 (החכמה העלומה) היא שקטה ונמצאת
 21 במקומה כמו יין טוב על שמריו, וזהו
 22 שאמרו "סבא דעתיה סתים,
 23 בחמר טב דשקית וישכין"
 24 כו'³⁰, הזקן דעתו עלומה כיון טוב
 25 ששקט ורגוע שלכן היתה
 26 השכינה של הכלים בעולם התורה
 27 רק במדות ולא במוחין³¹
 28 שכאמור מטבעם הם ברוגע
 29 ובהתיישבות ולכן לא היו בתוקף
 30 ובחזק שלמעלה מיכולת הכלים
 31 להכיל.
 32 וזהו מה שנאמר (ויהם כלב
 33 גו') אל משה, שפעולת
 34 הביטול במדות שפעל כלב על ידי
 35 שהשתיק את העם היא על-ידי
 36 החבור של העם אל משה,
 37 בחינת החכמה אותיות כוח"מה,
 38 שם מ"ה כאשר שם הוי' כתוב במילוי אותיות אל"ף, היינו יו"ד, ה"א,
 39 ואי, ה"א הגימטריא של האותיות הללו היא מ"ה (45), שיש בו בשם
 40 מ"ה הכח לפעול הביטול במדות ד'תהו' (כי 'מה' מורה על ביטול
 41 כמו שאמרו משה ואהרן על עצמם "ונחנו מה"). וענין זה של פעולת

30) זח"ג קכח, ב. 31) ראה עץ חיים שער ח (שער דרושי נקודות) פ"ב. תו"א קי, ד. קיח, ג. ובכ"מ. 32) סנהדרין לט, ב. הובא בתניא פ"א (לט, ב). 33) ראה גם אוה"ת פרשתנו הוספות ע' 52 (בהוצאת קה"ת, תשנ"ז). 34) עץ חיים שער מח פ"ד. 35) פרי עץ חיים שער הק"ש פ"ח. מאורי אור א, קמא. 36) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ח"ב ע' תתקנז. תקס"ו ח"א ע' קעח ואילך.

שבת פרשת שלח, מבה"ח תמוז, ה'תשכ"ה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 חֲלִישוֹת פְּלִלִית בְּמִדּוֹת שֶׁלֹּא יִהְיוּ בְּמִצִּיאוֹת חֻזְקָה וְתִקְיָפָה, שְׁזָהוּ עֲנָנִי
 2 "כִּי יָכוֹל נוֹכַל לָהּ" הֵיכּוֹלַת הַכִּלְלִית לְרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ, אֲלֵא
 3 שְׁפַעוֹלַת הַחֲלִישוֹת הַפְּלִלִית הִיא רַק הַתְּחַלַּת הָעֲבוּדָה שֶׁלֹּב
 4 רֵאשׁוֹן בְּעִבּוֹד ה', וְכִמּוֹ הַהֲנַחָה הַחֲלֻטָּה וְהַסְכָּמָה נִפְשִׁית הַפְּלִלִית
 5 שְׁצָרִיף יְהוּדֵי לְהִיּוֹת כִּלְפֵי
 6 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פְּעֻבָּא קָמִי 1
 7 מְרִיָּה³⁷, כַּעֲבַד בְּפָנֵי אֲדוֹנָי, הֵינְנו
 8 בְּבִטּוֹל מוֹחֲלֵט, וְיִכְדְּבָרֵי פְּלָב
 9 "אִם חֲפִיץ בָּנוּ ה' גו' אֵף בַּה'
 10 אֵל תִּמְרְדוּ" גו'³⁸, כְּלוּמַר,
 11 בְּשֶׁלֶב רֵאשׁוֹן יֵשׁ לְהַפְסִיק אֶת הַמְרִידָה,
 12 חֵס וְשִׁלּוּם, כִּנְגַד הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 13 וְלִקְבֹּל עוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם כִּמוֹ עַבְד
 14 הַמִּקְבֵּל אֶת עוֹל אֲדוֹנָיו וְזוֹהִי
 15 הַחֲחֻלְטָה הַכִּלְלִית הַזֹּאת שֶׁפַּעוֹלַת
 16 חִלְשׁוֹת כִּלְלִית בְּתוֹקֶף הַמִּדּוֹת
 17 הַהֶקְדָּמָה לְבִרְוֵר בְּאוֹפֵן שֶׁל
 18 הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּכָל פְּרֻט כו',
 19 שְׁזָהוּ תְּכִלְתֵּי הָעֲבוּדָה
 20 וְהַשְּׁלִימוֹת שֶׁלֹּא יִישָׁר שׁוֹם פְּרֻט
 21 לֹא מְבוֹרֵר.
 22 וְעַל-דֶּרֶךְ שְׁהַתְּחַלַּת הָעֲבוּדָה
 23 כֹּאשֶׁר הָאֵדָם נִמְצָא בְּשֶׁלֶב הָרֵאשׁוֹן
 24 בְּעַבּוֹדַת ה' הִיא בְּאוֹפֵן שֶׁל
 25 "מְשַׁכְּנֵי" גו'³⁹, כְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב
 26 בְּשִׁיר הַשִּׁירִים שֶׁבִּנְיָ יִשְׂרָאֵל מִבְּקָשִׁים
 27 מִהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא "מִשְׁכְּנֵי אַחֲרֶיךָ
 28 נִרְצָה" שְׁזָהִי הַתְּעוֹרְרוֹת
 29 פְּלִלִית מְלַמְעֵלָה מִצַּד הַקְּדוּשׁ-
 30 בְּרוּךְ-הוּא כו', כִּפִּי שְׁהִיא בַּעַת
 31 יִצִּיאַת מִצְרַיִם שְׁהִיָּתָה עַל יְדֵי גִלְיֹו מְלַמְעֵלָה לְמַטָּה וְאַחֲרֶ-כֵּן בְּאֵה
 32 הָעֲבוּדָה דְּסִפְרֵית הָעוֹמֵר בְּמִשְׁפַּח מ"ט יָמִים, שְׁבָהֶם
 33 מְבָרְרִים כֹּל יוֹם פְּרֻט אֶחָד מֵהַמִּדּוֹת עַד שֶׁמְבָרְרִים כָּל פְּרֻטֵי ז'
 34 הַמִּדּוֹת הַמְּנוּיֹוֹת לְעֵיל כּוֹלֵל גַּם סִפְרֵית הַמַּלְכוּת כִּפִּי שְׁבָלוֹלוֹת ז'
 35 מְזוֹ, הַחֵל מ'חֲסַד שְׁבַחֲסַד' וְאַחֲרֶ-כֵּן 'בְּבוֹרָה שְׁבַחֲסַד' וְכֵן הֵלֵאָה עַד
 36 'מַלְכוּת שְׁבַמְלָכוֹת' שְׁמִסְפָּרָם מ"ט⁴⁰.
 37 וְהַעֲנִין בְּזָה, שְׁהַחֲלִישׁוֹת הַפְּלִלִית שֶׁל הַמִּדּוֹת, שְׁהִיא הַתְּחַלַּת
- העבודה, נְעִשִׁית עַל-יְדֵי הַבְּטוּשׁ כו' שְׁגוֹרֵם בִּטּוֹל כִּלְלִי, פְּמִבְּאָר
 ב'תַּנְיָא'⁴¹ שְׁפִאָשֶׁר מִשָּׁה אָמַר לָהֶם בְּפֶרֶשֶׁת הַמְּרַגְלִים אֵיךְ
 שְׁקִצָּף ה' עֲלֵיהֶם וְכו', הִנֵּה כְּשֶׁשָּׁמְעוּ דְּבָרִים קָשִׁים אֵלָיו,
 נִכְנַע וְנִשְׁבַּר לָפָם בְּקִרְבָּם כו' וְנִפְעַל בָּהֶם הַבִּטּוֹל הַכִּלְלִי (וְזֶה לִשׁוֹן
 רַבְּנֵי הַזֶּקֶן בְּתַנְיָא שֶׁם: "יִכְמוּ שְׁמִצִּינוּ
 דְּבַר זֶה מְפּוֹרֵשׁ בְּתוֹרָה גְּבִי מְרַגְלִים
 שְׁמִתְחַלָּה אָמְרוּ כִּי חֻזַּק הוּא מִמֶּנּוּ, אֵל
 תִּקְרִי מִמֶּנּוּ כו' שֶׁלֹּא הָאִמְיָנוּ בִּיכּוֹלַת ה'
 וְאַחַר כֵּךְ חֲזָרוּ וְאָמְרוּ הֵנּוּ וְעֵלְיָנוּ וְגו'
 וְמֵאֵין חוֹרָה וְבֵאֵה לָהֶם הָאִמּוּנָה
 בִּיכּוֹלַת ה' הִרִי לֹא הִרָאָה לָהֶם מִשָּׁה
 רַבְּנֵי עַל-יְדֵי-הַשְּׁלוּם שׁוֹם אוֹת וּמוֹפֵת עַל
 זֶה בִּינְתִיבִים רַק שְׁאִמְרוּ לָהֶם אֵיךְ שְׁקִצָּף
 ה' עֲלֵיהֶם וְנִשְׁבַּע שֶׁלֹּא לְהַבִּיאֵם אֵל
 הָאָרֶץ וְזֶה הוֹעִיל זֶה לָהֶם אִם לֹא הוּוּ
 מֵאִמְיָנִים בִּיכּוֹלַת ה' חֲסִי-וְשִׁלּוּם לְכַבוֹשׁ
 ל"א מְלָכִים וּמִפְּנֵי זֶה לֹא רָצוּ כִּלְל
 לִיכְנַס לָאָרֶץ אֲלֵא וְהָיָה מִפְּנֵי שִׁישְׂרָאֵל
 עֲצִמָן הֵם מֵאִמְיָנִים בְּנֵי מֵאִמְיָנִים רַק
 שְׁהַסְטֵרָא-אַחֲרָא הַמְּלוּבֶשֶׁת בְּגוֹפֵם
 הַגְּבִיָּה עֲצִמָה עַל אוֹר קְדוּשַׁת נִפְשָׁם
 הָאֱלוֹהִית בְּגִסּוֹת רֻחָה וְגַבְהוּתָה
 בְּחוּצָפָה בְּלִי טַעַם וְדַעַת וְלִכְּן מִיד
 שְׁקִצָּף ה' עֲלֵיהֶם וְהִרְעִים בְּקוֹל רֵעֵשׁ
 וְרוּגוֹ עַד מִתִּי לְעֵדָה הִרְעָה הַזֹּאת וְגו'
 בְּמִדְבַר הַזֶּה יִפְלוּ פְּגוּרֵיכֶם וְגו' אֵנִי ה'
 דְּבַרְתִּי אִם לֹא זֹאת אֲעִשֶׂה לְכָל הָעֵדָה
 הִרְעָה הַזֹּאת וְגו' וְכִשְׁמַעוּ דְּבָרִים
 קָשִׁים אֵלֹו נִכְנַע וְנִשְׁבַּר לָבֶם בְּקִרְבָּם
 כְּדַכְתִּיב וְיִתְאַבְלוּ הַעַם מֵאֵד וּמִמִּילָא
 נִפְלָה הַסְטֵרָא-אַחֲרָא מִמְּשַׁלְתָּהּ וְגַבְהוּתָהּ וְגִסּוֹת רֻחָה"). אֵף זֶהוּ הַבִּטּוֹל
 וְהַשְּׁבִירָה שְׁעַל-יְדֵי-זֶה עֲדִין בְּאוֹפֵן מְקִיף מְלַמְעֵלָה שֶׁלֹּא חוֹדֵר לְכָל
 הַפְּרֻטִים שֶׁל מַהוּת וּמִצִּיאוֹת הָאֵדָם כו'. וְכִדִּי שְׁיִהְיֶה בְּאוֹפֵן פְּנִימִי
 וְהַבִּטּוֹל יִחְדוֹר בְּפִנְיִמְיוֹת לְכָל פְּרֻט מִמִּצִּיאוֹת הָאֵדָם, הִרִי זֶה עַל-יְדֵי
 הַתְּבוּנָנוֹת פְּרֻטִית, בְּאוֹפֵן שְׁכָּל פְּרֻט בְּשִׁכְּל מְבָרֵר פְּרֻט בְּמִדָּה, וְעַד שְׁנַעֲשֶׂה
 הַמִּדּוֹת וּלְפַעוֹל בָּהֶם בִּטּוֹל מְבָרֵר פְּרֻט מְסוּיִים בְּמִדָּה, וְעַד שְׁנַעֲשֶׂה
 בְּסוֹפוֹ שֶׁל דְּבַר הַבְּרִוֵר בְּכָל פְּרֻטֵי הַמִּדּוֹת כו'⁴². כְּמִבּוֹאֵר לְעֵיל.

(37) ראה שבת י, א. (38) פרשתנו יד, ח"ט. (39) שה"ש א, ד. וראה ד"ה משכני באוה"ת שה"ש ח"א ע' נט ואילך. ד"ה הנ"ל תרנ"ה (סה"מ תרנ"ה ע' קעב ואילך). ובכ"מ. (40) סה"מ תרנ"ה שם. ובכ"מ. (41) ספכ"ט (לו, ב ואילך). (42) חסר הסיום (המו"ל).

בס"ד. שיחת יום ב' רחג השבועות, ה'תשכ"ה.

43...מג. אודות הכנת בני ישראל למתן-תורה, מספרת התורה, שהקב"ה אמר למשה "כה תאמר לבית
 44 יעקב ותגיד לבני ישראל"²³², ודרשו חז"ל²³³ "בית יעקב אלו הנשים, תאמר להן בלשון רכה", "ותגיד
 45 לבני ישראל .. לזכרים דברים הקשין כגידין".

46 ולכאורה אינו מובן: כאשר מספרים לבני ישראל שהקב"ה מתכוון לתת להם את התורה - מה נוגע
 47 החילוק בין אנשים לנשים; הרי עשרת הדיברות שייכים הן לאנשים והן לנשים בשווה, ולמה צריך לחלק
 48 ביניהם בעת ההכנה למתן תורה?!

49 אך הענין הוא - כאמור לעיל (סעיף מ"א) שהתכלית אינה להסתגר בישיבה, בבית-הכנסת
 50 ובית-המדרש ולעסוק בתורה, אלא צריכים לפעול שהתורה תומשך ותחדור בעולם, כפי שהיה בעת מתן
 51 תורה, ש"שור לא געה וכו', אלא העולם שותק ומחריש".

52 ובנוגע לפעולה בעולם (התכלית דמתן תורה) - יש חילוק עיקרי בין אופן העבודה של אנשים לאופן
 53 העבודה של נשים, ובהתאם לכך יש גם חילוק בין אנשים לנשים באופן ההכנה למתן תורה, כדי שידעו
 54 מה שמקבלים על עצמם.

55 מד. ויובן מהחילוק בין אנשים לנשים בקשר ובשייכות ליציאה מארץ מצרים (שזוהי ההתחלה דמתן
 56 תורה, "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים") - שאף-על-פי שבהיותם במצרים
 57 היו כולם, הן האנשים והן הנשים, במעמד ומצב של עבדות, ובצאתם ממצרים נעשו כולם במעמד ומצב
 58 של חירות, מכל-מקום, יש חילוק בין האנשים לנשים בנוגע לאופן העבדות, ובמילא גם בנוגע לחירות:
 59 העבדות של האנשים התבטאה "בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה"²³⁴, בבניית פיתום
 60 ורעמסס שישמשו "ערי מסכנות לפרעה", "חזקות ובצורות לאוצר"²³⁵, החל מחיפוש ואסיפת קש ותבן
 61 בכל רחבי ארץ מצרים לצורך עשיית הלבנים²³⁶; ואילו העבדות של הנשים התבטאה בעיקר בגזירת פרעה
 62 "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו"²³⁷, כיון שהנשים מטבען רחמניות יותר על עולליהן²³⁸.

63 ומזה מובן גם החילוק בין אנשים לנשים בנוגע לענין החירות שנעשה ביציאת מצרים:
 64 אנשים - תפקידם הוא מחוץ לבית, בחרישה וזריעה בשדה, או בבניית בתים וכיוצא בזה לצורך
 65 הפרנסה (כמו שכתוב²³⁹ "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", שצריך לעשות כלי שבו תשרה ברכת ה'
 66 בענין הפרנסה), ומטבע הדברים, הנה במילוי התפקיד שמחוץ לבית, באים במגע, משא ומתן כו' עם
 67 אנשים שונים, גם מאומות העולם (שהרי "אתם המעט מכל העמים"), כך, שהתעסקותם בבניית בנינים
 68 (וכיוצא בזה) יכולה להיות בשתי אופנים: כרצון פרעה, או - להבדיל - כרצון משה.

69 רצונו של פרעה - שיבנו עבורו "ערי מסכנות", "חזקות ובצורות לאוצר", כלומר, אורח-חיים שמטרתו
 70 היחידה היא להרויח עוד כמה דולרים, ולקנות עוד רהיטים כו', כדי שיוכל להתחרות עם השכנים...
 71 ולעומת זאת, רצונו של משה הוא להיפך - שהרי משה "תיקן להם את יום השבת לנוח"²⁴⁰, והיינו,
 72 שהעיקר הוא ענין המנוחה של יום השבת, "שבת לה"²⁴¹, וכל התכלית של ששת ימי המעשה היא
 73 בשביל המנוחה והשביתה ביום השבת (כמו בתחלת הבריאה, שתכליתה היא "ויכולו השמים והארץ וכל
 74 צבאם"²⁴², "ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו"²⁴³),

"שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים"
 (סוטה יא, ריש ע"ב) - הרי מובן, שעיקר עבודת האנשים הי'
 בבניית פיתום ורעמסס.

(239) פ' ראה טו, יח.

(240) שמו"ר פ"א, כת.

(241) יתרו כ, יו"ד.

(242) בראשית ב, א.

(243) שם, ג.

(232) שם, ג.

(233) פרש"י עה"פ. וראה מכילתא שם. שמו"ר פכ"ח, ב. נת'

בלקו"ש חל"א ע' 93 ואילך.

(234) שמות א, יד.

(235) שם, יא ובפרש"י.

(236) שם ה, ז ואילך.

(237) שם א, כב.

(238) ואע"פ ש"יעבדו מצרים את בני" בפרך" (שם, יג),

- 1 - כמבואר בספרי מוסר²⁴⁴ שהמנוחה של יום השבת היא התכלית של המלאכה בששת ימי החול,
 2 ולא להיפך, שגם זמן המנוחה תכליתו ומטרתו לאסוף כח כדי להמשיך ולהתייגע ולהרויח עוד כסף... -
 3 ולכן, הנה גם בששת ימי המעשה עצמם שבהם עוסק בעובדין דחול, בחרישה וזריעה וכיוצא בזה,
 4 נרגש אצלו שתכלית ומטרת ההתעסקות בעובדין דחול במשך כמה וכמה שעות היא בשביל
 5 מחצית-השעה, שעה או שתיים שמקדיש להקב"ה, לתפילה, ללימוד התורה ולעשיית מצוה, מצות תפילין,
 6 מצות צדקה או עשיית טובה ליהודי - שזוהו ה"שבת" שבששת ימי המעשה גופא²⁴⁵.
- 7 ועל זה באה ההוראה מסיפור חז"ל בנוגע לפיתום ורעמסס, "שראשון ראשון מתרוסס... פי תהום
 8 בולעו"²⁴⁶ - שכאשר המטרה היחידה היא האוצרות הגשמיים, כרצון פרעה, הרי זה דבר שאין לו קיום;
 9 ובמילא, צריכה להיות ההנהגה כרצון משה - שהתכלית של כל העובדין דחול היא בשביל "שבת לה",
 10 ובוה מתבטא אצלם ענין החירות.
- 11 וכל זה - בנוגע לאנשים, שברוך כלל ("התורה על הרוב תדבר"²⁴⁷) עסוקים הם בענינים שמחוץ
 12 לבית;
- 13 אבל הנשים - הרי "כל כבודה בת מלך פנימה"²⁴⁸, ועיקר התעסקותה בעניני הבית, ולכל לראש -
 14 לידת וגידול הילדים, "כל הבן הילוד... וכל הבת - תחיון"²³⁷.
- 15 ואצל הנשים מתבטא ענין החירות - בכך שאינן נשמעות לגזירת פרעה "כל הבן הילוד היאורה
 16 תשליכוהו":
- 17 ובהקדם המדובר פעם²⁴⁹ אודות תוכנה הרוחני של גזירה זו - ש"היאור" (הנילוס) היה ה"עבודה זרה"
 18 של מצרים, לפי שהיה מקור פרנסתם, כיון שאין גשמים יורדים במצרים, והיו לוקחים מים מהנילוס
 19 להשקות את השדות כדי שיצמיחו תבואה. וזהו תוכן גזירת פרעה "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו"
 20 - שיש להשליך את ילדי ישראל לנילוס שהוא העבודה זרה של מצרים, היינו, שכל מציאותו, ראשו ולבו
 21 ידיו ורגליו, תהיה מונחת ושקועה במנהגי ונימוסי המדינה כו', שלפי דעתם הם מקור פרנסתם; "וכל
 22 הבת תחיון" - אתם המצריים תחיון אותה ברוחה של מצרים, על-ידי-זה שתשדכו אותה עם עובדי הנילוס.
- 23 בשלמא ארץ ישראל - טוען פרעה - "למטר השמים תשתה מים"²⁵⁰, על-ידי-זה שהקב"ה "משיב הרוח
 24 ומוריד הגשם", ולכן הסדר הוא ש"הכל תולין עיניהם כלפי מעלה"²⁵¹, והיינו, שבני ישראל נושאים
 25 עיניהם אליו יתברך שימשיך להם גשמים; אבל בארץ מצרים - אין צורך להביט השמימה ולבקש
 26 מהקב"ה כו'; לא זו הדרך להרויח "דולר"... אלא סומכים על דרכי הטבע, וצריך רק להשיג "דלי" כדי
 27 להביא מים מהנילוס ולהשקות השדה.
- 28 הן אמת - ממשיך פרעה - שכאשר הייתם בארץ כנען היה הסדר שסומכים על הגשם, אבל מה נוגע
 29 לכם מה שהיה בעבר, הרי עכשיו נמצאים אתם במצרים ששם באה הפרנסה מן הנילוס.
- 30 וזוהי טענת פרעה גם בימינו: עניני יהדות, תורה ומצוותיה - שייכים לזקנים שחיו מעבר לים; אבל
 31 בנוגע ל"הבן הילוד", אלו שנולדו במצרים, לאחר ש"וימת יוסף"²⁵² - "פאָרגעסט אויף די אַלטע
 32 צייטן"²⁵³... ובמקום לשלוח אותם ל"חדר", ששם יעשו מהם בעלי-מום ("קאַליקער'ס") כמותכם - "היאורה
 33 תשליכוהו", כדי שיגדל כמו שאר אנשי המדינה, מדינה כזו שהעומד בראשה הוא "מושל בכיפה"²²⁶,
 34 וישתתף עמהם בבנינה של המדינה לתהלה ולתפארת...

(244) ראה גם ס' הגיוני מוסר חוברת ב (ירושלים תש"י) ע' סט. ועוד.

(245) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות ח"ז ע' 279. וש"נ.

(246) סוטה יא, סע"א.

(247) ראה מו"נ ח"ג פל"ד.

(248) תהלים מה, יד. וראה רמב"ם הל' אישות פי"ג הי"א.

(249) ראה תורת מנחם - התוועדויות חל"ו ריש ע' 130. וש"נ.

(250) עקב יא, יא.

(251) ב"ר פי"ג, ט.

(252) שמות א, ו.

(253) = תשכחו על זמן העבר...

(254) ומה גם שבנוגע לענין הפרנסה גופא, הרי זה כמו בהיות בני"י בשעבוד מצרים, שבנו מדינה כזו ש"אין עבד יכול לברוח משם" (נסמן לעיל הערה 37), כך, שהמדינה לא משאירה "דולר" עבורם...

(255) סנהדרין קיא, א. וראה בהנסמן בתו"ש שמות ב, כד (אות קצה).

(256) ישעי' סא, ט.

1 אך האמת היא, שעל-ידי-זה גדל ילד שמאבד את כל מהותו בתור אדם (אפילו אינו-יהודי!), כיון
2 שנעשה משועבד לגמרי לענין הפרנסה²⁵⁴, ורק בסופו של דבר "תופסים" מה קרה לילדים - שפרעה לקח
3 אותם והשקיע אותם ב"קירות" של מצרים²⁵⁵!

4 ובענין זה מתבטאת היציאה לחירות של הנשים - שלא להשמע לגזירת פרעה "כל הבן הילוד היאורה
5 תשליכוהו וגו'", אלא להעמיד בנים ובנות ש"כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה'"²⁵⁶, ובאופן ש"הם
6 הכירוהו תחילה"²⁵⁷, אפילו לפני נשיאי ישראל!

7 מה. ובהתאם לכך היתה גם ההכנה למתן תורה:

8 בנוגע למהות התורה עצמה - הנה "תורה אחת לכולנה"²⁵⁸, אבל כשמדובר אודות ההכנה למתן תורה
9 - יש צורך להדגיש את אופן העבודה המיוחד שנדרש מכל סוג - אנשים ונשים - בפני עצמו.

10 ועל זה אמר הקב"ה למשה: לכל לראש - "כה תאמר לבית יעקב", "אלו הנשים", כיון שהנשים הן
11 אלו שצריכות להתעסק בענין העיקרי דלידת וגידול הבנים.

12 ובפשטות:

13 לפני שמדברים עם האנשים אודות בנין בתי-כנסיות ובתי-מדרשות ושיבות כו' (שיתנו ל"משולח"
14 סכום גדול יותר כו') - צריכים להבטיח את מציאותם של התלמידים שילמדו בישיבות.

15 ולכן יש לדבר תחילה עם הנשים, שבהן תלויים כל פרטי הענינים הקשורים עם לידת הילדים, כמו
16 תליית "שיר המעלות", עריכת "שלום זכר", וכיוצא בזה, ועוד לפני זה - על-ידי שמירת טהרת המשפחה,
17 וגם לאחרי כן הרי הנשים הן אלו שעוסקות בגידול וחניוך הילדים - לשלוח אותם לגן-ילדים שבו
18 אומרים "שמע ישראל", ואחר כך לחדר ולישיבה שבהם ילמדו תורה שבכתב ותורה שבעל-פה כו'.

19 מו. וסיפור זה אודות ההכנה למתן תורה באופן ד"כה תאמר לבית יעקב", "אלו הנשים", ואחר כך
20 "ותגיד לבני ישראל", האנשים - מהוה גם לימוד והוראה לכל בני ובנות ישראל בכל הדורות:

21 כאשר בן ובת ישראל מתכוננים לבנות בית בישראל על יסודי התורה ומצוות, שיהיה בבחינת "ועשו
22 לי מקדש"²⁵⁹, כמו המשכן שהקימו בני ישראל תיכף לאחרי קבלת התורה - צריכים להזהיר תחילה את
23 הכלה בנוגע לכל פרטי הענינים ד"כל הבן הילוד גו'", ורק אחר כך צריכים להזהיר גם את החתן בנוגע
24 לענינים השייכים אליו כו', בהתאם לאופן ההכנה למתן תורה, שזהו ענין הנישואין של הקב"ה וכנסת
25 ישראל, כמאמר רז"ל²⁶⁰ "ביום חתונתו זה מתן תורה".

26 ועל-ידי-זה זוכים לבית מבורך בכל טוב - מיוסד על "לקח טוב נתתי לכם"²⁶¹, "את החיים ואת הטוב
27 .. ובחרת בחיים"²⁶² - בגשמיות וברוחניות.

* * *

47 מז. נזכר לעיל (סעיף מ"ד) אודות החילוק שבין ארץ ישראל לארץ מצרים, שארץ ישראל "למטר
48 השמים תשתה מים", ובהתאם לכך, הנהגתו של יהודי היא באופן שבנוגע לכל הענינים הוא מביט השמימה
49 - בתורה, לראות מהו רצונו של הקב"ה; מה-שאינ-כן בארץ מצרים (חוץ לארץ), שאין יורדים גשמים,
50 וההנהגה היא על-פי דרך הטבע כו'.

51 וענין זה מתבטא גם בכך שיש מצוות שקיומם הוא רק בארץ ישראל - מצוות התלויות בארץ, כמו
52 תרומות ומעשרות וכיוצא בזה, מה-שאינ-כן בחוץ לארץ.

(260) תענית כו, ב (במשנה).

(261) משלי ד, ב.

(262) נצבים ל, ט-יט.

(257) סוטה יא, ב.

(258) ע"פ לשון התנאי רפמ"ד, וספמ"ו.

(259) תרומה כה, ח.

- 1 אמנם, לאחר חורבן בית המקדש, בזמן הגלות - הנה גם המצוות התלויות בארץ חיובם רק מדרבנן²⁶³,
 2 בתור "סימן" לקיומם בזמן שבית המקדש קיים²⁶⁴, ועל-ידי-זה זוכים לקיימן בשלימותן לעתיד לבוא.
- 3 מח. ובהמשך לזה - כאן המקום להזכיר אודות כפר חב"ד, ששם עוסקים בחרישה וזריעה כו' תוך
 4 כדי הקפדה על קיום המצוות התלויות בארץ, כולל ובמיוחד בנוגע לשנה הבאה שהיא שנת השמיטה,
 5 שמקפידים על שמירת שביעית ללא היתרים, וכדרשת רז"ל²⁶⁵ על הפסוק²⁶⁶ "גבורי כח עושי דברו",
 6 "בשומרי שביעית הכתוב מדבר".
- 7 - ולהעיר גם מהשייכות לחג השבועות, שהרי במאמר רז"ל הנ"ל יש דעה ש"בישראל שעמדו לפני
 8 הר סיני הכתוב מדבר, שהקדימו עשיה לשמיעה, ואמרו כל²⁶⁷ אשר דבר ה' נעשה ונשמע", כדאיתא
 9 בגמרא¹⁰ "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, יצתה בת קול ואמרה, מי גילה לבני רז זה שמלאכי
 10 השרת משתמשין בו, שנאמר²⁶⁶ ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, ברישא עושי
 11 והדר לשמוע", כפי שהובא ונתבאר בארוכה ב'לקוטי תורה'²⁶⁸. -
- 12 ויהי רצון שתתקיים אצלם הבטחת הקב"ה - במענה לטענה "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית
 13 גו'²⁶⁹ - "וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית וגו'²⁷⁰,
- 14 ועוד ועיקר - שבשנה הבאה יוכלו כבר לקיים מצות שביעית בשלימותה, בגאולה האמיתית והשלימה
 15 על-ידי משיח צדקנו.
- 16 ובפרט לאחר ההתחלה בזה²⁷¹ - שכבר נמצאים שם אלו שיצאו ממעמד ומצב ד"הנדחים בארץ
 17 מצרים²⁷², במיצר ודחקות, וגזירות על עניני יהדות, כמו שמירת שבת וכיוצא בזה, ונתקבלו על-ידי
 18 אחיהם וקרוביהם באופן שפתחו את ביתם לרווחה עבורם, ברוח נדיבה כו' - הנה התחלה זו תפעל
 19 שיצאו משם כל בני ובנות ישראל,
- 20 וילכו - ביחד עם כל בני ובנות ישראל בכל העולם כולו - לקבל פני משיח צדקנו, "כימי צאתך
 21 מארץ מצרים"²⁷³, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"²⁷⁴, בחסד וברחמים, בטוב הנראה והנגלה
 22 למטה מעשרה טפחים.
- 23 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון אדמו"ר מהר"ש, ניגון רבינו הזקן בן ד' הבבות (בבא הד' -
 24 ג' פעמים), והניגון "ניע זשוריצי כלאפצי" (ועמד מלא קומתו ורקד על מקומו בשמחה רבה).]
- 25 לאחר ברכת המזון על הכוס, תפלת ערבית והבדלה - נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א בידו הקדוש לכל
 26 הנאספים שיחיו מ"כוס של ברכה".]

269) בהר כה, כ.

270) שם, כא.

271) ראה גם לעיל ע' 250. וש"נ.

272) ישע"י כו, יג.

273) מיכה ז, טו.

274) בא יו"ד, ט.

263) ראה רמב"ם הל' תרומות ספ"א.

264) ראה רמב"ן אחרי יח, כה.

265) ויק"ר בתחלתו.

266) תהלים קג, כ.

267) משפטים כד, ז.

268) במדבר יב, ג ואילך.

בס"ד. שיחת שבת בהעלותך, י"ט סיון, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

- א. הביאור בפירושו רש"י ריש פרשתנו¹, "למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים, חלשה אז דעתו, שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה, חייך, שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות",
- דכיון שהדלקת הנרות התחילה בהקמת המשכן בראש חודש ניסן, ובודאי נאמר כבר לפני זה הציווי על זה², ע"כ צריך לומר, שסמיכותה לאחרי קרבנות הנשיאים היא "לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים, חלשה אז דעתו .. אמר לו הקב"ה וכו'".
- וכיון שסיבת חלישות דעתו היא "שלא היה עמהם בחנוכה" (בכחשבו שהסיבה לכך היא בגלל שעדיין נשאר רושם מחטא העגל³), הנה המענה של הקב"ה הוא, שגם הדלקת המנורה נחשבת לחינוך, ובאופן נעלה יותר מחנוכת המזבח ("שליך גדולה משלהם"), לפי ש"אתה (לא כמו קרבנות הנשיאים שהקריבום הכהנים) מדליק ומטיב (ההדלקה וגם ההכנה, ולא כמו הנשיאים שעל ידם היתה רק התחלת החנוכה⁴) את הנרות" (שמקומם בפנים, ולא כמו חנוכת הנשיאים על המזבח החיצון).
- והחינוך שעל-ידי הדלקת אהרן הוא גם לאחרי שמשה הדליק המנורה ביום השמיני למילואים, כי, ההדלקה על-ידי משה היתה חידוש וענין מיוחד - בבוקר, ואילו ההדלקה בין הערביים, כבכל יום, היתה על-ידי אהרן, שהוצרכה להיות על ידו דוקא, בתור חנוכת המנורה; וחנוכה זו נמשכה עד גמר חנוכת הנשיאים, כשם שחנוכת הנשיאים היתה בכל י"ב הימים, גם לאחרי קרבנו של הנשיא הראשון.
- וכדי להדגיש שאין זה רק בתור נחמה, אלא כן היא האמת - אמר לו הקב"ה "חייך"⁵.

אלא איזה תלמיד כתבו כו'.
 (2) וכמ"ש (פרשתנו ח, ג ובפרש"י) "ויעש כן אהרן .. כאשר צוה ה'", "שלא שינה". ולהעיר גם מפרש"י (נשא ז, יו"ד) בנוגע לקרבנות הנשיאים ש"לא קיבל משה מידם עד שנאמר לו מפי הגבורה".

(3) וע"ד שאין להיכנס לעבודה לפני ולפנים בבגדי זהב (גם לא זהב דקדושה), "לפי שאין קטיגור נעשה סניגור" (פרש"י אחרי טז, ד).

(4) אבל אם רק ההדלקה (גמר הפעולה) היתה ע"י אהרן, לא הי' בזה מעלה לגבי התחלת החנוכה ע"י הנשיאים, כי, כשם שיש מעלה בגמר הפעולה, ש"אינה נקראת המצוה אלא ע"ש הגומרה", כמו"כ יש מעלה בהתחלת הפעולה, שלכן, "אם התחלת במצוה גמור אותה" (פרש"י עקב ח, א).

(5) ויש להוסיף בזה - ע"פ האמור לעיל שאהרן חש שעדיין נשאר רושם מחטא העגל, והרי חטא העגל קשור עם הענין דהיפך החיים, כמ"ש (עקב ט, כ ובפרש"י) "ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו (זה כלוי בנים) ואתפלל גו'", "והועילה תפילתי לכפר מחצה, ומתו שנים ונשאר שנים", ולכן אמר לו הקב"ה: "חייך", שאין לו להתירא מהענין דהיפך החיים הקשור עם חטא העגל, כיון שלא נשאר רושם כו'.

(1) כפי שהובא ברמב"ן: "לשון רש"י", ובלקו"ת בהתחלת ד"ה בהעלותך הב' (פרשתנו לא, רע"ג): "ופרש"י" (ראה לקו"ש שבפנים הערה 1), ומזה מוכח שזהו בודאי פירוש רש"י (ודלא כמקומות שבהם חסר פירוש רש"י זה).

ובפרטיות יותר:

בנוגע לראי' מלקו"ת (כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבת שחוק: והרי עתה לומדים כולם לקוטי תורה...) - אין לומר שזהו ע"ד עדי השטר שמעידים על עיקר השטר ("על מנה שבשטר הם מעידים") ולא על ענינים טפלים (כתובות כא, רע"א), והיינו, שעיקר הכוונה היא להביא את עצם הענין דחלשה דעתו וכו', ומ"ש בתחלה "ופרש"י", הרי זה רק מראה מקום בלבד, כי: (א) בפנימיות התורה לא שייך ענינים טפלים, וכיון שמביא פירוש רש"י, הרי זו הוכחה שענין זה ישנו בפירוש רש"י, (ב) אם כוונתו רק לציין מראה מקום, לא הוצרך לציין לפירוש רש"י, אלא הי' יכול לציין למדרש, ומה גם שבלאה"כ מוסיף "ועיין במדרש".

ובנוגע לראי' מהרמב"ן (כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבת שחוק, שראי' זו היא גם עבור המתנגדים...) - הנה הרמב"ן הי' בקירוב זמן לרש"י, וכיון שמביא זאת בשם רש"י, הרי מוכח שבזמנו הי' ברור ללא ספק שזהו פירוש רש"י. ובפרט שהרמב"ן מקשה על פירוש זה, וא"כ, אילו הי' ספק אם פירוש זה הוא מדברי רש"י, הי' הרמב"ן צריך לומר שאולי אין זה מרש"י עצמו,

- 1 וההוראה⁶ בענין הדלקת הנרות דנשות ישראל⁷, נר⁸ ה' נשמת אדם⁹, מתוך מסירות נפש, בידעו
2 שזהו ענין שנוגע לחייו¹⁰, "חייך" -
- 3 הוגה על-ידי כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק י"ח עמוד 92 ואילך.
- 4 ב. ויש להוסיף, שהמעלה של הדלקת המנורה - "שלך גדולה משלהם" - מתבטאת גם בנוגע לימי
5 חנוכה, כמו שכתב הרמב"ן¹¹ (והובא בדרושי חסידות¹²) בפירוש דברי המדרש¹³ במענה הקב"ה לאהרן,
6 "הקרבת כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה", "לא רמזו
7 אלא לנרות חנוכה חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו".
- 8 [ויש להעיר, שלפי פירוש הרמב"ן שהרמז הוא על נרות חנוכה שנוהגים גם בזמן הגלות, יש לבאר
9 גם הדיוק ד"חייך", מלשון שבועה, כי, כדי שיהיו נרות חנוכה נוהגים גם בזמן הגלות צריך להיות תחילה
10 ענין של חורבן וגלות, כתוצאה מענין החטאים כו', כך, שאין הכרח בדבר, שהרי ישנו ענין הבחירה כו'.
11 ובמכל-שכן ממה שכתב הרמב"ן¹⁴ שגם הבטחה לטובה יכולה להתבטל על-ידי החטא, ועל-אחת-כמה-
12 וכמה שנבואה רעה יכולה להתבטל. ולכן היה צורך בענין של שבועה - "חייך" - ביחס לנרות חנוכה,
13 היינו, שנגזר מלמעלה בשבועה שיהיה ענין הגלות, שדוקא על-ידי-זה "שלך גדולה", גם בגלות].
- 14 והענין בזה - שגם במעמד ומצב ירוד ביותר, ש"טמאו כל השמנים שבהיכל¹⁵, מוצאים "פך אחד
15 של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול", ועל-דרך-זה הכהן גדול שבכל דור דור, עד לכבוד קדושת
16 מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו, והוא מדליק את "נר ה' נשמת אדם"⁹ שבכל אחד מישראל.
- 17 ועד שבאים למעמד ומצב ד"טהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך . . להודות ולהלל לשמך
18 הגדול¹⁶ (שם הוי"ו¹⁷, כמו שכתוב¹⁸ "לך הוי' הגדולה"), כפי שיהיה לעתיד לבוא¹⁹, בביאת משיח צדקנו,
19 למטה מעשרה טפחים, בקרוב ממש.

* * *

3 ג. מאמר (כעין שיחה).

* * *

- נשרף!
(9) משלי כ, כז.
- (10) ובלשון החוקרים - שדברים היוצאים מן הלב נכנסים אל
הלב ופועלים פעולתם (ס' הישר לר"ת שי"ג. הובא בשל"ה סט,
(א).
- ובלשון החסידות - חזקה לתעמולה כו' שאינה חוזרת ריקם
(אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ה ע' תלו נעתק ב"היום יום" ג
אייר). ועוד.
- (11) ריש פרשתנו.
- (12) אוה"ת פרשתנו ע' שכה. ע' שנד. ועוד.
- (13) במדבר"ר פט"ו, ו.
- (14) בא יב, מ.
- (15) שבת כא, ב.
- (16) נוסח "ועל הנסים" דחנוכה.
- (17) תו"א שמות נ, רע"א. ובכ"מ.
- (18) דברי הימים"א כט, יא.
- (19) ראה תו"א שם, רע"ג.
- 6) וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר שבכל ענין צריך להיות
ה"בכ"ן בנוגע לעבודה בפועל (ראה תורת מנחם חמ"ג ריש ע'
388. וש"נ).
- 7) וגם בזה מודגש הענין ד"שלך גדולה משלהם" - שעי'
הנשיאים נפעלה עלי' בדצ"ח (שמהם באים הקרבנות), שאינם
בעלי בחירה כו', ואילו פעולת אהרן היא במין המדבר.
- 8) ובהקדים הסיפור* הידוע שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר (ראה
גם תורת מנחם ח"ב ע' 27. וש"נ) אודות אדמו"ר מהורש"ב נ"ע
והרו"א, שבקטנותם, בחיי הצ"צ ובסביבתו, שיחקו ב"רבי'
ו"חסיד", וכיון שהרו"א הי' מבוגר מאדנ"ע בשנה ומחצה לערך,
ישב הוא על ה"כסא" בתור רבי, ואדנ"ע הי' החסיד שהכין את
עצמו להכנס אליו ל"יחידות". וכדרך החסידים ששאלו ביחידות
הן בעניני עבודה והן בעניני השכלה, שאל אדנ"ע את הרו"א: מהו
יהודי? והשיב הרו"א - לאחרי שקימט את מצחו והרהר
במחשבתו - שיהודי הוא "אש" (כנראה על יסוד מה שלמד
ב"חדר" ש"ה' אלקין אש אוכלה הוא" (ואתחנן ד, כד)). ושאל
אדנ"ע: א"כ, מדוע אינני נשרף כאשר אני נוגע בך? והשיב
הרו"א: כי גם אתה "אש", וכאשר "אש" נוגע ב"אש", אינו

* (ק"ק אדמו"ר שליט"א אמר בבתי-שחוק, שעכשיו יכולים כולם להתעורר... כיון שמשפריס סיפור חסידות!

ד. הביאור בפירוש רש"י סוף פרשתנו, על הפסוק "והעם לא נסע", "זה הכבוד חלק לה המקום
בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור, שנאמר²⁰ ותתצב אחותו מרחוק וגו'",
- שענין זה לא היה מצד סכנת נפשות (שהרי גם לולי זאת לא היתה מרים נשארת במדבר לבדה),
אלא מצד כבוד, דכיון שהיתה צריכה להסגר שבעת ימים "מחוץ למחנה", וגדר ה"מחנה" הוא רק בשעת
החני', לכן לא נסעו עד האסף מרים, כדי ששבעת ימי ההסגר יסתיימו בהקדם האפשרי.
וזהו מדה כנגד מדה, כי גם מה שנתעכבה למשה לא היה מצד סכנת נפשות (שהרי עמדה "מרחוק"
ולא יכלה להועיל), אלא שקיצרה את זמן צערו של משה בהמתינו ל"אשה מינקת מן העבריות"²¹.
והחילוק בין לשון רש"י ש"חלק לה המקום" ללשון המשנה²² "נתעכבו לה ישראל", שתלוי בכך אם
העיכוב היה רק בידי שמים, "לפי העלות הענן"²³, או שהיה תלוי גם ברצונם של בני ישראל (שהרי
"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"²⁴, והנהגת הקב"ה היא מדה כנגד מדה (כתוכן דברי המשנה שם),
לפי אופן הנהגת בני ישראל²⁵) -
הוגה על-ידי כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק י"ח עמוד 132 ואילך.
ה. ויש להוסיף, שמביאור הנ"ל בדברי המשנה "נתעכבו לה ישראל", דאף-על-פי שנסיעתם תלויה
ב"העלות הענן", מכל-מקום, הא גופא היה תלוי בישראל שלא רצו לנסוע - יש גם הוראה בעבודת ה':
ישנם השואלים²⁶: מהו הטעם שכאשר רוצים לעסוק בעניני עבודה, אזי מתעוררים קשיים כו' ("עס
קומט אָן אזוי שווער") - הרי הקב"ה היה יכול לסדר שלא יהיה קשה כל כך? !
והתירוץ על זה - שסיבת הקושי היא בגלל שיתכן שמלכתחילה הרצון שלו לעסוק בעבודה אינו באמת,
ולכן מתעוררים קשיים כו', ואז יצטרך להתגבר עליהם על-ידי-זה שיתעורר ברצון אמיתי.
ונקודת הענין - שהכל צריך להתחיל ממנו, בכח עצמו דוקא, ובלשון חז"ל²⁷: "בא ליטהר", שצריך
להתחיל ממנו, ואז - "מסייעין לו" [ואם חס ושלום מתנהג להיפך - "בא לטמא", גורם שמלמעלה
על-כל-פנים "פותחין לו", דאף-על-פי שאין "מסייעין לו", מכל-מקום על-כל-פנים²⁸ "פותחין לו פתח
הטומאה ויכנס בה"²⁹], ועד שעל ידי עבודת האדם הקב"ה משנה את כל הסדר - "קערט אַ וועלט",
בנוגע לכל סדר ההשתלשלות.
וכמו בנדון דידן, שרצונם של בני ישראל להתעכב כדי לחלוק כבוד למרים, פעל שלא יעלה הענן,
ובני ישראל נשארו ב"חצרות" שבוע נוסף - אף שזהו היפך הדרך (כפי שנקבע על פי סדר השתלשלות),
שהרי בני ישראל מצד עצמם היו מוכנים לנסוע, כיון שכבר סיימו לברר את כל הניצוצות שהיו
ב"חצרות" !
וזוהי ההוראה מלשון המשנה "נתעכבו לה ישראל" - שבנוגע להלכה למעשה (שזהו דרך הלימוד
במשנה) צריך לידע שהעיקר תלוי בהנהגת בני ישראל³⁰.

(20) שמות ב, ד.
(21) שם, ז.
(22) סוטה ט, ב.
(23) פרשתנו ט, יז.
(24) פרש"י עקב יו"ד, יב.
(25) שלכן מצינו שכדי לפעול ענין למעלה - הרי זה ע"י
שהאדם למטה מתנהג באופן כזה, כמו "האומר סלע זו לצדקה
בשביל שיחי' בני כו' הרי זה צדיק גמור" (פסחים ח, סע"א
ואילך. וש"נ) [ואע"פ שעבודת ה' צ"ל לשמה, מ"מ, הרי אמרו
(שם נ, ב. וש"נ) "לעולם יעסוק אדם כו' אפילו שלא לשמה"
(ראה גם הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג. וש"נ)], כי הנהגת הקב"ה
היא מדה כנגד מדה.
(26) ראה גם תורת מנחם חמ"ג ע' 300. וש"נ.
(27) יומא לח, סע"ב. וש"נ.
(28) ראה המשך דברי הגמרא שם ובחדא"ג מהרש"א שם.
(29) פרש"י שם.
(30) חסר הסיום (המו"ל).

(20) שמות ב, ד.
(21) שם, ז.
(22) סוטה ט, ב.
(23) פרשתנו ט, יז.
(24) פרש"י עקב יו"ד, יב.
(25) שלכן מצינו שכדי לפעול ענין למעלה - הרי זה ע"י
שהאדם למטה מתנהג באופן כזה, כמו "האומר סלע זו לצדקה
בשביל שיחי' בני כו' הרי זה צדיק גמור" (פסחים ח, סע"א
ואילך. וש"נ) [ואע"פ שעבודת ה' צ"ל לשמה, מ"מ, הרי אמרו

בס"ד. שיחת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

1 א. הביאור בפירוש רש"י ריש פרשתנו, "שלח לך אנשים", "למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת
2 מרים, לפי שלקתה על עסקי דבה שדיברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר" - שלכאורה היה
3 מקום להפסיק בין פרשת מרים לפרשת המרגלים (אף שהיו בסמיכות זה לזה), כדי שלא ליתן מקום
4 לטעות שהם באותה דרגא.

5 וטעם סמיכת הפרשיות הוא ללמדנו גודל חטא המרגלים - דלכאורה, מה פשעם ומה חטאתם שסיפרו
6 את האמת - שהיו צריכים ללמוד מזה שלקתה מרים על עסקי דיבה, שעסקה בדיבור באריכות כו' אודות
7 משה, שלהיותו "אחיה", היה קשה לה להכיר בכך שמעלתו היא באין-ערוך¹, "ורשעים² הללו ראו ולא
8 לקחו מוסר", והאריכו בדיבורם אודות גבורת יושבי הארץ כפי שנראה להם ("ונהי בעינינו כחגבים"³),
9 בחשבם שלא יתכן ששאר בני ישראל יבינו יותר טוב מהם⁴.

10 וזהו גם הדיוק ש"ראו ולא לקחו מוסר" - דלכאורה: מה נתחדש אצל המרגלים בהליכתם לארץ
11 ישראל, הרי גם לפני-זה ידעו ש"עז⁵ העם היושב בארץ"⁶, ואף-על-פי-כן היו מוכנים ליכנס לארץ ישראל,
12 וזו היתה מטרת שליחותם, לברר אופן וסדר הכיבוש⁷? - אלא כיון שראו בעיניהם את חוזק העם כו', לכן
13 התחרטו כו'⁸. ולכן מדגיש רש"י ש"ראו" מה שאירע למרים, וראיה זו היתה צריכה ליתן להם כח להתגבר
14 על הנסיון שבראיית חוזק העם כו'.

עם ישות וגאווה (היפך הביטול דצדיק), שכיון שרצונו לנצח ולהראות את מציאותו כו', ה"ה מתייגע, ו"יגעת ומצאת" (מגילה ו, ריש ע"ב), ובא לידי הצלחה כו'. ובגלל טבע הישות והגאווה של המרגלים (שקשור עם רשעותם) — היו סבורים שלא יתכן ששאר בני ישראל יבינו יותר טוב מהם.

(5) פרשתנו שם, כח.
(6) ועד"ז בנוגע להמבואר בלקו"ת (ריש פרשתנו) בענין טענת המרגלים, שלא רצו ליכנס לארץ ישראל בגלל ששם צריך לעסוק בענינים גשמיים, כל ל"ט המלאכות שיש צורך בהם כדי לאכול "לחם מן הארץ", ולכן רצו להשאר במדבר, לאכול "לחם מן השמים" (בשלח טז, ד), ולקיים תומ"צ במחשבה או אפילו בדיבור, אבל לא במעשה — שכבר מקודם לכן ידעו שהכניסה לארץ קשורה עם התעסקות בענינים גשמיים.
(7) ועד"ז בפנימיות הענינים — בנוגע לעבודת הברורים — לידע באיזה מקום יש יותר ניצוצים כו', ויש צורך להשקיע יותר כחות כדי לבררם ולהעלותם לקדושה.

(8) ובלשון החסידות — כידוע שאין חכם כבעל הנסיון (ראה תורת מנחם חמ"ג ריש ע' 388. וש"ג), והיינו, שדוקא הנסיון בפועל מאמת את החכמה, משא"כ קודם שבא לידי נסיון בפועל, שישנו רק ענין החכמה, גם אם הוא חכם גדול ביותר. ועד שמצינו בכתבי החסידות מאמר פלאי ("א פלא'דיקן ווארט") בנוגע למעלת משיח על משה רבינו [אף שבכללות ענינים אחד, שהרי "גואל ראשון הוא גואל אחרון", ו"שילה" בגימטריא משה] — מצד ענין הנסיון כו' (ראה תורת מנחם חל"ח ע' 93. וש"ג).
ועד"ז בנדו"ד, בנוגע לכללות ענין המלחמה לכבוש הארץ — שאינו דומה המעמד ומצב שמוכנים למלחמה למלחמה בפועל, ובלשון הכתוב (מלכים א כ, יא): "אל יתהלל חוגר כמפתח". וזהו הטעם לכך ש"שתי פעמים מדבר משה מלחמה אל העם, אחת בספר, בעת שיוצאין, קודם שיערכו המלחמה .. ואחת בעורכי המלחמה כו'" (רמב"ם הל' מלכים פ"ז ה"ב).

(1) אלא, שאצלה הי' ענין זה בקו הקדושה — שלא רצתה למעט במעלותי כדי שלא יפריע הדבר לעבודתה, וכידוע הפתגם (ראה תורת מנחם חמ"ב ע' 339. וש"ג) שכשם שצריכים לידע חסרונות עצמו, כך צריכים לידע מעלות עצמו. ואעפ"כ, לגבי מדריגתה, נחשב גם זה לחטא, ולכן לקתה כו'.

(2) ואף שפירש רש"י (פרשתנו יג, ג) "אותה שעה כשרים היו" — הרי הדיוק בזה שהיו רק "כשרים", אבל לא "צדיקים" (כלשון המדרש (תנחומא פרשתנו ד. במדב"ר פט"ז, ה): "צדיק" — אפילו בשם המושאל, שזכויותיו מרובים על עונותיו, ועאכו"כ בשם התואר, שאין לו יצה"ר (תניא פ"א) — יש בו מעלה חיובית; משא"כ "כשר" — גם אם אין בו מעלה מיוחדת, אם אין בו חטא או פסול, ה"ה כשר, וכמו "כל ישראל בחזקת כשרות" (רמב"ם הל' קידוה"ח פ"ב ה"ב), כל זמן שלא מצינו בו חטא, גם אם אין בו מעלה מיוחדת. ולא עוד אלא שהתואר "כשר" נופל גם על בהמה, שעם היותה כשרה, ה"ה נשאת בהמה...

ובנוגע לענינו: אילו היו המרגלים צדיקים, היו באים לידי מסקנא טובה (וכמו בנוגע ל"ארץ אוכלת יושבי", ש"הקב"ה עשה לטובה כדי לטרדם כו'" (פרשתנו שם, לב ובפרש"י)); אבל כיון שהיו רק כשרים — הנה אף שלא יעברו ח"ו על המפורש בשו"ע, מ"מ, בענין שנוגע לשיקול הדעת, תהי' דעתם נוטה לצד הרע, כמו בהמה כשרה, שנמשכת מטבעה לחומריות כו'.
ונמצא, שהתואר "רשעים" הללו הוא (לא בגלל החטא, אלא) גם קודם החטא (שהרי עוד קודם החטא "ראו ולא לקחו מוסר"), ואדרבה — זוהי סיבת החטא, שבגלל היותם רשעים, לכן היתה דעתם נוטה לצד הרע (וראה הערה 4).
(3) שם, לג.

(4) וגם תכונה זו שייכת לכך שהיו "רשעים" — כי, הפירוש ד"רשע" הוא "מוצלח", כמ"ש (שמואל-א יד, מז ובמפרשים) "בכל אשר יפנה ירשע", יצליח. ומטבע הדברים, קשורה הצלחה

(* שאינו בסתירה ל"כשרים" (שהפכס הם פטולים), אלא בסתירה ל"צדיקים".

ומהענינים המופלאים בחלק ההלכה: "אין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך",⁹ ופירש רש"י, "לא יתחייב חברך עונש חמור", שזהו רק לאחר שנעשה כבר מעשה האיסור, מה שאין כן כדי למנוע שלא יבוא לידי חטא, כבנדון דידן, שנסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, למרות שיש מקום לחשוד במרים, כדי שהמרגלים יקחו מוסר¹⁰ ולא יבואו לידי חטא¹¹ - הוגה על-ידי כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק י"ח עמוד 141 ואילך.

* * *

ב. מאמר (כעין שיחה) דיבור-המתחיל להבין ענין טענת המרגלים. לאחר המאמר, אמר כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א, שכל אלו שסיימו כבר (או שסיימו קודם הבדלה) את לימוד ה'לקוטי תורה' דפרשת השבוע, יאמרו "לחיים"¹², מתוך החלטה להמשיך הלימוד בשבועות הבאים, עד לשמחת תורה.

* * *

ג. דובר אודות מחנה-קיי"ג ישראל¹³ ומעלותיו (שהלימוד הוא רק בעניני תורה, וללא הגבלת ההורים וכו')¹⁴, ובסיום השיחה אמר, שכל המדריכים, ואלו שיש להם שייכות ל"קעמפ", יאמרו "לחיים"¹⁵.

* * *

ד. הביאור בפירוש רש"י בסוף פרשתנו, "אני ה' אלקיכם", שמביא "מיסודו של רבי משה הדרשן": (א) "למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת עבודה-זרה, לומר שהמחלל את השבת כעובד עבודה-זרה שאף היא שקולה ככל המצות... ואף פרשת ציצית לכך נסמכה לאלו, לפי שאף היא שקולה כנגד כל המצות, שנאמר ועשיתם את כל מצותי", (ב) "על כנפי בגדיהם", "כנגד ואשא אתכם על כנפי נשרים. על ארבע כנפות, ולא בעלת שלש ולא בעלת חמש, כנגד ד' לשונות של גאולה שנאמר במצרים והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי", (ג) "פתיל תכלת", "על שם שכול בכורות, תרגום של שכול תכלא, ומכתם היתה בלילה, וכן צבע התכלת דומה לרקיע המשחיר לעת ערב, ושמונה חוטים שבה כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים" - שכוונת רש"י להוסיף ביאור בשייכות של הפסוק "אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים גו'", שפירושו "על מנת כן פדיתי אתכם שתקבלו עליכם גזרותי", לפרשת ציצית (דלכאורה הרי זה מתאים יותר למצות עבודה-זרה, שהיא עצמה ככל המצוות, ולא למצות ציצית, שהיא רק מזכירה ומביאה לקיום כל המצוות), "לפי שאף היא שקולה כנגד כל המצוות, שנאמר ועשיתם את כל מצותי"¹⁶.

התניא, תושב"כ דתורת חסידות חב"ד.

(14) ראה גם תורת מנחם ח"מ ע' 224. וש"נ.

(15) כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן משקה לא התלמידים שהי באבילות ל"ע על פטירת אמו, באמרו: שיהי לה "א' חסידישער גן עדן".

(16) נוסף על פירושו על הפסוק (פרשתנו טו, לט) "וזכרתם את כל מצות ה'", "שמנין גימטריא של ציצית שש מאות, ושמונה חוטין וחמשה קשרים הרי תרי"ג" — שזהו ע"ד הרמז. ומה גם שבפירוש זה יש קושי: (א) בכתוב נאמר "ציצת", ויש צורך לפרש אליבא דמ"ד (פסחים פו, ריש ע"ב. וש"נ) "יש אם למקרא" (בתר קריי' אזלינן, דהיא עיקר), (ב) עפ"ז צ"ל שיש חיוב להביט על כל הציצית, יחד עם החוטין והקשרים, והרי ע"פ הלכה אין הכרח בדבר.

(9) שבת ד, א. וש"נ.

(10) וכמו "שמע בני מוסר אביך" (משלי א, ח), כדי שלא יבוא מלכתחילה לידי חטא.

(11) וההוראה מזה, בנוגע להתעסקות עם הזולת גם כאשר בגלל זה יש חסרון (לא חטא ממש ח"ו, אלא חטא מלשון חסרון) בעבודתו (ובמילא — גם בשכר שהי יכול לקבל על שלימות עבודתו לאחר ק"כ שנה), ואדרבה, דוקא ע"י ההתעסקות עם הזולת, שזהו"ע הצדקה ברוחניות, נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה (תו"א בראשית א, ב), וכמו במרים, שעל ידי הסיפור בגנותה כו', ניתוספה פרשה בתורה.

(12) ראה גם תורת מנחם חמ"ג ע' 336. וש"נ.

(13) נזכר גם ע"ד השייכות לתורת החסידות המרומזת בשם "גן ישראל": "ישראל" — שמו של הבעש"ט, מייסד תורת החסידות הכללית, ו"גן" — ג"ן סדרים שבתורה, וכנגדם ג"ן פרקים בספר

1 ועוד זאת, שכל הפרטים שבמצות ציצית הם כנגד או על שם הענינים דיציאת מצרים: ד' כנפות - כנגד
2 ד' לשונות של גאולה¹⁷, ו(פתיל) תכלת שייך למכת בכורות (שהכריחה את פרעה לומר¹⁸ "קומו צאו
3 גו'"): תיבת "תכלת", תרגום של שכול - "על שם שכול בכורות" כפי שהיה למטה, "בליזה"; וצבע
4 התכלת שדומה לרקיע המשחיר לעת ערב - כפי שנפעל הענין למעלה ברקיע בזכות הפסח שהקריבו בני
5 ישראל בין הערביים (וזהו "פתיל תכלת", שמורה על ההמשכה מהרקיע). ו"שמונה חוטין שבה כנגד שמונה
6 ימים. . עד שאמרו שירה על הים", מהתחלת יציאת מצרים, ביום י"ד לעת ערב שאז נפעל הענין ברקיע,
7 ועד להשלימות דיציאת מצרים¹⁹ בקריעת ים-סוף.

8 ובפנימיות הענינים: תכלת מורה על יראה, "סור מרע", ולבן מורה על אהבה, "עשה טוב". ולכן מפרש
9 רש"י תחילה "פתיל תכלת" ואחר-כך "שמונה חוטין", כי "סור מרע" קודם ל"עשה טוב". ובזמן הזה כולם לבן, כי
10 עיקר העבודה היא בקו האהבה, ומזה באים לכל הדרגות דיציאת מצרים²⁰ - הוגה על-ידי כבוד-קדושת
11 אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק ח' עמוד 94 ואילך.

שהקצה היותר גבוה קשור עם הקצה היותר תחתון.
(20) דובר גם אודות מי שטוען שיש לו נסיונות וקשה לו
לקיים תומ"צ, ואומרים לו הענין ד"בא חבקוק והעמידן על אחת
כר" (מכות כד, א) — שאין הכוונה שצריך לקיים רק ה"אחת",
אלא שלהיותה כוללת את כל המצוות, ה"ז נתינת כח לקיום כל
המצוות.
וע"ד משנת"ל במאמר (פ"ג תורת מנחם חמ"ד ע' 29),
שעצם האמירה "כי יכול נוכל לה" (פרשתנו יג, ל) היא נתינת כח
על כללות העבודה דקיום התומ"צ.

(17) ולהעיר מהמבואר בדרושי חסידות (ראה אוה"ת ורא ע'
קכת. כרך ז' ע' ב'תקפו) שד' לשונות של גאולה הם כנגד ד'
עולמות אבי"ע, וכיון שיש צורך בכל ד' לשונות, ואם חסר א'
מהם לא נפעל עדיין הענין דיצי"מ, הרי מובן, שכל זמן שלא
נפעל הענין דיצי"מ בעולם העשי, עדיין לא נפעל הענין דיצי"מ
גם בעולם האצילות.
(18) בא יב, לא.
(19) מן הקצה אל הקצה, ובלשון החוקרים — שכאשר
מחשבים ענין מקצהו האחד, צריך לחשב גם קצהו השני. ובלשון
החסידות — שכל הגבוה ביותר יורד למטה ביותר, היינו,

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז סיון, תשכ"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו בו שואל מדוע גם מחשבה קלה בענינא דעלמא, מתקיים בזה לפעמים קרובות,
שחולם אדם מהרהורי לבו, משא"כ מחשבת תורה ומצות ויר"ש ואפילו כשלומדים בעיון.

והביאור בזה מובן גם מהמבואר בספר תניא קדישא פרק כט (ל"ז ע"א) ומצוין [א]ל זהר
הק', עיי"ש.

(ב) מהו הטעם שחבריו בנקל עולים למעלה מעלה בתורה ויר"ש משא"כ בהנוגע אליו, ומקשר
זה למ"ש בתניא פרק מ"א בנוגע ללימוד התורה, שלפני הלימוד ולאחרי זה בכל שעה צריך להכין עצמו
עיי"ש,

והנה בכל כגון זה הובטחנו, אדם מקדש עצמו מעט מלמטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה,
ובודאי כשישתדל בדבר, יצליח שהרי כן הבטיחנו חז"ל.

ידוע שלא זו הדרך לחפש קושיות ושאלות, כי אם לפרקים רחוקים, והעיקר ללמוד בהתמדה
ושקידה בשופי תורתנו הק' תורת חיים הנגלה והחסידות, ועיין הפרטים בזה בהלכות תלמוד תורה
לרבנו הזקן.

בטח שומר על שלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

בס"ד. משיחת ש"פ בהעלותך, י"ט סיון ה'תנש"א.

32 הספר השלישי (בספר במדבר) – לא מצאנו שיִקרא
33 בשם, (ספר "ויהי העם כמתאוננים" וכיו"ב).

34 ועוד ואדרבה: התיבות הראשונות בספר זה
35 מדברות אודות ענין בלתי רצוי. ועד שכל תיבה
36 בפני עצמה מורה על ענין לא טוב: "ויהי" – "כל
37 מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער"⁹, העם –
38 "אין העם אלא רשעים"¹⁰, "כמתאוננים" – בפשטות
39 ענין לא טוב (וכן בהמשך הכתוב: "כמתאוננים")
40 רע באזני ה'"),

41 ולהעיר – זהו היפך הוראת התורה¹¹ "חייב
42 אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה".

43 (ב) בכלל הרי התורה נחלקת לחמשה חומשי
44 תורה, חמשה ספרים. מהו החילוק והחידוש
45 דשבעה ספרי התורה.

46 (ג) כיון שהחלוקה דספר במדבר לג' ספרים –
47 שכתוצאה ממנה מתחלקת כל התורה לז' ספרים –
48 היא כפ' בהעלותך ודוקא, צריך לומר שיש ביניהם
49 שייכות (תוכנית).

50 בפשטות השייכות ביניהם מובנת מכך
51 שהמנורה – "בהעלותך את הנרות"¹² – קשורה
52 בענין התורה (תורה אור¹³); וכשם ש"בהעלותך את
53 הנרות" מורכב מ"שבעת הנרות"¹², כך גם התורה
54 מתחלקת ל"שבעה ספרי תורה"¹⁴ (כנגד השבעה
55 נרות)¹⁵. מהי השייכות בתוכן הענינים, וכיצד זה
56 מתאים עם החלוקה דחמשה חומשי תורה.

1 א. בפרשת בהעלותך ישנו חידוש לגבי כל
2 שאר פרשיות התורה:

3 איתא בגמרא¹, שפרשת "ויהי בנסוע הארון"
4 (כפ' בהעלותך²) "ספר חשוב הוא בפני עצמו",
5 ועפ"ז נמצא (כהדרשה שבגמרא שם עה"פ³
6 "חצבה עמודי" שבעה") שישנם "שבעה ספרי
7 תורה"⁴, כיון ש"פרשה זו (ויהי בנסוע הארון) ספר
8 לעצמו, נמצא שלמעלה ספר לעצמו ושלמטה ספר
9 לעצמו.. נמצא ספר וידבר (במדבר) נחלק לג'
10 ספרים"⁵, במילא ישנם "שבעה ספרי תורה"
11 (ארבעה הספרים – בראשית שמות ויקרא דברים,
12 וספר במדבר שנחלק לג' ספרים). עפ"ז – החידוש
13 כפ' בהעלותך הוא, שפרשה זו כוללת בתוכה ג'
14 ספרים" (חלק הפרשה שלפני פ' ויהי בנסוע הארון,
15 פ' ויהי בנסוע הארון, וחלק הפרשה שלאחרי זה).

16 ובזה ישנם כמה ענינים שצריך להבין:

17 (א) דבר תמוה: ע"פ החלוקה ד"שבעה ספרי
18 תורה", ונמצא שהספר הששי (הספר השלישי
19 בספר במדבר, לאחרי פ' ויהי בנסוע הארון) מתחיל
20 ב"ויהי העם כמתאוננים"⁶ – ענין בלתי רצוי
21 שהביא לתוצאות שליליות ("ותבער במ אש גו"⁶),
22 ואח"כ – בהמשך הענין אודות חטא מרים⁷,
23 ולאחרי זה (אבל בפרשה שלאחרי זו⁸) אודות חטא
24 המרגלים וכו'!

25 והחידוש בזה נראה גם בכך – שלכל הספרים
26 יש שם, שנלקח מהתיבה הראשונה (או התיבות
27 הראשונות) של הספר: בראשית (התיבה הראשונה
28 שבספר), שמות (התיבה השני'), ויקרא (התיבה
29 הראשונה), במדבר (מהפסוק הראשון בספר),
30 דברים (התיבה השני'), וגם הספר השני בספר
31 במדבר נקרא בשם "ויהי בנסוע הארון"; משא"כ

(9) מגילה י', ב. – וגם לפי מסקנת הגמ' שם, מובן לכאורה
ש"ויהי" הנאמר בנדר"ד הוא לשון צער.

(10) ספרי ופרש"י עה"פ.

(11) משנה ברכות נד, א.

(12) ריש פרשתנו (ח, ב).

(13) משלי ו, כג.

(14) וכשם שכל שבעת הנרות הם חלק ממנורה אחת, "מקשה
זהב עד ירכה עד פרחו מקשה היא" (פרשתנו שם, ד), כמ"כ כז
חלקי התורה (ז' ספרי תורה) הם "מפי הגבורה והכל תורת ה'
תמימה טהורה וקדושה אמת כו'", "ואין הפרש בין.. ותמנע היתה
פילגש (וישלח לו, יב) ובין אנכי ה' אלקיך (יתרו כ, ב). ואתחנן
ה, (ו) כו'" (פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ' חלק יסוד הח'. וראה
סנהדרין צט, ב).

(15) ראה ד"ה בהעלותך – באוה"ת פרשתנו (ע' שכב). תרל"ד
(ע' רלז). תרע"ח (ע'שמג). וראה גם אוה"ת לך תרפג, א. חנוכה
תתקלא, א.

(1) שבת קטז, ריש ע"א. וראה גם מס' סופרים רפ"ו. ספרי
פרשתנו עה"פ. ב"ר פס"ד, ח. ויק"ר פ"א, ג. פרש"י משלי ט, א.

(2) י, לה"ו.

(3) משלי שם.

(4) ראה גם זח"ג רנד, א: ואינון חמשה חומשי תורה ואי תימא
שית אינון אלא שבע אינון.

(5) פרש"י שבת שם. וראה גם ב"ר וויק"ר שם.

(6) פרשתנו יא, א.

(7) שם יב, א ואילך.

(8) ר"פ שלח (יג, א ואילך).

27 על "בהעלותך" מפרש רש"י: "על שם שהלהב
 28 עולה כתוב בהדלקתן לשון עלי, שצריך להדליק
 29 עד שתהא²⁴ שלהבת עולה מאלי".
 30 ביאור ההוראה שבזה:
 31 "בהעלותך את הנרות" בכלל מבטא את כללות
 32 העבודה של יהודי לשמש²⁵ את קונו: העבודה²⁶
 33 ד"הדלקת" ה"נר ה' נשמת אדם"²⁷ בהאור ד"נר
 34 מצוה ותורה אור"¹³, ועי"ז תאיר באורה, ותאיר את
 35 כל מציאותו, גופו וחלקו בעולם – "כל מעשיך
 36 יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו"²⁸, ותאיר גם
 37 את האנשים סביבו, עד – הארת כל העולם (ממנה
 38 אורה יוצאה לכל העולם²⁹) – עם "נר מצוה ותורה
 39 אור", וכזה אור שמקשר – מצוה מלשון צוותא
 40 וחיבור³⁰ – את גשמיות העולם עם הקב"ה
 41 (כביכול), באופן שהעולם נעשה – בלשון הידוע³¹
 42 – דירה לו יתברך בתחתונים, "מנורה מאירה"
 43 שדולקת ומאירה באור אלגי.
 44 והאופן לפעול עבודה זו – הוא, כפי שרש"י
 45 מפרש: "צריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה
 46 מאלי": "אע"פ שהדלקת והעלאת הנרות באה ע"י
 47 היהודי המדליק את הנרות (ע"י אהרן הכהן), הרי
 48 תוכן המצוה הוא שהנר יודלק באופן שאח"כ יאיר
 49 בכח עצמו, שלהבת האש עולה "מאלי", ואינה
 50 צריכה לפעולת וסיוע מדליק הנרות.
 51 וכן הוא גם בעבודת השם: אע"פ שהקב"ה נתן
 52 כחות ליהודי לעשות עבודתו ("הקב"ה עוזרו"³²)
 53 ב"נר מצוה ותורה אור" [נוסף על כך שהוא עשה

1 ב. ויובן זה ע"פ הביאור בתוכן וההוראה
 2 מ"בהעלותך את הנרות" בכלל.
 3 כידוע, כל עניני התורה (תורה מלשון הוראה)¹⁶
 4 הם הוראה ליהודי בעבודתו. ובפרט הענינים
 5 הקשורים עם העבודה במשכן – המשתקפים
 6 בעבודה של כאו"א מישראל, כמ"ש¹⁷ "ועשו לי
 7 מקדש ושכנתי בתוכם", "בתוך כל אחד ואחד
 8 מישראל"¹⁸, ובפרט הדלקת המנורה ("בהעלותך
 9 את הנרות") במשכן, המבטאת את התוכן הכללי
 10 של עבודתו של יהודי לעבוד את ה' (כדלקמן).
 11 ובהקדמה: אע"פ שבבהעלותך – כבכל עניני
 12 התורה¹⁹ – ישנם ריבוי פירושים (ששים ריבוא
 13 פירושים ע"ד הפשט, הרמז, הדרוש והסוד²⁰), הרי
 14 לכל לראש ישנו הפירוש הפשוט ע"ד הפשט (אין
 15 מקרא יוצא מידי פשוט²¹), ששייך לכאו"א
 16 מישראל ולכל בני, האנשים הנשים והטף.
 17 ולהעיר – זהו ענינו של פירוש רש"י – "אני²²
 18 לא באתי אלא לפשוטו של מקרא"²³, מובן אפילו
 19 לבן חמש (כיון שהוא שייך (ולומד)) למקרא.
 20 ומזה מובן, שאת (התורה מלשון) הוראה
 21 מ"בהעלותך את הנרות" לכל יהודי צריכים (לכל
 22 לראש) ללמוד מהפירוש הפשוט בפרש"י על
 23 הפסוק, שמובן לכל יהודי, ובמילא מובן שגם
 24 ההוראה מזה שייכת לכל יהודי, האנשים הנשים
 25 והטף, גם בתחלת עבודתו (עוד קודם שמגיע
 26 לדרגות הנעלות יותר בלימודו ובעבודתו).

(24) שבת כא, סע"א (נעתק לקמן הערה 39). רמב"ם הל'
 תמידין ומוספין פ"ג הט"ו.
 (25) ע"פ ל' חז"ל – משנה וברייתא סוף קידושין.
 (26) בהבא להלן, ראה לקו"ת ריש פרשתנו (כט, ג ואילך).
 ובכ"מ. וראה גם שיחת ש"פ בהעלותך תשמ"ח (ספר השיחות
 ח"ב ע' 482). תשמ"ט (סה"ש ח"ב ע' 523 ואילך). תש"נ (סעיף
 א).
 (27) משלי כ, כז.
 (28) אבות פ"ב מ"ב (שלומדים בשבת זו). משלי ג, ו. וראה
 רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סיל"א. שו"ע אדה"ז שם
 סקנ"ו ס"ב.
 (29) ראה ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה. רש"י כת"י מנחות פו, ב
 (ד"ה ואטומים).
 (30) לקו"ת בחוקותי מה, ג. ובכ"מ – נסמנו בסה"מ מלוקט
 ח"ג ע' עב הערה 55.
 (31) ראה תנחומא נשא טז. שם בחוקותי ג. במדב"ר פ"ג, ו.
 תניא רפל"ו.
 (32) סוכה נב, ב. קידושין ל, ב. וראה תניא פ"ג (יח, א).

(16) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ס' השרשים שלו ערך ירה.
 גו"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). וראה זח"ג נג, ב.
 (17) תרומה כה, ח.
 (18) ראה ר"ח שער האהבה פ"ו קרוב תחלתו (ד"ה ושני
 פסוקים – סט, ב). אלשיך עה"פ קרוב לסופו (ד"ה עוד יתכן).
 שלה"ט סט, א. רא, א. שכה, ב. שכו, ב. לקו"ת פרשתנו לד, ד.
 ועוד.
 (19) שער הגלגולים הקדמה יז. שער רוה"ק (קח, ב). לקוטי
 מהרח"ו שבסוף שער מרז"ל (פז, ב).
 (20) וע"פ המבואר בכתהארז"ל שם ששים ריבוא פירושי
 התורה הם כנגד הששים ריבוא נשמות ישראל, יש לומר, שכל
 אחד מהששים ריבוא פירושים כולל ששים ריבוא פירושים
 פרטיים, כמו שהוא בנשמות ישראל, שכל א' מהששים ריבוא
 נשמות כוללת ששים ריבוא ניצוצות (תניא פל"ז – מח, א).
 (21) שבת סג, א. וש"נ.
 (22) פרש"י בראשית ג, ח. ג. כד. ועוד.
 (23) ובפרט ע"פ דיוק לשון רש"י "לא. אלא" – דלשון זה
 מורה שהוא ענין לעיכובא (ראה תוד"ה מתני' – מנחות פג,
 סע"ב).

34 וה"שלהבת עולה" היא – "מאלי": זה נעשה
35 הטבע והמציאות שלו שמאיר מעצמו.

36 ובנוסף ע"ז צריכים להיות כל התנאים בכדי
37 שהנר יהי' כלי מוכשר להיות נר דולק מאליו, עי"ז
38 שיש לו פתילה ושמן שמוכן ("בטל") לקבל את
39 האור [כמבואר בפרטיות במשנה וגמרא בפרק
40 והסוגיא ד"במה מדליקין ובמה אין מדליקין"³⁹],
41 ועד"ז בעבודת השם – הכשרת וביטול האדם
42 שיוכל לקבל ולהכיל את האור ד"נר מצוה ותורה
43 אור", באופן שהוא נעשה "שלהבת.. מאלי"⁴⁰,
44 בוערת, ובאופן של עלי⁴⁰.

45 ד. ועבודה זו – באופן ד"שלהבת עולה מאלי"⁴¹
46 – צריכה להיות הן בנוגע לעצמו, הן בנוגע
47 לעבודה עם אחרים, והן בנוגע לעבודה בעולם
48 (כדלקמן ס"ה).

49 בנוגע לעבודת עצמו:

50 הגם שעבודת היהודי ב"נר מצוה ותורה אור"⁴²
51 מתחילה ובאה בכחו של הקב"ה ובכח ב'
52 השותפים בהולדתו הוריו (ומחנכיו) – ה"ז צריך
53 לחדור בו לגמרי, באופן שיהי' "שלהבת עולה
54 מאלי".

55 וכפי שהוא ב"תורה אור": לאחר שבתחלת
56 לימוד התורה מקבל יהודי מהתורה ומהמלמדו
57 הרב שלומד עמו תורה – ה"ה צריך אח"כ להתייגע
58 בהבנת התורה בהבנה והשגה שלו עצמו, עד שזה
59 יחקק בזכרונו ובשכלו, ועד לאופן כזה שהתורה
60 מתאחדת עמו (ואין הוא צריך עוד לרבו), עד
61 ש"נקראת על שמו"⁴¹ כיון ש"תורה דיג' היא"⁴²

קעו), שטבע העלי' שבאור הוא לא (כדבר נוסף עליו) מפני
שמרגיש את מעלת מקורו, אלא מפני ביטולו והעדר מציאותו
(וראה לקו"ש ח"ו ע' 112). ועפ"ז מובן מ"ש בהערה 40 (ולקמן
בפנים), ש"עולה מאלי" הוא העלי' למעלה מטבעו.

39) שבת כ, ב ואילך. – ובגמ' שם כא, א (וכן ברמב"ם
שבהערה 24): "פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן
במקדש.. שתהא שלהבת עולה מאלי' ולא שתהא עולה על ידי
דבר אחר".

40) והגם שענין העלי' מורה שהוא עולה ויוצא ממציאיותו
הקודמת, ובמילא אין זה, לכאורה, ענין של "מאלי" (מציאותו
עצמה) – הרי אמיתית מציאותו ("מאלי") של יהודי היא – שהוא
"עולה" תמיד (מפני ביטולו להקב"ה). וראה ד"ה בהעלותך
תשכ"ט (קונטרס ט"ו סיון שנה זו) ס"ט.

41) ע"ז יט, א.

42) קידושין לב, ריש ע"ב (וראה בפרש"י שם).

1 ו"הדליק" את ה"נר ה' נשמת אדם", והורידה
2 למטה], וכמו"כ מקבל יהודי כחות מאהרן הכהן
3 (רועה ישראל) שמדליק את "נר ה'" למטה, וגם
4 כחות מהוריו ומחנכיו, ומאנשים אחרים סביבו
5 (ובלשון הכתוב³³ – "איש את רעהו יעזורו ולאחיו
6 יאמר חזק") – אעפ"כ, שלימות ואמיתית העבודה
7 היא בכך, ש(לאחרי שהיא "מודלקת" ע"י
8 אחרים) הוא נעשה "שלהבת עולה מאלי", ז.א.
9 שה"נר מצוה ותורה אור" חודר בו כל כך, עד
10 שהוא בעצמו מאיר – מציאותו (כנשמה בגוף) –
11 בעצמה ("מאלי"), כך שלא צריך לפעולת
12 המשפיע ("מדליק הנר"), בהיותו "שלהבת עולה
13 מאלי".

14 ג. ובפרטיות לשון רש"י – "שלהבת עולה
15 מאלי":

16 "שלהבת": לפני שהנר דולק ישנו נר, כלי, שמן
17 ופתילה³⁴, אבל אין זה מאיר. עבודתו של יהודי
18 היא שהוא מדליק את הנר באופן שנעשה שלהבת,
19 נר מאיר, שזוהר ומאיר את הסביבה. ולא רק נר
20 קטן, אלא שלהבת.

21 "עולה": עבודתו להאיר כ"שלהבת" ב"נר מצוה
22 ותורה אור" צריכה להיות באופן, שאין הוא נשאר
23 לעמוד במקום אחד, אלא הארתו היא מתוך תנועה
24 מתמדת של הליכה ועלי' ("מעלין בקודש"³⁵):
25 נוסף על כך שישנה אצלו המעלה של הליכה בכלל
26 (שהיא למעלה מעמידה (אפילו מעמידה בתוקף),
27 ובלשון ההפטורה³⁶: "מהלכים בין העומדים"³⁷),
28 הליכתו היא באופן ד"עולה": יכולה להיות הליכה
29 שהיא באורך וברוחב, ז.א. הליכה באותו "שטח"
30 וסוג עבודה, אלא שהיא באופן היתפשטות לאורך
31 ורוחב; הפירוש ד"עולה" הוא, שהוא עולה מעל
32 השטח והדרגא שבה הי' עד אז [וכפי שהוא
33 בשלהבת בפשטות³⁸] – סוג עבודה נעלה יותר.

33) ישע"י מא, ו.

34) ראה לקו"ת פרשתנו לג, ג.

35) ברכות כח, א. וש"נ.

36) זכר"ג, ז.

37) ראה תו"א ס"פ וישב (ל, סע"א ואילך). לקו"ת שלח לח,
ד. שה"ש כ, ב. ובכ"מ.

38) ראה תניא רפ"ט, בביאור הכתוב "נר ה' נשמת אדם",
שישראל הקרוים אדם נשמתם היא למשל כאור הנר שמתנענע
תמיד למעלה בטבעו ["מאלי"] מפני שאור האש חפץ בטבע
ליפרד מהפתילה ולידבק בשרשו למעלה ביסוד האש הכללי
שתחת גלגל הירח כו". וראה ד"ה כבוד מלכותך תרס"א (ע')

32 ונוסף על כך שעבודתו בתומ"צ צריכה להיות
33 באופן ד"שלהבת עולה מאלי", כך צריך להיות גם
34 בנוגע לעבודתו בעניני הרשות (כל מעשיך יהיו
35 לשם שמים וכל דרכיך דעהו²⁸) – שמציאותו בכל
36 המעת-לעת (לא רק בזמן התורה והתפלה וקיום
37 המצוות) חדורה כל-כך ב"שויתי ה' לנגדי תמיד"⁵⁴,
38 שב"כל מעשיך" ו"כל דרכיך", בכל הענינים שהוא
39 עושה – גם כאשר הוא אוכל וישן ומתעסק עם
40 עסקיו בעניני העולם – הרי הוא "שלהבת עולה
41 מאלי", מעצמו מתנהג הוא בכל הענינים "לשם
42 שמים" ו"דעהו".

43 וכך צריך להיות גם בנוגע לעבודתו עם
44 אחרים⁵⁵: השפעה אמיתית ומושלמת על הזולת,
45 היא דוקא כאשר הוא נעשה "שלהבת עולה מאלי"
46 – שגם כאשר המשפיע והרב הולך, נשאר הוא
47 מעצמו נר מאיר ב"נר מצוה ותורה אור" ובדברי
48 הרשות (לא רק במעשה אלא גם במחשבה ודיבור),
49 כיון שזוהי מציאותו, טבעו ורגילותו, באופן שיכול
50 "לעמוד על רגליו", ולא יצטרך לרב ומחנך שלו –
51 "שלהבת עולה מאלי".

52 ה. ויש לומר יתירה מזה: העבודה ד"מאלי"
53 גופא יכולה להיות בשני אופנים:

(א) אע"פ שמצד עצמו גופו הגשמי של יהודי
54 אינו מאיר לכתחילה ב"נר מצוה ותורה אור" ו"כל
55 מעשיך לשם שמים" כו', מעבדים את הגוף
56 ומרגילים אותו באופן שהרגל נעשה טבע שני⁵⁰,
57 ועד טבע ראשון⁴⁹, שיקיים תומ"צ "מאלי". אבל
58 זה כדבר נוסף על מציאותו – כיון שהוא (גופו
59 הגשמי) מצד-עצמו לא הי' שייך לעבודה זו,
60 והראי' שצריכים להרגיל אותו בזה, אלא שע"י
61 "הרגל נעשה טבע" [נוסף לזה הרי טבע עצמו
62 קשור עם מדידה והגבלה, ע"פ הגבלת הטבע שלו].
63

(ב) עי"ז שמגלים איך שמציאותו של יהודי –
64 גם גופו הגשמי – קשורה עם הקב"ה, ובלשון
65 הידוע⁵⁶: המציאות האמיתית של יש הנברא היא

1 ("מאלי"), עד שאדרבה – הוא נעשה מחדש
2 ומשפיע בתורה, באופן ד"שלהבת עולה מאלי".

3 [ובכללות יותר – החידוש דמתן תורה: אע"פ
4 שהתורה ניתנה ע"י הקב"ה לבנ"י ובכחו של הקב"ה
5 יכולים בנ"י ללמוד תורה (בדוגמת מה
6 ש"בהעלותך את הנרות" הוא דוקא בכח המדליק),
7 הרי היא ניתנה באופן ש"לא בשמים היא"⁴³,
8 נמסרה דוקא לבנ"י נשמות בגופים, ודוקא לב"ד
9 שלמטה ניתן הכח לפסוק הלכה⁴⁴, עד שהקב"ה
10 בעצמו כביכול וב"ד שלמעלה באים לשמוע איך
11 הוא הפס"ד למטה⁴⁵, וקוב"ה "קא חייך ואמר
12 נצחוני בני נצחוני"⁴⁶ – כיון שהתורה (שבמנורה)
13 למטה נעשית באופן ד"שלהבת עולה מאלי"].

14 ועד"ז בלימוד בעצמו: הוא לומר ענין בתורה
15 ריבוי פעמים – כבימיהם "שונה פרקו מאה
16 פעמים"⁴⁷, כפי שהיתה הרגילות בימיהם (בזמן
17 הש"ס)⁴⁸ – עד שהענין נחזק בזכרונו, באופן שאין
18 הוא צריך ללמוד זאת פעם נוספת, אלא "מאלי" –
19 ה"ז נזכר בשכלו וזכרונו;

20 [ואעפ"כ צריך הוא ללמוד פעם נוספת (מאה
21 פעמים ואחד⁴⁷) – לא משום שחסר ב"מאלי"
22 (דאדרבה: ה"מאלי" אצלו הוא בשלימות, הרגל
23 נעשה טבע⁴⁹ שני⁵⁰), אלא בכדי לשנות ולהוסיף
24 על רגילותו⁴⁸] – (שאו הוא נקרא⁵¹ "עובד
25 אלקים").

26 ועד"ז גם ב"נר מצוה", קיום המצוות: שלימות
27 העבודה היא כאשר הוא מרגיל את גופו הגשמי
28 לקיים מצוות, באופן ד"מאלי" – ע"ד "כי מטא
29 למודים מנפש" כרע⁵² [ובו בזמן אין זה באופן
30 ד"מצוות אנשים מלומדה"⁵³, אלא באופן ד"מעלין
31 בקודש"⁵⁵ (בהידור מצוות וכיו"ב)].

(43) נציבים ל, יב.

(44) ב"מ נט, ב. שמו"ר פט"ו, ב. שבת פט, א. וראה ב"מ פ"ו,
א: מאן נוכח רבה בר נחמני (וראה כס"מ להרמב"ם הל' טומאת
צרעת ספ"ב).

(45) שמו"ר שם. דב"ר פ"ב, יד.

(46) ב"מ שבהערה 46.

(47) תגיגה ט, ב.

(48) תניא פט"ו (כא, א).

(49) תניא פמ"ד (סג, ב).

(50) תניא פט"ו שם. שם ספ"ד. שבילי אמונה נתיב ד שער
ב. שו"ת הרמ"ע מפאנו סל"ו.

(51) מלאכי ג, יח. תגיגה שם.

(52) תוד"ה עינין – שבת קיח, ב, מירושלמי ברכות פ"ב סה"ד.

(53) ישע"י כט, יג. ובתניא פל"ט (נג, ב): פי' מחמת הרגל

שהורגל כו'. וראה תו"א ר"פ וראא (נה, ב). המשך תרס"ו ע' שיד
ואילך. סה"מ קונטרסים ח"ב שטז, ב.

(54) תהלים טז, ח. וראה שו"ע או"ח רס"א. שו"ע אדה"ז שם
ס"ו.

(55) בהבא להלן, ראה גם שיחת ש"פ בהעלותך תשמ"ט
(סה"ש ח"ב ע' 525 ואילך). ועוד.

(56) ראה ביאוה"ו לאדהאמ"צ בשלח מג, ג. – וכדמשמע שם,

33 שובע, מושבע בכחות הבאים ע"י השבועה, כידוע
34 הפירושה⁶² ב"משביעין אותו תהי צדיק כו"⁶³ –
35 שזה מורה שכח הקדושה שבהחפץ נעשה "עולה
36 מאלי" מהחפץ עצמו, וזה עצמו פועל שבועת
37 האדם (גם מלשון שובע)⁶⁴.

38 וכפי שזה בנוגע לחפצא של קדושה בקרבנות:
39 הגם שקדושת הקרבן נעשית ע"י האדם המקדש
40 את הקרבן, הרי הקרבן מתקדש בקדושת הגוף,
41 שאינה נפקעת⁶⁵, הקדושה נשארת באופן
42 ד"מאלי", עד שהקרבן מכפר על האדם (הגם
43 שקדושת והקרבת הקרבן היא דוקא ע"י האדם
44 המקדש והמקריב את הקרבן, כמ"ש⁶⁶ "אדם כי
45 יקריב מכם קרבן לה" (וכיו"ב)).

46 והחידוש בזה יש לומר, שאע"פ שמצ"ע אין
47 גשמיות העולם קשורה עם קדושה, ובכדי להמשיך
48 שם קדושה, עד באופן שיפעל שמוזה יעשה חפצא
49 של קדושה – צריכים להגיע לכחו של הקב"ה
50 שמחבר הפכים (וזה ניתן במ"ת, כאשר נתבטלה
51 הגזירה⁶⁷ בין עליונים ותחתונים⁶⁸), הרי הקב"ה
52 נתן כח (ליהודי), שע"י עשיית מצוה עם דבר גשמי
53 יהפוך הדבר הגשמי עצמו לחפצא של קדושה
54 באופן ד"עולה מאלי", שכביכול לא צריך לכח
55 העליון (וכח האדם) להמשיך בו קדושה⁶⁹.

62 "הגהות וביאורים" לתניא פ"א ("קיצורים והערות" לתניא
ע' נז). ד"ה תניא בספ"ג דנדה כו' וד"ה ועשית חג שבועות
להצ"צ (קטעים מהם נעתיקו בליקוט פירושים וכו' לתניא שם).
סה"מ תרמ"ץ ע' רלט.

63 נדה ל, סע"ב.

64 ושובע דקדושה הוא באופן ד"מעלין בקודש" ("עולה").
65 חולין קלט, א. וגם בנוגע לקדושת דמים, ההלכה היא
שאינה נפקעת (רמב"ם הל' שחיטה פ"ג ה"כ ובכסף משנה שם).
ובדוגמת זה ה" אצל אברהם (גם קודם מ"ת) כאשר השביע את
אליעזר באמרו (חיי שרה כד, ב) "שים נא ירך תחת ירכי" (אף
שזה היפך הצניעות), "לפי שהנשבע צריך שיטול בידו חפץ של
מצוה" (פרש"י שם), והחפצא של מצוה היחיד קודם מ"ת ה"
במצות מילה (ראה בארוכה לקו"ש ח"א ע' 40. ח"ג ע' 760.
חט"ז ע' 213). [וצ"ע הטעם שלא השביע אותו בחפצא דקדושה
של קרבנות, שכיון שכל ענין הקרבן הוא שמשנתנה מציאותו
להיות עולה לה', מסתבר לומר, שגם בקרבנות שלפני מ"ת ישנו
הגרר דחפצא דקדושה].

66 ויקרא א, ב.

67 תנחומא וארא טו. שמו"ר פ"ב, ג.

68 ראה בארוכה לקו"ש ח"ג ע' 887 ואילך. ובכ"מ.

69 ויש לומר הטעם לזה, שהוא מצד כח העצמות שביש
הנברא (גשמיות העולם), ש"הוא לבדו (מהותו ועצמותו) בכחו
ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש" (אגה"ק ס"כ – קל,
ריש ע"ב), שענין זה מתגלה בעולם ע"י קיום התומ"צ בגשמיות

1 המציאות דיש האמיתי – אזי עבודת היהודי
2 בתומ"צ (קיום רצון ה') איננה כדבר נוסף, מיד
3 בפעם הראשונה (אפילו ללא העבודה דהרגל נעשה
4 טבע), כיון שמציאותו עצמה קשורה עם יש
5 האמיתי, ואצל הקב"ה כביכול אין חילוק בין
6 הפעם הראשונה ופעם השני', השלישית וכו'.

7 ויש לומר, שסדר העבודה צריך להיות,
8 שתחילה – בתחילת העבודה (כאשר הגוף מעלים
9 על אור הנשמה ותומ"צ), צריכה העבודה להיות
10 באופן דהרגל נעשה טבע, ע"י זיכרון הגוף; ועי"ז
11 מגלים – את כח העצמות בגוף היהודי.

12 ו. וכפי שהוא בנוגע לעבודת האדם (בעצמו
13 ועם אחרים) – כך צריך להיות גם בנוגע לעבודה
14 בעולם:

15 עי"ז שיהודי מקיים מצוה עם דבר גשמי
16 שבעולם (ורוב מצוות הן דוקא בדברים גשמיים⁵⁷)
17 – נעשה בירור וזיכרון בהדבר הגשמי, עד שבכמה
18 ענינים ה"ז נעשה חפצא של קדושה (ככמנות
19 מילה וכיו"ב).

20 והגם שקדושת החפצא נעשית דוקא ע"י האדם
21 המקדש את הדבר, – דוקא ע"י האדם המקיים את
22 המצוה – אבל אח"כ נקבעת הקדושה בהדבר
23 הגשמי, באופן שגם לאחר (זמן) קיום וקידוש
24 החפצא, נשאר שם הקדושה [ועד"ז הבירור
25 וזיכרון בכל הדברים הגשמיים שבהם מקיימים
26 מצוה], באופן ד"מאלי"⁵⁸.

27 ועד יתירה מזה, שיש בכחו של החפץ שאדם
28 יעשה עמו שבועה בנקיטת חפץ של קדושה⁵⁹, ז.א.
29 שדוקא באמצעות החפץ של קדושה נפעלת שבועת
30 האדם (שלא היתה ע"י שבועת האדם בפני עצמו⁶⁰,
31 אע"פ שקדושת החפץ נעשתה ע"י האדם),
32 שמתחייב לקיים את השבועה⁶¹ [וגם שבועה מלשון

שענין זה הוא בעיקר בנוגע לגוף ישראל. וראה סה"ש תשמ"ח
ח"ב ע' 520 הערה 42. וש"נ.

57 תניא פ"ד (ת, ב). אגה"ק ס"י (קיד, ב ואילך). ובכ"מ.

58 ראה בכ"ז בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 212 ואילך. וש"נ.

59 שבועות לח, סע"ב. רמב"ם הל' שבועות פ"א ה"ח. שר"ע
חור"מ ספ"ז ס"ג.

60 ויהדיינין שהשביעו בלא נקיטת חפץ בידו הרי אלו
טועים, וחורר ונשבע וספר תורה בידו" – רמב"ם שם הי"א,
משבועות שם. רמ"א חור"מ שם.

61 ראה לקו"ש חכ"ה ע' 271 ואילך. וש"נ.

22 כאשר קובעים בחדרו של הילד חומש, סידור,
23 קופת-צדקה וכיו"ב⁷¹ – צריכים לקבוע זאת בכזה
24 מקום ובכזה אופן, שלאחרי שקבעו זאת, לא
25 צריכים יותר את האדם הקובע, ואפילו לא את
26 הילד, שיזכור להשתמש בחומש וכיו"ב, אלא
27 כאשר הוא נכנס לחדר הרי החומש עצמו "עולה
28 מאלי" ומעורר אותו שיסתכל וילמד בו; ועד"ז
29 הסידור. ועד"ז קופת-הצדקה – מונחת בכזה מקום
30 ובאופן בולט כזה, שזה עצמו מעורר את הילד
31 שיכניס בה פרוטה לצדקה.

32 ועד"ז בכל הענינים דחינוך ילדי ישראל, ומזה
33 מובן גם בנוגע לדברי הרשות של מבוגרים,
34 ועאכו"כ ע"י קיום המצוות שלהם – שזה צריך
35 להעשות באופן, שהחפצא עצמו (שעמו עושים את
36 המצוה) – הוא "עולה מאלי", עד שזה מזכיר
37 ליהודי אודות עבודתו.

38 ה. ע"פ הנ"ל יובן הענין ד"ויהי העם
39 כמתאוננים" – התחלת הספר השי"ד שבעה ספרי
40 תורה, והשייכות עם פ' בהעלותך:

41 התוכן ד"בהעלותך את הנרות" – "עד שתהא
42 שלהבת עולה מאלי" – הוא, שעבודת היהודי
43 צריכה להיות באופן שהוא מדליק ומאיר את עצמו
44 וחלקו בעולם וכל העולם ב"נר מצוה ותורה אור",
45 עד באופן "שתהא שלהבת עולה מאלי", שגם
46 מציאות האדם (גופו הגשמי) – שמצ"ע מעלים על
47 אור הנשמה – יהי "שלהבת עולה מאלי" ב"נר
48 מצוה ותורה אור", ועד"ז גם לפעול במציאות
49 העולם, ע"י הפיכת דברים גשמיים בעולם לחפצא
50 של קדושה.

51 ומזה מובן, ששלימות העבודה היא כאשר
52 ה"בהעלותך את הנרות" "עד שתהא שלהבת עולה
53 מאלי" נפעל וחודר בכל פרטי האדם ובכל פרטי
54 העולם, מהענינים הנעלים עד הענינים הכי
55 תחתונים – שהרי העבודה באופן ד"מאלי" היא
56 אבן הבוחן שהעבודה היא בתכלית השלימות
57 ובתכלית האמת גם מצד מציאות האדם ומציאות
58 העולם (ולא רק מצד הכח העליון, או עכ"פ מכחו
59 של המדליק את הנרות), ולכן ה"ז צריך לחדור
60 בכל פרטי הדרגות, עד גם החלק הכי תחתון, שגם
61 זה יאיר "מאלי". ואדרבה: דוקא ע"ז שהתחתון

1 [וכפי שזה בפשטות ענין הנרות, שצריכים את
2 האדם המדליק בכדי להדליק את הנר, כיון
3 שהפתילה הגשמית ושמן הגשמי מצ"ע לא יכולים
4 להדלק; אבל לאחרי שמדליקים אותם באופן
5 המתאים – הרי הם דולקים "מאלי", הפתילה
6 הגשמית והשמן הגשמי נעשים מקור לאור הנר
7 (וכאשר לא נשאר פתילה ושמן, הרי זה נכבה)].

8 ז. ועד"ז הוא גם בנוגע לעבודה בעניני הרשות:
9 "כל מעשיך" של יהודי צריכים להעשות "לשם
10 שמים", ויתירה מזה – "בכל דרכיך דעהו", ז.א.
11 שנוסף על כך שזהו לשם שמים (לדוגמא, שאוכל
12 בכדי שיהי לו כח ללמוד תורה ולקיים מצוות),
13 עושים מזה גופא הכשר מצוה וכיו"ב, עד
14 ש"דרכיך" גופא נעשים (חלק מ)"דעהו" עצמו⁷⁰.
15 ולא רק שלא צריכים שיהודי יעשה זאת כל פעם
16 מחדש, אלא אדרבה: דבר הרשות עצמו הוא
17 "עולה מאלי", ומעורר אותו לעבודתו.

18 וכמובן בפשטות גם אצל ילד – כמדובר לעיל
19 (ס"ב) שההוראה מ"שלהבת עולה מאלי"
20 (שהובאה בפרש"י – לבן חמש למקרא) היא לכל
21 בני, גם לטף:

הגולם (כפי שיהי בשלימות הגילוי לע"ל, כמ"ש (ישעי' מ, ה) "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו גר")*.

ואולי יש לומר באופן אחר, שמכיון שהוא ית' כל יכול, ואינו מוגדר בשום גדר ח"ו – הרי ביכלתו ליתן כח בהנבראים, שלאחרי שממשיכים בהם קדושה (ע"י קיום מצותו של הקב"ה) הי"ז "עולה מאלי". ונ"ד המדובר במ"א (לקו"ש חכ"ז ס"ע 252 ואילך. ועוד) בנוגע להתהוות הנבראים, שביכלתו ית' להמציא הנמצאים באופן כזה שלאחרי שנמצאו לא יהיו צריכים אליו דאף שע"פ שכל מוכרחת להיות התהוות הנמצאים באופן שיהיו תמיד צריכים אליו (וכמבואר בתניא (שעה"ה"א פ"ב. וראה בארוכה ד"ה ת"ר נ"ח תרמ"ג (ע' לו ואילך). ובכ"מ) דענין בריאת יש מאין מחייב שכח הפועל צריך להיות תמיד בהנפעל להוותו מאין ליש – הרי, מכיון שהוא ית' הוא "נמנע הנמנעות" (ראה שו"ת הרשב"א סתי"ח. הובא בספר החקירה להצ"צ לד, ב. שה"מ תרע"ח ע' תכ. ועוד), הרי ההוכחות דשכל אינם ראיות באיזה אופן היתה הבריאה. אבל בנוגע להתהוות – יש מקור בתורה, וכן קיבל אדה"ז מרבותיו, שההתהוות היא בכל רגע ורגע מחדש (שעה"ה"א פ"א); משא"כ בנוגע להמשכת הקדושה בהנבראים, י"ל שלאחרי שנמשך פעם הא' הקדושה בתוכו (ע"י קיום מצוה בדבר הגשמי), הרי הקדושה "עולה מאלי", כנ"ל. ועצ"ע, ואכ"מ.

70 ראה לקו"ש ח"ג ע' 907. שם ע' 932. ח"י ע' 104 ואילך.

ובכ"מ.

(* וע"ד המבואר לעיל (ס"ה) בנוגע לישראל. אלא שבישראל, הרי מציאותם גופא הוא (כביכול) העצמות, משא"כ כח העצמות בעולם (ראה לקו"ש ח"ב ע' 75. טה"ש תשמ"ח שבהערה 56).

לחמשה דרגות – כנגד חמשה חומשי תורה, וי"ל³⁴
 שנרמזו בפרק⁷⁸ שלומדים בשבת זו: "חמשה³⁵
 תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי", ומבואר³⁶
 במפרשים⁷⁹, שצריכים לומר שלריב"ז (שהי' נשיא³⁷
 הסנהדרין, עד שבבקשתו "תן לי יבנה וחכמי"⁸⁰
 ישנו קיום לימוד התורה עד היום הזה) היו יותר³⁹
 מחמשה תלמידים, אלא שהפירוש בזה הוא – שכל⁴⁰
 תלמידיו, וכל התלמידים ולומדי התורה בכלל (כל⁴¹
 בני" – עליהם נאמר⁸¹ "וכל בניך לימודי ה'"),⁴²
 נחלקים לחמשה סוגים ודרגות⁸².

וכך כנ"ל גם התורה מתחלקת ל"שבעה ספרי⁴⁴
 תורה", ול"חמשה חומשי תורה".⁴⁵

אחד החילוקים ביניהם (חמשה ושבעה):⁴⁶
 חמשה קשור בעיקר עם העבודה בקדושה⁴⁷
 (ובכללות – עבודת עצמו), ושבעה קאי על⁴⁸
 העבודה גם בעולם ("בריות"). וכפי שזה בהמדות⁴⁹
 (ספירות) העליונות: חמש המדות דחסד עד הוד⁵⁰
 כוללות את (עיקר) המדות, כידוע⁸³ שהספירה⁵¹
 החמישית (הוד) היא ה"סוף ותשלום הספירות⁵²
 בעיקר המדות", והספירה הששית והשביעית (יסוד⁵³
 ומלכות) הם מקור ההשפעה לבי"ע⁸⁴, עלמא⁵⁴
 דפרודא⁸⁵.

וזהו מהחילוקים בין מנינם של בני" כפי שהם⁵⁶
 נחלקים לשבע דרגות (כנגד שבעת הנרות) – שזה⁵⁷
 כולל את כל הדרגות דבני", גם הדרגות התחתונות⁵⁸
 (עד "הרחוקים מתורת ה' כו' בריות בעלמא"),⁵⁹
 כנגד הדרגה הששית והשביעית; וכפי שהם⁶⁰
 נחלקים לחמשה – כלומדי חמשה חומשי תורה⁶¹
 ופירושה כולו ("חמשה תלמידים היו לריב"ז",⁶²
 שכל ענינו הי' תורה וקדושה⁸⁶), קשור בעיקר עם⁶³
 קדושה (ה' ספירות).⁶⁴

1 ביותר מאיר "מאלי" באור האלקי, ה"ז מורה על
 2 שלימות ואמיתית הענין דעבודה "מאלי" (גם
 3 בדרגות הנעלות יותר). ע"ד משל הידוע⁷², שדוקא
 4 ע"י הגבהת החלק הכי תחתון של הבנין, מגביהים
 5 את כל הבנין, גם הדרגות הנעלות ביותר של הבנין.

6 עפ"ז⁷³ מובן מדוע הציווי ד"בהעלותך את
 7 הנרות" נאמר לאהרן כהן גדול (והוא קיים זאת
 8 בפועל) – כיון שענינו של אהרן הוא כמפורש
 9 במשנה⁷⁴ – ("הוי מתלמידיו של אהרן כו') אוהב
 10 את הבריות ומקרבן לתורה": יש לו אהבה אפילו
 11 ל"רחוקים מתורת ה' ועבודתו ולכן נקראי' בשם
 12 בריות בעלמא"⁷⁵ (מעלתם היחידה היא בכך
 13 שנבראו ע"י הקב"ה), "ומקרבן לתורה" – הוא
 14 מקרב את ה"בריות" שנמצאים בדרגה הכי תחתונה
 15 לתורה שהיא למעלה מכל העליונים, באופן כזה
 16 שהוא מקרב אותם (ה"בריות") עצמן לתורה (ולא
 17 ח"ו לקרב את התורה אליהם⁷⁶), עד שהם נעשים
 18 "שלהבת עולה מאלי".

19 ומפעולה זו אצל בני" (שגם ה"בריות" הם
 20 "עולה מאלי") נמשך גם הכח בעולם, להאיר גם
 21 את החלק הכי תחתון שבעולם, עד באופן
 22 ד"שלהבת עולה מאלי".

23 ט. החילוק בין שני עניני העבודה הנ"ל – (א)
 24 עבודת עצמו, ו(ב) העבודה בעולם, ובפרטיות –
 25 (א) העבודה בעניני קדושה, ו(ב) העבודה בעניני
 26 העולם, עד בחלק הכי תחתון ("בריות") – הוא
 27 ע"ד החילוק בין מספר חמשה ומספר שבעה.

28 וכפי שהוא בקדושה (שמשם זה משתלשל
 29 אח"כ למטה): הן בני" והן התורה מתחלקים לשתי
 30 חלוקות: שבעת נרות המנורה הם כנגד שבעת
 31 הסוגים שבהם נחלקים כל נשמות ישראל, כנגד
 32 השבעה מדות: יש עובד מאהבה, יש עובד מיראה
 33 וכו', עד מלכות⁷⁷; ועד"ז ישנה חלוקה של בני"

(78) פ"ב מ"ט.

(79) ראה מדרש שמואל כאן, בשם הרשב"ץ.

(80) גיטין נו, ב.

(81) ישעי' נד, יג.

(82) ראה מד"ש כאן: עיין (ריב"ז ב) כללות מזוגיהם שבהם יכולו פרטי שבחיהם (של כל התלמידים) בשבחו זה של כל א' וא'.

(83) סידור עם דא"ח דש, א.

(84) אוה"ת פרשתנו ס"ע שעד – בביאור החילוק דחמשה חומשי תורה ושבעה ספרי תורה.

(85) ראה תו"א בראשית ג, א. ובכ"מ.

(86) שזהו א' הביאורים בזה, שדוקא סמוך לפטירתו בכה ריב"ז ואמר איני יודע באיזו דרך מולכים אותי (ברכות כח, ב),

(72) תו"א בראשית ד, א.

(73) בהבא להלן, ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 315 ואילך. ובכ"מ.

(74) אבות פ"א מ"ב. וראה בארוכה אדר"נ פ"ב.

(75) תניא פל"ב (מא, ב).

(76) ראה לקו"ש שם ע' 316. חט"ו ע' 198. ובכ"מ.

(77) לקו"ת ריש פרשתנו (כט, ג). – ולהעיר, שבלקו"ת שם לא נזכר אודות העבודה כנגד מדת היסוד (וכן לא בהעתקתו שבאורה"ת פרשתנו ע' שלז). וראה אוה"ת פרשתנו ע' של, שמביא ע"ד מדת היסוד, ומוסיף: יסוד אינו מדה בפ"ע כ"א הוא כללות לכל הה' מדות הנ"ל.

את הנרות, שכוללת את הדלקת כל ז' הנרות "עד 30
 שתהא שלהבת עולה מאלי" – וזה נותן כח שהאור 31
 האלקי ד"נר מצוה ותורה אור" יגיע גם במצב של 32
 ירידה למטה ("ויהי העם כמתאוננים"), עד שגם 33
 שם יפעל הענין ד"שלהבת עולה מאלי" [שמורה 34
 על שלימות ואמיתית העבודה, כנ"ל] – ע"י עבודת 35
 התשובה, עד שלימות התשובה (מאהבה), שע"ז 36
 נעשה "עולה מאלי" – המעלה שבאה "מאלי" 37
 ע"י תשובה על החטא דוקא (שלא נמצאת אצל 38
 צדיקים, עד שבמקום שבע"ת עומדים אין צדיקים 39
 גמורים יכולים לעמוד בו⁹²) – זדונות נעשו לו 40
 כזכיות⁹³, עד זכיות ממש⁹⁴, "הואיל ועל ידי זה בא 41
 לאהבה רבה זו"⁹⁵. 42

ואולי יש לומר, שזהו הטעם לכך שהתחלת 43
 ספר הששי הוא ב"ויהי העם כמתאוננים" וזה כתוב 44
 בפ' בהעלותך את הנרות – כיון שהכוונה בסיפור 45
 זה בתורה הוא בכדי לתת כח (מהתורה) לעבודת 46
 התשובה [וכמרומז גם בכך שנאמר "כמתאוננים", 47
 בכ"ף הדמיון, כיון שבנ"י אינם שייכים 48
 ל"מתאוננים" ממש, אלא "כמתאוננים", בכוונה 49
 אמיתית – שמזה תצא המעלה דתשובה]. 50

ומזה נמשך הכח לעשות את העבודה בעולם 51
 כפשוטה, וגם להפוך את הדברים הכי תחתונים 52
 שבעולם שיאירו "מאלי" באור אלקי. 53

והכח לזה בא מהספר שלפניו, החמישי – 54
 "ויהי² בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפוצו 55
 אויבך וינוסו משנאיך מפניך" (ביורר הלעו"ז), 56
 "ובנוחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל" 57
 (השראת השכינה⁶ – גילוי הקדושה). 58

יא. ועד"ז מובן גם בנוגע לפרשת המרגלים 59
 (בפ' שלח), ובהקדים השאלה: (א) כיצד יתכן 60
 שהתורה מספרת בפרטיות את פרשת המרגלים, 61
 שהיא בגנותן של המרגלים – בו בזמן שהתורה 62
 נזהרת לדבר אפילו בגנות בהמה אינה טהורה?⁹⁷ 63
 (ב) ההפטורה, שצריכה הרי להיות "מענין 64

1 ועד"ז הוא גם החילוק בתורה בין החלוקה ע"ד
 2 הרגיל לחמשה חומשי תורה (ע"ד החמשה
 3 תלמידים) – כיון שעיקר ענין התורה קשור עם
 4 קדושה; אבל היות שהתורה צריכה גם לפעול
 5 בעולם שנברא בשבעת ימי בראשית (ו"כל התורה
 6 ניתנה לעשות שלום בעולם"⁸⁷), לכן ישנה גם
 7 החלוקה ב"שבעה ספרי תורה", כולל הדרגא
 8 הששית והשביעית, מקור ההשפעה בעולם.

9 י. וזה מתאים גם עם התוכן ד"שבעה ספרי
 10 תורה": חמשת הספרים הראשונים – שתוכנם
 11 הכללי מרומז בשמותיהם (בראשית, שמות, ויקרא,
 12 במדבר, ויהי בנסוע הארון) – קשורים (ובפרט
 13 התחלת הספרים) בעיקר עם קדושה (בריאת
 14 העולם, שמות בני ישראל, ויקרא אל משה, מנין
 15 בני ישראל במדבר סיני⁸⁸, ויהי בנסוע הארון –
 16 תורה), משא"כ הספר הששי מתחיל בענין בלתי רצוי
 17 – "ויהי העם כמתאוננים", ולאחרי זה אודות חטא
 18 מרים ולאחרי זה – חטא המרגלים בפ' שלח,
 19 ומעשה קרח בפ' קרח וכו' [וגם הספר השביעי –
 20 "אלה הדברים", "דברי תוכחות"⁸⁹], כיון שמהספר
 21 הששי בתורה – נעשית נתינת מקום שלאחרי ריבוי
 22 השתלשלות תהי' ירידה בעולם, לכן מתחיל ספר
 23 זה בענין של ירידה בתורה עצמה [אבל בהיותו
 24 כתוב בתורה ה"ה כולו קדושה – ע"ד "יעקב⁹⁰
 25 ועשו האמורים בפרשה"⁹¹, אלא שמהסיפור בתורה
 26 נעשית אח"כ נתינת מקום לאחרי השתלשלות כו'
 27 לירידה בעולם];

28 אבל לאידך גיסא, הרי זה גם ספר בתורה,
 29 ויתירה מזה – ספר זה מתחיל בתוך ופ' בהעלותך

כי במשך כל ימי חייו של ריב"ז ה' עסק לגמרי בלימוד התורה
 וקיום המצוות* (מילוי שליחותו ועבודתו בעוה"ז), ולא ה' לו
 פנאי לחשוב אפילו אודות תיקון נפשו כו' (ראה לקו"ש חט"ז
 ס"ע 271 ואילך. וש"נ).

87 רמב"ם ה' חנוכה בסופו (מספרי נשא ו, כג. ראה לקו"ש
 ח"ח ע' 349 ואילך).

88 ד"מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה" (פרש"י ר"פ
 במדבר).

89 ספרי ופרש"י ר"פ דברים.

90 ל' רש"י ר"פ תולדות.

91 ראה לקו"ש ח"כ ע' 342. וראה שם ע' 114. חט"ו ע'
 198. ע' 341 ואילך. ח"ל ע' 144-5. ס' השיחות תשמ"ח ח"א ס"ע
 36 ואילך.

(* דגם זה ש"מ' שנה עסק בפרקמיא" (ר"ה לא. טע"ב. סנהדרין מא.
 טע"א) – מובן ופשוט שר' בתכלית ושלמות הקדושה, באופן דכל
 מעשיו לשם שמים ובכל דרכי דעהו (ראה לעיל ט"ז).

92 רמב"ם ה' תשובה פ"ז ה"ד.

93 יומא פו, ב.

94 ראה לקו"ש ח"ז ע' 187 הערה 48.

95 תניא פ"ז.

96 ראה יבמות סג, סע"ב ואילך. ספרי ופרש"י עה"פ.

97 פסחים ג, א. ב"ב כג, א.

בסיון, שאז נעשה "קיימא טיהרא באשלמותא" 108 34
 דחודש סיון – המעלה ושלמות דאור הלבנה, 35
 ודישראל הדומין ומניין ללבנה 109, והם עתידים
 להתחדש כמותה 110. 37

ומט"ו סיון באים לט"ז – ד' פעמים ד' – סיון, 38
 וטו"ב סיון, וח"י סיון, עד לשבת זו י"ט סיון, 39
 שממנה נכנסים ליום ראשון כ"ף סיון – שיש בו
 מעלת התשובה ומעלת הצדיקים יחד, עת רצון
 תענית כ"ף סיון 111 העבודה ד"שלהבת עולה
 מאלי" אבל במצב טוב: 43

איתא במגן אברהם 112, ש"נוהגין להתענות
 עשרים בסיון בכל מלכות פולין". אעפ"כ רבותינו
 נשיאינו לא נהגו כן, אפילו בזמן שכ"ק מו"ח
 אדמו"ר הי' בפולין (וכמה נהגו אז להתענות שם). 47

ויש לומר שאין זה באופן שאצל רבותינו
 נשיאינו חסרה ח"ו המעלה דתענית בעשרים בסיון,
 אלא אדרבה: המעלה שבזה ישנה – שלא ע"י
 תענית (ע"ד מעלת פורים שלגבי יום (שהוא)
 כפורים). ובפרט ע"פ הידוע המעלה הגדולה
 בעשרים בגימטריא כתר 113. ויש לומר שזהו ע"ד
 המעלה דתשובה שבעבודת הצדיקים (לאתבא
 צדיקאי בתויבתא 114). 55

ולהוסיף בהשייכות ל"מלכות פולין" דוקא: ידוע
 שבעת שראשוני היהודים באו לגור בפולין, אמרו
 ש"פולין" הוא מלשון "פה ליין", שכאן ילוננו בזמן
 ומקום הגלות. [וזהו הטעם האמיתי לכך שאותה
 אומה קראה כן למדינה דאע"פ שאיהו לא חזי
 מזלייהו חזי 115]. 61

ולהוסיף, שלינה היא בלילה דוקא, ש(חושך
 ה)גלות הוא בדוגמת ענין הלילה 116. ז.א. שהפירוש
 ד"פה ליין" הוא – שהמגורים במקום זה הם רק
 ענין של לינה, בזמן הגלות, אבל לאח"ז יצאו מזה 65

1 הפרשה 98, מדברת אודות שליחת מרגלי חרש ע"י
 2 יהושע 99 שנפעלה בשלימותה – היפך הגמור
 3 ממעשה המרגלים בפרשתנו.

4 וי"ל נקודת הביאור בזה: הכוונה בכך שהתורה
 5 מספרת את פרשת המרגלים – היא בכדי לגלות את
 6 העילוי שבא גם ממעשה המרגלים – וכפי שבא
 7 בגלוי בהפטורה, שע"י שילוח המרגלים ע"י
 8 יהושע, שי"ל שלמד זאת ממש רבינו, ויהושע לא
 9 ימיש מתוך האוהל 100, והוא "כפני לבנה" שמשקף
 10 את "פני החמה" של משה 101 – נפעלה במילואה
 11 שליחתו של משה ודעתו בשילוח המרגלים שהוא
 12 לכבוש את הארץ. וכמודגש בקרא שיהושע הי'
 13 ממרגלי משה, והוא (ביחד עם כלב) מילאו את
 14 שליחתם כדבעי, עד שאמרו ש"טובה הארץ מאד
 15 מאד 102.

16 [ויתירה מזה: גם כוונת המרגלים היתה
 17 בפנימיות לטוב ובאותה שעה כשרים היו 103,
 18 כמבואר בספרים 104 – שמצד גודל מעלתם נאמר
 19 ש"אין להם חלק לעוה"ב" 105, כיון שהם נעלים
 20 מחלק לעוה"ב].

21 ובזה רואים גם את הענין ד"שלהבת עולה
 22 מאלי": ע"ז שיהושע לכאורה למד ממש לשלוח
 23 מרגלים [ולהעיר ששילוח המרגלים ע"י משה הי'
 24 "לדעתך" 106, ע"ד "מאלי" – הרי אח"כ הוא
 25 מעצמו – "מאלי" – שלח מרגלים והם מילאו את
 26 שליחתם ולאח"ז הכניס דוקא יהושע את בני
 27 לארץ ישראל עם כל המעלות שבזה. ויומתק בזה
 28 שיהושע הוא "כפני לבנה" – שלבנה מקבלת
 29 מ"פני חמה" (משה), אבל לאח"ז נעשה זה אור
 30 משלה ("עולה מאלי"), מעלת אור הלבנה.

31 יב. ויש לקשר זה גם עם כך שבשבוע דפ'
 32 בהעלותך (וקורין בשבת פ' שלח בתפלת מנחה)
 33 נעשית העלי' ושלמות (ו"ויכולו" 107) דחמשה עשר

108 (בראשית ב, א. וראה לקו"ת בהר מא, א. אוה"ת עה"פ. ועוד.

109 זח"א קנ, רע"א. ועוד.

110 סוכה כט, א. ב"ר פפ"ו, ג.

111 סנהדרין מב, א.

112 נזכר במג"א אר"ח סו"ס תקפ.

113 שם. וראה גם מג"א שם סתקס"ח סק"ח.

114 לקו"ת שה"ש לה, ג.

115 ראה לקו"ת שמע"צ צב, ב. שה"ש נ, סע"ב. ובכ"מ.

וראה זח"ג קנג, ב.

116 ראה מגילה ג, א. סנהדרין צד, רע"א.

98 טושו"ע או"ח ר"ס רפד. שו"ע אדה"ז שם וסרפ"ג.

טווא"ח סתכ"ח. רמ"א שם סכ"ח.

99 יהושע ב, א ואילך.

100 תשא לג, יא.

101 ב"ב עה, א.

102 שלח יד, ז.

103 ראה לקו"ת בפרשתנו (שלח) עה"פ.

104 פרש"י שם יג, ג.

105 ראה לקו"ש חכ"ג ע' 102. וש"נ.

106 משנה סנהדרין קח, א.

107 סוטה לד, ריש ע"ב (כגירסת הע"י). פרש"י ר"פ שלח.

35 העבודה בתומ"צ מהדורות שקדמו, עד שה"הדלקה" 36
 37 דה"נרות" דדור זה באה כתוצאה מהעבודה והדרכה
 38 דהדור שלפני זה וכו' – אבל הכח ע"ז ישנו, שמיד
 אח"כ – תהי' "שלהבת עולה מאלי".

39 ואדרבה: דוקא העקב שברגל, הדור הכי אחרון,
 40 יש בכחו להיות "עולה מאלי" ולהעלות את כל
 41 הדורות שלפני זה, ע"ז שהדור האחרון דהגלות
 42 נעשה הדור הראשון דהגאולה – הגאולה לכל בני
 43 במשך כל הדורות!

44 ובפרט שהרועה¹²⁴ אהרן הכהן שבדורנו – כ"ק
 45 מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – הראה בגלוי את
 46 אהבתו לכל בני, כולל – "אוהב את הבריות
 47 ומקרבן לתורה", ע"י פעולותיו הרבות בהפצת
 48 התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה]ובפרט
 49 ע"פ הידוע¹²⁵ שבדורנו זה כבר אינם ע"ה כבדורות
 50 הראשונים, כיון שכיום יש לכל יהודי שייכות
 51 וידיעה בתורה (עכ"פ בתושב"כ, שבא יוצאים יד"ח
 52 אפילו כאשר לא ידע מאי קאמר¹²⁶),

53 ובמיוחד – ע"י ה"קול קורא" שלו ד"לאלתר
 54 לתשובה לאלתר לגאולה¹²⁷, וההכרזה¹²⁸
 55 שצריכים רק "לצחצח את הכפתורים", ואח"כ
 56 ההודעה שכבר סיימו גם את זה, וצריך רק להיות
 57 "עמדו הכן כולכם"¹²⁹ ללכת לקבל את פני משיח
 58 צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה.

59 ולכן – ה"ז צריך להוסיף עוד יותר חיות ושמחה
 60 בסיום העבודה דההכנה באופן ד"עמדו הכן
 61 כולכם" להגאולה, ובפרט – ע"י הוספה ב"נר
 62 מצוה ותורה אור" ובאופן שזה יגיע ויאיר בכל
 63 הסביבה. עד – בכל העולם כולו.

64 ותיכף ומיד ממש – הולכים כולם לארץ
 65 הקודש, בירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לבית
 66 המקדש (השלישי) ולקדש הקדשים, "בנערינו
 67 ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"¹³⁰.

1 ויבואו למקום האמיתי של כל יהודי – ארץ
 2 ישראל, בגאולה האמיתית והשלימה. אבל לאידך
 3 גיסא – הרי זה בכל-זאת באופן ד"לין", דאע"פ
 4 שעדיין נמצאים בגלות הרי הקב"ה עוזר וישנו
 5 מקום ללון במנוחה (לפי ערך).

6 וכפי שהי' בשנים הטובות בפולין, שבנ"י גרו
 7 שם במנוחה¹¹⁷, ובזמנים מיוחדים – באופן ש"כל
 8 שרי המדינות גו' מנשאים את היהודים"¹¹⁸, כידוע
 9 שכמה משרי הממשלה נהגו לתת את נכסיהם בידי
 10 יהודים]משה'קע" – כפי שהגויים קראו להם,
 11 דמזליהו חזו בחי' משה שבכאו"א מישראל¹¹⁹]
 12 שבנ"י ינהלו אותם, ובנ"י ניצלו זאת לענינים טובים
 13 וקדושים לפי דעתם דבנ"י ושכלם ("לדעתך"), ע"ד
 14 "ונצלתם את מצרים"¹²⁰ (היפך ממה שהגויים נצלו
 15 את הנכסים כאשר היו בידיהם, כידוע).

16 ובזה ישנו רמז בעבודת השם (כידוע¹²¹
 17 שצריכים ללמוד הוראה מכל דבר ששומעים או
 18 רואים): לכל לראש על יהודי לדעת, שגלות היא
 19 חושך וליילה, ורק שלנים שם (אבל אין זה המקום
 20 והמצב האמיתי שלו). וביחד עם זה – צריך לדעת
 21 שיש לנצל את ה"פה לין" גופא (באופן ד"עולה
 22 מאלי") לטוב וקדושה – עד שאצל היהודי נעשה
 23 לא איברי לילה אלא לגירסא¹²² – ע"י ניצול
 24 המנוחה שבמקום (הוספה ב) לימוד התורה, כולל
 25 גם בפשטות במדינת פולין בפשטות – לספק
 26 במקום שדרוש רב ומורה דרך, וכאלו שיתעסקו
 27 להחזיר בתשובה את בני הדרים שם וכו'.

28 יג. ובכל זה מתוסף הדגשה בדורות האחרונים,
 29 בעקבתא ועקבתא דעקבתא דמשיחא ובפרט בדורנו
 30 זה, דור האחרון דגלות:

31 אע"פ ש"אכשור דריי"¹²³ (בתמי'), ובפרט
 32 בעקבתא דעקבתא דמשיחא כמבואר בחותם מסכת
 33 סוטה, שגם המעלות דדור זה באים כהמשך להדורות
 34 שלפני זה, ומקבלים את כל הכחות ואת ריבוי

(117) ראה זח"ג סז, ריש ע"ב. ועוד.

(118) ראה שו"ת הרמ"א סצ"ה: עדיף טפי פת חריבה ושלוחה
 במדינות אלו [פולין].. אשר אין שנאתם גברו עלינו כמו במדינת
 אשכנז, מי יתן והי' עד ביאת משיחנו. וראה גם תשובות מהרי"ל:
 ביושבי תחת המלך מפולין מלכות קרקוב וסביבותי' אשר מקדם
 ומאז חשבו לפליטה לבני גולה.

(119) מג"א ט, ג.

(120) שמות ג, כב.

(121) כש"ט סקצ"ז ואילך. וש"נ.

(122) ראה עירובין סה, א. רמב"ם הל' ת"ת פ"ג הי"ג.

(123) יבמות לט, ב. וש"נ.

(124) שכן נקרא אהרן במקרא מפורש "שלושת הרועים" (זכרי'

יא, ת. וראה תענית ט, סע"א).

(125) ראה תו"א מקץ מא, א. סה"מ תקס"ה ח"ב ס"ע תרמט
 ואילך.

(126) שו"ע אדה"ז חאו"ח ס"ג. הל' ת"ל שלו פ"ב סי"ב-יג.

(127) נדפסו באג"ק שלו ח"ה ע' שסא ואילך. שעו ואילך. תח

ואילך. ח"ו ע' תל ואילך.

(128) ראה שיחת שמח"ת תרפ"ט.

(129) ראה אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ד ע' רעט. "היום יום"

טו טבת. ובכ"מ.

(130) בא יו"ד, ט.

בס"ד. חלק משיחת ש"פ בהעלותך, י"ט סיון ה'תנש"א.

– ע"ד כולל חב"ד –

28 ו"מנורה", "מקשה זהב עד ירכה עד פרוחה
29 מקשה היא"8 – קאי על כללות נש"י, "מנורת זהב
30 כולה"9 (כמ"ש בהפטורה דפרשתנו – בהעלותך).

31 ותוכן הציווי ד"אל מול פני המנורה יאירו שבעת
32 הנרות" – שכל פרטי הענינים ד"שבעת הנרות", ז'
33 הסוגים דנשמות ישראל שמתחלקים לז' מדרגות
34 בעבודת ה', יתאחדו ויתכללו בה"מנורה" שהיא
35 ה"כלל" דשבעת הנרות, עד ל"פני המנורה",
36 הפנימיות דהמנורה, "פנימיות רצון העליון הנמשך
37 ומאיר מול פני המנורה"10.

38 ויש להוסיף, שענין זה שייך גם בכאו"א
39 מישראל בפרט – כי, בכל נשמה פרטית ישנם כל
40 ז' המדות שכנגדם הם ז' אופני העבודה דשבעת
41 המדות, היינו, שבכל נר ("נר ה' נשמת אדם")
42 ישנם בפרטיות "שבעת הנרות"; ועז"נ "אל מול
43 פני המנורה יאירו שבעת הנרות" – שהעבודה
44 בפרטי שבעת המדות מוארת וחדורה בהכלל
45 (העצם) דהנשמה, ועד לשרש הנשמה כפי
46 שמושרשת בעצמותו ית' ("פני המנורה").

47 ג. ויש לומר, שענין זה שייך ומודגש במיוחד
48 ב"כולל חב"ד":

49 לכל לראש – בהשם "כולל חב"ד": "חב"ד",
50 חכמה בינה דעת – הם השורש ומקור דשבעת
51 המדות11, "שבעת הנרות". ו"כולל חב"ד" – הוא
52 הכלל דחב"ד ובמילא גם הכלל דשבעת המדות
53 (נרות), כללות המנורה.

54 ועוד ועיקר – בהעבודה ד"כולל חב"ד": תוכן
55 העבודה דכולל חב"ד היא העזר והסיוע (כאו"א
56 מ)ישראל, אנשים נשים וטף, עזר גשמי, צדקה
57 כפשוטה, ועזר רוחני, צדקה רוחנית, ע"י הפצת
58 התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, שע"ז
59 נעשית ההתאחדות וההתכללות דכל בני

1 א. בקשר למסיבת המלוה מלכה לטובת
2 המוסד כולל חב"ד שמתקיימת במוצאי ש"ק
3 פרשת בהעלותך – יש להזכיר ולעורר ע"ד גודל
4 המעלה והחשיבות דכולל חב"ד:

5 ידוע ומפורסם ע"ד גודל החיבה וההשתדלות
6 של רבותינו נשיאינו לטובת כולל חב"ד, החל
7 מאדמו"ר הזקן, מייסד הכולל ונשיאו, אשר, בכו"כ
8 אגרות קודש שלו1 הפליא והגדיל במעלת הצדקה
9 דכולל חב"ד, "צדקת ארץ הקודש", וחלקם נדפסו
10 ביחד עם ספר התניא (ע"י בני הגאון המחבר) בתור
11 חלק רביעי דספר התניא2, ובהמשך לזה השתדלו
12 לטובת כולל חב"ד כל רבותינו נשיאינו (ממלאי
13 מקומו גם בנשיאות הכולל) בדורות שלאח"ז, עד
14 לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.

15 וכיון שבהשגחה פרטית מתקיימת המסיבה
16 לטובת הכולל במוצאי ש"ק – יש לקשר זה עם
17 פרשת השבוע, פרשת בהעלותך, כדלקמן.

18 ב. "בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה
19 יאירו שבעת הנרות"3:

20 "שבעת הנרות" – קאי על נשמות ישראל כפי
21 שנחלקים לז' סוגים, "כי הנשמה קרוי' נר, כמ"ש4
22 נר ה' נשמת אדם"5, שדולק ומאיר (באופן
23 ד"בהעלותך", "עד שתהא שלהבת עולה ממלי"6,
24 כנ"ל בארוכה) ע"י "נר מצוה ותורה אור"7, וכיון
25 שיש ז' מדרגות בעבודת ה', יש עובד מאהבה
26 וכו"8, כנגד שבעת המדות, מתחלקים נשמות
27 ישראל לז' סוגים, "שבעת הנרות".

(1) ראה לרונגא אג"ק אדה"ז ס"א. ס"גה. ועוד.

(2) ראה תניא אגה"ק ס"ד: "צדקת א"י (ש)היא צדקת ה' ממש,
כמ"ש תמיד עיני ה' אלקיך בה, והיו עיני ולבי שם כל הימים,
והיא שעמדה לנו לפדות חיי נפשנו כו". ושם ס"ח: "זריעת
הצדקה.. שזורעין באה"ק התחתונה.. שהזריעה נקלטת תיכף ומיד
בארץ העליונה בלי שום מניעה ועיכוב בעולם מאחר שאין שום
דבר חוצץ ומפסיק כלל בין ארצות החיים כי זה שער השמים,
משא"כ בחו"ל".

(3) פרשתנו ח, ב.

(4) משלי כ, כז.

(5) לקו"ת ריש פרשתנו.

(6) פרש"י ר"פ פרשתנו.

(7) משלי ו, כג.

(8) פרשתנו שם, ד.

(9) זכרי' ד, ב.

(10) לקו"ת שם ל, סע"ד.

(11) ראה תניא פ"ג: "חב"ד נקראו אמות ומקור למדות כי

המדות הן תולדות חב"ד".

ועוד והוא העיקר – שע"י ההוספה במצות 31
 הצדקה²⁰ ש"מקרבת את הגאולה"²¹, ובפרט צדקת 32
 ארץ ישראל, מקרבים וממהרים ומביאים תיכף את 33
 הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, 34
 שאז תהי' ההתאחדות וההתכללות האמיתית דכל 35
 בני, "שבעת הנרות", כמ"ש²² "עוד אקבץ עליו 36
 לנקבציו", שמתקבצים ונעשים מציאות אחת, 37
 "מנורת זהב כולה", "מקשה זהב עד ירכה עד פרוחה 38
 מקשה היא". 39
 ובפשטות – ש"בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו 40
 ובבנותינו"²³ מתקבצים מארבע כנפות הארץ (מכל 41
 שבע הארצות, "מאשור וממצרים וגו'"²⁴) ובאים 42
 לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש ולבית 43
 המקדש, בית המקדש השלישי, שהוא גם משולש, 44
 כיון שכולל כל הבתי-מקדשות (גם בית ראשון ובית 45
 שני)²⁵, ורואים הדלקת המנורה ע"י אהרן בפועל 46
 ממש, ותיכף ומיד ממש – בין הערביים דיום 47
 הש"ק זה²⁶, לפני סעודה שלישית [הקשורה עם 48
 הגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי²⁷], ועאכו"כ 49
 לפני סעודה רביעית, "מלוה מלכה", "סעודתא 50
 דדוד מלכא משיחא"²⁸, רגל הרביעי שבמרכבה²⁹ 51
 [הקשורה עם הגאולה כפי שנמנית בתור גאולה 52
 רביעית (גאולה מארבע גלויות³⁰)], שבה יהי' 53
 "הכסא שלם"³¹, כסא של ד' רגלים³², תיכף ומיד 54
 ממש. 55

המשתתפים כבר הם כולל אחד, משתדל כאו"א מהם להיות
 "כולל" עוד משתתפים, ועד להכלל הכי גדול דכל בני".
 (20) ובאופן ד"בהעלותך את הנרות", "עד שתהא שלהבת
 עולה מאליה": "שלהבת" – שנתינת הצדקה היא באופן שנעשית
 "מטבע של אש" (ראה לקו"ש חכ"ו ע' 229 ואילך. וש"נ),
 וב"מטבע של אש" גופא עד ל"שלהבת"; "שלהבת עולה" –
 עלי' והוספה בנתינת הצדקה, הן בכמות והן באיכות; "שלהבת
 עולה" מאל"י" – שידו נעשית "יד המחלקת צדקה לעניים" (תניא
 פכ"ג) מאלי, ע"ד "מנפשי כרע" (כנ"ל בארוכה).

(21) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז.

(22) ישעי' נו, ח.

(23) בא יו"ד, ט.

(24) ישעי' יא, יא.

(25) ראה זח"ג רכא, א.

(26) ראה רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ג הי"א: "אין מוחנין
 את המנורה אלא בהדלקת שבעה נרות" בין הערביים".

(27) ראה לקו"ש חכ"א ע' 84 ואילך. וש"נ.

(28) סידור האריז"ל במקומו. ועוד.

(29) זהר ח"א רמח, ב. ח"ג רסב, ב. ובכ"מ.

(30) ראה לקו"ש חט"ז ע' 91. וש"נ.

(31) פרש"י ס"פ בשלה.

(32) ראה צפע"נ עה"ת ר"פ ויצא. וש"נ.

1 ("כולל"), הן בצדקה גשמית¹², ש"מתוך שגומל
 2 חסד בגופו לחבירו הוא מכיר שהוא אוהבו ובא
 3 לידי אחוה ושלום"¹³, והן (ועאכו"כ) בצדקה
 4 רוחנית, שעל ידה נעשית האחדות וההתכללות דכל
 5 בני ("כולל") עם הקב"ה, באופן ש"אל מול פני
 6 המנורה יאירו שבעת הנרות".

7 ויש להוסיף, שהענין ד"אל מול פני המנורה
 8 יאירו שבעת הנרות" נעשה ע"י נשיאי הכולל,
 9 רבותינו נשיאינו שבכל דור, מאדמו"ר הזקן ועד
 10 לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, כי, "הנשיא הוא
 11 הכל"¹⁴, להיותו "ראש בני ישראל", בדוגמת
 12 ה"ראש" שכולל החיות דכל אברי הגוף, וממנו
 13 מתפשטת החיות לכל אברי הגוף, ועל ידו נעשית
 14 ההנהגה דכל הגוף¹⁵, ודוגמתו בנמשל, שעל ידי
 15 נשיא הדור נמשכים כל ההשפעות הרוחניים
 16 והגשמיים¹⁶ לכל אנשי הדור, ועוד ועיקר, שעל ידו
 17 מתאחדים ומתכללים כל אנשי הדור להיות "מנורת
 18 זהב כולה" בפועל ובגלו¹⁷, ועד ש"אל מול פני
 19 המנורה יאירו שבעת הנרות", שנעשים מוארים
 20 וחדורים בהאור דפנימיות המנורה, "פנימיות רצון
 21 העליון", שנמשך ומאיר ע"י פנימיות התורה
 22 שנתגלתה בתורת החסידות דרבותינו נשיאינו, שעל
 23 ידה נעשית האחדות דפנימיות (סתים) הנשמה עם
 24 הפנימיות (סתים) דהקב"ה¹⁸.

25 ד. ויה"ר שכאו"א מהמשתתפים ועוזרים
 26 ומסייעים (בנשמתם בגופם ובממונם) לכולל חב"ד
 27 יהי' בעצמו בבחינת "כולל חב"ד", ע"ז שעבודתו
 28 הפרטית תהי' באופן ד"אל מול פני המנורה יאירו
 29 שבעת הנרות", ויפעל כן גם בהזולת, ועד
 30 להפעולה בכל בני¹⁹.

(12) ומעלה יתירה בצדקת ארץ ישראל – שבה מודגשת ביותר
 אחדותם של כל בני, כיון שלכאו"א מישאל יש חלק בארץ
 ישראל (ד' אמות או אמה אחת), כפי שמצינו להלכה בנוגע
 לפרוזבול (ראה לקו"ש ח"כ ע' 309 בהערות. וש"נ).

(13) פרש"י ברכות ח, רע"א.

(14) פרש"י חוקת כא, כא.

(15) ראה תניא פ"ב.

(16) ומודגש בפרשת השבוע – שכשאמר משה "מאין לי בשר
 לתת לכל העם הזה", השיב לו הקב"ה "אספה לי שבועים איש
 גו' ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם וגו'" (יא, יג
 ואילך), היינו, שגם השפעת בשר גשמי צ"ל באמצעות משה דוקא
 (ראה לקו"ת פרשתנו לא, ד. לג, ב. סה"מ תר"ס ע' קיב. סה"מ
 קונטרסים ח"ב שלג, ב. ועוד).

(17) כמודגש בהתחלת הכתוב וראינו' והנה מנורת זהב כולה".

(18) ראה זח"ג עג, א. לקו"ת ויקרא ה, ג. נצבים מו, א. ובכ"מ.

(19) ולהעיר, שבתבת "כולל" מרומז שנוסף לכך שכל

לקוטי-שיחות פרשת שלח כרך יח

מתורגם ללשון הקודש

- 27 שאלה זו קשה במיוחד כאשר אנו מוצאים במפורש
 28 בדברי חז"ל⁵ דרשות על שמות אחרים של המרגלים,
 29 ובמדרש תנחומא⁶ יש מדרשים על כל השמות⁷ הללו.
 30 (ב) מהי משמעות דברי רבי יוחנן "אף אנו נאמר"?
 31 אילו רצה להוסיף דרשה על שם נוסף, צריך היה לו
 32 לומר "עלו בידינו שנים", או בקצרה "שנים"?
 33 (ג) מן הנאמר "אמר רבי יוחנן" – ולא "רבי יוחנן
 34 אומר" – מוכח⁸, שאין זו מחלוקת בין רבי יצחק לבין
 35 רבי יוחנן, אלא שרבי יוחנן מוסיף על דברי רבי יצחק.
 36 וזוהי גם משמעות המלה "אף אנו נאמר" – אין
 37 הוא חולק על רבי יצחק (אין הוא אומר "בידינו עלו
 38 שנים"), אלא הוא מוסיף דרשה על שמו של נחבי בן
 39 ופסי.
 40 אך צריך להבין: אם רבי יוחנן דורש שם נוסף, הרי
 41 הוא חולק על דברי רבי יצחק האומר לא עלתה בידינו
 42 אלא אפד?
 43 (ד) ועיקר: כיון שעל שם מעשיהם נקראו אף לפני?
 44 שמשו בחר בהם, וזוהי "מסורת מאבותינו", אשר לגבי
 45 מסורת לא תיתכן מחלוקת, כיצד יתכן שמשו בחר
 46 בהם, ובמיוחד כאשר כלל הוא ש"לעולם יבדוק אדם
 47 בשמות"¹⁰?
 48 (ה) כיצד תואם הדבר למאמר חז"ל¹¹ שהם היו
 49 צדיקים (באותה שעה), שלפי זה יוצא, ששורש מעשה
 50 המרגלים אפשרי גם אצל צדיקים.

ב.

התשובה לכאורה, והקושי על כך

- 51 לכאורה ניתן היה להשיב על השאלות ב' וג':
 52 בדבריו "לא עלתה בידינו אלא אחד" מתכוון רבי יצחק

א.

דברי הגמרא ורש"י על שמות המרגלים

- 1 נאמר בגמרא¹: "אמר רבי יצחק, דבר זה מסורת
 2 בידינו מאבותינו, מרגלים על שם מעשיהם נקראו, ואנו
 3 לא עלתה בידינו אלא אחד – סתור בן מיכאל – סתור,
 4 סתור מעשיו של הקדוש-ברוך-הוא. מיכאל, שעשה
 5 עצמו מך. אמר רבי יוחנן, אף אנו נאמר – נחבי בן
 6 ופסי – נחבי, שהחביא דבריו של הקדוש-ברוך-הוא.
 7 ופסי, שפיסע על מידותיו של הקדוש-ברוך-הוא."
 8 רש"י מסביר, שכוונת המילים "לא עלתה בידינו..."
 9 היא – "אין אנו יודעין לדרוש" – שיודעים אנו לדרוש
 10 ולהסביר רק את שמו של אחד המרגלים – סתור בן
 11 מיכאל. לפי זה יש לומר, שרבי יוחנן, שדורש גם את
 12 השם "נחבי בן ופסי" (כלומר, הוא מסביר שני שמות)
 13 אינו סובר כרבי יצחק, ש"לא עלתה בידינו אלא אחד".
 14 אך לפי זה מתעוררות מספר שאלות על מאמר זה:
 15 (א) מדוע קשה כל-כך לפרש בדרך הדרש את
 16 שמותיהם של המרגלים על-פי מעשיהם, עד כדי כך
 17 שרבי יצחק ורבי יוחנן הצליחו לעשות זאת רק לגבי
 18 שם אחד או שניים מכל השמות? במה שונים שמות
 19 אלו מכל השמות הרבים בתורה אשר עליהם נאמרים
 20 מדרשי חז"ל?
 21 [אמנם, גם בחלק הדרוש שבתורה דורשים על-פי
 22 כללים מסויימים², אך בכל זאת זהו אופן לימוד רחב
 23 ביותר³, כי הענין הנדרש אינו צריך להתאים בדיוק
 24 למשמעות הפשוטה של המילה ולהיות מובע בכל
 25 אותיותיה, עד כדי כך, שכנאמר בספרים⁴, "אין משיבין
 26 על הדרש".]

גם ש"ך עה"ת פרשתנו (עה"פ ואלה שמותם) – דרשות על שמות המרגלים (ושבוח).
 (7) לבר "גאואל בן מכי". ואולי נשמטו שם חיבות אחדות, ומה שמסיים "ונעשה מך" שייך לדרשת השם "גאואל בן מכי".
 (8) ראה שד"ח כללים (ח"א ע' מט וח"ד ע' א'תעה). וש"נ.
 (9) משא"כ בוח"ג (קנח, רע"ב – ועד"ז הוא בכמדב"ר פט"ז, ט בשם "ד"א") א"ר יצחק משה אסתכל וידע כו' די"ל (עכ"פ בדוחק) – שזה הי' לאחרי שבחר בהם,
 וכאמרו לפני זה (במדב"ר (שם, ה). וראה ג"כ חז"ג קנח, סע"א) דאח"כ נתהפכו.
 (10) תנחומא האזינו ז.
 (11) במדב"ר וח"ג שם. וזהו ג"כ מקור פרש"י יג. ג.

(1) סוטה לד, ב. וראה תנחומא פרשתנו ו. וראה לקמן הערה 53.
 (2) בכהנ"ל – ראה (ע"ד החסידות) מאור עינים פ' שלח.
 (3) ראה ג"כ לקו"ש ח"ה ע' 389.
 (4) להעיר מהקדמת הראב"ע לפירושו עה"ת "הדרך הד": אשר מעט השכל בלבו כו'.
 (5) הליקוטים עה"פ וימררו את חייהם. פנח רזא לבראשית ג. ז. ועוד. ולהעיר עה"פ – מאנציקלופדי תלמודית ע' אגדה בסופו. וש"נ.
 (6) ראה ב"ר פע"א. ג ("גדי כו"). ולהעיר מתנחומא שם – שמביא בתחילתו (לא רק "סתור בן מיכאל נחבי בן ופסי" שמפרש שם בסופו, כ"א) גם "גאואל בן מכי". ועד"ז בכמדב"ר פט"ז, י ותנחומא באבער פרשתנו יוד (ושם מפרש בסופו רק "סתור". וראה לקמן הערה 55).
 (7) האזינו ז (ומסיים שם: וכך נמצא בספר רבי משה הדרשן). וראה

36 ב) על "החביא דבריו של הקדוש-ברוך-הוא" אומר
 37 רש"י: "החביא דבריו, ולא אמר כמות שהן". ואינו
 38 מוכן: לא את דברי הקדוש-ברוך-הוא החביא נחבי בן
 39 ופסי, ולא אמרם "כמות שהן". אלא את אשר ראה
 40 בארץ ישראל – את טוב הארץ¹⁴.

41 ג) בהמשך, על "שפיסע על מידותיו של הקדוש-
 42 ברוך-הוא" מפרש רש"י "דילג שלא אמרו כאשר הם",
 43 ואינו מפרש מה הן "מידותיו של הקדוש-ברוך-הוא"
 44 אשר הוא דילג עליהן ולא מסרם לישראל כפי שהיה
 45 צריך?

46 המהרש"א¹¹ מסביר, שב"החביא... ו"פיסע..." אין
 47 הכוונה לכך שהוא לא מסר את דברי הקדוש-ברוך-הוא
 48 וכו' "כמות שהן", אלא שבו עצמו היה "החביא דבריו
 49 של הקדוש-ברוך-הוא" – אצלו הם היו חבויים.
 50 כלומר, הוא לא האמין בדברי הקדוש-ברוך-הוא
 51 "שהעיד על הארץ שהיא טובה". ו"פיסע על מדותיו
 52 של הקדוש-ברוך-הוא" – הוא עצמו "דילג" ולא
 53 האמין במדותיו של הקדוש-ברוך-הוא, ש"נותן שכר
 54 טוב למאמינים..."

55 לפי זה צריך להבין: מהו ההבדל, שלגבי "דבריו
 56 של הקדוש-ברוך-הוא" היה "החביא" (נחבי), ולגבי
 57 "מדותיו של הקדוש-ברוך-הוא" – "פיסע" (ופסי).
 58 לכאורה, יש לשניהם, לפי פירוש המהרש"א משמעות
 59 זהה – "שלא האמין"?

ד.

"לא עלתה בדינו..." - לימוד המביא אותנו
 לידי מעשה

60 תמצית ההסבר לכל זה היא:
 61 בדבריו "ואנו לא עלתה בדינו אלא אחד" אין
 62 כוונת רבי יצחק לומר שאין אנו יודעים לדרוש את
 63 שמות המרגלים, אלא שהלימוד על שאר שמות
 64 המרגלים – לימוד מביא לידי מעשה – "לא עלתה
 65 בדינו", אינו מביא אותנו לידי מעשה, שעליו ללמוד
 66 משמות מרגלים אלו¹⁵:
 67 הדרשות על שאר שמות המרגלים קשורות רק
 68 לעבודת "אבותינו" – הם היו צריכים להמנע מכל אחת
 69 מטעויות המרגלים, המתבטאות גם בשמות אלו. אך
 70 "בדינו" "לא עלתה..." אלא אחד – אנו צריכים

1 לומר, שב"מסורת בדינו מאבותינו" הגיע רק דרש אחד,
 2 אך אין הכוונה שאי-אפשר למצוא דרש על השמות
 3 האחרים.

4 ועל כך אומר רבי יוחנן "אף אנו נאמר": אמנם,
 5 "מ"מסורת בדינו מאבותינו" נשאר דרש על שם אחד
 6 בלבד, אך אנו יכולים לדרוש שם נוסף, "נחבי בן
 7 ופסי".

8 אך עדיין נשארת בעינה השאלה דלעיל: מדוע דרש
 9 רבי יוחנן רק שם אחד נוסף, ולא את שאר שמות
 10 המרגלים?

11 וכן: לכאורה המשמעות של דיוק הלשון "לא
 12 עלתה בדינו אלא אחד", ולא "ויש בדינו רק אחד"
 13 וכדומה, היא שהדרש על שם אחד זה הוא מה
 14 שהצליח רבי יצחק לדרוש, והמסורת היא רק על עצם
 15 הענין ש"על שם מעשיהם נקראו" – וכך כתוב בפירוש
 16 רש"י, כדלעיל.

ג.

השאלות על מדרשי השמות עצמם

17 בנוסף לזה צריך להבין לגבי הדרשות עצמן:

18 א) מהי כוונת הדרש "שסתר מעשיו של הקדוש-
 19 ברוך-הוא" – כיצד רואים במעשה המרגלים שהם
 20 סתרו את מעשה הקדוש-ברוך-הוא?

21 רש"י מפרש "סתר דבריו, הכחיש ועשה שונאו (של
 22 הקדוש-ברוך-הוא) בדאי". אך פירוש זה ניתן להיאמר
 23 רק לפי גירסתו¹² בגמרא – "סתר דבריו", אך לא לפי
 24 גירסתנו "שסתר מעשיו של הקדוש-ברוך-הוא", שהרי
 25 על-ידי הכחשת דברי הקדוש-ברוך-הוא ו"עשה שונאו
 26 (של הקדוש-ברוך-הוא) בדאי" אין סותרים את מעשה
 27 הקדוש-ברוך-הוא.

28 מהרש"א¹³ מפרש, ש"מעשיו של הקדוש-ברוך-
 29 הוא" כאן הם האותות והניסים ש"עשה הקדוש-ברוך-
 30 הוא לישראל בצאתם ממצרים", וב"סתר מעשיו"
 31 הכוונה היא ש"הסתיר וכסה אותן כאילו אינו רואה
 32 אותן". אך פירוש זה אינו חלק, כי הביטוי בגמרא הוא
 33 "סתיר" – החזיר, מלשון סתירת בנין, וכפי שמוכח
 34 מדברי המהרש"א עצמו, שמבאר תחילה "סתר –
 35 הסתיר", ורק לאחר מכן הוא יכול לפרש "וכסה".

(14) ראה תנחומא האיזני שם: החביא האמת.

(15) ולכן לא דרש אותם. ע"ד נבואה שלא הוצרכה לדורות (מגילה

יד, א).

(12) וכ"ה ביל"ש, מדרש לקח טוב וילקוט ראובני (בשם הפסיקתא)

פרשתנו עה"פ ואלה שמותם. ש"ך עה"ת ואוה"ח שם.

(13) בחדא"ג סוטה שם.

29 כשרים היו²⁶, כיצד טעו בענין חשוב כל-כך²⁷, וסברו
30 שאין צורך בקיום מעשה המצוות?
31 הכרחי איפוא לומר, שגם הם ידעו שיש צורך
32 במעשה, והמעשה הוא העיקר, אך הם סברו שדי
33 בקיום המצוות כפי שהן מבוצעות במדבר, שהרי גם
34 במדבר קיימו מספר מצוות, וכן את הענין של "כל
35 מעשיך לשם שמים" בעניני הרשות, אך לא הכרחי
36 לעסוק בענינים מעשיים כפי שיעסקו בארץ ישראל²⁸.

ו.

שלושת האופנים של "תלמוד מביא לידי מעשה"

37 ההסבר לכך הוא:
38 המשמעות הפנימית של "לא המדרש עיקר אלא
39 המעשה" היא שלא זו בלבד שיש צורך הן בתלמוד
40 והן במעשה כענינים נפרדים ושהחשוב מביניהם הוא
41 המעשה, אלא שה"עיקר" של עבודת ה' בכלל הוא
42 הביצוע המעשי. כלומר, גם במדרש עצמו, באופני
43 העבודה שאינם מבוצעים במעשה, העיקר והתכלית
44 הוא להגיע למעשה, כמאמר חז"ל²⁹ "תלמוד מביא
45 לידי מעשה".
46 אך בענין זה – "תלמוד מביא לידי מעשה" – ישנם
47 שלושה אופנים:
48 א) המעשה הוא "אבן הבוחן" שהתלמוד, המביא
49 לידי מעשה, הוא כראוי. באופן שכלי ייתכנו סברות
50 לכאן ולכאן, והאבחנה איזוהי הסברא שהיא אמת
51 לאמיתה, תלויה בכך שהסברא ניתנת לישום עד כדי
52 פסק-דין בהתאם להלכה למעשה, כלומר, כאשר היא
53 מתאימה לפסק ההלכה הכתוב במשנה וכו' וב'שולחן
54 ערוך' – דבר ה' זו הלכה³⁰.

1 להזהר מענין אחד בלבד¹⁶ – "סתור בן מיכאל", שלא
2 נגיע ל"סתור מעשיו של הקדוש-ברוך-הוא...".
3 על כך הוסיף רבי יוחנן – "אף אנו נאמר נחבי בן
4 ופסי..." – אמנם, באותו אופן אשר היה אצל
5 "אבותינו" צריכים אנו להיזהר רק בענין "אחד"¹⁷, של
6 סתור בן מיכאל, אבל קשורה אלינו גם ההוראה
7 הנלמדת מן הדרש על השם נחבי בן ופסי, אם כי לא
8 באותו אופן שהיה אצל "אבותינו", אלא "אף אנו
9 נאמר" – בהתאם לדרגה שלנו.

ה.

טעותם של המרגלים

10 הדברים יובנו כאשר נקדים את המוסבר במספר
11 מקומות¹⁸, שהגורם לחטא המרגלים היה אי-רצונם
12 לצאת מן המדבר ומאורה החיים שחיו בו ולהכנס לארץ
13 ישראל, ארץ נושבת, אשר לגביה נצטוו¹⁹: "כי תבואו
14 אל הארץ... שש שנים תזרע...", בה צריך האדם לחרוש
15 ולזרוע²⁰ ולעסוק בענינים גשמיים. וכנאמר בתורת
16 החסידות²¹: המרגלים לא רצו לרדת מעולם המחשבה
17 אל עולם הדיבור, ובמיוחד לא אל עולם המעשה.
18 בעבודת ה' עצמה זהו ההבדל בין תורה לבין
19 מצוות²²: התורה "היא²³ חכמתכם ובינתכם" – לימוד
20 בשכל ובמחשבה (וכן ביטוי בדיבור²⁴), ואילו מהותן של
21 המצוות היא מנעשה. המרגלים חפצו להישאר במדבר,
22 שבו עסקו ישראל בעיקר בלימוד התורה, ולא להכנס
23 לארץ ישראל, ששם עיקר העבודה הוא במעשה המצוות.
24 אך "לא המדרש עיקר אלא המעשה"²⁵: כוונת
25 הבריאה היא לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, וזאת
26 בעיקר על-ידי עבודה בתחתונים – ביצוע מעשי של
27 המצוות בדברים גשמיים.
28 אך קשה להבין: כיוון שמרגלים ב"אותה שעה

(23) ואתחנן ד, ו.

(24) עירובין נד, א. ה' ת"ת לאדה"ז פ"ב ס"ב. וש"נ. תניא רפ"ז. שם ספ"ח (וברפ"ח – לא נזכר ת"ת. ואכ"מ).

(25) אבות פ"א מ"ז.

(26) פרש"י פרשתנו יג, ג. וראה לעיל הערה 11. ובפרט ע"פ המבואר בלקו"ת (לו, ב. לח, ב. וראה אוה"ת שם) פרשתנו גודל מעלת מדריגת המרגלים (מס' קבלה).

(27) ראה אגה"ק סוס"ה "שיש ב' מיני נשמות בישראל נשמות ת"ח כו' ונשמות בעלי מצוות כו' דלכאורה* הרי גם ת"ח צריכים לעסוק בגמ"ח כמארו"ל כו'".

(28) ראה אוה"ת פרשתנו ע' תמד.

(29) קידושין מ, ב. וש"נ.

(30) שבת קלח, ב. נת' בארוכה בלקו"ש חט"ו ע' 232 ואילך. וש"נ.

(16) אלא שמ"מ צ"ל "מסורת בדינו מאבותינו, מרגלים ע"ש מעשיהם נקראו" – היינו, שאצל אבותינו היו ידועות הדרשות על שמות כל המרגלים – כי ידיעה כללית זו נוגעת גם בעבודתנו, כדלקמן סעיף יב.
(17) ויומתק יותר אם נפרש "לא עלתה בדינו אלא אחד" – שלא נשאר מסורה מאבותינו רק דרשה זו (כנ"ל סעיף ב'), שמה גופא (שרק דרשה זו נשארה בדינו מאבותינו) מוכח, שרק היא נוגעת לעבודתנו. אבל ראה לעיל בפנים שם.
(18) לקו"ת ריש פרשתנו. אוה"ת שם. וראה גם לקו"ש ח"ד פ' שלח.
(19) בהר כה, ב"ג.
(20) ראה ברכות (לה, ב) אפשר אדם חורש כו' וזרוע כו' תורה מה תהא עלי.
(21) לקו"ת שם רד"ה ויאמרו (מע"ח). ועיי"ש לח, ב ובסוף המאמר.
(22) ראה לקו"ת שם סד"ה שלח.

בחיצוניותו, הרי אז אין אור השכל מאיר ביחד עם
 הביצוע המעשי³⁷, כי מבחינת חיצוניות נפש האדם,
 מוגבל כל כח נפשי במקום המסויים לו: שכל במוח,
 מידות ורגשות בלב, כח המעשה בידיים וכדומה. ולכן,
 כאשר שקוע האדם בלימוד, אין המעשה כשלעצמו,
 שהוא בדרגה נמוכה הרבה יותר מן השכל, תופס אצלו
 מקום, אלא בפרט מסויים שהמעשה מסייע ללימוד.

אך כאשר שקועים בלימוד בפנימיות הנפש, עד
 אשר זוהי כל מהות האדם, אז לא ייתכן לומר שיש
 פינה בנפשו הסותרת לחכמתו. ובאופן זה, לא זו בלבד
 שהלימוד משפיע על המעשה (אשר לשם כך די
 בהחלטה, "נצח והוד דלבר מגופא" – המסקנה) אלא
 אף יותר מכך – כוחות הלימוד והמעשה יכולים
 לתפקד ברזמנית, השכל אינו נפגע גם כאשר האדם
 עסוק בפעילות מעשית, ובלשון החסידות³⁸: מצד
 מוחין דגדלות, עצם המוחין, מגיע אור השכל כפי
 שהוא אל כל כחות הנפש, כפי שהם במקומם, ועד לכח
 המעשה.

לפי זה, יובן הדיוק בלשון הרמב"ם³⁹ "כשם
 שהחכם ניכר בחכמתו... כך צריך שיהיה ניכר במעשיו
 במאכלו...", אצל החכם באמת, החכמה היא כל
 מהותו, כך שחכמתו ניכרת בכל כחותיו הנפשיים
 באותה צורה – "כשם... כך..." – גם כאשר הוא עסוק
 "במעשיו", אשר, לכאורה, הם חיצוניים ואינם קשורים
 ל"חכמתו", ניכר בו אותו יחוד "משאר העם" כפי
 שניכר יחודו כשהוא עסוק "בחכמתו ודעותיו".

ולא די בכך ש"מעשיו" מושפעים מ"חכמתו", כפי
 שדבר אחד מושפע מדבר אחר – כי אז עיסוקו
 "במעשיו" נחות מעיסוקו ב"חכמתו", ואז אין הוא כל
 כך "מובדל... משאר העם", כבשעה שהוא עסוק
 "בחכמתו".

כי כאשר החכמה היא כל מהותו, הרי גם כאשר
 הוא עוסק "במעשה" הוא שרוי בדרגתו הגבוהה –
 "בחכמתו".

משמעות הדברים בעבודה הרוחנית היא: ההוכחה
 לכך שההתבוננות המחשבתית (למשל – ברוממות
 האל יתברך, יתעלה³¹, ובשפלות האדם³²) היא
 אמיתית, היא כאשר ההתבוננות מגיעה לידי מסקנות
 וביצוע בפועל.

ב) שלימות הלימוד היא באמצעות "מביא לידי
 מעשה"³³. כפי שאכן רואים, שכדי להחליט איזו מבין
 הדעות השונות הקיימות בשכלו של האדם היא
 הנכונה, והחלטה זו הכרחית כאשר היא משפיעה על
 המעשה, צריך הלומד להתעמק שוב בכל הדעות יותר
 לעומק עד שיוכל להגיע לכלל החלטה³⁴. ולכן
 אומרים²⁶ "תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה".
 כלומר, לא זו בלבד שהמעשה הוא "אבן הבוחן" של
 הלימוד, אלא המעשה גורם לכך שה"תלמוד" גדול³⁵.

אך בשני אופנים אלו, מושם הדגש על התלמוד
 ומעלתו, כפי שהיא מתבטאת בביצוע המעשי:

אין חשיבות למעשה בפועל, אלא למעשה כפי
 שהוא עדיין ב"עולם" המחשבתית: פסק הדין, המסקנה
 של ההתבוננות המחשבתית.

גם באופן השני, שבו מדובר דוקא על המעשה
 בפועל, מוסבר רק הענין שהמעשה מביא לידי שלימות
 בתלמוד – ולא על המעלה של המעשה עצמו.

אך יש גם אופן נעלה יותר:

ה"תלמוד", המביא לידי מעשה כפי שהוא לשם
 המעשה עצמו, הוא המביא את אור השכל אל "מקום"
 המעשה, כך שבשעת עשייתו, במשך כל מעשיו חדרו
 האדם באור השכל – זהו מעשה של אדם שאצלו אור
 השכל הוא בגלוי³⁶.

ז.

חכמה אמיתית חודרת גם אל כח המעשה

כיצד ייתכן, ש"תלמוד", שהוא שכלי ומחשבתית,
 יקיף ויחדור באדם בעת עיסוקו במעשה בפועל?

ההסבר לכך הוא: כאשר יהודי שקוע בתלמודו רק

(36) דוגמא לדבר קיום מצות שמחת יו"ט – שצ"ל בכת אחת שמחה
 של מצוה, ודוקא וביחד עם זה אין שמחה אלא בבשר כו' ביין. – וראה
 ביאור אדה"ז במחז"ל אין שמחה אלא בבשר (ס' מאמרי אדה"ז תקס"ח
 ע' קעא. קעח (וראה לקו"ת צו טו, ב). ולהעיר ג"כ ממאה שערים סי'
 (לח).

(37) עיין ד"ה בשעה שהקדימו תער"ב פ"ב. ועוד.

(38) ראה ד"ה וכל מאמינים שם. ובכ"מ.

(39) הל' דעות רפ"ה.

(31) אולי הי' כתוב "ית" – ומה השינוי בהס'. ויל"ע בהוצאות
 השונות.

(32) שו"ע או"ח רסצ"ח (ובשו"ע אדה"ז שם) – ובתרי" ברכות רפ"ה
 בדפוס שראיתי אין "ושפלות האדם".

(33) וכ"ה בנוגע למוחין ומדות, שזה שמוחין מולידים מדות הוא מצד
 הגדלת המוחין (ד"ה וכל מאמינים תרס"ג (קרוב לסופו). ובכ"מ).

(34) ראה המשך תרס"ו ע' שצ.

(35) להעיר מהל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ב.ג.

ח.

חוסר השלימות ב"תלמוד" של המרגלים

- 1 ויש לומר שהמקור למעשה המרגלים לא היה
- 2 באירצונם בקיום מעשה המצוות בכלל, אלא שחסרה
- 3 להם השלימות בלימוד עצמו:
- 4 ענינו של דור המדבר הוא תורה, דור דעה. הם היו
- 5 במדבר שבו לימוד התורה הוא בשיא השלימות⁴⁰. אבל
- 6 אצל המרגלים חסרה השלימות בענין של "תלמוד
- 7 מביא לידי מעשה". חסרה להם הדרגה הנעלית ביותר,
- 8 שמצד מוחין דגדלות (כאשר כל החכמה היא כל מהות
- 9 הלומד), אין כל הפרדה בין התלמוד לבין המעשה,
- 10 שגם כאשר האדם שקוע בעשיה בפועל, מאיר אצלו
- 11 אור השכל והמחשבה במלוא עוצמתו.
- 12 ולכן התמסרותם ב"תלמוד מביא לידי מעשה" לא
- 13 היה באופן של יישום ב"עולם המעשה", בארץ ישראל,
- 14 והבאת אור התורה של המדבר לשם, אלא באופן
- 15 שהמעשה הוא במדבר עצמו. כלומר, מעשה כתוצאה
- 16 של לימוד התורה, כדלעיל בסעיף ו'.

ט.

המסקנה הנלמדת לגבינו מטעות המרגלים – "אחד"

- 17 לפי האמור לעיל, שהגורם להתנהגות המרגלים לא
- 18 היה התנגדותם ל"מעשה", אלא החסרון בשלמות
- 19 לימודם, בעבודה שבמוח, יובן מאמרו של רבי יצחק
- 20 "לא עלתה בידינו אלא אחד...":
- 21 בדורות הראשונים, של אבותינו, כאשר העבודה
- 22 היתה מצד המוחין שבראש, צריך היה לדעת כיצד
- 23 להביא לידי כך שהעבודה תיעשה באופן הרצוי –
- 24 שלימות מוחלטת של הלימוד הכרוכה בהתבטלות
- 25 מוחלטת – שלא כאצל המרגלים, שהיתה אצלם
- 26 הפרדה בין העבודה הפנימית, של המוח, לבין
- 27 המעשה.
- 28 וכיוון שבעבודה זו ישנם הבדלים בין שבט אחד
- 29 למשנהו, כי לכל שבט יש דרך ושער⁴¹, בעבודת ה',

צריכים לדעת להיזהר מהטעות של כל אחד מהמרגלים³⁰
- הזהירות אצל כל אחד מהם היא לפי אופן עבודת³¹
שבטו.³²

אבל בזמנים מאוחרים יותר, אחרי ה"ראשונים³³
כמלאכים", כשנתמעטו הדורות⁴², ובמיוחד כאשר³⁴
נפלה סוכת דוד עד בחינת רגליים ועקביים", ועיקר³⁵
עבודת ה' היא בקיום מעשה המצוות⁴³, לא כל-כך³⁶
חשוב לדאוג לכך שיימנעו מטעות המרגלים כפי שהיא³⁷
בשורשה ומקורה, בעבודה הרוחנית של המוחין, בשיא³⁸
השלימות של הלימוד מתוך התבטלות עצמית³⁹
ובשאיפה בלבדית להגיע לאמיתות הדבר הנלמד, אשר⁴⁰
בזאת כל חד לפום שיעורא דיליה, אלא יש למנוע את⁴¹
התוצאה ביחס למעשה המצוות שנבעה מטעותם של⁴²
כל המרגלים באופן שווה, שהרי "תורה"⁴⁴ אחת ומשפט⁴³
אחד לכולנו בקיום כל התורה ומצוות בבחינת מעשה"⁴⁴
– כאשר הטעות היתה כאילו העבודה העיקרית איננה⁴⁵
בעולם המעשה.⁴⁶

זוהי המשמעות של "לא עלתה בידינו אלא אחד":⁴⁷
מה ש"עלתה בידינו", הנלמד משמות המרגלים לגבי⁴⁸
עבודתנו הרוחנית, הוא ענין "אחד" והנקודה⁴⁹
המשותפת לכולם – ההכרחית של קיום המצוות⁵⁰
במעשה, באופן שווה⁴⁵ על-ידי כל ישראל בכל הדורות,⁵¹
ללא הבדלים.⁴⁶

אזהרה זו נרמזת בשם "סתור, שסתר מעשיו של⁵³
הקדוש-ברוך-הוא": הקדוש-ברוך-הוא ברא את עולם⁵⁴
העשיה (מעשה הקדוש-ברוך-הוא), בכוונה שישראל⁵⁵
"יבנו" אותו⁴⁷ – יהפכו אותו לדירה לו יתברך. ולכן,⁵⁶
כאשר אין עושים את מעשה המצוות לעיקר, סותרים⁵⁷
ח"ו את מעשה הקדוש-ברוך-הוא – עולם העשיה נותר⁵⁸
ח"ו חרב וסתור, ולא בנוי לדירה לה' יתברך⁴⁸. ויותר⁵⁹
מכך, בדומה למאמר חז"ל⁴⁹: כל דור שאינו נבנה (בית⁶⁰
המקדש) בימיו, מעלין עליו הכתוב כאילו הוא החריבו.⁶¹

והרי ניתן לשאול: אם הקדוש-ברוך-הוא ברא את⁶²
העולם למטרה זו, והוא כל-יכול ואין מי שיעכב בעדו,⁶³
כיצד ייתכן שיהודי, נברא, יסתור את מעשה הקדוש-⁶⁴

(45) להעיר מענין שער הי"ג – השווה לכל נפש – ראה שער הכולל
בהקדמתו. וראה במקומות שנשמנו בהערה 36.
(46) ועפ"ז י"ל ד"לא עלתה בידינו אלא אחד" הוא ע"ד "בא חבקוק
והעמידן על אחת" (מכות בסופה. ועיי"ש בחדא"ג מהרש"א).
(47) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 14 ואילך.
(48) ראה ער"ו מאור עינים פרשתנו.
(49) ירושלמי יומא פ"א ה"א (קרוב לסופו).

(40) ראה לעיל ע' 41, וש"נ.
(41) ראה שו"ע אדה"ז אור"ח סו"ס סח (ממג"א שם בריש הסימן).
לקו"א להה"מ סקל"ג.
(42) בדורות האמוראים. ועיין לקו"ש שה"ש ד"ה ששים המה (הב')
פ"ד – דבמימרות האמוראים טעמי ההלכות (השגה) הם בעולם, עיי"ש
(בחי' "מעשה" שבתורה גופא).
(43) אגה"ק סו"ס ט.
(44) תניא רפמ"ד.

27 "דבריו של הקדוש-ברוך-הוא" – בדבר ה' שמים
28 נעשו, הכוונה היא לדבר ה' המחיה כל נברא (מעשה
29 הקדוש-ברוך-הוא).

30 יש ליהזר מ"החביא דבריו" – המעשים צריכים
31 להתבצע באופן שייראה בהם דבר ה', דבריו⁵⁵ של
32 הקדוש-ברוך-הוא, המחיה את המעשה –

33 כי, כמדובר פעמים רבות⁵⁶, כדי שהדירה לו יתברך
34 בעולם העשיה, אשר ישראל "בונים" באמצעות עבודת
35 המעשה, תהיה מוארת, והאלוקות תאיר שם בגלוי, יש
36 צורך שמעשיו של היהודי יהיו "מאירים", ויזכר בהם
37 דבר ה' המחיה אותם, וממילא מתבצעת העבודה
38 בחיות וכו'.

39 ו"נחבי", "החביא דבריו..." הוא "בן" – תוצאה
40 של – ופסי, שפיסע על מידותיו של הקדוש-ברוך-
41 הוא: מצב של "החביא דבריו של הקדוש-ברוך-הוא"
42 העלול להיות ח"ו אצל יהודי, שהוא אינו חש את דבר
43 ה' המחיה כל נברא, נובע שהוא מדלג ופוסח על
44 העבודה שמצד המדות (הרגשות), שמקורן ב"מדותיו
45 של הקדוש-ברוך-הוא"⁵⁷:

46 התעוררות האהבה לה' אצל היהודי מביאה לכך
47 שגילוי האור האלוקי בנפשו כאשר הוא מעל העולם,
48 מאפשרת⁵⁸, שגם כאשר הוא יעסוק בענינים גשמיים,
49 במעשה, לא יהי בכחינת "החביא דבריו של הקדוש-
50 ברוך-הוא".

יא.

הענין של "נחבי בן ופסי" אצל המרגלים
ואצלנו

51 בכך יובן הדיוק "אף אנו נאמר":

1 ברוך-הוא, ולא יאפשר שכוונתו של הקדוש-ברוך-הוא
2 תתבצע בכל פרט של עולם העשיה?

3 [אילו לא היתה כוונה זו מבוטאת בדיבורו ית', ניתן
4 היה לתרץ, שכיוון שהרצון נשאר במחשבתו ית'
5 (הנעלית מן ה"זולת" – העולם), אין הוא מחייב את
6 האדם⁵⁹;

7 אך כיוון שרצונו של ה' שיעסקו בעבודת המעשה
8 הובע בגלוי בציווי בדיבור, הרי דיבורו⁵¹ של הקב"ה
9 הוא מעשה⁵⁰, וכיצד יתכן שיהודי יסתור את מעשה
10 הקדוש-ברוך-הוא?]

11 התשובה לכך היא, ש"סתור" הוא "בן" – תוצאה⁵²
12 של – "מיכאל, שעשה עצמו מך", שהמשמעות
13 הפנימית היא, שאין מדובר רק⁵³ על מעשה המרגלים,
14 אלא, כביכול, כלפי הקדוש-ברוך-הוא: כדי שתהיה
15 ליהודי בחירה חפשית, עשה הקדוש-ברוך-הוא את
16 עצמו ל"מך", חלש, כביכול, שדיבורו לא יכריח את
17 מעשה האדם – הוא נתן ליהודי את הכח לעשות ח"ו
18 את ההיפך מרצון ה', ואף לסתור את מעשה הקדוש-
19 ברוך-הוא.

י.

משמעות השם "נחבי בן ופסי"

20 ניתן לטעות ולחשוב שהדבר היחיד שיש להיזהר
21 בו בדורות שלאחר הראשונים, לאחר אבותינו, הוא
22 שלא יהא פגם במעשה – ועל כך אומר רבי יוחנן "אף
23 אנו נאמר נחבי בן ופסי, נחבי שהחביא דבריו של
24 הקדוש-ברוך-הוא": גם אצלנו צריך להישלל הענין של
25 "החביא דבריו של הקדוש-ברוך-הוא"⁵⁴, כיוון שדוקא
26 כך העבודה של המעשה היא כראוי:

54 ואי"ז סותר ל"לא עלתה בידינו אלא אחד" – כי (נוסף ע"ז
שהעבודה לשלול "החביא כו" אינה כמו שלילת טעות המרגלים,
כדלקמן סעיף יא, הרי) בעבודה זו יש חילוקי מדרגות, ואינה דומה
להשלילה ד"סתור כו" שהיא באופן שווה לכאור"א מישראל בכל הזמנים
(לא עלתה כו' אלא אחד), כנ"ל בפנים ס"ט והערה 40.

ועפ"ז יומתק מה שבמדבר"ר ות"ב (דלעיל הערה 5) דרש רק
"סתור" ולא "נחבי" – כי העיקר מה שנוגע בעבודתנו עתה לכאור"א
באופן שווה הוא רק "סתור כו" (מעשה).

55 עפ"ז יומתק השניני: במאמר ר' יצחק (ע"ד העבודה דמעשה) נקט
"עלתה בידינו", ובמאמר ר' יוחנן (ע"ד העבודה ב"דבריו כו") נקט "אף אנו
נאמר".

56 ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 35. ועוד.

57 ראה תניא רפ"ג: שנשתלשלו מהן כו'.

58 ערמ"ש בתניא ספ"ב.

50 ראה לקו"ש ח"ה [המתורגם] ע' 134 הערה 3, ח"ו [המתורגם]
ע' 70 הערה 46, ושי"א. וראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 66 ובהנסמן
שם.

51 ראה ב"ר פמ"ד, כב. ועוד.

52 ע"פ המבואר בפנים יומתק זה שבתנחומא פרשתנו (ו') דרש רק
"סתור" (סתרו א"ל מן העולם) ו"נחבי" (שהחביא את דבריו) – ולא
"מיכאל" ו"ופסי" [ועד"ז במדבר"ר (שם), דרש רק "סתור" (סתרו מן
העולם)] – כי העיקר בעבודה הוא שלילת "סתור" ו"נחבי", ו"מיכאל"
ו"ופסי" הם רק הסיבה כו'.

53 כי גם לפי השני שבפנים קאי גם על פעולת המרגלים, כפשש"מ
– כי ע"ז ש"סתור מעשיו של הקב"ה" מגולה כח בחירתו לעשות נגד רצונו
ית'. ונמצא שכאילו הוא עושה (שונאו של הקב"ה) מך, וכלשון חז"ל
(איכ"ר פ"א, לג) "מותישין כח גדול של מעלן"*. וראה ספרי לברכה לג,
ה.

* וי"ל שלכן ביקש משה אחרי חטא המרגלים דוקא (פרשתנו יד, יז) "ועתה יגדל נא כח אד' גר", להוסיף כח בגבורה של מעלה (איכ"ר שם) – תמורת "עשה עצמו
מך".

25 שבאמצעות עבודתו תתבצע המטרה של "דירה
 26 בתחתונים", אשר לשם כך אין די במעשה בלבד, אלא
 27 גם בעבודה של לימוד⁶¹, המאירה את עבודת המעשה?
 28 ההסבר לכך הוא: כיוון שכל היהודים שבכל
 29 הדורות הם "קומה אחת שלימה"⁶², יוצא, שהעבודה
 30 של הדורות הקודמים הוא המוח והלב של עבודתנו –
 31 שלנו ב"רגליים ועקביים"⁶³, ולכן בעבודתנו במעשה
 32 המצוות קיימת בהעלם⁶⁴ כוונת המצוות – הראש והלב.
 33 ואת זאת מבהיר רבי יצחק מיד בתחילת מאמרו –
 34 "דבר זו מסורת בידינו מאבותינו, מרגלים על שם
 35 מעשיהם נקראו":
 36 אמנם, בעבודתנו בפועל ממש "לא עלתה בידינו
 37 אלא אחד", כפי שהוסבר לעיל בהרחבה, אך כל מה
 38 שנעשה בעבודת "אבותינו", שבכך צריכה להיות
 39 האזהרה שבכל שמות המרגלים, היא "מסורת בידינו"
 40 – עבודה זו היא "בידינו", בעבודתנו,
 41 אלא, שזה באופן של מסורת – מסורה כללית –
 42 בהעלם, ו"לא עלה" מהגלות וההעלם וההסתר של
 43 ירידת הדורות האחרונים,
 44 ולגבי העבודה בפועל "עלתה בידינו אחד"⁶⁵,
 45 עבודת המעשה.
 46 ולכן על-ידי עבודתנו במעשה, מושגת שלימות
 47 המטרה של עשיית דירה לו יתברך בתחתונים.
 (משיחת ש"פ שלח תשכ"ג,
 ש"פ קורח תשכ"ח)

1 הענין של "החביא דבריו של הקדוש-ברוך-הוא"
 2 אצל המרגלים נבע מכך שהם חפצו להשאר בעולם
 3 המחשבה, שבו מאירה דרגת המחשבה של הקדוש-
 4 ברוך-הוא, ולא חפצו לרדת אל עולם הדיבור, אל דבר
 5 ה' המתלבש בעולם⁵⁹, כך שדבר ה' נשאר בהעלם –
 6 חבוי בעולם.
 7 והענין של "נחבי בן (תוצאה של) ופסי, שפסע על
 8 מידותיו של הקדוש-ברוך-הוא" אצלם, נבע מכך שהם
 9 חפצו לדלג על הדרגה של "מדותיו של הקדוש-ברוך-
 10 הוא" שקשורות לעולם, כשם שמדות האדם קשורות
 11 לזולתו⁶⁰, ורצו לשאוב ישר מ"המוחין" של הקדוש-
 12 ברוך-הוא, כביכול, אשר "קדמו לעולם"⁵⁴, ואשר זוהי
 13 הסיבה להעלמת "דבריו של הקדוש-ברוך-הוא" –
 14 בספירת המלכות.
 15 אך לא כן "אנו" – עלינו להמנע מ"נחבי בן ופסי"
 16 בצד ההפוך: אל לנו להסתפק במעשה עצמו, אלא גם
 17 לעסוק בדרגות העבודה הנעלות יותר של "דבריו של
 18 הקדוש-ברוך-הוא", ב"מדותיו" של הקב"ה.

יב.

עבודת אבותינו במוח ולב היא "מסורת בידינו"
 19 הרי יכול יהודי לחשוב: אמנם, גם בדורות
 20 האחרונים אין די במעשה, ויש צורך גם בעבודה
 21 פנימית במוח ובלב, אך כיוון שנמצאים ב"בחינת
 22 רגליים ועקביים", עבודה זו אינה כמו שהיא באמת,
 23 אין זו עבודה שכלית שבראש ומדות שבלב אלא השכל
 24 והמדות כפי שהם ב"רגליים ועקביים". וכיצד יתכן

(59) והתהוות העולם הי' ע"י עשרה מאמרות, בדבר ה' שמים נעשו.
 (60) ראה ד"ה איתא במדרש תילים תרנ"ג (סה"מ תש"ח ע' 271
 ואילך) פ"ב. ובכ"מ.
 (61) ראה ג"כ לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 194. לקו"ש [המתורגם]
 ח"יו ע' 329.
 (62) ראה סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל רפ"א. ועוד.
 (63) עייגי"כ תניא פ"ב (ושם, גם לענין ראשי אלפי ישראל שבכל דור

(דור גופא).

(64) עדמ"ש בלקו"ת שה"ש (הובא לעיל הערה 42) דבמיות
 האמוראים כלולים בהעלם כל טעמי ההלכות, עיי"ש (ובפ"ג שם).
 (65) ע"פ המבואר בפנים – דב"אחד" זה כלולות כל העבודות
 דאבותינו – תומתק יותר השייכות ד"לא עלתה בידינו אלא אחד ל"בא
 חבקוק והעמידן על אחת" (ראה לעיל הערה 46).

המשך ביאור למס' בכורות ליום שני עמ' א

6 שליחותי ולקראו 'עשירי' רק לעשירי, וכיון שלא עשה השליח
 7 כרצון הבעלים, לא חלה עליהם קדושה כלל, ויכול הבעלים
 8 לשוחטם ולאוכלם מיד.

1 שטעה, כיון שעשה כן לקיים את שליחות הבעלים, ובאופן זה
 2 אָמַר השליח לבעלים, לְהַבִּי אֶמְדָּתִיךָ – כך שיערתי שרצונך
 3 לתרום. אבל הִבֵּא לגבי מעשר בהמה, קריאת שם 'עשירי' לטלה
 4 אחר, טְעוּתָא הִיא, ובאופן זה אָמַר הבעלים לשליח, לֹא אֵיבָעִי
 5 לְךָ לְמִימְעִי – לא היה לך לטעות, אלא היה לך לעשות את

הדרן עלך מעשר בהמה וסליקא לה מסכת בכורות

ילקוט לוי יצחק על התורה

בראשית ל"ט, י - ויהי כדברה אל יוסף יום ויום ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה

לח

ביאור מ"ש הזוהר, דיוסף לא שמע אלי, ולא נתן לה שאר כסות ועונתה

דבר' אחר, לשכב אצלה, כד"א (ויקרא טו, לג) ולאיש אשר ישכב עם טמאה, להיות עמה, למיהב לה רבו וברכאן וסייעתא.

ספר הזוהר חלק א' דף קצ ע"ב

הג' לשונות רבו וברכאן וסייעתא, יש לומר לנגד הג' דברים שאר כסות ועונה וכו' כמו שכתוב: שארה כסותה ועונתה לא יגרע.

לא שמע אלי' לשכב אצלה, להיות עמה למיהב לה הג' דברים הנ"ל, ואפילו רק א' מהם דהיינו הפחות: שבהם שהוא סייעתא - שאר, גם כן אינו נותן לה חס ושלוש. לקוטי לוי יצחק, הערות לזוהר בראשית עמוד קסא

בראשית ל"ט, ז-יב - ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף ותאמר שכבה עמי ותתפשהו כנגדו לאמר שכבה עמי ויעזב כנגדו בידה וינם ויצא החוצה

לט

ביאור מ"ש בזוהר, דיוסף דוקא נקי יוסף הנדיק'. דהי' צדיק באות ברית קודש שלו כג' דרגות: א) הוי' נימול, ב) כמעשה דפוטופרע, ג) בלידת אפרים ומנשה וכו'

ראה הביאור לקמן סימן ע.

בראשית ל"ט, כא - ויהי ה' את יוסף ויט אליו חסד ויתן חנו בעיניו שר בית המהר

מ

ביאור המדרש (ב"ר פ' פ"ו, ד) דיוסף נקי יוסף וברשות עצמו"

ויהי ה' את יוסף. הא עם שבתים לאו, אמר

(1) [תרגום ללה"ק] דבר אחר לשכב אצלה היינו כפשוטו כד"א ולאיש אשר ישכב עם טמאה בא לרמז על איש הבא על בת אל נכר. להיות עמה שפירושו לתת לה שפע של גדולה וברכות וסיוע.
 (2) שמות כא, י.
 (3) ראה אור התורה בראשית עמוד 376 דעונתה הוא קו האמצעי שלמעלה מהשתלשלות, כסותה הוא קו החסד ושארה קו הגבורה ע"ש.

ר' יודן, לבהמי שהי' לפניו שתיים עשרה בהמות טעונות יין נכנסה אחת מהן לחנותו של עובד כוכבים הניח י"א והלך לו אחרי'. אמרו לו מה אתה מניח י"א והולך לך אחרי האחת, אמר להם אלו ברשות הרבים הם ואיני חושש להן שמא יעשה יין נסך.

כך אלו גדולים וברשות אביהם, אבל זה שהוא קטן וברשות עצמו לפיכך ויהי ה' את יוסף.

בראשית רבה פרשה פ"ד

במדרש רבה וישב פפ"ו ס"ד, אבל זה שהוא⁴ קטן, שיוסף נקי' בן⁵ קטן. דיוסף הוא מדת⁶ היסוד, ויסוד הוא זעירא, ונקרא אבר קטן⁸ בדדו"ל.

(4) וראה גם בראשית רבה פרשה פ"ד, ו"ז שהוא קטן וברשות עצמו".
 (5) מבאר לשון המדרש "אבל זה שהוא קטן וברשות עצמו", דבשלמא "ברשות עצמו" ניחא, אבל למה נקרא יוסף "קטן", הרי יוסף הי' כבר בן שבע עשרה שנה, וא"כ אינו קטן, וע"ז מבאר ד"קטן" אינו במובן השנים, אלא במדרגתו ועבודתו.

(6) ראה זהר חלק ג', דף שב, א "יוסף איקרי יסוד ואיקרי (משלי י, כה) צדיק יסוד עולם. זהר חלק א' דף נט, ב. "יוסף בגין דנטיר לי' לברית זכה דאקרי צדיק". וראה בתורת לוי יצחק חידושים וביאורים בש"ס עמוד רנג, וז"ל: "יוסף - יסוד, הי' לו נסיון עם פוטיפר, והנסיון הי' בזנות שהוא באבר היסוד ע"ש. ובהערות על ספר בראשית עמוד רפד "שיוסף בחי' יסוד מספרו ו' פעמים הוי' כי הוא המדה השישית".

וראה בתורת מנחם התוועדיות ה'תש"נ ח"ד שיחות ש"פ בלק עמוד 15 ובהערה 21 וז"ל: "שיוסף הוא בחי' יסוד דאצילות, שענינו הוא להביא ולהמשיך בחי' אצילות (האבות) בב"ע. - ראה ביאורי הזוהר לאדמו"ר האמצעי ויחי כט, ד ואילך (מובא לעיל סימן ד הערה 3). אור התורה ויחי תקצ"א א ואילך. תתשכ"א א ואילך. תורת מנחם - ספר המאמרים מלוקט חלק ב עמוד רז. רטו. חלק ד' עמוד קו ואילך. ע"ש".

(7) ראה זהר חלק ג' עמוד יא, א. לקוטי לוי יצחק לקוטים על פסוקי תנ"ך ומאחז"ל עמוד קמד וז"ל: והנה בהששה מדות דז"א, שזהו ז"א הוא אות ו' שבשם הוי', שאות ו' מספרו ששה דהיינו הששה מדות. שבוה שני בחי':

א'. הששה מדות שהם בתפארת דז"א, כי תפארת כולל כל הוי' מדות שתפארת הוא אות אמת דהיינו אות ו' כמ"ש בזוהר ר"פ* ויקרא ע"פ ונתתם לו אות אחת דא ו', ע"ש.

ב'. הששה מדות כמו שהם ביסוד ז"א, כי יסוד כולל ג"כ כל הוי' מדות, כידוע שיסוד הוא ג"כ אות ו', דהיינו אות ו' דמלוי הוי', הוי' עצמו הוא תפארת יעקב, ו' המלוי ו' זעירא הוא יסוד יוסף. ע"ש. ראה שיחות קודש ה'תשל"ט מוצש"ק פרשת ראה סעיף מח. אור התורה פרשת ויקרא עמוד תקנב וז"ל: תפארת הוא קו האמצעי שכולל חסד וגבורה, ובחסד וגבורה כלול ענפי החסד וגבורה, נצח כלול בחסד, והוד בגבורה, וא"כ הכל כלול בתפארת, ויסוד בודאי כלול בתפארת. ע"ש.

(* ראה לקמן סימן קסו הערה 21. רשימות חוברת קסט, מובא בילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן מזו הערה 5.
 (8) סוכה נב, ב: אמר רבי יוחנן אבר קטן יש לו לאדם, מרעיבו שבע, משיביעו רעב.

והוא כנגד אות ו' זעירא - יסוד, ואות ו' רבתי, והוא תפארת¹⁰ - יעקב.

דגוף¹¹ וברית כחד חשבינו.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד שצא

9) פירוש: דאות ו' עצמו מרמו למדת התפארת, והטעם, דמדת התפארת כולל כל הששה המדות, והוא נק' אות ו' רבתי, ואות ו' המילוי, הנק' זעירא, קאי על יסוד, דמדת היסוד נמשך - ע"ד מילוי - מ מדת התפארת. והיינו ש"תפארת" נק' "רבתי", ו"יסוד" נק' "זעירא", וזהו שיוסף נק' "קטן". ובענין ו' זעירא ראה גם לקמן סימן עב הערה 4.

10) תפארת יעקב: ראה זהר חלק א' דף קנז, ב. חלק ג' שב, א. לקוטי תורה פרשת ואתחנן, ב. תורה אור יא, א. המשך תרס"ו עמוד רצא. תקעג. לעיל סימן ד הערה 3. ועוד.

11) ראה זוהר חלק ג' פרשת פנחס דף רלה, ע"ב. תורת מנחם ספר המאמרים ה'תשי"ז ד"ה באתי לגני עמוד קיד ואילך. פירוש: גוף זהו בחי' "תפארת" (כמ"ש בתיקוני זוהר בהקדמה - פתח אליהו) "תפארת גופא", ומזה בא ונמשך בחי' יסוד (כמ"ש שם) "יסוד סיומא גופא" אות ברית קודש, ד"תפארת" הוא הפנימיות - "גוף המדה", ו"יסוד" ("ברית") הוא נק' "סיומא גופא", כפי שבא ההשפעה בפועל. (ראה תניא אגרת הקודש סימן טו).

המשך ביאור למס' ערכין ליום המישי עמ' ב

1 הגמרא מבארת את המשך הברייתא: דְּבַר אֶהָר, נְפִשׁוֹת' בלשון
2 רבים נצרך לְהִבְיָא - (לרבות) שְׁמַנְוֹל וּמִזְבֵּחַ שְׁחִין נְעֲרִכִים, שכן
3 היה מקום למעטם מהיקש 'נדר בערכך' כמבואר לעיל. מקשה
4 הגמרא: וְהָא אִפְיָקְתִּיהּ לְהִנָּה - והרי כבר הוצאת תיבת 'נפשות'
5 לרבות אחד שהעריך מאה ואשה שהעריכה. משיבה הגמרא:
6 הִנָּה לֹא צְרִיכֵי קְרָא - דרשות אלו אינן צריכות את הפסוק
7 'נפשות', מֵאֵי טַעְמָא אינן צריכות, שְׁקוּל הוּא וְיָבֹאוּ פֻלְסָם,
8 כלומר, די בתיבת 'נפש' ללמד שלש דרשות אלו, אבר שהנשמה
9 תלויה בו ואחד שהעריך מאה ואשה שהעריכה, וגם אין צריך
10 לכך ג' פעמים 'נפש' שכן הדרשות שקולות בשוה ויש ללמוד את
11 שלשתן מתיבת 'נפש' אחת, ולכן כִּי אִיִּצְטְרִיךְ קְרָא - מה
12 שנצרך 'נפשות', לרבות שיש ערך לְמַנְוֹל וּמִזְבֵּחַ שְׁחִין הוּא
13 דְאִצְטְרִיךְ.

14 הגמרא מבארת את המשך הברייתא: וְהִנָּה עֲרֵכְךָ בֵּא לְרִבּוֹת
15 מִטְּמֵימָם וְאִנְדְּרוּגִינוֹס לְדָמִים, שהם נידרים אף שאינם נערכים,
16 ואינם מתמעטים מהיקש 'נדר בערכך' כמבואר לעיל. מקשה
17 הגמרא: דָּמִים לְמָה לִי קְרָא - מדוע נצרך פסוק לחייב את
18 האומר עליו 'דמי עולי', הרי אף אם לֹא יְהֵא דִינוּ אֱלָא כְדָמִי
19 דִּיקְרִים - דקל, ש'לנודר להתחייב בדמי, שהרי אִילוּ אָמַר דָּמִי
20 דִּיקְרָא עֲלֵי, מִי לֹא יְהִיב - האם אינו נותן, וודאי שדין טומטום
21 ואנדרוגינוס אינו גרוע מדין דקל, שנידר אף שאינו נערך.
22 מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּא, הפסוק אמנם לא נצרך ללמד
23 שנידרים, אלא לומר שְׁנִידוֹן כְּכַבּוּדוֹ - שמי שנדר דמי אחד
24 מאבריהם שכבודם תלוי בו, כלומר שהנשמה תלויה בו, כגון
25 שאמר 'דמי ראש טומטום' ואו אנדרוגינוס' זה עלי', נתחייב בדמי
26 כולו. ונצרך לזה פסוק, שכן סְלָקָא דְעֵתָא אִמְיָא - היה עולה
27 בדעתך לומר שכיון ש'נדר בעֲרֵכְךָ' פְּתִיבָה, היקש הכתוב נדרים
28 לערכין, שכמו שבערכין נידון כבבודו כך בדמים נידון כבבודו,
29 ואם כן פֶּלַ שֵׁשֶׁנוּ כְּפִרְשֵׁת עֲרֵכִין יִשְׁנו בְּדִין שְׁנִידוֹן כְּכַבּוּדוֹ
30 בנדרים וְכַל שֵׁשֶׁנוּ כְּעֲרֵכִין וכגון טומטום ואנדרוגינוס' אִינוּ
31 נִידוֹן כְּכַבּוּדוֹ בנדרים, לכן מלמד הפסוק שאף מי שאינו בערכין
32 וכטומטום ואנדרוגינוס, נידון כבבודו בנדרים.

33 אביי מקשה על דברי רבא: אָמַר לִיה אֲבִי לְרַבָּא, וְדָלָא אִיתִיהּ
34 - ומי שאינו בעֲרֵכִין, מִי - וכי נידון כְּכַבּוּדוֹ, וְהִתְנִיָּא - והרי
35 שנינו בברייתא, האומר 'ראש עֲבָד זֶה שְׁלִי חֲקֵדְשִׁי', הרי הוא
36 -[הבעלים] וְחֵקְדֵשׁ שׁוֹתֵפִין בּוּ בעבד, כלומר חל ההקדש על

37 חציו. והאומר לחבירו 'ראש עֲבָד זֶה מְכוּר לְךָ', מְשַׁמְנִין בְּיַנְיָהֶם
38 - עושים שומא כמה שוה העבד ויחלקו דמיו. וכן האומר 'ראש
39 חֲמוּר זֶה חֲקֵדְשִׁי', הרי הוא ו-הבעלים וְחֵקְדֵשׁ שׁוֹתֵפִין בּוּ,
40 והאומר לחבירו 'ראש חֲמוּר זֶה מְכוּר לְךָ', מְשַׁמְנִין בְּיַנְיָהֶם. אך
41 האומר 'ראש פְּרָה זֶה מְכוּר לְךָ', לֹא מְכוּר אֱלָא רֵאשֵׁה שְׁל
42 פְּרָה, וְלֹא עוֹד, אֱלָא אֲפִילוּ באומר 'ראש פְּרָה זֶה חֲקֵדְשִׁי', אִין
43 לְחֵקְדֵשׁ אֱלָא את רֵאשֵׁה. וְאָמַר רַב פְּפָא, טַעַם החילוק בין פרה
44 לבין עבד וחמור, דְּהָא מוֹדֵבֵן רֵישָׁא דְתוֹרָא כְּבִי מְכָחָא - שהרי
45 ראש פרה הוא דבר הנמכר בפני עצמו בבית המטבחים, ואם כן
46 ודאי כוונתו למכור ולהקדיש רק את הראש, אך ראש עבד או
47 חמור אין דרך למכור, וודאי כוונתו למכור ולהקדיש חציו.
48 מסיים אביי את הקושיא: וְהָא חֲמוּר וְפְרָה לִיתְנָהוּ - אינם
49 כְּעֲרֵכִין, [מבואר כאן שאִין הם בדין נִידוֹן כְּכַבּוּדוֹ, שהרי אם היו
50 בדין זה היה המקדיש את ראשם מתחייב בדמי כולם. משיב רבא
51 לאביי: וְלִיִּמְעָמִיךָ - ואף לשיטתך, שמי שישנו בערכין נידון
52 בכבודו ומי שאינו בערכין אינו נידון בכבודו, תִּיקְשִׁי לְךָ מִדִּין
53 עֲבָד שהזכר בברייתא שהבאת, דְאִיתִיהּ - שישנו כְּעֲרֵכִין (ב).
54 וְאִין נִידוֹן כְּכַבּוּדוֹ כמבואר בברייתא שלא חל ההקדש על כולו.
55 אֱלָא ודאי קושיא זו וכן קושייתך לֹא קָשְׁיָא, שכן הָא - מה
56 ששנינו שאין עבד חמור ופרה נידונים בכבודם, זהו כְּקֵדְשִׁי
57 מוֹבָחָ - כשהקדיש 'ראש עבד [או חמור] זה לדמי עולה, וְהָא -
58 מה שפירשתי בברייתא לעיל שאף מי שאינו בערכין וכטומטום
59 ואנדרוגינוס) נידון כבבודו זהו כְּקֵדְשִׁי כְּדֵק הִפְתִּי - שאמר 'דמי
60 ראש טומטום זה לבדק הבית', שכן הפסוק 'נפשות' שממנו
61 למדנו לעיל את דין נידון כבבודו, כתוב לגבי ערכין שהם קדשי
62 בדק הבית, ולכן אף הדין שבנדרים נידון כבבודו הוא רק בנדר
63 בדק הבית.
64 מקשה אביי על תירוצו של רבא: כְּמֵאֵי אִוקְיָמְתָהּ - היאך
65 העמדת את הברייתא 'ראש עבד זה' וכו', כְּקֵדְשִׁי מוֹבָחָ, אם כן
66 אִיִּמָּא סִפָּא - אמור ופרש את הסיפא של ברייתא זו, ששנינו
67 וְלֹא עוֹד אֱלָא אֲפִילוּ אָמַר 'ראש פְּרָה זֶה חֲקֵדְשִׁי', אִין לְחֵקְדֵשׁ
68 בֵּה אֱלָא רֵאשֵׁה, ואם אכן מדובר שהקדיש ראשה למזבח, אֲמַאי
69 - מדוע אין להקדש בה אלא ראשה, הרי צריך להיות הדין
70 שְׁתַּפְּשׁוּמֵ קְדוּשָׁה כְּכֹלָה - בכל הפרה, שהרי פרה ראויה
71 להקרבה, וְכִי לֹא תִנָּיָא - האם לא שנינו בברייתא, הָאֹמְרָ

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת שלח

**יג, ל – ויהס כלב את העם אל משה ויאמר
עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה**

א. הנה כתיב ירד ירדנו¹ כו' ירידה אחר ירידה וכן ביציאת מצרים וגאולה כתיב ואנכי אעלך גם עלה כו' עלה נעלה² כו'. היינו ב' עליות שהוא עילוי אחר עילוי, ובאמת ביציאת מצרים לא נתעלו רק פעם אחת כמו שכתוב עלה אתכם מעני מצרים³ כו' אל ארץ זבת חלב ודבש. אך כי עלייה זו השנית היא רומזת על גאולה העתידה להיות במהרה בימינו אמון (וכן בשמות ג' פסוק י"ד⁴ אמר לו ענין הגאולה האחרונה כדפירש רש"י שם).

דהנה כתיב⁵ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות שמקיש הכתוב ענין גאולה אחרונה ליציאת מצרים. והוא שכמו שכל עיקר תכלית המכוון בגלות מצרים והשעבוד רד"ו שנה הי' בכדי לזכות לקבלת התורה פנים בפנים⁶ דבר ה'. וכמ"ש וזה לך האות⁷ כו' בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה. כך כל אריכות הגלות הזה הוא כדי לזכות לגילוי פנימיות התורה שיהי' לעתיד לבוא כי במתן תורה הי' קבלת התורה הנגלית אבל פנימית טעמי התורה יהי' הגילוי שלהם לעתיד לבוא. ועל זה נאמר אראנו נפלאות, וכמו שכתוב עין בעין יראו⁸.

וכך בענין השעבוד והגלות שנאמר בגלות מצרים וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה קאי גם על זמן האחרון, וימררו את חייהם⁹ היא התורה כי היא חיינו, בעבודה קשה דא קושיא¹⁰, בחומר דא קל וחומר, ובכל עבודה בשדה דא ברייתא, ובלבנים דא לבון הלכתא, שאין בידינו הלכה ברורה ודין ברור כי כל דיני התורה במחלוקת שנוי' הללו מכשירין ומטהרין והללו פוסלין ומטמאין, ואם כן כמו שעל ידי שעבוד מצרים בחומר ובלבנים זכו למותן תורה, כך גם כן על ידי לבון הלכתא שבזמננו זה יזכו לגילוי פנימיות התורה לעתיד לבוא להיות אראנו נפלאות.

תורה אור ריש פרשת שמות

**יד, לה – אני ה' דברתי אם לא זאת אעשה
לכל העדה הרעה הזאת הנועדים עלי במדבר
הזה יתמו ושם ימותו**

ב. תנו רבנן דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא שנאמר (במדבר יד) במדבר הזה יתמו ושם ימותו, יתמו בעולם הזה ושם ימותו בעולם הבא, ואומר (תהלים צה, יא)

1) הנה כתיב ירד ירדנו (בראשית מג, כ) . . . ואנכי אעלך גם עלה . . . וכי: עיין עוד בענין זה ילקוט משיח וגאולה פרשת שמות סימן כב. כג. כד. כה. כו. נו. כז. קט. רפא. פרשת ויגש סימן קעו. פרשת שלח סימן מד. פרשת בא סימן רצב.

2) במדבר יג, ל.

3) שמות ג, יז.

4) בשמות ג' פסוק י"ד: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת שמות סימן קנג, ובהנסמן שם.

5) מיכה ז, טו.

6) דברים ה, ד.

7) שמות ג, יב.

8) ישעי' נב, ח.

9) שמות א, יג.

10) זוהר חלק ג קנג, א.

אשר נשבעתי באפי אם יבואו אל מנוחתי דברי רבי עקיבא, רבי אליעזר אומר באים הם לעולם הבא¹¹ שנאמר (שם נ, ה) אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח אלא מה אני מקיים אשר נשבעתי באפי, [באפי] נשבעתי וחוזרני בי וכו'.

רבי שמעון בן מנסיא אומר באים הם לעולם הבא שנאמר (ישעי' נה) ופדויי ה' ישובו ובאו ציון ברנה.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן שבק' רבי עקיבא לחסידותי שנאמר (ירמי' ב) הלוך וקראת באזני ירושלים לאמר [וגו'] זכרתי לך חסד ועורף אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה [ומה אחרים באים בזכותם הם עצמן לא כל-שכן].

סנהדרין קי:

**יד, כא – ואולם חי אני וימלא כבוד ה' את
כל הארץ**

ג. וימלא כבוד, דרבינו ז"ל מפרש כי עכשיו עם כי מלא כל הארץ כבודו מכל-מקום יש עכ"פ בחי' צל ומקיף לסטרא אחרא, וכפי מ"ש בשם עמק המלך צל¹² זה יונק מק"כ צירופי אלקים, אבל לעתיד לבוא ואת רוח הטומאה אעביר כו' כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה כו' זהו וימלא כבוד כו', וזהו ענין יהי כבוד ד' לעולם דהוא לשון עתיד כמו סיפי' דקרא ישמח ד' במעשיו פי' במד"ר ר"פ אחרי¹³ פ"כ דקאי על לעתיד לבוא, ואפשר לומר דהיינו שלעתיד לבוא יהי גילוי שם הוי' עד שיהי' נקרא כמו שנכתב¹⁴.

אור התורה שלח ע' תקכו

**טו, יד – וכי יגור אתכם גר או אשר בתוכם
לדורותיכם ועשה אשה ריה ניהוח לה' כאשר
תעשו כן יעשה**

ד. וכי יגור אתכם גר או אשר בתוכם לדורותיכם וגו'. ספרי פסקא קח: אין לי אלא גר המתגייר, גר שנתגייר מנין, תלמוד לומר או אשר בתוכם לדורותיכם.

ר"ל אף שנתגייר שלא בזמן המקדש, וכשיבנה צריך קרבן. וזה פירוש כוונת הגמרא כריתות דף ט"ז עיין שם, ועיין מה שכתוב בזה ברמב"ם¹⁵.

צפנת פענח – להרגצ'בי גאון

11) רבי אליעזר אומר באים הם לעולם הבא וכי: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת שלח במפתחות, ערך "דור המדבר - והמרגלים - יש להם חלק לעולם הבא".

ועיין גם פרשת וארא סימן נד. פרשת תרומה סימן רי)

12) צ"ל בגי' ק"כ, וזהו "סר צלם מעליהם" ע"ש.

13) ישמח ד' במעשיו פי' במד"ר ר"פ אחרי: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת אחרי סימן א.

14) שם הוי' . . . נקרא כמו שנכתב: עיין פסחים נ. מובא בילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת שמות סימן דר.

15) עמוד א: רבי אומר 'ככם' כאבותיכם, מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דם, אף הם לא יכנסו וכו'. אלא מעתה האידנא דליכא קרבן לא נקבל גרים? אמר רב אחא בר יעקב: 'וכי יגור אתכם גר או אשר בתוכם' וגו', (ר"ל שמפסוק זה אנו למדיים דגר שנתגייר שלא בזמן המקדש, כשיבנה המקדש חייב להביא קרבן, וממילא מוכח דמקבלין גרים אף שלא בזמן המקדש).

16) מה שכתוב בזה ברמב"ם: ראה בארוכה לקוטי שיחות חלק כו עמוד 160 ואילך. (מובא גם בילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת משפטים סימן ריד עמוד 749).

ז. בפרשת שלח כתוב (טו, יט) "והי' באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה". ובפסוק (טו, כ) "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה כתרומת גורן כן תרימו אותה". ובפסוק (כא) "מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה לדורותיכם". ויש לדייק למה בפסוק יט ובפסוק כא כתוב "לה'" ובפסוק כ' כתוב סתם "חלה תרימו תרומה" מבלי הדגשה שהוא לה'. עוד יש לדייק שבפסוק כא מוסיף "לדורותיכם" משא"כ בהשאר.

ויש לומר דבא לרמז הג' תקופות בחיוב תרומה וחלה, דברמב"ם הל' תרומה פרק א הלכה כו מבאר דחיוב תרומה וחלה יש ג' זמנים בחיובם: א) בירושה ראשונה בזמן יהושע דהי' ביאת כולכם וכמ"ש "כי תבואו" ונתחייבו מן התורה, ב) בזמן עזרא שהיתה ביאת מקצתן ונתחייבו רק מדרבנן, ג) לע"ל דעתידין לחזור בירושה שלישית דיהי' ביאת כולכם ויהי' חיוב מה"ת, ע"ש בדברי הכסף משנה על הרמב"ם, דלומדים תרומה מחלה דצריך ביאת כולכם לחייב מן התורה. (ועיי' רמב"ם הל' ביכורים פרק ה).

ובזה מדויק הפסוקים, דפסוק יט הוא מרמז לביאת יהושע ואז "תרומה תרומה לה'" שהוא חיוב מן התורה, ומפני דהי' חורבן בסוף, ע"כ לא כתוב בפסוק זה לדורותיכם, ובפסוק כ מרמז לזמן עזרא דלא הי' ביאת כולכם והחיוב הוא רק מדרבנן, ע"כ כתוב רק "חלה תרימו תרומה" ולא כתוב "לה'" דהחיוב הוא רק מדרבנן, ובפסוק כא דמרמז להזמן דלעתיד לבוא ויהי' ביאת כולכם חיוב מן התורה ע"כ כתוב "תתנו לה'", דמדאורייתא חייב, ולכן מסיים בפסוק זה דווקא "לדורותיכם", דלא יהי' עוד גלות, דבית השלישי יהי' בית נצחי, ויהי' נשאר החיוב דחלה ותרומה מן התורה לעולם ועד, "לדורותיכם".

בית יצחק

טו, יח"ט – דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'

ה. והי' באכלכם מלחם הארץ וגו'. שמה תאמרו במדבר הי' יורד לנו לחם מן השמים ובבואנו לארץ אנו צריכים לטרוח לחרוש ולזרוע עד שנאכל, יותר טוב הי' לנו ישיבת המדבר מביאת הארץ, לזה אמר בבואכם שמיד בבואכם יפסק המן ותאמרו הלואי היתה ישיבתכם עוד במדבר, לזה אמר והי' באכלכם, אם אתם עושים רצונו של מקום היא תוציא לכם לחם חם, כמו שאמרו (שבת ל:). עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות ואין כל חדש, זהו באכלכם כאילו אמר בא אכלכם, שאין אתם צריכין לטרוח אלא ה' יזמין לכם, זהו והי"ה הוי"ה הוא מביא ומזמין אכלכם.

שפתי כהן

טו, כא – מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה לדורותיכם

ו. מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה לדורותיכם. נראה כלפי שאמר בפסוק הראשון כתרומת גורן כן תרימו אותה, הנה כבר הורם בשעת מירוח תרומת גורן ועתה בשעת עריסה ירימו חלה, אמר עכשיו. אמנם לדורותיכם הבאים במהרה בימינו אמן תוציא ארץ ישראל גלוסקאות נגמרים (כבשבת ל:). ואז עדיין לא הורם תרומה על כן מראשית עריסותיכם שהיא הגלוסקא שהוציא הארץ תרימו תרומה וגם חלה.

חתם סופר

המשך ביאור למס' ערכין ליום רביעי עמ' א

16 אֶלְעִזֵּר, עֶרְל שְׁהוּהָ, הוֹאֲתוּ בְּשָׂרָה. ואף שהערל אסור בתרומה
17 וקדשים כמו טמא, מכל מקום הזאתו כשירה, ואין דינו בטמא
18 שאסור להזות, משום שיש ללמוד קל וחומר מטבול יום, שטבול
19 יום אסור לגעת בתרומה ומותר להזות, ואם כן ערל שמותר
20 לגעת בתרומה קל וחומר שמותר להזות.
21 שנינו פעמיים (חולין ב. טו): הַכֹּל שֹׁחֲמִין. שואלת הגמרא:
22 לְאֶתְנֵי מֵאֵי באו בשני המקומות הללו תיבות 'הכל'. ומשיבה:
23 חֲדָא – אחת מהן באה לְאֶתְנֵי פוֹתֵי, לומר ששחיתו כשירה,
24 וְחֲדָא – והתיבה השניה באה לְאֶתְנֵי יִשְׂרָאֵל שהוא מוֹקֵר
25 לדבר אחד.
26 שנינו (כתובות קי): הַכֹּל מְעַלֵּין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שאם הבעל רוצה
27 לעלות והאשה אינה רוצה, תצא בלא כתובה, ואם האשה רוצה
28 לעלות והבעל אינו רוצה, יוציא ויתן כתובה. שואלת הגמרא:
29 הַכֹּל לְאֶתְנֵי מֵאֵי.

1 (יח) יִלְקַח אֶזוֹב וְטָבַל בְּמֵיֵם וְגו' וְהָיָה (מאפר הפרה האדומה) וְגו'
2 וְעַל הַנִּפְשוֹת אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם. נתינת האפר על המים ועירובם
3 קרויה קידוש.
4 שנינו (פרה פ"ה מ"ד) הַכֹּל בְּשָׂרֵין לְקָדֵשׁ מִי חטאת. שואלת
5 הגמרא: 'הכל' לְאֶתְנֵי מֵאֵי. ומשיבה: לְדַעַת רַבִּי יְהוּדָה בא
6 לשון זה לְאֶתְנֵי קָמֵן לומר שהוא כשר לקדש מי חטאת, וְלַדַּעַת
7 רַבִּנָּן בא לשון זה לְאֶתְנֵי אֲשֶׁה, רַתְּנָן – ששנינו (פרה שם). הַכֹּל
8 בְּשָׂרֵין לְקָדֵשׁ חוּץ מִחֲרַשׁ שׁוֹמֵה וְקָמֵן. רַבִּי יְהוּדָה מְבַשֵּׂר
9 בְּקָמֵן, וְפוֹסֵל בְּאֲשֶׁה וּבְאֶנְדְרִינִינּוֹם, משמע שרבנן חולקים עליו
10 ומכשירים אשה, ולשיטתם בא התנא לרבות אשה בתיבת 'הכל',
11 אבל לרבי יהודה התנא בא לרבות קטן.
12 שנינו (פי"ב מ"י) הַכֹּל בְּשָׂרֵין לְחֻזוֹת מִי חטאת על הטמא כדי
13 לטהרו. שואלת הגמרא: 'הכל' לְאֶתְנֵי מֵאֵי. ומשיבה: לְאֶתְנֵי
14 עֶרְל – יהודי שלא נימול משום שמתו אחיו מחמת המילה,
15 וְכַדְרֵי אֶלְעִזֵּר – ודין זה הוא כדעת רבי אלעזר, דְּאָמַר רַבִּי

♦ יום ראשון י"ג סיון ♦

יג (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) שְׁלַח־לְךָ אֲנָשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר־אָנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמַטֵּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלָחוּ כָּל נְשִׂיא בְהֵם:

ב שלח לך גברים ויאצלוך את ארץ כנען די אנה יהב לבני ישראל גברא חד גברא חד לשבטא דאכהתוהי תשלחון כל רבא דבהון:

(א) : "נשלחה אנשים לפגינו", כמה שנאמר (שם) : "ותקרבון אלי כלכם וגו'". ומשה נמלך בשכינה, אמר: אני אמרתי להם שהיא טובה, שנאמר (שמות א) : "אעלה אתכם מעני מצרים וגו'", חזייהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים למען לא יירשוה.

כס"א ◀ שלח-לך אנשים • (במדבר רבה) למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים? לפי שלקתה על עסקי דבה, שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר. שְׁלַח־לְךָ • (במדבר רבה. סוטה לו) לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה – שלח. לפי שבאו ישראל ואמרו (דברים

~ נקודות משיחות קודש ~ (שבת פרשת שלח. מברכים החדוש תמוה ה'תשמ"ז)

והתשווקה דבני ישראל להכנס לארץ, מפיון שי'ראו במוחש את הפירות הטובים והמשבחים שנושבתבה בהן ארץ ישראל, "וזה פריה", שלכן צוה להם משה "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ".

התכן דפרשת 'שלח' הוא - 'שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל', כפי (א) שכפוש הארץ יהיה בנקל יותר, מפיון שי'שיבו אותנו דבר, את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבוא אליהן (תחלה לכבוש)", וגם (ב) שעל-ידי-זה יתוסף בגדל החביבות

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יח עמ' 147)

רש"י שהמרגלים ראו את ענשה של מרים, וראה זו היתה צריכה להעניק להם את הכח לא להתפעל מראית גבורת יושבי הארץ.

ורשעים הללו ראו (רש"י יג, ב) המרגלים שמעו על גבורתם של יושבי הארץ עוד לפני שלוחם. אף כל זמן שהדבר היה בגדר שמיעה בלבד, לא התרשמו מן; ואלו פשראו זאת במו עיניהם, הגיעו למסקנה שי'לא נוכל לעלות". לכן מדיק

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטי שיחות כרך יח עמ' 141 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

במה חטאו המרגלים

דבה, שדברה באחיה", היינו, עצם הדבור אודות משה. שגם אם לא הבינה איזה דבר בהנהגתו של משה, לא היה עליה לדבר על זה ברבים, כי עצם ההתעסקות בדבור – "דבה" אודות משה, יכול להביא לדבור בהפך שבחו של משה חסיושלום, והיה עליה לדבר על זה עם משה בעצמו, בחשאי.

שלח-לך אנשים למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דבה, שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר (יג, ב. ובפרש"י) הקשה הרמב"ן "מה עשו המרגלים, כי משה אמר להם "וראיתם את הארץ מה היא, ואת העם היושב עליה" כו', ועל-כפנינים היו צריכין להשיבו על מה שצוה אותם. ומה פשעם ומה חטאתם כשאמרו לו "אפס פי עז העם" כו', וכי על מנת שיעידו לו שקר שלח אותם?"

וזה היה גם חטאם של המרגלים, דאף שהיה קשה להם אף יכבשו את הארץ כש"עז העם היושב עליה", היו צריכים לדבר על זה בקצור, או למשה לבדו. וחטאם היה שדברו על זה באריכות ובכל הפרטים – "עסקי דבה". שזה הביא למרידת בני ישראל בקדוש-ברוך-הוא, עד שאמרו "נתנה ראש ונשובה מצרימה" (יז, ד).

ויש לומר שרש"י בדבריו אלו תרץ קשיא זו. דהנה גם מרים לא דברה שקר אודות משה, ואפילו "לא נתפונה לגנותו" (רש"י בעלותך יב, א), וזה שלקתה היה "על עסקי

בעל הטורים

ושל"ח שנים הרב הבית. וכן "שלח מעל פני ויצאו" (ירמיה טו, א). תורה ג

שיהיו אנשים חכמים וצדיקים. שלח לך. רמו למנן של"ח שנים ושתלחו ויצאו בגלות, שבג' אלפים

יג (ב) סמך מרגלים למרים בשביל לשון הרע שספרו. שלח לך אנשים. סופי תיבות: חכם,

(ג) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאֲרָן עַל־פִּי יְהוָה כָּלֶם אַנְשִׁים רֵאשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַמָּה:

כש"י - על-פי ה' - ברשותו, שלא עכב על ידו. כלם אנשים. כל "אנשים" שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו.

(ד) וְאֵלֶּה שְׁמוֹתֵם לְמַטֵּה רְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּן־זִכּוֹר:

(ה) לְמַטֵּה שְׁמֹעוֹן שָׁפַט בֶּן־חֹרִי:

(ו) לְמַטֵּה יְהוּדָה כָּלָב בֶּן־יִפְנֶה:

(ז) לְמַטֵּה יִשָּׁשׁכָר יִגָּאֵל בֶּן־יוֹסֵף:

(ח) לְמַטֵּה אֶפְרַיִם הוֹשֶׁעַ בֶּן־נוּן:

(ט) לְמַטֵּה בְנִימֵן פִּלְטִי בֶן־רְפוּא:

(י) לְמַטֵּה זְבוּלֹן גְּדִיאל בֶּן־סוּדִי:

(יא) לְמַטֵּה יוֹסֵף לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה גְּדִי בֶן־סוּסִי:

(יב) לְמַטֵּה דָן עֲמִיאל בֶּן־גַּמְלִי:

(יג) לְמַטֵּה אֲשֶׁר סִתּוֹר בֶּן־מִיכָאֵל:

(יד) לְמַטֵּה נַפְתָּלִי נַחֲבִי בֶן־נֹפְסִי:

(טו) לְמַטֵּה גָּד גְּאוּאֵל בֶּן־מְכִי:

(טז) אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֶׁעַ בֶּן־נוּן יְהוֹשֻׁעַ:

כש"י - ויקרא משה להושע וגו'. התפלל עליו: זה יושיעך מצצת מרגלים. (כמ"ו).

בעל הטורים

(ג) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה. סופי תיבות: חמה. שאמר להם: הכניסו חמה לעיר, שלעולם יפגס אדם ב'כי טוב' ויצא ב'כי טוב'.
נ'. מלמד שהיו שרי חמשים. תורה ד (י) סודי. ב' במסורה. "גדיאל בן סודי", "תעבונני כל מתי סודי" (איוב יט, יט). המרגלים שהיו מתי סודי, ששלחו אותם לתור הארץ ולגלות על ראשי בני ישראל המה. המה עולה

סודותיה, תעבונני; שהוציאו דבה ונרמו שנקבע לי בכיה לדורות. תורה יא (טז) אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים. בגימטריא: שמוותיהם מכוערים. תורה יז

תפלת משה על יהושע

המטרידים ומבלבלים. ולכן לא רצו להכנס לארץ ישראל, שבה יצרכו לירד מדרגתם ולהתעסק בעניני העולם. ואכן, יתכן שמצד דרגתם היתה נתינת מקום לטענה כזו. מה שאין כן יהושע, כיון שעתידי הוא למלאות את מקום משה כרעה ישראל, הרי עבורו אין לטענה זו מקום, כיון שצריך הוא להתחשב בצד הפללי של עם ישראל להכנס לארץ ישראל ולעשותה דירה לו יתברך. ולכן, על אף שפשרים היו המרגלים, הצדק משה רבינו עליו השלום להתפלל על יהושע דיקא, שעבורו אין טענתם טענה.

ויקרא משה להושע בן נון יהושע: התפלל עליו יי יהושע מעצת מרגלים (יג, טז. ובפרש"י) צריך להבין: הרי באותה שעה פשרים היו, שאם לא היו פשרים לא היה שולחם, ומדוע הצדק להציל את יהושע מעצתם? ומאידך, אם היה צדק בתפלה, מדוע התפלל רק על יהושע ולא על שאר המרגלים?
והבאור בזה:
מבאר בחסידות (לקו"ת במדבר לו, ד) בטעם טענת המרגלים, שרצונם להשאר במדבר נבע מפני, שבהיותם במדבר יכלו להיות בקדושה ובהתנתקות מפל עניני עולם הזה

יושלח אתם משה לתור את ארץ ישראל, שכן דרך התגרים מראין את הפסלת תחלה ויאמר אלהים עליו זה בנגב ועליתם את ההר: (יז)

והוא היה הפסלת של ארץ ישראל, שאם יתברך מראין את השבח.

ויראתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אסרוב: (יח)

ויראתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אסרוב: (יח)

ויראתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אסרוב: (יח)

ויראתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אסרוב: (יח)

ויראתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אסרוב: (יח)

ויראתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אסרוב: (יח)

ויראתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אסרוב: (יח)

ויראתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אסרוב: (יח)

ויראתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אסרוב: (יח)

ויראתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אסרוב: (יח)

ויראתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אסרוב: (יח)

ויראתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אסרוב: (יח)

ויראתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אסרוב: (יח)

ויראתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אסרוב: (יח)

בעל הטורים

אשמיר"ב ביהוקאל (לה טו) בפרשת "הנגי אל הרעים" (שם טו). אלו לא הוציאו דבה היו זוכים לכל מה שאמר בענין, "במרעה טוב ארעה אתם... ומרעה

(יז) את ההר. בגימטריא: תורה, שתעמוד להם זכות התורה. תורה יח (כ) השמנה. ב' במסורה. "השמנה היא אם רזה", "את השמנה ואת החזקה

שמן תרענה אל הרי ישראל" (שם טז). ועבשו שהוציאו דבה, גרמו למה שאמר (לחזן יד, טז) "ובניכם יהיו רעים במדבר ארבעים שנה" וגו'. תורה כא

~ נקודות משיחות קודש ~ (שבת פרשת שלח, מברכים החודש תמוז התשמ"ו)

ומשבח שמברכים עליו ברכה מיוחדת - "בורא פרי הגפן". ובה גופא - "בפורי ענבים", "שהענבים מתבשלים בכפור", הינו שאינו "בסר", שאז אינם ראויים לאכילה, וגם לא לינו, יין חדש כו', אלא לאחר שנתבשלו היטב.

הכתוב מדגיש ש"הימים ימי כפורי ענבים" - כי הפירות החשובים והמשבחים ביותר הם "ענבים", מכיון שראויים לא רק לאכילה, אלא עוד זאת, שעל-ידי דריכת וסחיטת הענבים מתגלה פנימיותם - "יין" (ולכן גם תכונת היין היא לגלות את הפנימיות, "נכנס יין יצא סוד"), משקה חשוב

♦ יום שני י"ד סיון ♦

כא וסליקו ואלילו ית ארעא ממדברא דצין עד רחוב למטי חמת:

(כא) ויעלו ויתרו את-הארץ ממדבר-צן עד-רחוב לבא חמת:

מזרחית עד הים, שהים הוא גבול מערבי, ומשם חזרו והלכו כל גבול מערבי על שפת הים עד לבא חמת, שהוא אצל הר החר ממקצוע מערבית-צפונית, כמו שמפרש בגבולות הארץ בפרשת "אלה מסעי".

כ"ט ~ ממדבר-צן עד-רחוב לבא חמת. הלכו בגבוליה בארץ וברחב כמין גא'ם: הלכו רוח גבול דרומית - ממקצוע מזרח עד מקצוע מערב, כמו שצוה משה: "עלו זה בנגב", דרך גבול דרומית-

כב וסליקו בדרומא ואתא עד חברון ומן אחימן ששי ותלמי בני גבריא וחרבון שבע שנין אתבניאת קדם טנס דמצרים:

(כב) ויעלו בנגב ויבא עד-חברון ושם אחימן ששי ותלמי ילדי הענק וחברון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים:

שבחה של ארץ ישראל: שאין לה טרשין בארץ-ישראל יותר מחברון, לפיכך הקצוה לקברות מתים; ואין לה מעלה בכל הארצות מצרים, שנאמר (בראשית א': "כגן-ה' בארץ מצרים", וצען היא המעלה שבארץ מצרים, ששם מושב המלכים, שנאמר: (ישעיהו ל': "כיהיו בצען שריו", והיתה חברון טובה ממנה שבעה חלקים.

כ"ט ~ ויבא עד-חברון. (סוטה לד) כלב לבדו הלך שם ונשתטח על קברי אבות, שלא יהא נסת לחבריו להיות בעצתם. וכן הוא אומר (דברים א'): "ולו-אתן את-הארץ אשר דרף-בה". וכתוב (שופטים א'): "וינתנו לכלב את-חברון". שבע שנים נבנתה. (סוטה לד) אפשר שבנה חם את חברון לכנען בנו הקטן קדם שיבנה את צען למצרים בנו הגדול? אלא שהיתה מבנה בכל טוב על אחד משבעה בצען, ובא להודיעך

כג ואתו עד נחלא דאתפלא וקצו מתמן עוברתא ואתפל ענבין חד ונטלוהי באריקא בתרין ומן רמוניא ומן תאניא:

(כג) ויבאו עד-נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאהו במוט בשנים ומן הרמנים ומן-התאנים:

כך עמה משנה. ואם חפץ אתה לידע כמה משאוי אחד מהם, צא ולמד מאבנים שהקימו בגלגל (יהושע א': "הרימו להם איש אבן אחת מן הירדן על שכמו והקימוה בגלגל", ושקלום רבותינו משקל כל אחת ארבעים סאה - וגמירי: טונא דמידלי אניש על כתפה אינו אלא שליש משאוי, ממשאוי שמסיעין אותו להרים.

כ"ט ~ זמורה. שוכת גפן, ואשכול של ענבים תלוי בה. וישאהו במוט בשנים. ממשמע שנאמר "וישאהו במוט", איני יודע שהוא בשנים? מה תלמוד לומר "בשנים"? - (סוטה לד) בשני מוטות. הא כיצד? שמונה נטלו אשכול, אחד נטל תאנה, ואחד רמון, יהושע וכלב לא נטלו כלום, לפי שקל עצמם להוציא דבה נתפגנו: כשם שפריה משנה,

בעל הטורים

(כא) לבא חמת. ויעלו בנגב ויבא. סופי תיבות בהיפך: אבות. שגשתתח על קברי אבות. תורה כב

(כד) לְמָקוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֲשֶׁבּוֹל עַל אֲדוֹת
הָאֲשֶׁבּוֹל אֲשֶׁר-כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(כה) וַיָּשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבַּעַיִם יוֹם:
כה וְתָבוּ מִלְּאֲלָא ית אַרְעָא מְסוּף אַרְבַּעַיִן יוֹמִין:

כ"ט"א וַיָּשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבַּעַיִם יוֹם • וְהָאֵל אַרְבַּע מֵאוֹת פָּרְסָה עַל אַרְבַּע מֵאוֹת פָּרְסָה הִיא, וּמִהֶלֶךְ אָדָם בֵּינוֹנִי עֲשָׂה פָרְסָאוֹת לַיּוֹם, הָרִי מִהֶלֶךְ

אַרְבַּעַיִם יוֹם מִן הַמְזוּרָח לְמַעַרְב, וְהֵם הֵלְכוּ אַרְבַּה וְרַחֲבָה? אֵלָּא שְׁגָלוּ לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שִׁיגוֹר עֲלֵיהֶם יוֹם לַשָּׁנָה, קִצְר לִפְנֵיהֶם אֵת הַדֶּרֶךְ.

(כו) וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-כָּל-עֵדֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר פָּאֵרן קְדָשָׁה וַיֵּשְׁבוּ אִתְּם דָּבַר וְאֶת-כָּל-הָעֵדָה וַיִּרְאוּם אֶת-פְּרִי הָאָרֶץ:

כ"ט"א וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ • (סוטה לד) מהו "ויֵלְכוּ"? לְהִקְשִׁי הִלְכִיתֶן לְבִיאָתֶן: מַה בִּיאָתֶן בְּעֵצָה רָעָה, אִף הִלְכִיתֶן

בְּעֵצָה רָעָה. וַיֵּשְׁבוּ אִתְּם דָּבַר • אֵת מֹשֶׁה וְאֵת אַהֲרֹן.

(כז) וַיִּסְפְּרוּ-לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאֵנוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ הוּא וְזֶה-פְּרִיהָ:

כ"ט"א זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ הִיא • (במדבר רבה) כָּל דָּבַר שֶׁקָּר שָׁאִין אוֹמְרִים בּוֹ קִצְת אֲמַת בְּתַחֲלָתוֹ, אִין מִתְקַיִם בְּסוּפוֹ.

(כח) אִפֹּס פִּיעוֹז הָעָם הֵישֵׁב בְּאֶרֶץ וְהָעָרִים בְּצֻרוֹת גְּדֹלֹת מְאֹד וְגַם-יְלָדֵי הָעַנְק רָאִינוּ שָׁם:

כ"ט"א בְּצֻרוֹת • לְשׁוֹן חִזְק. וְתַרְגוּמוֹ: פְּרִיכָן. לְשׁוֹן בִּירְנִיּוֹת עֲגֻלוֹת, וּבִלְשׁוֹן אַרְמִי: פְּרִיךְ עֲגֹל.

(כט) עֲמַלְק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי וְהָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב בְּהָר וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב עַל-הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן:

כ"ט"א עֲמַלְק יוֹשֵׁב וְגו' • לְפִי שֶׁנִּכְוָה בְּעַמְלָק כָּבֵד, הַזְכִּירוּהוּ מְרַגְלִים כְּדִי לִיְרָאֵם. עַל יַד הַיַּרְדֵּן • "יַד" כַּמְשָׁמְעוּ, אֲצֵל הַיַּרְדֵּן - וְלֹא תוּכְלוּ לַעֲבוֹר.

(ל) וַיְהִי כָּלֵב אֶת-הָעָם אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עֲלֵה נַעֲלֵה וַיִּרְשְׁנוּ אֹתָהּ כִּי-יָכוֹל נוֹכַח לָהּ:

כ"ט"א וַיְהִי כָּלֵב • הַשְּׂתִיק אֵת כָּלָם. אֶל-מֹשֶׁה • (במדבר רבה) לְשִׁמְעַע מַה שִּׁיְדַבֵּר בְּמֹשֶׁה, צוּח וְאָמַר: וְכִי זֹו בְּלִבְד עֲשֵׂה לָנוּ בֵּן עַמְרָם? הַשּׁוֹמֵעַ הִיָּה סְבוּר שָׂבָא

לְסַפֵּר בְּגִנּוֹתוֹ, וּמִתּוֹךְ שֶׁהִיָּה בְּלָבָם עַל מֹשֶׁה בְּשִׁבְלִי דְבָרֵי הַמְרַגְלִים, שֶׁתְּקוּ כָּלָם לְשִׁמְעַע גִּנּוֹתוֹ. אָמַר: וְהָאֵל קָרַע לָנוּ אֵת הַיָּם, וְהוֹרִיד לָנוּ אֵת הַמָּן, וְהִגִּינוּ

בעל הטורים

(ל) עֲלֵה נַעֲלֵה. בְּה"א. לומר, שֶׁאֶפְיֻלוֹ אִם יֹאמַר לָנוּ עֲשׂוּ סוּלָמוֹת וְעֲלוּ לְרָקִיעַ, שֶׁהוּא מִהֶלֶךְ ה' מֵאוֹת שָׁנָה, נַעֲלֵה. תורה לא

פָּקַחְיוֹן, וְזוּכָה לְלַמּוֹד וּלְלַמֵּד. תורה כה (כט) וְהָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב. מִלֵּא וַי"ו, שֶׁהִיָּה שְׂקוּל כְּשִׁשָּׁה עַמְמִים, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (עמ"ס ב ט) "כְּגַבְהָ אַרְיִים גְּבָהוּ". תורה ל

(כד) לְמָקוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֲשֶׁבּוֹל. הַפְּסוּק מִתְחִיל בְּלִמ"ד וּמְסִיִּים בְּלִמ"ד, דְּסֻתָּם גְּזֵירוֹת ל' יוֹם. וְהִזִּין, אִם זָכָה לְשִׁתּוֹתוֹ כְּרָאוּי, אִזּוּ חִמְרָא וּרְיָחֵי

ג: "הס פי לא להזכיר", כן דרף בני-אדם: הרוצה לשתק אגדת אנשים, אומר שיש"ט (ס"א ה) •

לנו את השליו. עלה נעלה • אפלו בשמים, והוא אומר: "עשו סלמות ועלו שם" – נצליח בכל דבריו. ויהי • לשון שתיקה, וכן (זכריה ה): "הס כל בשר" (עמוס)

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ח עמוד 85)

לעשות נפלאות ועל-ידו "יכול נוכל לה"; והראיה לכך היא מהורדת הפון, לא מהאכלתו. זאת ועוד: משה הוריד את הפון לישראל, אבל לא האכילם אותו - הם אכלוהו בעצמם.

והוריד לנו את הפון (רש"י יג, ל) רש"י משנה מלשון הגמרא (סוטה לה, א) - "והאכילנו את הפון". וטעמו ונמוקו: עקר פנתו של כלב היה להוכיח את כחו של משה, שבגידו

לא וגברא די סליקו עמה אמרו לא ניכול למיסק לנת עמא ארי תקיף הוא מנא:

(לא) והאנשים אשר-עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל-העם פירחוק הוא ממנו:

כ"ש חזק הוא ממנו • (במדבר רבה) כפיכול, כלפי מעלה אמרו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות כרך יג עמ' 39 - מתוך 'לקראת שבת')

חטא המרגלים ביחס היהודי לטבע

יהודי צריך להאמין ולדעת, שאם צוה עליו ה' יתברך לקיים מצוה, הרי אין שום ספק וספק ספיקא שיש באפשרותו לקיימה, כי "איני מבקש אלא לפי פחן". ומה שצריך לעשות כלים בדרך הטבע, ולטרוח לחפש את האפשרויות הנחות על-פי הנהגות העולם וכו', וכמאמר חז"ל "אין סומכין על הנס" - אין זה חס-ושלום ששליטתו של ה' יתברך מגבלת ויש מקום אמתי להנהגות הטבע, להשפיע אם יקיים המצוה אם לאו.

והאנשים אשר-עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל-העם פירחוק הוא ממנו: (יג, לא)

במהות חטאם של המרגלים בדרךם על הארץ, על אף שלכאורה בדיק לשם כך הם נשלחו - ידוע הבאור, שעליהם היה מוטל לומר רק את התרשמותם ממצב הארץ, אף בהוסיפם את המסקנא "לא נוכל לעלות", חטאו בכפירה ביכלת ה' יתברך.

אלא שכן רצה הקדוש-ברוך-הוא, שקיים התורה והמצוות לא ישבר את הטבע, אלא - חלק מהפנה היא - שיתבצע תוך גדריו והנהגות הטבע, על-מנת לזככם ולעשות לו יתברך דירה בתחתונים.

אף עדין יש להבין:

לכאורה, עצם שליחותם לתור אחר הארץ והדרים בה, הוכיחה למרגלים כי אכן מחשיב ה' יתברך את טבע העולם ונותן מקום למצבו - דבלעדי זה למה בכלל נשלחו, בשעה שרצונו של ה' לכבשה למעלה מדרך הטבע. ולפי זה, צדקו לכאורה באמרום "לא נוכל לעלות", כי על-פי הטבע אכן לא נתן לעלות! והבאור בזה, שבחטאם טמונה הוראת נצח הנוגעת לכללות קיום התורה והמצוות:

ובזה חטאו המרגלים, שהיה עליהם לדעת שכל שליחותם היא אף ורק לבדק בדרך הטבע, את האפן הכי קל להביא את הבטחת הקדוש-ברוך-הוא להביאם אל הארץ - הבטחה שבודאי תבוא לידי פעל.

(לב) ויצאו דבת הארץ אשר תרו אתה אל-בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל-העם אשר-ראינו בתוכה אנשי מדות:

לב ואפיקו שום ביש על ארעא די אלילו יתה לנת בני ישראל למימר ארעא די עברנא בה לאללא יתה ארעא מקשלת יתבהא היא וכל עמא די חזינא כגוה אנשין דמשחין:

גדולים וגבהים וצריך לתת להם מדה, כגון גלית (שמאל א יז): "גבהו שש אמות וזרת", וכן (שמאל ב כא): "איש מדון", (ד"ה א יא): "איש-מדה".

כ"ש אכלת יושביה • בכל מקום שעברנו, מצאנום קוברי מתים. והקדוש-ברוך-הוא עשה לטובה, כדי לטרדם באבלם ולא יתנו לב לאלו. אנשי מדות •

בעל הטורים

אותיות של 'ממנו' כפולים, כמו מ"ם נון וי"ו, לכן כולל ב' דברים, פשוט והדרש שלו. תורה לב

הבית אינו יכול להוציא כליו משם. יש מפרשים 'אלא ממנו' לשון מאנה, תרגום 'כלי'. ויש מפרשים לפי שכל

(לא) כי חזק הוא ממנו. איתא בגמרא (סוטה לה, א) אל תקרי 'ממנו' אלא 'ממנו', שאפלו בעל

~ נקודות משיחות קודש ~ (מאמר ד"ה להבין ענין פרשת נטכים, שבת פרשת שלח, מברכים החדוש תמוז התשמ"ז)

אחד, אלא שבה גופא עלו מחיל אל חיל, שהרי זה ציווי מפורש בתורה להעלות בקודש. ולכן רצו המרגלים להשאיר במדבר, ולא רצו להפנס לארץ ששם צריך להיות שש שנים תזרע שדך גו' ורק אחר-כך בצה שנת השמיטה שבת לה'. מה-שאיין-כן במדבר, היו מלכתחילה במצב של שבת מעבודת האדמה וכו'. ולכן טענו על-דרך מאמר רבי שמעון בן יוחאי: אדם חורש אדם זורע, תורתו מה תהא עליה. דזהו גם מה שהמדבר הוא מקום אשר לא ישב אדם שם, שהוא למעלה מבחינת אדם, אלא הוא בחינת מאד, "בכל מאדך" שלמעלה ממדידה והגבלה. ולכן רצו המרגלים להשאיר שם, ולעבוד עבודתם בדרך זו ובאופן דעליה מחיל אל חיל כנ"ל, ולא רצו להפנס לארץ ישראל ולעבוד בעבודת הביורים.

וזהו טעם סמיכות פרשת הנסכים לפרשת המרגלים, דאחרי הקדמת הענין שנגזר על-ידי המרגלים, הקדמת העבודה ארבעים שנה במדבר, באים אחר-כך ל"כי תבואו אל ארץ מושבותיכם". הפניסה לארץ לעסוק שם בדרים גשמיים, ובזה גופא ענין פרשת הנסכים, שהחידוש שבה לגבי הקרבנות הוא ענין הירידה וההמשכה מלמעלה למטה, דבהיותם במדבר היה אז עיקר עסקם בהעלאה ומסירת נפש כנ"ל, ולכן נצטוו רק בקרבנות שענינם שריפת הבשר וכו' והעלאתו למעלה. וכשנכנסים לארץ ששם העבודה היא לעסוק בדרגי העולם, נצטוו גם על הנסכים.

זה שרצו המרגלים להשאיר במדבר ולא רצו להפנס לארץ, הרי זה משום שהיו במדרגה גבוהה מאד, כמבואר בדרושים. דבהיותם במדבר היו במדרגה רוחנית געלית ביותר, ולא רצו להפנס לארץ ישראל ששם צריך להיות ענין שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך גו', ובלשון רבי שמעון בן יוחאי: אדם חורש אדם זורע, תורתו מה תהא עליה. ועוד זאת, שאפילו הגשמיית שבמדבר היה גם כן במדרגה געלית. שהלחם היה מן מן השמים והמים היו מבארה של מרים, ונוסף לזה היו עניי הפבוד, הינו לא רק עננים המגינים וכו' אלא עננים שהוסיפו כבוד בישראל, ועננים אלו היו בתמידיות יומם ולילה בלי הפסק. ויש להוסיף עוד, דהרי כתיב בהו על-פי ה' יחנו ועל-פי ה' יסעו, ונמצא שכל הזמן קימו מצות ה', בחנינתם או בנסיעתם. ועוד זאת, כדאיתא בגמרא דכיון כתיב בהו על-פי ה' יחנו ועל-פי ה' יסעו, כמאן דקביע להו דמי. (וידוע גם פתגם כבוד-קדושת מורי וחמי אדמו"ר לגבי אופן העבודה בזמן הזה אף שהנה בא משיח, שהוא בדוגמת הקמת המשכן שהיתה לפעמים ליום אחד, ובלשון הפתוב ויש אשר יהיה הענין מערב עד בוקר ונעלה הענין ונסעו, דגם אז היתה ההקמה בתכלית השלימות ובתכלית הקביעות, כמו שהיתה כאשר חנו בקדש ברנע י"ט שנה). ונמצא שבהיותם במדבר, היו בקביעות במצב של על-פי ה'. ועוד זאת, שלא היה זה רק באופן של קביעות ועמידה במקום

לג ותמן תזינא ית גבריא בני ענק מן גבריא והוינא בעיני נפשנא פקמציין וכן תזינא בעיניהון :

(לג) וישם ראינו את-הנפילים בני ענק מן-הנפילים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם :

ובס"א : תגבים יש בפרמים פאנשים" (סוטה לה). • ענק • ששמעניקים חמה בקומתן.

יש"א • הנפילים • ענקים מבני שמחזאי ועזאל שגפלו מן השמים בימי דור אנוש (יזמא ט). • וכן היינו בעיניהם • שמענו אומרים זה לזה : "נמלים" (רא"ם

א וארימת כל כנשתא ויהבו ית קלהון וכבו עמא בליליא ההוא :

יד (א) ותשא כל-העדה ויתנו את-קולם ויכפו העם בלילה ההוא :

בעל הטורים

ב' במסורה. הקא, ואידך: "וישביה כחגבים" (ישעיה מ, כב). כדאיתא במדרש, שענק אחד אכל רימון וזרק הקליפה, וכל י"ב מרגלים נכנסו לישב בתוכה מפני הצל. וזהו "וישביה כחגבים", שישבו בה כחגבים. תורה א

לג) ונהי. ב' במסורה. ונהי בעינינו כחגבים, "ונהי כטמא בלנו" (ישעיה סד, ה). לפי שאז נגזר עליהם "סורו טמא". וכן היינו בעיניהם. בגימטריא: וזהו קו נמלים. וב"ן גם נוטריקון: וכמו נמלים. ובזה יתישב מה שפירש רש"י:

ב וְאֶתְרַעְמוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהְרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ לְהוֹן כָּל פְּנֵשֶׁתָא לְוִי דְמִיתְנָא בְּאַרְעָא דְמַצְרַיִם אוּ בְּמִדְבָּרָא הַדִּין לְוִי דְמִיתְנָא :

(ב) וַיִּלְנוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל־הָעֵדָה לֹא־מִתְּנוּ בָּאָרֶץ מִצְרַיִם אוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לֹא־מִתְּנוּ:

כ"ט - לוי-מתנו • הלואי ומתנו.

ג וְלֵמָּא יִי מַעַל יִתְנָא לְאַרְעָא הַדָּא לְמַנְפַּל בְּחֶרֶב נְשִׁינָא וְטַפְלָנָא יְהוֹן לְבֹזָא הַלָּא טַב לָנָא דִּי נְתוּב לְמַצְרַיִם :

(ג) וְלֵמָּה יְהוֹה מֵבִיא אֶתְנוּ אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בְּחֶרֶב נְשִׁינֹו וְטַפְנֹו יִהְיוּ לְבֹז לְלֹא הַלֹּא טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרַיִם:

ד וַאֲמְרוּ גְבֵר לְאַחֹוּהִי נְמַנִּי רִישָׁא וְנְתוּב לְמַצְרַיִם :

(ד) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אֶחָיו נִתְּנָה רֹאשׁ וְנִשׁוּבָה מִצְרַיִם:

כ"י - נתנה ראש • פתרגומו: "נמני רישא". נשים עלינו מלך. ורבותינו פירשו: לשון עבודת אלילים.

ה וַיַּנְפֵּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל אַפְיֵהוּן קִדְּם כָּל קַהֵל פְּנֵשֶׁתָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל :

(ה) וַיַּנְפֵּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פְּנֵיהֶם לַפְּנֵי כָּל־קַהֵל עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

ו וַיְהוֹשֶׁעַ בַּר נֻנִּי וְכָלֵב בַּר יִפְנֵה פִּרְיָה מִן מַאֲלָלֵי יַת אַרְעָא בְּעֵזוֹ לְבוֹשִׁיחַיָּהוּן :

(ו) וַיְהוֹשֶׁעַ בֶּן־נֻנִּי וְכָלֵב בֶּן־יִפְנֵה מִן־הַתְּרִימִים אֶת־הָאָרֶץ קִרְעוּ בְּגֵדֵיהֶם:

ז וַאֲמְרוּ לְכָל פְּנֵשֶׁתָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימְרֵי אַרְעָא דִּי עֲבַרְנָא בָּהּ לְאַלְלָא יַתָּה טַבָּא אַרְעָא לְחֶדָא לְחֶדָא :

(ז) וַיֹּאמְרוּ אֶל־כָּל־עַדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֶתְּהָ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד:

♦ יום שלישי ט"ו סיון ♦

ח אַם רַעְוָא בְּנָא קִדְּם יִי וְעַל יִתְנָא לְאַרְעָא הַדָּא וַיִּתְּנָה לָנָא אַרְעָא דִּי הִיא עֲבָדָא חֵלֵב וּדְרָבִשׁ :

(ח) אִם־חִפְּץ בָּנוּ יְהוֹה וְהֵבִיא אֶתְנוּ אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת וְנִתְּנָה לָנוּ אָרֶץ אֲשֶׁר־הִיא זֹבַת חֵלֵב וּדְבִשׁ:

ט בְּרַם בְּמִימְרָא דְּוִי לֹא תִמְרְדוּן וְאַתְּוֹן לֹא תִדְחַלוּן מִן עֲמָא דְאַרְעָא אַרִי בִידְנָא מְסִיִּין אַנְוִן עֲדָא תְּקַפְּהוּן מְנַהוּן וּמִימְרָא דְּוִי בְּסַעֲדָנָא לֹא תִדְחַלוּן מְנַהוּן :

(ט) אַךְ בְּיְהוֹה אֶל־תִּמְרְדוּ וְאַתֶּם אֶל־תִּירְאוּ אֶת־עַם הָאָרֶץ כִּי לְחַמְנוּ הֵם סָר צַלֵּם מֵעַלֵיהֶם וַיְהוֹה אֶתְנוּ אֶל־תִּירְאֵם:

בעל הטורים

אֲשֶׁר אוֹתִיּוֹת רֹאשׁ. ומה התם לאַחַר מ' יום, אף כָּאן אַחַר מ' יום. אִישׁ אֵל אַחִיו נִתְּנָה רֹאשׁ וְנִשׁוּבָה מִצְרַיִם. ראשי תיבות בגימטריא: עבֹודָה זְרָה. תורה ה (ט) לְחַמְנוּ ד' בְּמִסְרָה. "כי לחמנו הם", "לחמנו נאכל" (ישעיה ה, א), "זה

ו"דחיתני לנפל" לדורות, שגִּרְמוּ שְׁחָרֵב הַבַּיִת וְנִפְלוּ בְּיַד בְּבַל. וְהִיִּינוּ "גם בבל לנפל חללי ישראל", וכן בימי הַמֶּן שְׁבָתָבו שְׁטָנָה עַל בְּנֵי הַבַּיִת וְלֹא הִנִּיחוּהוּ לְבָנוֹתוֹ. תורה ד (ד) נִתְּנָה רֹאשׁ. וְהוּ עֲבוּדָה זְרָה. וְכֵן בְּעִגְלָ (שמות לב, א) "אֲשֶׁר יִלְכוּ לְפָנֵינוּ",

יֵד (ג) לְנַפֵּל. ד' בְּמִסְרָה. "לנפל בְּחֶרֶב", "דָּחָה דְחִיתְנִי לְנַפֵּל" (תהלים קיח, ג), "אֲשֶׁר הַחֲלוֹת לְנַפֵּל לְפָנָיו (אסתר ה, ג), "גם בבל לנפל חללי ישראל" (ירמיה נא, מט), שְׁבָעוֹן זֹאת הִנְפִּילָה דְחֹוּנִי, שְׁגִרְמוּ לִי עַתָּה נְפִילָה, דְּכַתִּיב (פסוק לב) וּפְגַרְיָכֶם אִתְּם יִפְלוּ בַּמִּדְבָּר."

כְּשֵׁרִים שִׁבְּהֶם מֵתוּ: אִיּוֹב שֶׁהָיָה מִגִּין עֲלֵיהֶם (סוטה
 לח). דָּבָר אַחֵר: צִלוּ שֶׁל הַמָּקוֹם סָר מֵעֲלֵיהֶם.

כְּשֵׁי אֶל־תִּמְרְדוּ. וְשׁוֹב - וְאַתֶּם אֶל־תִּירָאוּ. פִּי
 לַחֲמִנּוּ הֵם • נֹאכְלִים כָּלֶחֶם. סָר צֶלֶם • מִגִּנָּם וְחִזְקֶם;

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חי"ח עמ' 165 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

האם העפוי"ם הם "מציאות" או "העדר"

מאליה", כִּי־אִם כְּשִׁחוּטָה [לגבי טמאה]. וְזֶה שֶׁנֶּעֱשִׂית
 עַל־יְדֵי־זֶה נְבִלָה, הוּא מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים.
 [ועוֹן שֶׁם שֶׁמִּבְּאֵר עַל־פִּי־זֶה שִׁחִטָּתָם אִם שִׁיךְ "גִּדְרֵי הַשְּׂגָחָה
 פְּרִטִית" עַל עֵפוֹ]ם].

אֶל־תִּירָאוּ אֶת־עַם הָאָרֶץ כִּי לַחֲמִנּוּ הֵם סָר צֶלֶם
 מֵעֲלֵיהֶם

צֶלֶם - מִגִּנָּם וְחִזְקֶם, כְּשֵׁרִים שִׁבְּהֶם מֵתוּ כו'. דָּבָר
 אַחֵר, צִלוּ שֶׁל הַמָּקוֹם סָר מֵעֲלֵיהֶם (יד, ט. ובפרש"י)

וְעַל־פִּי־זֶה יֵשׁ לוֹמֵר דְּבַמְחֻלָּתָהּ זֹאת תְּלוּי הַחֲלוּק בְּפִרוּשׁ
 "סָר צֶלֶם מֵעֲלֵיהֶם":

כְּתַב הַרְמַב"ם (הל' אבות הטומאה פ"ב ה"א): "שִׁחִטָּת עֵפוֹ"ם
 נְבִלָה וּמִטְמָאָה בְּמִשְׁאֵ אִי מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים". וְהַשִּׁיג עָלָיו
 הַרְאֵב"ד: "עֵפוֹ"ם הֵם כְּבִהְמוֹת, וְאִין מִטְמָאִין וְאִין מִטְמָאִין
 כו', וְהַחוּשָׁב אוֹתָם לְכָל־וּם - אֶסְפֵּי רוּחַ בְּחַפְזָיו".

דָּאִם עֵפוֹ"ם הֵם בְּגִדְרֵי הָעֵדֶר, אִי אֶפְשֵׁר לְפָרֵשׁ דְּב"סָר צֶלֶם
 מֵעֲלֵיהֶם" מְדַבְּרֵי עַל "צִלוּ שֶׁל מְקוֹם", דְּעַל "הָעֵדֶר" אִי
 אֶפְשֵׁר לוֹמֵר שֶׁהָיָה עָלָיו מְקַדֵּם "צִלוּ שֶׁל מְקוֹם". וְעַל־כֵּן־
 צְרִיךְ־לוֹמֵר דְּקֹאֵי עַל "מִגִּנָּם וְחִזְקֶם, כְּשֵׁרִים שִׁבְּהֶם".

וּבִאֵר בְּזֶה הַגְּאוֹן הַרוֹצֵא־בִּי (צְפַנְתָּ פִּעֲנַם עַה"ת הַפְּטֵרָה לִפ' בַּהֲר)
 דְּנִחְלָקוּ הַרְמַב"ם וְהַרְאֵב"ד בְּגִדְרֵי עֵפוֹ"ם. דְּהַרְאֵב"ד סְבִירָא
 לִיָּה דְּהֵם "בְּחִינַת הָעֵדֶר", וְלִכֵּן אִין שִׁחִטָּתָן כְּלוּם. וְהַבְּהֵמָה
 הַרִי הִיא כְּמֵתָה מֵאֵלֶיהָ, וְנְבִלָה מִן הַתּוֹרָה.

מִה־שִׂאִין־כֵּן הַפְּרוּשׁ הַשֵּׁנִי בְּרִש"י סְבִירָא לִיָּה שֶׁהָעֵפוֹ"ם הֵם
 בְּגִדְרֵי מְצִיאוֹת, וְאִם כֵּן וְדֹאֵי יֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁ"צֶלֶם" קֹאֵי עַל
 "צִלוּ שֶׁל מְקוֹם".

מִה־שִׂאִין־כֵּן הַרְמַב"ם דְּסְבִירָא לִיָּה שֶׁהָעֵפוֹ"ם הֵם בְּגִדְרֵי
 "מְצִיאוֹת", פּוֹעֵלֶת שִׁחִטָּתָן עַל הַבְּהֵמָה שֶׁלֹּא תִהְיֶה כְּ"מֵתָה"

יִאֲמְרוּ כֹל כְּנִשְׁמָא לְמַרְגָּם יְתִהוּן בְּאֲבָנֵי
 וְיִקְרָא דִּינִי אֶתְגְּלִי בְּמִשְׁפַּח זְמַנָּא לְכָל בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל:

(י) וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעֵדָה לְרַגּוּם אֶתֶם בְּאֲבָנִים וּבְכֹד
 יְהוָה נִרְאָה בְּאֵהָל מוֹעֵד אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ

כְּשֵׁי אֶל־רַגּוּם אֶתֶם • אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֶב. וּבְכֹד ה' • (במדבר רבה) הֶעֱנַן יָרַד שָׁם.

יֹא וְאָמַר יי לְמִשְׁחָה עַד אִימְתִי יְהוּן מְרַגְזִין
 קְדָמִי עֲמָא דְדִין וְעַד אִימְתִי לֹא יְהִימְנוּן
 בְּמִימְרֵי בְּכָל אֶתְיָא דִי עֲבָדִית בִּינִיָּהוּן:

(יא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אֲנִי יִנְאָצְנִי הָעָם
 הַזֶּה וְעַד־אֲנִי לֹא־יִאֱמִינוּ כִּי בְּכָל הָאֲתוֹת אֲשֶׁר
 עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ:

כְּשֵׁי אֶל־עַד־אֲנִי • עַד הִכֵּן. יִנְאָצְנִי • יִרְגִּיזוּנִי. בְּכָל הָאֲתוֹת • בְּשִׁבְכִיל כֹּל הַנְּסִים שֶׁעָשִׂיתִי לָהֶם, הֲיָה לָהֶם
 לְהֶאֱמִין שֶׁהִכֵּלֶת בְּיָדִי לְקִים הַבְּטָחָתִי.

יב אֶמְחַנּוּן בְּמוֹתָא וְאֶשְׁצַנּוּן וְאֶעֱבֹד יְתִיךְ
 לְעַם רַב וְתִקְיָה מְנַהוּן:

(יב) אֶפְנּוּ בְּדָבָר וְאוֹרְשָׁנוּ וְאֶעֱשֶׂה אֶתְךָ לְגוֹי־גְדוֹל
 וְעַצוּם מִמֶּנּוּ:

כְּשֵׁי אֶל־אוֹרְשָׁנוּ • כְּתַרְגוּמוֹ לְשׁוֹן "תְּרוּכִין", וְאִם תֹּאמְרוּ: מָה אֶעֱשֶׂה לְשִׁבּוּעַת אַבּוֹת? • וְאֶעֱשֶׂה אֶתְךָ
 לְגוֹי־גְדוֹל • שְׂאֵתָה מִזְרַעִם (במדבר רבה) •

בעל הטורים

לְחִמְנוּ חֵם הַצְּטִינְנוּ וְגו' מֵרַב הַדְּרָךְ
 מֵאִד" (יהושע ט, יב), "בְּנִפְשָׁנוּ נִבְיָא לְחִמְנוּ
 מִפְּנֵי חֶרֶב הַמִּדְבָּר" (איכה ה, ט). אִךְ בְּד'
 אֵל תִּמְרְדוּ... כִּי לְחִמְנוּ הֵם, וְנֹאכְלִים
 בְּלָחֶם. אֲבָל לְאַחַר שֶׁעֲבָרוּ אֶת פִּי ה',
 "וַיִּכְבוֹם וַיִּכְתּוּם" (פסוק מה). וְזֶהוּ "בְּנִפְשָׁנוּ
 נִבְיָא לְחִמְנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב הַמִּדְבָּר", וְרַב
 לָהֶם הַדְּרָךְ מֵאִד, שֶׁהִלְכוּ מ' שָׁנָה
 בְּמִדְבָּר. תּוֹרָה י

יח יי מרחק רגז ומסגיו למעבד טבון שבק לעזון ולמרוד ולחובין סלח לדתיבין לאורייתה ודלא תביין לא מזיפי מסער חובי אבהן על בנין מרדין על דר תליתי ועל דר רביעי:

(יח) יהוה ארך אפים ורחמים עון ופשע ונקמה לא ינקמה פקד עון אבות על-בנים על-שלישים ועל-רבעים:

שאתה צריך לדבר. פשחטאו ישראל בעגל ובמרגלים, התפלל משה לפניו ב"ארוך אפים". אמר לו הקדוש-ברוך-הוא: והלא אמרת לי לצדיקים! אמר לו: והלא אמרת לי אף לרשעים! ונקמה לשבים. לא ינקמה. לשאינן שבים.

כ"ה' ארוך אפים • לצדיקים ולרשעים. כשעלה משה למרום, מצאו משה להקדוש-ברוך-הוא שנהיה יושב וכותב: "ה' ארוך אפים", אמר לו: לצדיקים? אמר לו הקדוש-ברוך-הוא: אף לרשעים! אמר לו: רשעים יאבדו! אמר לו הקדוש-ברוך-הוא: חייך,

יט שבוך בען לחובי עמא הדין כסגיאנות טבותך וכמא די שבקתא לעמא הדין ממצרים ועד כען:

(יט) סלח-נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד-הנה:

כ ויאמר יי שבקתי כפתגמך:

(כ) ויאמר יהוה סלחתי כדברך:

כ"ה' כדברך • בשביל מה שאמרת "פן יאמרו מבלתי יכלת ה'".

כא ויברם קים אנא ומליא יקרא דיני ית כל ארעא:

(כא) ואולם חיי-אני וימלא כבוד-יהוה את-כל הארץ:

חיי-אני כי כל האנשים אם יראו את הארץ וכבודי ימלא את כל הארץ שלא יתחלל שמי במגפה הזאת לאמר: מבלתי יכלת ה' להביאם, שלא אמיתם פתאם. כאיש אחד אלא באחור ארבעים שנה; מעט מעט.

כ"ה' ואולם • כמו "אכל זאת אעשה להם". חיי-אני • לשון שבועה: פשם שאני חיי וכבודי ימלא את כל הארץ, כך אקים להם "כי כל-האנשים הראים וגו'", אם יראו את הארץ, הרי זה מקרא מסרס.

כב ארי כל גברא דחזו ית יקרי וית אתנתי די עבדית כמצרים וכמדברא ונסיאו קדמי דנן עשר זמנין ולא קבילו כמימרי:

(כב) כי כל-האנשים הראים את-כבודי ואת-אתתי אשר-עשיתי כמצרים ובמדבר וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי:

כ"ה' וינסו • כמשמעו. זה עשר פעמים • שנים בים ושנים כמן ושנים בשלו וכו' כדאיתא במסכת ערכין.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כג עמ' 105)

"הרבה פעמים" (כמו "עשרת מונים", ו"אפן עשר נשים", ועוד). וכדי לשלל פרוש זה מעתיק תבת "זה", המורה על דיוק.

"רשי יד, (כב) יש לשאל, מדוע מעתיק בדבור-המתחיל גם תבת "זה". יש לומר, דהנה הרשב"ם מפרש "עשר פעמים" (כג) אם-יראו את-הארץ אשר נשבעתי לאבתם וכל-מנאצי לא יראוה:

כג אם יחזו ית ארעא די קימית לאכהתהון וכל דארגיו קדמי לא יחזנה:

(כג) אם-יראו את-הארץ אשר נשבעתי לאבתם וכל-מנאצי לא יראוה:

כ"ה' אם-יראו • לא יראו. לא יראוה • לא יראו את הארץ.

בעל הטורים

(יט) כגדל. ב' במסורה. "כגדל חסדך", "כגדל זרועך הותר בני תמותה" (תהלים עט, יא). וזהו שאמרו (יומא פ, ב) שני פרנסים טובים עמדו לישראל, משה ודוד, שייעו להתפלל עליהם. תורה כ

כד וְעַבְדֵי כָלֵב חִלָּף דִּבְרוּ רַיַח אוֹתֵרֵי עִמָּה
וְאַשְׁלֵם בְּתֵר דַּחֲלָתִי וְאַעֲלֶנָּה לְאַרְעָא דִּי עַל
לְמַן וּבְנוּהִי תִּרְכַנָּה:

(כד) וְעַבְדֵי כָלֵב עָקַב הֵיְתָה רַיַח אַחֲרַת עֲמוֹ וַיִּמְלֵא
אֲחֵרֵי וַהֲבִיאתִיו אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-בָּא שָׁמָּה וְזָרְעוּ
יִרְשָׁנָה:

עם-פי". וַיִּמְלֵא אַחֲרֵי • וַיִּמְלֵא אֶת לְבוֹ אַחֲרֵי, וְזֶה
מִקְרָא קָצֵר. אֲשֶׁר-בָּא שָׁמָּה • חִבְרוֹן תַּנְתֵּן לוֹ.
יִרְשָׁנָה • כְּתַרְגוּמוֹ: "תִּרְכַנָּה", יוֹרִישוּ אֶת הָעֲנָקִים
וְאֵת הָעַם אֲשֶׁר בָּהּ. וְאִין לְתַרְגְּמוֹ "יִרְתִּינָה", אֲלֵא
בְּמִקוּם יִרְשָׁנָה.

כ"ט"• רַיַח אַחֲרַת • (במדבר רבה) שְׁתֵּי רוּחוֹת, אַחַת בְּפֹה
וְאַחַת בְּלֵב. לְמַרְגְּלִים אָמַר: "אֲנִי עִמְכֶם בְּעֵצָה",
וּבְלִבּוֹ הָיָה לוֹמַר הָאֱמֶת, וְעַל-יְדֵי-כֵן הָיָה בּוֹ כַח
לְהַשְׁתִּיקֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּהְיֶה כָלֵב", שֶׁהָיוּ סְבוּרִים
שְׂאִימַר כְּמוֹתֶם, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בְּסִפְרֵי הַשֵּׁשׁ (יהושע יד):
"וְאַשְׁבֹּ אוֹתוֹ דְּכָר כְּאִשׁוֹר עִם-לְכַבִּי" וְלֹא "כְּאִשׁוֹר

כ"ה וְעַמְלֻקָּא וּבְנֵי עֲמֻלָּה וְיִבְנֵי עֲמֻלָּה יִתְּבוּ בְּמִישְׁרָא מִחַר
אֲתַפְּנֵוּ וְטוּלוּ לְכוּן לְמַדְבְּרָא אֲרַח עֲמָא
דְּסוּף:

(כה) וְהַעֲמַלְקִי וְהַפְּנֻעִי יוֹשֵׁב בְּעַמְקֵי מַחֲר פְּנֹו וְסַעֲו
לְכֶם הַמְדַבֵּר דְּרֵךְ יַם-סוּף: פ

כ"ט"• וְהַעֲמַלְקִי וְגו' • אִם תִּלְכוּ שֶׁם יִהְיֶה אֶתְכֶם, מֵאַחַר שְׂאִינֵי עִמְכֶם. מַחֲר פְּנֹו • לְאַחֲוֹרֵיכֶם וְסַעֲו לְכֶם וְגו'.

♦ יום רביעי ט"ז סיון ♦

כו ומליל י"י עם משה ועם אהרן למימר:

(כו) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר:

כו עד אימתי לנשטא בישטא הדא די אנון
מתרעמין עלי ית תרעמת בני ישראל די
אנון מתרעמין עלי שמיע קדמי:

(כו) עַד-מָתִי לַעֲדָה הֲרַעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים
עָלַי אֶת-תְּלַנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים
עָלַי שְׁמַעְתִּי:

אָת יִשְׂרָאֵל עָלַי. אֶת-תְּלַנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִמָּה
מְלִינִים • הַמְרַגְּלִים מְלִינִים אוֹתָם עָלַי, שְׁמַעְתִּי.

כ"ט"• לַעֲדָה הֲרַעָה וְגו' • אֵלּוּ הַמְרַגְּלִים. (מגילה כ"ג ב')
מִכָּאן ל"עֲדָה" שֶׁהִיא עֲשָׂרָה. אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים •

כח אמר להון קים אנה אמר יי אם לא קמא
די מללתון קדמי פן אעבד לכוון:

(כח) אָמַר אֱלֹהִים חִי-אֲנִי נֹאם-יְהוָה אִם-לֹא כְּאִשׁוֹר
דִּבְרַתֶּם בְּאוֹנֵי כֵן אַעֲשֶׂה לְכֶם:

כ"ט"• חִי-אֲנִי • לְשׁוֹן שְׁבוּעָה. אִם-לֹא וְגו' כֵּן אַעֲשֶׂה • כְּכִיכּוֹל אֲנִי חִי. כְּאִשׁוֹר דִּבְרַתֶּם • שֶׁבִקְשַׁתֶּם
מִמֶּנִּי: "אוּ בַמְדַבֵּר הִזָּה לֹד-מִתְּנוּ".

כט במדברא הדין יפלון פגריכון וכל
מנגיכוון לכל חשבכוון מבר עשרין שנין
ולעלא די אתרעמתון עלי:

(כט) בַּמְדַבֵּר הַזֶּה יִפְלוּ פְּגִרְיֹכֶם וְכָל-פְּקָדֵיכֶם לְכָל-
מִסְפָּרְכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה אֲשֶׁר הִלִּינֶתֶם
עָלַי:

ימותו, ואלו הן "מבן עשרים שנה וכו'", להוציא
שכטו של לוי, שאין פקודיהם מבן עשרים.

כ"ט"• וְכָל-פְּקָדֵיכֶם לְכָל-מִסְפָּרְכֶם • (ביב קכ"א ב') כָּל
הַנִּמְנָה לְכָל מִסְפָּר שֶׁאַתֶּם נִמְנִין בּוֹ, כְּגוֹן לְצֵאת וְלִבְּא
לְצָבָא וְלַתַּת שְׁקָלִים, כָּל הַמְּנוּיִים לְכָל אוֹתָן מִסְפָּרוֹת

בעל הטורים

(כד) וְהַבִּיאתִיו י' וְתִירָה, שְׂאִיבֵי
הַנָּה אֲדִנֵּי יִרְשָׁנָה" (מקרא ט, ד). שלא
הָיָה יְכוֹל לְהוֹרִישָׁם אֶלְמֵלֵא שֶׁה'
הוֹרִישָׁם מִפְּנֵי. תוֹרָה כה

לאם אתון תעלון לארעא די קימית
במימרי לאשראה יתכון בה אלהן כלב בר
יפנה ויהושע בר נון:

(ב) אַם־אַתֶּם תִּבְּאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת־יְדֵי
לְשַׁבֵּן אַתְּכֶם בַּהּ כִּי אִם־כָּלֵב בְּנֵי־יִפְנֶה וַיְהוֹשֻׁעַ
בְּנֵי־נֹון:

לא וטפלוכו די אמרתו לבוא יהי ואעל
תהון וידעון ית ארעא די קצתו בה:

(לא) וְטַפְלֹכֶם אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לָבוֹ יְהִי וְהִבִּיאֲתִי אֲתֶם
וַיְדַעוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר מֵאַסְתֶּם בַּהּ:

לב ופגריכו די לכו ופלו במדבר הרין:

(לב) וּפְגַרֵיכֶם אַתֶּם יָפְלוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה:

כז"א ופגריכם אתם • פתרגומו (די לכו) לפי שדבר על הבנים להכניסם לארץ, ובקש לומר: "ואתם
פתמו", נופל לשון זה כאן לומר "אתם".

לג ורגיכו הון מאחרין במדבר ארבעין
שני וקבלו ית חוביכו עד דיסופו
פגריכו במדבר:

(לג) וְרַגְיֹכֶם יְהִיוּ רַעִים בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנִשְׂאוּ
אֶת־זְנוּתֵיכֶם עִדְתֶם פְּגַרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר:

(כז) : "וביום פקדי" - במרגלים, "ופקדתי עליהם
חטאתם". ואף כאן נאמר "תשאו את־עונותיכם" ולא
עונכם - שתי עונות: של עגל ושל תלונה, וחשב
להם במנין חיהיהם מקצת שנה כלה, וכשנסו לשנת
ששים מתו אותם של בני עשרים. ונשאו את־
זנותיכם • פתרגומו: "ויקבלו ית חוביכו".

כז"א ארבעים שנה • לא מת אחד מהם פחות מכן
ששים, לכה נגזר ארבעים, כדי שיהיו אותם של בני
עשרים מגיעים לכלל ששים. ושנה ראשונה היתה
בכלל, ואף־על־פי שקדמה לשלוח המרגלים, לפי
שמשעשו את העגל עלתה גזרה זו במחשבה, אלא
שהמתין להם עד שתמלא סאתם, וזהו שנאמר (שמות

לד במנין יומיא די אללתו ית ארעא
ארבעין יומין יומא לשתא יומא לשתא
תקבלו ית חוביכו ארבעין שני ותדעון
ית דאתרעמתו עלי:

(לד) בַּמִּסְפָּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־תַּרְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ
אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם לַשָּׁנָה יוֹם לַשָּׁנָה תִּשְׂאוּ אֶת־
עֹנֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיְדַעְתֶּם אֶת־תְּנוּאַתִּי:

כז"א את־תנואתי • שהניאותם את לבבכם מאחרי. תנואה - לשון הסרה, כמו (במדבר ל): "כי־הניא אביה
אתה".

~ נקודות משיחות קודש ~ (מאמר ד"ה להבין ענין פרשת נסכים. שבת פרשת שלח. מברכים החודש תמוז התשמ"ז)

מלכות, ולכן צריכה להיות הקדמת המדבר אל הפניסה
לארץ, כמו שכל עניני ספירת המלכות באים מספירת
הבינה, כמו שכתוב כ"אמה בתה". אמנם לאחרי־זה הרי
נקבה תסובב גבר, שזה נאמר דוקא לגבי ספירת המלכות,
הינו שדוקא על־ידי ספירת המלכות באים אל העלוי
דלעתיד־לבא, שאז יהיה ועמדו זרים ורעו צאנכם.

גזרת המרגלים היתה שיהיו ארבעים שנה במדבר, אף
שהיו ל"ט שנה בלבד, שהרי גזרת המרגלים היתה בשנה
השנית לצאתם ממצרים, ובשנה זו גופא לא בחודש
הראשון, חודש ניסן, אלא בחודשים שלאחרי־זה, אלא
הענין הוא משום שמספר ארבעים רומז לספירת הבינה,
כן ארבעים לבינה, כי הגילוי במדבר היה מבחינת הבינה,
והפניסה לארץ ענינה הידיעה לספירת המלכות, "ארץ" היא

לה אָנָא יי גְזֵרִית פְּמִימְרֵי אִם לֹא דָא אָעֲבַד
לְכַל פְּנִשְׁתָּא בִישְׁתָּא הָדָא דְאִזְדַּמְנוּן עָלַי
בְּמִדְבָּרָא הַדִּין יְסוּפוּן וְתַמְזֵן יְמוּתוּן :

(לה) אָנִי יְהוָה דִּבְרַתִּי אִם־לֹא וְזאת אֶעֱשֶׂה לְכָל־
הָעֵדָה הָרְעָה הַזֹּאת הַנּוֹעֲדִים עָלַי בְּמִדְבַר הַיַּה
יִתְמוּ וְשָׁם יָמָתוּ:

לוי גְּבֵרֵי דִי שְׁלַח מִשֶּׁה לְאַלְלָא יְת אַרְעָא
וְתַבּוּ וְאַרְעֵימוּ עֲלוּהִי יְת פִּל פְּנִשְׁתָּא
לְאַפְקָא שׁוּם בִּישׁ עַל אַרְעָא :

(לו) וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ
וַיָּשָׁבוּ וַיְלִינוּ עָלָיו אֶת־כָּל־הָעֵדָה לְהוֹצִיא דָבָה
עַל־הָאָרֶץ:

"דוֹבֵב שְׁפִתֵי יָשִׁימִים", וַיִּשְׁנֶה לְטוֹבָה וַיִּשְׁנֶה לְרָעָה,
לְכַף נְאֻמָּר פֶּאֶן: מוֹצִיאֵי דְבַת הָאָרֶץ רָעָה, שֵׁישׁ דְּבָה
שְׁהִיא טוֹבָה. דְּבָה • פּרִלִיר"ש בְּלַע"ז.

כ"ט"ו וַיָּשָׁבוּ וַיְלִינוּ עָלָיו • וּכְשָׁשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ
הִרְעִימוּ עָלָיו אֶת כָּל הָעֵדָה בְּהוֹצֵאת דְּבָה, אוֹתָם
אֲנָשִׁים – וַיָּמָתוּ. כָּל הוֹצֵאת דְּבָה, לְשׁוֹן חֲנוּף דְּבָרִים
שֶׁמְלַקְיָחִים לְשׁוֹנָם לְאַדָּם לְדַבֵּר בוֹ, כְּמוֹ (שִׁיר הַשִּׁירִים ו):

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חי"ג עמ' 44 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

עוֹשֵׂה הַמְרָגְלִים לְמִוֹת כְּפָרַת כָּל הָעָם

וַיֵּשׁ לֹמֵר שְׁבֹזָה בָּא הַכְּתוּב לַיִּשָׁב שְׁאַלְהָ. דְּהִנְהָ, כְּבַר הַסִּיר
מִשֶּׁה רַבִּינוּ עֲלוּי־הַשְּׁלוֹם בְּתַחֲנוּנָיו אֶת גְּזֵרַת ה' וְתַבְרַף מַעַל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּפְעַל שְׁלֹא יְמוּת הָעָם תִּכְרָ, כִּי־אִם בְּמִשְׁפָּ
אַרְבַּעִים שָׁנָה, וּמִדּוּעַ אִם כֵּן, לֹא הוֹעִילוּ תַחֲנוּנָיו לְהַסִּיר
הַגְּזֵרָה גַם מַעַל הַמְרָגְלִים עֲצָמוּם?
וְלִכְרָ, קַדְם שְׁיִסְפֵּר הַכְּתוּב (בַּפְּסוּק לו) אֲשֶׁר "וַיִּמְוִתוּ הָאֲנָשִׁים
מוֹצֵאֵי דְבַת הָאָרֶץ", שָׁנָה וְכַתַּב אֶת תְּלֻנַּת הַמְרָגְלִים, לֹמֵר
שְׁחֹמֵר בְּמִרְגְּלִים עֲצָמוּם שְׁנַתְּכֹנְנוּ לְחֻלְק עַל מִשֶּׁה עֲצָמוּ,
כְּמִדְּקַ בְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב "וַיְלִינוּ עָלָיו", וְלִכְרָ לֹא הוֹעִילָה לָהֶם
תַּפְּלִתוֹ שֶׁל מִשֶּׁה, דְּ"אִין קַטְגוֹר נַעֲשֶׂה סִגְוֹר".

וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ וַיָּשָׁבוּ
וַיְלִינוּ עָלָיו אֶת־כָּל־הָעֵדָה לְהוֹצִיא דָבָה עַל־הָאָרֶץ:
וּכְשָׁשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ הִרְעִימוּ עָלָיו אֶת כָּל הָעֵדָה (יד,
לו. ובפרש"י)

כְּבַר קָדָם לְכֵן (ג, כו ואילך) הוֹבָא בְּאַרְיָכוֹת סְפוּר הַמְרָגְלִים
וְטַעֲנוּתֵיהֶם וְכוּ, וְאִם כֵּן הַמְשַׁמְעוֹת הַפְּשׁוּטָה, לְכַאֲוֶרָה, הִיא
שְׁשָׁבוּ וְטַעֲנוּ עַל מִשֶּׁה שְׁנִית. אֶף רַש"י כְּתַב דְּאִין הַפְּשׁוּט
כֵּן, אֲלֵא הַכְּתוּב בְּזָה הִיא תְּלֻנַּת הָרֵאשׁוֹנָה "כְּשָׁשְׁבוּ מִתּוֹר
הָאָרֶץ" (ויעו"ו בַּמְּפָרְשֵׁי רַש"י הַהַכְּרַח לְפָרוּשׁ זָה). וְלִפִּי זָה צָרִיף
בִּיאוֹר, לְמֵאִי כָּפַל הַכְּתוּב אֶת תְּלֻנַּת הַמְרָגְלִים שְׁנִית?

לוי וַיְמִיתוּ גְּבֵרֵי דְאַפִּיקוּ שׁוּם בִּישׁ עַל
אַרְעָא בְּמוֹתְנָא קָדָם יי:

(לז) וַיָּמָתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצֵאֵי דְבַת־הָאָרֶץ רָעָה בְּמַגְפָּה
לְפָנֵי יְהוָה:

טַבּוּרָם, לְכַף נְאֻמָּר "בְּמַגְפָּה" וְלֹא "בְּמַגְפָּה". וְזָהוּ
"לְפָנֵי ה'", בְּאוֹתָהּ הָרְאוּיָה לָהֶם עַל־פִּי מִדּוּתָיו שֶׁל
הַקְּדוּשׁ־כְּרוּף־הוּא שֶׁהוּא מוֹדֵד מִדָּה כְּנֻגַד מִדָּה.

כ"ט"ו בְּמַגְפָּה לְפָנֵי ה' • בְּאוֹתָהּ מִיתָה הַהֲגוּנָה לָהֶם,
מִדָּה כְּנֻגַד מִדָּה: הֵם חָטְאוּ בְּלִשׁוֹן וְנִשְׁתַּרְבַּב לְשׁוֹנָם
עַד טַבּוּרָם וְתוֹלְעִים יוֹצֵאִים מְלִשׁוֹנָם וּבְאִין לְתוֹף

לח וַיְהוֹשֶׁעַ כֵּר נִוֵן וְכָלֵב כֵּר יִפְנֶה אֶתְקִימוּ
מִן גְּבֵרֵי הָאֲנָוִן דְּאִזְלוּ לְאַלְלָא יְת אַרְעָא:

(לח) וַיְהוֹשֶׁעַ בִּן־נֹוֹן וְכָלֵב בִּן־יְפֹנֶה חֵיו מִן־הָאֲנָשִׁים
הֵהֱם הַהֲלֹכִים לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ:

כ"ט"ו וַיְהוֹשֶׁעַ וְכָלֵב חֵיו • מַה תְּלַמּוּד לֹמֵר "חֵיו מִן־הָאֲנָשִׁים הֵהֱם"? אֲלֵא מְלַמֵּד שְׁנַטְלוּ (כ"ב ק"ו) חֻלְקָם שֶׁל
מְרָגְלִים בְּאָרֶץ וְקָמוּ תַחְתִּיָּהֶם לְחַיִּים.

כ"ט"ו וַיְהוֹשֶׁעַ וְכָלֵב חֵיו • מַה תְּלַמּוּד לֹמֵר "חֵיו מִן־הָאֲנָשִׁים הֵהֱם"? אֲלֵא מְלַמֵּד שְׁנַטְלוּ (כ"ב ק"ו) חֻלְקָם שֶׁל
מְרָגְלִים בְּאָרֶץ וְקָמוּ תַחְתִּיָּהֶם לְחַיִּים.

לט וּמְלִיל מִשֶּׁה יְת פְּתַגְמֵיָּא הָאֵלִין לְכָל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאֶתְאֲבָלוּ עֲמָא לְחֻדָּא:

(לט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיִּתְאֲבָלוּ הָעָם מְאֹד:

(מ) וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֶּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל־רֹאשׁ־הָהָר לֵאמֹר הֲנִנּוּ וַעֲלִינוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־אָמַר יְהוָה כִּי חֲטָאנוּ:

מ וַאֲקַדְדִּימוּ בַצֶּפְרָא וּסְלִיקוּ לְרִישׁ טוֹרָא לְמִימַר הָא אֲנַחְנָא סְלִקִּין לְאַתְרָא דִּי אָמַר יְי אַרִי חֲכָנָא:

כ"ט אֶל־רֹאשׁ־הָהָר • הוא הַר הַרְרֹף הָעוֹלָה לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל • הֲנִנּוּ וַעֲלִינוּ אֶל־הַמָּקוֹם • לְאַרְץ־יִשְׂרָאֵל • אֲשֶׁר־אָמַר ה' • לְתַתָּה לָנוּ, שָׁם נַעֲלֶה • כִּי חֲטָאנוּ • עַל אֲשֶׁר אָמַרְנוּ: "הֲלֹא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרַיִם?"

(מא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לָּמָּה זֶה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־פִּי יְהוָה וְהוּא לֹא תַצְלַח:

מא וַאֲמַר מֹשֶׁה לְמָא לְמָא דְנָן אַתּוּן עֹבְרִין עַל גְּזֵרַת מִימְרָא דִּינִי וְהִיא לֹא תַצְלַח:

כ"ט וְהִיא לֹא תַצְלַח • זו שאתם עושין, לא תצליח.

(מב) אֶל־תַּעֲלוּ כִּי אֵין יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנְגַּפוּ לִפְנֵי אִיבֵיכֶם:

מב לֹא תַסְקוּן אַרְי לִית שְׁכַנְתָּא דִּינִי בִינִיכּוֹן וְלֹא תַתְּבְרוּן קָדָם בְּעַלֵי דְבְּכִיכּוֹן:

(מג) כִּי הֵעַמְלִקִי וְהִפְנַעְנִי שָׁם לִפְנֵיכֶם וּנְפַלְתֶּם בַּחֲרֵב כִּי־עַל־כֵּן שִׁבְתֶּם מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְלֹא־יְהִיֶּה יְהוָה עִמָּכֶם:

מג אַרְי עֲמַלְקָא וְכַנְעַנָּא תַמָּן קְדַמִּיכּוֹן וְתַפְלוּן בְּחַרְבָּא אַרְי עַל כֵּן תַכְתּוֹן מִבְּתַר פְּלַחְנָא דִּינִי וְלֹא יְהִי מִימְרָא דִּינִי בְּסַעֲדִכּוֹן:

כ"ט כִּי־עַל־כֵּן שִׁבְתֶּם • פְּלוֹמֵר: כִּי זֹאת תְּבֹא לָכֶם עַל אֲשֶׁר שִׁבְתֶּם וְגו'.

(מד) וַיַּעֲפְלוּ לַעֲלוֹת אֶל־רֹאשׁ הָהָר וַאֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה וּמֹשֶׁה לֹא־מָשׂוּ מִקְרֵב הַמַּחֲנֶה:

מד וַאֲרָשְׁעוּ לְמַסַּק לְרִישׁ טוֹרָא וַאֲרוֹן קְנָמָא דִּינִי וּמֹשֶׁה לֹא עָדוּ מִגּוֹ מְשַׁרְיָתָא:

כ"ט וַיַּעֲפְלוּ • לְשׁוֹן חֲזָק, וְכֵן (חֲבֻקֹק ב): "הִנֵּה עֲפֹלָה". אינגרִי"ש בְּלַע"ז. לְשׁוֹן עֲזוּת; וְכֵן (מִיכָה ד): "עֲפֹל בַת־צִיּוֹן" (ישעיה לב): "עֲפֹל וּבַחֲן". וּמְדַרְשׁ תַּנְחוּמָא מְפָרְשׁוּ: לְשׁוֹן אֶפֶל; הֵלְכוּ חֲשָׁכִים שְׁלֹא בְרִשׁוֹת.

(מה) וַיִּרַד הָעַמְלִקִי וְהִפְנַעְנִי הַיֵּשֶׁב בְּהַר הַהוּא וַיִּכּוּם וַיִּפְתּוּם עַד־הַחֲרָמָה:

מה מִה וּנְחַת עֲמַלְקָא וְכַנְעַנָּא דִּיתֵב בְּטוֹרָא הַהוּא וּמַחֲנוּן וּטְרַדְנוּן עַד חֲרָמָה:

כ"ט וַיִּפְתּוּם • פְּמו (דברים ט): "וְאָכַת אֹתוֹ טַחוּן" - מִפֶּה אַחַר מִפֶּה. עַד־הַחֲרָמָה • שֵׁם הַמָּקוֹם נִקְרָא עַל שֵׁם הַמְּאָרֶע.

טו (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א וּמַלִּיל יְי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

(ב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ אֶל־אֶרֶץ מוֹשְׁבַתֵיכֶם אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם:

ב מַלְל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן אַרְי תַּעֲלוּן לְאַרְעַ מוֹתְבְּנִיכּוֹן דִּי אָנָּא יְהִי לְכוֹן:

כ"ט כִּי תִבְאוּ • בְּשׂוֹר לָהֶם שִׁיכְנוּסוּ לְאַרְץ.

בעל הטורים

(מ) וַיַּעֲלִינוּ. ב' בַּמְסוּרָה. "הֲנִנּוּ וַעֲלִינוּ". לה' מעצור להושיע ברב או במעט". אלו היו ששים רבוא ונפלו, ויהונתן לא שמאזל א"ד, ט. וְהוּא שְׁאָמַר (שם ש"ס, ט) "כִּי אֵין הַמַּעֲפִילִים הִנֵּה. תורה מה

(מד) וַיַּעֲפְלוּ. בְּגִימְטְרִיא: צִלְפַּחַד. דְּאִיבָא לְמָאן דְּאָמַר (שבת צ"א א) מִן הַמַּעֲפִילִים הִנֵּה. תורה מה

~ נקודות משיחות קודש ~ (מאמר ד"ה להבין ענין פרשת נסכים, שבת פרשת שלח, מברכים החדש תמוז התשמ"ז)

שָׁזָהוּ הַמִּשְׁפָּחָה לְמַה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר (פְּרָצוֹן הַמִּרְגְּלִים).
דָּזָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר אַרְבַּעַיִם שָׁנָה בְּמַעֲמֹד וּמֵצֵב
הַנִּעֲלָה הַנִּלְלָה, הָרִי זֶה גּוֹפָא הוּא הַכְּנָה אֶל הַפְּנִיסָה לְאַרְצָה
וְהַעֲבֹדָה עִם הָעוֹלָם, דְּדוֹקָא עַל־יְדֵי הַקְּדָמַת הַעֲבֹדָה
ד"בְּכָל מֵאֲדָר", "עוֹשִׂין רְצוֹנֵנוּ שֶׁל מְקוֹם" שֶׁבְּמִדְבָּר,
עַל־יְדֵי־זֶה יְכוּלָה לְהִיזוֹת אַחֲרֵי־כֵן הַעֲבֹדָה עִם הָעוֹלָם
כְּשֶׁבָאוּ לְאַרְצָה בְּשָׁלִימוֹת.

סְמִיכוֹת פְּרֻשַׁת הַנְּסֻכִּים לְפְרֻשַׁת הַמִּרְגְּלִים, כִּי הִתְיַקְוּ עַל
מַעֲשֵׂה הַמִּרְגְּלִים הוּא הִיפָּךְ מֵהַ שְׁעָשׂוּ, וְלִהְיוֹת לְאַרְצָה
דוֹקָא, כִּי תְבוֹאוּ אֶל הָאָרֶץ, וְשֶׁם גּוֹפָא לְעִסוֹק בְּעֲבוּדַת
הַנְּסֻכִּים שֶׁעֲנִינָם הַמִּשְׁכָּה לְמִטָּה וּבִירוֹר הַתַּחֲתוֹן.
עוֹד יֵשׁ לֹמַר, שֶׁהַקִּשְׁרֵי דְפְרֻשַׁת הַנְּסֻכִּים לְפְרֻשַׁת
הַמִּרְגְּלִים אֵינֶנּוּ רַק מְשׁוּם שֶׁהַפְּנִיסָה לְאַרְצָה וְהַעֲבֹדָה
דְּנְסֻכִּים הִיא תִּיקוֹן עַל חֲטָא הַמִּרְגְּלִים, אֲלָא יִתִּירָה מִזֹּאת,

גַּתְעַבְדוּן קְרַבְנָא קְדָם יְיָ עֲלֵתָא אוּ נְכֻסַת
קוּדְשִׁיא לְאַפְרָשָׁא נְדָרָא אוּ כְנֻדְכָתָא אוּ
בְמוֹעֲדֵיכוֹן לְמַעַבְדַּת לְאַתְקַבְּלָא בְרַעוּא קְדָם
יְיָ מִן תּוֹרֵי אוּ מִן עֲנָא:

(ג) וְעִשְׂיָתֶם אִשָּׁה לַיהוָה עֲלֶיהָ אוֹזֶבַח לְפִלֵּא־נֶדֶר
אוּ כְנֻדָּה אוּ בְמוֹעֲדֵיכֶם לְעִשׂוֹת רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה
מִן־הַבָּקָר אוּ מִן־הַצֹּאן:

מוֹעֲדֵיכֶם, שְׁחִיבְתִי אֶתְכֶם לְעִשׂוֹת בְּמוֹעֵד. רֵיחַ
נִיחֹחַ • שִׂיחָה נַחַת רוּחַ לְפָנָי.

כִּי־יִבְרָא וְעִשְׂיָתֶם אִשָּׁה • אֵין זֶה צְוִי, אֲלָא: כְּשֶׁתְּבוֹאוּ
שָׁם וְתַעֲלֶה עַל לְבַבְכֶם לְעִשׂוֹת אִשָּׁה לַיהוָה. לְפִלֵּא־נֶדֶר
אוּ כְנֻדָּה • אוּ שְׁתַּעֲשׂוּ הָאִשָּׁה בְּשִׁבִיל חוֹבַת

דוֹיְקָרֵב דְּמִקְרֵב קְרַבְנָה קְדָם יְיָ מִנְחָתָא
סְלֵתָא עֲשׂוֹנוֹא דְפִילָא בְּרַבְעוֹת הֵינָא
מִשְׁחָא:

(ד) וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב קְרַבְנֵוּ לַיהוָה מִנְחָה סְלֵת
עֲשׂוֹנוֹ בָּלוּל בְּרַבְעִית הַיּוֹם שָׁמֹן:

כִּי־יִבְרָא וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב • תְּקַרְיבוּ נְסֻכִּים וּמִנְחָה לְכָל בְּהֵמָה. הַמִּנְחָה לְלֵיל וְהַשָּׁמֶן נִבְלָל בְּתוֹכָהּ וְהֵינֶן לְסַפְּלִים,
כְּמוֹ שֶׁשְׁנִינֵנוּ בְּמַסְכַּת סִפְּה (סוּכָה מו).

הַיּוֹמָרָא לְנִסְכָּא רַבְעוֹת הֵינָא תַעַבְדַּת עַל
עֲלֵתָא אוּ לְנִכְסַת קוּדְשִׁיא לְאַמְרָא חַד:

(ה) וַיֵּינֶן לְנִסְכֵי רַבְעִית הַיּוֹם תַּעֲשֶׂה עַל־הָעֹלָה אוּ
לְזֶבַח לְפָנֶיךָ הָאֶחָד:

כִּי־יִבְרָא לְפָנֶיךָ הָאֶחָד • עַל כָּל הָאֶמּוֹר לְמַעַלָּה הוּא מוֹסֵב: עַל הַמִּנְחָה וְעַל הַשָּׁמֶן וְעַל הַיַּיִן.

וְאוּ לְדַכְרָא תַעַבְדַּת מִנְחָתָא סְלֵתָא תְרִין
עֲשׂוֹנוֹן דְפִילָא בְּמִשְׁחַת תְּלַתוֹת הֵינָא:

(ו) אוּ לְאִילֵי תַעֲשֶׂה מִנְחָה סְלֵת שְׁנֵי עֲשָׂרִים בָּלוּלָה
בְּשָׁמֶן שְׁלִשִׁית הַיּוֹם:

כִּי־יִבְרָא אוּ לְאִיל • וְאֵם אִיל הוּא. (מִנְחוֹת צא) וְרַבּוֹתֵינוּ דְרָשׁוּ: "אוּ" לְרַבּוֹת אֶת הַפְּלִגְס לְנִסְכֵי אִיל (חולין כג).

וְזַמְרָא לְנִסְכָּא תְּלַתוֹת הֵינָא תְּקַרְבַּת
לְאַתְקַבְּלָא בְרַעוּא קְדָם יְיָ:

(ז) וַיֵּינֶן לְנִסְכֵי שְׁלִשִׁית הַיּוֹם תְּקַרְבֵי רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה:

♦ יום חמישי י"ז סיון ♦

חַוָּרֵי תַעַבְדַּת בְּרַ תּוֹרֵי עֲלֵתָא אוּ נְכֻסַת
קוּדְשִׁיא לְאַפְרָשָׁא נְדָרָא אוּ נְכֻסַת קוּדְשִׁיא
קְדָם יְיָ:

(ח) וְכִי־תַעֲשֶׂה בֶן־בָּקָר עֲלֶיהָ אוֹזֶבַח לְפִלֵּא־נֶדֶר
אוּ־שְׁלָמִים לַיהוָה:

בעל הטורים

טו (ג) וְעִשְׂיָתֶם אִשָּׁה לַיהוָה. סְמָךְ פְּרֻשַׁת נְסֻכִּים לְמַלְחָמָה לְפִי שְׁדַרְךָ לְדוֹר בְּמַלְחָמָה. וְכֵן בְּפִנְחָס' (כו, י) "אֲשֶׁר יֵצֵא לְפָנֵיהֶם",
סְמָךְ מִיַּד פְּרֻשַׁת קְרַבְנֹת. תוֹרָה ד

(ט) וְהִקְרִיב עַל־בֶּן־הַבְּקָר מִנְחָה סֹלֶת שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים בָּלוּל בְּשֶׁמֶן חֲצֵי הַהֵיזֵן:
 ט ויקרב על בר תורי מנחתא סלתא תלתא עשרונים דפילא במשח פלגות הינא:

(י) וַיֵּין תִּקְרִיב לְנֶסֶד חֲצֵי הַהֵיזֵן אִשָּׁה רִיח־גִּיחֵחַ לַיהוָה:
 י וימקרא תקרב לנספא פלגות הינא קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי:

כ"י אשה ריח • אינו מוסב אלא על המנחה והשמן, אבל היין אינו אשה, שאינו נתן על האש.

(יא) כֹּכַה יַעֲשֶׂה לְשׁוֹר הָאֶחָד אוּ לְאֵיל הָאֶחָד או־לֵשָׁה בַּכֶּשֶׂים אוּ בַעֲזִים:
 יא קדין יתעבד לתורא חד או לדכרא חד או לאמר באמריא או בעזינא:

כ"י א לשה וגו' • בין שהוא בככשים, בין שהוא בעזים. ככש ושה קרוים בתוך שנתם. איל • בן שלשה עשר חדש ויום אחד.

(יב) כַּמִּסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כֹכַה תַּעֲשׂוּ לְאֶחָד כַּמִּסְפָּרם:
 יב כמנזן די תעבדון קדין תעבדון לחד כמנניהון:

כ"י כמספר אשר תעשו • כמספר הבהמות אשר תקריבו לקרבן, ככה תעשו נסכים לכל אחד מהם. | כמספרם • כמספרם של בהמות - מספרם של נסכים.

(יג) כָּל־הָאֲזֹרַח יַעֲשֶׂה־כֹּכַה אֶת־אֱלֹהֵי לְהִקְרִיב אִשָּׁה רִיח־גִּיחֵחַ לַיהוָה:
 יג כל יציבא יעבד קדין ית אלין לקרבא קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי:

(יד) וְכִי־יָגֹור אֶתְכֶם גֹּר אוּ אֲשֶׁר־בְּתוֹכְכֶם לְדַרְתֵיכֶם וַעֲשֶׂה אִשָּׁה רִיח־גִּיחֵחַ לַיהוָה כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ בֵּין יַעֲשֶׂה:
 יד ובאי יגור אתכם גר או אשר בתוככם לדרתיכם ועשה אשה ריח-גיחח ליהוה כאשר תעשו בין יעשה:

(טו) תִּקְהַל חֲקֵה אַחַת לָכֶם וְלָגַר הַגֵּר חֲקֵת עוֹלָם לְדַרְתֵיכֶם כַּכֶּם פֶּגַר יְהִי לַפְּנֵי יְהוָה:
 טו תקהל חקא אחת לכם ולגר הגר חקת עולם לדרתיכם ככם פגרא יהיה לפני יהוה:

כ"י ככם פגרא • פמותכם, בן גר. וכן דרד לשון עברית (בראשית יג): "בגן-ה' פארץ מצרים". (מ"א. כב): "כמוני כמוד, כעמי כעמך".

(טז) תֹּרַה אַחַת וּמִשְׁפַּט אֶחָד יְהִי לָכֶם וְלָגַר הַגֵּר אַתְּכֶם: פ
 טז אורימא חדא ודינא חד יהי לכון ולגירא דיתגיר עמכון:

♦ יום שישי י"ח סיון ♦

יז ומליל יי עם משה למימר:

(יז) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

(יח) דִּבַּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה:

יה מלל עם בני ישראל ותימר להון במעלכון לארעא די אנא מעל יתכון לתמן:
מהן, שאינה אלא לאחר ירשה ושיכיה, אף בלן בן. אבל זו נאמר בה: "בבאכם", משנכנסו בה ואכלו מלחמה, נתחייבו בחלה.

כ"י • בבאכם אל-הארץ • משנה "ביאה" זו מפל ביאות שבתורה, שבכלן נאמר: "כיתבאו", לפיכך בלן למדות זו מזו, וכיון שפרט לך הכתוב באחת

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לד עמ' 149)

שלא כבספרי פרשת ראה: "אין והיה אלא מיד". ולהעיר, שרשי השמיט תבת "והיה".

שדקלן נאמר כי תבא, כי תבאו (רש"י טו, יח) בספרי נאמר "שבכל ביאות שבתורה הוא אומר והיה כי תבאו אל הארץ כו". ומשמע, לכאורה, שגם "והיה" אין פרושו 'מיד'. והוא

(יט) וְהָיָה בְּאֲכַלְכֶם מִלַּחֵם הָאָרֶץ תִּרְיָמוּ תְרוּמָה לַיהוָה:

יט ויהי במיכלכון מלחמא דארעא תפרשון אפרשותא קדם יי:

תְרוּמָה לַיהוָה:

(כ) רֵאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם חֶלֶה תִרְיָמוּ תְרוּמָה בְּתְרוּמַת גֶּרֶן בֶּן תִּרְיָמוּ אִתָּהּ:

כ"י ריש אצותכון חלתא תפרשון אפרשותא קמא די מפרשין מן אדרא בן תפרשון תה:

רֵאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם חֶלֶה תִרְיָמוּ תְרוּמָה בְּתְרוּמַת גֶּרֶן בֶּן תִּרְיָמוּ אִתָּהּ:

לשם ה'. חלה • טורטי"ל בלע"ז. בתרומת גרן • שלא נאמר בה שעור, ולא בתרומת מעשר, שנאמר בה שעור. אבל חכמים נתנו שעור לבעל הבית – אחד מעשרים וארבעה, ולנחתום – אחד מארבעים ושמונה.

כ"י • ראשית ערסתיכם • כשתלושו כדי עריסותיכם שאתם רגילין ללוש במדבר, וכמה היא? (שמות טו): "וימדו בעמר", "עמר לגלגלת" (ושעורו ארבעים ושלש ביצים וחמש ביצה) תרימו מראשיתה, כלומר, קדם שתאכלו ממנה, ראשית תלקח חלה אחת תרומה

(כא) מֵרֵאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַיהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם:

כא מריש אצותכון תתנון קדם יי אפרשותא לדריכון:

מֵרֵאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַיהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם:

בלה. תתנו לה' תרומה • (ספרי) לפי שלא שמענו שעור לחלה, נאמר "תתנו", שיהא בה כדי נתינה.

כ"י • מראשית ערסתיכם • (ספרי) למה נאמר? לפי שנאמר: "ראשית ערסתיכם" – שומע אני ראשונה שבעסות, תלמוד לומר: "מראשית" – מקצתה ולא

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"י עמ' 183 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

לה' הארץ ומלוואה

עשה לי את החיל הזה" ח"ו. אף ישראל הארע את שדהו יודע, שגדול התבואה ואיכותה אינם באים מ"כחו" של האדם ח"ו, כ"י אם הקב"ה הוא הנותן לך פח לעשות חיל", ו"ברפת ה' היא תעשיר". ולכן זריעתו אינה מפני שבכח השדה להביא לו פרנסתו, כ"י אם ש"מאמין בחי העולמים", ש"יביא לו את פרנסתו ע"י הזריעה. וזהו תכן מצות חלה, שהאדם מבין ומפיר שלא מיגיעתו

מראשית ערסתיכם תתנו ליהוה תרומה (טו, כא) למה נסמכה פרשת חלה לפרשת ע"ז, לומר לך, שכל המקום מצות חלה כאלו בטל ע"ז (ויקרא רבה פט"ו, ו) אמרו חז"ל (שבת לא, א) "אמונת זה סדר זרעים", ופרש בתוס' (ד"ה אמונת) "שמאמין בחי העולמים וזרע". והחדוש בזה הוא, דהרי המשקיע בעבודת השדה, עלול לחשב, שגדול התבואה ורחוקו שמקבל מעבודה זו, הם תוצאה מגדל יגיעתו והשקעתו בשדהו, ו"כחי ועצם ידי

בעל הטורים

(כ) חלה. תגין על הה"א, ה' דברים חייבין. תורה כא חייבין בחלה, ה' רבעים קמח (כא) מראשית ערסתיכם. הפסוק שתרומת עין יפה אחד ממ'. תורה כב מתחיל במ"ם ומסיים במ"ם. לומר לך, שתרומת עין יפה אחד ממ'. תורה כב

וזהו "כל המקום מצות חלה כאלו בטל ע"ז", כי בקיום מצות חלה מראה האדם שאין כח ושלטיטה לשום דבר מבלעדי ה', ואפי' פרנסתו אינה מוגיעה מעצמה ע"פ דרכי הטבע כ"אם מהקב"ה לבדו.

ועבודתו עשה את החיל הזה, כ"אם הקב"ה לבדו הביא לו את הברכה, ואם פן הרי אין התבואה והעסה שייכים לו, אלא להקב"ה. ולכן הוא נותן את "ראשית עריסותיכם" - "תרומה לה", כי באמת שינת העסה להקב"ה.

(כב) וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל־הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה:

מצוה אחת שהיא ככל המצות: מה העובר על כל המצוות, (כריתות ט) פורק על ומפר ברית ומגלה פנים, אף מצוה זו פורק בה על ומפר ברית ומגלה פנים, ואיזו? זו עבודת כוכבים. **אֲשֶׁר־דִּבֶּר ה' אֶל־מֹשֶׁה** (הוריות ח) "אנכי" ו"לא יהיה לך" - מפני הגבורה שמענום (התלים סב) : "אחת דבר אלהים שתיים-זו שמעתי".

כ"א וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ • (ספרי) עבודת כוכבים היתה בכלל "כל המצוות" שהצבור מביאין עליהם פו, והרי הפתוב מוציאה כאן מכללן, לדון בפר לעולה ושעיר לחטאת. **וְכִי תִשְׁגּוּ וְגו'** • (שם) בעבודת כוכבים - הפתוב מדבר; או אינו אלא באחת מכל המצוות? תלמוד לומר: "את כל המצוות האלה" -

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לח עמ' 57)

וְזָכְרוֹן בֵּין כּוֹרְתֵי הַבְּרִית). **מַגְלָה פְּנִים** - כנגד משפטים, שהם מצוות שכליות, היינו הנהגות ישרות. האדם מוציא אופנים וטעמים חדשים שעל-ידם הוא 'מעקם' ומענות את שכל התורה.

פּוֹרֵק עַל - כנגד חקים, שהם גזרות המלך, ומטרותם קבלת על. **מִפְּרֵי בְרִית** - כנגד עדות, שהם עדות וזכרון לחסדי המקום וכדומה, והם בגדר שמירת 'ברית' (ברית היא אות

(כג) אֵת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֵלֵיכֶם בְּיַד־מֹשֶׁה מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וְהִלַּאֲה לְדֹרֹתֵיכֶם:

ובכל מה שנתנבאו הנביאים, שנאמר: ל"מן-היום אשר צוה ה' והלאה".

כ"א וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ • (ספרי) מגיד, שכל המורה בעבודת כוכבים, ככופר בכל התורה כלה

כד ויהי אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל-העדה פר בן-בקר אחד לעלה לריח ניחח ליהוה ומנחתו ונספו פמשפט ושעיר-עזים אחד לחטת:

(כד) והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל-העדה פר בן-בקר אחד לעלה לריח ניחח ליהוה ומנחתו ונספו פמשפט ושעיר-עזים אחד לחטת:

חסר א', שאינו כשאר חטאות, שכל חטאות שבתורה הבאות עם עולה, החטאת קודמת לעולה, שנאמר (ויקרא ה) : "ואת השני יעשה עולה", וזו עולה קודמת לחטאת.

כ"א וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ • (הוריות ה' ב) אם מעיני העדה נעשתה עברה זו על-ידי שוגג, כגון ששגגו והורו על אחת מן העבודות שהיא מתרת לעבד עבודת כוכבים ככף. **לחטת** • (הוריות יג, וכתובים צ)

(כה) וְכִפֹּר הַפֶּהּ עַל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִסְלַח לָהֶם כִּי־שִׁגְגָה הָיָה וְהֵם הִבִּיאוּ אֶת־קַרְבָּנָם אִשָּׁה לַיהוָה וְחַטָּאתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל־שִׁגְגָתָם:

כה ויכפר בהנא על כל פגשתא דכני ישראל וישתבק להון ארי שלותא היא ואנון איתיאו ית קרבנהון קרבנא קדם יי וחבתהון קדם יי על שלותהון:

כ"א וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ • (ספרי. יבמות ט) זה האמור בפרשה, הוא פר העולה, שנאמר: "אשה לה". **וחטאתם** • זה השעיר.

(כו) וְנִסְלַח לְכָל־עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם כִּי לְכָל־הָעָם בִּשְׁנֵגָה: ׀ ׀ ׀
כו וְיִשְׁתַּבַּק לְכָל כְּנֻשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּיּוֹרָא דִּיתְגַּיֵר בִּיְהוּדָא אַרְי לְכָל עַמָּא בְּשִׁלְוֹתָא:

◆ שבת קודש י"ט סיון ◆

(כו) וְאִם־נִפְשׁ אַחַת תִּחַטָּא בִּשְׁנֵגָה וְהִקְרִיבָה עֹז בַּת־שְׁנֵתָה לַחַטָּאת:
כו וְאִם אָנֹשׁ חַד יַחֻב בְּשִׁלְוֹ וַיִּקְרַב עֹזָא בַת שַׁתָּה לְחַטָּאתָא:

כ"ו - תִּחַטָּא בִּשְׁנֵגָה • בַּעֲבֹדַת כּוֹכְבִים • עֹז בַּת־שְׁנֵתָה • שְׂאֵר עֲבֹדוֹת - יְחִיד מְבִיא בְּשִׁבָה אוֹ שְׁעִירָה, וּבְזוֹ קָבַע לָהּ שְׁעִירָה.

(כז) וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל־הַנֶּפֶשׁ הַשְּׁנֵגַת בַּחַטָּאָה בִּשְׁנֵגָה לְפָנָי יִהְיֶה לְכַפֵּר עֲלָיו וְנִסְלַח לוֹ:
כז וַיִּכְפֹּר כְּהֵנָּא עַל אָנֹשׁ דְּאִשְׁתְּלִי בְּמַחֲבָה בְּשִׁלְוֹ קָדָם יְיָ לְכַפְּרָא עֲלוּהִי וַיִּשְׁתַּבַּק לָהּ:

(כח) הָאֹזֶרֶחַ בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לַעֲשׂוֹהָ בִּשְׁנֵגָה:
כח וַיִּצְיַבָּא בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּיּוֹרָא דִּיתְגַּיֵר בִּיְהוּדָא אוֹרִיתָא חֲדָא יְהִי לְכֹון לְדִיעֲבַד בְּשִׁלְוֹ:

(ל) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה בְּיַד רָמָה מִן־הָאֹזֶרֶחַ וּמִן־הַגֵּר אֶת־יְהוָה הוּא מְגַדֵּף וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקְרַב עַמָּה:
ל וְאָנֹשׁ דִּיעֲבַד בְּרִישׁ גְּלִי מִן נִצְיַבָּא וּמִן גֵּיּוֹרָא קָדָם יְיָ הוּא מְרַגֵּז וַיִּשְׁתַּצִּי אִנְשָׁא יְהִיָּא מְגוֹ עַמָּה:

כ"ל - בְּיַד רָמָה • בְּמַזִּיד • מְגַדֵּף • מְחַרֵּף, כְּמוֹ: (יחזקאל טז) "וְהִתְחַה חֲרָפָה וּגְדוּפָה", (ישעיה לו) "אֲשֶׁר גִּדְּפוּ נַעֲרֵי הַשָּׁמַיִם שֶׁהוּא בְּכַרְתָּ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל".

(לא) כִּי דְבַר־יְהוָה בָּזָה וְאֶת־מִצְוֹתוֹ הִפְרָה וְתַפְרַת הַנֶּפֶשׁ הַהוּא עֹנָה בָּהּ: פ
לא אַרְי עַל מִימְרָא דִּינִי בְּסַר וְיַת פְּקוּדוּהִי אִשְׁנֵי אִשְׁתַּצָּאָה תַּשְׁתַּצִּי אִנְשָׁא הִיאָא חוֹבָה בָּהּ:

כ"א - דְּבַר־ה' • אֲזַהֲרַת עֲבֹדוֹת כּוֹכְבִים מִפִּי הַגְּבוּרָה, וְהִשְׁאֵר - מִפִּי מִשָּׁה • עֹנָה בָּהּ • בְּזִמְנֵי שְׁעֹנָה בָּהּ, שְׁלֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה.

(לב) וַיְהִי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִקְשֵׁשׁ עֲצִים בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת:
לב וַיְהִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּרָא וְאִשְׁכַּחוּ גִבְרָא בַד מְגַבֵּב אֵעִין בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא:

כ"ב - וַיְהִי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַּר וַיִּמְצְאוּ • (ספרי) בְּגִנּוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּבַר הַכְּתוּב, שְׁלֹא שָׁמְרוּ אֶלָּא שַׁבַּת רַאשׁוֹנָה, וּבִשְׁנֵינָה בָּא זֶה וְחָלְלָהּ.

בעל הטורים

(לא) הַכְּרַת תְּכָרְתָּ. בְּגִימַטְרִיא: כַּעֲבֹדָה זָרָה כְּדֹאִיתָא בְּחֹלִין פְּרָק קַמָּא (ה' א). וְסִמְךָ לְהֶם פְּרַשְׁתָּ צִיצִית שְׁשִׁקוּלָה גַם כֵּן בְּכָל הַמִּצְוֹת, דְּכַתִּיב (פסוק ט) "וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה'". כָּל מִצְוֹת ה' עוֹלָה תְּרִי"ב, 'אֲנֹכִי' וְלֹא יְהִיָּה לָךְ' מִפִּי הַגְּבוּרָה שְׁמַעְנִים. תּוֹרָה לֹא

~ נקודות משיחות קודש ~ מתוך 'לקראת שבת'

המעשה הוא העקר

התורה היא בהבנה והשגה, מה שאין כן בארץ ישראל עקר העבודה היא במעשה - מצוות מעשיות, שש שנים תזרע שדר וגו'.

ועל-פי-זה חשבו ישראל דמכינון ש"נגזר עליהן שלא לכנס לארץ", הרי זה סימן ש"אין מחיבים במצוות", שהיא עבודת "ארץ ישראל" פנ"ל.

ועל זה בא ספור המקושש להורות, דאף ש"לשם שמים נתפנו", ומחשבתו ושכלו היו שלמים עם הקב"ה ותורתו, מפל-מקום מכינון שלפעל חלל את השבת במעשה, נתחייב סקילה. והוא הדבר בנוגע לאלו שנסארו ב"מדבר", דאף שרב עסוקים היה בתורה ובהבנת השכל, מפל-מקום הרי הם "מחייבים במצוות", ועקר ענין המצוה - צותא וחבור עם הקב"ה הוא על-ידי מעשה המצוה.

וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת: (טו, לב)

מעשה המקושש היה כו' מיד אחר מעשה מרגלים, דאמר במדרש דלשם שמים נתפנו, שהיו אומרים ישראל, כיון שנגזר עליהן שלא לכנס לארץ ממעשה מרגלים, שוב אין מחיבין במצוות. עמד וחלל שבת, כדי שיהרג ויראו אחרים (תוד"ה אפילו, בבא בתרא קיט, ב)

יש לעין, מהו הטעם לזה שחשבו בני ישראל דמשום שנגזר עליהם שלא לכנס לארץ, אינם מחיבים במצוות, דמדוע יפסרו מחיוב המצוות בשביל זה?

ויבין זה על-פי המבאר ב"ק"ק (ראה לקו"ת ריש פרשתנו, ועוד) שהטעם לזה שרצו המרגלים לשאר במדבר הוא כי עקר עסקם במדבר היה בלמוד התורה וקמחז"ל (מכילתא בשלח טו, טז) לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן, דעקר למוד

לג וקריבו יתה דאשכחו יתה פד מגבב אעין לות משה ולות אהרן ולות כל פגשטא:

(ג) ויקריבו אתו המצאים אתו מקושש עצים אל-משה ואל-אהרן ואל כל-העדה:

כ"ט ~ המצאים אתו מקושש • (ספרי. סנהדרין מ"א) שהתרו בו ולא הניח מלקושש, אף שמצאוהו והתרו בו.

לד ואסרו יתה בבית מטרא ארי לא אתפרש להון מה דיעבדון לה:

(ד) ויניחו אתו במשמר כי לא פרש מה-יעשה לו: ם

להון מה דיעבדון לה: (ספרי. סנהדרין עח) לא היו יודעים באיזו מיתה ימות, אבל יודעים היו שהמחלל שבת במיתה.

כ"ט ~ כי לא פרש מה-יעשה לו • (ספרי. סנהדרין עח) לא היו יודעים באיזו מיתה ימות, אבל יודעים היו שהמחלל שבת במיתה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת קרח, מברכים החודש תמוז, התשכ"ו)

שהתורה היא תורת חסד, בשביל התיקון כו', וכיון שבמאסר לא יכול להיות ענין של הליכה, שזהו תכלית המכון, לכן לא נמצא בתורה עונש של מאסר.

לא מצינו בעונשי התורה ענין של מאסר [ומה שפתוב "ויניחוהו במשמר", הרי זה רק עד שייתברר דינו, ולא בתור עונש] - כי גם עונשי התורה הם ענין של חסד (קשם)

לה ואמר יי למשה אתקטלא יתקטל גברא מרגם יתה פאבניא כל פגשטא מקרא למשריתא:

(ה) ויאמר יהוה אל-משה מות יומת האיש רגום אתו באבנים כל-העדה מחוץ למחנה:

כ"ט ~ רגום • עשה פשנ"ט בלע"ז, וכן: "הלוד" אלנ"ט, וכן: "זכור" ו"שמור".

לואפיקו יתה כל פגשטא למקרא למשריתא ורגמו יתה פאבניא ומית פמא די פקיד יי ית משה:

(ו) ויצאו אתו כל-העדה אל-מחוץ למחנה וירגמו אתו באבנים וימת כאשר צוה יהוה את-משה: פ

כ"ט ~ ויצאו אתו • מפאן, שבית הסקילה חוץ ורחוק מבית-דין (סנהדרין מב).

(ז) ויאמר יהוה אל-משה לאמר: לואמר יי למשה למימר:

לח מלל עם פני ישראל ותימר להון
ועבדון להון פרוספדין על פנפי כסותהון
לדריהון ונתנו על פרוספדא דנפא חוטא
דתכלתא:

לח) דְבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם
צִיצִית עַל־כַּנְפֵי בְּדוּרְיהֶם לְדוֹרָתָם וְנָתַנּוּ עַל־צִיצִית
הַכֹּנֵף פְּתִיל תְּכֵלֶת:

כ"ט) ◀ וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית • על שם הפתילים התלויים
בה, כמו (יחזקאל ח): "וַיִּקְחֵנִי בְּצִיצֵת רֹאשִׁי". דְבַר אַחַר:
צִיצִית – על שם "וראיתם אתו", כמו (שיר ב): "מִצִּיץ
מִן־הַחֲרָכִים". תְּכֵלֶת • (מנחות מד) צָבַע יָרֵק שֶׁל חֲלֹזָן.

לט ויהון לכוון לכרוספדין ונתחזון יתה
ותדכרין ית כל פקודיא די ומעבדון יתהון
ולא תשעון בתר הרהור לככוון ובמר חיזו
עייניכון די אתון טעון בתריהון:

לט) וְהָיָה לָכֵם לְצִיצִית וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־
כָּל־מִצְוֹת יְהוָה וְעָשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתּוּרוּ אַחֲרָי
לְבַבְכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זָנִים אַחֲרֵיהֶם:

כמו "מתור הארץ". הלב והעינים הם מרגלים לגוף,
ומסרסים לו את העברות: העין רואה והלב חומד,
והגוף עושה את העברות.

כ"ט) ◀ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' • שְׁמַנִּין גִּימְטְרִיא
שֶׁל "צִיצִית" – שש מאות, ושמונה חוטים וחמשה
קשרים הרי תרי"ג. וְלֹא־תִתּוּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם •

מ בדיל ותדכרין ומעבדון ית כל פקודי
ותהון קדישין קדם אלהכון:

מ) לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי וְהָיִיתֶם
קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 98)

לאחר מכן לראיה, המביאה לידי זכירת כל המצוות ועשייתן.
ואלו הפסוק שלנו, שבו לא נאמר ראיה, מחדש שמצווה זו
שקולה כנגד כל המצוות, וכפי שכתב רש"י בפסוק הבא.

למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי (טו, מ) המקרשים
הקשו, מה מוסיף פסוק זה על הפסוק הקודם. ויש לומר,
דהנה בפסוק הקודם נאמר רק שמצוות ציצית מביאה

מא אָנָּה יי אלהכון די אפקית יתכוון מארעא
דמצרים למחוי לכון לאלה אָנָּה יי
אלהכון: פ פ פ

מא) אָנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אָנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ונטל שָׁכַר? אָנוּ לֹא עוֹשִׂים וְלֹא נוֹטְלִים שָׁכַר!
— (שבת פ"ח) עַל כְּרַחֲמֵי אֱנִי מִלְּכֶם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר
(יחזקאל ב): "אִם־לֹא בְּיַד חֲזָקָה וְגו' אֶמְלֹךְ עֲלֵיכֶם".
דְבַר אַחַר: לְמָה נֶאֱמַר יִצְיֵאת מִצְרַיִם? אָנִי הוּא
שֶׁהַבְּחִנְתִּי בְּמִצְרַיִם בֵּין טֶפֶה שֶׁל בְּכוֹר לְשֵׁאִינָה שֶׁל

כ"ט) ◀ אָנִי ה' • (ספרי) נֶאֱמַן לְשֵׁלֶם שָׁכַר. אֱלֹהֵיכֶם •
נֶאֱמַן לְהַפְרַע. אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם • (ספרי)
עַל־מִנְת־כֵּן פְּדִיתִי אֶתְכֶם שֶׁתִּקְבְּלוּ עֲלֵיכֶם גְּזוּרֹתַי.
אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • (ספרי) עוֹד לְמָה נֶאֱמַר? כִּדִּי שֶׁלֹּא
יֵאמְרוּ יִשְׂרָאֵל: מִפְּנֵי מָה אָמַר הַמִּקּוֹם? לֹא שֶׁנַּעֲשֶׂה

בעל הטורים

שמר עצמו מעבירה זוכה לעלות
למעלה מח' רקיעים, דכתיב (שמואל א'
כה, טז) "וַהֲיִתָּה נֶפֶשׁ אֲדֹנָי צְרוּרָה בְּצִרוּר
הַחַיִּים". ואם עבר בהן עבירה נידון
בשמונה דינין: בחיובת הקבר,
ובשבעה מדורות של גיהנום. צִיצִית
עולה ת"ר, וחי' חוטיין וחי' קשרים
עולה תרי"ג. לומר לך ששקולה מצוות
צִיצִית כְּכֹל התורה כולה. "בְּכָל עַת
יְהִי בְּגָדֶיךָ לְבָנִים" (קהלת ט, ח)
בגימטריא זה צִיצִית לְבָגְדֵיכֶם. תורה מ

אתכם על פנפי נשרים". תורה לט
(לט) וְרֵאִיתֶם. בגימטריא: צִיצִית ביום.
וּזְכַרְתֶּם אֹתוֹ. כתיב זכירה בציצית.
לְכֹן צָנָה לַעֲשׂוֹת ד' צִיצִיּוֹת בְּאַרְבַּע
כַּנְפוֹת בְּגָדָיו, שֶׁכָּל מְקוֹם שִׁיפְנָה יִזְכָּר.
וּבְכָל אֶחָד ה' קִשְׂרִים, כִּדִּי שִׁיזְכוּר
לְחַמְשָׁה חֲמִשֵׁי תוֹרָה. וְיֵשׁ בְּכָל אֶחָד
שְׁמוֹנֶה חוֹטִין, שִׁימְנַע מִלַּעֲשׂוֹת עֲבִירָה
בְּשְׁמוֹנֶה אֲבָרִים הַמְרַגְלִים אֶת הָאָדָם
לְעִבְרָה, וְאֵלּוּ הֵן: אָזְנוֹם, עֵינִים, פֶּה,
חֹטֵם, יָדִים, רַגְלִים, עֲרוּה וְהֵלֵב. וְאִם

לח) וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית. אמר הקדוש
ברוך הוא: אני רוצה שתהיו מעטפים
כמלאכים לבוש הבדים, וכאשר ראית
אותי מעטף. לכן צנח בתכלת, שדומה
לרקיע ולכסא הכבוד. צִיצִית בֵּאֵת
ב"ש עולה כסא.
צִיצִית בגימטריא צדקות, וגימטריא
נשרים. לומר: מי שהוא זהיר במצוות
צִיצִית, זוכה ורואה פני שכנה, דכתיב
(תהלים יג טו) "אָנִי בְּצַדֵּק אֶחְדָּה פְּנוּיךְ",
וזוכה למה שנאמר (שמות יט, ד) "וְאֶשָּׂא

כִּי־עַל־פְּנֵי־בְגְדֵיהֶם • כָּנְגַד (שמות יט) "וְאִשָּׂא אֶתְכֶם עַל־פְּנֵי נְשָׁרִים". עַל אֲרֻבַּע כְּנָפוֹת, וְלֹא בַעֲלַת שֵׁלֶשׁ, וְלֹא בַעֲלַת חֲמִשׁ (זבחים י"ח ב) - (ר"ל שאין עושין ה' ציצית לחמש כנפות אלא ד' בד' כנפות המרוחקות ועיין בטור אור"ח סי' י) כָּנְגַד אֲרֻבַּע לְשׁוֹנוֹת שֶׁל גְּאֻלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר כְּמִצְרַיִם (שמות ה) : "וְהוֹצֵאתִי", "וְהִצַּלְתִּי", "וְגֵאֻלְתִּי", "וְלִקַּחְתִּי". פְּתִיל תְּכֵלֶת • (ספרי) עַל שֵׁם שְׁכוּל בְּכוֹרוֹת. תְּרַגּוּם שֶׁל שְׁכוּל: "תְּכֵלֶת", וּמִפְתָּם הִיָּתָה בְּלִילָה, וְכֵן צָבַע הַתְּכֵלֶת דוֹמָה לְרִקִּיעַ הַמַּשְׁחִיר לַעֵת עֶרֶב. וּשְׁמוֹנָה חוּטִים שָׁבָה – כָּנְגַד שְׁמוֹנָה יָמִים שֶׁשָּׂהוּ יִשְׂרָאֵל, מְשִׁיֻצָּאוּ מִמִּצְרַיִם עַד שֶׁאָמְרוּ שִׁירָה עַל הַיָּם:

בְּכוֹר, אֲנִי הוּא עֲתִיד לְהִבְחִין וְלְהַפְרַע מִן הַתּוֹלָה קָלָא אֵילָן בְּבִגְדוֹ, וְאוֹמֵר תְּכֵלֶת הוּא (ב"מ ס"א). וּמִיִּסְדּוֹ שֶׁל רַבִּי מִשֶּׁה הַדְרָשָׁן הֶעֱתִקְתִּי: לְמָה נִסְמְכָה פְּרֻשַׁת מְקוֹשֶׁשׁ לְפָרֻשַׁת עֲבוּדַת כּוֹכָבִים? (חולין ה) לוֹמֵר, שֶׁהַמְחַלֵּל אֶת הַשֶּׁבֶת כְּאִילוֹ עוֹבֵד עֲבוּדַת כּוֹכָבִים, שְׂאָף הֵיא שְׁקוּלָה כָּל הַמְצוּוֹת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּעִזָּרָא: (נחמיה ט) : "וְעַל הַר־סִינַי יִרְדֶּת [וְתַתֵּן לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת]. וְאֵת שֶׁבֶת קִדְשָׁךְ הוֹדַעְתָּ לָהֶם". וְאֵף פְּרֻשַׁת צִיצִית, לְכָךְ נִסְמְכָה לְאֵלוֹ, לְפִי שְׂאָף הֵיא שְׁקוּלָה כָּנְגַד כָּל הַמְצוּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי":

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (אגרות קדש יט עמ' שדח)

נִבְרָאוּ הָעֵינַיִם – הָרִי הוּא 'סוּמָא' לְפִי שְׁעָה, וְעוֹד גְּרוּעַ מִכָּף. וְהָרִי אָמְרוּ רַז"ל: "סוּמָא חֲשׂוּב כְּמֹת".

וְלֹא תִתְּנוּ אַחֲרַי עֵינַיִם (טו, לט)

מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּעֵינָיו בְּאֶפֶן הָאֶסּוּר, הַפֶּךְ הַתְּכֵלֶת שֶׁבְּשִׁבְלָה

ק"ט פסוקים, פ"ט ט"מ. חסלת פרשת שלח

ההפטרה לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רלג - רלה

אגרות קודש

ב"ה, ט' סיון, ה'תשכ"ב

ברוקלין, נ. י.

התלמידים ש"י

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבכם מיום ד' בסיון על דבר סיום התלמידים ש"י של כיתה ח', שיתקיים אי"ה ביום טו"ב (י"ז) בסיון.

וביחוד נעם לי להודיע שחלק מהתלמידים, ואתם הכותבים בפרט, תמשיכו למודכם בישיבה. ואשריכם ומה טוב חלקכם שזכיתם לכך. ותקוותי שתשפיעו על האחרים שכולם ימשיכו בישיבה לימוד תורתנו הקדושה, תורת חיים, שנקראת כך על שם שהיא נותנת חיים ללומדי ומקיימי, ולא רק חיים נצחיים בעולם הבא, אלא גם חיים כפשוטם בעולם הזה, חיים מאושרים בגשמיות וברוחניות, וכיוון שהעניין לטובתם ולטובת בני משפחתם, הרי מצוות ואהבת לרעך כמוך, שהיא כלל גדול בתורה, מחייבת שתשתדלו להשפיע עליהם להמשיך לימודם בישיבה, ודברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב.

ימים אלו, ימי תשלומין לזמן מתן תורתנו, ימי סגולה הם, והתקווה שחגותם חג קבלת התורה בשמחה ובפנימיות ותמשיכו משמחה זו בכל ימות השנה, עד שבכל יום ויום יהיו דברי התורה כחדשים בעיניכם, כציווי חכמינו זכרונם לברכה, כמו בשעה שניתנה התורה על ידי משה רבינו במעמד הר סיני.

וינעם לי להתבשר טוב בכל האמור.

ברכה להצלחה בלימוד התורה ובקיום המצוות בהידור.

עַל־י שָׁקַר זָדִים אֲנִי בְּכֹל־לֵב | אֶצֶר פְּקוּדֶיךָ: ע טַפְּשׁ
 כְּחֹלֵב לֶבֶם אֲנִי תוֹרַתְךָ שִׁעֲשַׁעְתִּי: טז טוֹב־לִי
 כִּי־עֲנִיתִי לְמַעַן אֲלַמֵּד חֻקֶיךָ: טז טוֹב־לִי תוֹרַת־פִּיךָ
 מֵאֲלֹפֵי זָהָב וְכֶסֶף: י עַד יָדִיךָ עֲשׂוּנִי וַיְכַוְנֵנִי הַבִּינִי
 וְאֲלַמְּדֵה מִצְוֹתֶיךָ: טז יִרְאֶיךָ יִרְאוּנִי וַיִּשְׂמְחוּ כִּי לְדַבְּרֶךָ
 יִחַלְתִּי: טז יְדַעְתִּי יְהוָה כִּי־צַדִּיק מִשְׁפָּטֶיךָ וְאִמּוּנָה
 עֲנִיתָנִי: טז יְהִי־נָא חֶסֶדְךָ לְנַחֲמֵנִי כַּאֲמַרְתָּךְ לְעַבְדְּךָ:
 טז יְבֹאוּנִי רַחֲמֶיךָ וְאֲחִיּוּהַ כִּי־תוֹרַתְךָ שִׁעֲשַׁעְתִּי: טז יִבְשׁוּ
 זָדִים כִּי־שָׁקַר עֲוֹתוֹנִי אֲנִי אֲשִׁיחַ בְּפִקּוּדֶיךָ: טז יִשׁוּבוּ
 לִי יִרְאוּךָ וְיִדְעִי עֲדֹתֶיךָ: טז יְהִי־לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶיךָ
 לְמַעַן לֹא אֲבוֹשׁ: טז כִּלְתָה לְתִשׁוּעָתְךָ נַפְשִׁי
 לְדַבְּרֶךָ יִחַלְתִּי: טז כִּלּוֹ עֵינֵי לְאֲמַרְתְּךָ לְאֹמַר מַתִּי
 תִּנְחַמְנֵנִי: טז כִּי־יְהִיִּיתִי כַּנָּאֵד בְּקִיטוֹר חֻקֶיךָ לֹא
 שָׁכַחְתִּי: טז כִּמְהָ יִמְרַעֲבֶדְךָ מַתִּי תַעֲשֶׂה בְרַדְפִּי
 מִשְׁפָּט: טז כִּרְוִלֵי זָדִים שִׁיחֹת אֲשֶׁר לֹא כְתוּרַתְךָ:
 טז כִּל־מִצְוֹתֶיךָ אִמּוּנָה שָׁקַר רַדְפוּנִי עֲוֹרֵנִי: טז כַּמְעַט
 כִּלּוּנִי בְּאֶרֶץ וְאֲנִי לֹא־עֹבֶבְתִי פִקּוּדֶיךָ: טז כַּחֲסֶדְךָ חִנְיִי
 וְאֲשַׁמְרֶה עֲדוֹת פִּיךָ: טז לְעוֹלָם יְהוָה דְּבָרְךָ נֶצֶב
 בְּשָׁמַיִם: טז לְדֹר וָדֹר אִמּוּנָתְךָ כּוֹנֵנֶת אֶרֶץ וְתַעֲמֹד:
 טז לְמִשְׁפָּטֶיךָ עֲמִדוּ הַיּוֹם כִּי הִכַּל עַבְדֶיךָ: טז לוֹלֵי
 תוֹרַתְךָ שִׁעֲשַׁעְתִּי אֹז אֲבֹדְתִי כַּעֲנִי: טז לְעוֹלָם לֹא־
 אֲשַׁפֵּחַ פִּקּוּדֶיךָ כִּי כִּם חִיִּיתִנִּי: טז לִךְ־אֲנִי הוֹשִׁיעֵנִי כִּי
 פִקּוּדֶיךָ דִּרְשָׁתִּי: טז לִי קוֹו רְשָׁעִים לְאֲבֹדְנִי עֲדֹתֶיךָ
 אֲתַבּוֹנֵן: טז לְכֹל־תַּכְלֶה רְאִיתִי קֶץ רַחֲמֶה מִצְוֹתְךָ
 מֵאֹד: טז מֵה־אֲהַבְתִּי תוֹרַתְךָ כֹּל־הַיּוֹם הִיא
 שִׁיחֹתִי: טז מֵאִיבֵי תַחֲפֹמְנִי מִצְוֹתְךָ כִּי לְעוֹלָם הֵיאֵלִי:
 טז מִכֹּל־מַלְמְדֵי הַשִּׁפְלָתִי כִּי עֲדוֹתֶיךָ שִׁיחָה לִּי:
 טז מִזִּקְנִים אֲתַבּוֹנֵן כִּי פִקּוּדֶיךָ נֶצְרַתִּי: טז מִכֹּל־אֶרֶץ
 רַע כִּלְאֵתִי רָגְלִי לְמַעַן אֲשַׁמֵּר דְּבָרְךָ: טז מִמִּשְׁפָּטֶיךָ
 לֹא־סָרְתִי כִּי־אֲתָה הוֹרַתִּנִּי: טז מֵה־נִּמְלָצוּ לִחֲפֵי
 אֲמַרְתָּךְ מִדְּבַשׁ לְפִי: טז מִפִּקּוּדֶיךָ אֲתַבּוֹנֵן עַל־פֶּן
 שָׁנֵאתִי | כֹּל־אֶרֶץ שָׁקַר: טז גֵּר־לְרַגְלִי דְבָרְךָ וְאוֹר
 לְנִתְיָבְתִּי: טז נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָה לְשֹׁמֵר מִשְׁפָּטִי צַדִּיק:
 טז נַעֲנִיתִי עַד־מֵאֹד יְהוָה חִנְיִי כְּדַבְּרֶךָ: טז נִבְּוֹת כִּי
 רָצִיה־נָא יְהוָה וּמִשְׁפָּטֶיךָ לְמִדְנִי: טז נַפְשִׁי בִכְפִי תָמִיד
 וְתוֹרַתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי: טז נִתְּנוּ רִשְׁעִים פֶּחַ לִי
 וּמִפִּקּוּדֶיךָ לֹא תַעֲיִתִי: טז נַחֲלָתִי עֲדוֹתֶיךָ לְעוֹלָם
 כִּי־שִׁשׂוֹן לִבִּי הִמָּה: טז נְטִיתִי לְבִי לַעֲשׂוֹת חֻקֶיךָ

כִּי נִדְבַרו עֲבָדֶיךָ יִשִׁיחַ בְּחֻקֶיךָ: טז גַּם־עֲדֹתֶיךָ שִׁעֲשַׁעְתִּי
 אֲנִשִּׁי עֲצָתִי: טז דְּבַקָּה לְעַפְר נַפְשִׁי חִנְיִי כְּדַבְּרֶךָ:
 טז דְּרָכֵי סִפְרֵתִי וְתַעֲנֵנִי לְמִדְנִי חֻקֶיךָ: טז דְּרֹךְ־פִּקּוּדֶיךָ
 הַבִּינֵנִי וְאֲשִׁיחָה בְּנִפְלְאוֹתֶיךָ: טז דִּלְפָּה נַפְשִׁי מֵהַתּוֹנֶה
 קְלִימִנִי כְּדַבְּרֶךָ: טז דְּרֹךְ־שָׁקַר הִסַּר מִמֶּנִּי וְתוֹרַתְךָ חִנְיִי:
 טז דְּרֹךְ־אִמּוּנָה בְּחֻרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ שׂוֹתִי: טז דְּבַקְתִּי
 כַּעֲדוֹתֶיךָ יְהוָה אֶל־תְּבַשְׁטֵנִי: טז דְּרֹךְ־מִצְוֹתֶיךָ אֶרְוֶן כִּי
 תִרְחִיב לְבִי: טז הִרְנִי יְהוָה דְּרֹךְ חֻקֶיךָ וְאֲצַרְנָה
 עַקֵּב: טז הַבִּינֵנִי וְאֲצַרְהָ תוֹרַתְךָ וְאֲשַׁמְרֶנָּה כְּכֹל־לֵב:
 טז הִדְרִיכֵנִי בְּנִתְיָב מִצְוֹתֶיךָ כִּי־בָו חֲפַצְתִּי: טז הַטִּלְכֵי
 אֶל־עֲדוֹתֶיךָ וְאֵל אֶל־בָּצַע: טז הַעֲבֵר עֵינֵי מֵרְאוֹת שָׂוֹא
 כְּדַבְּרֶךָ חִנְיִי: טז הַקֵּם לְעַבְדְּךָ אֲמַרְתָּךְ אֲשֶׁר לִירְאֵתְךָ:
 טז הַעֲבֵר חֲרַפְתִּי אֲשֶׁר יִגְרַתִּי כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים:
 טז הַנְּהַ תִּאֲבָתִי לְפִקּוּדֶיךָ בְּצַדִּיקְתְּךָ חִנְיִי: טז וַיְבֹאוּנִי
 חֶסֶדְךָ יְהוָה תִּשׁוּעָתְךָ כַּאֲמַרְתָּךְ: טז וְאֲעֲנֶה חֲרָפִי
 דְּבַר כִּי־בִטַחְתִּי כְּדַבְּרֶךָ: טז וְאֶל־תִּצַּל מִפִּי דְבַר־אֲמַת
 עַד־מֵאֹד כִּי לְמִשְׁפָּטֶיךָ יִחַלְתִּי: טז וְאֲשַׁמְרֶה תוֹרַתְךָ
 תָּמִיד לְעוֹלָם וְעַד: טז וְאֲתַהַלֵּכֶה בְּרַחֲמֶה כִּי פִקּוּדֶיךָ
 דִּרְשָׁתִּי: טז וְאֲדַבְּרָה בְּעֲדֹתֶיךָ נֶגֶד מַלְאָכִים וְלֹא אֲבוֹשׁ:
 טז וְאֲשַׁתְּעִשֶׂע בְּמִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אֲהַבְתִּי: טז וְאֲשַׂא־כֹפִי
 אֶל־מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר אֲהַבְתִּי וְאֲשִׁיחָה בְּחֻקֶיךָ: טז זָכַר־
 דְּבַר לְעַבְדְּךָ עַל אֲשֶׁר יִחַלְתִּנִּי: טז זֹאת נַחֲמֵתִי כַּעֲנִי
 כִּי אֲמַרְתָּךְ חִתִּיתִּי: טז זָדִים הִלְצִנִּי עַד־מֵאֹד מֵתוֹרַתְךָ
 לֹא נְטִיתִי: טז זָכַרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ מֵעוֹלָם | יְהוָה
 וְאֲתַנְּחֵם: טז זְלַעְפָּה אֲחֹתִנִּי מִרְשָׁעִים עֹזְבֵי תוֹרַתְךָ:
 טז זִמְרוֹת הַיּוֹלֵי חֻקֶיךָ בְּבֵית מְגוּרֵי: טז זָכַרְתִּי בְלִילָה
 שִׁמְךָ יְהוָה וְאֲשַׁמְרֶה תוֹרַתְךָ: טז זֹאת הִתְהַלֵּלִי כִּי
 פִקּוּדֶיךָ נֶצְרַתִּי: טז חֲלָקִי יְהוָה אֲמַרְתִּי לְשֹׁמֵר
 דְּבָרֶיךָ: טז חֲלִיתִי פִנְיֶךָ בְּכֹל־לֵב חִנְיִי כַּאֲמַרְתָּךְ:
 טז חֲשַׁבְתִּי דְרָכֵי וְאֲשִׁיבָה רַגְלִי אֶל־עֲדוֹתֶיךָ: טז חֲשַׁתִּי
 וְלֹא הִתְמַהֲמַהְתִּי לְשֹׁמֵר מִצְוֹתֶיךָ: טז חֲבָלֵי רִשְׁעִים
 עֲוִדְנִי תוֹרַתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי: טז חֲצוֹת־לַיְלָה אֶקוּם
 לְהוֹדוֹת לִךְ עַל מִשְׁפָּטִי צַדִּיק: טז חֶבֶר אֲנִי לְכֹל־אֲשֶׁר
 יִרְאוּךָ וְלִשְׁמֹרֵי פִקּוּדֶיךָ: טז חֶסֶדְךָ יְהוָה מִלְּאֵה הָאֶרֶץ
 חֻקֶיךָ לְמִדְנִי: טז טוֹב עֲשִׂיתָ עִם־עַבְדְּךָ יְהוָה
 כְּדַבְּרֶךָ: טז טוֹב מַעַם וְדַעַת לְמִדְנִי כִּי בְּמִצְוֹתֶיךָ
 הִאֲמַנְתִּי: טז טָרַם אֲעֲנֶה אֲנִי שֹׁנֵן וְעֵתָה אֲמַרְתָּךְ
 שְׁמֵרְתִּי: טז טוֹב־אֲתָה וּמְטִיב לְמִדְנִי חֻקֶיךָ: טז טַפְּלוּ

לְעוֹלָם עֶקֶב: **ס** קב סַעֲפִים שְׁנֵאתִי וְתוֹרַתְךָ אֶהְבֵּתִי: קיד
 סִתְרִי וּמִנֵּי אֶתָּה לְדַבְרֶךָ יִחַלְתִּי: קכו סוֹרוּ מִמֵּנִי
 מְרַעִים וְאַצְרָה מִצּוֹת אֱלֹהֵי: קכז סִמְכֵנִי כְּאִמְרַתְךָ
 וְאַחִיה וְאַל־תְּבִישֵׁנִי מִשֹּׁכְרֵי: קח סַעֲדֵנִי וְאוֹשַׁעַה
 וְאַשְׁעָה בְּחֻקֶיךָ תָּמִיד: קיח סִלֹּת פְּלִשְׁוֹנִים מִחֻקֶיךָ
 כִּי־יִשְׁקֹר תִּרְמִיתֶם: קיט סִגְוִים הַשִּׁפְתַּי כְּלִרְשָׁעֵי־אֶרֶץ
 לָכֵן אֶהְבֵּתִי עֲדֹתֶיךָ: קכ סָמַר מִפְּחָדְךָ בְּשָׂרִי
 וּמִמֹּשְׁפָטֶיךָ יִרְאֵתִי: **ע** קכא עֲשִׂיתִי מִשְׁפָּט וְצַדִּיק
 פִּלְתִּינִיחֵנִי לְעִשְׂקֶיךָ: קכב עָרַב עֲבָדְךָ לְטוֹב אֶל־עֵשְׂקֵנִי
 וְדִים: קכג עֵינֵי פָלוּ לִישׁוּעַתְךָ וְלֹא־מֵרַת צַדִּיקֶיךָ:
 קכד עֲשֵׂה עִם־עֲבָדְךָ כְּחֻסְדְּךָ וְחֻקְךָ לְמַדְנִי: קכה עֲבָדְךָ
 אֲנִי הִבִּינִי וְאִדְעָה עֲדֹתֶיךָ: קכו עַת לַעֲשׂוֹת לִיהוָה
 הִפְרוּ תוֹרַתְךָ: קכז עֲלִיפֵן אֶהְבֵּתִי מִצּוֹתֶיךָ מִזֶּה־בִּמְנוֹ:
 קכח עֲלִיפֵן | פִּלְפִּקוּדֶי כָּל־יִשְׂרָאֵל כְּלִי אֶרְחַם שִׁקְר
 שְׁנֵאתִי: **פ** קכט פְּלֹאוֹת עֲדוֹתֶיךָ עֲלִיפֵן נִצַּרְתֶּם נִפְשֵׁי:
 קל פֶּתַח דְּבָרֶיךָ יָאִיר מִבֵּין פְּתִיִים: קלא פִּי־פִעֲרֹתִי
 וְאַשְׁאֵפָה כִּי לְמִצּוֹתֶיךָ יֹאבֵתִי: קלב פִּנְהֵ־אֶלֹי וְחִנֵּנִי
 כְּמִשְׁפָּט לְאַהֲבֵי שְׁמֶיךָ: קלג פִּעְמֵי הַכֶּן בְּאִמְרַתְךָ
 וְאַל־תִּשְׁלַטְכֵּנִי כְּל־אֲנוּן: קלד פִּדְנִי מִעֲשַׁק אָדָם
 וְאַשְׁמְדָה פִּקּוּדֶיךָ: קלה פִּנְיֶךָ הָאֵר בְּעֲבָדְךָ וְלִמְדֵנִי
 אֶת־חֻקֶיךָ: קלו פִּלְגֵי־מִים יִרְדּוּ עֵינֵי עַל־לֹא־שְׁמֵרו
 תוֹרַתְךָ: **צ** קלא צִדִּיק אֶתָּה יְהוָה וְיִשְׂרָאֵל מִשְׁפָּטֶיךָ:
 קלב צוֹיֵת צַדִּיק עֲדֹתֶיךָ וְאִמוּנָה מֵאֵד: קלג צִמְתַּנִּי
 קִנְיַתִּי כִּי־שָׁכַחְו דְּבָרֶיךָ צָרִי: קכד צְרוּפָה אִמְרַתְךָ מֵאֵד
 וְעֲבָדְךָ אֶהְבֵּה: קכה צָעִיר אֲנִי וְנִבְוָה פִּקְדֶיךָ לֹא
 שָׁכַחְתִּי: קכז צַדִּיקְתְּךָ צַדִּיק לְעוֹלָם וְתוֹרַתְךָ אֱמֶת:
 קכח צִרְוֹמְצוֹק מִצְאוֹנִי מִצּוֹתֶיךָ שַׁעֲשַׁעִי: קכט צַדִּיק
 עֲדוֹתֶיךָ לְעוֹלָם הִבִּינִי וְאַחִיה: ק קִנְיַתִּי

כְּכֹל־לֵב עֲנֵנִי יְהוָה חֻקֶיךָ אֶצְרָה: קכו קִרְאֵתֶיךָ
 הוֹשִׁיעֵנִי וְאַשְׁמְרָה עֲדֹתֶיךָ: קכז קִדְמַתִּי בְּנֹשֶׁף וְאוֹשַׁעַה
 לְדַבְרֶךָ יִחַלְתִּי: קכח קִדְמוּ עֵינֵי אֲשֻׁמְרוֹת לְשִׁיחַ
 בְּאִמְרַתְךָ: קכט קוֹלִי שָׁמְעָה כְּחֻסְדְּךָ יְהוָה כְּמִשְׁפָּטֶיךָ
 חִינֵי: קד קָרְבוּ רִדְפֵי וְזֶה מִתּוֹרַתְךָ רַחֲמוּ: קכא קָרוֹב
 אֶתָּה יְהוָה וְכֹל־מִצּוֹתֶיךָ אֱמֶת: קכב קִדְמֵי יִדְעַתִּי
 מִעֲדוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם יִסְדְּתֶם: **ר** קכג רֹאֵה־עֵינֵי וְחַלְצֵנִי
 כִּי־תוֹרַתְךָ לֹא שָׁכַחְתִּי: קכד רִיבָה רִיבֵי וּגְאֹלֵנִי
 לְאִמְרַתְךָ חִינֵי: קכה רְחוֹק מְרַשְׁעִים יִשׁוּעָה כִּי־חֻקֶיךָ
 לֹא דָרְשׁוּ: קכו רְחִמֶיךָ רַבִּים | יְהוָה כְּמִשְׁפָּטֶיךָ חִינֵי:
 קכז רִדְפֵי וְצָרִי מְעַדוֹתֶיךָ לֹא נִטִּיתִי: קכח רִאִיתִי
 בְּגִדִים וְאַתְקוּטְטָה אֲשֶׁר אִמְרַתְךָ לֹא שָׁמְרוּ: קכט רֹאֵה
 כִּי־פִקּוּדֶיךָ אֶהְבֵּתִי יְהוָה כְּחֻסְדְּךָ חִינֵי: קד ראש־דְּבָרְךָ
 אֱמֶת וְלְעוֹלָם כְּלִי־מִשְׁפָּט צַדִּיק: קכא שְׁרִים רִדְפוּנִי
 חֲנָם וּמִדְּבָרְךָ פֶּחַד לִבִּי: קכב שֵׁשׁ אֲנִכִי עַל־אִמְרַתְךָ
 כְּמוֹצֵא שֶׁלֹּל רֵב: קכג שִׁקְר שְׁנֵאתִי וְאַתְעַבָה תוֹרַתְךָ
 אֶהְבֵּתִי: קכד שְׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ עַל מִשְׁפָּטֶיךָ צַדִּיק:
 קכה שְׁלוֹם רֵב לְאַהֲבֵי תוֹרַתְךָ וְאִין־לָמוּ מִכְּשׁוֹל:
 קכו שִׁבְרַתִּי לִישׁוּעַתְךָ יְהוָה וּמִצּוֹתֶיךָ עֲשִׂיתִי:
 קכז שְׁמְרָה נִפְשִׁי עֲדֹתֶיךָ וְאַהֲבֵם מֵאֵד: קכח שְׁמַרְתִּי
 פִּקּוּדֶיךָ וְעֲדוֹתֶיךָ כִּי כֹל־דְּרָכֵי נִגְדֶיךָ: **ת** קכט תִּקְרַב
 רַגְלִי לְפָנֶיךָ יְהוָה כְּדַבְרֶךָ הִבִּינִי: קד תִּבְּוֹא תַחְנַתִּי
 לְפָנֶיךָ כְּאִמְרַתְךָ הִצִּילֵנִי: קכא תִּבְעַנָּה שִׁפְתֵי תַחֲלָה כִּי
 תִּלְמַדְנִי חֻקֶיךָ: קכב תַּעֲזֵן לְשׁוֹנֵי אִמְרַתְךָ כִּי כָּל־
 מִצּוֹתֶיךָ צַדִּיק: קכג תְּהַיִּידֶךָ לְעוֹרֵנִי כִּי פִקּוּדֶיךָ בְּחַרְתִּי:
 קכד תִּאֲבִיתִי לִישׁוּעַתְךָ יְהוָה וְתוֹרַתְךָ שַׁעֲשַׁעִי: קכה תַּחִּיר
 גִּפְשִׁי וְתַחֲלָלְךָ וּמִשְׁפָּטֶיךָ יַעֲזוּרֵנִי: קכו תַּעֲלִיתִי כְּשֶׁה אֲבַד
 בְּקֶשׁ עֲבָדְךָ כִּי מִצּוֹתֶיךָ לֹא שָׁכַחְתִּי:

המשך ביאור למס' בכורות ליום ראשון עמ' א

15 ששנינו בברייתא, מִנְּאֵן לְמַפְרַע – מנה את היוצא ראשון 'עשר'
 16 ואת היוצא אחריו 'תשע' ואת היוצא אחריו 'שמונה' וכו', עֲשִׂירִי
 17 שְׁבַמְנִין (-היוצא אחרון) הוּא קְדוּשָׁה וּבְשִׁלְמָא לְמֵאֵן דְּאִמְר
 18 לְמִנְּו כְּהִמּוֹת הוּא קְדוּשָׁה, שְׁפִיר – מובן מזה שמתקדש זה שקרא
 19 לו בסוף 'אחד', שהרי הוא יצא עשירי מהדיר. אֵלֵא לְמֵאֵן דְּאִמְר
 20 לְמִנְּו שְׁלוֹ הוּא קְדוּשָׁה – לדעת רב מארי שהעשירי לפי מניינו
 21 של המונה הוא הקדוש, הרי מי שיצא עֲשִׂירִי, חַד קְרִי לִיה –
 22 המונה קרא לו 'אחד', ולמה הוא קדוש. מתרצת הגמרא: אִמְר
 23 רְבָא, אף לרב מארי, קדושת מעשר חלה על היוצא עשירי
 24 שקרא לו המונה 'אחד', הוּאִיל וְאִתִּיהָ כְּמִנְּוּא פְּרָסָה דְּקָרו
 25 לְעִשְׂרָה חַד – כיון שבמנין שבלשון פרסי, 'עשר' נקרא 'אחד',
 26 נמצא שבקריאת המונה לטלה שיצא עשירי 'אחד', הרי שקרא
 27 לו 'עשירי' בלשון פרסית.

1 האמיתי, עֲשִׂירִי קָא קְרִי לִיה כְּרֹאֵי, שהרי מנינם נקבע לפי
 2 סדר יציאתם מהדיר ולא לפי קריאת המונה, ואם כן, הם אינם
 3 מקולקלים, אלא רק העשירי האמיתי נקרא 'עשירי' והתשיעי
 4 יהיה חולין. מתרצת הגמרא: אִמְר לָךְ רַבִּי יוֹחָנָן – רב כהנא
 5 ישיב שרבי יוחנן יכול לומר, כִּי אִמְנִיָּה אֵנָּה – מזה שאמרתי אני,
 6 שהעשירי למנין היוצאים קדוש, היינו הִיכִי דְּאִיפּוּיָן לְאִפּוּיָן
 7 זוגות זוגות – באופן שהתכוון להוציא את הטלאים בקבוצות,
 8 אבל הִיכָא דְּנִפְק זוג מִמִּילָא בלא שהתכוון לכך, היציאה לא
 9 חשובה כמנין לקדש, אלא גם מניינו מקדש. ולכן כשיצאו שנים
 10 ומנאם 'אחד', ומנה את השלישי כ'שני', נמצא שזה שנמנה
 11 'תשיעי' הוא העשירי האמיתי, וזה שנמנה 'עשירי' הוא האחד
 12 עשר האמיתי, וכיון ששני המניינים חשובים, שני הטלאים
 13 ששייך בהם שם 'עשירי' קדושים.
 14 מקשה הגמרא: תָּא שְׁמַע רֵאיהָ שלמנין בהמות הוא קדוש, ממה

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

בי"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שיי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - ט"ז סיון מפרק עט עד סוף פרק פב</p>	<p>יום ראשון - י"ג סיון מפרק סט עד סוף פרק עא</p>
<p>יום חמישי - י"ז סיון מפרק פג עד סוף פרק פז</p>	<p>יום שני - י"ד סיון מפרק עב עד סוף פרק עו</p>
<p>יום שישי - י"ח סיון מפרק פח עד סוף פרק פט</p>	<p>יום שלישי - ט"ו סיון מפרק עז עד סוף פרק עח</p>
<p>שבת קודש - י"ט סיון פרק כ מפרק צ עד סוף פרק צו</p>	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון י"ג סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 156, פרק ד. כי הנה... עד עמ' עט, הטוב להטיב.

45 ושם "אלקים" מגין על האור של שם הוי' שיוכלו לקבל אותו -
 46 כמו ה"מגן", הנרתק, על השמש. רבנו הזקן יסביר להלן, מדוע
 47 זקוק האור של שם הוי' ל"מגן" כדי שיוכלו לקבל אותו: **דָּשָׁם**
 48 **הַיְוִ"ה** - מלשון מהוה, פְּרוּשׁוֹ שְׁמֵהוּהָ אֵת הַכֹּל מֵאִין לִישׁ, -

49 הערת כ"ק אדמו"ר
 50 שליט"א: "זהו האותיות -
 51 תיבת הוה" - אלו הן שלש
 52 האותיות "הוה" משם
 53 "הוי'" המרכיבות את
 54 המלה "הוה" מלשון מהוה,
 55 וְהַיְוִ"ד - שבשם הוי',
 56 מְשֻׁמָּשׁת - מורה על
 57 הַפְּעֻלָּה שֶׁהִיא בְּלִשׁוֹן
 58 הַיְוִ"ה וְתַמִּיד, - כשרוצים
 59 לומר, שהפעולה לא היתה
 60 רק אי פעם, אלא נמשכת
 61 תמיד, מוסיפים את האות
 62 יו"ד למלת-הפעולה, דבר
 63 המראה על תמידיות
 64 הפעולה. בְּדַפְרֵשׁ רִש"י -
 65 כמו שמפרש רש"י, על
 66 פְּסוּקֵי: "בְּכֹה יַעֲשֶׂה

67 אֵיזֹב בְּלִ תְּקִימִים", - לא כתוב "עשה" אלא "עשה", ביו"ד,
 68 להורות שתמיד היה עושה כך. כך גם היא משמעות היו"ד של
 69 שם הוי', שהפעולה של "הוי'", בריאת הכל "מאין ליש", היא
 70 תמידית, שתמיד בורא הקב"ה את הכל "יש מאין", וְהַיְוִ"ד תְּקִיּוֹת
 71 הַנִּשְׁפָּע בְּכֹל רִגְעַ מִמֶּשׁ בְּכֹל הַכְּרוּאִים מִמוּצֵא פִי ה' וְרוּחוֹ,
 72 וְמֵהוּהָ אוֹתָם מֵאִין לִישׁ בְּכֹל רִגְעַ, כִּי לֹא דִי לָהֶם - לברואים,
 73 בְּמֵה שֶׁנִּבְרְאוּ בְּשֵׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית לְהִיּוֹת קְיָמִים בְּהוֹ, - אלא
 74 מוכרחים הם להיברא תמיד מחדש מ"אין ליש", כְּמוֹ שֶׁנִּתְּבָאָר
 75 לְעֵיל. - זהו ה"שמש" של שם הוי', שאורה מאיר לנבראים, וממנו
 76 הם נוצרים כל רגע "מאין ליש". ברם, מבחינת אור הוי' המאיר
 77 באופן גלוי, היו הנבראים בטלים במציאות לגמרי ולא היתה
 78 נראית שום מציאות של נברא. שהרי, כשהחיות האלקית
 79 המהווה את הנברא מתגלה, לא נראית אז מציאותו של הנברא.
 80 לשם כך נדרש ה"מגן" של שם אלקים, המסתיר על האור של שם
 81 הוי', שלא יהיה גלוי לנברא, וכך מתאפשר לנברא להרגיש את
 82 עצמו כאילו הוא דבר נפרד ועצמאי, ואז נחשב הנברא
 83 ל"מציאות" ול"יש", כפי שיוסבר להלן. וְהַנְּהָ, בְּסִדּוּר שְׁבָחָיו שֶׁל
 84 הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא בְּתִיבֵי: "הַגְּדוֹל הַנְּבוֹר כּו", וּפְרוּשׁ
 85 "הַגְּדוֹל" הִיא מֵדַת חֶסֶד וְהַתְּפִשּׁוּת תְּקִיּוֹת בְּכֹל הָעוֹלָמוֹת
 86 וְכְרוּאִים לְאִין קִין וְתַכְלִית, לְהִיּוֹת בְּרוּאִים - כדי שיתהוו
 87 מֵאִין לִישׁ וְקִימִים בְּחֶסֶד חֶסֶד, - של הקב"ה - בין אם הם ארואים
 88 לכך ובין אם לא, הם קיימים מחסדו של הקב"ה בלבד. וְנִקְרָאת

1 פְּרָק ד. בפרק הקודם, פרק ג', הסביר רבנו הזקן, שכיוון שהכוח האלקי,
 2 שברא את הנברא, "עומד" תמיד בנברא לבראו מחדש - ובאם לא, היה
 3 הנברא חוזר ל"אין" ו"אפס" כמו לפני שנברא - פירוש הדבר, שהנברא
 4 אינו מציאות כלל והוא בטל לגמרי למקורו, דבר ה', הבורא אותו תמיד
 5 מ"אין ליש", ומה שהנברא
 6 נראה לעינינו כ"יש" וממשות,
 7 הרי זה מפני שבעיני הבשר
 8 שלנו אין אנו רואים ואין אנו
 9 משיגים את מקורו, את דבר
 10 ה' - כבמשל של אור השמש,
 11 כשהוא מחוץ למקורו, בגוף
 12 כדור השמש, אלא בחלל
 13 העולם או על הארץ, הוא
 14 נראה אז כ"יש". על כך שאלו:
 15 אמנם במשל, כיוון שאור
 16 השמש אכן אינו נמצא
 17 במקורו בשעה שהוא מאיר
 18 על הארץ - מובן מדוע הוא
 19 נראה כ"יש", אך, בנמשל, הרי
 20 הנברא נמצא תמיד במקורו,
 21 שהוא דבר ה', העומד תמיד
 22 בתוך הנברא - מדוע, איפוא,

23 אין הנבראים בטלים במציאות למקורם, באופן שלא יהיה מקום לחשוב
 24 אותם כ"יש" וכ"מציאות" - כדי להבין זאת, אמר רבנו הזקן שיש
 25 להקדים מה שיוסבר בפרק הנוכחי, שהסיבה לכך היא הכוח האלקי של
 26 צמצום.
 27 כִּי הִנֵּה בְּתִיבֵי: - כתוב בפסוק: "כִּי שְׁמֵשׁ וּמִגֵּן ה' אֱלֹהִים", -
 28 כמו שהשמש מאירה, כך מאיר לנו הקב"ה בשם הוי' שלו, וכמו
 29 ה"מגן" השומר ומבטיח, כך מגן עלינו הקב"ה בשם אלקים שלו.
 30 פְּרוּשׁ - המלה "מִגֵּן" - אין הכוונה למגן סתם שאין לו שייכות
 31 לשמש אודותה מדובר בפסוק, אלא הוּא נִרְתֵּק לְשִׁמְשׁ - כדי
 32 לְהִגֵּן, שְׁיִוְכְלוּ הַכְּרוּאִים לְסַבְלוֹ, - כדי שהנבראים יוכלו לקלוט
 33 את קרני השמש, יש לה לשמש "מגן" ונרתק, המאפשר לנבראים
 34 לקלוט את אור השמש. כְּמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבְּרַךְה':
 35 לְעֵתִיד־לָבָא הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא מוּצִיא חֶמֶה מִנִּרְתֵּקָה,
 36 רִשְׁעִים נְדוּנִין בְּהַ כּו". - הרשעים ייענשו באמצעות החמה
 37 כיוון שלא יהיו מסוגלים לשאת את אורה החזק של השמש -
 38 וצדיקים (לא זו בלבד שיוכלו לשאת את האור, אלא יתירה מזו,
 39 יוכלו) להירפא על-ידי אור השמש - רואים ממאמר זה של
 40 חכמינו ז"ל, שלשמש יש "מגן" ו"נרתק" המאפשר לקבל את אור
 41 השמש. וְכֵמוֹ שֶׁנִּרְתֵּק מִגֵּן כְּעַד הַשְּׁמֵשׁ, - שיוכלו בני האדם
 42 לקבל את אורה, כִּךְ שֵׁם "אֱלֹהִים" מִגֵּן לִישׁ הַיְוִ"ה בְּרוּךְ-הוּא.
 43 - שיוכלו הנבראים לקבל את האור של שם הוי'. - ואם-כן זהו
 44 פירוש "כִּי שמש ומגן הוי' אלקים": שם הוי' הוא כמשל ה"שמש",

1. תהלים פד, יב. 2. ראה נדרים ב, ח. 3. איוב א, ה. וראה רש"י חיי שרה כד, מה. בשלח טו, א. 4. בתפילת שמונה עשרה. ראה יומא סט, ב.

- 1 - מדרת החסד, "גְּדֻלָּה", כִּי - מפני, שְׂבָאָה מְגֻדְלוֹתָ שֶׁל הַקְדוּשָׁה - לְעוֹלָמוֹת וּבְרוּאִים אֵין קֵץ, - מפני שְׂמֵבַע הַטּוֹב - זה שטוב 8
 2 בְּרוּךְ־הוּא בְּכַבּוּדוֹ
 3 וּבְעֲצָמוֹ, כִּי גְדוֹל ה' / שְׂבָאָה מְגֻדְלוֹתָ שֶׁל הַקְדוּשָׁה - מפני 4
 4 וְלִגְדֻלְתּוֹ אֵין חֶקֶר, - מפני 1
 5 שאֵין לָהּ גְבוּל, וְלִכֵּן 2
 6 מְשַׁפֵּיעַ גַּם־כֵּן חַיּוֹת 3
 7 וְהַתְהוּוֹת מֵאֵין לֵישׁ 7
שְׁעַר הַיַּחֲוּד וְהָאֱמוּנָה
 באה מגדולתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו כי גדול ה' / ולגדולתו אין חקר ולכן משפיע ג"כ חיות והתהוות מאין / ליש לעולמות וברואים אין קץ שטבע הטוב להטיב

יום שני י"ד סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' עט, והנה כמו שמדה זו... עד עמ' 158, מאין ליש.

- 15 וְהֵנָּה, כְּמוֹ שְׂמֵבָה זו - מדרת "הגדול", של חסד, היינו
 16 התפשטות חיותו בכל העולמות והנבראים, להוותם מ"אין"
 17 ל"יש", היא שְׂבָחוֹ - ומעלתו, שֶׁל הַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא לְבָדוֹ,
 18 - שרק בו יתברך בלבד קיימת מעלה זו וכוח זה, שְׂאֵין בִּיבֻלָתָ
 19 שׁוֹם נִבְרָא לְבָרָא יֵשׁ
 20 מֵאֵין וְלִתְחִיּוֹתוֹ, - כפי
 21 המובא במדרש⁵, שאילו 4
 22 היו מתקבצים כל ברואי 5
 23 עולם, לא היה 6
 24 באפשרותם לברוא גם לא 7
 25 כנף של "יתוש" ולהכניס 8
 26 בו נשמה; שכן, דבר זה 9
 27 הוא רק בחיק הבורא 10
 28 לברוא "יש" מ"אין". מדה 11
 29 זו היא למעלה לא רק 12
 30 מכוח הנבראים, אלא גם 13
 31 למעלה משכל הנבראים, 14
 32 להבין ולהשיג מדה זו - 15
 33 כפי שמוסבר להלן: וגם 16
 34 מִדָּה זו - של חסד, 17
 35 לברוא "יש" מ"אין", היא 18
 36 לְמַעְלָה מֵהַשְׂבָּלָת כָּל
 37 הַבְּרוּאִים וְהַשְּׂגָתָם, 20
 38 שְׂאֵין כֹּחַ בְּשֶׁבַל שׁוֹם 21
 39 נִבְרָא לְהַשְׂבִּיל - בכוח

שְׁעַר הַיַּחֲוּד וְהָאֱמוּנָה

והנה כמו שמדה זו היא שבחו של הקב"ה לברו שאין / ביכולת שום נברא לברוא יש מאין ולהחיותו וגם מדה / זו היא למעלה מהשכלת כל הברואים והשגתם שאין / כח בשכל שום נברא להשכיל ולהשיג מדה זו ויכלתה / לברוא יש מאין ולהחיותו כי הבריאה יש מאין הוא דבר / שלמעלה משכל הנבראים כי היא ממדת גדולתו של / הקב"ה והקב"ה ומדותיו אחדות פשוט כדאיתא בז"הק / דאיהו וגרמוהי חד וכשם שאין ביכולת שום שכל / נברא להשיג בוראו כך אינו יכול להשיג מדותיו וכמו / שאין ביכולת שום שכל נברא להשיג מדרת גדולתו / שהיא היכולת לברוא יש מאין ולהחיותו כדכתיב עולם / חסד יבנה כך ממש אין ביכלתו להשיג מדרת גבורתו / של הקב"ה שהיא מדרת הצמצום ומניעת התפשטות / החיות מגדולתו מלירד ולהתגלות על הנבראים / להחיותם ולקיימם בגילוי כ"א בהסתר פנים שהחיות / מסתתר בגוף הנברא וכאילו גוף הנברא הוא דבר / בפני עצמו ואינו התפשטות החיות והרוחניות / כהתפשטות הזיו והאור מהשמש אלא הוא דבר בפני

- 40 החכמה, וְלִתְחִיּוֹתוֹ, - בכוח הבינה, מדה זו ויְכַלְתָּה לְבָרָא יֵשׁ
 41 מֵאֵין וְלִתְחִיּוֹתוֹ, כִּי הַבְּרִיאָה יֵשׁ מֵאֵין הוּא דְבַר שֶׁלְמַעְלָה
 42 מְשַׁבָּל הַנְּבִרָאִים, כִּי הִיא - ההתהוות "יש" מ"אין", מִמִּדַּת
 43 גְּדֻלְתּוֹ שֶׁל הַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא, וְהַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא וּמְדוּתוֹ
 44 אֶחָדוֹת פְּשׁוּט, כְּדָאִיתָא - כפי שכתוב בְּזֵהַר הַקְדוּשָׁה
 45 ד'אִיהוּ וְגִרְמוֹהֵי חַד', - שהוא יתברך וכליו וכוחותיו (כלומר,
 46 מדותיו) הם דבר אחד; וְכַשֵּׁם שְׂאֵין בִּיבֻלָתָ שׁוֹם שְׂבָל נִבְרָא
 47 לְהַשִּׁיג בּוֹרְאוֹ - כלומר, את הקב"ה, כִּף אֵינוֹ יָכוֹל - שכלו
 48 של הנברא אינו מסוגל, לְהַשִּׁיג מְדוּתוֹ. - של הקב"ה. שכן,
 49 כאמור, מדותיו הן דבר אחד אתו יתברך, וכשם שאי אפשר
- לְהַשִּׁיג מִדַּת גְּבוּרָתוֹ שֶׁל הַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא, שְׂהִיא מִדַּת -
 וְכוח, הַצְּמִצּוּם וּמְנִיעַת הַתְּפִשּׁוּת הַחַיּוֹת מְגֻדְלוֹתוֹ, -
 יתברך, מְלִירַד וְלִתְגַלּוֹת עַל הַנְּבִרָאִים לְתְחִיּוֹתָם וְלִקְיָמָם
 בְּגִלּוֹי - מדרת הגבורה והצמצום של הקב"ה פועלת שהחיות
 האלקית (המחיה ומקיימת את הנברא) לא תהיה גלויה לנברא,
 כִּי־אֵם - שהחיות תהיה בְּתַסְתֵּר פְּנִים, שֶׂהַחַיּוֹת מְסֻתְתֵר
 בְּגוֹף הַנְּבִרָא, וְכֵאלוֹ גוֹף הַנְּבִרָא הוּא - נראה כְּדָבָר בְּפְנֵי
 עֲצָמוֹ, - וכאילו וְאֵינוֹ הַתְּפִשּׁוּת הַחַיּוֹת וְהַרוּחָנוּת - של
 הכוח האלקי המהווה אותו, כִּהַתְּפִשּׁוּת הַזִּיו וְהָאוֹר
 מֵהַשֶּׁמֶשׁ, אֲלָא הוּא - נראה כְּדָבָר בְּפְנֵי עֲצָמוֹ. וְאֵף שְׂבָאָתָ

5. ראה ירושלמי סנהדרין רפ"ז. ב"ר פל"ט, יד. ספרי ואתחנן ו, ה. ועוד. 6. הקדמת התיקוני זהר (ג, ב). 7. תהלים פט, ג.

31 של נברא אינו יכול להשיג, כמו שאין יכולת בשכל שום
32 נברא להשיג מהות הבריאה מאין ליש. — כך אין הוא יכול
33 להשיג את הצמצום המסתיר ופועל שהנברא יכול להיראות
34 כ"מציאות". לפי מה שהוסבר, שדבר זה שהנברא נראה כ"יש"
35 ו"מציאות", בא מסיבת כח
36 הגבורה והצמצום
37 שלמעלה — משום שכשם
38 שיש לו היכולת להאיר
39 ולגלות אור וחיות, כך יש
40 לו גם היכולת לצמצם
41 ולהסתיר את האור
42 והחיות — אפשר לכאורה
43 לחשוב שהצמצום
44 וההעלם הוא אמיתי;
45 כלומר, אפשר לחשוב
46 שלא רק הנבראים רואים

47 עצמם ל"יש" ו"מציאות", אלא שגם לגבי הקב"ה, הנברא הוא
48 "יש" ו"מציאות", מכיוון שהוא בא עליידי כוח הצמצום
49 המסתיר, וביחס לנברא, הוא כמו שהוא מחוץ למקורו — מציין
50 מיד רבנו הזקן להלן ומסביר, ששניהם, כוח הגילוי לגלות את
51 האור והחיות, וכוח הצמצום להסתיר את האור והחיות, הם
52 שניהם באמת דבר אחד — שכן, זהו הענין של אור וכלי,
53 המאוחדים בתכלית ובשרשם הם ענין אחד לגמרי — וקיים הרי
54 כלל ש"אין עצם מסתיר על עצם", וכפי שמובאת בשולחן ערוך
55 אורח-חיים הראיה לגבי כיסוי הראש, שאין זה נקרא כיסוי
56 כשאדם מניח את ידו על ראשו, מפני שראשו וידו הם אותו
57 "עצם", כך גם בענינו: כיוון שכוח הגילוי וכוח הצמצום הם
58 שניהם דבר אחד, אין זה הסתר והעלם אמיתי; ההסתר הוא רק
59 לגבי הנבראים, להסתיר כדי שהנבראים יראו ל"יש"
60 ו"מציאות", אבל לא לגבי למעלה.

1 אינו — הנברא, דבר בפני עצמו, אלא — הוא, כמו התפשטות
2 האור מהשמש, — כך הנברא הוא התפשטות ממקורו, ה"אין"
3 האלקי; וכיוון שהנברא כלול במקורו, בכוח האלקי, כמו האור
4 בשעה שהוא נמצא בתוך מקורו, היה דבר זה צריך להשפיע
5 שהנברא יהיה בטל
6 במציאות, באותה מדה
7 שאור השמש בטל
8 במציאות במקורו, אך
9 הסיבה לאי ביטולו
10 במציאות היא מפני —
11 מכל-מקום — למרות
12 שהנברא הוא התפשטות
13 אור ממקורו בלבד, הן הן
14 גבורותיו של הקדוש
15 ברוך-הוא, — כביכול,
16 אשר כל יכול, — שהוא

17 לא רק בעל היכולת שיתפשט ויומשך ממנו אור וחיות, אלא
18 הוא גם בעל היכולת לצמצם ולהעלים את האור והחיות —
19 לצמצם החיות והרוחניות הנשפע מרוח פיו ולהסתירו,
20 שלא יבטל גוף הנברא במציאות — כך שלמרות שהנברא
21 הוא לא יותר מאשר התפשטות האור ממקורו, לא יתבטל בכל
22 זאת במציאות, אלא יראה כ"מציאות", כ"יש". וזה אין בשכל
23 שום נברא להשיג מהות הצמצום וההסתר, ושיהיה
24 אף-על-פי-כן — למרות הצמצום וההסתר, גוף הנברא נברא
25 מאין ליש, — שלכאורה, כדי להוות מ"אין" ל"יש" צריך הרי
26 להיות להיפך: ההתגלות של הכוח האלקי, שהרי התהוות היא
27 התגלות ולא הסתרה — כיצד, איפוא, הם שני הדברים יחד: מצד
28 אחד — התגלות הכוח האלקי להוות את הנברא, ומצד שני —
29 צמצומו והסתרו של הכוח האלקי? — מפני שאילו לא יסתתר
30 היה הרי הנברא בטל במציאות, ואם כן הרי זה ענין ששום שכל

שער היחוד והאמונה

עצמו ואף שכאמת אינו דבר בפני עצמו אלא כמו
התפשטות האור מהשמש מכל מקום הן הן גבורותיו
של הקדוש ברוך הוא אשר כל יכול לצמצם החיות
והרוחניות הנשפע מרוח פיו ולהסתירו שלא יבטל גוף
הנברא במציאות וזה אין בשכל שום נברא להשיג
מהות הצמצום וההסתר ושיהיה אעפ"כ גוף הנברא נברא
מאין ליש כמו שאין יכולת בשכל שום נברא להשיג
מהות הבריאה מאין ליש.

יום שלישי ט"ו סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 158, [והנה בחי'... עד עמ' 158, כידוע ל"ח:

76 של האותיות, הן ה' אותיות מנצפ"ה, — שהן "כפולות", ישנה
77 כ' וישנה ך' סופית, וכך בשאר ארבע האותיות, וכפי שמוסבר
78 ב"קבלה" אותיות כפולות אלו הן שורש האותיות, כי — שהן ה'
79 גבורות — אלו הן חמש בחינות הגבורה, המחלקות ומפרידות
80 ההכל והקול בה'
81 מוצאות הפה להתחיות
82 כ"ב אותיות, — כפי
83 שהדבר לדוגמה
84 בגשמיים, שעל-ידי ה'
85 מוצאות הפה" מתחלק
86 ונבדל הבל הקול להברות
87 נפרדות של אותיות
88 ומילים — כך גם ברוחניות
89 למעלה, שישנן ה' גבורות
90 למעלה, היצרות ענין כ"ב אותיות עלינו, ושרש ה' גבורות

61 [והנה, בחינת הצמצום והסתר החיות נקרא — בלשון תורת
62 הקבלה, בשם "פלים", והחיות עצמו — התגלות החיות, נקרא
63 בשם "אור", — שהיא ענין של אור וגילוי; שכלי
64 מכסה על מה שבתוכו — כך בחינת הצמצום מכסה
65 ומסתיר האור והחיות
66 השופע; — הצמצום
67 מכסה ומסתיר על האור,
68 והחיות האלקי השופע
69 לנבראים, שהאלקות לא
70 תיראה, והפלים הן הן
71 האותיות, — של "עשרה
72 מאמרות", או חילופיהן
73 (כפי שאותיות מתחלפות
74 באותיות אחרות) ו"עשרה
75 מאמרות" הם החיות המהווה ומחיה את הנבראים, ששרשן —

שער היחוד והאמונה

[והנה בחי' הצמצום
והסתר החיות נקרא בשם כלים והחיות עצמו נקרא
בשם אור שכמו שהכלי מכסה על מה שבתוכו כך
בחי' הצמצום מכסה ומסתיר האור והחיות השופע
והכלים הן הן האותיות ששרשן ה' אותיות מנצפ"ה
שהן ה' גבורות המחלקות ומפרידות ההכל והקול
בה' מוצאות הפה להתהוות כ"ב אותיות ושרש הה'

- 1 הוא - הבחינה הנקראת ב"קבלה" **"בוצינא דקרדוניתא"**, -
 2 פירוש המלה "קרדוניתא" בארמית, הוא חושך והעלם, והיינו
 3 שזו בחינה של העלם וחושך שלמעלה מאור, **שְׁהִיא** - בחינת
 4 **גְבוּרָה עֲלֵאָה דְעֵתִיק יוֹמִין**, - בפנימיות הכתר, **וְשֵׁרֵשׁ**
 5 **הַחֲסִידִים הוּא נִבְרָן** -
 6 בחינת **חֶסֶד דְעֵתִיק**
 7 **יוֹמִין**, **כִּידוּע לְיודָעִי**
 8 **חֲנִי:** - כפי שהדבר ידוע
 9 ללומדי החכמה הנסתרה,
 10 תורת הקבלה. וכיון שגם
 11 הצמצום של אותיות וגם הגילוי של אור וחיות אלקי, שרשם
- אחד ב"עתיק יומין", מובן הדבר שהצמצום וההסתר אינם
 הסתרה אמיתית. שכן, כאמור, "אין עצם מסתיר על עצם", אם
 הם "עצם" אחד, אין זו הסתרה. ממילא יוצא שהצמצום
 וההסתר, המסתירים כדי שהכוח האלקי המהווה את הנברא
 לא יראה, אין בהם משום
 הסתרה כלל לגבי למעלה
 ח"ו, אלא רק לגבי
 הנבראים בלבד, שהם
 יראו את הבריאה ב"יש"
 ו"מציאות", ואילו לאמיתו
 של דבר בטל כל נברא במציאות לגבי מקורו.

שער היחוד והאמונה

גבורות הוא בוצינא דקרדוניתא שהיא גבורה עילאה
 דעתיק יומין ושרש החסדים הוא ג"כ חסד דעתיק יומין
 כידוע ל"ח:

יום רביעי ט"ז סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 158, פרק ה. והנה על... עד עמ' פ, פרק ג]:

- 23 **פֶּרֶק ה.** בפרק הקודם, פרק ד/ הסביר רבנו הזקן, שמה שהנבראים
 24 נראים ל"מציאות יש", הרי זה כיסבת מדת הגבורה וכוח הצמצום של
 25 הקביה, הגורמים שהחיות האלקית לא תהיה גלויה בנבראים. ולכן,
 26 למרות שהנברא נמצא תמיד במקורו, שהוא הכוח האלקי הבורא אותו
 27 תמיד ובלי הפסק מ"אין"
 28 ל"יש", הרי כיוון שהחיות
 29 והכוח האלקי אינם בהתגלות
 30 לנבראים, חש הנברא את
 31 עצמו כאילו הוא דבר לעצמו.
 32 ואין נראית בנברא האמת
 33 שהוא רק התפשטות מהויו
 34 של מקורו בלבד, כמו
 35 ההתפשטות של האור והויו
 36 מהשמש.
 37 **וְהִנֵּה, עַל זֶה - עַל מַה**
 38 שדובר, שכל התהוותם של הנבראים, שיראו ויחושו עצמם
 39 ל"מציאות יש", באה על-ידי מדת הצמצום, **אֲמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ**
 40 **וְכַרְוִנְסֵי-לְכַרְכְּהָ: "בְּתַחֲלָה עָלָה בְּמַחְשָׁבָה - הַעֲלִינוּהָ, לְכַרְא**
 41 **אֵת הָעוֹלָם בְּמִדַּת הַדִּין**, - שהיא מדת הגבורה והצמצום,
 42 **רְאָה שְׂאֵין הָעוֹלָם מְתַקֵּן** - במדת הדין והצמצום בלבד,
 43 **שֶׁתֵּף בּוֹ - בעולם, מִדַּת רַחֲמִים**", לכאורה אין הדברים
 44 מובנים, שהרי הקב"ה הוא "חפץ חסד" ורוצה לעשות חסד עם
 45 הנבראים, מדוע, איפוא, המחשבה הראשונה היתה לברוא את
 46 העולם במדת הדין? - אלא, לפי מה שהוסבר, מובן הדבר: היות
 47 וכל מציאותם של הנבראים שיראו ויחושו עצמם ל"מציאות"
 48 באה דוקא על-ידי מדת הדין והגבורה, המכסה על החיות
 49 האלקית, ולולא הסתרה זו היו הנבראים בטלים במציאות;
 50 והכוונה העליונה היא הרי שתהיה "מציאות" של נבראים, כי
 51 רק אז שייך בהם ענין העבודה שעל-ידיה הוא יכול להטיב אתם
 52 במתן שכר עבור העבודה - הרי, שדווקא על-ידי מדת הדין
- והצמצום, הנבראים הם במצב של ביצוע תכלית הבריאה. לכן,
 עלה תחילה במחשבתו יתברך לברוא את העולם במדת הדין,
 אך כיוון שראה שב"דין" בלבד לא יהיה קיום לעולם - כי אז
 היתה חיות הקדושה מכוסה לגמרי בעולם, והעבודה לגלות את
 החיות האלקית בעולם
 היתה קשה ביותר - לכן
 "שיתף" בעולם מדת
 הרחמים, שתהיה התגלות
 קדושה ואלקות בעולם.
 דְהִינּוּ - "שיתוף מדת
 הרחמים" משמעה:
 התגלות אֱלֹהִים -
 בעולם, על-ידי צְדִיקִים -
 ועל-ידי וְאוֹתוֹת
 וּמוֹפְתִים שֶׁבְּתוֹרָה -
 על-ידי נראה ומתגלה בעולם אלקות ולמעלה מן הטבע.
 בפרק הקודם אמר רבנו הזקן, ששתי המדות - הן מדת החסד
 וההתפשטות של חיות אלקית לברוא נבראים מ"אין" ל"יש", וכן
 מדת הגבורה, לצמצם ולהסתיר את החיות האלקית שלא תהיה
 בהתגלות לנבראים - הן שתיהן למעלה משכל והשגת
 הנבראים. כאן הוא מסביר, שמדות אלו הן למעלה לא רק
 משכל הנבראים, אלא גם למעלה משכל והשגת הנשמות
 שמעולם האצילות; שגם נשמת משה רבנו, שהיתה נשמה
 מעולם האצילות, גם שכלו לא היה יכול להשיג מדות עליונות
 אלו שהן דבר אחד עם הקב"ה עצמו. **וְהִנֵּה עַל זֶה - עַל**
 המדובר כאן, שמדות חסד וגבורה הן למעלה מהשכל, **אֲמְרוּ**
בְּהַרְי, דְלְעִילָא, כְּסִטְרָא דְקַדְשָׁה עֲלָאָה, - שלמעלה, בצד
 ה"קדושה עליונה", כלומר, בעולם האצילות שהוא למעלה
 מעולמות בריאה - יצירה - עשיה, **אֵית יִמְנָא וְאֵית**
שְׂמְאֵלָא, יש "ימין" ויש "שמאל", דְהִינּוּ חֶסֶד וּגְבוּרָה, פְּרוּשׁ,

40 עליו השלום. רק שמתן שכרם של צדיקים בגן עדן, הוא
41 השגת התפשטות החיות ואור הנמשך משתי מדות אלו -
42 חסד וגבורה - שבתור שכר יכולים הם לקבל ההתפשטות
43 משתי מדות אלו, והוא - התפשטות החיות משתי המדות חסד
44 וגבורה, היא מזון נשמות

45 הצדיקים שעסקו
46 בתורה לשמה בעולם
47 הזה. כי מהתפשטות
48 שתי מדות אלו נמתח
49 רקיע - אור מקיף על
50 הנשמות שבגן עדן, -
51 אור מקיף זה מעניק כוח
52 לאותן נשמות שתוכלנה
53 "לקבל" ההתפשטות
54 משתי מדות אלו, ורקיע
55 זה נקרא "רדא
56 דאורייתא", - סוד
57 התורה, הענין בתורה
58 שבבחינת רו וסוד, וכו' -
59 ברקיע, סוד כ"ב אותיות
60 התורה, - ואותיות
61 התורה הרי הן גס"ן
62 למעלה משכל והבנת
63 התורה, הניתנה - התורה
64 ניתנה משתי מדות אלו,
65 כדכתיב: - כמו שכתוב:

66 "מימינו אש דת למו", - דת, תורה, באה מ"מין", מ"חסד",
67 והיא גם ענין של "אש", "גבורה", ו"מקיע" זה - ומאור מקיף זה,
68 נוסף טל למזון הנשמות, - כלומר, מה"רקיע" נמשך אור
69 פנימי לנשמות, שהוא ענין ה"מזון" - אור פנימי ששיגים אותו,
70 דהיינו - כלומר: ידיעת סוד כ"ב אותיות התורה, כי הרקיע
71 הזה הוא סוד הדעת, - והטל שנוסף ממנו, הוא ידיעת סוד
72 כ"ב אותיות התורה, והתורה היא מזון הנשמות בגן עדן,
73 והמצות הן לבושים, כמבאר כל זה [בזהר - פרשת ויקהל
74 דף ר"ט ור"י, וב'עין תיים' שער מ"ד פרק ג]: - הרי מוסבר
75 כאן, ששתי המדות חסד וגבורה שמאצילות, הן למעלה משכל
76 והשגה לא רק של הנבראים, אלא גם של נשמות שמעולם
77 האצילות, ורק בדרך של קבלת שכר יכולות הנשמות בגן עדן
78 לקבל ההתפשטות משתי המדות חסד וגבורה.

1 - שכן, מה היא הרבותא שלמעלה ישנם חסד וגבורה? אלא
2 הכוונה היא, שגם גבורה (צמצום) היא "לעילא" (למעלה)
3 ולמעלה מהשגת הנבראים, כי היא מדה אלקית. שהרי כיוון
4 שלמעלה ב"סטרא דקדושה" - בצד הקדושה - לא שייך פירוד

5 חסד ושלום, אלא הכל
6 הוא בהתכללות, הנה
7 "שם" ענין ה"מין" (חסד)
8 וה"שמאל" (גבורה),
9 למרות שהם שני דברים
10 מנוגדים לגמרי, הם -
11 באופן של "שני הפכים"
12 בנושא אחד, מפני
13 ששניהם מאוחדים
14 בתכלית עם אינסוף
15 ברורה, דשתייהן - גם
16 חסד וגם גבורה, הן מדות
17 אלהות למעלה משכל
18 הנבראים והשגתם,
19 דאיהו וגרמוהי חד
20 בעולם האצילות - הוא
21 יתברך והכלים שלו
22 (ומדותיו) הם דבר אחד
23 בעולם האצילות, גם מדת
24 החסד וגם מדת הגבורה
25 מאוחדות שתייהן בתכלית
26 אתו יתברך. ואף השגת

27 משה רבנו עליו השלום בנבואתו, - שהשיג במראה הנבואה
28 שלו, לא היתה בעולם האצילות, - עצמו, שכן עולם
29 האצילות הוא למעלה גם משכלו והשגתו של משה רבנו, אלא
30 על ידי התלבשותו בעולם הנבואה - על ידי התלבשות
31 מדרגת ה"אצילות" בעולם הנבואה; ואף גם זאת, - גם לאחר
32 ש"אצילות" מתלבשת בעולם הנבואה, איזו מדרגה של
33 "אצילות" השיג - לא בשתי מדות אלו - חסד וגבורה -
34 היתה השגת משה רבנו, אלא על ידי התלבשותו -
35 המוקדמת, במדות שלמטה מהן במדרגה שהן מדות
36 נצחיות יסוד - מדת הנצח היא "ענף" בלבד ממדת החסד,
37 ומדת הוד היא "ענף" ממדת הגבורה - כפי שהן באות במדת
38 ה"יסוד" המשפיעה למדרגות שלמטה ממנה, [כמו שכתוב
39 ב"שער הנבואה"]. - שבמדרגה זו היתה השגתו של משה רבנו

שער היחוד והאמונה

דאיהו וגרמוהי חד בעולם האצילות ואף השגת
משה רבינו עליו השלום בנבואתו לא היתה בעולם
האצילות אלא על ידי התלבשותו בעולם הנבואה
ואף גם זאת לא בשתי מדות אלו חו"ג אלא על ידי
התלבשותו במדות שלמטה מהן במדרגה שהן מדות
נצח הוד יסוד [כמ"ש בשער הנבואה] רק שמתן
שכרם של צדיקים בגן עדן הוא השגת התפשטות
החיות ואור הנמשך משתי מדות אלו חו"ג והוא
מזון נשמות הצדיקים שעסקו בתורה לשמה בעו"הו
כי מהתפשטות שתי מדות אלו נמתח רקיע על
הנשמות שבגן עדן ורקיע זה נקרא רוא דאורייתא
ובו סוד כ"ב אותיות התורה הנתונה משתי מדות
אלו כדכתיב מימינו אש דת למו ומקיף זה נוסף
טל למזון הנשמות דהיינו ידיעת סוד כ"ב אותיות
התורה כי הרקיע הזה הוא סוד הדעת והתורה היא
מזון הנשמות בג"ע והמצות הן לבושים כמבואר
כל זה [בזהר ויקהל דף ר"ט ור"י ובע"ה שער מ"ד
פרק ג]:

יום חמישי י"ז סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' פ, פרק ו והנה... עד עמ' 160, הכלולה בחסד.

פלא שהוא גדול יותר מאשר קריעת ים־סוף. אך, שם אלקים
מעלים על האור שלמעלה המהווה ומחיה את העולם, וְנִרְאָה
כְּאִלּוּ הָעוֹלָם עוֹמֵד – בלי התחדשות, אלא כדבר קבוע תמידי,
וּמִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ הַטְּבַע. – גם אותם דברים, בהם נראית איזו
התחדשות, הרי גם
התחדשות זו קבועה בסדר
הנקרא דרך הטבע. –
המלה "טבע", כפי שהיא
מוסברת בחסידות, יש בה
כמה פירושים, ומהם:
"טבע" במשמעות של
קביעה, כלשון חכמינו
ז"ל: "כל המשנה ממשבע
שטבעו חכמים". כמו־כן
"טבע" מלשון "טובעו בים
סוף", כמו דבר שטבוע
במים, מכסים עליו המים

והוא אינו נראה כלל – כך "טבועה" כביכול החיות האלקית
בנבראים, שאין היא נראית כלל. וְשֵׁם "אֱלֹהִים" זָה, – לא כפי
ששם אלקים הוא בשרשו העליון, אלא כפי ששם אלקים
משפיע באמצעות מדת הגבורה, שהעולם יראה כאילו הוא
מתנהג בדרך הטבע, הוא מְנַהֵג וְנִרְתַק לְשֵׁם הַיְיָ, – כאמור
לעיל בפירוש הפסוק "טמש ומגן הוי' אלקים", ששם הוי' הוא
כמו השמש כאשר מאירה, ושם אלקים מסתיר על האור של
שם הוי', כמו ה"מגן" וה"נרתק" המסתירים על אור השמש, כדי
שיהיה באפשרות הנבראים לקבל את האור, לְהַעֲלִים הָאֹר
וְהַחַיִּית הַנִּמְשָׁךְ מִשֵּׁם הַיְיָ וּמִתְנַהֵג מֵאִין לְיֵשׁ, – שענינו
של "הוי'" (מלשון מהווה) שהוא בורא הכל מ"אין" ל"יש", ועל
אור זה מסתיר שם אלקים, וזאת כדי שְׁלֵא יִתְגַּלֵּה לְנִבְרָאִים
וְיִכְתְּלוּ בְּמִצִּיאוֹת. – אילו האור של שם הוי', המהווה מ"אין"
ל"יש", היה מתגלה לנבראים, היו הם בטלים במציאות – הרי,
שדווקא על־ידי ההסתרה שמשם אלקים, קיימת מציאות
הנבראים, וממילא – וְחַיִּי בְּחִינַת גְּבוּרָה זוּ וְצִמְצוּם הַחַיִּי –
ההסתרה המסתירה על החיות האלקית, הוא – לא רק צמצום
והעלם, אלא נִכְסֵן בְּחִינַת חֶסֶד שְׁהָעוֹלָם יִבְנֶה בוּ, – זהו
"כי אמרתי עולם חסד יבנה"⁴, שבנין ובריאת העולם הוא
על־ידי בחינה של חסד; וכיוון שבלעדי הצמצום וההעלם של
שם אלקים לא היתה יכולה להיות שום מציאות של עולם, הרי
שהכוונה והתכלית של הצמצום הזה הוא – חסד, כדי שתוכל

1 פֶּרֶק ו'. בפרק ד' הסביר רבנו הזקן, ששתי המדות העליונות – מדת
2 והסתירה והתפשטות של החיות האלקית לברוא ולהחיות את הנבראים,
3 ומדת הגבורה והצמצום המסתירה על החיות האלקית המהווה ומחיה
4 את הנברא (כדי שהנברא יוכל לחוש את עצמו ל"מציאות יש") – יש
5 לשתיהן שורש אחד; ואשר
6 מכיוון שהן "עצם" אחד, לא
7 יכול הצמצום והגבורה להיות
8 הסתרה אמיתית, שכן "אין" 2
9 עצם מסתיר על עצם". 3
10 ברם, כל זה אמור לגביהן כפי
11 שהן בשרשן, ואילו כפי שהן
12 בהתגלות בספירה ומדה, 6
13 אפשר לכאורה לחשוב, שהן 7
14 אכן שתי מדות נפרדות 8
15 והפכיות אחת מהשניה – מדה 9
16 אחת היא חסד וגילוי, והשניה 10
17 – גבורה, צמצום והעלם,

18 ובפרקנו יסביר, שגם כפי ששתי מדות אלו הן בהתגלות, הן בהתכללות
19 אחת עם השניה. שהרי, תכלית וכוונת ההעלם היא כדי שיוכלו להיות
20 עולם ונבראים גשמיים – שכן, אם החיות האלקית היתה בהתגלות, היו
21 הנבראים בטלים במציאות ולא היתה שום מציאות כלל של נבראים –
22 הרי שתכלית הצמצום וההעלם של גבורה היא באמת ענין של חסד, כך
23 ששתיהן חסד וגבורה, הן בהתכללות. ולמה הדבר כן? – מפני ששתיהן
24 מאוחדות עם האין־סוף, הרי הן ממילא "עצם" אחד גם כשהן שתי מדות
25 חסד וגבורה. וְהַיְיָ, שֵׁם "אֱלֹהִים" הוּא שֵׁם מְדַת הַגְּבוּרָה
26 וְהַצִּמְצוּם, – כל שם מהשמות הקדושים הוא מדה מיוחדת,
27 כמו שם א"ל הוא מדת החסד, ככתוב: "חסד א"ל כל היום",
28 ובך שאר השמות במדות אחרות. השם של מדת הגבורה
29 והצמצום הוא שם אלקים, כלומר, כשאוּר אֵין־סוּף ברוך־הוא
30 מתלבש במדת הגבורה לפעול פעולת הצמצום וההעלם –
31 נקראת מדה בשם אלקים. וְלָבֵן הוּא – שם אלקים, גִּם־כֵּן
32 בְּנִימְטָרִיא "הַטְּבַע", – במלה "הטבע" אנו מציינים סדר קבוע
33 של הנהגה בעולם, החוזר על עצמו תמיד, ולכן רגילים אליו
34 ואין הוא מעורר שום השתאות, לא נראה כל חידוש לגבי הסדר
35 של אתמול, וממילא לא חושבים אודות הכוח והחיות האלקי
36 הגלום בדברים שנקבעו בסדר ואופן תמידי. לְפִי שְׁמִסְתִּיר –
37 שם אלקים את האור שְׁלִמְעֵלָה הַמְתַּוָּה וּמְחִיָּה הָעוֹלָם, –
38 על־ידי שהאור שלמעלה מהווה תמיד מחדש את הנבראים,
39 נוצר הרי באמת, כאמור, הענין הפלאי של בריאת "יש מאין",

1. תהלים נב, ג. 2. גיטין מ, ב. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משא"כ דח"א ספ"ו" – הרבי שליט"א מסביר, שבהדגשה "גבורה זו" ו"צמצום זה" מתכוון רבנו הזקן לומר, שדווקא כאן הגבורה והצמצום הם ענין של חסד, ואילו לא כך הדבר לגבי הצמצום אודותו מדובר בחלק ראשון סוף פרק ו' – שחיות הקדושה באה אחרי צמצומים רבים כדי שתתלבש בכחינת גלות בקליפות וסטרא־אחרא להחיותן – שכן, שם הצמצום הוא אכן ענין של גבורה והעלם ולא ענין של חסד, שהרי הכוונה שם היא שלא יהיה בהן ענין של גילוי. 4. תהלים פט, ג.

- 1 להיות המציאות של עולם, וזו היא פְּחִינַת גְּבוּרָה
2 הַפְּלוּלָה בְּחֶסֶד⁵. – אופן כזה של גבורה שעל ידו מתבצעת
3 התכלית של חסד, זוהי גבורה הכוללת בחסד, ומהווה חלק
4 מחסד⁶.

יום שישי י"ח סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 160, והנה מהתכללות... עד עמ' פא, השמש בשמש.

- 5 וְהִנֵּה, מִהַתְּכַלְלֹת הַמְדוּת זֶה פָּזוּ – מן העובדה שלמרות שהן
6 מדות הפכיות – חסד היא מדה הפכית מגבורה – אף על פי כן
7 הן כלולות אחת מהשניה, נִרְאָה לְעֵינַי – רואים במוחש, דָּאִיְהוּ
8 וְגִרְמוּהִי חֵד, – שהוא יתברך וה' כלים" שלו הם דבר אחד, שְׁתֵּן
9 – גרמוהי, כלומר כלי, וְגִרְמוּהִי חֵד, – שהוא יתברך וה' כלים" שלו הם דבר אחד, שְׁתֵּן
10 מְדוּתָיו, כִּי מֵאַחַר שְׁתֵּן
11 – מדותיו, בְּיַחַד גְּמוּר
12 עִמּוֹ, לְכֵן הֵן מִתְּיַחֲדוּת
13 זֶה פָּזוּ וְכַלּוּלוֹת זֶה פָּזוּ,³
14 בְּמֵאֵמַר אֱלֹהֵינוּ: –
15 "בִּפְתַח אֱלֹהֵינוּ" שבהקדמת
16 'תִּקְוֵנוּ יְהוָה': "וְאֵינֶנּוּ הוּא"
17 דְקָשִׁיר לֹאן וּמִיַּחַד לֹאן
18 וְכִי, – אתה הקב"ה
19 מְקַשֵּׁר אֶת הַסְּפִירוֹת
20 וְהַמְדוּת וּמֵאַחַד אוֹתוֹ, וְכִי
21 מִיֵּנֶד לִית יְחִידָא בְּעִלְאִי
22 כִּי". – ומבלעדיך אין
23 שום יחוד בעליונים
24 (במדות שלמעלה). להלן
25 יסביר רבנו הזקן, שכיוון
26 ששם אלקים, מדת

שער היחוד והאמונה

- והנה מהתכללות המדות
זו בוז נראה לעין דאיהו וגרמוהי חד שהן מדותיו
כי מאחר שהן ביחוד גמור עמו לכן הן מתייחדות
זו בוז וכלולות זו מזו כמאמר אליהו ואנת הוא
דקשיר לון ומיחד לון וכו' ובר מינד לית יחודא
בעילאי כו' וז"ש והשבות אל לבבך כי ה' הוא
האלהים פירוש ששני שמות אלו הם אחד ממש
שגם שם אלהים המצמצם ומעלים האור הוא בחי'
חסד כמו שם הוי"ה משום שמדותיו של הקדוש
ברוך הוא מתייחדות עמו ביחוד גמור והוא
ישמו אחד שמדותיו הן שמותיו ואם כן ממילא
תדע שבשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד
פ'י שגם הארץ החומרית שגראית יש גמור לעין
כל היא אין ואפס ממש לגבי הקדוש ברוך הוא
כי שם אלהים אינו מעלים ומצמצם אלא לתחתונים

- 27 הגבורה והצמצום, הוא דבר אחד עם שם הוי', עם מדת החסד
28 והגילוי, הרי מובן ממילא שההעלם וההסתר שמשם אלקים,
29 באמת אין הוא הסתר כלל, שהרי אין עצם מסתיר על עצם –
30 ודבר זה מחייב, שהנבראים הם באמת בטלים לגמרי לגבי
31 מקורם. וְזֶהוּ שְׁפָתוֹבֵנוּ: "וְהַשְׁכַּתְּ אֶל לִבְכָּךְ, כִּי ה' הוּא
32 הָאֱלֹהִים", – על פסוק זה הקשה בפרק הראשון: וכי תעלה על
33 דעתך שיש אלקים נשרה – שרוי – מתחת לארץ, שצריך
34 להזהיר כל כך "והשבות אל לבבך", ש"ה' הוא האלקים" גם
35 "בארץ מתחת" ובאופן של "אין עוד"? – אך כפי שמוסבר כאן,

5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בוה בא להוסיף עיקר חדש לגמרי, ובמילא גם לתרץ קושיא גדולה (שכנראה מרוב "פשיטותה" אין שמים לב ע"ז כלל!), והיא: הרי המדובר במדותיו של א"ס, וא"כ כמו שמדת החסד הוא התפשטות לאין קץ – כדלעיל פ"ד – כן צ"ל מדת הגבוה צמצום לאין קץ, העלם בתכלית. ולכן לכאורה צ"ל לא רק נבראים לאין קץ (מצד החסד) – אלא גם שההעלם יהי לאין קץ ח"ו (ובלשון פלו"ו) שאין תחתון למטה הימנו בענין הסתר האור כו' – ועפ"ז רק מדר' הכי תחתונה דעוה"ו החומרי (שאין תחתון הימנה) הי' צ"ל נברא (וגם בזה שייך מספר לאין קץ) – אבל ע"פ המשל דמגן ונרתק השמש (דהשמש לא רק פועל ע"י הנרתק, אלא גם מאיר – דוגמת עצמו, שהוא מאור – ואפילו נראה ע"י הנרתק וכו') וע"פ הבי' דכוונת ההעלם הוא לא רק ההעלם, אלא גם שלא יבטלו הנבראים ממציאותם – הרי בכל דרגא שבנבראים ומציאות שלה – מרכ"ד עד סוכ"ד (שהן אין קץ, מצד החסד) כלולה בה גבו' שלא תבטל ממציאותו. וזהו ג"כ ב' הענינים (1) דגבו' זו הוא ג"כ חסד [לא העלם לכו', כ"א שתייה מציאות]. (2) דגבו' זו כלולה בחסד [הבריאה דכל דרגא ונברא באופן דטפין כו']. וכמו הגומא דבה יוצאת טיפת הגשם – ששוללת ארובת השמים וביחד עם זה היא ג"כ נקב ופתיחה. וכן זכוכית השחורה שוללת דורכוכיטקייט דשאר זכוכית וביחד עם זה היא ג"כ לאוט דורך אור (חלש) דהשמש". 6. כגון (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א): "גשמי ברכה – טיפין טיפין, משא"כ כשארובות השמים נפתחות; המסתכל בשמש שלא ע"י זכוכית שחורה עיניו כהות". 7. ואתחנן ד, לט.

1 ושמו "אלהים" - אחד, - הרי שאין שם אלקים יכול להסתיר
 2 לגבי הקדוש-ברוך-הוא. ולכן גם הארץ ומתחת לארץ הן
 3 אין ואפס ממש לגבי הקדוש-ברוך-הוא, ואינן נקראות
 4 בשם כלל, אפילו - לא, בשם "עוד" שהוא לשון טפל, -
 5 "עוד" - דבר נוסף, שהוא

שער היחוד והאמונה

6 טפל לדבר העיקרי
 7 הראשון, כמאמר
 8 רבותינו זכרונם
 9 לברכה¹²: "יהודה ועוד
 10 לקרא", - בתמיחה.
 11 בשעה שישנה ראייה
 12 מפורשת מפסוק שבתורה,
 13 לא מתאים להביא ראייה
 14 המהווג בארץ יהודה, גם
 15 לא ראייה באופן טפל -
 16 הרי ש"עוד" הוא מלשון
 17 טפל, וכגוף שהוא טפל
 18 לנשמה וחיית שבתוכו
 19 - אף לא כמו שהגוף,
 20 המקבל את חיותו מן הנשמה שבקרבו, טפל לנשמה שבו. [וזהו
 21 שכתוב¹³: "אהללה ה' בחיי, אזמרה לאלהי בעודי", -
 22 בגופי, הרי שהגוף נקרא "עוד", וביחס לגוף נאמר "אזמרה

ולא לגבי הקב"ה מאחר שהוא ושמו אלהים אחד
 ולכן גם הארץ ומתחת לארץ הן אין ואפס ממש
 לגבי הקב"ה ואינן נקראות בשם כלל אפילו בשם
 עוד שהוא לשון טפל כמאמר רז"ל יהודה ועוד
 לקרא וכגוף שהוא טפל לנשמה וחיית שבתוכו
 [וז"ש אהללה ה' בחיי אזמרה לאלהי בעודי
 שהחיים נמשכים משם הו"ה והעוד שהוא הגוף
 הטפל משם אלהים] לפי שהנשמה אינה מהוה
 הגוף מאין ליש אבל הקב"ה המהוה את הכל
 מאין ליש הכל בטל במציאות אצלו כמו אור
 השמש בשמש.

יום שבת קודש י"ט סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' פא, ולכן הוצרך הכתוב... עד עמ' 162, הוא האלקים:

45 ולכן הצרך הכתוב להזהיר "וידעת היום והשבת אל לבבך
 46 וגו'", - ש"בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד" - דבר זה
 47 מן ההכרח שהתורה תצווה על כך, שכן אפשר לטעות בכך
 48 ולחשוב אחרת, שלא תעלה על דעתך שהשמים וכל צבאם
 49 והארץ ומלאה הם דבר
 50 נפרד בפני עצמו, -

שער היחוד והאמונה

51 נפרד מהקב"ה שברא
 52 אותם ומחיה אותם,
 53 והקדוש-ברוך-הוא
 54 ממלא כל העולם
 55 בהתלבשות הנשמה
 56 בגוף, - להחיות את הגוף
 57 - כך ממלא הקב"ה את
 58 העולם כדי להחיותו,
 59 ומשפיע - הקב"ה, ב"ח
 60 הצומח פארץ, - והו
 61 החיות שבגלוי בארץ,
 62 וכן התנועה בפלגלים, ומניעים ומנהיגם כרצונו, כמו
 63 שהנשמה מניעה את הגוף ומנהיגתו כרצונה. - למרות

והגוף הוא דבר נפרד מהנשמה, אך כיוון שהנשמה מחיה את
 הגוף, לכן היא מנהיגה את הגוף בהתאם לרצונה; ובכן לעולים,
 איפוא, לטעות ולחשוב, שגם הקב"ה רק מחיה ומנהיג את
 העולם, ואילו העולם כשלעצמו הוא דבר נפרד, כמו שהגוף
 הוא דבר נפרד מהנשמה.
 לכן בא הפסוק ומזהיר
 שלא יטעו טעות זו, שכן
 אין זה דומה כלל לנשמה
 וגוף. אך באמת אין
 המשל - מנשמה וגוף,
 דומה למשל - של
 אלקות ועולם, כלל, כי
 הנשמה והגוף הם
 באמת נפרדים זה מזה
 בשרשם, - לנשמה ולגוף
 שרשים נפרדים, כי אין
 התהוות שרש הגוף
 ועצמותו מנשמתו¹⁴, אלא מנשמתו אביו ואמו, - מזה נוצר
 הגוף; וגם אחרי כן - אחרי התהוות הגוף, אין גדולו - של

8. קידושין ו, א. 9. תהלים קמו, ב. 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כמפורש רפ"ג - הכוונה גם כאן, להוכיח שהנברא הוא אין ואפס לגבי רוח פיו כו' שבנברא, כי רוח כו' - מהו, והסתר הנברא - מאלקים, והם אחד ממש ואין אלקי מסתיר כו'. והנה לפי זה אומר שחיות הגוף משם הוי' והגוף משם אלקי' - ובכ"ז הוא טפל ועוד לנשמה ולא אין ואפס! ועי' התירוץ - הנפרדים (לא רק

34 איך "דבר ה'" ו"רוח פיו" מאוחדים עם הקב"ה – והנבראים
 35 בטלים כליל במציאות ל"דבר ה' ורוח פיו" ולהקב"ה עצמו,
 36 כביטול אור השמש בשמש. – אך, למה אם כך אין זה נרגש
 37 בנבראים, והם מרגישים עצמם ל"יש" ול"מציאות"? – רק שהן

38 הן גבורותיו, במדת

39 הגבורה והצמצום,

40 להסתיר ולהעלים

41 החיות השופע בהם,

42 שהיו נראים השמים

43 והארץ וכל צבאם כאלו

44 הם דבר בפני עצמו. –

45 דבר הבא מהצמצום

46 המסתר, שהנברא לא

47 ירגיש אף לא את המקור

48 הנמצא בו תמיד ומהווה

49 אותו תמיד מ"אין" ל"יש";

50 וכיוון שאין הוא מרגיש

51 את המקור, לכן הוא יכול

52 להרגיש את עצמו ל"יש"

53 ו"מציאות", כאילו הוא

54 דבר לעצמו. אך אין

55 הצמצום וההסתר אלא

56 לתחתונים, אבל – ואילו,

57 לגבי הקדוש-ברוך-הוא

58 בלא קמיה בלא ממש

59 חשיכי, – הכל לגבי

60 הקב"ה לא נחשב לכלום

61 ממש, באור השמש

62 בשמש, ואין מדת הגבורה מסתרת חס-ושלום לפניו

63 ותכרה, כי איננה דבר בפני עצמו אלא "ה' הוא האלהים":

64 – ההסתר שמצד שם אלקים ומדת הגבורה, הוא דבר אחד עם

65 שם הוי", מדת החסד וההתגלות, וממילא אין בכך משום הסתר

66 לגבי הקב"ה, כי אין עצם מסתיר על עצם.

1 הגוף, מנשמתו לבדה, אלא על-ידי אכילת ושתית אמו כל

2 תשעה חדשים, – חדשי העיבור, ואחר-כך – אחרי הלידה,

3 תלוי גידול הגוף על-ידי אכילתו ושתיתו בעצמו, – הרי

4 שהגוף הוא באמת דבר נפרד מהנשמה, והנשמה רק מחיה

5 את הגוף. מה שאין-כן

6 השמים והארץ, שכל

7 עצמותם ומהותם

8 נתהוו מאין ואפס

9 המוחלט – מבחינת

10 ה"אין" האלקי אין בעצם

11 שום מקום ל"יש"

12 ולנבראים, רק בדבר ה'

13 ורוח פיו ותכרה, – הם

14 נבראו מ"אין" ל"יש"; וגם

15 עדיין – אחרי התהוותם

16 נצב – בהם, דבר ה'

17 לעולם, ושופע בהם

18 תמיד בכל רגע, ומהווה

19 אותם תמיד – מחדש,

20 מאין ל"יש, כהתהוות

21 האור מהשמש בתוך

22 גוף כדור השמש עצמו

23 דרך-משל, – כמוסבר

24 לעיל, שאור השמש כפי

25 שהוא בשמש עצמה, אינו

26 מציאות כלל. רק כשהאור

27 מתפשט בחלל העולם,

28 שם הוא "מציאות". ואילו

29 בשמש עצמה הוא בטל לגמרי לשמש, למקורו – כך גם לגבי

30 הנבראים, שלאמיתו של דבר הם נמצאים תמיד במקורם, בכוח

31 האלקי, המהווה אותם. ואם כן, הם – הנבראים, בטלים

32 באמת במציאות לגמרי לגבי דבר ה' ורוח פיו ותכרה,

33 המיחדים במהותו ועצמותו ותכרה כמו שיתבאר לקמן, –

שער היחוד והאמונה

מנשמתו אלא מטפות אביו ואמו וגם אחרי כן אין
 גידולו מנשמתו לבדה אלא על ידי אכילת ושתית
 אמו כל תשעה חדשים ואחר כך על ידי אכילתו
 ושתיתו בעצמו מה שאין כן השמים והארץ שכל
 עצמותם ומהותם נתהוו מאין ואפס המוחלט רק
 בדבר ה' ורוח פיו ית' וגם עדיין נצב דבר ה'
 לעולם ושופע בהם תמיד בכל רגע ומהווה
 אותם תמיד מאין ליש כהתהוות האור מהשמש
 בתוך גוף כדור השמש עצמו דרך משל ואם כן הם
 בטלים באמת במציאות לגמרי לגבי דבר ה' ורוח
 פיו ית' המיוחדים במהותו ועצמותו ית' כמו שיתבאר
 לקמן כביטול אור השמש בשמש רק שהן הן
 גבורותיו במדת הגבורה והצמצום להסתיר ולהעלים
 החיות השופע בהם שיהיו נראים השמים והארץ
 וכל צבאם כאילו הם דבר בפני עצמו אך אין
 הצמצום וההסתר אלא לתחתונים אבל לגבי הקדוש
 ברוך הוא כולא קמיה כולא ממש חשיכי כאור
 השמש בשמש ואין מדת הגבורה מסתרת חס ושלום
 לפניו יתברך כי איננה דבר בפני עצמו אלא ה'
 הוא האלהים:

במציאותם, אלא גם) בשרשם כי התהוות שורש הגוף ועצמותו (מציאותו) – היינו דרגת שם אלקי שכגוף – אינה מנשמתו (ודרגת שם הוי' שבנשמה שלו) אלא כו' ואין דרגות פרטיות אלו דהוי' ואלקי' אחד ממש (אף שבכללות הוי' ואלקי' – אחד ממש). כ"א באופן דטפל, כביכול. ובדוגמת השמש ומגן ונרתק – דכל חלק שבנרתק טפל לכל חלק שבשמש, אבל מסתיר ומתאחד הוא רק עם אותם קרני ואור השמש המאירים ע"י חלק זה".

ה'תש"ג	יום רביעי	יום ראשון
	יג סיון	
	שיעורים. חומש: בהעלותך, רביעי עם פירש"י. תהלים: סט"עא. תניא: פרק ד. כי . . . עט" להטיב.	
	ה"צמח צדק" חבר כמה נגונים. למודו היה בקול ונגון, ולפעמים היה מפסיק באמצע למודו, או כתיבתו דא"ח [=חסידות, דברי אלוקים חיים] או שו"ת [=שאלות ותשובות], ומנגן איזה נגון. אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] ספר, אשר מקול נגונו של ה"צמח צדק" היה יודע במה הוא עסוק באותה שעה.	

ה'תש"ג	יום חמישי	יום שני
	יד סיון	
	שיעורים. חומש: בהעלותך, חמישי עם פירש"י. תהלים: עב"עו. תניא: והנה כמו . . . 158- ליש.	
	בלבית טלית קטן בבקר בינדים נקיות ובמקום שמתר לברך, מברכים "על מצות ציצית" – בין שאין בטלית קטן שלנו שעור עטוף. אם אסור לברך, אזי קדם התפלה – אם אינו לובש טלית גדול – ימשמש בד' ציציותיו ויברך אז.	

ה'תש"ג	יום ששי	יום שלישי
	טו סיון	
	שיעורים. חומש: בהעלותך, ששי עם פירש"י. תהלים: עז"עח. תניא: והנה בחי' . . . ל"ח.	
	בתחלה היה רבנו הגדול אומר דרושים קצרים במאד, מרעיש הלב ומלהיבים מאד, ונקראו בשם "דרכים". אחר-כך נקראו "אגרות", והם ארכים יותר. אחר-כך השתלשל שנקראו "תורות", והם שרשי הדרושים שב"תורה אור" ו"לקוטי תורה". אחר-כך ארכים מעט יותר ונקראו "כתבים", והם בבאור בהשגה רחבה לפי ערך.	

ה'תש"ג	שבת	יום רביעי
	טז סיון	
	שיעורים. חומש: בהעלותך, שביעי עם פירש"י. תהלים: עט"פב. תניא: פרק ה. והנה . . . פרק ג	
	כבר החליטו הראשונים כמלאכים זי"ע [זכותם יגן עלינו], אשר רפואת הנפש היא כרפואת הגוף. לכל לראש צריך לסמן מקום החלי: אם הוא מצד שחמר גופו עב גס ומשחת, או שהחפורן הוא בכחות נפשו, שיש לה נטיות לענינים רעים כמו גאווה, שקר וכדומה, או שמקור החלי הוא בהרגילות, שמפני רע החנוף או רע הסביבה בא להרגילות רעות. עד אשר לא יתבררו פרטי מקום החלי וסבת אחיזת המחלה, אי אפשר להתחיל ברפואתו, כי אם לסדר אפן הנהגה ישרה בכל הדברים במה שיעשה ובמה שימנע את עצמו מהם: ב"ועשה טוב" – בקיום המצוות, קביעות עתים לתורה, קנין מדות טובות – וב"סור מרע". אמנם מה שנחוצך ביותר הוא, שיעורר החולה בעצמו שני ענינים: א) לידע שהוא חולה ויכסוף וישתוקק	

היום יום . . .

להתרפאת מחליו, (ב) הידיעה שיש יכול להתרפאת, והתקנה ובטחון גמור כי בעזרת ה' יתברך יתפא מחליו.

יום חמישי

יום ראשון

יז סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שלח, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: פג"פו.
תניא: פרק ו. והנה . . . "160" בחסד.

ניט הנאה האבען פון עולם הזה אין פולען זין, הוא רק הכנה טובה לעבודה. ענין העבודה הוא לעשות הגשמי כלי לאלקות.

שלא להנות מעולם הזה במלא המוכן, הוא רק הכנה טובה לעבודה. ענין העבודה הוא לעשות הגשמי כלי לאלקות.

יום שישי

יום שני

יח סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שלח, שני עם פירש"י.
תהלים: פח"פט.
תניא: והנה מהתכללות . . . "פא" בשמש.

בזמן הזה, בעקבתא דמשיחא ממש, החובה על כל אחד מישראל לדרש בטובת זולתו, בין זקן בין צעיר, לעוררו לתשובה, למען שלא יצא חסדו שלום מכלל ישראל שיזכו בעזרת ה' יתברך לגאולה שלמה.

שבת קודש

יום שלישי

יט סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שלח, שלישי עם פירש"י.
תהלים: צ"צו.
תניא: ולכן הוצרך . . . האלקים.

בחדש מרחשון תרי"ג קבע ה"צמח צדק", מלבד השעורים האחרים, שעור למוד עם אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] בכל יום שתי שעות ומחצה - בחרך מתחיל משעה העשירית לילה, ובקיץ משעה הרביעית לפנות בקר. - שתי שנים היה הלמוד: קבלה עם באורי חסידות. אחר זמן זה - עד אלול תרט"ז, שאז נפסק השעור, למדו ספרי מחקר: הרס"ג [=רבי סעדיה גאון], מורה נבוכים, עקרים, פוזרי ועוד, על פי תורת החסידות.

המשך ביאור למס' ערכין ליום שלישי עמ' ב

- 1 שנינו בברייתא: הבל תיבין בתקיעת שופר בראש השנה.
- 2 שואלת הגמרא: לאיתווי מאי. משיבה הגמרא: לאיתווי קפון
- 3 שהגיע לגיל חינוך, שאף הוא חייב בשופר, וכמו דתנן (ר"ה לב).
- 4 אין מעכבין את הקפון (שלא הגיע לחינוך) מלתקוע ביום טוב
- 5 של ראש השנה אף אם חל בשבת, וכן שנינו שם שקטן שהגיע
- 6 לחינוך אף מתעסקים עמו ללמדו משום חינוך, ואף שתקיעה

- 7 בשבת היא איסור שבות. ואם כן מוכח שקטן שהגיע לחינוך חייב
- 8 בשופר.
- 9 שנינו בברייתא: הבל תיבין במקרא מגילה בפורים, וכן שנינו
- 10 (מגילה יט) הבל פשרין לקרות את המגילה ולהוציא את
- 11 האחרים ידי חובתם. שואלת הגמרא: לאיתווי

על מי מוטלים התיקונים בבית המושכר? יום ראשון י"ג סיון ה'תשע"ט

אך יש סוברים שיש לחלק בין הדינים, כי כל עוד הבית עומד על תילו, זכות המגורים של השוכר עומדת בעינה, והמשכיר חייב לתקן את הטעון תיקון כדי שיהיה אפשר להמשיך לדור בבית בצורה נאותה (שו"ת הרא"ש לה, ו).

והרמב"ם כותב שחייב המשכיר "לפתוח לו החלונות שננתקלקלו" ומשמע לכאורה שלדעתו חייב המשכיר לתקן גם דברים שהתקלקלו במהלך השכירות, אך יתכן שכוונתו רק למקרה שהסכם השכירות היה על בית סתם, ואילו בהסכם על 'בית זה' אינו חייב לדאוג לתיקון הקלקולים שאירעו לאחר מכן (נמוקי יוסף ב"מ שם).

ולהלכה יש שכתבו כי תיקונים הכרחיים שבלעדיהם קיימת סכנה לגור בבית, מוטלים על המשכיר. ואילו תיקונים שאינם הכרחיים להמשך המגורים אינם מוטלים עליו (ראה מנחת פתים שיד, א). ולמעשה כתב הרמ"א (ח"מ סי' שיד ס"ב) שבדינים אלו הולכים אחר מנהג המדינה (וההלכה נאמרה כאשר אין מנהג קבוע), והמנהג המקובל הוא שתיקונים משמעותיים מוטלים על המשכיר (ראה חוקי חיים – הלכות שכירות בתים, ע' קביג).

הלכות שכירות פרק ו, הלכה ג: המשכיר פותח לחברו - חייב להעמיד לו דלתות, ולפתח לו החלונות שננתקלקלו... וכל פיצא באלו מדברים שחן מעשה אמן והם עקר גדול ביישבת הפתים והחצרות.

בהלכה זו מבואר שעל המשכיר להעמיד לשוכר בית עם כל האביזרים העיקריים הנדרשים למגורים. ויש לעיין: האם חובה זו היא רק לגבי העמדת הבית לשוכר מלכתחילה או שהיא כוללת גם אחריות לתיקון דברים אלו אם התקלקלו במהלך השכירות?

ונחלקו ראשונים בדבר:

יש שדימו זאת לבית שנפל במהלך תקופת השכירות, שאם הסכם השכירות הוא על הבית המסוים ("בית זה אני משכיר לך") אין המשכיר חייב לדאוג לבית חילופי, ורק אם היה הסכם כללי להעמיד לשוכר בית לתקופת השכירות חייב לדאוג לו לבית אחר. וכן בענייננו: אם ההסכם היה על הבית המסוים – חובת המשכיר שיהיה בו מלכתחילה הדברים הנדרשים למגורים, אך אם התקלקלו לאחר מכן, אינו חייב לתקנם (ריטב"א ב"מ קא, ב).

שליח שלא הצליח יום שני י"ד סיון ה'תשע"ט

ודרומסקנין לחולה, והלך [השליח] ומצאו [את החולה] שמת או שהבריא – נותן לו שכרו משלם!". הרי שאף על פי שהשליח לא הועיל חייב לשלם לו! ענה לו רבי: שם, השליח עשה שליחותו שהרי נשלח להביא את הדברים וכך עשה, אך כאן לא ביצע את השליחות להציל את הדברים.

שואל ה'לחם משנה': מה ההבדל בין דברי הרמב"ם כאן (שמקורם ברישא של הברייתא שציטט רב לרבי) "השוכר את הפועל להביא לו שליחות ממקום למקום והלך ולא מצא שם מה יביא – נותן לו שכרו", לדין של "ירד להציל ולא הציל", בו אין לו אלא שכרו ואינו מקבל תמורת מה שהפסיד, והרי בשני המקרים השליח הלך לבצע משימה, ומסיבה צדדית (שאינה קשורה באיכות ביצוע השליחות) לא הצליח למלאה?

ומבאר ה'מחנה אפרים' (שכירות סי' ח): יש 'שכר טירחה' ויש 'שכר הצלחה'. אם ידוע לנו שהשליחות טעונה טירחה והשליח אכן טרח – יש להעניק לו שכר טירחה, בלי תלות במידת הצלחה. ואכן בשני המקרים, עליו לקבל את שכר הטירחה. אולם ב'ירד להציל' פשוט שהסיכום מראש על השכר הנוסף מותנה בהצלחת השליחות. ולכן, במקרה של כישלון, השליח יישא בתוצאות.

הלכות שכירות פרק ט, הלכה ח: השוכר את הפועל להביא שליחות ממקום למקום, והלך ולא מצא שם מה יביא – נותן לו שכרו משלם. שכרו להביא קנים לברם, והלך ולא מצא ולא הביא – נותן לו שכרו שלם.

שנינו (ב"ק קטו, א): "זה בא בחביתו של יין וזה בא בכדו של דבש", וכד הדבש נסדק ויש חשש שמא הדבש ילך לאיבוד, וכיון שבאותם ימים הדבש היה יקר מהיין, שפך בעל החבית את היין כדי להעביר את הדבש לתוכה ולהצילו. ואמרו במשנה: אם אמר בעל החבית "אציל את שלך ואתה נותן לי דמי שלי", בעל הדבש חייב לתת לו שכר עבודה של מילוי הדבש, דמי שכירות על השימוש בחבית וגם את דמי היין שנשפך, אך אם לא סוכם כך במפורש אינו משלם על היין שנשפך אלא רק על העבודה והשכירות.

ובגמרא (שם קטו, א) שאל רב את רבי: אם בסופו של דבר בעל החבית לא הצליח במלאכתו וגם הדבש אבד, האם גם אז חייב בעל הדבש לפצות את בעל היין שלמעשה הפסיד את כספו, או כיוון שלא הציל את הדבש אינו זכאי לפיצוי? ענה לו רבי: "וזו שאלה? אין לו אלא שכרו". כלומר, ברור שמקבל רק את שכר העבודה ולא את הפיצוי. חזר רב ושאל את רבי: הלוא שנינו "השוכר את הפועל להביא כרוב

יום שלישי ט"ו סיון ה'תשע"ט אומן קונה בשבח הכלי?

ונשכרו אחר שנעשו - משלם לו דמי שדה תבא ומגדל; שאין האמן קונה שבח הכלי.

הלכות שכירות פרק י, הלכה ד: נתן לח"ש... עצים לצשות מהן שדה תבא ומגדל, ועשה מהן שדה תבא ומגדל

ראשונים נקטו כך יש להסתפק בהלכה זו, ואין לחייב את האומן בתשלום דמי הכלי כי 'המוציא מחבירו עליו הראיה'. והלכה זו נוגעת גם בטבילת כלים:

ישראל שנתן מתכת לאומן גוי לעשות לו ממנה כלי, לדעת הריצב"א (בטור יו"ד ס"י קכ, וראה ש"ך שם סק"א) 'אומן קונה בשבח כלי' ולכן כשהחזיר הכלי לבעליו הרי זה כאילו היהורי קנה את חלקו של הגוי וצריך טבילה כדין קונה כלי מן הגוי. אך לדעת הרמב"ם והרי"ף ש'אין אומן קונה בשבח כלי' - אין צריך טבילה. וגם ב'שולחן ערוך' (יו"ד שם ס"י) נפסק שאין צריך טבילה.

והרמ"א הביא את דעת הריצב"א שצריך טבילה, וכתב כי כיון שנחלקו הפוסקים בדבר "יש לטובלו בלא ברכה". וכן דעת הש"ך (שם) "להחמיר באיסור דאורייתא" ולהצריך טבילה אך ללא ברכה.

מחלוקת היא בגמרא (בבא קמא צח, א): לדעת רב אסי אומן קונה בשבח הכלי, היינו אומן שקיבל חומר לעשות ממנו כלי - השבח שנעשה על ידו שייך לו עד שיקבל את שכרו מהבעלים, והתשלום אינו עבור עבודתו אלא כעין 'קניית השבח' מידו (ראה רש"י קדושין מח, ב. ד"ה והכא). ולפי זה, אומן שקיבל עצים ועשה מהם כלי ואחר כך שכרו - פטור מלשלם את דמי הכלי, שהרי את שלו שבר, ומשלם רק את דמי העצים.

אך לדעת רבא השבח שייך לבעלים, ואם האומן שבר את הכלי משלם את דמי הכלי (ומקבל את שכר עבודתו).

ופסק הרמב"ם כרבא, וכן דעת הרי"ף (בבא קמא שם). וכן נפסק ב'שולחן ערוך' (תו"מ סי' שו ס"ב).

אך הש"ך (שם סק"ג) הביא ראשונים (בעל ההלכות גדולות, ר"ת ועוד) שפסקו כרב אסי שאומן קונה בשבח הכלי, וכיון שכמה

האם חיובי השואל חלים משעת שאלה? יום רביעי ט"ז סיון ה'תשע"ט

האונס ולכן השואל פרה "וטבחה בשבת דרך גנבה, פטור", כי חייב באונסים רק משעת הטביחה וכששחט את הפרה בשבת חייב מיתה, וכיון שחיוב מיתה וחייב ממון באים כאחד, פטור מהממון משום 'קם ליה בדרכה מיניה' (מה שאין כן לדעה שהחיוב חל משעת שאלה - גם אם השוחט בשבת חייב לשלם, ואין אומרים 'קם ליה בדרכה מיניה' כי החיוב לשלם חל קודם לכן ולא בא יחד עם חיוב מיתה);

וב'שיטה מקובצת' (שם ד"ה ועוד הביא) מבאר:

לדעת הרמב"ם השואל אכן מתחייב באונסים משעת השאלה, ונכסים שיש להם אחריות משתעבדים לבעל הפרה, ואם מת השואל משלמים היורשים את דמי הפרה שמתה מנכסים אלו, אבל כאשר הפרה לא מתה מחמת אונס אלא השואל שחט אותה כדי לקחת אותה לעצמו ("דרך גנבה"), החיוב חל עליו משעת הטביחה, כי בטביחה דרך גניבה נגמרה השאילה ונולד חיוב של גניבה שהחלה בעת השחיטה. ולכן אם טבח את הפרה בשבת פטור מתשלום כי חיוב המיתה וחייב הממון באים כאחד ו'קם ליה בדרכה מיניה'.

הלכות שאלה ופקדון פרק א, הלכה ה: הניח להן אביהם פרה שאולה ומתה, אינן חייבין פאנסייה... ואם הניח להם אביהם נכסים, ומתה... משלמין את דמיה מנכסיו.

מבואר בגמרא (כתובות לד, ב): בניג ש'אביהם הוריש להם פרה שאולה ומתה לפני שנגמר זמן שאילתה - אין הבנים חייבים לשלם (אף ששואל חייב באונסים) כי לא התחייבו בחיובי השואל. ואם הוריש להם אביהם נכסים שהשתעבדו לחוב - לדעה אחת, חייבים לשלם כי השואל מתחייב באונסים משענת שאלה, ונמצא שכאשר אביהם שאל את הפרה התחייב לשלם אם תמות הפרה ונשתעבדו נכסיו לכך. ואף שהפרה מתה לאחר שמת השואל - בעל הפרה גובה מהנכסים שהשתעבדו לו בשעת השאלה. וזה לא כדעת רב פפא שהשואל אינו חייב באונסים משעת השאלה אלא משענת האונס. ופסק הרמב"ם כדעה זו שחייב משעה ששאל ונשתעבדו אז הנכסים, ולכן היתומים משלמים מנכסים אלו. והקשה ה'מגיד משנה':

כאן פסק הרמב"ם שהשואל חייב באונסין משענת שאלה, ואילו בהלכות גניבה (פ"ג ה"ד) פסק שמתחייב רק משענת

האם מותר לשכוח? יום חמישי י"ז סיון ה'תשע"ט

מאידיך, בדינים אחרים מצינו ששכחה נחשבת כאונס, כגון מי שהחסיר תפילה בשוגג שיכול להשלים אותה בזמן התפילה הבאה, אך לא אם היה מזיד. ואם שכח להתפלל יכול להשלים משום ששכחה נחשבת כאונס.

וכיוצא בזה: מי שנאנס ולא עשה עירובי תבשילין יכול לסמוך על העירוב שמערב גדול העיר עבור כל תושבי העיר, אך אם פשע ולא עירב אינו יוצא ידי חובתו בעירוב זה, ואם שכח לערב נחשב כאונס ויכול לצאת בו.

ואם כן, למה לגבי שומר, השכחה נחשבת כפשיעה? וביארו אחרונים כי אף שבדרך כלל אין השכחה נחשבת כפשיעה, שומר המקבל פיקדון מתחייב לעשות מאמץ מיוחד

הלכות שאלה ופיקדון פרק ד, הלכה ז: אָמַר לוֹ הַשּׁוֹמֵר: אֵינִי יודע היאף הנחתי פקדון זה, או 'באיזה מקום קברתי הכספים, המתן לי עד שאבא' ו'אחזיר לך' - הרי זה פושע, וחייב לשלם מיד.

מעשה באדם שנסע לעיר אחרת והתבקש להעביר עמו חבילה, אך כשהגיע למחוז חפצו שכח להוציאה מתא המטען והיא אבדה. האם השכחה נחשבת כפשיעה או שאין זו פשיעה והוא פטור כדין שומר חנם?

בהלכה זו מבואר שאם השומר טוען שאינו זוכר היכן הניח את הפיקדון "הרי זה פושע וחייב לשלם", ומבואר מכך ששכחה נחשבת כפשיעה.

או לרשום במקום זמין היכן הניחו, ואם לא עשה כן הרי זו פשיעה (ראה אוצר מפרשי התלמוד ב"מ לה, א – ע"י תקמ). ולפי זה, כאשר זוכר את מקום הנחת החפץ אלא ששכח אחר כך לקחתו, הרי זה כאונס ופטור (ראה פתחי חושן שאלה ופיקדון פ"ג, הערה ד).

שלא לבוא לידי שכחה. ומאחר ולא עשה כן, נחשבת השכחה לגביו כפשיעה.

ויש שביארו, כי דוקא שכחת מקום הנחת החפץ נחשבת פשיעה כי היה יכול מלכתחילה לנקוט באמצעים שונים למנוע אותה, כגון להניחו במקום שמניח את חפציו האישיים

יום שישי י"ח סיון ה'תשע"ט

מכירת חמץ של אדם אחר

מיהודי בכל צורה שהיא, והנמנע מלקיים מצות השבת אבדה, אף שביטל מצות-עשה, אינו מתחייב לשלם לבעלים.

ולמה אין השומר חייב למכור את החמץ מצד דיני השמירה?

מבאר אדמו"ר הזקן: "לפי שלא קיבל עליו אלא לשמור את החמץ שיהיה שמור לבעליו. אבל לא קיבל עליו למכור בערב פסח שאין זו בכלל שמירה, שהרי במכירה זו מוציאו מרשות בעליו".

ויש המיישבים את דברי ה'מגן אברהם': לדעתו, חובת השמירה כוללת את כל הנדרש לעשות כדי למנוע נזק מהפיקדון כולל מכירתו, ומה שאמרו 'מפני שהוא כמשיב אבדה' אינו טעם מדוע חייב למכור אלא ש'יכול למכור, כי לכאורה איך יכול למכור חפץ של חברו ללא ידיעתו, אלא שכדי למנוע ממנו נזק רשאי למכור את ממנו, ומאחר ויכול לעשות כן, חייב לעשות זאת מכוח חיובי השמירה (ראה שו"ת חת"ס אר"ח סי' קה. חזון יחזקאל פסחים ג, א).

הלכות שאלה ופיקדון פרק ז, הלכה ג: המפקיד חמץ אצל חברו, והגיע הפסח - הרי זה לא ינע בו, עד שיעשה חמישית מיום ארבעה עשר; יוצא ומוכרו בשוק לשעתו, משום השב אבדה.

מכירת החמץ נעשית לטובתו של המפקיד, כי אם לא יימכר קודם זמן האיסור ויישאר בבעלותו, הרי מלבד זאת שיעבור על איסור תורה של 'בל יראה ובל ימצא', יגרם לו נזק ממנו, כי החמץ יאסר בהנאה כדין חמצו של ישראל שעבר עליו הפסח.

וכתב ה'מגן אברהם' (סי' תמג סק"ה) שאם השומר התרשל ולא מכר את החמץ, חייב לשלם את שווי, כי מאחר והיה עליו למכור ולא מכר, פשע בשמירתו.

אך ה'חק יעקב' (שם סק"ז) ואדמו"ר הזקן (שם סי' וק"א סק"ב) חולקים על כך, שהרי בלשון הרמב"ם (שהוא לשון הגמרא) מבואר שחיוב המכירה הוא מדין השבת אבדה, היינו שאין זה מחיובי השמירה אלא מצד השבת אבדה הכוללת מניעת נזק

השבת העבוט - מצוה שמתן שכרה בצידה שבת קודש י"ט סיון ה'תשע"ט

התוספות גם על מצות השבת העבוט כופים, שהרי מלבד ה'עשה' יש בה גם 'לאו' כמו שכתב הרמב"ם כאן "עבר ולא השיב... עובר בלא-תעשה". אבל הרשב"א (מקור הדין שהביא הרמ"א) סובר שגם בצדקה וגם בהשבת העבוט אין כופים. ומסיק ה'קצות' שכיון שנפסקה הלכה שכופים על הצדקה (י"ד סי' רמ"ח ס"א), כופים גם על השבת העבוט.

וה'משנה למלך' (הל' עבדים פ"ג הי"ג) סובר שאף אם בצדקה כופים משום ה'לאו' שבה (כדברי התוספות) - בהשבת העבוט אין כופים, כי ה'לאו' בהשבת העבוט ניתק ל'עשה' (לעיל הי"ד). וה'חתם סופר' (שו"ת, חו"מ סי' קעז) מבאר:

בצדקה כופים משום ה'לאו' שבה גם כדי למנוע מחסורם של עניים וכדי שיהיה להם ממה לחיות, מה-שאין-כן השבת העבוט לבעליו העני, אף שזקוק הוא לו - לא על המלוה לספק צרכיו כ-אם על הציבור, ועליו המצוה רק להשיב העבוט, וזו מצוה שמתן שכרה בצידה ואין כופים אותה.

הלכות מלוה ולוה פרק ג, הלכה ה: אם איש עני הוא, ומשקנו דבר שהוא צריך לו - הרי זה מצוה להחזיר לו העבוט בעת שהוא צריך לו... שנאמר: 'השב תשיב לו את העבוט'.

וכתב הרמ"א (חו"מ סי' צו סט"ז, משו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סי' פח): מצות השבת העבוט היא מצות-עשה שמתן שכרה כתוב בצידה, שנאמר 'ולך תהיה צדקה לפני ה' אלקיך', "ולכן אין בית דין של מטה מחוייבין לכופ עליה", כדין מצות-עשה שמתן שכרה בצידה (כמבואר בחולין קי, ב).

והנה, נאמר בגמרא (בבא בתרא ה, ב) שכופים עשיר לתת צדקה. והקשו התוספות (שם ד"ה אכפיה): הרי אין כופים על מצוה שמתן שכרה בצידה, ומצות צדקה שכרה מפורש כנאמר (דברים טו) "כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך"? ותירצו: מלבד מצות-עשה שבצדקה יש בה גם מצות לא-תעשה ('לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך'), והכפייה היא מצד הלאו.

ולפי זה כתב ה'קצות החושן' (חו"מ שם סק"ט) שלדעת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - י"ג י"ט סיון תשע"ט

17 שְׁמֵשֶׁלְמִין. מי מְשַׁלֵּם? ¹⁷ זֶה הָאוֹחֵז אֶת הַכֶּלִי בְּעֵת
18 הַתְּרִישָׁה¹⁸. וְאִם הֵיְתָה הַשָּׂדֶה מְעֻלּוֹת מְעֻלּוֹת -
19 שְׁנֵיהֶם חֲכִיבִים בְּדַמֵי הַקֶּנֶקֶן: הַמְנַהִיג אוֹתָהּ בַּמְלָמֵד¹⁹
20 וְהָאוֹחֵז אֶת הַכֶּלִי²⁰.

(17) החרישה נעשית בשניים - אחד המנהיג את הבהמה ומכוון את פסיעותיה והשני אווז במחרישה ומכוון את עומק החרישה. ושאל רבינו: מי משניהם משלם? כלומר, למי אנו מייחסים את שבירת הקנקן, אם למנהיג, שאפשר שלא כיוון יפה את צעדי הפרה ועיקם בזה את השורה של המענה וגרם שהקנקן נתקל באבן ונשבר, או לזה האוחז במחרישה, שאנו אומרים שבמה שהעמיק את הקנקן יותר מן הדרוש, גרם לשבירתו. (18) כלומר, יותר יש לייחס שבירת הקנקן להאוחז במחרישה שאילו לא העמיק יותר מן הדרוש לא היה נשבר על ידי עיוות התלם. (19) מקל שבאמצעותו מכוונים את הפרה החורשת. (20) במקרה זה יש לייחס שבירת הקנקן למנהיג ולהאוחז במחרישה במידה שווה, שבמקום שיש מעלות שהמכשולים מרובים, גם בעיוות השורה על ידי המנהיג לבר עלול הקנקן להישבר והדבר בספק מי גרם לשבירתה, ולכן שניהם חייבים (רש"י שם).

21 ג. שְׂכָרָה לְדוֹשׁ בְּקִטְנִית²¹, וְדָשׁ בְּתַבּוּאָה, וְהַחֲלָקָה
22 - פְּטוּר. בְּתַבּוּאָה, וְדָשׁ בְּקִטְנִית - חֲכִיב, שֶׁהַקִּטְנִית
23 מִחֲלָקֶת²². מְעַשֶׂה²³ בְּאֶחָד, שֶׁהַשְּׂפִיר חִמּוֹר לְחִבּוֹ,
24 וְאָמַר לוֹ: לֹא תִלָּךְ בּוֹ בְּדֶרֶךְ נְהַר פְּקוּד, שֶׁהַמַּיִם
25 מְצוּיִין שָׁם, אֲלֵא בְּדֶרֶךְ נָרֶשׁ, שְׂאִין בָּהּ מַיִם. הַלָּךְ
26 בְּדֶרֶךְ נְהַר פְּקוּד, וּמַת הַחִמּוֹר, וְלֹא הָיוּ שָׁם עֲדִים
27 שְׁמַעֲיָדִים בְּאֵי זֶה דֶּרֶךְ הַלָּךְ, אֲלֵא הוּא מְעַצְמוֹ אָמַר:
28 בְּנֶהַר פְּקוּד הַלְכָתִי, וְלֹא הָיוּ שָׁם מַיִם, וּמַחֲמַת עֲצָמוֹ
29 מַת. וְאָמְרוּ חֲכָמִים: הוּאִיל וַיֵּשׁ עֲדִים²⁴ שֶׁהַמַּיִם
30 בְּנֶהַר פְּקוּד מְצוּיִין - חֲכִיב לְשֵׁלֶם, שֶׁהָרִי שָׁנָה עַל
31 דַּעַת הַבְּעָלִים²⁵, וְאִין אוֹמְרִים מָה לִי לְשַׁקֵּר²⁶
32 בְּמָקוֹם עֲדִים.

(21) משנה שם. (22) מפני שהן חלקות לא מחוספסות - המעידה מצוייה בשעת דישתן יותר מבדישה בתבואה, ולכן מקטנית לתבואה פטור שהרי לא השינוי גרם למעידתה, ומתבואה לקטנית חייב, שגרם בזה למעידתה. (23) שם פא: עובדא לפני אביי ורבא. (24) כלומר, ברור לנו, כאילו היו עדים מעידים על זה לפנינו, שהיו שם מים שחזקת נהר פקוד שהמים מצויים בו תמיד. (25) שינוי שגרם למיתתה. (26) כלומר, אינו נאמן במיגו שאם רצה לשקר היה אומר שהלך בדרך נרש, - שהרי אין עדים המעידים שהלך בדרך פקוד - והיה פטור, ומעתה יש להאמין לטענתו שלא היו מים בנהר פקוד. במקום עדים - אין מקום להאמינו אפילו בסיוע המיגו, שהרי עדים מכחישים מה שהוא אומר.

יום ראשון י"ג סיון ה'תשע"ט

הַלְכוֹת שְׂכִירוֹת

פָּרֶק רְבִיעִי

(1) יבאר דין שוכר בהמה ללכת בדרך מסויימת או להוליך משוי מסויים ועבר והלך או הוליך בדרך אחרת, ודין שוכר בהמה מה מותר לו להניח עליה.

1 א. הַשׁוֹכֵר אֶת הַחִמּוֹר לְהוֹלִיכָה בְּהָרָה³, וְהוֹלִיכָה
2 בַּבְּקָעָה: אִם הַחֲלָקָה⁴ - פְּטוּר⁵, אִף עַל פִּי שְׁעָבֵר עַל
3 דַּעַת הַבְּעָלִים⁶; וְאִם הוֹחֲמָה - חֲכִיב⁷. שְׂכָרָה
4 לְהוֹלִיכָה בַּבְּקָעָה, וְהוֹלִיכָה בְּהָרָה: אִם הַחֲלָקָה -
5 חֲכִיב, שֶׁהַחֲלָקוֹת יְתֵר בְּהָרָה מִן הַבְּקָעָה; וְאִם הוֹחֲמָה
6 - פְּטוּר, שֶׁהַחֲמִימוֹת בַּבְּקָעָה יְתֵר מִן הָהָר, מִפְּנֵי
7 הַרוּחַ שֶׁמְנַשֶּׁבֶת בְּרֹאשׁ הָהָרִים. וְאִם הוֹחֲמָה מַחֲמַת
8 הַמְעֻלָּה⁸ - חֲכִיב⁹. וְכֵן כָּל פְּלוּצָא בְּזָה. וְכֵן הַשׁוֹכֵר אֶת
9 הַפְּרָה¹⁰ לְחֹרֶשׁ בְּהָרָה, וְחֹרֶשׁ בַּבְּקָעָה, וְנֹשֵׁבֵר הַקֶּנֶקֶן,
10 וְהוּא הַכֶּלִי¹¹ שְׁחוֹרֵשׁ בּוֹ - הָרִי הַשׁוֹכֵר פְּטוּר¹², וְדִין
11 בַּעַל הַפְּרָה עִם הָאֲמִינִין שְׁחָרְשׁוּ¹³. וְכֵן אִם לֹא שָׁנָה
12 עַל דַּעַת הַבְּעָלִים, וְנֹשֵׁבֵר הַקֶּנֶקֶן - דִּין בַּעַל הַפְּרָה
13 עִם הָאֲמִינִין¹⁴. שְׂכָרָה לְחֹרֶשׁ בַּבְּקָעָה, וְחֹרֶשׁ בְּהָרָה,
14 וְנֹשֵׁבֵר הַקֶּנֶקֶן - הַשׁוֹכֵר חֲכִיב¹⁵, וְדִינוֹ שֶׁל שׁוֹכֵר עִם
15 הָאֲמִינִים¹⁶.

(2) משנה בבא מציעא עת. (3) על תנאי שיוליכה דרך ההר. (4) מעדה. (5) שמעידת החמור בבקעה מעוטה מבהר, נמצא שמעידתה אינה תוצאה מהשינוי. (6) שהשכירה לדרך הרים. כחכמים במשנה שם ולא כרבי מאיר (בגמרא שם) האומר: כל המעביר על דעת בעל הבית נקרא גולן. כלומר, כל עבירה על תנאי כגולן שחייב אפילו באונסים. (7) שמשב הרוח בבקעה חלש מבהר, נמצא שהשינוי גרם לריבוי החמימות (שם). (8) שהתאמצה בעלייתה להר. (9) שהשינוי גרם לה חמימות יתירה. (10) עם כלי החרישה. (11) קנה המחרישה. (12) כי המכשולים בבקעה מעוטים מאשר בהר שמצויים בו סלעים, נמצא ששבירת הקנקן אינה תוצאה מהשינוי (שם פ). (13) כלומר, תביעת בעל הבית מופנית כלפיהם, שבסביבתם נשבר הקנקן, ואם אין להם לשלם מפסיד בעל הפרה. (14) משמיענו, שהאומנים חייבים לשלם לבעל הפרה, אף על פי שהשוכר לא שינה, ואפילו אם שכרו לחרוש בהר שיש בו סלעים ונתקלה בהם המחרישה ונשברה, מפני שבעל הפרה יכול לטעון לאומנים מחוייבים אתם להישמר מנגיעה בסלעים. (15) שהרי פשע במה שינה מחרישת בקעה הקלה להחישת הר הקשה. (16) כלומר, הם חייבים להחזיר לו מה ששילם למשכיר, שהרי הם חייבים גם בחרישת הר כמו שביארנו למעלה (מגיד משנה).

16 ב. וּמָהוּ דִּין הָאֲמִינִין שְׁשָׁבְרוּ בְּעֵת תְּרִישָׁה?

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

באותו מקום ולכן קבע משקל נמוך מהנהוג והשוכר שהוסיף - פשע, אבל אם הצעת השכירות למשקל ידוע באה מצד השוכר, אף על פי שאסור לו להוסיף מבלי שיקבל רשות מהמשכיר - אם הוסיף פטור. (38) שאין לייחס לתוספת כזו סיבה למותה. (39) שהרי שכרו לפי המשא ולכן משלם שכר התוספת. (40) שיעור התוספת המחייב הוא אחד משלושים של המשא המקובל באותו מקום - למדנו ממה שאמרו במשנה שם: "להביא לתך חיטים וכו' פטור ואם מוסיף על משאו חייב. וכמה יוסיף על משאו ויהא חייב? סומכוס אומר משום רבי מאיר וכו' שלושה קבין לחמור". כלומר, אם שכר בהמה במקום שהמנהג הוא שמתעניין עליה לתך - משקל תשעים קב - הוסיף עליה שלושה קבין, היינו, חלק משלושים ממידת הטעינה הנהוגה חייב, והוא הדין לכל המקומות, תוספת של אחד משלושים מן הנהוג - מחייבת. (41) ברייתא שם.

ז. הפתף⁴² שהוסיף⁴³ על משאו קב אחד⁴⁴, והזק⁴⁵ במשאו זה - חיב בנזקיו. שאף על פי שהוא⁴⁶ בן דעת והרי הוא מרגיש בכבד המשאו⁴⁷ - יצלה על לבו, שמה מחמת חליו הוא זה הכבד⁴⁷.

(42) סבל. (43) השוכרו בלי ידיעת הסבל. (44) משא האדם הממוצע הוא שלושים קב והוסיף אחד משלושים (רש"י שם דיבור המתחיל קב). (45) הסבל. (46) והיה לו להבין שהוסיף עליו משא ולפרוק המשא מעליו מייד, ואם לא פרק והזק - הוא בעצמו גרם לכך. (47) לא עלתה על דעתו לייחס הכובד לתוספת משא אלא ייחסו לחלושה זמנית שתקפתו. וסבור, שאחר שינוח מעט, יחזור לאיתנו, ולפיכך לא פרק המשא ואם כן גרם השוכר את הנזק (שם כרב אשי).

ח. השוכר את החמור⁴⁸ לרכב עליה - יש לו להניח עליה כסות⁴⁹ ולגנינו⁵⁰ ומזונותיו של אותו הדרף⁵¹, לפי שאין דרף⁵² השוכר לחזר בקל מלון⁵³ ומלון לקנות מזונות; יתר על זה - הרי מעפב עליו בעל החמור. וכן יש לבעל החמור להניח עליה שעורים ותבן מזונות⁵⁴ של אותו היום; יתר על זה - השוכר מעפב, מפני שאפשר לו לקנות בקל מלון ומלון⁵⁵. לפיכך, אם אין שם מאין קנה⁵⁶ - מניח עליו מזונותיו ומזונות בהמתו של כל אותה הדרף⁵⁷. וכל אלו הדרכים - בשוכר סתם, ובמקום שאין מנהג ידוע; אבל במקום שיש מנהג - הכל לפי המנהג⁵⁸.

(48) שם עט: (49) בגדים שיצטרך להם כשיגיע למחוז חפצו להחליף בגדי הדרך (שיטה מקובצת שם בשם הריטב"א). (50) כד המים. (51) עד שיגיע למחוז חפצו. (52) אינו רגיל בכך. (53) שהוא פוגש בדרכו. (54) בדפוס רומא (ר"מ): ומזונות. (55) שהחמר דרכו לחזר אחר מזונותיו ומזון החמור בכל מקום שהם חונים ללינת לילה. (56) שאין עוברים במקום יישוב. (57) שם. (58) כמו שאמרו בעניין שכירות פועלים (שם פג): "הכל כמנהג המדינה" (מגיד משנה).

ד. השוכר את הבהמה²⁷ להביא עליה מאתים לטריין²⁸ של חטים, והביא מאתים לטריין של שעורים, ומתה - חיב; מפני שהנפח קשה למשוי, והשעורין יש להן נפח²⁹. וכן אם שפחה להביא תבואה, והביא במשקלה תבן³⁰. אבל אם שפחה להביא עליה שעורים, והביא במשקלן חטים, ומתה - פטור³¹. וכן כל פיוצא בזה.

(27) שם פ. (28) ליטרה; יחידת משקל, ושיעורה כתב רבינו בפרק ג מהלכות חובל ומזיק הלכה ה. (29) שהשעורים משקלם פחות ממשקל החיטים וכשהוא משווה משקל השעורים למשקל החיטים, הרי הוא מוסיף במידת השעורים ומרבה בנפח, ולפיכך, יש לייחס מיתתה לתוספת הנפח המכבידה על הבהמה במשאה (שם כרבא). (30) שנפחה גדול משל תבואה - חייב. (31) שהרי לא שינה לרעה. ראה לקמן הלכה ו דין שיעור התוספת.

ה. שוכר את הבהמה³² לרכב עליה איש - לא ירכיב עליה אשה³³. שפחה לרכב עליה אשה - מרכיב עליה איש. ומרכיב עליה כל אשה, בין קטנה בין גדולה, ואפלו מעברת שהיא מניקה³⁴.

(32) שם עט: (33) שאינה שולטת בבהמה כאיש ולא תוכל לשמור עליה ממכשול (ראה חסדי דוד על התוספתא בבא מציעא פרק ז). (34) כלומר, עם היונק המוסיף משא (מגיד משנה).

ו. השוכר את הבהמה לשאת עליה משקל ידוע³⁵, והוסיף על משאו: אם הוסיף חלק משלשים³⁶ על השעור שפסק עמו, ומתה - חיב³⁷; פחות מכאן - פטור³⁸, אבל נותן הוא שוכר התוספת³⁹. שוכר סתם - אינו נושא אלא במשקל הידוע במדינה לאותה בהמה; ואם הוסיף חלק משלשים, כגון שדרפה לשאת שלשים וטען עליה אחד ושלשים, ומתה או נשברה - חיב⁴⁰. וכן ספינה⁴¹ שהוסיף בה אחד משלשים על משאה, וטבעה - חיב לשלם דמיה.

(35) כפי מה שהוסכם ביניהם. (36) כגון ששכרה להטעינה שלושים סאה והטעין שלושים ואחד. (37) דברי רבינו ניתנים להתפרש שדעתו שכל שהוסיף במשאה יותר מכפי מה שהוסכם, אף על פי שמנהג המקום להטעינה משא כבד מזה - חייב, שהרי הדגים חייב תוספת המשא בשכרו למשקל ידוע, ומשמע, שאף שהבהמה עומדת היא להישכר למשא שהטעינה אם היה מוסיף שכר, מכל מקום, אם הוסיף על מה שהוסכם - חייב. אולם הרמב"ן והרשב"א (הובאו במגיד משנה כאן) חולקים על רבינו ודעתם שמכיוון שהבהמה עומדת להישכר גם למשא כזו, הרי אין לייחס מיתתה לתוצאה מתוספת המשא ולפיכך, אין לחייבו אלא בתוספת שכר בלבד. והבית יוסף בסימן שח מבאר, שהמדובר כאן, כשהמשכיר קבע את משקל המשא ואמר לשוכר אני משכירה לך למשא כזו, ואנו אומרים שהמשכיר יודע שבהמתו חלשה ואינה ראויה לטעינת משא כפי הנהוג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פָּרָק חֲמִישִׁי

1 יבאר דין שוכר בהמה או ספינה ואירע בהן אונס אם
2 חייב המשכיר להעמיד לו בהמה או ספינה אחרת, ודין
3 משכיר בית לזמן קצוב ורצה השוכר להשכירו לאחר, ודין
4 בית זה או בית כזה אני משכיר לך ודין משכיר בית סתם
5 או עלייה סתם.

1 א. הַשׁוֹכֵר אֶת הַבְּהֵמָה², וְחִלְתָּהּ³ או נִשְׁתַּטֵּית או
2 נִלְקְחָה לְעִבּוּדַת הַמֶּלֶךְ, אָף עַל פִּי שְׂאִין סוּפָה
3 לְחֹזֵר⁴, אִם נִלְקְחָה דֶרֶךְ הַלֵּיכָה⁵ - הֲרִי הַמְשַׁפֵּיר
4 אוֹמֵר לְשׁוֹכֵר: הֲרִי שְׁלָךְ לְפָנֶיךָ⁶, וְחַיֵּב לְתַן לוֹ שְׂכָרוֹ
5 מִשְׁלָם⁷. בְּמָה דְבָרִים אֲמורִים⁸? בְּשִׁשְׁכָּרָה לְשֵׁאת
6 עֲלֶיהָ מִשׁוּי שְׂאֵפֶשֶׁר לְהַשְׁלִיכוֹ בְּלֹא הַקְפָּדָה⁹; אֲבָל
7 אִם שְׂכָרָה לְרֶכֶב עֲלֶיהָ או לְשֵׁאת עֲלֶיהָ כְּלֵי זְכוּכִית
8 וְכִיּוּצָא בְהֵן - חַיֵּב לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר אַחֲרָי¹⁰, אִם
9 שְׂכָר מִמֶּנּוּ חֲמוֹר¹¹; וְאִם לֹא הַעֲמִיד - יַחְזִיר
10 הַשְּׂכָר¹², וְיַחֲשֹׁב עִמּוֹ עַל שְׂכָר בְּמָה שְׁהֵלָךְ בָּהּ¹³.

2 משנה, בבא-מציעא ע"ח. וגמרא שם: (3) בברקית,
שעלה תבולת בעיניה הגורם עוורון, או שתקף אותה עש
האוכלת רגליה (גמרא שם). ועדיין ראויה היא למלאכה
(טור' סימן שי'). (4) שם, כשמואל. (5) כלומר, לא יצא
הצו מן המלך אלא להתרים הבהמות שהם נמצאים בדרכים
(שם, וכפירוש רבינו חננאל, מגיד-משנה). (6) כלומר,
גורלך גרם שפגעו בה מקרים אלו בזמן שהיא שכורה אצלך,
והרי היא לפניך כמו שהיא. המדובר, כשהבהמה ראויה
עדיין למלאכתה למרות מחלתה, אלא שהמחלה גורמת
טירחה יתירה וגם עיכוב בדרך, אין לראות בהטרדה זו
שינוי חמור בתנאי השכירות עד כדי שיהא לחייב את
המשכיר להעמיד חמור אחר כדין מתה או נשברה, המבואר
להלן בה"ב. וכן בנלקחה לעבודת המלך אע"פ שאין סופה
לחזור, ואין ביכולת השוכר להשתמש בה כפי תנאי
השכירות - כיון שבדרך הליכה נלקחה, אומר המשכיר: הרי
שלך לפניך, משום שנמצאה הבהמה בדרכים בזמן שהיתה
שכורה אצלך, אתה גרמת לה שתלקח, ואילו היתה נמצאת
ברשותי לא היתה נלקחת, שהרי לא יצא צו החרמה על
הבהמות הנמצאות בבתים, נמצא שבסיבתך חל העיכוב
למלא תנאי השכירות, ואין מוטל עלי להעמיד לך חמור
אחר. ומזה יוצא, שאם צו החרמה הוא כללי - חייב
להעמיד לו חמור אחר (מגיד-משנה). (7) בשלימות כפי
המחיר שהוסכם בחווה השכירות כשהיתה בבריאותה, ואין
מחשבים בחלתה ההפרש שיש במחיר שכירת בהמה בריאה
לבין חולה או שוטה, וכן בנלקחה לעבודת המלך אין מנכים
מדמי השכירות בעד הדרך שלא הלך בה, אלא השוכר נושא
בכל ההפסד, מפני שמזלו גרם למקרים אלו בזמן שהיא
שכורה לו (תוספתא שם פ"ז. ראה מגיד-משנה).
8) שבחלתה או נשתטית - אומר המשכיר הרי שלך לפניך
(מגיד-משנה - וראה להלן הערה ט). (9) מבלי לדקדק על
מקום נפילת המשא, היינו שהמשא אינו מחומר שביר,
ואפשר להשליכו בכל מקום ולא ינזק, ואם כן עדיין ראויה
הבהמה למלאכה שנשכרה לה, שהרי גם אם תיפול - מחמת
שטותה או חוליה - באחת מן הפחתים לא יוזק המשא

שעליה. (10) ואין המשכיר יכול לומר הרי שלך לפניך,
שיש לראות במקרים אלו שינוי בתנאי השכירות, שהרי
הבהמה אינה ראויה למלא תנאי השכירות, משום שעלולה
היא להזיק לרוכב או לכלי הזכוכית, אם תיפול באחת
הפחתים מחמת שטותה או חוליה. ומבאר המגיד-משנה
שאינ דין זה - המחלק בין שכרו למשא סתם, ובין למשא
כלי זכוכית - אלא בחלתה או נשטית. אבל בנלקחה, גם
בשכרה לרכיבה או לכלי זכוכית, אומר המשכיר: הרי שלך
לפניך, שהרי הדין שבנלקחה לעבודת המלך - אומר לו הרי
שלך לפניך, מבוסס (כמו שביארנו למעלה הערה ה) על
טענת המשכיר, שבסיבת השוכר נגרם לבהמה שתלקח,
וטענה זו כוחה יפה גם בשכרה לרכיבה או למשא כלי
זכוכית (שם ע"ט). בשם רבי שמעון בן אלעזר: השוכר את
החמור לרכיב עליה והבריקה (חלתה בעיניה או ברגליה.
ראה שם ע"ח): או שנשתטתה - חייב להעמיד לו חמור אחר
וכו'. אומר רב פפא, וכלי זכוכית - כלרכוב דמי" פירוש, דין
משא כלי זכוכית כדין רכיבה). (11) ובדפוסים ונוציא נוסף:
"או בהמה אחרת כאותה ששכר" כלומר, המשכיר חייב
להעמיד כמין הבהמה שהשכיר לו, כגון אם השכיר חמור
- לא יעמיד לו סרס (בתוספתא בבא-מציעא בפרק ז, ה"ה:
המשכיר בהמה לחבירו, לא ישנה (המשכיר) לו את הבהמה.
השכיר לו חמור - לא יושיבנו על הפרד וכו'). (12) אפילו
הקדים לו השוכר שכרו, והוא בחזקת המשכיר.
13) כלומר, זה שאמרו חייב להעמיד חמור אחר - הכוונה
שאם המשכיר רוצה בכל השכר כפי שהוסכם בעיסקת
השכירות - יעמיד לו חמור אחר, ואינו יכול לומר לו הרי
שלך לפניך, אבל אם אין ברצונו להמשיך בעיסקת
השכירות, הרשות בידו (מגיד-משנה) ומחזיר לשוכר השכר
שקיבל בעד שארית הדרך שלא הלכה הבהמה, ומעכב בידו
השכר בעד הדרך שכבר הלך בה, שהרי נהנה השוכר במה
שהגיע עד כאן, ובידו לשכור בהמה אחרת להמשיך בדרכו
(ראה גמרא ע"ט. וב'תוספות' בד"ה אילו).

ב. מִתָּה הַבְּהֵמָה או נִשְׁכָּרָה¹⁴, בֵּין שִׁשְׁכָּרָה לְשֵׁאת¹⁵
12 בֵּין שִׁשְׁכָּרָה לְרֶכֶב, אִם אָמַר לוֹ: חֲמוֹר סִתְּמָם¹⁶ אָנִי
13 מְשַׁפֵּיר לָךְ - חַיֵּב לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר אַחֲרָי¹⁷ מִכָּל
14 מְקוֹם¹⁸; וְאִם לֹא הַעֲמִיד - יֵשׁ לְשׁוֹכֵר לְמַכֵּר
15 הַבְּהֵמָה¹⁹, וְלִקַּח בָּהּ בְּהֵמָה אַחֲרָת, או שׁוֹכֵר²⁰ בְּהֵמָה
16 בְּדָמֶיהָ, אִם אֵין בְּדָמֶיהָ לְקַח²¹, עַד שְׁיִגִיעַ לְמְקוֹם
17 שְׁפָסֵק בּוֹ²². אָמַר לוֹ: חֲמוֹר זֶה²³ אָנִי מְשַׁפֵּיר לָךְ,
18 אִם שְׂכָרָה לְרֶכֶב עֲלֶיהָ או לְכָלֵי זְכוּכִית, וּמִתָּה בְּחִצֵי
19 הַדֶּרֶךְ: אִם יֵשׁ בְּדָמֶיהָ לְקַח בְּהֵמָה אַחֲרָת - יִקַּח²⁴,
20 וְאִם אֵין בְּדָמֶיהָ לְקַח - שׁוֹכֵר אֶפְלוֹ בְּדָמֵי בְּלָהּ²⁵,
21 עַד שְׁיִגִיעַ לְמְקוֹם שְׁפָסֵק עִמּוֹ; וְאִם אֵין בְּדָמֶיהָ לֹא
22 לְקַח וְלֹא לְשַׁכֵּר - נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ שֶׁל חֲצֵי הַדֶּרֶךְ²⁶,
23 וְאֵין לוֹ עֲלָיו אֲלָא תַרְעֻמַּת²⁷. שְׂכָרָה לְמִשְׂא, הוֹאִיל
24 וְאָמַר לוֹ חֲמוֹר זֶה, וּמִתָּה בְּחִצֵי הַדֶּרֶךְ - אֵינוֹ חַיֵּב
25 לְהַעֲמִיד לוֹ אַחֵר, אֲלָא נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ שֶׁל חֲצֵי הַדֶּרֶךְ
26 וּמִנִּיחַ לוֹ נִבְלָתוֹ²⁸.

14) ואינה ראויה למלאכה כלל. (15) משא שאפשר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

למד הבדל זה בין רכיבה לבין משא, ממה שאמרו שם (לפי נוסחת הרי"ף): "השוכר את החמור לרכוב עליו ומתה לו בחצי הדרך, אמר רב אם יש בדמיה וכו'", משמע שרק בשכרו לרכיבה (או לכלי זכוכית שדינה כרכיבה, ראה למעלה הערה ט) משועבדים דמי החמור לשוכר, אבל אם שכרו למשא סתם - לא (ודעת הראב"ד בהשגה, שאין הפרש בין רכיבה למשא, ובשניהם החמור משועבד לשוכר, וזה שאמרו בגמרא לרכוב עליו, לאו דוקא אמרוהו).

- 1 ג. הַשׁוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה²⁹, וְטַבְעָה לּוֹ בְּחֻצֵי הַדֶּרֶךְ:
- 2 אִם אָמַר לּוֹ: סְפִינָה זוֹ אֲנִי מְשַׁפֵּיר לָךְ, וְשָׂכְרָהּ
- 3 הַשׁוֹכֵר לְהוֹלִיף בָּהּ יֵין סְתָם³⁰, אָף עַל פִּי שְׁנָתָן לּוֹ
- 4 הַשָּׂכֵר - יִחְזִיר כָּל הַשָּׂכָר³¹; שְׁהָרִי זֶה אֹמֵר לּוֹ:
- 5 הִבֵּא לִי הַסְּפִינָה עֲצָמָה שְׁשָׂכְרָתִי, שֶׁהַקְּפָדָה גְּדוּלָּה
- 6 יֵשׁ בְּסְפִינָה זוֹ, וְאֲנִי אָבִיא יֵין מִכָּל מְקוֹם וְאוֹלִיף
- 7 בָּהּ³². אָמַר לּוֹ: סְפִינָה סְתָם אֲנִי מְשַׁפֵּיר לָךְ, וְשָׂכְרָהּ
- 8 הַשׁוֹכֵר לְהוֹלִיף בָּהּ יֵין זֶה, אָף עַל פִּי שְׁלֹא נָתַן לּוֹ
- 9 מִן הַשָּׂכָר כְּלוּם - חֵיב לָתֵן כָּל הַשָּׂכָר; שְׁהָרִי אֹמֵר
- 10 לּוֹ: הִבֵּא לִי הַיֵּין עֲצָמוֹ, וְאֲנִי אָבִיא לָךְ סְפִינָה מִכָּל
- 11 מְקוֹם וְאוֹלִיכִי³³. אָבָל צָרִיךָ לְנַפּוֹת פְּדֵי הַטְּרַח שֶׁל
- 12 חֻצֵי הַדֶּרֶךְ³⁴, שְׁאִינוֹ דוֹמָה הַמְטַפֵּל בְּהוֹלְכַת הַסְּפִינָה
- 13 לְיוֹשֵׁב וּבְטָל³⁵. אָמַר לּוֹ: סְפִינָה זוֹ אֲנִי מְשַׁפֵּיר,
- 14 וְשָׂכֵר הַשׁוֹכֵר לְהוֹלִיף בָּהּ יֵין זֶה: אִם נָתַן הַשָּׂכֵר -
- 15 אִינוֹ יָכוֹל לְהַחְזִירוֹ, וְאִם לֹא נָתַן - לֹא יֵתֵן; שְׁאִין
- 16 זֶה יָכוֹל לְהִבְיֵא הַסְּפִינָה עֲצָמָה, וְלֹא זֶה יָכוֹל לְהִבְיֵא
- 17 יֵין עֲצָמוֹ³⁶. שָׂכֵר סְפִינָה סְתָם לֵינִי סְתָם³⁷ - הָרִי אֵלָיו
- 18 חוֹלְקִין הַשָּׂכָר³⁸.

(29 שם עט. 30) כל יין שירצה. (31) אפילו בעד חצי הדרך שכבר הובל - מחזיר, שלא אמרו שהשוכר משלם שכר חצי הדרך (כמבואר למעלה הל' א, ב) אלא במקום שנהנה מהובלת מטענו, אבל כאן הלא היין טבע ואבד - אין לשוכר לשלם כלום (ראה ב'תוספות' שם בד"ה אילימא). (32) כלומר, ומאחר שאין ביד המשכיר למלא תנאי - ספינה זו - שבחווה השכירות - שהרי טבעה, וביד השוכר למלא, שהרי ליין סתם שכרו, ובאפשרותו להביא יין, הרי המשכיר אינו מקיים את מה שקיבל על עצמו, ולכן מחזיר כל השכר. ואין המשכיר יכול להציע ספינה אחרת במקום הספינה שטבעה ולהמשיך בהסכם השכירות, שיש לשוכר זכות, בהסתמכות על תנאי - ספינה זו - שבחווה השכירות, לתבוע מילוי החווה כפי הפרטים שנקבעו בו בשלימות (רי"ף שם). והוסיף רבינו נימוק בטענת השוכר, "שהקפדה גדולה יש בספינה זו", כלומר ספינה זו שטבעה שכרתיה אחר שבדקתי ובחנתי מבנה ומצבה וכל פרטי הליכותיה, ואיני מוכן לקבל ספינה אחרת שתעמיד במקומה (ראה משנה למלך). (33) והרי העיכוב בקיום החווה, מצד השוכר בא, ולכן משלם בעד כל הדרך כפי שהוסכם. (34) שהיה על המשכיר - הספן - לטרוח בהולכת הספינה אלמלא טבעה. (35) כלומר, יש לחשב התשלום בעד חצי הדרך - שהמשכיר מקבל בעדו שכר - פחות הסכום שאדם מוכן שינכו לו משכרו, כדי שלא יצטרך לעבוד ולטרוח אלא

להשליכו בלא הקפדה. (16) ואם כן, קיבל עליו לספק לו חמור עד שישלים העברת משאו או רכיבתו. (17) משנה, שם עח. (18) בין אם יש למשכיר משלו, ובין שצריך לשכור. כלומר, אפילו אם אין למשכיר חמור משלו - חייב לשכור חמור אחר ולהעמידו לשוכר, ואם לא העמיד - מפסיד כל דמי השכירות (רבינו בפירושו למשנה, כותב: "לא יחשב שום דבר מן השכירות". ראה לחם-משנה). וטעמו של דבר: שהמשכיר קיבל עליו לספק חמור עד שישלים מטרת שכירותו, ואם אינו מקיים התחייבותו - פקעה גם התחייבותו של השוכר לשלם לו דמי שכירות. (19) שבזה שמסר הבהמה לרשות השוכר וקנאה השוכר במשיכה למלא בה תנאי השכירות - נשתעבדה גם לאחר מותה לממן בבגילתה השלמת מלאכתו כפי שהוסכם בחווה. (למעלה (בהל' א) בדין חלתה בשכרה לרכיבה לא ניתנה רשות לשוכר למוכרה, שלא אמרו זאת אלא במקום שאין לבהמה תקנה, כגון מתה או נשברה ואין אפשרות לרפאותה, ואנו אומרים שהשכירות משעבדת את הבהמה לשוכר, ומשום כך רשאי הוא למכור את נבילתה כדי לקיים תנאי השכירות, והרי בין כך ובין כך עומדת היא למכירה. אבל בחלתה, שעומדת היא לרפאותה, אין סברא לומר שהמשכיר שעבד הבהמה לשוכר שיהיה ביכולתו למוכרה, שהרי אינה עומדת להימכר ('נתיבות המשפט' סי' ש"ק ד. 20) שם עט. כשמואל, בהשכירו חמור זה, והוא-הדין בחמור סתם. (21) אם דמי הנבילה אינם מספיקים כדי לקנות בהמה אחרת. משמע, שאם דמי הנבילה מספיקים לקנות חמור אחר - אינו רשאי לשכור על חשבון המשכיר. (22) ואם אין בדמיה לא ליקח ולא לשכור - אין מחייבים את המשכיר להשלים את ההפרש, מפני שלא עבד אלא את החמור, אבל לא שאר נכסיו (מגיד-משנה). ובמקרה זה מפסיד המשכיר כל שכרו אם אינו מעמיד לו חמור אחר, כמו שביארנו למעלה הערה יז. (23) כלומר, חמור זה אני משכיר לך, ואיני מקבל עלי לספק לך חמור אחר אם ימות. (24) שהבהמה משועבדת לו אפילו לאחר מותה כששכרה לרכיבה (וראה להלן הערה כז בדין שכרה למשא). (25) שם, כשמואל. (26) שהרי נהנה השוכר במה שהגיע עד כאן (שם). (27) שם. כלומר, אף שאין לשוכר תביעת ממון על המשכיר, רשאי הוא להתרעם על המשכיר בגלל העוול שעשה לו בזה שהשכיר לו בהמה כחושה, ואין תרעומתו תרעומת חינום האסורה (בשם רבי ישראל סלנטר - בספר אור ישראל - נתיבות אור). (28) למשכיר, שאין נבלת החמור משועבדת לשוכר ליקח או לשכור חמור אחר בדמיה, שלשון "חמור זה" שהתנה המשכיר בעת השכירות, משמעו שאינו מתחייב להעמיד לו חמור אחר עד שישלים השוכר מלאכתו, אפילו לא מדמי החמור שמשכירו אם ימות, שאינו משעבד את החמור לשוכר אלא למלאכה שהתנה עמו, ולא אמרו שדמי החמור משועבדים לשוכר - אף "בחמור זה" - אלא בשכרו לרכיבה או לכלי זכוכית (כמבואר למעלה), שלכך פירש השוכר מטרת השכירות - אע"פ שבשכרו למשא סתם, רשאי הוא לא להשתמש בחמור לכל מטרה שהיא - כדי שיהיה החמור משועבד לו גם לאחר מיתתו, שהשוכר לרכיבה או לכלי זכוכית, מקפיד שלא יהיו לו עיכובים בדרכו (ראה טורי-זהב סי' שי'). רבינו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לו לסבול דעת איש אחר שעדיין לא הורגל בו (כמו שכותב רבינו בסמוך - רי"ף שם). ובגמרא שם אמרו, שיש לחייב את השוכר במקרה זה לשלם בעד "רפסתא דספינתא" ריעוע הספינה שמתרועעת בפריקת המשא ובהטעתנה שנית, שהרי השוכר גרם לתוספת סריקה וטעינה מכפי שהוסכם בעת השכירות. ועל השוכר לישא בהפסד זה שנגרם בסיבתו. וכן פסק הרי"ף שם. ונראה שרבינו לא הזכיר חיוב זה כאן, מפני שאינו דן כאן אלא בבעיה אם יש לשוכר זכות להשכיר את הספינה לאחרים כשהוא מקבל עליו כל הפסד שיגרם לספינה כתוצאה מהחלפת השוכרים, או לא. ודין זה, שעל השוכר לישא בכל הפסד שהוא, נראה בעיני רבינו כמובן מאליו ואין צורך להזכירו (ראה 'מרכבת המשנה'). (43 שם, וכפירוש הרי"ף. וכן הביאו ה'תוספות' שם בד"ה דפריקה, בשם רבינו חננאל.

- ה. מִכַּאן אָנִי אוֹמֵר: שֶׁהַמְשַׁכֵּיר בֵּית לְחֵבְרוֹ עַד זְמַן קָצוּבוֹ, וְרָצָה הַשּׁוֹכֵר לְהַשְׁכִּיר הַבַּיִת לְאַחַר עַד סוֹף זְמַנּוֹ - מְשַׁכֵּיר לְאַחֲרָיִם⁴⁴, אִם יֵשׁ בְּנֵי בַיִת פְּמַנְזָן בְּנֵי בֵּיתוֹ; וְאִם אֵין אַחֲרָיִם - לֹא יִשְׁכֵּר לְחֵבְרוֹ⁴⁵.
 וְאִם אֵין אַחֲרָיִם: שֶׁהַמְשַׁכֵּיר רִשְׁאֵי הַשּׁוֹכֵר לְחֵבְרוֹ - אֵלֶּא מְטַלְטְלִין, שֶׁהָרִי אוֹמֵר לוֹ: אֵין רְצוֹנִי שֶׁיֵּהָא פְּקֻדוֹנִי בְּיַד אַחֵר⁴⁷; וְאִם אֵין רְצוֹנִי⁴⁸ אוֹ בְּסַפִּינָה, שֶׁהָרִי בְּעֵלָה עֲמָה⁴⁹ - אֵין אוֹמֵר בּוֹ⁵⁰. וְכֵן אָנִי אוֹמֵר: אִם אֵין רְצוֹנִי לְחֵבְרוֹ: לְמָה תְּטַרַח וְתִשְׁכֵּר בֵּיתוֹ לְאַחֲרָיִם? אִם לֹא תְּרָצָה לְעַמְד בּוֹ, צֵא וְהַנִּיחוּ וְאַתָּה פְּטוֹר מְשַׁכְּרוֹתָו - אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁכִּירוֹ לְאַחֵר. שְׂזָה בְּאֵל תִּמְנַע טוֹב מִבְּעֵלָיו⁵¹; עַד שֶׁאַתָּה מְשַׁכֵּיר לְאַחֵר, תִּנְיֵחַ לְזָה בֵּיתוֹ. וְיֵשׁ מִי שֶׁהוֹרָה, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁכִּירוֹ לְאַחֵר כָּלל, וְיִתֵּן שְׁכָרוֹ עַד סוֹף זְמַנּוֹ⁵². וְלֹא יִרְאֶה לִי שְׂדִין זֶה אֲמַת⁵³.

(44) ואין למשכיר זכות התנגדות, וכדין ספינה. ומוסיף המגיד-משנה, שכאן אפילו תרעומת אין לו למשכיר, שעד כאן לא אמרו יש לו תרעומת אלא בספינה, מפני שגרם לו לסבול כל זמן הנסיעה דעת איש שאינו רגיל בו, אבל בבית - שאין המשכיר דר עם השוכר - אפילו תרעומת אין לו. (45) שאין השוכר רשאי להרבות בדוירים, אפילו אם גם הוא ממשיך וגר בבית, ראה פ"ה מהלכות שכנים ה"ט. (46) גיטין כט. שם. כלומר, השכירות מקנה לשוכר זכות מליאה להשתמש בחפץ בהתאם לתנאי השכירות, ואין בזה כל הגבלה משפטית עקרונית, אולם במטלטלין נשאר למשכיר זכות התנגדות להעברת זכות זו, מפני שיכול לטעון: אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר, כי השוכר השני אינו נאמן אצלי שלא יעלים את החפץ ויטעון: נאנס (ראה למעלה פ"א הל' ד). (48) שאין בה מציאות העלמה. (49) שבעל הספינה דר עם השוכר, ושומר הוא ספינתו. (50) אין מקום לטענה זו, ולכן השוכר משכירה לאחרים. (51) כתוב במשלי ג, כז. וגו': "בהיות לאל ידיך לעשות", כלומר, שאין הדבר גורם לך הפסד שהוא. (52) שהם סבורים, שדין בית מושכר כדין מטלטלין, מפני שבעל הבית אינו דר ביחד עם השוכר, ואינו יכול לשמור שלא יזוק ע"י

יהא יושב ובטל (רי"ף שם). (36) כלומר, מאחר שלא המשכיר ולא השוכר, בידם למלא אחר תנאי השכירות - אנו מחליטים המעות ביד המוחזק ויד התובע על התחנתה, שאין להוציא המעות מן המוחזק מטעם שלא קיים תנאו אלא אם-כן נתקיימו מצד התובע, ומאחר שאין ביד התובע לקיים תנאו - מפסיד כל שכרו. (37) ורשאי המשכיר להעמיד ספינה אחרת - והשוכר יין אחר, אבל שניהם לא מילאו תנאי השכירות. (38) אם הקדים השוכר השכר, המשכיר מחזיר שכר חצי הדרך הנתת. ואם לא הקדים, השוכר משלם בעד חצי הדרך שנסעו (גמ' שם). ואין המחזיק יכול לטעון - כמו בספינה זו ויין זה - אין לי להחזיר השכר לפני שהתובע מילא תנאו, מפני שיש לתובע טענה נגדית: מוכן אני למלא התנאי ולהביא יין, אבל אין להטיל עלי למלא התנאי לפני שהמשכיר ממלא תנאו להעמיד ספינה, ואינני מאמינו שיעשה זאת, ונמצא שאני טורח ומפסיד מעותי (רא"ש שם יא) ויוצא מזה, שאם אחד משניהם מילא תנאו ואין השני ממלא - מוציאין השכר אפילו מן המוחזק, מאחר שאינו ממלא תנאו (מגיד-משנה בשם הרמב"ן).

- ד. הַשּׁוֹכֵר אֶת הַסַּפִּינָה, וּפְרָקָה³⁹ בְּחֵצֵי הַדֶּרֶךְ - נוֹתֵן לוֹ שֶׁכֶר כָּל הַדֶּרֶךְ⁴⁰. וְאִם מָצָא הַשּׁוֹכֵר מִי שִׁישְׁכֵּר אוֹתָהּ לוֹ עַד הַמָּקוֹם שֶׁפָּסַק - שׁוֹכֵר⁴¹; וְיֵשׁ לְבַעַל הַסַּפִּינָה עָלָיו תְּרַעַמָּת⁴². וְכֵן אִם מָכַר כָּל הַסְּחוֹרָה⁴³ שֶׁבְּסַפִּינָה לְאִישׁ אַחֵר בְּחֵצֵי הַדֶּרֶךְ, וְיָרַד, וְעָלָה הַלּוֹקֵחַ - נוֹטֵל שֶׁכֶר חֵצֵי הַדֶּרֶךְ מִן הָרִאשׁוֹן וְשֶׁכֶר הַחֵצֵי מִזֶּה הָאַחֲרוֹן; וְיֵשׁ לְבַעַל הַסַּפִּינָה עָלָיו תְּרַעַמָּת, שֶׁגֵּרַם לוֹ לְסַבֵּל דַּעַת אִישׁ אַחֵר שֶׁעָדִין לֹא הִרְגַּל בּוֹ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

(39) הוריד מטענו, כלומר חזר בו השוכר מהשכירות. (40) כפי שהותנה, שאין השוכר יכול לחזור בו באמצע. בבא-מציעא עט: "השוכר את הספינה ופרקה לה בחצי הדרך וכו' ואי דלא משכח לאגוריה (שאין השוכר מעמיד אדם אחר במקומו שישכור הספינה), כוליה אגרא בעי שלומי" (שכר כל הדרך, עליו לשלם). [כן פירש הרי"ף שם. וכן משמע מלשונו של רבינו בסמוך: "ואם מצא השוכר מי שישכיר", משמע שבבא הקודמת - המדובר כשלא מצא]. ומשלם השכר המלא ואין מנכים ערך הטורח בחצי הדרך שלא הולך את הספינה - כמו בהלכה ג, שלא אמרו לנכות, אלא כשאין הספינה קיימת, והרי המשכיר - הספן - יושב ובטל. אבל כאן הלא ספינתו קיימת, והוא הסתמך על זה שבמקום שקבעו להולך שם את המטען ימצא מטען להובילו חזרה, ולכן אינו חוזר למקום הפלגת הספינה, אלא מסיעה ריקנית למקום המיועד ונמצא שאינו יושב בטל (מגיד-משנה עם הסבר נוסף). ונראה שהמשנה-למלך התכוון להסבר זה, אלא שטעות-סופר נפלה בדבריו, ובמקום "לבייתו" צ"ל "לדרכו". ודעת ה'טור' בסיומן שיא, שגם כאן מנכים דמי הטורח. (41) כלומר: משכירו, שהשוכר רשאי להעביר זכותו בשכירות לאחר, כמבואר בסמוך (בהלכה ה), שזה שאמרו "אין השוכר רשאי להשכיר" אינו אלא במטלטלין ולא בספינה. (42) שגרם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(15 שם קא: 16) מערכת הנסרים המשמשים מכסה לבית. (17) קורות הבית, שהנסרים מונחים עליהן. (18) בריח המשמש לנעילת הדלת ופתיחתה מבפנים. (19) מבחוץ. (20) שם, וכתב ה'נמוקי יוסף' (בפירושו לרי"ף שם) שעל המשכיר לתקן דברים אלו במשך כל תקופת השכירות, אף כשהיו תקינים בשעת השכירות. ולזה נוטה לשון רבינו, שכתב "ולפתוח לו חלונות שנתקלקלו", כלומר שנתקלקלו בתוך תקופת השכירות. ובשם הריטב"א כתב, שזה נאמר באמרו לו בית סתם, אבל אם אמר לו "בית זה אני משכיר לך" אינו חייב לתקן כשנתקלקל בתוך תקופת השכירות (וכן פסק הרמ"א בס"י שיד סעיף א. עיי"ש ובביאור הגר"א ס"ק ו, וב'קצות החושן' ס"ק א.). (21) שמן הסתם, על דעת שיהא הבית ראוי לדירה - שכר. (22) שם, שחובת מצוות אלו על הדר הן, שהרי בית שאין דרים בו פטור ממעקה ומזוזה (ראה פ"ה מהל' מזוזה הל' יא, ופי"א מהל' רוצח ושמירת נפש הל' א.). (23) חקיקה במזוזת הבית, להכניס בה את המזוזה. (24) אפילו אם מזוזת הבית היא של אבן, והחקיקה היא מעשה אומן, ואמרנו למעלה שהדברים שהם מעשה אומן - חייב המשכיר לעשות. וטעמו של דבר, שאין כל הכרח לחקוק מקום באבן להניח את המזוזה, שהרי אפשר לקבוע המזוזה בקנה ולקבוע הקנה בנסר ולהעמיד את הנסר בצמצום בין המשקוף והמפתן סמוך למזוזת הבית באופן שלא יזוז ממקומו. ואין למעשה זה צורך לאומן (שם ע"פ רש"י ו'נמוקי יוסף'). (25) לגג הבית כדי להשתמש בו, ואין השימוש בגג עיקר בישיבת הבתים (ראה נמוק"י). (26) נסרים סמוכים לכותל אצל הגג המטוייה בטיח ומשופע, והמים שעל הגג נופלים על הנסרים ואינם מרטיבים את הכותל, וכשנופלים הנסרים, כל אדם מחזירה ואין צריך אומן לזה (שם ע"פ רש"י). (27) להטיח הסדקים שנתהוו בגג, כדי שלא ידלפו מי הגשם לבית דרך הסדקים, ואין צריך אומן לזה. (28) שם, שאין על המשכיר לתקן אלא דבר שהוא מעשה אומן ועיקר בישיבת הבית.

ד. המְשָׁפִיר עֲלֵיהָ לְחִבְרוֹ²⁹ וְנִפְתְּחָהּ³⁰ בְּאַרְבָּעָה³¹ אֹז¹⁸ יָתֵר - חַיֵּב לְתַקֵּן הַתְּקָרָה³² וְהַמְעֻזְיָה³³ שְׁעָלֶיהָ; וְהַמְעֻזְיָה חֲזוּק הַתְּקָרָה הִיא³⁴.²⁰

(29) ואמר לו עלייה סתם, שנתבאר למעלה בפ"ה הל' ח, שאם נפלה חייב להעמיד לו עלייה, וכאן מבאר רבינו והולך מה הדין אם נפתחה, אבל באמר לו עלייה זו - כשם שאינו חייב להעמיד לו עלייה בנפלה, כן אינו חייב לתקנה בנפחתה (מגיד-משנה ע"פ הגמ' שם ק"ז; ועיין לחס-משנה, וראה בחושן-משפט סי' שיב סעיף יז). (30) נשבר נסר ברצפתה. (31) טפחים על ארבעה טפחים (שם, כשמואל). (32) תקרת הבית המשמשת רצפה לעלייה. (33) הטיט והעפר שטוחין על התקרה - והוא מלשון הכתוב (נחמיה ג, ח) "ויעזבו ירושלים" (ע"פ רש"י שם, וכן פירש רבינו בפירושו המשנה, שם). (34) ועיקר הוא בישיבת העלייה, שאין אדם דר בעלייה כשנסרי הרצפה רפים, והוא עלול ליפול אם ישמט נסר ממקומו.

ה. הַזְּכָל³⁵ שֶׁבְּחֶצֶר - הָרִי הוּא שֶׁל שׁוֹכְרֵה³⁶. לְפִיכָף²¹ הוּא מְטַפֵּל בּוֹ לְהוֹצִיא³⁷ וְאִם יֵשׁ שָׁם מְנָהֵג -²²

המשועבד (מגיד-משנה). (81) שם קטז: (82) גפן שענפיה גידלו על עץ האפרסק. (83) מפני ששעבד האפרסק לדלית, באמרו "על אפרסק זה", מחוייב הוא להחזירו למקומו כדי שיהווה משענת לדלית הגפן הקיימת.

פָּרֶק עֲשׂוּי

(1) יבאר דין משכיר בית לחבירו בבירה גדולה, וכן משכיר בית לחבירו מה הוא חייב להעמיד לשוכר, ודין משכיר עלייה ונפתחה, ודין זבל שבחצר למי הוא, ודין משכיר בית או חצר וכיוצא בהם עד זמן קצוב שכופה לצאת בסוף הזמן הקצוב, ודין שוכר בית ללינה או לשביתה, ודין משכיר בית סתם שצריך להודיעו שלושים יום קודם שיוציאו, ושוכר גם כן צריך להודיע למשכיר, ודין הוקרו והוזלו הבתים, ודין נפל הבית או נתנו לבנו או מכרו או הורישו.

א. הַמְשָׁפִיר² בֵּית לְחִבְרוֹ בְּבִירָה גְדוֹלָה³ - מְשַׁתְּמֵשׁ⁴ בְּזִיזָיָה וּבְכַתְלֶיהָ⁵ עַד אַרְבַּע אַמּוֹת⁶, וּבְתַרְבִּיץ שֶׁל חֶצֶר⁷, וּבְרַחְבָּהּ⁸ שְׁאֲחֹרֵי הַבְּתִימִים⁹. וּמְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּעֵבֵי הַבְּתִימִים¹⁰ - מְשַׁתְּמֵשׁ בְּעֵבֵי הַבְּתִימִים. וּבְכָל אֵלּוֹ הַדְּבָרִים הוֹלְכִין אַחַר מְנָהֵג הַמְדִינָה¹¹ וְהַשְּׂמוֹת¹² הַיְדוּעִין לָהֶם, פְּדָרְף שְׁאֲמָרְנוּ בְּעֵנָן מְקַח וּמְמַכֵּר¹³.

(2) בבא-בתרא ו: (3) בנין גדול המכיל דירות רבות, ולא פורש ב'חזוה השכירות' וזות השימוש שהשוכר קונה בחצר ובמבנים הנמצאים בשטח המקיף את הבירה, וגם אין מנהג מוסכם באותו מקום. (4) השוכר. (5) בחורים שבכתלים החיצוניים המקיפים את הבירה. (6) שטח של ד' אמות, מחוץ לחלק הכותל שממול הבית ששכר. (7) גינת החצר, שמגדלים בה עשבים ופרחים לרענן את האויר (כרב נחמן, שם). (8) מגרש פנוי. (9) כרבא שם, שכל שוכר בית, מן הסתם על דעת שיהיה לו רשות להשתמש במקומות אלו - הוא שוכר. (10) שוכרי עליה משתמשים בגג הכותל. (11) כלומר, הדינים שלמעלה נאמרו במקום שאין מנהג ידוע, אבל אם יש מנהג קבוע - הכול כפי המנהג המקובל. (12) המונחים המגדירים תנאי השכירות, שמן הסתם על דעת המנהג נעשתה השכירות. (13) ראה פרק כ"ו מהלכות מכירה.

ב. הַמְשָׁפִיר חֶצֶר סָתָם - לֹא הַשְּׁפִיר הַרְפַּת שְׁבָהּ¹⁴.

(14) שאין הרפת בכלל המונח "חצר" (בבא-מציעא קב.).

ג. הַמְשָׁפִיר בֵּית לְחִבְרוֹ¹⁵ - חַיֵּב לְהַעֲמִיד לוֹ דְלָתוֹת, וְלִפְתָּח לוֹ הַחֲלוֹנוֹת שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ, וְלַחֲזִק אֶת הַתְּקָרָה¹⁶, וְלִסְמֹךְ אֶת הַקּוּרָה¹⁷ שֶׁנִּשְׁבְּרָה, וְלַעֲשׂוֹת נִגְרָה¹⁸ וּמְנַעוֹל¹⁹, וְכָל פְּיוּצָא בְּאֵלּוֹ מְדָבְרִים שֶׁהֵן מַעֲשֵׂה אֲמָן²⁰ וְהֵם עֶקֶר גְּדוֹל בִּישִׁיבַת הַבְּתִימִים וְהַחֲצֵרוֹת²¹. הַשׁוֹכֵר חַיֵּב לַעֲשׂוֹת מַעֲקָה וּמְזוּזָה²², וְלִתְקֵן מְקוֹם הַמְזוּזָה²³ מִשְׁלוֹ²⁴. וְכֵן אִם רָצָה לַעֲשׂוֹת סְלָם²⁵ אוֹ מְרִיבָה²⁶ אוֹ לְהִטִּיחַ גִּגְיָה²⁷ - הָרִי זֶה עוֹשֶׂה מִשָּׁל עֲצָמוֹ²⁸.

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

צרכי שבת (שם). (47) ששמחת נישואין נמשכת שלושים יום, כמו שאמרו (ראה כתובות ח). שעד שלושים יום כל סעודה שהחתן עושה שתמא מפני הנישואין היא, ומברכים "שהשמחה במעונו". וכן אמרו (שם ד): אין מונעים תכשיטים מן הכלה כל שלושים יום.

12 ז. המִשְׁפִּיר בֵּית לְחִבְרוֹ סֵתֶם⁴⁸ - אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאֹ
13 עַד שְׂוִדְיָעוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם מִקְדָּם⁴⁹, כְּדִי⁵⁰ לְבַקֵּשׁ
14 מְקוֹם וְלֹא יִהְיֶה מְשַׁלֵּף בְּדִרְךָ, וְלִסְוֹף הַשְּׁלֹשִׁים יָצֵא.
15 בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בִּימֹת הַחֲמָה⁵¹; אֲבָל בִּימֹת
16 הַגְּשָׁמִים⁵² - אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאֹ⁵³ מִן הַחֲגָ⁵⁴ וְעַד
17 הַפֶּסַח⁵⁵. קָבַע לוֹ שְׁלֹשִׁים לִפְנֵי הַחֲגָ, אִם נִשְׁאָר מִן
18 הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם אֶפְלוֹ יוֹם אֶחָד לְאַחַר הַחֲגָ⁵⁶ - אֵינוֹ
19 יָכוֹל לְהוֹצִיאֹ עַד מוֹצָאֵי הַפֶּסַח⁵⁷. וְהוּא⁵⁸ שְׂוִדְיָעוֹ
20 שְׁלֹשִׁים יוֹם מִקְדָּם⁵⁹. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים?
21 בְּעֵירוֹת; אֲבָל בְּכַרְפִּים⁶⁰ - אֶחָד יְמֹת הַחֲמָה וְאֶחָד
22 יְמֹת הַגְּשָׁמִים, צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֹדֶשׁ
23 מִקְדָּם⁶¹. וְכֵן בְּחִנּוֹת⁶² - בֵּין בְּכַרְפִּים בֵּין בְּעֵירוֹת,
24 צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֹדֶשׁ מִקְדָּם⁶³.

(48) משנה בבא מציעא קא: וגמרא שם. קבעו שכר בעד כל חודש וחודש ולא קבעו זמן גמר השכירות, וסתם שכירות אינה פחות משלושים יום. (49) ואם הודיע לשוכר זמן מסוים לפני שנכנס לדירה, שעליו לפנותה אחר שלושים יום - אינו יכול להוציאו לפני גמר שלושים ימי מגורו (ש"ך שיב ס"ק ז). (50) לאפשר לשוכר. (51) שהדירות מצויות - שדרך בני אדם כשהם רוצים לעבור לדירה אחרת - עוברים בימות החמה. (52) שמפני הגשמים אין בני אדם עוברים לדירה אחרת, ואין הדירות מצויות. (53) אפילו הודיעו קודם. (54) חג הסוכות. (55) מוצאי הפסח, שאין ההודעה מאפשרת לשוכר לחפש לו דירה אחרת, שהרי אין הדירות מצויות. אמנם אם הקדים לו הודעת הפנינוי - שיפנה הדירה בתקופת החורף - שלושים יום בימות החמה, מוציאו ביום שקבע. (56) כגון שמסר לו ההודעה בכ"ד אלול (ראה 'שיטה מקובצת' שם). (57) שם. מימרא דרב אסי: אם נכנס יום אחד בימות הגשמים מהני (מאותם) שלושים יום (שהודיעו בימות החמה) אינו יכול להוציאו מן החג עד הפסח. כלומר, שלושים ימי ההודעה צריכים להגמר לפני החג, ואם לא נגמרו כולם - אין ההודעה מועילה להוציאו בימות הגשמים (נמוקי יוסף שם). (58) בתנאי. (59) לפני מוצאי פסח, ואינו יכול להוציאו על סמך ההודעה הקודמת, מפני שאנו רואים אותה כאילו אינה קיימת כלל, שהרי קבעה זמן יציאה מנוגד לדין, ולכן צריך המשכיר להודיעו הודעה שניה לפני הפסח (סמ"ע סימן שיב ס"ק ח). וראה בביאור הגר"א שם ס"ק טו, מה שמגיה בלשון רבינו). (60) שאין דירות פנויות מצויות בהם - שרבים נמשכים אחר ישיבת כרכים. (61) שם. (62) שדרך החנוני להקיף לצרכניו, והקפותיו לזמן ארוך הן. (63) כדי לאפשר לו לגבות בינתיים את הקפותיו (שם - ע"פ רש"י, עיי"ש).

25 ח. כְּשֵׁם⁶⁴ שֶׁהַמִּשְׁפִּיר חָיֵב לְהוֹדִיעַ, כֶּף הַשׁוֹכֵר חָיֵב
26 לְהוֹדִיעַ מִקְדָּם שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּעֵירוֹת, אוּ מִקְדָּם שְׁנַיִם

1 הוֹלְכִין אַחַר הַמְּנַהֵג³⁸. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁהָיוּ
2 הַבְּהֵמוֹת שֹׁעֲשׂוֹ הַזָּבֵל שֶׁל שׁוֹכֵר; אֲבָל אִם הַבְּהֵמוֹת
3 שֶׁל אַחֲרֵים³⁹ - הַזָּבֵל שֶׁל בַּעַל הַחֲצָר; שֶׁחֲצָרוֹ שֶׁל
4 אָדָם קוֹנֶה לוֹ שְׁלֹא מְדַעְתָּ⁴⁰, אָף עַל פִּי שְׁהִיא
5 שְׁכוּרָה בְּיַד אַחֲרֵים⁴¹.

(35) משנה, שם קא: וכפירוש הגמרא, שם קב. (36) מבהמות השוכר את החצר, כמו שהולך רבינו ומבאר. ואין אנו אומרים שהשוכר מפקיר את הזבל ומתוך כך המשכיר זוכה בו, שחצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו (רבינו בסוף הלכה זו, ראה הערה שם). וטעמו של דבר מבואר בלחם-משנה: מכיון שהחצר מושכר לו, ובזכותו להחזיק שם בהמותיו, אינו מפקיר זבלן. (37) כשאין לו צורך בו. (38) כמבואר למעלה הל' א. (39) זבל בהמות ההולכות ממקום למקום, בעליהם אינם מקפידים על זבלן ומפקירין אותו. (40) אף כשאינו ידוע לו שהחפץ נמצא בחצרו. ראה פ"ד מהל' זכיה ומתנה הל' ח (שם כרכי יוסי בר חנינה). (41) בגמרא שם, פירשו מה שאמרו במשנה, הזבל של בעל הבית - המדובר "בחצר דמשכיר, ותורי דאתי מעלמא" (שוורים של אחרים). ומפרש רבינו, שזה שאמרו "בחצר דמשכיר", הכוונה היא בחצר המושכרת לשוכר, שאין השכירות מפקיעה זכות הבעלים לקנות חפצי הפקר המונחים בה, שלא אמרו שכירות מכירה לזמן קצוב (ראה להלן פ"ז הל' א) אלא למטרת שכירותו, כלומר לזכות ההשתמשות בחצר, אבל גוף החצר אינו קנוי לו, והמשכיר ממשיך להיות בעל החצר לקנות חפצי הפקר (מגיד-משנה, ולחם-משנה שם. וראה 'קצות החושן' סי' שיג ס"ק א, שיטה אחרת בדעת רבינו).

6 ו. הַמִּשְׁפִּיר בֵּית אוּ חֲצָר אוּ מְרֻחֵן אוּ חֲנוּת אוּ שְׂאָר
7 הַמְּקוֹמוֹת עַד זְמַן קָצוּב - הָרִי זֶה כּוֹפֶהוּ לְצֵאת
8 בְּסוֹף זְמַנוֹ, וְאֵינוֹ מִמְתִּין לוֹ אֶפְלוֹ שְׁעָה אֶחָד⁴². שְׁכָר
9 לוֹ בֵּית סֵתֶם⁴³: לְלִינָה - אֵין פְּחוֹת מִיּוֹם אֶחָד⁴⁴;
10 לְשִׁבְתָּה⁴⁵ - אֵין פְּחוֹת מִשְׁנֵי יָמִים⁴⁶; לְנִשְׂוֹאֵין - אֵין
11 פְּחוֹת מִשְׁלֹשִׁים יוֹם⁴⁷.

(42) כלומר, אין המשכיר צריך למסור לשוכר הודעת פינוי מוקדמת, אלא מיד כשיגיע הזמן, ואפילו בימות הגשמים, מוציאו, שעד כאן לא אמרו (ראה הלכה זו) שאין המשכיר מוציאו בימות הגשמים כלל, ובימות החמה בלי הודעה מוקדמת של שלושים יום, אלא כשהשכירות נעשית בסתם, כדי לאפשר לשוכר לחפש מקום לדור (כמבואר בסמוך הלכה זו) אבל כשהשכירות נעשית לזמן קצוב - עצם קביעת השכירות לזמן מסוים - הודעה היא. וכן אמרו בירושלמי (הביאו הרי"ף בבבא מציעא פרק השואל - בירושלמי לפנינו אינו): "ואם השכירו לזמן ידוע, אפילו הגיע זמנו בימות הגשמים - מוציאו מיד. מאי טעמא? מידע ידיע דזמניה בטבת" (יודע הוא שזמן יציאתו הוא בטבת). (43) רי"ף שם בשם הירושלמי (וראה תוספתא בבא מציעא פרק ח הי"א). (44) שהשוכר לנינה סתם - על דעת לילה ויום שוכר ('שיטה מקובצת' שם קא: בשם הר' יונתן). (45) לשבת. (46) כלומר, גם יום השישי בכלל, כדי להכין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(76 שם. 77) שהרי היה לו להודיעו. (78) ולא היה באפשרותו להודיעו קודם.

יא. מְכַר אֶת הַבַּיִת אוּ נִתְּנוּ אוּ הוֹרִישׁוּ - אֵין הַשְּׁנִי
 יכ. כּוֹל לְהוֹצִיאוֹ עַד שִׁיּוֹדִיעוֹ מִקֶּדֶם שְׁלֹשִׁים יוֹם⁷⁹ אוּ
 יל. מִקֶּדֶם שְׁנָיִם עָשָׂר חֳדָשׁ⁸⁰; שֶׁהָרִי הַשׁוֹכֵר אוֹמֵר לוֹ:
 ימ. אֵין כְּתוּב יֵתֵר מִכֶּחָ זֶה שְׁזָכִיתָ בְּבֵית זֶה מִחֲמַתּוֹ⁸¹.

(79) בעיירות. (80) בכרכים. (81) וכשם שזה שמכר לך לא היה יכול להוציאני בלי הודעה מוקדמת - כן אף אתה אינך יכול.

יום שני י"ד סיון ה'תשע"ט

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

1) יבאר שתנאי מועיל בשכירות, ודין משכיר בתים לחדשים או לשנה ונתעברה השנה, ודין שוכר אומר נתתי שכר הדירה ומשכיר אומר לא נטלתי, ודין משכיר בשטר לזמן קבוע ואין זמן בשטר, ודין שוכר פרדס, ודין מכניס פירותיו לבית חבירו שלא מדעתו, ודין שוכר ריחיים.

א. כִּשְׁם שֶׁמִּתְּנָה אָדָם כָּל תְּנָאֵי שִׁירְצָה בְּמִקְחָ
 ובמִמְכָּרָהּ, כֶּךָ מִתְּנָה בְּשִׁכְרוֹת; שֶׁהַשְּׁכִירֹת מְכִירָה
 לְזִמָּן קָצוּב² הִיא. וְכָל שֶׁמִּמְכָּרוּ בְּנִכְסָיו מִמְכָּרָהּ,³
 שׁוֹכְרָהּ שְׁכִירוֹתוֹ שְׁכִירוֹת; וְכָל שֶׁאֵין לוֹ לְמִכְרָהּ,⁴ כֶּךָ
 אֵין לוֹ לְשִׁכְרָהּ. אֲלָא אִם כֶּן יֵשׁ לוֹ פְּרוֹת בְּלִבָּד בְּאוֹתָהּ
 הַקְּרָקָע,⁵ הָרִי זֶה שׁוֹכְרָהּ⁶ וְאֵינוֹ מוֹכְרָהּ.⁷

2) ואם נתקיים התנאי נקנה הדבר שהוקנה, ואם לא נתקיים לא קנה כמו שנתבאר בפרק יא מהלכות מכירה הלכה א. (3) כן אמרו בבבא מציעא נו: לענין אונאה (ראה פרק י"ג מהלכות מכירה הלכה יט) וסובר רבינו שלכל הדברים שכירות כמכר (ולא כדעת התוספות שם דיבור המתחיל והאי. וראה למעלה פרק ו הלכה ה בהגדרת מהות קניין השוכר בדבר הנשכר). (4) להוציא חרש שוטה וקטן שממכרם אינו ממכר, כמו שנתבאר בפרק כ"ט מהלכות מכירה. (5) בכתב יד תימן חסרה המלה "שוכר". (6) כגון דבר שלא בא לעולם או דבר שאינו ברשותו ודבר שאין בו ממש (ראה שם פרק כ"ב). (7) כגון הכותב נכסיו לבנו מהיום ולאחר מיתה, שבגוף הקרקע זוכה הבן מהזמן שכתוב בשטר, והפירות הם לאב כל ימי חייו, כמבואר בפרק י"ב מהלכות זכייה ומתנה הלכה י"ג. (8) מעביר לאחרים בתורת שכירות, הזכות שיש לו בקרקע לפירותיה. (9) ואינו רשאי להעביר זכותו בתורת מכירה, שמא הלוקח אדם אלים הוא ולא יהיה ביכולת הבן לאחר מיתת האב להוציא מייד הלוקח את הקרקע שבאה לידו בתורת מכירה. ואם עבר האב ומכרו - מכור עד שימות האב, כמו שכתב רבינו בהלכות זכייה שם (על פי הב"ח סימן רנז, שטז).

ב. הַמְשֻׁכָּר פִּית לְחִבְרוֹ¹⁰ לְשָׁנָה¹¹, וְנִתְּעַבְרָה הַשְּׁנָה¹²
 - נִתְּעַבְרָה לְשׁוֹכְרָהּ¹³. הַשְּׁפִיר לְחֻדְשִׁים¹⁴ - נִתְּעַבְרָה
 לְמִשְׁפִּירָהּ¹⁵. הַזִּכְרִי לוֹ חֻדְשִׁים וְשָׁנָה, בֵּין שֶׁאָמַר לוֹ:
 דִּינָר לְחֻדָּשׁ, שְׁנָיִם עָשָׂר דִּינָר בְּשָׁנָה¹⁶, בֵּין שֶׁאָמַר

1 עָשָׂר חֻדָּשׁ בְּפָרָפָרִים, פְּדִי שִׁיבְקֶשׁ שְׁכֹן⁶⁵, וְלֹא יִשְׁאַר
 2 בֵּיתוֹ פְּנוּי⁶⁶. וְאִם לֹא הוֹדִיעוֹ - אֵינוֹ יָכוֹל לְצַאת,
 3 אֲלָא יִתֵּן הַשְּׁכָר⁶⁷.

(64) ברייתא שם. (65) דייר הגון. (66) עד שימצא אדם הגון להשכיר לו הדירה. (67) ממשין לשלם השכר - אפילו יצא מהבית - עד תום שנים עשר חודש, ויש זכות לשוכר להשכיר הבית לתקופה זו לאחר, ואין המשכיר יכול לעכב בידו, כמו שנתבאר למעלה בפ"ה הל' ה (רמ"א בהגהותיו סי' שיש סעיף יז עיי"ש).

ט. אִף עַל פִּי שֶׁאֵין הַמְשֻׁכָּר יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ וְלֹא
 הַשׁוֹכֵר יָכוֹל לְצַאת עַד שִׁיּוֹדִיעוֹ מִקֶּדֶם, אִם הוֹקְרוּ
 הַבָּתִּים - יֵשׁ לְמְשֻׁכָּרֵי הַחוּסִיף עָלָיו וְלוֹמַר לְשׁוֹכֵר:
 אוּ שְׁכָר בְּשָׁוְהָ⁶⁸ עַד שֶׁתִּמְצָא אוּ תִצָּא⁶⁹. וְכֵן אִם
 הוֹזְלוּ הַבָּתִּים - יֵשׁ לְשׁוֹכֵר לְפַחַת הַשְּׁכָר וְלוֹמַר
 לְמְשֻׁכָּרֵי: אוּ הַשְּׁכָר לִי כְשֶׁעַר שָׁל עֲתָה, אוּ הָרִי
 בֵּיתָךְ לְפָנֶיךָ⁷⁰. נָפַל בֵּית הַמְשֻׁכָּר⁷¹ שֶׁהָיָה דָר בוֹ -
 הָרִי זֶה יֵשׁ לוֹ לְהוֹצִיא הַשׁוֹכֵר מִבֵּיתוֹ⁷², וְאוֹמֵר לוֹ:
 אֵינוֹ בְּדִין שֶׁתִּהְיֶה אִתָּה יוֹשֵׁב בְּבֵיתִי עַד שֶׁתִּמְצָא
 מְקוֹם⁷³, וְאֵינוֹ⁷⁴ מְשַׁלֵּךְ בְּדֶרֶךְ; שֶׁאֵין אִתָּה בְּעַל זְכוּת
 14 בְּבֵית זֶה יוֹתֵר מִמֶּנִּי⁷⁵.

(68) כפי ערכו עתה. (69) אם אין ברצונך לשלם כפי השער של עכשיו, שאין על המשכיר להפסיד ממונ - הפרש יוקר, מהתקנה שמטרתה להגן על הדייר, שלא יהא מושלך בחוץ (גמרא שם). (70) אמנם בגמרא שם לא הוזכר דין ההזולה, אבל הסברא נותנת, שכוח השוכר יפה בהזולה, ככוח המשכיר בהוקרו (מגיד-משנה). (71) שם. (72) מיד, בין בימות החמה בין בימות הגשמים. (73) כדי שלא תהא מושלך בדרך. (74) והרי אני כבר מושלך בדרך. (75) מלשון רבינו נראה, שאין דינים אלו - הפרש היוקר וההזולה, ונפילת בית המשכיר ומשיא בנו המבואר בהלכה י - אמורים, אלא בתקנת ההודעה, כלומר כשהשכירו סתם, שמיסוד הדין יש למשכיר ולשוכר זכות לבטל את השכירות בכל עת שירצו, שהרי לא קבעו זמן לשכירות, אלא שחכמים תיקנו, לטובת השוכר והמשכיר, להודיע מקודם. אבל בהשכירו לזמן קצוב, אין כוח התקנה יפה לפגוע בתנאי השכירות המפורשים, ואפילו נפל ביתו אינו מוציא את השוכר, שבתקופת השכירות יש לשוכר יותר זכות בבית מן המשכיר, שהשכירות לזמן קצוב כמכירה היא, כמו שיתבאר להלן פ"ז הל' א (וכן כתב המגיד-משנה בשם הרשב"א, וכן נפסק בשו"ע סימן שיש סעיף יא).

י. נִתֵּן הַבַּיִת לְבָנוֹ לְשָׂא בוֹ אִשָּׁה⁷⁶; אִם הָיָה יוֹדֵעַ
 שֶׁבָנוֹ נִעְשָׂה חֵתָן בְּזִמָּן פְּלוּנִי, וְהָיָה אֶפְשָׁר לוֹ
 לְהוֹדִיעוֹ מִקֶּדֶם וְלֹא הוֹדִיעוֹ - אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ⁷⁷;
 וְאִם עָכְשׁוֹ נִזְדַּמְּנָה לוֹ אִשָּׁה, וְהָרִי הוּא נוֹשְׂאָה מִיָּד⁷⁸
 - הָרִי זֶה יֵשׁ לוֹ לְהוֹצִיאוֹ; שֶׁאֵינוֹ בְּדִין שֶׁיִּהְיֶה זֶה
 יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ, וְכֵן בְּעַל הַבַּיִת יִשְׁכַּר פִּית שִׁיעֲשָׂה בוֹ
 21 חֲתָנָה.

1 לוי: שנים עשר דינר לשנה, דינר בכל חדש¹⁷ - הרי
 2 החדש העבור¹⁸ של משפירי¹⁹; שהקרקע²⁰ בחזקת
 3 בעלים, ואין מוציאין דבר מיד בעל הקרקע אלא
 4 בראיה ברורה²¹. וכן בעל הבית שאמר: לזמן זה
 5 השפירתי לך²², והשוכר אומר: לא שכרתי אלא
 6 סתם²³, או לזמן ארך²⁴ - על השוכר להביא ראיה;
 7 ואם לא הביא²⁵ - בעל הבית נשבע הסתם²⁶ ומוציאו
 8 מן הבית²⁷.

(10) שם קב. (11) בשנים עשר דינר לשנה. (12) ואפילו לא היה ידוע להמשכיר בשעת השכירות, ששנה מעוברת היא (תשובת הרי"ף הובאה בשיטה מקובצת שם).
 (13) אין השוכר מרבה בדמי השכירות בעד החודש השלושה עשר שניתוסף, שחודש העיבור בכלל השנה הוא. מסתימת לשון רבינו נראה, שאפילו כשהשכירו באמצע השנה ואמר לשנה אחת, אין אנו אומרים שהתכוון לשנה כפי שהיא ברוב השנים כלומר ל"ב חודש, אלא אנו מפרשים כוונתו שהוא משכירו עד שיתמלא מחזור השנה ויגיע לתאריך (יום וחודש) שנעשית בו השכירות, והעיבור בכלל (ראה במגיד משנה). וכן דעת רבו רבי יוסף מיגאש בתשובה הובאה בשיטה מקובצת שם (ובתשובה שם כותב ה"י מיגאש, שבתחילה הורה שאין דין זה אלא כשנעשית השכירות בתחילת השנה (השווה דעת הרשב"א מובא במגיד משנה כאן) ואחר כך חזר בו והורה שאין לחלק בין תחילת השנה לאמצעה, ומסתמך על זה שלא מצא חילוק זה בשום מקום, ואומר: "לפי שאמרתי, שמה שלא חילק אותו התלמוד אין לנו לחלק אותו אלא ניקח אותו בהחלט כמו שבא מוחלט"). (14) דינר בכל חודש - ונתעברה השנה. (15) שם. (16) שהקדים בלשון השכירות, שכירות חודש. (17) שהקדים שכירות שנה, - ואין אנו יודעים אם נתכוון לשכירות שנה או לחדשים, כלומר, אם העיקר הוא הלשון שהזכיר בראשונה או מה שהזכיר באחרונה. (18) דמי השכירות של חודש העיבור. (19) פסק כרב נחמן שם קב: (20) אף על פי שהיא שכורה ביד אחרים. (21) בעדים או בשטר ולא בספק, ולכן אפילו בא המשכיר בסוף החודש לתבוע את שכרו, מוציאים מן השוכר ואין אנו אומרים העמד ממון בחזקת בעליו (ראה ש"ך חושן משפט סימן שיב סעיף קטן טו). מפני שהספק לא נתעורר עתה עם התביעה אלא בשעת השכירות, ואנו דנים בחזקת מי היה הבית בתחילת החודש ומעמידים את הבית בחזקת בעליו נמצא שהשוכר דר בחודש העיבור ולא שילם דמי שכירות ולכן מוציאים ממנו. (22) לזמן קצוב וכבר הגיע הזמן - ועליך לצאת מביתי מיד. (23) ואין לך רשות להוציאני מן הבית בלי הודעה מוקדמת (כמו שנתבאר למעלה בפרק ו הלכה ז, ח). (24) ועדיין לא הגיע זמני לצאת. (25) השוכר ראייה. (26) שהשכירו לזמן קצוב וכבר הגיע הזמן (ועיין ש"ך סימן שיב סעיף קטן ז). (27) מיד, שהקרקע בחזקת בעליה עומדת.

(28) שנעשה שטר על השכירות. (29) הדין אחד וכמו שמבאר רבינו והולך. (30) זמן תשלום שכר הבית - בהשכירו סתם ולא קבעו מועדי התשלומים - הוא כל שלושים יום, והשוכר טוען שבתוך שלושים יום שכר את הבית (מרכבת המשנה, וראה באבן האזל). (31) גירסת רבינו בגמרא שם: "כל ל' יום בחזקת שלא נתן עד שיביא (השוכר) ראייה שנתן" ומפרש רבינו שהיא שנוייה בדין שכירות בסתם. וגירסת רש"י שם כנוסחת הגמרא שלפנינו (מגיד משנה). והטעם, שאין אדם פורע תוך זמנו והלוואי שיפרע בזמן (ראה בבא בתרא ה.). (32) אם לא הביא ראייה. (33) קודם הפירעון (מתקנת הגאונים. ראה מגיד משנה למעלה פרק ב הלכה ח. וראה בטור ושולחן ערוך חושן משפט סימן עא דיני החרם). (34) מעות שלא כדין. (35) אחר הפירעון (ש"ך סימן עח סעיף קטן טו וראה הפלאה הלכות כתובה סימן צו). (36) תביעה חדשה, כלומר, פרעתיך פעמיים. (37) שבועת היסת, שלא פרעו אלא פעם אחת - כדין כופר הכול. (38) "דעביד איניש דפרע ביומא דמשלם זמניה" (האדם שעשוי לפרוע ביום שנשלם בו הזמן), שם, כרבי יוחנן. (39) שם - וכנוסחת רבינו: "לאחר שלושים יום בחזקת שנתן עד שיביא (המשכיר) ראייה שלא נתן". (40) שבועת היסת כדין כל כופר הכול. שם כרבי יוחנן "שוכר מהימן בשבועה". (41) כלומר, שקבעו מועד התשלומים בכל שנה. (42) ביום האחרון של השנה. (43) וכדין שכירות סתם בשלושים יום (ועיין מרכבת המשנה ואבן האזל).

ד. המשפירי בית לחברו בשטר לעשר שנים, ואין בו זמן⁴⁴, השוכר אומר: עדין לא עבר מזמן השטר אלא שנה, והמשפיר אומר: כבר עברו ושלמו שני השכירות ושכנת עשר שנים - על השוכר להביא ראיה; ואם לא הביא ראיה - ישבע המשפיר הסתם ויוציאו⁴⁵.

(44) אין בשטר תאריך המעיד מתי התחלת השכירות. (45) שהקרקע בחזקת בעליה עומדת, כמו שנתבאר בהלכה ב (בבא מציעא קג. וכנוסחת רש"י וכפירושו. וכן הוא בתוספות שם דיבור המתחיל נקיסת, בלשון ראשון בשם רבינו חננאל).

ה. השוכר⁴⁶ פרדס⁴⁷ או שהיה משפון בידו⁴⁸ לעשר שנים, ויבש הפרדס בתוך הזמן⁴⁹ - ימכרו עציו⁵⁰,

9 ג. השוכר שאמר: נתתי שכר הבית שנתחייבתי בו, והמשפיר אומר: עדין לא נטלתי, בין שהיתה בשטר²⁸ בין שהיתה בעדים²⁹; אם תבעו בתוך

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

דינא תרי זימני לא מטרחינן" (אין להטריח את בית הדין פעמיים) ולפיכך, כל עוד שיתכן שהספק יתברר - בית הדין משאיר הפירות בחזקת אוכליהם. ואם ייראה לבית דין שהמלווה לא יוכל לאשר טענתו, כגון שמתו העדים ונשתקע הדבר - מוציאים הפירות מידי המלווה ללוה (חושן משפט שיז סעיף ג בשם "ויש מי שאומר"). (58) מי שהשדה ברשותו בתורת משכון. (59) השטר נעלם. (60) השוכר או המלווה. (61) לשוכר או למלווה. (62) הראה השטר ונתבאר על פיו לכמה שנים נעשית השכירות. (63) לשקר. (64) היה אומר. (65) קנייתה. (66) והיה נאמן. מבוואר בפרק י"א מהלכות טוען ונטען הלכה ב שהמחזיק בשדה ואוכל פירותיה שלוש שנים ובעל השדה לא מיחה - נאמן המחזיק לומר: קניתי ממך את השדה, ולכן יש להאמין לטענתו ששכרה לחמש שנים. [ובכן שבשדה מושכרת אין מקום למחות על אכילת פירות, אולם בעל השדה צריך להצהיר בפני עדים שמסר את השדה לפירות (ראה רבינו שם הלכה ז)]. וכתב המגיד משנה, ודווקא כשאין כאן עדים שהשדה באה לידו בתורת שכירות והמשכיר לא הצהיר בפני עדים בתוך שלוש השנים, שהשדה שכורה ולא מכורה. אבל אם יש עדים שהשדה באה לידו בתורת שכירות, או העדים מעידים שהמשכיר מסר הצהרה כזו, ואינו נאמן לטעון לקוחה היא בידי (ראה טוען ונטען שם) - אינו נאמן לומר לחמש שנים שכרתיה, שהרי אין לו מיגו.

15 ז. מי שֶהֶכְנִיס פְּרוֹתָיו לְבֵית חֵבְרוֹ שֶׁלֹא מִדַּעְתּוֹ, או
16 שֶׁהִטְעִיחַ עַד שֶׁהֶכְנִיס פְּרוֹתָיו⁶⁷, וְהֵיחָם וְהִלֵּךְ - יֵשׁ
17 לְבַעַל הַבַּיִת לְמַכֵּר לוֹ מֵאוֹתָן הַפְּרוֹת כְּדֵי לְתַן שֶׁכֶר
18 הַפּוֹעֲלִים שֶׁמוֹצִיאִין אוֹתָן וּמְשַׁלְּיכִין אוֹתָם לְשׂוּק.
19 וּמִדַּת חֲסִידוֹת הִיא, שֶׁיִּדְוִיעַ לְבֵית דִּין⁶⁸, וְיִשְׁפְּרוּ
20 מִמֶּקְצַת דְּמִיָּהּ מִקּוֹם⁶⁹, מִשּׁוּם הָשֵׁב אֲבֹדָה לְפִעֲלִים,
21 אֵף עַל פִּי שֶׁלֹא עָשָׂה כַּהֲגֵן.

(67) בהסכמתו, וכמעשה המובא בגמרא (שם קא:) באדם שלא מצא מקום לאחסן את יינו וביקש מאשה שתשכיר לו מקום ולא הסכימה, הלך וקידשה, ונתנה לו מקום ליינו ואחרי כן הלך האיש לביתו וכתב גט ושלח לה ושכרה האשה סבלים והוציאו את היין לשוק ושילמה שכרם מדמי חלק היין. ואמר על זה רב הונא בנו של רב יהושע: "כאשר עשה כן ייעשה לו גמולו ישוב בראשו", כלומר, הוא התנהג בערמה ושלא כהוגן כן יש להתנהג עימו שלא כהוגן. וסובר רבינו שבכל מקום שאדם מתנהג שלא כהוגן - אף שלא נהג בערמה - מותר לגמול לו כגמולו, ולכן כתב רבינו בתחילת הלכה שדין זה הוא גם במי שהכניס פירותיו לבית חבירו שלא מדעתו אף שאין כאן התנהגות ערמומית. (68) אחר שהוציאם בשוק. (ועיין סמ"ע שיט סעיף קטן א.) (69) שלא יפסידו בשוק.

22 ח. הַשּׁוֹכֵר רַחֲמִים מִחֵבְרוֹ⁷⁰ שֶׁיִּטְחַן לוֹ עֲשָׂרִים סָאָה
23 בְּכֹל חֹדֶשׁ בְּשֶׁכֶר⁷¹, וְהַעֲשִׂירִי בְּעַל הָרְחִים⁷² וְהָרִי
24 אֵינוֹ צָרִיף לְטַחֵן שָׂם⁷³: אִם יֵשׁ לְשׁוֹכֵר חֲטִים שֶׁצָּרִיף
25 לְטַחֵן לְעֲצָמוֹ אוֹ לְאַחֲרֵים⁷⁴ - פּוֹפִין אוֹתוֹ לְתַן דְּמֵי

1 וְיִלְקַח בֵּהֶן קְרָקַע, וְיֵאָכֵל פְּרוֹתָיו עַד סוֹף זְמַן
2 שְׁכִירוֹתוֹ אוֹ זְמַן הַמִּשְׁכּוֹן. וְגוֹף הָאֵילָנוֹת שֶׁיִּבְשׂוּ אוֹ
3 נִקְצְצוּ - שְׁנֵיהֶן אֲסוּרִין בֵּהֶן מִשּׁוּם רֵבִית, הַמְּלֹאָה
4 וְהַלְוָה⁵¹.

(46) שם קט: (47) לאכול פירותיו. (48) שבעל הפרדס לוהה כסף ומישכן למלווה את פרדסו על מנת שיאכל פירותיו וינכה דמיהם מדמי ההלוואה. ובפרק ו מהלכות מלוה ולוה הלכה ז והלכה ח יתבאר, שאכילת הפירות מותרת אם מנכין מדמי ההלוואה בעד הפירות שאוכל ואף על פי שדמי הפירות מרובים מסכום ההלוואה. עיין שם. (49) לפני שנשלם זמן השכירות או המשכון. (50) שהעצים, כלומר, גוף האילנות שיבשו, אינם בכלל "פירות" המשועבדים לשוכר או למלוה (שם קט: וכרבא) ואף על פי שהעצים היו קשישים ויבשו כשהגיע זמנם להתייבש. (51) שם: "יבש האילן או נקצץ שניהם אסורים בו" ומפרש רבינו בטעם האיסור, שהוא מפני ריבית; שהרי אם המלווה לוקח גוף האילנות לפירעון החוב, נמצא שהפירות שאכל עד עתה ריבית הם בידו, וכן אם הלווה לוקח אותם ויצטרך להחזיר דמי ההלוואה - יש כאן ריבית (על פי המגיד משנה, ומסיים "ועדיין צריך עיון" וראה במרכבת המשנה). ומלשון רבינו שכתב "המלוה והלוה" נראה, שאין דין זה אמור אלא במשכון ולא בשכירות, ובטעם הדבר כתב הלחם משנה, מפני שדמי שכירות אינם משתלמים אלא לבסוף (ראה שם סה.) נמצא שלא נתן כסף וממילא אין מקום לאיסור ריבית.

5 ו. שֶׁטֶר הַשְּׁכִירוֹת אוֹ שֶׁטֶר הַמִּשְׁכּוֹן שֶׁכְּתוּב בוֹ שְׁנִים
6 סָתָם⁵², בְּעַל הַפְּרוֹת⁵³ אוֹמֵר שְׁלֹשׁ⁵⁴, וּבְעַל הַקְּרָקַע
7 אוֹמֵר שְׁתַּיִם, וְקָדָם זֶה הַשּׁוֹכֵר אוֹ הַמְּלֹאָה⁵⁵ וְאָכַל
8 הַפְּרוֹת⁵⁶ - הָרִי הַפְּרוֹת בְּחֻזְקַת אוֹכְלֵיהֶן עַד שֶׁיָּבִיא
9 בְּעַל הַקְּרָקַע רֵאזִיה⁵⁷. אֲכָלָה הַשּׁוֹכֵר אוֹ הַמִּמְשָׁכֵן⁵⁸
10 שְׁלֹשׁ שָׁנִים, וְכִבַּשׁ הַשְּׁטֵר⁵⁹, וְאָמַר⁶⁰: לְחֹמֶשׁ שָׁנִים
11 יֵשׁ לִי פְּרוֹת, וּבְעַל הַקְּרָקַע אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ, אָמְרוּ לוֹ⁶¹:
12 הִבֵּא שְׁטֵרְךָ⁶², וְאָמַר: אָבֵד - הַשּׁוֹכֵר נֶאֱמָן; שֶׁאֵלּוּ⁶³
13 רָצָה, אָמַר⁶⁴: לְקוֹחָהּ⁶⁵ הִיא בְּדִי⁶⁶, שֶׁהָרִי אֲכָלָה
14 שְׁלֹשׁ שָׁנִים.

(52) שאין מפורש בשטר לכמה שנים היא שכורה או מושכנת ואין כתוב בה אלא "שנים" בלבד. (53) כלומר, השוכר או המלווה. (54) לשלוש שנים היה המדובר. (55) לפני שתבעוהו לדין. (56) של השנה השלישית. (57) שם קי. כרב כהנא. ולמה אין אומרים כאן "קרקע בחזקת בעליה עומדת" כמו למעלה (הלכה ב) שמוציאים מן השוכר שכר הבית אפילו כשכבר דר בו? ונתבאר בגמרא שם שלא אמרו מוציאים, אלא במקום שהספק לא ניתן להתברר לעולם, כמו בהלכה ב שהספק הוא אם העיקר הוא מה שהזכיר בראשונה או באחרונה, אבל כאן הספק הוא לכמה שנים הייתה השכירות, ודבר זה ניתן להתברר על ידי העדים החתומים על השטר, ואף שעתה אין העדים לפנינו אפשר שיבואו ביום מן הימים ויתברר על פיהם, שהדין עם המלווה, ואם יוציא בית דין עכשיו את הפירות מיד המלווה יצטרך לטרוח שנית ולהוציאם מייד הלווה, "ואטרוחי בי

- 1 טְחִינַת עֲשָׂרִים סָאָה, שְׂזוּ מִדַּת סְדוֹם הִיא⁷⁵; וְאִם אֵין
2 לֹא⁷⁶ - יָכוֹל לֹאמַר: אֵין לִי דָמִים, וְהִרְיֵנִי טוֹחֵן לְךָ
3 כְּמוֹ שְׂשֻׁכְרָתִי, וְאִם אֵין אַתָּה צָרִיף⁷⁷ - מְכֹר
4 לְאַחֲרִים⁷⁸. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

8) ההוצאות הדרושות בעבודת השדה והפרדס, שכן מתחייב המקבל כלפי בעלי הקרקע, וכתוב לו: אני אעמוד ואחרוש וכו' ובמה שהוצאתי (ראה להלן הל' יב).
9) שתוציא השדה והפרדס. (10) כלומר, או חלוקה אחרת כפי מה שיתנו ביניהם. וחלוקים הם - המקבל והחוכר - במקצת דינים כמו שיתבאר בהמשך הפרק (ירושלמי שם: המקבל למחצה לשליש ולרביע). (11) לשמירת הקרקע, כגון בניית גדר וחפירת החריצים סביבות השדה מחוץ לגדר (השווה פכ"א מהל' מכירה הל' כב). (12) שאין השדה נשמרת בלעדי הגדר והחריצים, ועל בעל השדה להעמיד שדה שמורה (שם קג:), וכפירוש רבינו חננאל, מובא ב'תוספות' שם ד"ה בוכרא). (13) בכת"י תימן: ודבר שהוא לשמירה וחפירה יתירה - השווה הערה הקודמת. (14) שם, שאין תוספת השמירה באה אלא לחזק את השמירה, ועל החוכר או המקבל לעשותה. (15) כדברי רב יוסף (שם): "מרא זובילא (שני אלה הם כלים שחופרים בהם) ודוולא (דלי) וזרנוקא (ונוד) דבעל הבית". שכלים אלו הכרחיים הם בעבודת השדה. בב"ח חושן-משפט (סימן שכ) מגיה בדברי רבינו "והנוד" במקום "והכד", והגר"א (שם ס"ק יג) אומר, שרבינו כתב כד בהתאם לנוהג שהיה בזמנו שהיו משתמשין לשאיבת מים בכדים ולא בנודות (וכן הוא הנוהג אצל הערביים). והוסיף רבינו וכתב "וכיוצא בהן" לכלול בזה גם זרנוקא, שאמרו בגמרא במקום שנוהגים להשתמש בו לשאיבה. - ובדפוס רומא (ר"מ) הנוסחא: "והכד", ופירושו מוט, היינו: העץ שתולין בו החבל שהדלי קשור בו (ראה 'פרישה' שם שדחה גירסא זו). (16) בכת"י תימן: "וחפירת המקומות", היינו הבריכות שמאספים בהם המים באמצעות תעלות מהנהר. (17) מפני שהבריכות משמשות להקל בהשקיית השדה, שלא יצטרך החוכר או המקבל להביא המים מן הנהר (בבא-מציעא שם "אריסא עביד בי יאורי", וכפירוש הראב"ד מובא ב'קצות החושן' סי' שכ ס"ק ב).

- 21 ג. הַשׁוֹכֵר¹⁸ או הַמְקַבֵּל שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ לְשָׁנִים
22 מוּעָטוֹת¹⁹ - לֹא יִזְרְעֶנָּה פִּשְׁתָּן²⁰; שְׂכָרָה או קָבְלָה²¹
23 שְׁבַע שָׁנִים - זוֹרְעָה שְׁנָה רִאשׁוֹנָה פִּשְׁתָּן²². וְאֵין
24 הַשְּׁבִיעִית²³ מִן הַמְּגֻנָּן²⁴; שְׂכָרָה או קָבְלָה שְׁבוּעַ
25 אֶחָד²⁵ - שְׁבִיעִית מִן הַמְּגֻנָּן²⁶.

18) והוא-הדין לחוכר. וכבר הקדים רבינו בה"א שאין הפרש בין שוכר לחוכר בדין, אלא בשם. (19) פחות משבע שנים. (20) שם קט. שהפשתן מכחיש את הקרקע, ואין השדה חוזר למצבו הקודם עד שש שנים. ובפירושו למשנה שם, מבאר רבינו: "שרשרי הפשתן נשאר בקרקע זמן רב", כלומר, והשרשים יונקים לשד הקרקע ומכחישים אותו. (21) בקיבל אותה סתם על דעת שיזרענה כל מין שירצה ידובר כאן, שאם התנה בעל הקרקע שיזרענה מין מסוים, אין המקבל רשאי לשנות ולזרעה מין אחר, שבעל

70) כתובות קג. (71) בעד השכרת הריחיים. (72) וקנה ריחיים וחמור וטוחן בו צריכת ביתו. (73) אצל השוכר, ובא המשכיר ודורש שהשוכר ישלם כסף במקום טחינת חיטים. (74) כלומר, שאינו בטל אף אם לא יטחון בעד המשכיר שיש לו לקוחות רבים לטחינת חיטים. (75) שמירת אנשי סדום היא שאפילו כשחבירו נהנה והוא אינו מפסיד (בגמרא: זה נהנה וזה לא חסר) לא היו עושים טובה, וכאן הלא אין לשוכר כל הפסד אם ישלם כסף, שהרי באותו זמן שהוא טוחן טחינת המשכיר, יש לו לטחון בשביל אחרים בכסף ויכול לתת למשכיר אותו הכסף, ונמצא המשכיר נהנה והשוכר אינו חסר. (76) שאין לשוכר לקוחות לטחינת חיטים ואם לא יטחן טחינת המשכיר נמצא מפסיד. (77) לטחינתו. (78) כלומר, אין לי להפסיד ולישב בטל אלא טחון טחינת ביתך אצלי, כפי שהוסכם בתנאי השכירות, ומה שאתה טוחן בריחיים שלך - מכור לאחרים (על פי רש"י שם. וראה בסמ"ע בסימן שיח סעיף קטן א, שכתב לפרש מה שאמר רבינו "והעשיר בעל הריחיים" שהעשיר וקונה לחם מהנחתום, ומה שכתב "מכור לאחרים" פירושו מכור לאחרים זכותך שיש לך בריחיים. עיין שם מה שהכריחו לכך).

פָּרֶק עֲמִינִי

1) מבאר דין חכירת שדה או קבלנות.

- 5 א. אֶחָד הַשׁוֹכֵר מַחְבְּרוֹ שְׂדֵה לְזָרְעָה² או פָּרָם³
6 לְאֹכֵל פְּרוֹתָיו בְּדָמִים⁴, או שְׂשֻׁכְרֵ מִמֶּנּוּ בְּפָרוֹת
7 קְצִיבִים⁵, כְּגוֹן שְׂשֻׁכְרֵ מִמֶּנּוּ שְׂדֵה זוּ בְּעֲשָׂרִים כּוֹר
8 בְּשָׁנָה וְכָרֶם זֶה בְּעֲשָׂרִים פְּדִי יַיִן בְּכָל שָׁנָה - שְׁנִינְהוּן
9 דִּין אֶחָד יֵשׁ לְהוֹן⁶. וְהַשׁוֹכֵר בְּפָרוֹת הוּא הַנְּקָרָא
10 חוֹכֵר⁷.

2) וכל היכול יהיה לשוכר. (3) שהוא נטוע. (4) בכך וכך דינרין לשנה. (5) בין אם יזרע השדה בין שלא יזרענה, ובין אם יוציא הכרם פירות הרבה או מעט (ראה להלן הל' יב - יג). (6) כדברי חכמים בבבא-מציעא קו. (ראה להלן הל' ה). (7) כלומר, אין ביניהם אלא חילוק השם, שהשוכר בדמים נקרא שוכר, ובפירות נקרא חוכר. וכן אמרו בירושלמי (דמאי פ"ו הל' א): מה בין שוכר לחוכר? השוכר - במעות, והחוכר - בפירות.

- 11 ב. הַמְקַבֵּל שְׂדֵה או פָּרְדָּס פְּדִי לְעַבְדֵּי אוֹתוֹ וְלַהּוּצִיא
12 עָלָיו יְצִיאוֹת⁸, וְיִתֵּן לְבַעַל הַקְּרָקַע שְׁלִישׁ הַתְּבוּאוֹת⁹
13 או רְבִיעַ אוֹ מֵה שְׁיִתְּנוּ בִּינֵיהֶן¹⁰, זֶה הוּא הַנְּקָרָא
14 מְקַבֵּל. כָּל דְּבָר שֶׁהוּא לְסִיג הָאֶרֶץ¹¹ - בְּעַל הַקְּרָקַע
15 חֵיב בּוֹ¹²; וְכָל דְּבָר שֶׁהוּא שְׁמִירָה יִתְּרָה¹³ - הַחוֹכֵר
16 או הַמְקַבֵּל חֵיב בּוֹ¹⁴. הַקְּרָדָם שְׁחוּפְרִין פּוֹ הָאֶרֶץ,
17 וְהַפְּלִים שְׁנוּשְׂאֵין בְּהֵן הָעֶפֶר, וְהַדְּלִי וְהַדְּלִי וְכִיּוּצָא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בטיפול המשכיר - היתה המכה פוגעת בו, ולפיכך מנכה לו מחבירו, כלומר, משכר החכירות אם קיבל אותה בחכירות, ומחלקו של בעל השדה מיבול השדה בקבלנות. - ואע"פ שבקבלנות שבעל השדה נוטל חלקו כפי מה שיוציא השדה, ממילא גם בעל השדה מפסיד, שהרי גם חלקו עולה בפחות בעקבות מכת המדינה. והטעם, שאנו מחשבים היבול שהוציא השדה יבוסת להוצאות שהשקיע המקבל בוריעת השדה ובטיפולה, כלומר, כשנחשב היבול שהצטמצם בעקבות מכת המדינה לעומת ההשקעה - נמצא, שהפסדו של המקבל גדול משל בעל השדה, שהרי נוסף על הפסדו מצמצום היבול, הוא מפסיד חלק ההוצאות שהשקיע על יסוד החישוב של היבול המשווער אילמלא לא פגעה המכה, בעוד שבעל השדה מפסיד רק את פירות היבול בלבד, ולפיכך מנכים מחלקו של בעל השדה כפי חישוב ההוצאות שהפסיד המקבל ('מרכבת המשנה'). וראה מה שביאר ב'אבן האזל' בדעת רבינו. ודעת הרמב"ן והרשב"א, הביאם המגיד-משנה, שדין זה אינו אמור אלא בחכירות עיי"ש). (36 משנה, שם קג: (37) כלומר, הרי הם עומדים בתוכה ורואים את השדה, ולמה לו לפרש "הזה", אלא לא נתכוין במה שאמר הזה. (38) כלומר, שיהיה כמו שהיא עתה כל זמן שהיא ברשותך, ולפיכך מנכה לו ביבש המעיין או נקצץ האילן, שהרי חל שינוי בשדה שגרם להפסד (שם קד). כרבינו. ונכנסת הרי"ף שם "מדקאמר הזה, מכלל דקאי בגוה עסקינן, בית השלחין הזה למה ליה למימר, דקאמר ליה בית השלחין כדקיימא השתא"). (39) כמו שביארנו למעלה בהערה לא, שמן הסתם לא על דעת המעיין או בית האילן שוכר רבינו סותם ואינו מבדיל בין אמר השוכר ובין אמר המשכיר, ולא כשמואל שם (ראה מגיד-משנה)].

ה. השוכר⁴⁰ או המקבל⁴¹ שדה מחברו, ואכלה חגב או נשתדפה⁴²: אם ארע דבר זה לרב השדות של אותה העיר⁴³ - מנכה לו מחכירו, הפל לפי ההפסד שארעו; ואם לא פשטה המכה ברב השדות - אינו מנכה לו מחכירו⁴⁴, אף על פי שששתדפו כל השדות של בעל הקרקע⁴⁵. נשתדפו כל השדות של השוכר או המקבל, אף על פי שפשטה המכה ברב השדות - אינו מנכה לו מחכירו; שאין זה ההפסד תלוי אלא בשוכר, שהרי כל שדותיו נשתדפו⁴⁶. התנה עליו בעל הקרקע שיוצעה חטים וזרעה שעורים⁴⁷, או שלא זרעה כלל⁴⁸, או שזרעה ולא צמחה, אף על פי שצא חגב או שדפון והפקתה רב המדינה - אינו מנכה לו מחכירו⁴⁹. ועד מתי חייב להטפל ולזרע פעם אחרת אם לא צמחה?⁵⁰ כל זמן שראוי לזרעה⁵¹ באותו מקום⁵².

(40) כדעת חכמים, במשנה (קה:): שהדין שמנכה במקרה של מכת מדינה - הוא גם בשוכר וכ"ש חוכר. (41) בקבלנות, וכמו שביארנו למעלה בשם המרכבת המשנה, שגם בקבלנות שייך לומר שמנכין מחלקו של בעל-הבית (ראה לעיל הערה לד). (42) שהצטמקו גרעיני התבואה עיי"ש רוח חמה ויבשה. (43) והרי זה מכת מדינה (שם): היכי דמי

השדה שנוטל חלקו ממה שתוציא השדה - יכול לעכב ולומר: למין זה שהתניתי עמך אני צריך (מגיד-משנה - וראה להלן ה' ט, ויד). (22) שהרי כשיגיע זמן החזרת השדה - בסוף שבע - כבר חזרה השדה לקדמותה. (23) שהרי קיבל אותה לשבע שנים, ושנת השמיטה עבודת קרקע אסורה בה. (24) במנין שני השכירות, ששבע שנים שאמר, שבע שני זריעה משמע, ואין שנת השמיטה בכלל, שהרי אסורה בעבודת קרקע. (25) כלומר, מחזור של שבע שנים. (26) שהשביעית, בכל מחזור השנים היא (שם קי.).

ד. החוכר או המקבל שדה מחברו, והיא בית השלחין²⁷ או בית האילן²⁸, ויבש²⁹ מעין בית השלחין, ולא פסק הנזה הגדול³⁰, אלא אפשר להביא ממנו בדלי³¹, או שנקצץ האילן של בית האילנות - אינו מנכה לו מחכירו³². ואם מפת מדינה היא³³, פגון שביש הנזה³⁴ - מנכה לו מחכירו³⁵. הנה עומד³⁶ בתוך השדה ואמר לו: בית השלחין הזה³⁷ אני משפיר לך, בית האילן הזה אני משפיר לך, יבש המעיין או נקצץ האילן - מנכה לו מחכירו; שהרי הוא עומד בתוכה, ולא אמר לו 'הנה' אלא כמי שאומר: פמות שהיא עתה אני משפיר³⁸. לפיכך, אם לא הנה עומד בתוכה, ואמר לו: בית השלחין אני משפיר לך, או בית האילן, ויבש המעיין או שנקצץ האילן - אינו מנכה לו מחכירו³⁹.

(27) קרקע יבשה צמאה למים, שאין מי הגשמים מספיקין לה, ומשקים אותה בידי אדם ממעיין או מבריכות שבה. שלחין: מלשון ארמית ומובנו צמאון, עייפות למים, "ואתה עיף ויגע" (דברים כה, יח) מתרגם אונקלוס: "ואת משלהי ולא", כלומר צמא למים, כלשון הכתוב (ירמיה לא, כה) הרויית נפש עיפה - והיא מתחלפת בחית (מועד קטן ב). ובכת"י תימן: "השלחין", וכן הוא ברי"ף שם. (28) שדה שנטועים בו אילנות. (29) בכת"י תימן: ויבש המעיין של. (30) שממנו משקים בני המדינה. (31) ויש באפשרותו לעבד השדה עיי"ש שיביא המים בדליים מן הנזה, אלא שנתווסף עליו טורח. (32) שאין בתוספת הטירחא לשינוי קביעת דמי השכירות, שהרי השדה ראוי ואפשר לעבדו, אלא שמזלו של השוכר גרם לו שיבש המעיין בזמן שהשדה שכור אצלו - ועליו לישא בהפסד הטורח. והמקבל אינו יכול לטעון, שקביעת דמי שכירות השדה היתה מיוסדת על דעת המעיין שיש בו או מפני בית האילן שיטול חלק בפירות בלי תוספת טירחה. והטעם, מפני שלא גילה דעתו בשעת השכירות שהוא מסתמך על המעיין והאילן, ובסתם אין אנו אומרים שדוקא על דעת המעיין או בית האילן הסכים לקביעת השכר (שם קג: ע"פ רש"י שם). (33) תופעה שלילית שפגעה בכל יושבי המדינה - מדינה, היינו עיר - ראה פ"א מה' מגילה ה' ד. (34) הגדול, שממנו משקים בני המדינה שדותיהם. (35) שם, לפי חישוב ההפסד, שהרי אין ליחס את המכה, שפגעה בכל שדות העיר למזלו של השוכר, וגם אלמלי נשאר השדה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

50) כלומר, עד מתי יכול המשכיר לטעון: אין לך לנכות אלא חזור וזרע ('טורי זהב' סי' שכב). 51) כלומר, אפילו זרע כמה פעמים ולא צמח חוזר וזרע, כל זמן שראוי לזריעה. 52) כפי טבע הארץ בכל מקום ומקום (שם).

1 ו. הַשׁוֹכֵר⁵³ או הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ: מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ
2 לְקָצְרוֹ⁵⁴ - יִקְצֹר, וְאֵינּוּ רִשְׁאֵי לְעִקְרוֹ⁵⁵; לְעַקֵּר - יַעֲקֹר,
3 וְאֵינּוּ רִשְׁאֵי לְקָצְרוֹ. וְשִׁנְיָהֶם מְעַבְּרִין זֶה עַל זֶה⁵⁶.
4 וּמְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְחֵרֶשׁ אֲחֲרָיו⁵⁷ - יַחְרֹשׁ⁵⁸. מְקוֹם
5 שְׁנֵהֲגוּ לְהַשְׁפִּיר⁵⁹ אֵילָנוֹת עַל גַּב קִרְקַע⁶⁰ -
6 מְשֻׁפְּרִין⁶¹, וְאֵף עַל פִּי שְׁהַשְׁפִּיר לוֹ סֶתֶם פְּפָחוֹת מִן
7 הַיְדוּעֵי⁶²; וּמְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׁלֵא לְהַשְׁפִּיר אֵילָנוֹת - אֵין
8 לוֹ אֵילָנוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁשָּׁכַר מִמֶּנּוּ בִּתְּוֹר עַל
9 הַיְדוּעֵי⁶³. הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְדִינָה⁶⁴.

53) שם קג: 54) במגל, וקני השבלים נשארים בקרקע. 55) עם השורש. 56) כשאחד מהם רוצה לשנות מן המנהג. בעל הקרקע מעכב לעקור במקום שנהגו לקצור, בטענה - שרוצה שישארו בשדה הקשין של התבואה לאחר הקצירה לזבל הקרקע; והחוכר או המקבל מעכב, בטענה - שהקצירה קלה היא מן העקירה. ובמקום שנהגו לעקור, בעל הקרקע מעכב לקצור, בטענה - שהוא רוצה בשדה נקיה, ואינה צריכה לזבל. והחוכר או המקבל מעכב, בטענה - שצריך הוא לחלקו בקש (שהמקבל נוטל חלקו גם מהקש, ראה להלן הל' י) למאכל בהמותיו (שם). 57) אחר הקצירה או העקירה כדי להפוך רששים של עשבים רעים שבשדה ולהשמדם, שלא יחזרו ויצמחו לכשתזרע. 58) ואמרו בגמרא שם, שאפילו ניכס השדה מעשביה הרעים בעוד שהתבואה בקמתה, אינו נפטר בזה מלחרוש אחר הקצירה או העקירה. 59) שם. 60) שאגב הקרקע נוטל השוכר גם מפירות האילנות - אע"פ שאינו טורח בהם. 61) כלומר, מן הסתם הם מושכרין. 62) מהשער המקובל באותו מקום, שלא התנה על כך בשעת השכירות - מתקבל על הדעת, שכמנהג המדינה השכיר, ולפיכך אין בעל השדה יכול לטעון: השכרתי בפחות מן המקובל, על-מנת שלא תיטול מפירות האילנות. 63) אין המקבל יכול לטעון ששכרו ביותר מהמקובל, על דעת שיהיה לו גם מפירות האילנות, שמן הסתם כמנהג המדינה שכר (שם). 64) כלומר, וכל הבא לשנות - עליו להתנות על כך בשעת השכירות.

10 ז. הַחֹכֵר⁶⁵ שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ בְּעֶשְׂרֵה פֹּר חֲטִים,
11 וְלִקְתָּהּ⁶⁶ - נוֹתֵן לוֹ מִתּוֹכָהּ⁶⁷. הֵיךְ חֲטִיָּה יְפוֹת - לֹא
12 יֵאמָר לוֹ: הֲרִינִי לֹקֵחַ לָךְ מִן הַשּׁוּק, אֲלֵא נוֹתֵן לוֹ
13 מִתּוֹכָהּ⁶⁸. חֵכַר מִמֶּנּוּ פָּרֶם בְּעֶשְׂרֵה סְלִי עֲנָבִים,
14 וְהִקְרִיסוֹ⁶⁹ אַחַר שְׁנֵבְצָרוֹ⁷⁰, וְכֵן עֲמָרִים שְׁלָקוּ אַחַר
15 שְׁנֵקָצְרוֹ⁷¹ - נוֹתֵן לוֹ מִתּוֹכָן⁷². חֲכָרוֹ⁷³ בְּעֶשְׂרֵה פְּדִי
16 יֵינֵן, וְהִתְמַיֵּץ⁷⁴ - חֵיב לָתֵן לוֹ יֵינֵן טוֹב⁷⁵. חֲכָרָה מִמֶּנּוּ
17 בְּמֵאָה עֲמָרִים שֶׁל אֶסְפֶּסְתָּא⁷⁶, וְזָרְעָה מִיֵּן אַחַר,
18 וְאַחַר כֶּף חֲרֻשָּׁה, וְזָרְעָה אֶסְפֶּסְתָּא, וְלִקְתָּהּ, או
19 שְׁזָרְעָה בְּתַחֲלָה אֶסְפֶּסְתָּא, וְחֲרֻשָּׁה, וְאַחַר כֶּף זָרְעָה
20 פְּעַם אַחֲרָת⁷⁷, וְלִקְתָּהּ - אֵינּוּ נוֹתֵן לוֹ מִתּוֹכָהּ, אֲלֵא

מכת מדינה? אמר רב יהודא, כגון דאישדוף רובא דבאגי, היינו רוב השדות של אותה העיר. ורש"י גורס "רובא דבאגא", ופירש רוב אותה הבקעה - מגיד-משנה). 44) שם. אנו אומרים שמזלו של השוכר גרם לכך שנשדפה או אכלה חגב - שהרי שדותיהם של אחרים לא נפגעו - ועליו לישא בהפסד. 45) שלא החכיר אותם, והרי יש לייחס את ההפסד בשדה זו למזלו של בעל השדה, כשם שיש לייחסו למזל השוכר. בגמרא (שם קו.) נימקו, שמשחבר יותר לייחס ההפסד למזל השוכר מאשר לבעל השדה, מפני שבעל השדה יכול לטעון "אי משום תאי דידי, הוה משתייר לי פורתא, כדכתיב (ירמיה מב, ב) כי נשארנו מעט מהרבה". פירוש, אילמלא מזלך הרע, היתה מתקיימת בי מדתו של הקב"ה, שמרחם אפילו בשעה שמדת הדין מתוחה, כמו שנאמר "כי נשארנו מעט מהרבה", ושדה זו ראויה היתה להינצל משדפון, כשם שניצלו רוב השדות של העיר, אלמלא מזלך שגרם לה שנשדפה. 46) כלומר, יותר יש לייחס ההפסד למזלו של השוכר - כשכל שדותיו נשדפו - מאשר לייחסו למכת המדינה, ולמה אין השוכר יכול לטעון כאן שולוא מכת המדינה היה מתקיים בו "כי נשארנו מעט מהרבה"? פירשו בגמרא שם, שבעל השדה עונה: "אי הוית חזית לאישתיורי לך מידי, הוה משתייר לך מדהנשך". פירוש, אם ראוי אתה שיתקיים בך מקרא זה - היתה ניצולת אחת משדותיך, כי משדה זו לא יישאר לך כלום, או דבר מועט מאוד, אפילו אם לא תשלם דמי חכירה כלל. ולמה בנשדפו כל שדותיו של בעל השדה אין השוכר יכול לומר לבעל השדה: "אי הוית חזית" וכו'? מפני שגם משדה שנשדפה נשארו לו דמי חכירותו, ואפשר שדמים אלה הם ה"מעט מהרבה" ('תוספות' שם ד"ה אי הוית). אולם סברא זו כוחה יפה בשכירות ובחכירות, אבל לדעת רבינו, שכתב בראש הלכה זו "או המקבל" קשה, מה יענה בעל השדה לטענת "אי חזית", הרי בקבלנות גם הוא מפסיד כל חלקו כמו המקבל? ונראה שרבינו מפרש מה שאמרו בגמרא: אילו "הוית חזית" הכוונה, שאין לטעון "כי נשארנו" אלא בשדה שהיא שלו, אבל לא בשדות אחרים שנמסרו בקבלנות או בשכירות (וראה 'שיטה מקובצת' בשם 'שיטה'. ויותר נכון לקבל פירושו הדחוק קצת של המגיד-משנה, שרבינו התכוון לשכירות או חכירות בלבד ולא לקבלנות, ותפס לשון המשנה שכתבה "המקבל". ויש לשים לב לזה, שבכל המשניות בפרק זה כתוב "המקבל". אפילו כשהכוונה לשכירות או חכירות). 47) ונשדפה. ופשטה המכה ברוב המדינה - אינו מנכה, שבעל השדה טוען: אילו לא שנית והיית זרע חטים כמו שהתניתי עמך, לא היתה המכה פוגעת בה, שהיה מתקיים בי מה שנאמר (איוב כב, כח) ותגזר אומר ויקם לך. כלומר, מה שתבקש מהיצר - יעשה, ואני לא ביקשתי מן השמים בתחילת השנה שיצליחני בשעורים אלא בחטים (שם ע"פ רש"י). 48) אינו מנכה, שבעל השדה טוען: אלמלי זרעת לא היתה המכה פוגעת בה, שהיה מתקיים בי מה שנאמר (תהלים לו, יט): "לא יבושו בעת רעה ובימי רעבון ייבועו" (שמואל, שם). 49) שבעל השדה טוען: חזור וזרע (ריש לקיש, שם).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לא תנכש יעלו העשבים זרעים שיפלו על הקרקע, ולשנה הבאה יצימחו עשבים (ע"פ רש"י שם).

1 נותן לו אֶסְפְּסָתָא טוּבָה, שְׁהָרִי שְׁנָה⁷⁸. וְכֵן כָּל פְּיּוּצָא
2 בְּזָה.

ט. החוכר⁸⁷ שָׁדָה מַחְבְּרוֹ לְזַרְעָה שְׁעוּרִים - לֹא
9 יִזְרַעְנָה חֲטִימִים, מִפְּנֵי שֶׁהַחֲטִימִים מַכְחִישוֹת אֶת הַקְּרָקַע
10 יָתֵר מִהַשְׁעוּרִים. שְׂכָרָה לְזַרְעָה חֲטִימִים - יִזְרַעְנָה
11 שְׁעוּרִים. קְטַנִּית - לֹא יִזְרַעְנָה תְּבוּאָה; תְּבוּאָה -
12 יִזְרַעְנָה קְטַנִּית⁸⁸. וּבִכְבֵּל וְכִיּוּצָא בָּהּ⁸⁹ - לֹא יִזְרַעְנָה
13 קְטַנִּית⁹⁰, מִפְּנֵי שֶׁהַקְּטַנִּית שָׁם מַכְחִשֶׁת אֶת הָאָרֶץ⁹¹.

(87) משנה, שם קו: (88) כגירסת הרי"ף במשנתנו. ובספרים שבידינו, גירסא מהופכת: "קטנית יזרענה תבואה, תבואה לא יזרענה קטנית". (89) כל ארץ שטבע אדמתה כשל בבל. (90) שם ק. - ע"פ נוסחת הרי"ף. (91) "ועיקר הדבר הוא כשיפסוק עמו לחרוש שדה ולזרוע מין ממני הזרעים, יש לו (מותר לו) לזרוע מה שהזיקו מעט (פחות) מאותו הדבר (מהמין) שפסק עמו, ולא יזרע מה שהזיקו גדול (יותר) ממנו. ועושים בזה על-פי שיודעים בטבע אותו המקום בזריעה מן המתעסקין בחרישה ועבודתה" (לשון רבינו בפירוש המשנה, שם). דעת רבינו, שדין זה נאמר בחוכר או בשוכר, אבל בקבלנות - בעל השדה יכול לעכב על המקבל לזרוע מין אחר מזה שהוסכם בשעת השכירות, אפילו למין שהזיקו בקרקע פחות מהמין שהוסכם, שהרי בעל השדה נוטל חלקו מתבואת השדה, אומר: למין זה שהוסכם אני צריך (כדעת הרמב"ן). ראה מגיד-משנה - הגר"א סימן שכר ס"ק ד. וראה למעלה הל' ג, ולהלן הל' (ד).

י. הַמְקַבֵּל⁹² שָׁדָה מַחְבְּרוֹ⁹³ לְשָׁנִים מוּעָטוֹת⁹⁴ - אֵין
14 לְמַקְבֵּל כְּלוֹם בְּקוֹרַת הַשְּׂקָמָה⁹⁵ וְכִיּוּצָא בָּהּ⁹⁶, וְלֹא
15 בְּשִׁבַח הָאֵילָנוֹת⁹⁷ שְׂיִצְאוּ מֵאֵילֵיהֶן⁹⁸ בְּשָׁדָה⁹⁹; אֲבָל
16 מִחֲשָׁבִין לוֹ מְקוֹם הָאֵילָנוֹת¹⁰⁰ כְּאִלוֹ הֵיחָד בְּהֵן אוֹתוֹ
17 זָרַע שְׁזָרַע בְּכָל הַשָּׁדָה¹⁰¹. וְהוּא שְׂעָמְחוֹ הָאֵילָנוֹת
18 בְּמְקוֹם הָרְאוּי לְזַרְעָה; אֲבָל אִם יִצְאוּ בְּמְקוֹם שְׂאֵינִי
19 רְאוּי לְזַרְעָה¹⁰² - אֵין מִחֲשָׁבִין לוֹ כְּלוֹם¹⁰³. וְאִם
20 קִבְּלָה שְׁבַע שָׁנִים אוֹ יָתֵר - יֵשׁ לוֹ בְּקוֹרַת הַשְּׂקָמָה¹⁰⁴
21 וְכִיּוּצָא בָּהּ. הַגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהַסְתַּלֵּק מִן הַשָּׁדָה, וְהָיָה שָׁם
22 זָרְעִים שְׂעֵדִין לֹא הַגִּיעוּ לְהַמְכֵּר¹⁰⁵, אוֹ שֶׁנִּגְמְרוּ וְלֹא
23 הַגִּיעַ יוֹם הַשּׁוּק לְמַכְרֵן - שְׂמִין אוֹתוֹ וְנוֹטֵל מִבְּעַל
24 הַקְּרָקַע¹⁰⁶. כְּשֶׁשָׁם שְׁחוֹלְקִין הַמְקַבֵּל וּבְעַל הַקְּרָקַע
25 בְּתְבוּאָה, כִּף חוֹלְקִין בְּתִבְנֵן וּבְכִשׁ¹⁰⁷. כְּשֶׁשָׁם שְׁחוֹלְקִין
26 בְּיֵין, כִּף חוֹלְקִין בְּזַמְרוֹת¹⁰⁸. אֲבָל הַקְּנִים הַמְעַמִּידִים
27 תַּחַת הַגְּפָנִים¹⁰⁹: אִם קָנוּ אוֹתוֹן בְּשִׁתְּפוּת - הָרִי אֵלוֹ
28 חוֹלְקִין בְּהֵן; וְאִם הֵן מִשָּׁל אֶחָד מֵהֵן - זֶה שְׂקָנָה
29 אוֹתוֹן הָרִי הֵן שְׁלוֹ¹¹⁰. וְכֵן כָּל פְּיּוּצָא בְּזָה.
30

(92) משנה, שם. (93) על דעת לזרעה. (94) פחות משבע שנים. (95) עץ תאנה מדברי (רבינו בפירושו לדמאי פ"א מ"א, ובכמה מקומות). ענפי השקמה משמשים לקורות בנין ואינם נעשים קורות עד שיגדלו שבע שנים, ואם יכרות הענפים ויחזיר את השדה אחר זמן פחות משבע שנים,

(65) שם קו: המקבל - שהסדר הקבלנות כך הוא, שבעל השדה נוטל חלקו כפי מה שתוציא השדה, בין יבול רע או טוב (ע' רש"י שם). (66) שעלה יבול כחוש ורע. (67) כלומר, אע"פ שהחוכר שוכר השדה בפירות קצובים, היינו שאפילו תוציא השדה יבול מעט - עליו לקנות חטים מהשוק ולשלם לו כפי מה שקבעו - מכל-מקום לא נסתלק בעל השדה מפירות קרקעו, ומאותן החטים, כפי שהשדה הוציאה, יכול החוכר לשלם שכר חכירותו (מגיד-משנה).

(68) כלומר, שהוא-הדין והוא הטעם בהוציאה חטים יפות, שנותן לו מתוכה - שלא נסתלק בעל השדה מפירות קרקעו וכל-שכן בקבלנות, שבעל השדה מקבל חלק מסוים מן היבול כפי שתוציא השדה, בין רע ובין טוב. (69) הופג טעמים ונתחמצו. (70) ועודם בכרם. (71) ומונחים בשדה כדי שיתייבשו. (72) כל עוד הם בשדה - דינם כדין לקתה במחור, שהשדה טרם מילאה שליחותה (גמרא שם - ע"פ רש"י). (73) בכת"י תימן: אבל אם חכרו. (74) היין מיבול הכרם שחכר, כשהיו כבר בחביות בבית החוכר. (75) שהשדה מילאה שליחותה, שהרי הענבים לא לקו אלא כשנעשה יין בבית החוכר לקה, ומזלו גרם לכך (שם מימרא דרב אשי - ע"פ רש"י שם). (76) אספסת, - וחכרה על דעת לזרעה אספסת. (77) והוא לא קיבלה אלא על דעת שיזרענה פעם אחת (לחם-משנה). (78) כלומר, שכל ששינה אין דינה כלקתה שנותן לו מתוכה, מפני שהמחכיר יכול לטעון: לא היתה דעתי לקבל מיבול שבה לרגל השינוי (שם קט). וכנראה שלפני רבינו היתה נוסחא אחרת בגמרא, מזו שהיא לפנינו (מגיד-משנה). ולא פירש לנו איך היתה נוסחת רבינו. וראה ב'מרכבת המשנה' שמעמיד דין רבינו גם כפי נוסחתנו).

3 ח. החוכר⁷⁹ שָׁדָה מַחְבְּרוֹ וְלֹא רָצָה לְנַפְשׁוֹ⁸⁰, וְאָמַר
4 לוֹ: מַה הַפֶּסֶד יֵשׁ לָךְ? הַרְיֵנִי נוֹתֵן לָךְ חֲכִיף⁸¹! -
5 אֵין שׁוּמְעִין לוֹ; שְׁהָרִי הוּא אוֹמֵר לוֹ⁸²: לְמַחַר אֶתָּה
6 יוּצָא מִמְּנָה⁸³, וְהִיא מַעֲלָה עֶשְׂבִים⁸⁴. וְאֶפְלוֹ אָמַר
7 לוֹ: בְּאֶחְרוּנָה⁸⁵ אֲנִי חוֹרֵשׁ אוֹתָהּ - אֵין שׁוּמְעִין לוֹ⁸⁶.

(79) שם קה. (80) לעקור העשבים הרעים שעלו בין צמחי התבואה "וכשמנקין אותן מוסיף הזרע על תבואתה הרבה לפי שתתן השדה כל כוחה אל הזרע, וזה דבר ידוע אצל עובדי אדמה" (לשון רבינו בפירוש המשנה) - ובמקום שנהגו לנכש, ידובר כאן (טור' ושו"ע שם סעיף ד, וראה מגיד-משנה ולחם-משנה). (81) כלומר, הרי אפילו לא אנכש לא תפסיד כלום, שהרי תקבל חכירך כפי שהוקצב, ואינך רשאי להכריחני לנכש במקום שכל ההפסד עלי (ראה פירוש המשנה, שם). (82) בעל השדה לחוכר. (83) ומחזירה לו. (84) וממעטים את היבול. (85) אחר הקצירה או העקירה. (86) שם קה. "משום דאמר ליה, בורא דנפל נפל" פירוש, הזרע שיפול בפרק הזמן עד החרישה יפול, כלומר, אין החרישה משמידה אלא את העשבים הרעים ושרשיהם, ולא את הזרע שנפל ויצמח, ואם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ליטע אחרות תחתיהן, שדרך נטיעת בית סאה כך הוא, שיוצאות עשר בוראות, ובעל השדה מוחל (בבא-בתרא זה). כגירסת רבינו. וגירסת הרשב"ם שם: "למאה" (עייני מגיד-משנה). (115) צריך לנטוע נטיעות אחרות כמספר כל הבוראות. כיון שיצאו בוראות יותר מדרך הנטיעות, סימן הוא שפשע בנטיעה, ולפיכך מייחסים כל הבוראות לפשיעתו (שם), וכלל זה אמרו בכל מקום, שכל שצריך לחזור ולתקן - מתקן הכל. ראה פ"ח מהל' מכירה הל' יא).

4 **יב. הַמְקַבֵּל¹¹⁶ שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ וְלֹא עֲשֵׂתָהּ¹¹⁷, אִם יֵשׁ**
5 **בָּהּ פְּדֵי שְׁתוּצִיא סְאֲתִים יִתֵּר עַל הַהוּצָאָה¹¹⁸ - חֵיב**
6 **הַמְקַבֵּל לְטַפֵּל בָּהּ¹¹⁹. שֶׁפָּךְ פּוֹתֵב לְבַעַל הַקְּרָקַע: אֲנֵא**
7 **אֶקוּם וְאֶנִּיר¹²⁰ וְאֶרְעֶ וְאֶקְצֹר וְאֶעֱמֹר וְאֶדוֹשׁ וְאֶזְרָה**
8 **וְאֶעֱמִיד כְּרִי¹²¹ לְפָנֶיךָ וְתַטֵּל אֶת חֲצִי, אוּ מָה**
9 **שִׁיתְנוּ¹²², וְאֵנִי אֶטֵּל הַשָּׂאֵר בְּשֹׂכֵר עֲמָלִי וּבְמָה**
10 **שְׁהוּצָאתִי¹²³.**

(116) משנה וגמרא בבא-מציעא קה. (117) כראוי לה. (118) שהושקעה בשדה (שם), כדברי דבי רבי ינאי וריש לקיש). (119) על כרחו. (120) אעמוד ואחרוש. (121) ערימת תבואה. (122) שלישי או רביעי, כפי תנאם. (123) שם, כלומר: לפיכך חייב לטפל בה אם יש בה להוציא סאתים, שהרי הוא כותב: אנא איקום וכו' ואעמיד כרי, כלומר אעבוד בה כל העבודות הצריכות, אם יהיה בה שיעור כדי להעמיד כרי. ושיעור כרי, אמרו חכמים (שם) שהוא סאתים, היינו אחר שינכו ההוצאות ישארו סאתים כדי להעמיד כרי. והמדובר בקבלנות בלבד, שהרי בחכירות אין לבעל השדה כל ענין אם המקבל יטפל בשדה או לא, משום שהוא יקבל דמי חכירותו שהוקצבו (רש"י שם).

11 **יג. הַמְקַבֵּל¹²⁴ שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ, וְאַחַר שִׁזְכָּה בָּהּ¹²⁵**
12 **הוֹבִיחָהּ¹²⁶ - שְׂמִינן אוֹתָהּ כְּמָה הִיא רְאוּיָה לְעִשׂוֹת,**
13 **וְנוֹתֵן לוֹ חֶלְקוֹ שֶׁהִיָּה מְגִיעַ לוֹ¹²⁷. שֶׁפָּךְ פּוֹתֵב לְבַעַל**
14 **הַקְּרָקַע: אִם אוֹבִיר וְלֹא אֶעֱבֹד¹²⁸, אֲשִׁלֵּם**
15 **בְּמִיטְבָּא¹²⁹. וְהוּא הִדִּין אִם הוֹבִיר מְקַצְתָּהּ¹³⁰. וּמְפָנִי**
16 **מָה נִתְחַיֵּב לְשִׁלֵּם¹³¹? מְפָנִי שְׁלֹא פָּסַק עַל עֲצֻמוֹ דְּכָר**
17 **קְצוּב¹³² פְּדֵי שְׁנֵאמַר: הֲרִי הִיא פְּאֶסְמְכְתָּא¹³³, אֲלֵא**
18 **הִתְנָה שְׁיִשְׁלֵם בְּמִיטְבָּא¹³⁴, וְלִפְיָךְ גָּמַר וְשֶׁעֲבַד**
19 **עֲצֻמוֹ¹³⁵. אֲבָל אִם אָמַר: אִם אוֹבִיר וְלֹא אֶעֱבֹד, אֲתֵן**
20 **לְךָ מָאָה דִּינָרִין¹³⁶ - הֲרִי זֶה אֶסְמְכְתָּא¹³⁷, וְאֵינִי חֵיב**
21 **לְשִׁלֵּם, אֲלֵא נוֹתֵן כְּפִי מָה שְׂרְאוּיָה לְעִשׂוֹת בְּלִבְד¹³⁸.**

(124) משנה, שם קד. (125) באחד הדרכים שקרקע נקנית בהם (שם צט:), ואינו יכול לחזור בו. (126) לא חרשה ולא זרעה, ועשאה שדה בור. (127) כפי תנאם. (128) ולא אעשה בה פעולה הראויה לה. (129) כצ"ל, וכן הוא בדפוס רומי (וכן הביא הדק"ס בשם כמה כת"י, ומהר"ף דפוס קושטא), כלומר במיטב שלה - של השדה, היינו כיכול הגבוה והטוב שהשדה היתה ראויה לעשות אם היתה חרושה וזרועה כראוי (ע"פ הרע"ב שם. וראה ביאגני קדם, לויין ס"ה עמוד 99). (130) שם בגמרא "אוביר תילתא" (שלישי). (131) כלומר, והלא אסמכתא היא, שהרי אינו

נמצא שאינו מחזירה במצב שהיתה בעת שקיבלה (ע"פ רש"י). ואפילו במקום שנהגו להשכיר אילנות אגב קרקע (ראה למעלה הל' ו) אין לו בקורות, שלא אמרו אילנות מושכרין אלא לפירות ולא לקורות (ראב"ד מובא במגיד-משנה). דייק רבינו וכתב: "אין למקבל כלום", ללמדנו שאינו נוטל כלום מן השבח שהשיבחה השקמה בשני הקבלנות. כרבא שם בגמרא. ראה לקמן הערה צז. (96) כל אילן שטבעה כעץ השקמה. (97) כלומר, בשבח השדה שהושבחה באילנות. (98) מרשי האילנות הנמצאים בשדה (שטמ"ק שם). (99) שהרי לא קיבל השדה לנטועה אלא לזרעה. כלומר, לא ירד המקבל לשדה אלא על דעת שיטול חלק מהשבח שתשיבחה השדה ע"י זריעה ולא על דעת שבח השדה באילנות (שם בגמרא לדעת רבא "שאפילו בשבח שקמה אין לו", פירוש, אינו נוטל חלק בשבח הענפים שנתרבו ונתעבו (בפרק זמן הקבלנות, שלא ירד אלא על דעת השבח שע"י הזריעה). רבינו כתב דין זה במקבל. ונראה דעתו, שהחוכר, יש לו בשבח האילנות, והטעם מפני שהחוכר יורד לשדה על דעת כל שבח שתשיבחה השדה, שהרי רשאי הוא לנטועה אפילו בחכרה לזריעה - אם אינן מכחישין הקרקע יותר (כמבואר בהל' ט. הגר"א סי' שכה ס"ק ד. והוא כפי שיטת הרמב"ן שהבאנו למעלה בהערה פט, שאין המקבל רשאי לשנות ממה שהוסכם בשעת הקבלנות. וב"טור' שם כתב, שאם אינם מכחישים את הקרקע יותר מהזרעים, רשאי המקבל לנטועם, ומשום זה הוא נוטל חלקו). (100) שטח השדה שתפסו האילנות שיצאו מאיליהן והמעטו שטח הזריעה. (101) שם - מעשה ברב פפא. (102) במקום סלעים או חול. (103) שהרי לא נגרם לו כל הפסד (שם - מעשה ברב ביבי). (104) שעד שבע שנים יחזרו ענפיה ויהיו ראויים לקורות, ומחזירה כמצב שהיתה בעת שקיבלה. [והוא רשאי לקוצצן כשישלימו שבע שנים, אפילו אם היו בנות שלוש או ארבע כשקיבל את השדה. 'טור' סימן שכה]. (105) שעודם צריכים לקרקע, היינו שלא נתבשלו כל צרכם, ואם ילקטם יפסדו (מגיד-משנה בשם הרמב"ן, ומוכיח כן מהתוספתא בבא-מציעא פרק ט ה"א). (106) כפי חלקו המגיע לו, אם למחצה או לשליש (שם). [דין זה נאמר בתוספתא גם בשכירות]. (107) ובחכירות לא שייך דינים אלו, שהרי אינה על בסיס חלוקה (שם קג). (108) הענפים שנקצצו מן הגפנים, שבכלל הפירות הם (שם ע"פ שיטה מקובצת). (109) כדי שיהיו הגפנים זקופים והאשכולות תלויים באויר, ולא יתקלקלו בקרקע (לשון הרשב"ם בבא-בתרא סט.). (110) שם:

1 **יא. הַמְקַבֵּל שְׂדֵה מַחְבְּרוֹ לְטַע¹¹¹ - מְקַבֵּל עָלָיו בְּעַל**
2 **הַשְּׂדֵה עֲשֵׂרָה¹¹² בּוֹרְאוֹת¹¹³ לְסָאָה¹¹⁴. יִתֵּר עַל זֶה -**
3 **מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל¹¹⁵.**

(111) לנטועה. (112) נטיעות (מגיד-משנה בשם הר"י מיגאש. וראה במאירי (ב"ב, 430) שהכוונה לגפנים, ובפירוש שני אומר הר"י מיגאש שהכוונה כאן לשורות). (113) עקרות שאינן עושות פרי. (114) שטח שזורעים בו סאה תבואה, ומידתו חמשים אמה על חמשים אמה. ואם צמחו עשר נטיעות עקרות בשטח כזה, אין המקבל חייב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פָּרָק תְּשִׁיעִי

1 יבאר דין שוכר את הפועלים, שהכול כמנהג המדינה, ודין פועלים שחזרו בהם באמצע העבודה, ודין שוכר על ידי שליח, ודין שכיר יום שמצא מציאה.
 א. השו"כר² את הפועלים, ואמר להם³ להשכים⁴ ולהעריב⁵, מקום שנהגו שלא להשכים ושללא להעריב - אינו יכול לכפון⁶. מקום שנהגו לזון⁷ - זיון; לספק בגרוגרות⁸ או בתמרים וכיוצא בהן לפועלים - יספק. הפל כמנהג המדינה⁹.

2 משנה בבא מציעא פג. 3 לאחר ששכרם. 4 לעבודה עם זריחת השמש. 5 אחר שקיעת החמה. 6 לשנות ממנהג המדינה, מאחר ששכרן סתם ולא התנה עמהם על כך בשעת השכירות ('תוספות' שם בשם ר"י) ואפילו שכרם ביותר מהשער המקובל באותה מדינה, שכל שלא התנה בשעת השכירות משוכחת יותר (גמרא שם). 7 שהשוכר נותן לפועלים מזון סעודתם. 8 גם בגרוגרות, נוסף על מזון הסעודה. 9 שם.

ב. השו"כר¹⁰ את הפועל ואמר לו: כֹּאֲחַד וְכַשְׁנַיִם מִבְּנֵי הָעִיר¹¹ - רואין הפחות שבשכירות והיתר שבשכירות, ומשמנין ביניהן¹².

10 שם פז. כחכמים. 11 לא קצץ עמו שכר מסוים בשעת השכירות, אלא אמר לו: הרי שכרן כפי השכר שפועל אחד או שנים מפועלי העיר נשכרין בכך - ואין באותו מקום שער אחד. 12 כלומר, הפרש השכר שיש בין הפחות שבשכירות לבין היתר שבשכירות, כגון שיש נשכרים בשנים, ויש נשכרים בארבעה, מחלקים ביניהם ונותן לו שלושה (כפירוש רבינו חננאל, מובא ב'שיטה מקובצת' שם, וכן פירש ה'טור' סימן שלא בשם הרמ"ה).

ג. אָמַר לְשִׁלּוּחוֹ¹³: צֵא וּשְׂכַר לִי פּוֹעֲלִים בְּשִׁלְשָׁה¹⁴, וְהִלֵּף וּשְׂכַרְן בְּאַרְבָּעָה¹⁵: אִם אָמַר לָהֶם הַשְּׁלִיחַ: שְׂכַרְכֶּם עָלַי - נוֹתֵן לָהֶם אַרְבָּעָה¹⁶, וְנוֹטֵל מִבְּעַל הַבַּיִת שְׁלֹשָׁה¹⁷, וּמִפְּסִיד אֶחָד מִכֵּיסוֹ¹⁸. אָמַר לָהֶם: שְׂכַרְכֶּם עַל בְּעַל הַבַּיִת¹⁹ - נוֹתֵן לָהֶם בְּעַל הַבַּיִת כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה²⁰. הִיָּה בְּמִדְיָנָה מִי שֶׁנִּשְׁכַּר בְּשִׁלְשָׁה וּמִי שֶׁנִּשְׁכַּר בְּאַרְבָּעָה - אֵינוֹ נוֹתֵן לָהֶם אֶלָּא שְׁלֹשָׁה²¹, וְיֵשׁ לָהֶם תְּרַעְמַת עַל הַשְּׁלִיחַ²². בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים²³? בְּשֵׁאִין מְלֹאכְתָּן נִבְרָת; אֲבָל הִיתָה מְלֹאכְתָּן נִבְרָת²⁴ וְהָרִי הִיא שָׁוָה אַרְבָּעָה - נוֹתֵן לָהֶם בְּעַל הַבַּיִת אַרְבָּעָה; שְׂאֵלוֹ לֹא אָמַר לָהֶם שְׁלּוּחוֹ אַרְבָּעָה, לֹא טָרְחוּ וְעָשׂוּ שָׁוָה אַרְבָּעָה. אָמַר לוֹ בְּעַל הַבַּיִת: שְׂכַר לִי בְּאַרְבָּעָה, וְהִלֵּף הַשְּׁלִיחַ וּשְׂכַר בְּשִׁלְשָׁה, אָף עַל פִּי שְׁהָרִי מְלֹאכְתָּן שָׁוָה אַרְבָּעָה²⁵ - אֵין לָהֶם אֶלָּא שְׁלֹשָׁה²⁶, שְׁהָרִי קָבְלוֹ עַל עֲצָמוֹ²⁷, וְיֵשׁ לָהֶם תְּרַעְמַת עַל הַשְּׁלִיחַ²⁸. אָמַר לוֹ בְּעַל הַבַּיִת בְּשִׁלְשָׁה, וְהִלֵּף הַשְּׁלִיחַ וְאָמַר לָהֶם בְּאַרְבָּעָה, וְאָמְרוּ: הָרִינוּ כְּמָה שֶׁאָמַר בְּעַל הַבַּיִת -

מחייב אלא במקרה אם יובר, "וכל האומר אם יהיה או לא יהיה, לא גמר והקנה, שהרי דעתו עדיין סומכת שמה יהיה או שמה לא יהיה" (לשון רבינו בפ"א מהל' מכירה הל' ז). 132 סכום מסוים, שלא על בסיס חישוב ההפסד המשוער. 133 שדעתו סומכת שעדיין לא יהיה, ולא אמר כן אלא להגזים. 134 כפי ההפסד, ולא התחייב עצמו בדבר גוזמא. 135 כלומר, בדין הוא משלם במיטבה שאין זה אסמכתא (ע"פ הגהות מימוניות כאן, וראה בכסף-משנה מכירה שם). 136 היינו יותר מכפי ההפסד. 137 ולא גמר ושיעבד עצמו, ולא אמר כך אלא להגזים (שם קד:). 138 שהתחייב עצמו בכלל המאה דירין שאמר. אמנם לא שיעבד עצמו לתשלום מאה דירין, שאין זה אלא אסמכתא, אבל כפי ההפסד המשוער גמר ושיעבד עצמו במסגרת מאה הדירין, והרי זה כדין אם אוכיר ולא אעביד אשלם במיטבה (ר"ף שם). גם בהלכה זו המדובר בקבלנות בלבד, שהרי בחכירות מקבל בעל השדה דמי חכירות, בין יעבד את השדה ובין יוברה.

יד. הַמְקַבֵּל¹³⁹ שָׂדֶה לְזַרְעָה שֶׁמִּשְׁמִין¹⁴⁰, וְזָרְעָה חֲטִיטִים, וְעִשְׂתָּה חֲטִיטִים¹⁴¹ שֶׁשְׁוִין כְּמָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְעִשׂוֹת מִן הַשְּׁמִשְׁמִין - אֵין לֹא¹⁴² עָלָיו אֶלָּא תְּרַעְמַת¹⁴³. עִשְׂתָּה פְּחוֹת מִמָּה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְעִשׂוֹת מִן הַשְּׁמִשְׁמִין¹⁴⁴ - מְשַׁלֵּם לוֹ הַמְקַבֵּל כְּפִי מָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְעִשׂוֹת מִן הַשְּׁמִשְׁמִין. עִשְׂתָּה חֲטִיטִים יְתָר מִמָּה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְעִשׂוֹת מִן הַשְּׁמִשְׁמִין - חוֹלְקִין לְפִי הַתְּנָאי שֶׁבִּיְהִיָּן, אָף עַל פִּי שֶׁמִּשְׁתַּפֵּר בְּעַל הַקֶּרְקַע¹⁴⁵.

139 שם קד: 140 שהם יקרים מן החיטים, אבל מכחישים הקרקע יותר מן החיטים. 141 הוציאה השדה יכול עשר של חיטים. 142 לבעל השדה. 143 שהרי לא הפסיד כלום, ברם תרעומת יש לו לבעל השדה המקבל על מה ששינה ולא זרעה שומשמין והוא היה צריך לשומשמין. ואע"פ שאפשר לו לקנות שומשמין בשוק בדמי החיטים, רוצה הוא שומשמין מקרקעו (ס"מ"ע שכו ס"ק ק עיי"ש), בהתאם לשיטת הגר"א בדעת רבינו בהלכות ט, י, שהיא כדעת הרמב"ן, שאין המקבל רשאי לשנות ולזרוע מין אחר מזה שהוסכם, ולפיכך יש לבעל השדה תרעומת, אבל החוכר רשאי לשנות למין שמכחיש פחות, ואפילו תרעומת אין כאן). 144 כלומר, ואין המקבל טוען לטובה נתכוונתי, למעט כחש הקרקע שכחש החיטים פחות מן השומשמין, שהרי בעל השדה אומר לו "תכחוש ארעא, ולא ליכחוש מרא", מוטב שתכחש הקרקע ולא יכחש בעל הקרקע (ס"מ"ע שם ס"ק ג, ע"פ הגמרא שם קד:). 145 ההפרש שבין החיטים שעשתה לבין השומשמין שהיתה ראויה לעשות, שאנו אומרים (שם קד:): "אטו הוא אשבח, ארעא לא אשבחה" (האם רק המקבל השביח, והקרקע לא השביחה), כלומר, כשם שיש לייחס את השבח למקבל שטרח והשקיע בשדה טיפול רב והשביח, כך יש לייחס השבח לקרקע שהשביחה.

הבית לשוכרם ביותר מארבעה. (30) כיון שאין לפרש דבריהם כהסכמה לסכום השכר שאמר בעל הבית, הרי דינם כדין אמר בעל הבית בשלשה והלך השליח ושכרם בארבעה, ולא אמרו: הרינו כמו שאמר בעל הבית, ואמר להם השליח שכרם על בעל הבית (מגיד-משנה). (31) כשמלאכתם ניכרת. (32) שאין מלאכתם ניכרת. (33) גמרא ורי"ף שם. והוא הדין אם השער באותו מקום מקובל שהוא ארבעה - נותן להם ארבעה כמנהג המדינה. וכן אם אמר להם השליח שכרם עלי - השליח נותן להם ארבעה, אף שהשער הוא שלושה, כמו שנתבאר למעלה (מגיד-משנה). (34) דין זה בעיא שלא נפשטה בגמרא (שם), והשיקול הוא: אם יש לראות בדבריהם הסכמה לסכום שאמר להם השליח, ואין דעתם בדבריהם אלא הבעת אימון, והתכוונו לומר לשליח אנו מאמינים לך שכך אמר בעל הבית ואין להם אלא שלשה, אפילו עבודתם שוה ארבעה, כמו אם לא אמרו הרינו וכו', שהרי הביעו הסכמתם לעבוד כפי ששמעו מן השליח; והשיקול הנגדי אומר, שיש לראות בדבריהם הבעת אימון בדברי השליח, ואינם מאמינים לו שכך אמר בעל הבית, ולכן אמרו לו: "הרינו כמו שאמר בעל הבית", כלומר ולא כפי שאתה אומר, ולכן נוטלים ארבעה כמו שאמר בעל הבית. ומפני שהבעיה לא נפשטה - פסק רבינו שאין להם אלא שלשה - כדין כל ספק בממון שאין מוציאים מיד המוחזק (רי"ף שם).

1 אין דעתן אלא שיתן בעל הבית יתר על ארבעה.²⁹
 2 לפיכך³⁰ שמין מה שעשו: אם שנה ארבעה -
 3 נוטלין ארבעה³¹ מבעל הבית; ואם אינו ידוע³² או
 4 אינו שנה - אין להם אלא שלשה³³. אמר לו בעל
 5 הבית בארבעה, והלך השליח ואמר להם בשלשה,
 6 ואמרו לו: כמה שאמר בעל הבית, אף על פי
 7 שמלאכתן שנה ארבעה - אין להם אלא שלשה,
 8 שהרי שמעו שלשה וקבלו עליהם³⁴.

(13) שם עו: (14) בשלשה דינרים לכל פועל ופועל. ובכת"י התימנים: בשלשה שלשה, וכן הוא ברי"ף שם. (15) ברי"ף ובכת"י תימן: בארבעה ארבעה. ושער הפועלים הנהוג הוא שלושה. (16) כפי מה שקצב עמהם, וקיבל על עצמו אחריות השכירות. (17) כפי מה שהתנה עמו. (18) אמנם, אם שער הפועלים באותו מקום קבוע בארבעה - נוטל מבעל הבית ארבעה כפי מה שהנהגו, כדין השוכר את הפועל והראה בשל חבירו, שמבואר להלן הל' ט שנוטל מחבירו כפי מה שנהגה (שיטה מקובצת' שם בשם הרמ"ך, וכן כתב הרמ"א סי' שלב בשם 'ויש אומרים', ועיין סמ"ע וש"ך שם ס"ק ב. (19) היינו, שהודיעם שהוא שליח ושאין אחריות השכר עליו (שטמ"ק שם). (20) ואם שער הפועלים הוא בשלושה, נותן להם שלושה. ואם בארבעה - ארבעה. מאחר ששינה השליח ושכרם בארבעה למרות שבעל הבית אמר בשלושה, בטלה שליחותו ואין בקציצתו ממש, ולפיכך אנו דנים מקרה זה כאילו השכירות נעשית סתם בלא קציצת שכר, ששכרם כפי מנהג המדינה (רי"ף שם). (21) שבמקום שאין שער קבוע - דעת השוכר בלא קציצה מן הסתם על השער הנמוך, ועל הפועלים לגלות דעתם שהם אינם נשכרים אלא בארבעה, וכיון שלא גילו דעתם - אנו אומרים, שהסכימו לעבודה כפי דעת השוכר. ולפיכך, אף שהשליח שכרם בארבעה - אין להם אלא שלשה, מאחר ששמעו מן השליח "שכרם על בעל הבית" היה עליהם לגלות דעתם לבעל הבית ולא לסמוך על קציצת השליח (רי"ף שם, סמ"ע סי' שלב ס"ק ג). (22) שאלמלא שכרם בארבעה, היו טורחים ומשכירים עצמם לאחרים בארבעה, שהרי יש במקום ששוכרים בארבעה (גמרא שם). (23) שבעל הבית נותן להם שלשה כמנהג המדינה (עיין ש"ך שם ס"ק ח). (24) שאינה ניתנת להערכה, כגון שעבודתם היתה בחפירת חריץ סביבות השדה ונתמלא מים (גמרא שם). (25) כלומר, מלאכתם ניכרת שהיא שוה ארבעה. (26) לא-שנא אמר שכרם עלי או שכרם על בעל הבית ('טורי' שם). (27) לעבוד במחיר זול. (28) אומרים לשליח - הואיל ובעל הבית הרשה אותך לשכור בארבעה, היה עליך להיות טוב ולשכור בארבעה, ולא להפחית מדמי השכירות ולמנוע מאתנו טובה, וכמו שהכתוב אומר (משלי ג, כז): אל תמנע טוב מבעליו (ע"פ בבא-קמא פא:). (29) כלומר, מה שאמרו "הרינו כמה שאמר בעל הבית" אינו ניתן להתפרש שהם מסכימים למה שאמר בעל הבית, ואפילו אמר לשכור בשלושה ואין להם אלא שלושה, שאין זה מתקבל על הדעת, שבזמן שהשליח מציע להם ארבעה - יסכימו הם לשלושה, אלא התכוונו לומר שמה אמר בעל

9 ד. השוכר את הפועלים³⁵, והטעו³⁶ את בעל הבית
 10 או בעל הבית הטעה אותם³⁷ - אין להם זה על זה
 11 אלא תרעמתם³⁸. במה דברים אמורים?³⁹ בשלא
 12 הלכו⁴⁰; אבל הלכו⁴¹ החמרין ולא מצאו תבואה⁴²,
 13 פועלים ומצאו שדה פשהיה לחה⁴³, או ששכר
 14 להשקות השדה ומצאו שנתמלאה מים⁴⁴: אם בקר
 15 בעל הבית מלאכתו⁴⁵ מבערב ומצא שצריכה פועלים
 16 - אין לפועלים⁴⁶ פלוס⁴⁷; מה בידו לעשות?⁴⁸ ואם
 17 לא בקר⁴⁹ - נותן להם שכרן⁵⁰ כפועל בטל⁵¹; שאינו
 18 דומה הפא טעון⁵² לבא ריקן, ועושה מלאכה⁵³
 19 לבטל. במה דברים אמורים?⁵⁴ בשלא התחילו
 20 במלאכה⁵⁵; אבל אם התחיל הפועל במלאכה וחזר
 21 בו, אפלו בחצי היום⁵⁶ - חוזר; שנגמר: פי לי כגני
 22 ישראל עבדים - ולא עבדים לעבדים⁵⁷. וכיצד דין
 23 הפועל שחזר בו אחר שהתחיל? שמין לו מה
 24 שעשה ונוטל⁵⁸. ואם קבלן הוא⁵⁹ - שמין לו מה
 25 שעתיד לעשות. בין שהוזלו בעת ששכרן⁶⁰ בין לא
 26 הוזלו, בין שהוזלה מלאכה אחר כן⁶¹ בין לא הוזלה
 27 - שמין לו מה שעתיד לעשות⁶². כיצד? קבל ממנו
 28 קמה⁶³ לקצר בשתי סלעים⁶⁴, קצר חציה והניח
 29 חציה; בגד לארג בשתי סלעים, ארג חציו והניח
 30 חציו - שמין לו מה שעתיד לעשות: אם היה שנה⁶⁵
 31 ששה דינרין⁶⁶ - נותן לו שקל⁶⁷, או יגמרו את
 32 מלאכתן⁶⁸; ואם היה הנשאר יפה שני דינרין⁶⁹ -
 33 אינו נותן להם אלא סלע⁷⁰, שהרי לא עשו אלא חצי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

בו (כמו שביארנו למעלה הערה מ). [רבינו מפרש מה שאמרו בגמרא שם "הא דסיירא לארעא מדאורתא, הא דלא סיירא לארעא מדאורתא": כאן שביקר בעל הבית מלאכתו, כאן שלא ביקר, ולא כרש"י שמפרש שעל הפועלים נאמר]. (51) שכרם המלא כפי שהתנה עמם בשעת השכירות, ומנכים ממנו את הסכום שהאדם מוכן לפחות משכרו ולישב בטל, מאשר לעשות במלאכה וליטול השכר הקצוב. וכתב בעל 'הלכות גדולות' (בבא מציעא שם) ששיעור ההפרש הוא חצי השכר (וכן הביא ה'טורי זהב' בס"י שלג ס"ק א מקובץ ישן, שכן נמצא בתשובת רש"י, וכן הביא הר"ח או"ז בשם רבינו חננאל). (52) שכר החמר הנוהג בחמורים כשהם טעונים. (53) פועל היגע במלאכה. (54) חוזר על הדין האמור למעלה, שהפועלים שחזרו בהם אין לבעל הבית עליהם אלא תרעומת, ואומר רבינו בד"א שאין ביניהם דין. (55) שאין כאן אלא דברים. (56) הזכות בידו לחזור בו. (57) שם י. כלומר, אין אדם מישראל רשאי למכור גופו להיות כעבד ממש לישראל אחר, שהוא עבדו של הקדוש-ברוך-הוא כמו זה הנמכר לו, לפיכך הפועל חוזר בו אפילו בחצי היום, שלא תהא שכירות פועל מכירה לזמן כמו שאר שכירות (ראה למעלה פ"ז הל' א) עד שלא יהיה באפשרותו לחזור בו, כעבד שהוא מכור לאדוניו ואינו שולט בגוף שלו. ברם, דין יש ביניהם וכמו שמבאר רבינו והולך. (58) שם עז. ובר"ף שם, אם שכרו בשמונה דינרים ועבד חצי היום וחזר בו, ובמשך היום עלה שער הפועלים ואין בעל הבית מוצא מי שיגמור מלאכתו אלא בששה - אין שמין כפי מה שעתיד להיעשות, היינו שבעל הבית ינכה מהשכר המלא ששה דינרים, כפי מה שיוציא כדי לגמור מלאכתו, אלא נותן לו ארבעה דינרים כפי מה שעשה, שיד הפועל על העליונה מכיון שבזכות הוא חוזר (ראה בסמ"ע ס"י שלג ס"ק טז, וש"ך שם ס"ק יט שחלוקים הם בדעת ה'טורי' באם הוול שכר הפועלים, כגון ששכרם בשמונה והוול שכר הפועלים ועמד על ארבעה, שלדעת הסמ"ע שמין מה שעתיד להיעשות, היינו שבעל הבית מנכה משכר הפועל שני דינרים כפי מה שצריך להשלמת המלאכה ונותן לפועל ששה דינרים, ולדעת הש"ך גם בהוול שמין מה שעשה ואין לו לפועל אלא ארבעה כפי שהותנו. ועי' 'קצות החושן' שם). (59) הפועל שחזר בו, היינו שלא נשכר לזמן ידוע, אלא שקיבל על עצמו לעבוד עבודה מסויימת בשכר קבוע מראש. קבלנות כזו, אין בה משום עבדות, שהרי אין גופו מושכר. (60) שהיה שער הפועלים בשעת השכירות זול, ובמשך היום עלה השער. (61) אחר ששכרם. (62) מנכים משכרו הקצוב את הסכום שתעלה השלמת המלאכה. (63) תבואה שהבשילה, והיא עומדת לפני קצירה. (64) שהם שמונה דינרים. (65) החצי שלא גמרו. (66) שהוקרה המלאכה. (67) שהוא שני דינרים, שבעל הבית מעבד בידו שקל מהשכר שמגיע לקבלן בעד מה שעשה, כפי מה שצריך להוסיף כדי לגמור מלאכתו. והוא-הדין אם הנשאר שוה שמונה - אינו נותן להם כלום, שיד הקבלן על התחנתו מפני שחזר בו שלא כדין. ואעפ"כ אם נתייקרה הרבה, וחציה שוה יותר ממה שקצץ - אין הקבלן משלם מכיסו ('טורי' סימן שלג). (68) ויטלו שני סלעים (שם), וראה בגמרא שם מה שלמדו

1 מְלֹאכָה⁷¹. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?⁷² בְּדָבָר שְׁאִינוֹ
2 אֲבוּד⁷³; אֲבָל בְּדָבָר הָאֲבוּד⁷⁴, כְּגוֹן פְּשָׁתְנוּ לְהַעֲלוֹת
3 מִן הַמְשָׁרָה⁷⁵, או שְׁשֹׁכֵר חֲמוֹר לְהִבִּיא חֲלִילִין לְמַת⁷⁶
4 או לְכֹלָה⁷⁷, וְכִיּוֹצֵא בָהֶן - אֶחָד פּוֹעֵל וְאֶחָד קִבְּלָן
5 אִינוּ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ, אֲלֵא אִם כֵּן נֶאֱמַר, כְּגוֹן שְׁחָלָה⁷⁸
6 או שְׁמַע שְׁמַת לוֹ מַת⁷⁹. וְאִם לֹא נֶאֱמַר וְחַזֵּר בּוֹ -
7 שׁוֹכֵר עֲלֵיהֶן⁸⁰ או מְטָעֵן. בְּיַצֵּד מְטָעֵן? אוֹמֵר לָהֶם:
8 סְלַע קִצְצָתִי לָכֶם, בּוֹאוּ וּטְלוּ שְׁתִּים! עַד שְׁיִגְמְרוּ
9 מְלֹאכְתָן, וְלֹא יִתֵּן לָהֶם⁸¹ אֲלֵא מָה שְׁפַסְק תַּחֲלָה.
10 וְאִפְלוּ נִתְּן לָהֶם הַשְׁתִּים - מִחֲזִיר⁸² מִהֵן הַתּוֹסֶפֶת.
11 בְּיַצֵּד שׁוֹכֵר עֲלֵיהֶן? שׁוֹכֵר פּוֹעֲלִים אַחֲרִים, וְגוֹמְרִים
12 מְלֹאכְתָן שְׁלֹא תֹאבֵד, וְכֹל שְׁיוֹסִיף לְאֵלוֹ הַפּוֹעֲלִין
13 הָאַחֲרִים עַל מָה שְׁפַסְק לְרֵאשׁוֹנִים נוֹטֵל מִן
14 הָרֵאשׁוֹנִים. עַד בְּמָה?⁸³ עַד כְּדֵי שְׁכַרְן שְׁל
15 רֵאשׁוֹנִים⁸⁴. וְאִם הִיָּה לָהֶם מְמוּן⁸⁵ תַּחַת יָדוֹ -
16 שׁוֹכֵר⁸⁶ לְהַשְׁלִים הַמְּלֹאכָה עַד אֲרַבְעִים וְחֲמִשִּׁים זֶזו
17 בְּכָל יוֹם לְכָל פּוֹעֵל⁸⁷, אִף עַל פִּי שְׁשֹׁכֵר הַפּוֹעֵל⁸⁸
18 שְׁלֹשָׁה אוֹ אֲרַבְעָה⁸⁹. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?⁹⁰ שְׁאִין
19 שֵׁם פּוֹעֲלִים לְשׁוֹכֵר בְּשִׁכְרָן⁹¹ לְהַשְׁלִים הַמְּלֹאכָה;
20 אֲבָל יֵשׁ פּוֹעֲלִים לְשׁוֹכֵר בְּשִׁכְרָן, וְאָמְרוּ לוֹ: יָצֵא
21 וְשׁוֹכֵר מֵאֵלוֹ לְהַשְׁלִים מְלֹאכְתָן וְלֹא תֹאבֵד - בֵּין
22 שׁוֹכֵר⁹² בֵּין קִבְּלָן, אִין לוֹ עֲלֵיהֶן אֲלֵא תַרְעֻמַּת⁹³,
23 וְשָׁמִין לְשׁוֹכֵר מָה שְׁעָשָׂה, וְלִקְבָּלָן מָה שְׁעָתִיד
24 לַעֲשׂוֹת⁹⁴.

(35) שם: (36) הוליקו שולל את בעל הבית. כלומר, חזרו בהם ולא באו לעבודה. (37) ואינו מוסר להם עבודה. (38) לפועלים תרעומת, מפני שעליהם לטרוח ולמצוא מעביד אחר, ובעל הבית - למצוא פועלים, אבל תביעת ממון אין כאן, כיון שעדיין לא התחילו במלאכה - הרי זה דברים בלבד (ע"פ רש"י שם). (39) שאין לפועלים על בעל הבית החזור בו אלא תרעומת. (40) שאין כאן אלא דברים. (41) הפועלים למקום המלאכה, הרי זה כהתחלת המלאכה, ואין בעל הבית יכול לחזור בו, שכשם ששכירות דברים נקנית במשיכתם ואינם יכולים לחזור בהם (כמבואר למעלה פ"ב הל' ח) - כך שכירות פועלים נקנית בהתחלת המלאכה. (42) כגון, ששכר חמרים להביא תבואתו ממקום מסוים, והלכו למקום התבואה ולא מצאו. (43) שכר פועלים לעדור שדהו, והלכו ומצאו השדה שהיא לחה ממי גשמים ואינה ראויה לעידור. (44) ואינה צריכה עוד להשקיה. (45) היינו שדהו או המקום שנמצאה שם תבואתו. (46) שהלכו למחרת ולא היה להם מה לעשות. (47) לא תביעת ממון, ואפילו לא תרעומת. (48) כלומר יש לדונו כאנוס, שהרי ביקר מלאכתו מבערב, ומאין לו לדעת שבן-לילה יתהווה במלאכתו מצב שלא יצטרך מחר לפועלים. (49) מלאכתו מבערב, ושכר פועלים אף שלא בחן אם צריך הוא לפועלים, נראה שעל דעת הספק - היינו אפילו שלא יהיה להם מה לעשות - שוכרם. (50) בעד כל היום, שהליכתם כהתחלת מלאכה היא, ואינו יכול לחזור

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ההפסד למזלו של הפועל (מרכבת המשנה, ועיין 'מחנה אפרים' הלכות שכירות ס' ה).

ו. השוכר⁹⁹ את הפועל להשקות את השדה מזה הנהר, והפסק הנהר בנחצי היום: אם אין דרכו להפסיק - אין להן אלא שכר מה שעשו; וכן אם דרכו שפסיקו אותו בני העיר, והפסיקוהו בנחצי היום - אין להן אלא שכר מה שעשו, שהרי ידעו הפועלים דרכו של נהר; ואם דרכו להפסיק מאליו - נותן להם שכר כל היום, מפני שהיה לו להודיעם. שכן להשקות השדה, ובא המטר¹⁰⁰ והשקה - אין להן אלא מה שעשו¹⁰¹. בא הנהר¹⁰² והשקה - נותן להן כל שכן¹⁰³; מן השמים נסתיעו¹⁰⁴. במה דברים אמורים? בפועל; אבל מי שפסק עם אריס¹⁰⁶, שאם ישקה שדה זו ארבע פעמים ביום¹⁰⁷ - יטל חצי הפרות¹⁰⁸, וכל האריסין¹⁰⁹ שהן משקין שתי פעמים אינן נוטלין אלא רביע הפרות, ובא המטר ולא הצרך לדלות ולהשקות - נוטל חצי הפרות כמו שפסק עמו¹¹⁰; והאריס כשתף, ואינו בפועל¹¹¹.

99 שם עז. הלכה זו, כפי שהיא מנוסחת בספרים הנדפסים, לא נמצא לה פירוש מניח את הדעת (ראה ראב"ד, מגדל-עז ומגיד-משנה), אולם בכת"י תימן היא מנוסחת כלקמן: "השוכר את הפועלים להשקות את השדה מזה הנהר, ופסק הנהר - אין להם אלא מה שעשו, שהרי ידעו דרכו של נהר זה, ואם דרכו להפסק מאליו והפועלים גרים (גימל צרויה) נותן להם שכר כל היום, מפני שהיה לו להודיעם". נוסחא זו מתאימה לדברי הגמרא שם, ופירושה: בבבא ראשונה המדובר בפועלים הדרים במקום הנהר ויודעים שדרכו להפסק (לפעמים הוא מתייבש), ועל דעת כן נכנסו לעבודה וקיבלו עליהם סכנת ההפסד אם יפסק, ומשום כך אין להם אלא מה שעשו. ואם הפועלים גרים, פירוש, אינם תושבי המקום ואינם מכירים דרכו של הנהר - על בעל-הבית לשלם להם כל שכרם, מפני שמחובתו להודיע להם שהנהר עלול להיפסק. ובמגיד-משנה מבואר, שמשלם להם כפועל בטל (ראה למעלה ה"ד). 100 במשך היום, ואינו צריך עוד להשקייה מן הנהר. 101 מכיון שגם הפועלים יודעים שמטר עלול לבוא, והשדה לא תצטרך להשקייה, ולא התנו בפירוש שבעל-הבית יתן להם שכרם גם במקרה שכוה - הפסידו (שם מימרא דרבא "אתא מיטרא - פסידא דפועלים"). 'תוספות' ורא"ש גורסים בגמרא: "אתא מיטרא בליליא", אולם רבינו אינו גורס "בליליא". 102 מימרא של רבא, שם. עלה הנהר ונתקרב אל השדה ואין צורך אלא בעבודה מועטת, שיפתחו ראשי התלמים ויכנסו המים מאליהם וישקו השדה. 103 כיון שסוף-סוף עשו מלאכה, אע"פ שהיא קלה. 104 להקל עליהם את המלאכה. ואם עלה הנהר עד שאין צריך אפילו לעבודה מועטת - דינם כדין בא מטר (מגיד-משנה בשם הרשב"א, והוא מסיים: "ואפשר שזו היא כוונת רבינו, במה שכתב מן השמים נסתיעו"). 105 שאם בא המטר - הפסד הפועל הוא.

מזה). 69 שהוולה המלאכה. 70 כלומר, אין הקבלן יכול לטעון: קח אדם אחר במקומי לגמור המלאכה, ותן לי שכרי כפי התנאי בניכוי מה שיטול זה, אלא בעל-הבית נותן לו סלע כפי מה שעשה. 71 בגמרות שבידינו, הגירסא: "ואם סלע נותן להם סלע". והגר"א מגיה "ואם שקל נותן להם סלע", והוא בהתאם לדעת רבינו. והראב"ד בהשגותיו, כותב: "א"א אלא סלע יפה שני דינרים", ומפרש הש"ך (שם ס"ק כב) כוונתו, שאין להם אלא שקל, ששמין להם מה שעתיד להעשות, היינו משלמים להם בעד חצי העבודה שעשו, כפי הערך ששווה עשיית החצי הנשאר. והש"ך שם מביא ראיה לשיטה זו מתוספתא, ומוסיף שאפשר שגם דעת רבינו כן הוא. 72 שם, שלפועל שמין מה שעשה, ולקבלן - מה שעתיד לעשות. ואינו משלם מכיסו אם נתייקרה הרבה, ושכר בעל הבית פועלים אחרים בשעת היוקר. 73 שאין המלאכה נפסדת בגלל חזרת הפועלים, ואפשר לעשותה גם בזמן מאוחר יותר, ולכן ימתין עד שימצא פועלים אחרים בשכר שפסק לראשונים, ולא ישכור עתה ביוקר. 74 שאין עשיית המלאכה ניתנת לדיחוי. 75 מקום ששווין בו את הפשתן, ואם לא יעלהו תפסד. 76 לקונן. 77 לשמח חתן וכלה. ודבר האבוד הוא, שעתה זמנו לעשות ואינו נותן לדחותו (ע"פ 'תוספות' שם עה:). 78 הוא או אשתו ובניו (רמ"א בחושן-משפט סי' שלג סעיף ה בשם 'תרומת הדשן'). 79 בכל המקרים האלה יכולים לחזור בהם, ושמים להם - בין לשכיר בין לקבלן - כפי מה שעשו (שם עז: וברש"י שם). 80 על חשבונם, כלומר, שוכר פועלים אחרים, ועליהם - על הפועלים - לשלם מכיסם ההפרשים, וכמו שמבאר רבינו בסמוך. 81 אחר שגמרו מלאכתם. 82 חוזר ומוציא. 83 מוסיף בשכר הפועלים האחרים על חשבון הראשונים. 84 שם עת. היינו, פי שנים מהשכר שפסק לראשונים, כגון שכרם בסלע שוכר בשתים, ועליהם לשלם ('טור' סי' שלג, וכן מוכח מהתוספתא שם פ"ז, ועיין 'בית יוסף' ולחם-משנה). 85 פקדון (עיין ש"ך שם ס"ק לג). 86 בעל-הבית מהממון שלהם שברשותו. 87 כלומר, לפועל אחד בעד עבודת יום אחד. 88 שער הפועל הוא בדרך כלל. 89 שם. 90 ששוכר עליהם או מטען. 91 כפי השכר שפסק עם הראשונים. 92 שכיר יום, פועל. 93 שם עז: 94 כדין חזרה בדבר שאינו אבוד.

ה. השוכר את הפועל⁹⁵, ונאחז לעבודת המלך⁹⁶ - לא יאמר לו: הריני לפניך⁹⁷, אלא נותן לו שכר מה שעשה⁹⁸.

95 תוספתא שם פ"ז ה"ה. 96 ואפילו בדרך הליכתו (ראה למעלה פ"ה ה"א). 97 כלומר, הרי שלך לפניך, שמזלך גרם שנלקחתי לעבודת המלך, ועליך לישא בהפסד, ותן לי שכרי בעד כל היום, כדין שוכר בהמה ונלקחה בדרך הליכתה. 98 שאין שכירות הפועל כשכירת הבהמה, שהבהמה נקנית לשוכר כמכר, ולכן בדין אומר לו הרי שלך לפניך, שהרי היא כשלו בזמן שהיא שכורה לו ומזלו גרם לכך. אבל הפועל, שאין שכירותו כמכר (כמו שנתבאר למעלה בה"ד), והרי הוא ברשות עצמו - יש לייחס

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אין מנכים משכרו כלום. ומזה יוצא, שאם קיבל השליח עליו להביא דבר כבד, נותן לו כפועל בטל, שאינו דומה שכן הבא טעון לבא ריקן, כמו שנתבאר למעלה שם (מגיד-משנה, וראה ראב"ד). (122) שזיפים המובאים מדמשק (ראה 'ערוך' ערך דורמסקנין). (123) שהרי ביצע השליחות שהוטלה עליו, ואין על השליח להפסיד מחמת המצב שהתהווה בינתיים שאין עוד צורך בפירות שהביא (בבא-קמא קטז:).

ט. השוכר את הפועל¹²⁴ לעשות עמו בשלו, והראוהו בשל חברו - נותן פל שוכרו¹²⁵, וחוזר ולוקח מחברו מה שנהנה בו הפלאכה¹²⁶.

(124) בבא-מציא עו. (125) כפי מה שפסק עמו. (126) שאם יש פועלים שנשכרין בשלושה, והוא פסק עמהם בארבעה - נוטל מחבירו שלושה, כמבואר בהל' ג גבי שליח ששינה.

י. השוכר את הפועל¹²⁷ לעשות עמו בתבן וקש¹²⁸ וכיוצא בהן, ואמר לו: טל מה שעשית בשוכרך¹²⁹ - אין שומעין לו¹³⁰. ואם משקבל עליו¹³¹ אמר לו¹³²: הילף שוכרך¹³³ ואני אטל את שלי - אין שומעין לו.

(127) שם קיח. (128) ללקט התבן והקש שבשדה. (129) במקום שוכר. (130) אע"פ שהם שווים כשכרו, שהפועל נוטל שכרו במזומנים "שעל דעת כן נשכר, ואל שכרו הוא נושא נפשו" (מגיד-משנה). (131) הפועל ליטול התבן והקש בשכרו. (132) כלומר, חזר בו בעל הבית ואמר לו. (133) קח שוכרך במזומנים.

יא. מציאת הפועל - לעצמו¹³⁴, אף על פי שאמר לו: עשה עמי מלאכה היום¹³⁵, ואין צריך לומר אם אמר לו: עדר עמי היום¹³⁶. אבל אם שוכרו ללקט מציאות, כגון שחסר¹³⁷ הנהר ושוכרו ללקט הדגים הנמצאין באגם - הרי מציאתו לבעל הבית, ואפלו מצא פיס מלא דיגריין¹³⁸.

(134) כלומר, הפועל זוכה בה לעצמו, ואין אנו אומרים מכיון שנשכר לעבוד בשביל בעל-הבית כל היום, הרי רווח כל מעשה ידיו שייכים לבעל-הבית (שם יב: כרב פפא). (135) ולא פירש לאיזו מלאכה שוכרו, והטעם שלא השכיר עצמו אלא למלאכה בשל בעל-הבית ולא ללקוט מציאות בשל הפקר. - אמנם בעל-הבית מנכה משכרו כפי מה שבטל ממלאכה מחמת ההתעסקות במציאה. (136) שלא השכיר עצמו אלא למלאכה מסוימת. (137) שנסוג. (138) שהרי השכיר עצמו ללקט מציאות לבעל הבית בשל הפקר, וכל המציאות בכלל.

יום שלישי ט"ו סיון ה'תשע"ט

פרק עשירי

1) יבאר דין מלווה את חבירו על המשכון ונאנס, ודין שמירה בבעלים, ודין אומנים שהם שומרי שכן, ודין נתן לאומנים לתקן וקלקלו, ודין מוליך חיטים לטותן ועשאן

106) מקבל עבודת השדה בשכר חלק הפירות שתוציא. (107) בכל יום. (108) שתוציא השדה. (109) שבאותו מקום. (110) גיטין עד: כרבה. (111) שאינו אלא שכיר יום, ולא שכרו בעל הבית אלא להשקיית השדה, וכיון שבא המטר - אין לו אלא מה שעשה, שהרי לא השקה לאחר כן, אבל האריס שעושה כל המלאכות שבשדה ויש לו חלק בקרקע למה שתוציא השדה, הרי הוא כשותף לבעל השדה למה שתוציא השדה, בין אם עבד הרבה או מעט, וכמו שאר האריסים המשקים שתי פעמים ונותלין רבע מהפירות אפילו בא המטר, ולא היו צריכים להשקות אלא פעם אחת (רי"ף שם, וע"פ 'תוספות' שם ד"ה רבה).

ז. השוכר את הפועל¹¹² לעשות מלאכה¹¹³ פל היום, ושלמה המלאכה בחצי היום: אם יש לו מלאכה אחרת כמותה או קלה ממנה - עושה שאר היום¹¹⁴; ואם אין לו מה יעשה¹¹⁵ - נותן לו שוכרו כפועל בטל¹¹⁶. ואם היה מן החופרים או עובדי אדמה וכיוצא בהן, שדרכו לטרח הרבה, ואם לא יעשה במלאכה יחלה¹¹⁷ - נותן לו פל שוכרו¹¹⁸.

(112) בבא-מציא עז. (113) מסוימת, כגון שכרו לנכש שדהו. (114) שבעל-הבית רשאי לשנותו למלאכה קלה ולא למלאכה חמורה (תוספתא שם פ"ז). (115) או שאין לו אלא עבודה קשה ממנה, כגון עידור. (116) וכתב הרשב"א, שדין זה שאין בעל-הבית רשאי לשנותו למלאכה חמורה - דוקא בשאמר להם בפירוש, בשעה ששכרם, שלמלאכה זו הוא שוכרם. אבל שכרם סתם, אע"פ שמסר להם בתחילה עבודה קלה, חוזר ונותן להם עבודה קשה שהרי אם רצה היה מוסר להם בתחילה מלאכה קשה (למעלה פ"ה הל' ד, משתמש רבינו בסברא כעין זו לענין שכירות בתים - משנה-למלך). (117) כלומר, ואינו מעדיף ישיבה בטלה ולהרויח פחות על היגיעה במלאכה. (118) שם, מימרא של רבא.

ח. השוכר את הפועל¹¹⁹ להביא לו שליחות¹²⁰ ממקום למקום, והלף ולא מצא שם מה יביא - נותן לו שוכרו משלם¹²¹. שוכרו להביא קנים לחרם, והלף ולא מצא ולא הביא - נותן לו שוכרו משלם. שוכרו להביא כרוב ודורמסקנין¹²² לחולה, והלף ומצאו שמת או הבריא - לא יאמר לו: טל מה שהבאת בשוכרך, אלא נותן לו פל שוכרו¹²³. וכן פל פיוצא בזה.

(119) תוספתא שם. (120) לבצע דבר-מה בתור שליח. (121) כמו שפסק עמו, שהרי עשה שליחותו - הלך וחזר - וזה שלא מצא מה שיביא, פשיעת בעל הבית הוא, שהיה לו להודיע מקודם אם יהיה ביד השליח לבצע מה שהוטל עליו. ואין זה דומה לשכר חמרים להביא תבואה ולא מצאו שמנכים משכרם כפועל בטל (למעלה ה"ד), מפני שהחמרים נשכרו לכל היום לעבודה רבה, ואם לא מצאו תבואה - לא עשו מלאכתם ויושבים בטל, אבל כאן השלים השליח את כל מה שקיבל עליו, שהרי הלך וחזר, ולפיכך

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בבעלים, כמו שביארנו בדין שמור לי היום ואשמור לך מחר (והאומר השאילני ואשאלך או שמור ואשאלך בזמן אחד, לפי המגיד משנה דעת רבינו שזה שאלה בבעלים ופטור, ולפי הכסף משנה אין הכרע בדברי רבינו, וראה במשנה למלך מה שהקשה על המגיד משנה וראה בש"ך סימן שה סעיף קטן ו שמישיבו).

- 14 ג. כָּל הָאֲמִינִי - שׁוֹמְרֵי שְׂכָר הֵן¹². וְכֵלֶן שְׂאֲמָרוּ: טל
15 אֶת שְׂלֶךְ וְהָבֵא מְעוֹת, או שְׂאֲמָר לוֹ הָאֲמִין: גְּמֻרְתִּי,
16 וְלֹא לְקָחוּ הַבְּעָלִים אֶת הַכֶּלִי - הָאֲמִין שׁוֹמֵר חֲנֻם¹³.
17 אֲבָל אִם אָמַר הָאֲמִין: הֵבֵא מְעוֹת וְטַל אֶת שְׂלֶךְ¹⁴ -
18 עֲדָן הוּא נוֹשֵׂא שְׂכָר כְּשֶׁהִיָּה¹⁵.

12) אף על גב שאינו נוטל שכר שמירה לפי שהוא נהנה במה שהכלי בשמירתו שעל ידו הוא מקבל שכר אומנתו ודומה לשוכר שנתבאר בפרק א הלכה א שדינו כשומר שכר לפי שהוא נהנה שמשתמש בו לצורכו (שם פא: על פי המשנה למלך כאן וש"ך סימן שו סעיף קטן א). 13) לפי שנגמרה מלאכתו ואינו משתכר עוד על ידה, והרי הוא כשאר שומר שכר, שאחר שנגמר זמן שמירתו חייב כשומר חנינם בלבד (נתיבות המשפט שם סעיף קטן ב, על פי שולחן ערוך סימן שמג סעיף ב). 14) שהקדים נתינת המעות לנטילת החפץ, גילה דעתו שמעכב החפץ עד שיקבל שכרו. 15) שהרי הוא נהנה במה שהחפץ ברשותו, שהוא תופסו בתור משכון להבטחת שכרו, וזהו שכרו (שם).

- 19 ד. נִתֵּן לְאֲמִינִין¹⁶ לְתַמְנֵן, וְקִלְקְלוּ - חֲיִבִּין לְשִׁלְמוֹ.
20 פִּיּוּצֵד? נִתֵּן לְחֶרֶשׁ¹⁷ שְׂדֵה תְּבָה וּמִגְדָּל¹⁸ לְקַבֵּעַ בְּהֵן
21 מִסְמָר, וְשִׁבְרֵן; או שְׁנַתֵּן לוֹ אֶת הָעֵצִים לַעֲשׂוֹת מֶהֵן
22 שְׂדֵה תְּבָה וּמִגְדָּל, וְנִשְׁבְּרוּ אַחַר שְׁנַעֲשׂוּ - מִשְׁלֵם לוֹ
23 דְּמֵי שְׂדֵה תְּבָה וּמִגְדָּל¹⁹; שְׂאִין הָאֲמִין קוֹנֵה בְּשִׁבַח
24 הַכֶּלִי²⁰. נִתֵּן צֶמֶר לַצֶּבֶע, וְהִקְדִּיחְתוּ יוֹרֵה²¹ - נוֹתֵן לוֹ
25 דְּמֵי צֶמְרוֹ. צֶבֶעוּ פְּעוּר²², או נִתְּנוּ לוֹ לַצֶּבֶעוּ אָדָם
26 וְצֶבֶעוּ שָׁחַר, שָׁחַר וְצֶבֶעוּ אָדָם, נִתֵּן עֵצִים לְחֶרֶשׁ
27 לַעֲשׂוֹת מֶהֵן פֶּסָא נֶאֱהָ וְעֵשָׂה פֶּסָא רַע אוֹ סַפְסָל²³:
28 אִם הִשְׁבַּח יְתֵר עַל הַהוֹצָאָה - נוֹתֵן בְּעַל הַכֶּלִי אֶת
29 הַהוֹצָאָה, וְאִם הַהוֹצָאָה יְתֵרָה עַל הַשְׁבַּח - נוֹתֵן לוֹ
30 אֶת הַשְׁבַּח בְּלִבְדָּל²⁴. אָמַר בְּעַל הַכֶּלִי: אֵינִי רוֹצֵה
31 בַּתְּקָנָה זֶה, אֲלֹא יִתֵּן לִי דְּמֵי הַצֶּמֶר אוֹ דְּמֵי הָעֵצִים²⁵
32 - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ²⁶. וְכֵן אִם אָמַר הָאֲמִין: הֵא לֶךְ דְּמֵי
33 צֶמְרֶךָ אוֹ דְּמֵי עֵצֶיךָ וְלֶךְ²⁷ - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, שְׂאִין
34 הָאֲמִין קוֹנֵה בְּשִׁבַח כֶּלִי שְׁעֵשָׂה²⁸.

16) בבא קמא צח: (17 נגר. 18) מיני ארגזים וארונות. בפירוש המשנה במסכת שבת (קכ). כותב רבינו: "שידה צורתה ידועה אצלנו והיא תיבה קטנה ... ומגדל - אוצר של עץ ידוע אצלנו ונקרא בערבית מנשא"ר". 19) גמורים, אף על פי שנתן לו עצים. 20) פירוש, האומן עושה הכלי בשביל בעל הבית שמשלם לו שכר עבודתו, וכל מה שמשביחים העצים בשוויים מתוך שנעשו כלים - שייך לבעל הבית ואין האומן קונה כלום בשבח זה ומשום זה הוא נוטל שכרו בלבד ומשלם מה שהזיק (שם כרבא).

סובים, ודין מראה דינר לשולחני ואמר השולחני שהוא יפה ונמצא רע, ודין טבח או סופר העיר או מלמד תינוקות או הנוטע אילנות בשכר בשביל כל בני העיר שגרמו הפסד מפני שנתעצלו, שמסלקים אותם בלי התראה מוקדמת.

- 1 א. הַמְלִוָּה אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמְשָׁפוֹן, בֵּין שֶׁהֲלוֹהוּ מְעוֹת
2 בֵּין שֶׁהֲלוֹהוּ פְּרוֹת², בֵּין שֶׁמְשָׁפְנוּ בְּשַׁעַת הַלְוָאתוֹ בֵּין
3 שֶׁמְשָׁפְנוּ אַחַר שֶׁהֲלוֹהוּ - הֵרִי זֶה שׁוֹמֵר שְׂכָר³.
4 לְפִיקָה, אִם אָבַד הַמְשָׁפוֹן אוֹ נִגְנַב - חֲיִב בְּדָמָיו⁴.
5 וְאִם נִנְאֵס הַמְשָׁפוֹן, כְּגוֹן שֶׁנִּלְקַח בְּלִסְטִים מְזִין
6 וְכִיּוֹצֵא בוֹ מִשְׁאָר אֲנָסִין - יִשְׁבַּע שְׁנֹאֲנָס⁵, וְיִשְׁלֵם
7 בְּעַל הַמְשָׁפוֹן אֶת חוֹבוֹ עַד פְּרוּטָה אַחְרוֹנָה⁶.

2) כחכמים (בבא מציעא פ:) ולא כרבי יהודה האומר הלווהו מעות שומר חנינם, פירות שומר שכר. 3) לפי שהוא נושא שכר, שאם יודמן לו עני בשעה שהוא עוסק בשמירת המשכון שלא יתקלקל, כגון, שטיחה וניעור (השווה שם כט:) היא פטור מלתת לו פרוטה כפי הכלל שבידינו "העוסק במצוה פטור מן המצוה" והמלוה ממון לחבירו מצוה הוא עושה, ומחמת הנאה זו דינו כשומר שכר. ומטעם זה דן רב יוסף (בבא קמא נו:) את שומר אבידה כשומר שכר (ועל שם כך קראו בתלמוד נדרים לג:) "פרוטה דרב יוסף" לכל הנאת שכר דוגמת זו, שאינה הנאה בטוחה, שהרי ייתכן, שלא יודמן לו עני בשעה שהוא עוסק בשמירתה (בבא מציעא שם ובריי"ף, על פי תשובת הרא"ש הובאה בטור חושן משפט סוף סימן עב). 4) "ואם היה שווה המשכון כדי דמי החוב אין לאחד על חבירו כלום, ואם החוב יתר על המשכון משלם הלווה הייתרון, ואם דמי המשכון יתרים על החוב נותן המלווה ללווה הייתרון" (לשון השולחן ערוך סימן עב סעיף ב). 5) כדין שומר שכר שנתבאר למעלה פרק א הלכה ב. 6) היינו, אפילו מה שכנגד המשכון, ולא כשמואל (שם) האומר, שהמלווה אלף וזו וקיבל ידית של מגל למשכון: "אבד קתא דמגלא (ידית המגל שנתן במשכון) - אבדו אלפא זוזי" (מגיד משנה).

- 8 ב. כָּל הָאוֹמֵר לְחֲבֵרוֹ: שְׁמֹר לִי וְאֶשְׁמֹר לְךָ⁷ - הֵרִי
9 זֶה שְׁמִירָה בְּבַעֲלִים⁸. אָמַר לוֹ: שְׁמֹר לִי הַיּוֹם
10 וְאֶשְׁמֹר לְךָ לְמָחָר⁹, הַשְּׂאִילִנִי הַיּוֹם וְאֲנִי אֶשְׂאִילְךָ
11 לְמָחָר¹⁰, שְׁמֹר לִי הַיּוֹם וְאֶשְׂאִילְךָ לְמָחָר, הַשְּׂאִילִנִי
12 הַיּוֹם וְאֶשְׁמֹר לְךָ לְמָחָר - כֵּלֶן נֶעֱשׂוּ שׁוֹמְרֵי שְׂכָר זֶה
13 לְזָה¹¹.

7) בזמן אחד. 8) שנתבאר בפרק א הלכה ג שהשומר פטור אפילו על פשיעה, שהרי כל אחד ואחד שומר את של חבירו בהתחלת השמירה (שם פא:). 9) אין זה שמירה בבעלים שאין הבעלים עוסקים במלאכתו בהתחלת השמירה. 10) אבל אם אמר השאילני היום ואשאלך היום הרי זה שאלה בבעלים (מגיד משנה. ודעת רש"י שגם במקרה זה אין לו דין שאלה בבעלים). 11) שם, היינו, שאם נגנב אצל השומר או אצל השואל - חייב, שכל אחד משאיל או שומר תחת שאלתו או שמירתו של השני וזהו שכרו. ואם נאנס בידי השואל - פטור, שאין זו שמירה

מומחים ועשו בחינם - פטורים (מגיד משנה). (38) שהרי פושע הוא שלא היה לו לשחוט כשאינו מומחה (שם כרבי יוחנן). (39) לחלפן כספים - ושואל על טיבה. (40) וקיבלה מחבירו. (41) כגון שפסלתו מלכות. (42) בטיב המטבעות. (43) שם. בגמרא לא הוזכר בראיית המטבעות חילוק בין בשכר בין בחינם, ודעת רבינו שיש להשוות דין השולחני לדין הטבח (מגיד משנה). (44) זה שאמרנו שהאינו בקי חייב. (45) שאם לא הודיעו יכול השולחני לטעון לא ידעתי שעלי אתה סומך. (46) כגון שהיו עומדים לפני גמר עיסקא וגמרו העיסקא בפניו, אינו צריך להודיעו (רי"ף שם על פי עובדא בגמרא שם (צט: ק.). ברבי חייא, ובריש לקיש). (47) שם. עובדא לפני רבי יוחנן בטבח שעשה בחינם - ולמד רבינו שהוא הדין בשולחני (מגיד משנה).

(21) "שרפתו היורה שהרתיחה יותר מדאי" (שם ק: רש"י שם). (22) שצבעו בשיירי צבע שנשתיירו ביורה וקיבל הצבע מראה (גוון) מכוער (שם). (23) והואיל ושינה אין בעל הבית נותן שכרו כפי מה שקצץ עימו, אלא יד האומן על התחתונה וכמו שמבאר רבינו והולך. (24) "כגון אם היה הבגד שווה דינר ואחר צביעתו שווה דינר וחצי והוציא בו הצבע רבע דינר לא ייתן אלא רבע דינר, ואם הוציא עליו שלושה רבעי דינר ייתן לו החצי (הדינר), מאשר הותרו בדמיו" (=שהשביח בבגד) (רבינו בפירושו המשנה שם). (25) וייטול לו הכלי שעשה (רבינו שם ועיין קצות החושן סימן שו). (26) "לפי שאמרנו אם השבח יתר על ההוצאה ואם ההוצאה יתרה על השבח" היא תקנה לכל אחד משניהם" (רבינו שם). (27) או תן לי כפי השבח שהשביח הבגד. (28) ואין לו אלא דמי ההוצאה, כמו שנתבאר (על פי סוגיית הגמרא שם קב).

18 ו. מקום שנהגו⁴⁸ שיהיה הנוטע אילנות⁴⁹ נוטל חצי
19 השבח ובעל הקרקע חצי, ונטע והשביח ונטע
20 והפסידו⁵⁰ - מחשבין לו חצי השבח שיש לו, ומנפין
21 ממנו מה שהפסידו⁵¹, ונוטל השאר. ואפלו התנה על
22 עצמו, שאם הפסיד לא יטל כלום - הרי זה
23 אסמכתא⁵², ואין מנפין לו אלא מה שהפסידו⁵³. היה
24 מנהגם שיטל הנוטע מחצה⁵⁴ ובעל הקרקע מחצה,
25 [אם] היה⁵⁵ מנהגם שיטל האריס⁵⁶ שלישי, אם נטע
26 הנוטע והשביח ורצה להסתלק, שגמץא בעל
27 הקרקע צריך להוריד לה אריס - הרי בעל הקרקע
28 מוריד אריס, ויטל בעל הקרקע חציו, ולא נפסיד
29 בעל הקרקע כלום, ויטל האריס שלישי, והשתות
30 הנשאר של נוטע⁵⁷, שהרי סלק עצמו ברצונו.

1 ה. המולין חטין²⁹ לטחון³⁰, ולא לתתן³¹ ועשאן
2 סבין³² או מרסן; נתן הקמח לנחתום³³, ועשאו פת
3 נפולין³⁴; בהמה לטבח, ונבלה - תיבין לשלם
4 דמיהן, מפני שהן נושאי שכר³⁵. לפיכך, אם היה
5 טבח ממחה³⁶, ושחט בהנם - פטור מלשלם³⁷;
6 ואינו ממחה, אף על פי שהוא בהנם - תיב
7 לשלם³⁸. וכן המראה דינר לשלחני³⁹, ואמר לו יפה
8 הוא⁴⁰, ונמצא רע⁴¹; אם בשכר ראהו - תיב לשלם,
9 אף על פי שהוא בקי⁴² ואינו צריך להתלמד; ואם
10 בהנם ראהו - פטור, והוא⁴⁴ שיהיה בקי שאינו
11 צריך להתלמד; ואם אינו בקי - תיב לשלם, אף על
12 פי שהוא בהנם. והוא שאמר לשלחני: עליך אני
13 סומך⁴⁵, או שהיו הדברים מראין שהוא סומך על
14 ראיתו, ולא יראה לאחרים⁴⁶. טבח שעשה בהנם
15 ונבל, וכן שלחני שאמר יפה ונמצא רע, וכן פל
16 פיוצא בזה - עליהן להביא ראיה שהן ממחין; ואם
17 לא הביאו ראיה - משלמין⁴⁷.

(48) שם קט. (49) המקבל שדה מחבירו לנוטעה ולטפל בנטיעות. (50) כלומר, בחלק מן הנטיעות השביח ובחלק הפסיד, היינו שלא השביחה כמו החלק שהשביח. (51) בהשוואה לחלק שהשביח ומוסיפין לחלקו של בעל הבית, כדי שיהיה לו חצי השבח מכל היבול שהייתה השדה מוציאה אלמלי השביחה כולה. (52) "שכל האומר: אם יהיה או לא יהיה לא גמר והקנה, שהרי דעתו עדיין סומכת שמא יהיה שמא לא יהיה" (רבינו, בפרק י"א מהלכות מכירה הלכה ו). (53) ונוטל השאר (שם כרבא - וראה למעלה פרק ח הלכה יב). (54) בעד הנטיעה והטיפול בעיבוד האילנות. (55) כלומר, והיה. (56) היורד לשדה נטועה לעבד אותה. (57) כגון, אם היה השבח שנים עשר דינרים, נוטל בעל השדה שישה, שהם חצי השבח. ומהחצי השני של הנוטע ייקח האריס ארבעה שהם שלישי, והנוטע שניים, שהם שתות (שם כרבא. על פי הטור סימן של).

(29) שם צט: (30) אדם המקבל חטים של אחרים לטוחן בשכר, ועליו ללתות (לשרות) החטים במים לרכך ולכותשם אחר כך במכתשת להסיר קליפתן לפני הטחינה, כדי שיהיה הקמח דק ונקי. (31) כל צרכן, שאם לא לתת כלל - הרי הוא פושע ממש וכמזיק בידיים (חסדי דוד על התוספתא בבא קמא פרק י הלכה ד). (32) קליפה גסה הנושרת בשעת כתישת החטים (על פי פירוש רש"י בשבת ע:). (33) ורבינו בפירושו למשנה שם כתב: "סובין ... והוא הקמח הבינוני; מורסן - היא הקליפה העליונה היצאת בנפה תחילה". (34) אופה. (35) ונשבר ונופל כשאוחרין בו" (רש"י שם). (36) ואפילו היה מומחה זאת אומרת מאומן במקצוע זה והרי זה כאונס - חייב, שאין זה אונס גמור, שבזהירות מרובה היה מונע את התקלה ואין השומר שכר פטור אלא על אונס גמור, שלא היה בידו למנעו (כמו שנתבאר למעלה בפרק א הלכה ג). (37) שידיו מאומנות לשחיטה (מאירי שם). (38) שהרי זה כאונס והשומר חנם פטור על אונס שכזה (כמו שנתבאר שם) - וכן טחון ונחתום

31 ז. הנוטע⁵⁸ אילנות לבני המדינה שהפסידו⁵⁹, וכן
32 טבח של בני העיר שנגבל בהמות⁶⁰, והמקזי דם
33 שחבל, והסופר שטעה בשטרות⁶¹, ומלמד תינוקות
34 שפשע בתינוקות ולא למד, או למד בטעות⁶², וכל
35 פיוצא באלו האמנים שאיי אפשר שיחזירו ההפסד
36 שהפסידו - מסלקין אותן בלא התראה; שהן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 כְּמִתְרִין וְעוֹמְדִין⁶³ עַד שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ בְּמִלְאֲכָתָן, הוֹאִיל
2 וְהֵעֲמִידוּ אוֹתָן הַצְּבוּר עֲלֵיהֶם⁶⁴.
- 3 א. מִצְוֹת עֲשֵׂה לִתֵּן שֹׁכֵר בְּזִמְנוֹ³, שְׁנֵאמַר:
4 בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שֹׁכְרוֹ וְגו'. וְאִם אַחֲרָיו לְאַחַר זְמָנוֹ - עוֹבֵר
5 בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֵאמַר: וְלֹא תְבוֹא עָלָיו הַשְּׂמֶשׁ⁴. וְאִין
6 לֹקֵיץ עָלָיו, שְׁהָרִי הוּא חַיֵּב לְשִׁלְּמוֹ⁵. אֶחָד שֹׁכֵר⁶
7 הָאָדָם וְאֶחָד שֹׁכֵר הַבְּהֵמָה וְאֶחָד שֹׁכֵר הַפְּלִים - חַיֵּב
8 לִתֵּן בְּזִמְנוֹ, וְאִם אַחֲרָיו לְאַחַר זְמָן - עוֹבֵר בְּלֹא
9 תַעֲשֶׂה⁷. וְגַר תּוֹשֵׁב⁸ - יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן
10 שֹׁכְרוֹ⁹, וְאִם אַחֲרָיו - אֵינּוּ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה¹⁰.
- 11 ב. כָּל הַפּוֹכֵשׁ שֹׁכֵר שֹׁכֵר¹¹ - פְּאֵלוֹ נִטַּל נִפְשׁוֹ
12 מִמֶּנּוּ¹²; שְׁנֵאמַר: וְאֵלָיו הוּא נֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ. וְעוֹבֵר¹³
13 בְּאַרְבַּע אֲזָהָרוֹת¹⁴ וְעֲשֵׂה¹⁵: עוֹבֵר מִשּׁוּם כָּל תַעֲשֶׂה,
14 וּמִשּׁוּם כָּל תְּגַזֵּל, וּמִשּׁוּם לֹא תִלֵּין פְּעֻלַת שֹׁכֵר,
15 וּמִשּׁוּם לֹא תְבוֹא עָלָיו הַשְּׂמֶשׁ¹⁶, וּמִשּׁוּם בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן
16 שֹׁכְרוֹ. אִי זֶהוּ זְמָנוֹ? שֹׁכֵר יוֹם¹⁷ - גּוֹבֵה כָּל
17 הַלַּיְלָה¹⁸, וְעָלָיו נֵאמַר: לֹא תִלֵּין פְּעֻלַת שֹׁכֵר אֶתְּךָ
18 עַד בֶּקֶר; וְשֹׁכֵר לַיְלָה - גּוֹבֵה כָּל הַיּוֹם, וְעָלָיו
19 נֵאמַר: בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שֹׁכְרוֹ¹⁹. וְשֹׁכֵר שְׁעוֹת שֶׁל יוֹם²⁰
20 - גּוֹבֵה כָּל הַיּוֹם²¹; וְשֹׁכֵר שְׁעוֹת שֶׁל לַיְלָה - גּוֹבֵה
21 כָּל הַלַּיְלָה²². שֹׁכֵר שְׁבַת²³, שֹׁכֵר חֹדֶשׁ, שֹׁכֵר שָׁנָה,
22 שֹׁכֵר שְׁבוּעָה²⁴; יֵצֵא בְּיוֹם²⁵ - גּוֹבֵה²⁶ כָּל הַיּוֹם; יֵצֵא
23 בְּלַיְלָה - גּוֹבֵה כָּל (אוֹתוֹ) הַלַּיְלָה²⁷.

~ נקודות משיחות קודש ~

הלכה זו מדרבת על החיוב ליתן שכר השכיר בזמנו - "ולא תבוא עליו השמש".

וידועה השאלה, הרי אמרו חז"ל שהקב"ה מקיים את מה שהוא אומר לישראל לעשות, ומדוע אין הוא משלם שכר ליהודי בכל פעם שמסיים לקיים מצוה, ודוחה התשלום ל"מחר" היינו לעולם הבא, כמאמר חז"ל "היום לעשותם ומחר לקבלם שכרם".

יש המתרצים שכיון שכל ימינו אנו משועבדים לה' ית' ולעבודתו הרי שכל חיי האדם הם זמן אחד של שכירות, והרי הדין הוא ששכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ואם שכר פועל לתקופה מסוימת אינו עובר ב'בל תלין' עד שעוברת כל התקופה.

והנה בענין שכר המצוות, נחלקו הרמב"ם והרמב"ן אימתי הוא מתן שכרן, לשיטת הרמב"ם עוה"ב הוא זמן מתן שכרן של מצוות, היינו בגן-עדן לפי שבאין לאדם אחר העוה"ז, ואילו הרמב"ן (וכך היא ההכרעה בתורת הקבלה) סובר שעולם הבא היינו עולם התחיה וא"כ נמצא שהקב"ה מאחר שכרו של יהודי עד לימות המשיח, ואיך מתאים זה עם ההלכה הנ"ל.

והביאור בזה הוא על פי מה שמבאר אדה"ז את מאמר חז"ל "תכלית בריאת העולם הזה הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה זו בתחתונים", וענין זה נפעל על ידי כל מעשינו ועבודתנו במשך כל זמן הגלות על ידי כל ישראל שבכל הדורות ובצירוף כולם נשלמת העבודה להיות לו יתברך דירה בעולם הזה התחתון. ולפי זה, עבודת כל ישראל בזמן הגלות היא "שכירות אחת", והדין הוא שמי ששכר פועל לעבודה מסוימת שאינו חייב לשלם עד שיסיים העבודה כולם. ובזה יובן איך יכול הקב"ה לאחר

58 שם. 59 שאין הנטיעות גדילות כראוי, והפסד שאי אפשר להחזיר הוא (הגהות מיימוניות). 60 בין שהוא בחינם בין בשכר, שאפילו בשכר שמשלם ההפרש בין כשירה לנבילה (כמבואר למעלה הלכה ה) - הפסד שאי אפשר להחזיר הוא, שלפעמים יש צורך בהרבה בשר ואין בהמות אחרות מצויות (מגיד משנה). 61 שכתבו שלא כדין (הגהות מיימוניות). 62 שאתה שעה שלא לימדם או לימדם בטעות, מופסדת ואינה חוזרת לעולם (שם). 63 לסלקם כשיפשעו. 64 עליהם להשתדל ביותר.

פֶּרֶק אֶחָד עֶשְׂרִי

- 1 מבאר שמצוות עשה ליתן שכר שכיר בזמנו, ודין כובש שכר שכיר, ודין סיכסוך שבין שכיר לבעל הבית.
- 3 א. מִצְוֹת עֲשֵׂה לִתֵּן שֹׁכֵר הַשֹּׁכֵר³ בְּזִמְנוֹ³, שְׁנֵאמַר:
4 בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שֹׁכְרוֹ וְגו'. וְאִם אַחֲרָיו לְאַחַר זְמָנוֹ - עוֹבֵר
5 בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֵאמַר: וְלֹא תְבוֹא עָלָיו הַשְּׂמֶשׁ⁴. וְאִין
6 לֹקֵיץ עָלָיו, שְׁהָרִי הוּא חַיֵּב לְשִׁלְּמוֹ⁵. אֶחָד שֹׁכֵר⁶
7 הָאָדָם וְאֶחָד שֹׁכֵר הַבְּהֵמָה וְאֶחָד שֹׁכֵר הַפְּלִים - חַיֵּב
8 לִתֵּן בְּזִמְנוֹ, וְאִם אַחֲרָיו לְאַחַר זְמָן - עוֹבֵר בְּלֹא
9 תַעֲשֶׂה⁷. וְגַר תּוֹשֵׁב⁸ - יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן
10 שֹׁכְרוֹ⁹, וְאִם אַחֲרָיו - אֵינּוּ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה¹⁰.

2 אחד שכיר שעבד ביום, ואחד שכיר שעבד בלילה (ספר המצוות, עשין ר). 3 בשכיר לילה - כל היום, ובשכיר יום - כל הלילה (להלן הל' ב). 4 ואזהרה שניה יש בשכיר בויקרא (יט, יג) "לא תלין פעולת שכיר", ומנאן רבינו למצות לא-תעשה אחת, לפי שענין המצוה בשתי האזהרות אחת היא: לא לאחר שכר השכיר ונפרעהו בזמנו, ולא נכפלו אלא כדי להשלים דיני המצוה שמשתי האזהרות אנו למדים מתי זמן הפרעון לשכיר יום, ומתי לשכיר לילה, כמו שיבאר לקמן הל' ב, שאזהרת "לא תבוא" אמורה בשכיר לילה שזמן הפרעון כל היום, ומאזהרת "לא תלין" למדנו שפרעון שכר שכיר יום - זמנו כל הלילה, ואין למנות מה שיבוא בתורה לתשלום דין המצוה - מצוה בפני-עצמה (ספר המצוות לאוין רלח, 'חינוך' רל). אמנם עובר המאחר (לפי המגיד-משנה בדעת רבינו) תשלום שכר השכיר - בין שכיר יום, ובין שכיר לילה - שתי האזהרות, כלומר, שבשכיר יום עובר אף בלאו האמור בשכיר לילה, ובשכיר לילה עובר אף על של יום (והשווה שורש ט ב'ספר המצוות' לרבינו). 5 וכל המשלם אינו לוקה (מכות טו). 6 ב"מ קיא. 7 כן דרשו, ממה שנאמר: "לא תלין פעולת שכיר אתך" - כל שפעולתו אתך, ואפילו בהמה וכלים (שם קיא:). 8 זה גוי שקיבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח, ונקרא שמו "תושב" לפי שמתר לנו להושיבו בינינו בארץ ישראל, לעומת הגוי שלא קיבלן עליו, שגם העברה בארץ ישראל אסורה (רבינו בפ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ז, וראה פ"י מהל' עבודה זרה הל' ו). 9 ב"מ שם, שכן נאמר לא תעשוק שכיר עני ואביון וגו' בשעריך בימומו תתן שכרו, ודרשו (שם) "בשעריך" זה גר תושב. 10 שכן נאמר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

השכר עד לעולם התחיה או עוה"ב (כדעת הרמב"ם). ועדיין קשה, שלפי זה יוצא שכל המקומות בהם מדמים חכמים את שכר המצוה לתשלום שבעל הבית מחוייב לשלם לפועל, כוונתם רק לשכר שבעולם הבא, והלא הרבה סוגי שכר מפורשים בתורה שבכתב.

ויש לומר הביאור בזה: כשיהודי מקיים התורה שמחזיקה ומקיימת את העולם ("אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי") הוא נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית, והדין בשותפים ש"הנותן ביצים לבעל התרנגולים להושיב התרנגולים עליהן עד שיצאו האפרוחים ויגדל אותן בעל התרנגולים ויהי הריח ביניהם" הנה נוסף לריח שיהיה ביניהם בשווה לאחר גמור העבודה צריך בעל הביצים "להעלות שכר עמלו ומזונו בכל יום", וכן הוא בעניינינו שבנוסף לריח שיהיה "לעתיד-לבא" ישנו חיוב גם בזמן הזה - במשך זמן העבודה - לתת ליהודים "שכר עמלם ומזונם" כדי שיוכלו לבצע עבודתם כדבעי.

(על פי "יון מלכות" ספר משפטים סימן ג)

~ נקודות משיחות קודש ~

"כל הכובש שכר שכיר כאילו נטל נפשו ממנו".

וכראיה מביא את הפסוק "ואליו הוא נושא את נפשו". אבל בהלכות גזילה ככתב "כל הגוזל את חברו שוה פרוטה כאילו נטל נשמתו ממנו..." הביא את הפסוק "כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח". כי שם, לא סובר הרמב"ם (כדעת התוס') שנקרא נטילת נשמתו ממש "משום שפעמים רעב כבד ואין לו במה לקנות", אלא שהפקעת וביטול הבעלות מהחפץ בעל-כורחו של הנגזל הרי זה "כאילו נטל נשמתו ממנו", ולכן נלמד מהפסוק "את נפש בעליו יקח" כי בפסוק זה מצוינת בעלותו שהופקעה שעניינה הוא כמו נטילת נשמתו.

אבל כאן, הביא את הפסוק "ואליו הוא נושא את נפשו" אף שבגמ' הובא בסמוך הפסוק הנ"ל ("..נפש בעליו יקח"), כי כאן הכובש שכר שכיר ש"כאילו נטל נפשו ממנו" הוא כפשוטו ממש כי השכיר סומך ונושא את נפשו לשכר זה עבור פרנסתו ופרנסת בני ביתו.

(על פי לקו"ש ח"ב ע' 116 והע' 40)

11) ובדעתו שלא לשלם לו עולמית (ראה כסף-משנה).
12) ברייתא שם קיב. ובגמרא שם, נחלקו רב הונא ורב חסדא, למי התכוונה התורה באמרה: "ואליו הוא נושא את נפשו"; אחד אומר "נפשו של גזלן" (שוכר) כלומר, השוכר נענש על הכבישה וגורם מיתה לעצמו. וחד אמר "נפשו של נגזל" (שכיר) כלומר, כאילו הרגו לשכיר ונטל נפשו ממנו וייענש קשה (רש"י שם). 13) הכובש הזה שברעתו שלא לשלם לעולם. 14) אבל המשהה שכר השכיר, ובדעתו לפרעו בזמן מאוחר יותר - אינו עובר אלא בעשה ולא-תעשה (כמבואר להלן ה' ה) אבל משום "לא תעשוך"

ו"לא תגזול" אינו עובר (כסף-משנה). 15) שם, כנוסחת הרי"ף. 16) שכן בשכיר יום עובר אף על של לילה, ובשל לילה אף על של יום (כדברי המגיד-משנה שהבאנו למעלה הערה ג). 17) שהשכיר עצמו לעבודה ביום, עד שקיעת החמה. 18) כלומר, כל הלילה זמנו. וכיון שעלה השחר ולא פרעו - עובר בלא-תעשה. 19) וגומר: לא תבוא עליו השמש (שם קי): ובגמרא שאלו: "ואימא איפכא" (נאמר ההיפך) זאת-אומרת ד"לא תלין" בשכיר לילה ו"לא תבוא" בשכיר יום, והשיבו "שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף". כלומר, אין חובת התשלומין בשכירות אלא לאחר שנסתיימה כל העבודה. ולפיכך אין להעמיד הכתוב "לא תבוא עליו השמש" אלא בשכיר לילה, שהרי שכיר יום, ששכירותו נגמרת עם שקיעת החמה (ראה שם פג:), אין חובת התשלומין חלה על השוכר אלא עם שקיעת השמש, וכיצד מזהיר הכתוב לפרוע השכר לפני זמן פרעונו? וכמו כן, אין להעמיד הכתוב "לא תלין" - המזהיר שלא לאחר ולפרוע עד הבוקר - אלא בשכיר יום, שהרי בשכיר לילה אין חובת התשלומין אלא עם הבוקר. 20) ששכירותו נגמרת, ועדיין יום הוא. 21) וכיון ששקעה השמש עובר על "לא תבוא", שהרי נתחייב בתשלום השכירות קודם שבאה השמש. 22) כרב, שם. 23) שהשכיר עצמו לשבוע ימים. 24) לשמיטה, לשבע שנים. 25) שנסתיים חוזה השכירות ביום. 26) שכרו בעד כל השבת או כל השמיטה, שאין שכירות משתלמת אלא לבסוף. 27) שם.

ג. נְתַןְךָ טְלִיתָ 28¹ לְאֶמְן 29², וְגִמְרָה, וְהוֹדִיעוּ 31³, אֶפְלוּ 1
אֶחָדוּ עֲשָׂרָה יָמִים - כָּל זְמַן שֶׁהַפְּלִי בְּיַד הָאֶמְן אֵינוֹ 2
עוֹבֵר 32⁴. נִתְּנָה בְּחֵצֵי הַיּוֹם - פִּיּוֹן שֶׁשָּׁקְעָה עֲלָיו חֲמָה 3
עוֹבֵר מִשׁוֹם כָּל תְּלִין 33⁵; שֶׁהַקְּבָלָנוֹת בְּשִׁכְרוֹת הֵיאָ 4
וְחֵיב לְתַן לוֹ בְּזִמְנוֹ. 5

28) שם, קיב. 29) לתקנה. 30) בקבלנות. 31) לבעל הטלית שגמרה ויבוא לקחתה - ולא בא. 32) שאין אני קורא בו "לא תלין פעולת שכיר אתך" שהרי אין פעולתו אצלו אלא אצל האומן ('שיטה מקובצת'). 33) וכן אמרו בברייתא (שם), וזה תימה שהלא בנתנה לו בחצי היום, משום "לא תבוא עליו השמש" יש כאן, אבל "לא תלין" אין כאן, כדין יצא ביום (לעיל ה' ב). וכבר תמה על כך בכסף-משנה והניחו בתימה, ובלחם-משנה אומר שמכאן סיוע לדעת המגיד-משנה (שהבאנו בהערה ג) שבשל יום עובר אף על של לילה, והזכיר רבינו אחד מהם, והעדיף להזכיר את לאו ד"לא תלין" כדי להדגיש את החידוש וכל-שכן שהוא עובר על "לא תבוא", האמור על של יום. 34) כרב ששת שם - שאין האומן קונה בשבח הכלי (כמבואר למעלה פ"ה ה' ד), ודינו כשכיר ועובר משום "לא תלין" (כמבואר בגמרא שם, שלדעת האומר אומן קונה והשבח שלו, אין בעל הטלית עובר על "כל תלין" לפי שהכסף שבעל-הבית מחויב לשלם אינו שכר עבודה, אלא דמי השבח שמוכר לו האומן, והם כמילואו.

ד. הָאוֹמֵר לְשָׁלוּחַ 35⁶: צָא וּשְׁכֹר לִי פּוֹעֲלִים, אָמַר 6
לָהֶם: שְׁכַרְכֶּם עַל פְּעַל הַפִּי - שְׁנִיחֶם אֵינָן עוֹבְרִין 7
מִשׁוֹם כָּל תְּלִין, זֶה 36⁸ לְפִי שֶׁלֹּא שְׁכַרְךָן 37, וְזֶה 38 לְפִי

16 וְנוֹטְלִים⁵⁹. שָׂכְרוּ שְׂלָא בְעֵדִים - מִתּוֹף שְׂכֹל⁶⁰ לֹמַר: 17
 17 לֹא הָיוּ דְבָרִים מְעוֹלָם וְלֹא שְׂכָרְתִּיךָ, נֶאֱמַן לֹמַר: 18
 18 שְׂכָרְתִּיךָ וְנִתְמִי לָךְ שְׂכָרְךָ⁶¹; וְיִשְׁבַע בְּעַל הַבַּיִת
 19 הַסֵּת⁶² שְׁנַתְךָ, אוֹ שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה אִם הוֹדָה בְּמִקְצַת,¹⁹
 20 כְּשֶׁאָר הַטְעָנוֹת⁶³. הִיָּה לוֹ עַד אֶחָד שְׂשָׁכְרוּ - אֵינּוּ
 21 מוֹעִיל לוֹ כְּלוּם⁶⁴. וְכֵן אִם תִּבְעוּ אַחַר זְמַנּוֹ⁶⁵, אָף עַל
 22 פִּי שְׂשָׁכְרוּ בְעֵדִים⁶⁶ - הַמוֹצִיא מִחֲבָרוֹ עֲלָיו
 23 הַרְאִיָּה⁶⁷; וְאִם לֹא הִבִּיא רְאִיָּה - יִשְׁבַע בְּעַל הַבַּיִת
 24 הַסֵּת⁶⁸. הִבִּיא רְאִיָּה שְׂתִבְעוּ כָּל זְמַנּוֹ⁶⁹ - הֲרִי זֶה
 25 נִשְׁבַע וְנוֹטֵל כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁל תִּבְעִיָּה⁷⁰. מִצִּיד?²⁵
 26 הִיָּה עוֹשֶׂה עִמּוֹ בְּיוֹם שְׁנֵי עַד הָעֶרֶב - זְמַנּוֹ כָּל לַיִל
 27 שְׁלִישִׁי, וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי אֵינּוּ נִשְׁבַע וְנוֹטֵל⁷¹; וְאִם
 28 הִבִּיא עֵדִים שְׁהִיָּה תוֹכְעוּ כָּל לַיִל שְׁלִישִׁי - הֲרִי זֶה
 29 נִשְׁבַע וְנוֹטֵל כָּל יוֹם שְׁלִישִׁי, אֲבָל מְלִיל רְבִיעִי
 30 וְהַלָּאָה - הַמוֹצִיא מִחֲבָרוֹ עֲלָיו הַרְאִיָּה⁷². וְכֵן אִם
 31 הִבִּיא עֵדִים שְׁהִיָּה תוֹכְעוּ וְהוֹלֵךְ עַד יוֹם חֲמִישִׁי⁷³ -
 32 הֲרִי זֶה נִשְׁבַע וְנוֹטֵל כָּל יוֹם חֲמִישִׁי⁷⁴.

51 כל הלילה בשכיר יום, וכל היום בשכיר לילה, כמבואר
 למעלה הל' ב. 52) כולו או קצתו (שו"ע חושן-משפט סי'
 פט, א). 53) שבועות מד: כלומר, שתי תקנות הן: א.
 תיקנו שבועה בסכסוך שבין שכיר לשוכר; ב. השכיר הוא
 שנשבע ונוטל. ביאור הדברים: שמדין תורה, דין שכיר כדין
 כל טוען ונטען, שהמודה במקצת נשבע וכופר הכל, כגון
 שטוען להד"ם או נתתיו לך - פטור (ראה פ"א טוען ונטען
 הל' ב, ג). וחכמים הם שתיקנו שבועה בשכיר כדי להפיס
 דעתו של השכיר שלא ילך בפחי נפש (כמבואר להלן הלכה
 ז), ומיסוד הדין בעל-הבית נשבע ופטור, כדין כל הנשבעים
 שבתורה שהם נשבעים ואינם משלמים (שבועות מד:), אלא
 מפני שבעל-הבית טרוד הוא בפועלים (כמו שמבאר רבינו
 והולך) עקרו חכמים השבועה מבעל-הבית והעבירוה
 לשכיר, והוא נשבע ונוטל אפילו כשהשוכר חייב שבועה מן
 התורה, כגון שהוא מודה במקצת (ראה שו"ע שם).
 54) כשספר-תורה בידו (כמבואר בפ"א מהל' שבועות
 הלכה ח). כדין כל הנשבעים ונוטלים (ראה פ"א מהל' טוען
 ונטען הלכה ב). ומקור הדברים בירושלמי פ"ז משבועות
 הל' ז. 55) כלומר, לפיכך עקרו השבועה מבעל-הבית
 והעבירוה לשכיר. 56) והוא שוכר, וכסבור שנתן ולא נתן
 (שם מה.). 57) והוא הדין בפועל אחד, מפני שהוא טרוד
 בעסקיו. וכן אמרו בירושלמי שבועות (שם) "בעל הבית,
 ע"י שעסקיו מרובין תיקנו שבועה לשכיר" (ר"ן שם,
 והשווה פירוש רבינו במשנה, שם). 58) "ומדדק בדבר
 יותר" (רבינו בפירוש המשנה, שם). 59) דברי רבינו כפי
 הנוסחא שלפנינו, שהשכיר - אפילו הוא קטן נשבע ונוטל
 - הם דברי תימה, שהרי אמרו (שבועות לח:): "אין משיביעין
 את הקטן" וכבר הסתייג מזה הראב"ד בהשגותיו וכתב "אין
 הדעת מסכמת על זה שנמסור שבועה לקטן". אולם הטור
 בסי' פט מעיד, שראה נוסחא אחרת בדברי רבינו וזו לשונה:
 "אפילו אם השכור קטן - נשבע ונוטל" (ובמגדל עוז מעיד
 שמצא נוסחא זו בספר מוגה בחתימת רבינו וכן הוא

1 שְׂאִין פְּעֻלְתָּן אֲצִלוּ³⁹; וְאִם לֹא אָמַר לָהֶם: שְׂכָרְכֶם
 2 עַל בְּעַל הַבַּיִת - הַשְּׁלִיחַ עוֹבֵר⁴⁰. אֵין הַשּׁוֹכֵר עוֹבֵר
 3 אֲלָא בְּזִמְן שְׂתִבְעוּ הַשְּׂכִיר וְלֹא נִמְן לוֹ⁴¹; אֲבָל אִם
 4 לֹא תִבְעוּ, אוֹ שְׂתִבְעוּ וְלֹא הִיָּה לוֹ מָה יִתֵּן לוֹ⁴², או
 5 שְׂהִמְחִיחוּ⁴³ אֲצִל אַחֲרַי⁴⁴ וְקִבַּל⁴⁵ - הֲרִי זֶה פְּטוּר⁴⁶.

35) שם, קי. 36) בעל-הבית. 37) ואין אני קורא בו "לא
 תלין פעולת שכיר" (רש"י שם), אמנם בעל-הבית עובר,
 כשהוא משהה שכר הפועל, משום: "אל תאמר לרעה, לך
 ושוב - ויש אתך" (חושן-משפט סי' שלט סעיף ז, וראה
 הלכה ג). 38) השליח. 39) ואין אני קורא בו "פעולת
 שכיר" (רש"י שם). 40) שכל ששכרם סתם, ולא פירש
 שכרם על בעל-הבית - שכרם עליו (מגיד-משנה). וכתב
 ה'טור', שאם הפועלים יודעים שהמלאכה אינה של השליח
 - אין השליח חייב לשלם שכרם, ומתוך כך אינו עובר על
 "בל תלין". 41) למדוהו בגמרא שם, ממה שנאמר
 "פעולת שכיר אתך" אתך כלומר: לדעתך, כשהשכיר תובע
 והשוכר משהה מדעתו, אבל כשאינו תובע - השהיית השכר
 מדעת השכיר היא. 42) שאין ביד השוכר מעות במזומנים
 לשלם לשכיר (שהשכיר נוטל שכרו במזומנים, כמבואר
 למעלה פ"ט הל' י. - מגיד-משנה). גם דין זה למדו שם,
 ממה שכתבה תורה "אתך" כלומר, כשיש אתך כסף.
 43) "שהכניס אחר תחתיו לפורעו" (לשון רבינו בפירוש
 המשנה). 44) חנוני או שולחני, ואפילו אין לו לשוכר
 אצל האחר כלום (שם סי' שלט). 45) האחר קיבל עליו
 לפרעו (כסף-משנה בפירושו השני, וכן כתב ה'טור' סי'
 שלט "וקיבל עליו (השולחני) ליתן לו". וה'חינוך' מצוה רל,
 כתב "וקיבל הפועל", היינו שהפועל הסכים על ההמחאה).
 46) ואין השוכר עובר אפילו לא פרע האחר (בגמרא שם
 נחלקו רבה ורב ששת, אם הפועל יכול לחזור ולתבוע שכרו
 מבעל-הבית, כשההמחאה אצלו לא שילם. ורבינו ביאר
 דיני חזרה בפ"ו מהלכות מכירה, ובפ"ז מהל' מלוה ולוה).

6 ה. הַמוֹשֶׁה⁴⁷ שְׂכִיר שְׂכִיר⁴⁸ עַד אַחַר זְמַנּוֹ, אָף עַל
 7 פִּי שְׂכָרְךָ עֹבֵר בְּעֵשֶׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה⁴⁹ - הֲרִי זֶה חֵיֵב
 8 לָתֵן מִיָּד. וְכָל עַת שִׁשְׁיָהּ - עוֹבֵר עַל לְאוֹ שֶׁל
 9 דְּבָרֵיהֶם⁵⁰, שְׁנֶאֱמַר: אֵל תֹּאמַר לְרַעַף לָךְ וְשׁוֹב.

47) ברייתא, שם קי: 48) ובדעתו לפרעו לזמן מאוחר
 יותר, להבדיל מכובש שהוא עובר בארבע אזהרות ו'עשה',
 כמבואר למעלה הל' ב. 49) ואינו עובר מכאן ואילך, כמו
 שאמרו (שם) "ממשמע שנאמר "לא תלין" איני יודע ש'עד
 בוקר", מה תלמוד לומר "עד בוקר"? מלמד שאינו עובר
 אלא עד בוקר ראשון בלבד". 50) דברים שנאמרו בספרי
 נ"ך. בתלמוד: דברי קבלה.

10 ו. כָּל שְׂכִיר שְׂשָׁכְרוּ בְעֵדִים, וְתִבְעוּ בְּזַמַּנּוֹ⁵¹, וְאָמַר
 11 בְּעַל הַבַּיִת: נִתְמִי לָךְ שְׂכָרְךָ⁵², וְהַשְּׂכִיר אוֹמַר: לֹא
 12 נִטְלִיתִי כְּלוּם - תִּקְנּוּ חֲכָמִים, שִׁישְׁבַע הַשְּׂכִיר⁵³
 13 בְּנִקְיַט חֲפִין⁵⁴ וְיִטֵּל, פְּדִין כָּל נִשְׁבַע וְנוֹטֵל; מִפְּנֵי⁵⁵
 14 שְׂבַעַל הַבַּיִת טְרוּד⁵⁶ פְּפוּעֵלֵיו⁵⁷, וְזֶה הַשְּׂכִיר נוֹשֵׂא
 15 נִפְשׁוֹ לָזֶה⁵⁸. אֲפִלוּ הִיָּה הַשְּׂכִיר קָטָן - הַשְּׂכִיר נִשְׁבַע

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

10 זְמַנּוּ - יִשְׁבַּע בְּעַל הַבַּיִת הַסֵּת שְׁלֵא קִצְצָן לוֹ אֶלָּא מַה
11 שְׁפָכְרָ נִתְּן לוֹ, אוֹ שְׁלֵא נִשְׁאָר לוֹ אֶצְלוֹ אֶלָּא זֶה
12 שְׁאָמַר לוֹ הֵילֵךְ, כְּדִין כָּל הַטְּעָנוֹת⁸².

75) כשהם חלוקים על סכום הקציצה, כמו שתיקנו כשהם חלוקים על הפרעון, אלא השוכר נשבע ופטור (כמו שמבאר רבינו בסמוך). לפי שסכום הקציצה אין השוכר שוכח (שבועות מה:). ואינו נאמן בשבועה. (77) שאינו חייב בשבועת מודה במקצת, כמבואר (בפרק א מהל' טוען ונטען ה"ג). (78) בכל סכסוך שהוא, שיש בין השכיר והשוכר. (79) העני. (80) בלי מומן וגם בלי שבועה של בעל-הבית (ר"י מיגאש שם). (81) שהשוכר חייב שבועה בנקיטת חפץ. (82) שלא יהא דין סכסוך בקציצה, חמור מדין שכיר אומר לא נטלתי והשוכר אומר נתתי, שנתבאר לעיל (הל' ו) שבעל-הבית נשבע היסת בשכרו שלא בעדים או שתבעו אחר זמנו (ר"י מיגאש שם מ"ו, בד"ה מתקיף, והביאו המגיד-משנה).

13 ח. הַנּוֹתֵן טְלִית⁸³ לְאִמּוֹ, אִמּוֹן אֹמֵר: שְׁתִּים קִצְצָת
14 לִי, וְהִלָּה אֹמֵר: לֹא קִצְצָתִי אֶלָּא אַחַת, כָּל זְמַן
15 שְׁהִטְלִית בְּיַד הָאִמּוֹן, אִם יָכוֹל לְטַעַן שֶׁהִיא לְקוּחָה
16 בְּיָדוֹ⁸⁴ - הֲרֵי הָאִמּוֹן נִשְׁבַּע בְּנִקְיַת חֲפִצָּה⁸⁵ וְנוֹטֵל;
17 וְיָכוֹל לְטַעַן שֶׁהִיא⁸⁶ בְּשִׁכְרוֹ⁸⁷ עַד כְּדֵי דְמִיָּה⁸⁸. וְאִם
18 יִצְאָת טְלִית מִתַּחַת יָדוֹ⁸⁹, אוֹ שְׁאִין לוֹ כֶּה חֲזָקָה
19 וְאִינוֹ יָכוֹל לְטַעַן שֶׁהִיא לְקוּחָה בְּיָדוֹ⁹⁰ - הַמוֹצִיא
20 מִחֲבָרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה; וְאִם לֹא הִבִּיא רְאָיָה - יִשְׁבַּע
21 בְּעַל הַטְּלִית הַסֵּת, אוֹ שְׁבֻעַת הַתּוֹרָה אִם הוֹדָה
22 בְּמִקְצָת, כְּדִין כָּל הַטְּעָנוֹת, שְׁאִין זֶה כְּדִין הַשְּׁכִיר⁹¹.

83) שבועות שם, וכשיטת הר"י מיגאש בחידושו. (84) כגון שהוא מסתיר הכלי - ומתוך שיכול לומר החזרתי, נאמן לומר מכרתו לי, אפילו כשיש עדים שמסר לו כלי לתקן, כמו שיתבאר בפ"ט מהל' טוען ונטען הל' ב. (85) ואע"ג שאילו אמר לקוחה היא בידי, לא היה נשבע אלא היסת. והטעם, לפי שאינו נשבע על עצמו של הכלי שהוא שלו, אלא על סכום הקציצה, לפיכך הרי זה נשבע ונוטל כדרך כל הנשבעים ונוטלים (ע"פ דברי רבינו בפ"ג מהלכות מלוה ולוה הל' ג). (86) בכת"י תימן, חסרה המילה: שהיא. (87) בגובה הקציצה. (88) של הכלי, ב"מיגו" שהרי אם רצה היה יכול לטעון לקוחה היא בידי והיא שלו, אבל למעלה מכדי דמיה - אין לו "מיגו". (89) שהחזירה לבעליה. (90) כגון שנראה הכלי בפני עדים (ראה טוען ונטען שם). (91) מוסב על זה שבעל הטלית נשבע היסת. כלומר, לפיכך אמרנו שבעל הטלית נשבע היסת ואינו נשבע בנקיטת חפץ כמו בשכיר (כמבואר לעיל הל' ז), מפני שאין דין האומן כדין השכיר. וביאור הדברים: לפי שהשכיר מתפרנס מעבודתו יום יום, וחששו חכמים שלא יהיה לו מה לאכול בערב, ותיקנו שבועה על השוכר באומן - הקבלן - שאין פרנסתו תלויה על עבודת יום יום, לא תיקנו שבועה על בעל-הבית ונשבע היסת (ע"פ ב"י סי' פט). אמנם דברי רבינו כאן נוגדים דברי עצמו בפ"ט מהל' טוען ונטען הל' ב, שכתב שם: "הרי בעל-הבית נשבע

בקטעים מספר משנה תורה מכת"י רבינו, הוצאת אטלס) כלומר, השכיר נשבע ונוטל אפילו אם השוכר קטן הוא אין אומרים כאן: "אין נשבעין בטענת קטן" (כלשון רבינו למעלה פ"ב הל' ז), מפני שהשכיר, שהוא גדול, הוא התובע והוא הנשבע (וכ"כ הרי" מיגאש שבועות מב: ד"ה והיכא. וזכה מתיישבת תמיחת המשנה למלך, עיי"ש). ונוסחה זו מתאימה למה שכתב רבינו לקמן בפ"ה מהל' טוען ונטען הל' יא: "ואם היה התובע מן הנשבעין ונוטלין כגון השכיר. . הרי זה נשבע ונוטל מן הקטן" (וראה במגיד משנה שמקיים נוסחת הספרים שגורסים "השכיר" וראה במל"מ שתמה עלי). (60) השוכר. (61) שבועות מה: (62) שבועה שחייבו חכמי הגמרא את הכופר בכל, ונשבע בלי נקיטת חפץ (ראה פי"א מהל' שבועות הל' ג). (63) כדין כל טוען ונטען, שהמודה במקצת - נשבע מן התורה, וכופר הכל - היסת, ופטורים מלשלם. (64) ודינו כדין שכרו שלא בעדים, שעד כאן לא עשו חכמים תקנה בשכיר אלא כשעצם השכירות ברור לנו, כגון שיש עדות גמורה בשני עדים ששכרו, אבל כשאין לו אלא עד אחד, שאין עדותו עדות מבררת והחלטית, אלא רק מחייבת את הצד שכנגד להכחיש העד בשבועה, לא עשו תקנה בשכיר יותר מאשר בכל טוען ונטען (ע"פ מגיד-משנה). (65) כגון שכיר יום אחר שעבר כל הלילה, ושכיר לילה אחר שעבר כל היום. (66) השוכר נאמן, חזקה אין בעל-הבית עובר על "בל תלין", ואין השכיר משהה שכרו (בבא-מציעא ק"ג). (67) כלומר, על השכיר להביא ראיה שלא פרעו או שתבעו כל זמנו, וכמו שמבאר רבינו והולך. (68) כדין כופר בכל. (69) כל הזמן הראוי לגבייה היה בתביעה, היינו בחזקה שלא פרע, כגון שתבעו השכיר בפני עדים בסוף הזמן, ולא אמר פרעתי אלא דחה בלך ושוב (ע"פ סמ"ע סי' פט ס"ק יב). (70) כלומר, באורך זמן התביעה (סמ"ע שם, ס"ק יג). (71) אם לא תבעו כל ליל שלישי. (72) היינו י"ב שעות כאורך זמן התביעה. (73) פירוש, אחר שהפסיק לתבוע ביום ג' חזר ותבע בליל ד' וביומו (היינו כ"ד שעות). (74) לילו ויומו. וכן לעולם. ולמה אין נותנים לו שתי יממות, שהרי תבעו כל ליל ג' והיה מחוייב לשלם לו כל יום ג' ולא שילם? מפני שלא תבע לעת ערב, נמצא שהיה אז בחזקת פרוע, וכשתבעו בתחילת ליל ד' הועילה אמנם תביעה זו להאמינו שלא נפרע, אבל נחשבת כתביעה חדשה ונותנים לפועל זמן נגד אותה תביעה בלבד (ע"פ סמ"ע שם ס"ק יג, וראה 'פרישה' שם). וכן לעולם, כל זמן שהוא מתמיד בתביעתו - הוא נשבע ונוטל כנגד כל אותו זמן שתבע (כסף-משנה).

1 ז. בְּעַל הַבַּיִת אֹמֵר: שְׁתִּים קִצְצָתִי לָךְ, וְהַשְּׁכִיר
2 אֹמֵר: שְׁלֵשׁ קִצְצָתִי לִי - לֹא תִקְנֶנּוּ חֲכָמִים שִׁישְׁבַּע
3 הַשְּׁכִיר כְּאֵן⁷⁵, אֶלָּא הַמוֹצִיא מִחֲבָרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה⁷⁶.
4 וְאִם לֹא הִבִּיא רְאָיָה, אָף עַל פִּי שְׁפָכְרָ נִתְּן לוֹ שְׁתִּים,
5 אוֹ שְׁאָמַר לוֹ הֵילֵךְ⁷⁷ - הֲרֵי בְּעַל הַבַּיִת נִשְׁבַּע בְּנִקְיַת
6 חֲפִצָּה. וְדָבָר זֶה תִּקְנַת חֲכָמִים⁷⁸ הוּא, כְּדֵי שְׁלֵא יִלָּךְ
7 הַשְּׁכִיר⁷⁹ בְּפִחֵי נֶפֶשׁ⁸⁰. בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים⁸¹?
8 בְּשִׁשְׁכָרוֹ בְּעֵדִים וְלֹא יָדָעוּ בְּמָה פָּסַק לוֹ, וְהִכְבֵּעוּ
9 בְּזַמְנוֹ; אֲבָל אִם שָׁכְרוֹ שְׁלֵא בְּעֵדִים, אוֹ שְׁתַּבְּעוּ אַחַר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קורן

16 מְדַבֵּר אֶלָּא בְשִׁכְרִי. וְכִי אֵלּוּ לֹא שִׁכְרוּ, מִי הִתִּיר לוֹ
17 שְׂבִיבָא בְכָרִם רֵעֵהוּ אוּ בְקָמָה¹⁰ שְׁלוֹ שְׁלֵא מְדַעְתּוּ? ¹¹
18 אֶלָּא כִּף הוּא אוֹמֵר: כִּי תְבֵא לְרִשׁוֹת בְּעָלִים לְעִבּוּדָה
19 - תֵּאכְל¹².

~ נקודות משיחות קודש ~

"הרי על בעל הבית מצוה שיניח אותן לאכול ממה שהן עושים בו".

ודוגמתו בעבודתם של ישראל בכרמו ובשדהו של הקב"ה שמניח להם לאכול, וזה כולל את כל צרכי האדם (שכולם נקראים בשם אכילה) כדי צרכם, הן בדברים המוכרחים לקיום האדם (העבודה בשדה) והן דברים של תענוג (עבודה בכרם).

(סה"ש תשנ"א ח"ב ע' 798 וה' 18)

(2 בבא-מציעא פז. 3) להוציא החולב וכיוצא בזה, כמבואר להלן הל' ד. (4) למעשר או לחלה, כמבואר להלן הל' ה. (5) שעבודתו בתלוש. (6) כלומר, עבודתם גומרת את המלאכה, שהדבר צריך לה. כגון קצירה ובצירה, להוציא המנכש בצבילים, כמבואר להלן הל' ד. (7) "יאכלת ענבים כנפשוך". (8) וגומר: "וקטפת מלילות בידך". פרישות אלו נאמר באכילת פועל העושה במחובר, ובתלוש למדוהו (שם פט.) ממה שנאמר בשור (דברים כה, ד) "לא תחסום שור בדישו". (9) "כי תבוא". (10) או בקמה. (11) ואפילו אם בא בכרם שלא מדעת בעלים, לבצור בעד שחר אכילת ענבים. (12) וכן תרגם אונקלוס: ארי תתגר (שם פז: צב.) כרב וכרב כהנא, ובירושלמי מעשרות פ"ב הל' ו' "כתוב כי תבוא בקמת רעך, יכול (יכול אתה לפרש) בשאר כל אדם הכתוב מדבר, תלמוד-לומר וחרמש לא תניף וגו' את שיש לו רשות להניף, ואיזה זה? זה הפועל".

20 ב. מה בין העושה בתלוש לעושה במקור?
21 שְׁהַעוֹשֶׂה בְּתֵלוֹשׁ - אוֹכֵל בְּדָבָר¹³ עַד שְׁלֵא נִגְמְרָה
22 מְלֵאכְתּוֹ¹⁴, וּמִשְׁתַּגְּמַר מְלֵאכְתּוֹ - אָסוּר לוֹ לְאָכֵל;
23 וְהַעוֹשֶׂה בְּמִקְרָא, כְּגוֹן פּוֹצֵר וְקוֹצֵר - אֵינּוּ אוֹכֵל¹⁵
24 אֶלָּא פְּשִׁימָר עִבּוּדָתוֹ. כְּגוֹן¹⁶ שְׂבִיבָר וְיִתֵן בְּסֵל עַד
25 שְׂמִילָאָנוּ, וְיִנְפֵץ¹⁷ הַסֵּל לְמָקוֹם אַחֵר, וְיִחְזוֹר¹⁸ וְיִבְצֹר
26 וְיִמְלָאָנוּ¹⁹, וְאֵינּוּ²⁰ אוֹכֵל אֶלָּא עַד אַחַר שְׂמִילָא
27 הַסֵּל²¹. אֲבָל מִפְּנֵי הַשֵּׁב אֲבָדָה²² לְבַעָלִים²³, אָמְרוּ
28 חֻקִּים²⁴: שְׂיֵהִיּוּ הַפּוֹעֲלִין אוֹכְלִין בְּהַלִּיכְתָּן מְאוּמָן²⁵
29 לְאוּמָן, וּבְחִזְרֵתָן מִן הַגֵּת²⁶, כְּדֵי שְׁלֵא יִבְטְלוּ
30 מִמְּלֵאכְתּוֹ וְיִשְׁבוּ לְאָכֵל, אֶלָּא אוֹכְלִין בְּתוֹךְ הַמְּלֵאכָה
31 כְּשֶׁהֵן מְהַלְכִין וְאֵינָן מְבַטְלִין.

(13) שהוא עושה בו. (14) מוסב על הפועל, כל זמן שהפועל הוא בעבודתו - אוכל, ובדפוס רומא (וכן ב'חינוך' מצוה תקעו) הנוסחא: "עבודתו" (ולפני הלחם-משנה היתה הנוסחא "מלאכתו", ופירש שהכוונה כאן על הפירות, כלומר, על עוד שלא באו הפירות לגמר מלאכה המחייבתם במעשר, ברם הלשון "מה בין" שאומר רבינו, נראה שהשוני

בנקיטת חפץ (כלפי האומן) על הקציעה, כמו שביארנו בשכירות". ובהכרח צ"ל שטעות נזדקרה באחד משני המקומות (מגיד-משנה).

1 ט. שְׂכִיר⁹² הַבָּא לְהַשְׁבֵּעַ - אֵין מְחַמְרִין עֲלָיו, וְאֵין
2 מְגַלְגֵּלִין עֲלָיו כְּלָל⁹³, אֶלָּא נִשְׁבַּע שְׁלֵא נִטַּל וְיִטַּל.
3 וְלִכְל הַנִּשְׁבָּעִין אֵין מְקַלְלִין⁹⁴, חוּץ מִן הַשְּׂכִיר
4 שְׂמְקַלְלִין עֲלָיו, וּפּוֹתְחִין לוֹ תַּחֲלָה וְאוֹמְרִים לוֹ: אַל
5 תַּצְעֵר עֲצָמְךָ, הַשְׁבַּע נִטַּל⁹⁵. אֲפֹלוּ הִיָּה שִׁכְרוּ פְּרוּטָה
6 אַחַת⁹⁶, וּבַעַל הַבַּיִת אוֹמֵר נִתְמַתִּיה - לֹא יִטַּל אֶלָּא
7 בְּשִׁבּוּעָה. וְכֵן כָּל הַנִּשְׁבָּע וְנוֹטַל, אֲפֹלוּ לֹא יִטַּעַן
8 אֶלָּא פְּרוּטָה אַחַת - לֹא יִטַּל אוֹתָהּ אֶלָּא בְּשִׁבּוּעָה
9 כְּעֵין שֶׁל תּוֹרָה⁹⁷.

(92) שבועות מט: כרב הונא וכרב חסדא, וכפירוש הר"ן שם בדעת הר"ף. (93) בניגוד לכל מי שנתחייב שבועה, שהמשיבוע מגלגל עליו כל תביעה שיש לו עליו, ואף שאין לה כל קשר עם התביעה העיקרית (ראה פ"א מהל' טוען הל' יב), לפי שחסרו על השוכר שלא ירעה וימנע עצמו מן השבועה (ראה ר"ן שם). (94) כלומר, אין פותחין מיד בשבועה, דהיינו שלא יאמר הדיין בתחילה, אחר ששמע טענת התובע: מכיון שאין לו עדים, אין בכוח הטענה לחייב ממון רק שבועה, אלא פותח ופונה לנטען ואומר: הרי התובע טוען כך וכך, ואולי יודה ויאמר אמת הוא טוען, ואין פותחים בשבועה אלא לאחר שהנטען מכחיש (ראה כסף-משנה, והשווה דברי רבינו בפכ"א מהל' סנהדרין הל' י, ובכ"מ שם). (95) שם: "לפתוח לו", ומפרש רבינו לפתוח לו תחילה בשבועה (ר"ן שם). (96) אבל פחות מפרוטה אינו ממון, ואין בית-דין נזקקין לתובע (פ"ג מהל' טוען ונטען הל' ו'). (97) משמע דמפרוטה ומעלה נשבעים ונוטלים, וכפי דעת רבותיו של רבינו (שהביא רבינו בפ"ג מהל' טוען ונטען הל' ז) הנשבעים ונוטלים אינם צריכים טענת שתי מעין כסף, כפי הדרוש בשבועת מודה במקצת (ראה שם הל' א.) אמנם צ"ע שהלא רבינו מביע דעתו (שם), ואומר "ואני אומר, שצריך הנתבע שיכפור בשתי מעין ואח"כ ישבע התובע בתקנת חכמים ויטול". וליישב הסתירה בדברי רבינו, אומר הכסף-משנה: "שאפשר לומר שאע"פ שלא נראה לרבינו דעת רבותיו... וגילה דעתו בפ"ה מהל' טוען, לא רצה לסמוך על עצמו לענין מעשה, ולפיכך פה סתם הדברים כדעת רבותיו" (וכמה תירוצים נאמרו בישוב הסתירה בדברי רבינו. ראה בכ"מ ובכסף-משנה ובלחם-משנה, ובש"ך סי' פט ס"ק ב).

פָּרָק שְׁנַיִם עֶשְׂרִי

(1) מבאר דין הפועלים שאוכלים במה שהם עושים.

10 א. הַפּוֹעֲלִים² שֶׁהֵן עוֹשִׂין בְּדָבָר שֶׁגִּדּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ³
11 וְעַדִּין לֹא נִגְמְרָה מְלֵאכְתּוֹ⁴, בֵּין בְּתֵלוֹשׁ⁵ בֵּין בְּמִקְרָא,
12 וְיֵהִיּוּ מְעַשְׂיָהֶן גְּמִירַת הַמְּלֵאכָה⁶ - הִרִי עַל בַּעַל
13 הַבַּיִת מְצוּה שְׂנִינָה אוֹתָן לְאָכֵל מִמָּה שֶׁהֵן עוֹשִׂין בוֹ.
14 שְׁנֵאמַר: כִּי תְבֵא בְכָרִם רֵעֶךָ וְגו'⁷, וְכָתוּב: כִּי תְבֵא
15 בְּקָמַת רֵעֶךָ⁸. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוּ, שְׂאֵין הַפְּתוּבִים⁹

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

תקצור לעצמך (מלשון רבינו ב'ספר המצוות' לאוין רסז).
 (30) בכל מחובר לקרקע, בבבא-מציעא פז: דרשו: "חרמש"
 לרבות כל בעלי חרמש (פירוש, כל דבר הנקצר בחרמש),
 "קמה" לרבות כל בעלי קמה (פירוש, כל דבר העומד
 בקומה בארץ, ואע"פ שאינו נקצר בחרמש, כגון קטנית.
 ראה 'ספר המצוות' שם). (31) לא זיכתה תורה אלא
 לאכילת הפועל עצמו ובשעה שהוא עושה, ולא להוליך
 בכליו (ראה ב"מ צב. ולהלן ה' יג). (32) "וחרמש לא
 תניף" ו"ואל כליך לא תתן". (33) וכל המשלם - אינו
 לוקה (מכות טז).

ד. החולב³⁴ והמחבץ³⁵ והמגבן³⁶ - אינו אוכל, מפני
 שאינו גידולי קרקע³⁷. המנפש בכצלים ובשומין, אף
 על פי שתולשין קטנים³⁸ מבין הגדולים³⁹, וכל
 פיוצא פזה - אינו אוכל⁴⁰, מפני שאין מעשיהם גמר
 מלאכה⁴¹. ואין צריך לומר שומרי גנות ופרדסים⁴²
 וכל דבר המחבר, כמקראות⁴³ והמדלעות⁴⁴, שאין
 אוכלין כלל⁴⁵.

(34) ב"מ פט. (35) עושה חמאה. (36) עושה גבינה.
 (37) שם דרשו: "מה דיש, דבר שגידולי קרקע ופועל אוכל
 בו. . . יצא החולב והמחבץ והמגבן שאין גידולי קרקע
 ואין פועל אוכל בו". (38) "בצלים שמסותרים ולא יהו
 גסים לעולם, וקורים אותם בלע"ל ציביש" (לשון רש"י שם).
 (39) כדי לאפשר לגדולים להתפשט ולהתעבות. (40) אפילו
 מן הקטנים, הגם שיש כאן נתינה בכליו של בעל הבית,
 ואמרו (שם פז): "בשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית
 - אתה אוכל". (41) שעיקר הפעולה היא לשם תיקון
 הגדולים, ואצל הגדולים שהם מחוברים בקרקע אין זה גמר
 מלאכה שהרי עודם מחוברים לקרקע, ולפיכך אינו אוכל אף
 מן הקטנים. שם פט: "מה דיש מיוחד, דבר שבשעת גמר
 מלאכה פועל אוכל בו וכו' יצא המנכש בשומים ובבצלים
 . . . אע"פ דקא משליף קטיני מביני אלימי" (ששולף קטנים
 מבין הגדולים). (42) שאין מעשיהם גמר מלאכה, וגם
 מפני שאין השמירה נחשבת כמעשה המזכה את הפועל
 באכילה, כמבואר להלן (הל' ח) "שהשומר אינו כעושה
 מעשה" (משנה, שם צג). (43) שדה קישואים. (44) שדה
 דלועים. (45) לא מן התורה ולא מצד מנהג (בגמרא:
 הלכות מדינה), שיש שומרים שהם אוכלים מצד המנהג,
 כגון שומרי תלוש כמבואר להלן (הל' ח). לעומת זה -
 שומרי מחובר אין בהם מנהג כלל (שם, כשמואל).

ה. הבודל⁴⁶ בתמרים⁴⁷ ובגרוגרות⁴⁸ - אינו אוכל,
 מפני שנגמרה מלאכתן למעשר⁴⁹. העושה פחשים
 וכיוצא בהן⁵⁰ אחר שעשו⁵¹, כגון ששכרן לבר⁵²
 צרורות או לנפח⁵³ אותן או לטחן - הרי אלו
 אוכלין, שעדיין לא נגמרה מלאכתן לחלה⁵⁴. אבל
 הלש⁵⁵ והמקטף⁵⁶ והאופה - אינו אוכל, מפני
 שנגמרה מלאכתן לחלה, ואין הפועל אוכל אלא
 מדבר שעדיין לא נגמרה מלאכתו לחלה ולמעשר⁵⁷.
 נתפרסו⁵⁸ עגוליו⁵⁹ ונתפתחו חביותיו⁶⁰ [ונתחכו
 דלועיו], ושכרן לעשות בהן⁶¹ - הרי אלו לא יאכלו,

שיש בין תלוש למחבר הוא בנושא אחד, וזה כפירושנו,
 שלפירוש הלח"מ אין הנושאים שווים (עיין 'מנחת חינוך'
 שם). וכן מוכח מדברי רבינו בפירוש המשנה (המובא להלן
 בהערה כ) שהכוונה על הפועל, וכנוסחת דפוס רומא.
 (15) כל עוד שהוא עוסק בבצירה או קצירה. (16) העובד
 בבציר, ודרך הבוצר הוא שיבצור ויתן לסל וינערו.
 (17) ינער את הענבים. ונראה, שאחר הניפוץ מותר לו
 לאכול. (18) וחזור לגפן. (19) ומנפץ למקום אחר.
 (20) ב'טור' סי' שלו, הנוסחא: "אינו". (21) שזה הוא גמר
 עבודתו, רבינו מפרש מה שאמרו במשנה (פז) "העושה
 במחבר לקרקע בשעת גמר מלאכה", הכוונה - כשיגמור
 עבודתו - "ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו",
 כלומר: עבודתו, וכן ביאר בפירוש המשנה שם, וזה לשונו:
 "אמרה תורה בשכיר שהתירה לו לאכול" ואל כליך לא
 תתן" (דברים כג, כה), וקיבלנו בפירוש זה הכתוב: בזמן
 שאתה נותן לכליו של בעל הבית - אתה אוכל, אין אתה
 נותן לכליו של בעל הבית - אינך אוכל, ולפיכך אינו אוכל
 עד גמר מלאכה (היינו, אחר מילוי הסל), ושיהיה הדבר
 שהוא עוסק בו תלוש מן הקרקע, יש לו לאכול בשעת
 מלאכתו (עבודתו). ולמדנו זה (דין תלוש) מדקאמר רחמנא
 (שאמר הקב"ה): "לא תחסום שור בדישו". וכמו שאוכל
 שור בתלוש בשעת מלאכה (ומשתייגר עבודתו אינו אוכל,
 ראה להלן פי"ג א) - כך יאכל הפועל". והשווה גם מה
 שכתב רבינו ב'ספר המצוות' לאוין רסז, ולהלן ה' ג. וכן
 אמרו במשנה (שם צא). לפי נוסחת הרי"ף: "וכולן לא אמרו
 אלא בשעת גמר מלאכה" (וראה השגת הראב"ד ובמגיד-
 משנה. וכפי הנראה לא ראו דברי רבינו בפירוש המשנה
 וב'ספר המצוות'). (22) כל פעולה לשמור על ממון חבירו
 מהפסד, מוגדרת בפי חכמי התלמוד "השבת אבידה".
 (23) שלא יבטלו הפועלים ממלאכתם, וישבו לאכול אחר
 מילוי הסל. (24) שם צא: (25) שורה. (26) הגם שמצד
 הדין אינם אוכלים, שהלא אינן עושים במלאכה בשעה זו,
 נוח לו לבעל-הבית בתקנה זו, כדי שלא יבטלו ממלאכתם
 בזמן אכילה.

ג. המבטל²⁷ ממלאכתו ואכל, או שאכל שלא בשעת
 גמר מלאכה²⁸ - הרי זה עובר בלא תעשה, שנאמר:
 וחרמש לא תניף וגו'. מפי השמועה למדו²⁹, שכל
 זמן שהוא עוסק בקצירה - לא יניף חרמש
 לאכילתו. וכן כל פיוצא פזה³⁰. וכן פועל שהוליק
 בידו ממה שעשה, או שלקח יתר על אכילתו ונותן
 לאחרים - עובר בלא תעשה, שנאמר: ואל פליך לא
 תתן³¹. ואין לוקין על שני לאוין אלו³², שאם אכל
 או הוליק - חייב לשלם³³.

(27) ביטול קבע, שלא הותר אלא הפסק עראי (לח"מ).
 (28) כלומר, בעוד שהוא עוסק בבצירה. ובדפוס רומא,
 הנוסחא: "המבטל ממלאכתו ואוכל בשעת מלאכה". ולפי
 נוסחא זו, המדובר כאן בפועל האוכל קודם שיגמור עבודתו
 בלבד (עין לח"מ). (29) בפירוש פסוק זה, "וחרמש לא
 תניף": בשעה שאתה מניף חרמש על קמת רעך (ספרי)
 דברים פרשת כ"תצא, רסו), כלומר בשעת הקציר, לא

11 הַקֶּרֶקַע שְׁעֵדִין לֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתָּן לְמַעֲשֵׂר - אוֹכְלִין
 12 מֵהַלְכוֹת מְדִינָה⁷⁶; שֶׁהַשּׂוֹמֵר אֵינוֹ פְּעוּשָׁה מַעֲשֵׂה⁷⁷.
 13 אֲבָל אִם עָשָׂה בְּאֵיבָרָיו, בֵּין בְּיָדָיו בֵּין בְּרַגְלָיו, אֶפְלוּ
 14 בְּכַתְּפָיו - הָרִי זֶה אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה⁷⁸.

(73 גתי יין. 74 תבואה. 75) שבדבר המחובר, כבר נתבאר למעלה (הל' ד) שאין אוכלים כלל. (76 מצד המנהג שכבר נהגו כן, ולא מן התורה. 77) ומשום כך אין אכילתם מן התורה (שם, כשמואל). (78) שנאמר "כי תבא בכרם רעך" (ולא נאמר "כי תבא לבצור בכרם רעך" - תי"ט) משמע "בכל מאי דעביד" ואפילו בכתפיו (שם צא: כדברי תנא-קמא).

15 י. הִיא עוֹשֶׂה בְּתֵאֲנִים - לֹא יֹאכֵל בְּעֲנָבִים⁷⁹, בְּעֲנָבִים
 16 - לֹא יֹאכֵל בְּתֵאֲנִים; שְׁנֵאמַר: בְּכֶרֶם וְאֶכְלֶתָּ
 17 עֲנָבִים⁸⁰. וְהַעוֹשֶׂה בְּגֶפֶן זֹ - אֵינוֹ אוֹכֵל בְּגֶפֶן
 18 אַחֲרָת⁸¹. וְלֹא יֹאכֵל עֲנָבִים וְדָבָר אַחֲרָת⁸². וְלֹא יֹאכֵל
 19 בְּפֶת וְלֹא בְּמִלַּח⁸³. וְאִם קָצַץ עִם בַּעַל הַבַּיִת עַל
 20 שְׁעוֹר מָה שִׁיאֲכָל⁸⁴ - אוֹכֵל אוֹתוֹ בֵּין בְּמִלַּח בֵּין בְּפֶת
 21 בֵּין בְּכָל דָּבָר שִׁירְצָה⁸⁵. אֲסוּר לְפוֹעֵל לְמִן⁸⁶
 22 בְּעֲנָבִים; שְׁנֵאמַר: וְאֶכְלֶתָּ עֲנָבִים⁸⁷. וְלֹא יִהְיֶה בְּנִי אוֹ
 23 אֲשֶׁתוֹ⁸⁸ מִהַבְּהֵבִין לוֹ הַשְּׂפֵלִין פְּאוּר⁸⁹; שְׁנֵאמַר:
 24 וְאֶכְלֶתָּ עֲנָבִים בְּנִפְשָׁךְ - עֲנָבִים כְּמוֹת שְׁהֵן⁹⁰. וְכֵן כָּל
 25 פְּיוּצָא בְּזָה⁹¹.

(79) ואפילו שכרו לעשות בשניהם, לארות בתאנים ולבצור בענבים - אינו אוכל בענבים כשהוא עושה בתאנים. וכן להיפך ('טור' סי' שלז). (80) "וכי אין אנו יודיעם שאין בכרם לוכל (לאכול) אלא ענבים, מה תלמוד-לומר "ואכלת ענבים"? אלא מיכן (מכאן) שאם היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים, בענבים לא יאכל בתאנים" (ירושלמי מעשרות פ"ב הל' ז. 'ספרי' דברים, רסו). (81) אע"פ שהוא מאותו מין שהוא עושה בו, "שממה שאתה נותן לכליו של בעל-הבית - בעיניך, והא ליכא" (בבלי בבא-מציצה צא:). (82) שלא יאכל מן הענבים הרבה. שם פז: דרשו: "ענבים, ולא ענבים ודבר אחר". (83) שם פט: "למתקן שיאכל הרבה" (לשון רש"י פז:). (84) שקצץ לאכול עד שיעור מסוים ולא יותר (רבינו פ"ה מהל' מעשר הל' יא, ע"פ פירוש הר"ח, כפי שהובא ב'תוספות' ב"מ פט: בד"ה קצץ). (85) שהרי לא יאכל יותר מהכמות שקצץ (שם פט:), ובפ"ה מהל' מעשר הל' יא נתבאר שהפועל חייב לעשר אם הוא אוכלם שתים שתים. וז"ל רבינו שם: "קצץ, אוכל אחת אחת. ואם צירף (כלומר, שאוכלם שתים שתים) חייב לעשר, הואיל והוא אוכל דבר קצוב הרי זה כלוקח, שאם צירף נקבע (למעשר)", ולא הזכיר רבינו דין זה כאן, לפי שהוא דן כאן בזכות הפועל לאכילה בלבד בעניינים הנוגעים ליהסו עם בעל-הבית, ולא בדיני מעשר. וסמך בזה על מה שכבר ביאר בהל' מעשר (מגיד-משנה). (86) למצוץ הענבים, ולזרוק החרצנים והזגים. (87) "ואכלת, ולא מוצץ" (שם פז:). (88) וכל-שכן הפועל עצמו, שהרי הוא בטל ממלאכה בשעה שהוא מהבהב (גמרא שם פט:). (89) "שהאור ממתק טעמו" (רש"י שם). (90) רבינו מסמיך

(46) המפריד. (47) כבושים. (48) תאנים יבשות. (49) משעה שכבשם ודשם, כמבואר בפ"ג מהל' מעשר הל' טז. (50) שיש בהם חיוב לאחר חיוב מעשר. (51) צ"ל שעשר (משנה-למלך). כלומר, שנגמרה מלאכתו למעשר ועישון בעל-הבית (כי אם לא נעשו והן טבל - אין הפועל אוכל בהן מן התורה, אע"פ שעדיין לא נגמרה מלאכתן לחלה, שדבר האסור לא זיכתה תורה. 'מנחת חינוך' מצוה תקעו). (52) לברור. (53) לנפותם. (54) שאין העיסה מתחייבת בחלה אלא משתגלגל. פירוש, יתערב המים בקמח, כמבואר בפ"ח מהל' ביכורים הל' ד. (55) לאחר הגלגול. (56) "עורך, וטח פניה" (לשון רש"י שם). (57) בחיטים והדומה להן המחוייבים בחלה או למעשר בלבד בדברים שאין בהם חיוב חלה. שם פט. וכרבינא: "כרוך ותני, דיש (פירוש, נאמר בתורה דיש) - מה דיש מיוחד, דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר ולחלה ופועל אוכל בו, אף כל שלא נגמרה מלאכתו למעשר ולחלה - פועל אוכל בו". כלומר: שלא נגמרה מלאכתו לדבר הנהוג בו, אם למעשר בלבד נוהג בו - למעשר, אם לחלה - לחלה (כפירש"י שם). (58) נתפרדו. (59) עיגולים של דבילה, תאנים יבשות שהן כבושות בתבנית עגולה. (60) של יין. (61) לעגל ולסתום החביות, והודיען שכבר נקבעו למעשר. (62) משעה שיחלק בעיגולים ושלה הזגים והחרצנים מעל פי החבית, כמבואר בפ"ג מהלכות מעשר הל' יד, טז. (63) ודבר האסור לא זיכתה תורה (עיינן משנה-למלך, וב'מנחת חינוך' מצוה תקעו). (64) שכבר נקבעו למעשר. (65) כיוון ששכרם סתם, סבורים היו ששכרם לתחילת הדריסה בעיגולים או לסתום החביות שעדיין לא שלו הזגים והחרצנים מעל פי החבית שעדיין לא נגמרה מלאכתם למעשר ויוכלו לאכול מהם, ועל דעת כן נשכרו, לפיכך מעשר ומאכילים (מגיד-משנה). (66) "רעך" ולא של הקדש (שם פז:).

5 ז. שְׁכָר פּוֹעֵלִין לְעִשׂוֹת בְּנִטְע רְבִיעִי⁶⁷ שְׁלוֹ - הָרִי אֱלוֹ
 6 לֹא יֹאכְלוּ. וְאִם לֹא הוֹדִיעָם⁶⁸ - פּוֹדָה וּמֵאֲכִילָן⁶⁹.

(67) פירות אילן בשנה הרביעית לנטיעתו שאינם נאכלים אלא בירושלים או פודה הפירות ומעלה הדמים לירושלים, כמבואר בפ"ט מהל' מעשר שני ונטע רביעי הל' ד. (68) שהם של נטע רביעי. (69) שהרי זה כמקח טעות, שאלמלי הודיעם - שמא לא היו נשכרים (שם צב:).

7 ח. הַקּוֹצֵר וְהַדֹּשׁ וְהַזּוֹרֵה וְהַבוֹרֵר וְהַמוֹסֵק⁷⁰ וְהַבוֹצֵר
 8 וְהַדּוֹרֵף⁷¹ וְכָל פְּיוּצָא בְּמִלְאֲכוֹת אֱלוֹ - הָרִי הֵם
 9 אוֹכְלִין מִן הַתּוֹרָה⁷².

(70) בזיתים. (71) בענבים. (72) שעדיין לא נגמרה מלאכתם, או למעשר או לחלה.

10 ט. שוֹמְרֵי גִתוֹת⁷³ וְעֲרֻמוֹת⁷⁴ וְכָל דָּבָר הַתְּלוּשׁ⁷⁵ מִן

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

צב. בר"ה אי אמרת) שהפועל משל שמים הוא אוכל, ולא משלו (ספק בגמ' שם, ופסק רבינו שמשל שמים הוא אוכל) כלומר, זכותו של הפועל לאכול הפירות אינה הופכת לתנאי בשכירות שיהיה דינה כתוספת שכר וקנינו, ומתוך כך יוכל להעביר זכותו לאשתו ולבניו, אלא משל שמים הוא אוכל שזיכתה לו התורה ולא זיכתה אלא לפועל עצמו. (112) שאסור באכילת ענבים, ואם לא יתן לאשתו ולבניו - יפסיד. (113) שם. שלא זיכתה התורה אלא לפועל עצמו, וכשאינו ראוי לאכול - איבד זכותו.

21 יד. פועל שהיה עושה¹¹⁴ הוא ואשתו ובניו
22 ועבדיו¹¹⁵, והתנה עם בעל הבית שלא יאכלו¹¹⁶
23 ממה שהן עושין, לא הוא ולא הם - הרי אלו
24 אינן אוכלין¹¹⁷. במה דברים אמורים?¹¹⁸
25 בגדולים, מפני שיש בהם דעת והרי מחלו; אבל
26 קטנים¹¹⁹ - אינו יכול לפסק עליהם שלא יאכלו;
27 שאינן אוכלין משל אביהן¹²⁰ או משל
28 אדוניהם¹²¹, אלא משל שמים¹²².

(114) שנשכר. (115) הכנענים. (116) תמורת כסף -
ובדיעתם. (117) שהרי מחלו. (118) שהוא מתנה על
אכילתם. (119) שאין בהם דעת ואינם בני מחילה.
(120) הבנים. (121) העבדים. (122) והתורה לא זיכתה
אלא לפועל עצמו ולא לאביו או לאדונו, ולפיכך אינו יכול
לפסוק על אכילת הקטנים, שהרי אינם בני דעת למחול על
זכותם שזיכתה להם התורה (שם צב: צג).

יום רביעי ט"ז סיון ה'תשע"ט

פרק שלשה עשר

(1) מבאר שבהמה אוכלת במה שהיא עושה כמו שנאמר
בתורה "לא תחסום שור בדישו".

29 א. הבהמה אוכלת כל זמן שהיא עושה בגדולי
30 קרקע², בין במחבר בין בתלוש³. ואוכלת ממשאוי
31 שעל גבה עד שתהיה פורקת⁴. ובלבד שלא יטל⁵
32 בידו ויאכילה⁶.

(2) בבא מציעא פח: (3) כמו הפועל ובהתאם לפרטי הדין,
שנתבאר למעלה בפרק י"ב הלכה א והלכה ב.
(4) מפורקת, ולאחר שפרקוה אינה אוכלת, שאין הבהמה
אוכלת אלא בשעה שהיא בעבודה. (5) החמר. (6) שם
צב. אכילת שור בתלוש למדנו מהכתוב (דברים כה, ד):
"לא תחסום" ולא הזהירה תורה אלא על החסימה, ולא
התירה להאכילה בידיים.

33 ב. כל המונע הבהמה מלאכל בשעת מלאכתה⁷ -
34 לוקה; שגאמר: לא תחסם שור בדישו. אחד שור
35 ואחד כל מיני בהמה וחיה⁸, בין טמאין בין טהורין,
36 ואחד הדישה ואחד כל שאר המלאכות של גדולי
37 קרקע⁹, ולא נאמר שור בדישו אלא בהודה¹⁰.
38 והחוסם את הפועל¹¹ - פטור¹². אחד החוסם אותה
39 בשעת מלאכה¹³ ואחד החוסם אותה מקדם ועשה

דין זה על מה שאמרו שם פז: "ענבים, ולא ענבים ודבר
אחר". כלומר, לא אכילה עם דבר אחר ולא אכילה ע"י
הוספת הכשר בגוף הפרי, אלא ענבים כמות שהן (אבן-
האזל). (91) כגון שבלים, שלא יבהבן אור.

1 יא. אסור לפועל לאכל ממה שהוא אוכל אכילה
2 גסה⁹²; שגאמר: פנפשה שבפשה⁹³. ומת⁹⁴ לו למנע
3 את עצמו⁹⁵ עד מקום היפות⁹⁶ ואוכל⁹⁷. ויש לו
4 לאכל קשות⁹⁸ אפלו בדינו, וכותבת⁹⁹ אפלו בדינו,
5 אף על פי ששכרו במצה פסח¹⁰⁰; שגאמר: פנפשה
6 שבפשה¹⁰¹. אבל מלמדין את האדם שלא יהיה
7 רעבתן, ויהיה סותם את הפתח בפניו¹⁰². הנה משמר
8 ארבע או חמש ערמות¹⁰³ - לא ימלא פרסו מאחת
9 מהן, אלא אוכל¹⁰⁴ מפל אחת ואחת לפי חשבון¹⁰⁵.

(92) אכילה מרובה יתר על שבעו. (93) בגמרא שם, דרשו:
"שבכך, ולא אכילה גסה". (94) שם צא: (95) מאכילה -
כשהוא עושה בכרם, שחלק מפירותיו רעים וחלק יפים.
(96) עד הגיעו לעשות במקום היפים. (97) כל שבעו מהם,
כלומר אין הפועל חייב לחלק שבעו שמותר לאכול
- בין היפים והרעים לפי חשבון, זאת-אומרת שיאכל מאלה
ומאלה חלק מתאים לשיעור העבודה בהם, אלא אוכל כל
שבעו ממה שהוא חפץ. (98) קישואים. (99) תמרים.
(100) שהוא ששית מדינו, ששש מעות כסף יש בדינו
(כחכמים במשנה, שם צב.). (101) ב'ספרי' דברים (רטו):
וחכמים אומרים: "שבכך" - מלמד שאוכל פועל יותר
משכרו. כלומר, גבול אכילת הפועל קבעה התורה בשיעור
שביעתו בלא שיעור שכרו. (102) שימנעו מלשכרו
(במשנה, שם). (103) של ארבעה או חמשה אנשים.
(104) שיעור שבעו. (105) ב"מ צג.

10 יב. הפועלים שלא הלכו שתי וערב בגת¹⁰⁶ - אוכלין
11 ענבים ואין שותין יין, שעדין אינן עושין אלא
12 בענבים בלבד¹⁰⁷. ומשידרכו בגת ויהלכו בה שתי
13 וערב - יש להן לאכל מן הענבים ולשתות מן
14 התירוש, שהרי הן עושין בענבים ובין¹⁰⁸.

(106) דרכם להטיל ענבים בגת ודורכים ברגליהם על הגת,
ועד שלא הלכו בה שתי וערב (לאורך ולרוחב) אין
מלאכתם ניכרת ביין אלא בענבים. (107) ואין הפועל אוכל
אלא מהמין שהוא עושה בו, כמבואר למעלה (הלכה י).
(108) שם צא:

15 יג. פועל שאמר: תנו לאשתי ובני מה שאני
16 אוכל¹⁰⁹, או שאמר: הריני נתן מעט מזה שנטלתי
17 לאכל¹¹⁰ לאשתי ובני - אין שומעין לו; שלא זקתה
18 תורה אלא לפועל עצמו¹¹¹. אפלו נזיר¹¹² שהיה
19 עושה בענבים, ואמר: תנו לאשתי ובני - אין
20 שומעין¹¹³.

(109) המגיע לי בזכותי לאכול. (110) כלומר, מזה שכבר
הם בידי וזכיתי בו (עיין 'טור' סי' שלח). (111) "מה שהוא
לועס ואוכל, אין לו כח ליתן כלום" (לשון ה'תוספות' שם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 בַּהּ מְלֵאכָה וְהִיא חֲסוּמָה¹⁴, אֲפִלוּ חֲסָמָה בְּקוּל¹⁵ -
2 לֹקָה¹⁶. שְׂכָר בְּהֵמָה וְחֲסָמָה וְדָשׁ בַּהּ - לֹקָה,
3 וּמְשָׁלִים¹⁷ לְבַעֲלִים¹⁸ אַרְבַּעָה קֶבֶץ לְפָרָה וּשְׁלוּשָׁה
4 קֶבֶץ לְחֲמֹר¹⁹; שְׁמִשְׁעַת מְשִׁיכָה נִתְחַיֵּב בְּמִזְנוּתֶיהָ,
5 וְאִינוּ חֲזֵב מְלָקוֹת עַד שְׂפִדוּשׁ בַּהּ חֲסוּמָה²⁰.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אפילו חסמה בקול לוקה".

הגם שיש הבדל כללי בין מחשבה ודיבור ובין מעשה, שמחשבה ודיבור מבטאים עניינים הנמצאים בתוך האדם אבל אין להם שייכות ובוודאי לא פעולה עם החוץ, מה שאי-יכול המעשה שאינו חלק מהאדם כ-יאם פעולה הנפעלת מחוצה לו, בכל זאת, ישנו הבדל גדול בין דיבור ובין מחשבה. כי אותיות המחשבה הן רוחניות ודקות ואין להן שייכות למעשה, ולכן המחשבה היא רק באדם עצמו ואין לה כל אפשרות לפעול אצל הזולת. מה שאי-יכול הדיבור שנוצר מהבל גשמי על ידי חמש מוצאות הפה יש לו שייכות לפעולת האדם, ולכן "עקימת שפתיו הוי מעשה".

זהו גם ההסבר לתוס' בסנהדרין המסביר את ההבדל שבין עדים זוממין לבין "חסמה בפה" שהדין הוא שלוקה, כי מעשה הנגרם על ידי דיבורו של אדם הוא כמו המשך לדיבור, ומכיון שעקימת שפתיו הוי מעשה הרי שמעשה הדיבור יצר את המעשה שנוצר בפועל, ולכן "חסמה בפה" חייב.

מה שאי-יכול בעדים זוממים אי אפשר לחייבם על המחשבה בלבד, הגם ש"שנם בראיה" ומעידים על שראו את פלוני עושה מעשה פלוני, אי אפשר שתחשב הראיה כמעשה.

(קור"ש ח"א ע' 83)

7 כגון "שתדוש בגורן או שתישא תבן על גבה ממקום למקום" (לשון רבינו בספר המצוות לאוין ריט, וראה מגיד משנה בהלכה א). (8 בבא קמא נד: 9) סיפרי דברים, רפז, ועיין בבא מציעא פט. (10) רגיל להיות, זאת אומרת מצוי הוא השימוש בשור לעבודה, ומשתמשים בו בדרך כלל לדישת תבואה. (11) לאכול בשעה שהוא עושה במלאכה - שהפועל אוכל ממה שהוא עושה בהם, כמבואר למעלה בפרק י"ב. (12) בבא מציעא פח: "כנפשך (כן נאמר בפועל ואכלת ענבים כנפשך) כנפשו של פועל, מה נפשו (ברצונו) אם חסמתו פטור אף פועל אם חסמתו (חסמו בעל הבית בעל כורחו) פטור". וכתב הטור (סימן שלז) "ודווקא לעניין מלקות קאמר שהוא פטור אבל איסורא איכא אם חסמו בעל כורחו". (13) בשעה שהיא כבר במלאכה. (14) שם צ: "בשעת דישה לא תהא חסימה". (15) "כשהייתה שוחה לאכול היה גוער בה" (לשון רש"י שם). (16) אף על פי שלאו שאין בו מעשה אין לוקים עליו. וטעמו של דבר, מפני שעקימת פיו בחסימה היא כמעשה, שעל ידי קולו הבהמה נחסמת ואינה אוכלת

כשהיא דשה (כרבי יוחנן שם. ראה תוספות דיבור המתחיל רבי יוחנן). ואין מכאן סתירה למה שמתבאר מדברי רבינו (בפרק י"ח מהלכות סנהדרין הלכה ב) שאין לוקין על עקימת שפתיים שלא אמרו אין לוקין אלא בדיבור שאינו בא לכלל מעשה (מגיד משנה). (17) שם צא. (18) בעד כל יום ויום. (19) כך שיערו חכמים כמות האכילה ליום של פרה ושל חמור. (20) כלומר, משום כך אין לפוטרו מן התשלומין על פי הכלל שאין אדם לוקה ומשלם (כתובות לג), לפי שחיוב התשלומים והמלקות אינם באים כאחת, שהרי נתייבב כבר במזנוניה לפני שבא לכלל חיוב מלקות ולא אמרו אין לוקים ומשלמים אלא כשהם באים כאחד, כמבואר בפרק ג מהלכות גניבה (שם צא).

6 ג. יִשְׂרָאֵל²¹ הִדָּשׁ בְּפָרְתוֹ שֶׁל עֹבֵד פּוֹכְבִים²² - עֹבֵר⁶
7 מְשֹׁם בַּל תַּחֲסֹם²³. וְהַעֹבֵד פּוֹכְבִים הִדָּשׁ בְּפָרְתוֹ
8 שֶׁל יִשְׂרָאֵל²⁴ - אֵינוֹ עֹבֵר מְשֹׁם בַּל תַּחֲסֹם²⁵. אָמַר
9 לְעֹבֵד פּוֹכְבִים: חֲסֹם פְּרִתִי וְדוּשׁ בַּהּ²⁶; יֵשֵׁב לָהּ
10 קוֹץ²⁷ בְּפִיהָ וְדָשׁ בַּהּ, וְהָרִי אֵינָה אוֹכֵלֶת; הַרְבִּיץ לָהּ
11 אָרִי²⁸ מִבְּחוּץ, אוּ שֶׁהַרְבִּיץ בְּנָה מִבְּחוּץ²⁹; הָרִי
12 שְׂצֻמָּאָה וְאִינוֹ מְשָׁקָה אוֹתָהּ³⁰; פָּרַס עוֹר עַל גְּבִי
13 הַדִּישׁ³¹ כְּדִי שֶׁלֹּא תֵאכַל - כָּל זֶה וְכִיּוֹצֵא בוֹ אֲסוּר,
14 וְאִינוֹ לֹקָה³². הִיָּה הַדָּבָר שֶׁהִיא עוֹשָׂה בוֹ רַע לְבָנֶי
15 מַעֲיָה וּמִזִּיקָה, אוּ שֶׁהִיָּתָה חוֹלָה וְאִם תֵּאכַל מִזֶּה
16 מִתְרַתֵּן - מִתָּר לְמַנְעָה; שֶׁלֹּא הִקְפִּידָה תוֹרָה אֶלָּא
17 עַל הַנְּאֻתָה³³, וְהָרִי אֵינָה נִגְנֶית³⁴.

(21) שם צ. (22) ואפילו התבואה של האיניו יהודי. (23) שלא תחסום שור בדישו, שתמא נאמר, בכל שור ודישה שהיא (סמ"ע שלח סעיף קטן יא). (24) על פי הוראתו של הישראל. (25) שאין כאן מעשה חסימה ביד הישראל. אך אם התבואה של ישראל אסור ואינו לוקה כמו שמבאר רבינו בסמוך. (26) דישתי, זאת אומרת בתבואת הישראל ואמירה לגוי לעשות בשביל ישראל מעשה, שהישראל אסור בה - אסורה מדבריהם, כשם שאמרו לעניין שבת "אמירה לנכרי שבות" (שם). (27) מאליו - אבל הושיב לה קוץ לוקה שהרי זו מעשה חסימה גמור (גמרא שם). (28) ולא ימתו אינה אוכלת. בגמרא שלפנינו כתוב: "הרביץ לה חסימה מעלייתא (מעולה) היא? אלא רביץ לה ארי מבחוץ". והכסף משנה מסתמך על גירסא זו ומתקן הגירסא כאן "רביץ" במקום "הרביץ". וגם הלחם משנה דעתו נוטה לתקן כך. (29) ומרוב הגעגועים לבנה אינה אוכלת. ואין בזה משום מעשה חסימה גמורה כמו בהרביץ ארי, משום שאינה נמנעת לגמרי מלאכול, אלא ממעטת באכילתה (תוספות שם דיבור המתחיל עמד). (30) ומחמת הצימאון אינה אוכלת. (31) "ואינה רואה את הדישה מי קרינא ביה (האם זה נקרא) בדישו או לא" (רש"י שם). (32) שורת שאלות בגמרא (שם) שלא נפתרו, ולפיכך פסק רבינו - אסור ואינו לוקה. (33) ולתועלתה. (34) אם תאכל.

18 ד. פָּרָה³⁵ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא כֹּהֵן דָּשׁ בַּהּ³⁶ בְּתוֹמָה³⁷
19 וּבְתוֹמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל וְדָאִים³⁸, וְכֵן פְּרוֹת הַדִּישׁוֹת
20 בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי³⁹, וּפְרוֹת⁴⁰ הַמְהֵלְכוֹת עַל הַתְּבוּאָה לְפִי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קורן

1 שְׂרִיט⁴¹ לָהֶן הַדֶּרֶךְ - אֵינוֹ עוֹבֵר עֲלֵיהֶן מִשּׁוֹם בַּל
2 תַּחֲסֹם⁴². אֲבָל מִפְּנֵי מְרָאִית הָעֵינָן⁴³, אִם הָיוּ דְשׁוֹת
3 בְּתְרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי - מְבִיא מְעַט מְאוֹתוֹ הַמִּזֵּן
4 וְתוֹלָה לָהֶן בְּקִרְסֻטְלִין⁴⁴ שְׁפִיחֶן.

9 שְׂתֹאכַל הַרְבֵּה מִן הַדִּישׁ; וְרִשְׁאֵי⁵⁰ הַשׁוֹכֵר לְהֶאֱכִילָהּ
10 פְּקִיעֵי עֲמִיר⁵¹, כְּדֵי שְׁלֹא תֹאכַל הַרְבֵּה מִן הַדִּישׁ.
11 פִּיּוּצָא בּוֹ: רִשְׁאֵי בְּעַל הַבַּיִת לְהַשְׁקוֹת פּוֹעֲלִים זֵינן,
12 כְּדֵי שְׁלֹא יֵאָכְלוּ עֲנָבִים הַרְבֵּה; וְרִשְׁאֵין⁵² פּוֹעֲלִין
13 לְטָבֵל פֶּתֶן בְּצִיר⁵³, כְּדֵי שְׁיֵאָכְלוּ עֲנָבִים הַרְבֵּה⁵⁴. אֲבָל
14 אֵין הַפּוֹעֵל⁵⁵ רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת מְלֶאכֶתוֹ בְּלִילָה
15 וְלִהְשָׁפִיר עֲצָמוֹ בַּיּוֹם, אוֹ לְדוֹשׁ בְּפִתּוֹ עֲרֻבִית
16 וְלִהְשָׁפִירָה שְׁחָרִית. וְלֹא יִהְיֶה מְרַעִיב וּמְסַגֵּף עֲצָמוֹ
17 וּמְאָכִיל מְזוֹנוֹתָיו⁵⁶ לְבָנָיו, מִפְּנֵי גְזֵל מְלֶאכֶתוֹ שֶׁל
18 בְּעַל הַבַּיִת; שְׁהָרֵי תֶשֶׁשׁ פָּחוּ וְתִחַלֵּשׁ דַּעְתּוֹ, וְלֹא
19 יַעֲשֶׂה מְלֶאכֶה בְּכַח.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אבל אין הפועל רשאי לעשות מלאכתו בלילה ולהשכיר
עצמו ביום... שהרי יחלש כוחו... כו' ולא יעשה מלאכה
בכח".

ובהלכה ז' כתב: "...שלא יגזול את בעל הבית ויבטל מעט
בכאן ומעט בכאן ומוציא כל היום במרמה.. כו' וכן חייב
לעבוד בכל כוחו".

ויש לומר שלשיטת הרמב"ם הם שני דינים שונים, ולכן
חילקם לשתי הלכות. הראשון, הוא דין בחפצא של
העבודה שאם יעשנה בחלישות כח ובתשישות הגוף יחסר
בגוף המלאכה שעליו לעשות. אבל הדין השני אינו מדבר
בפועל תשוש אלא בא להדגיש שצריך לעבוד בכל כוחו
מצד התחייבותו האישית של הפועל כלפי בעל הבית,
ועניין זה נוגע פחות לחפצא של המלאכה ויותר לחיוב
הגברא, והוא עניין שבין הפועל לבעל הבית ולא בחפצא
של גוף המלאכה עצמה.

מהרש"א אין כן האדמו"ר הזקן בשו"ע שלו חיבר את שני
הדינים "אין הפועל רשאי כו'" ו"כדרך שבעל הבית מוזהר
כך העני מוזהר שלא יבטל מלאכת בעל הבית כו' וכן חייב
לעבוד בכל כוחו" בהלכה אחת כי לשיטתו אינם שני דינים
שונים אלא שיסוד שניהם אחד הוא, היינו ההתחייבות
האישית של הפועל כלפי בעל הבית ולא פגם בחפצא של
המלאכה עצמה. כי גם מה שעבד בתשישות כח הוא לא
בגדר גזילת מלאכתו של בעל הבית אלא רק "גרם" הנגרם
מזה שלא יוכל לעשות מלאכתו של בעל הבית בכח.

(על פי לקו"ש חכ"ה ע' 144)

(48) שם. (49) קודם השכרת הפרה. (50) שם.
(51) אגודות קש. (52) שם. (53) רוטב של דגים כבושים.
(54) לאחר אכילת הפת, כי באותה שעה שהוא אוכל הפת
הרי אסור הוא באכילת הענבים עם פת כמו שנתבאר
למעלה פרק י"ב הלכה י'. (55) תוספתא שם פרק ח.
(56) שבביתו.

20 ז. פְּדֶרֶךְ שְׂמֹזְהָר בְּעַל הַבַּיִת שְׁלֹא יִגְזַל שְׂכָר עֲנִי⁵⁷
21 וְלֹא יַעֲכַבְנוּ⁵⁸, כִּף הָעֲנִי מְזַהֵר שְׁלֹא יִגְזַל מְלֶאכֶתוֹ

(35) שם צ. (36) חסומה. (37) כגון שהקדימו וקראו שם
תרומה ומעשר בעודם שיבולים (רש"י שם). (38) של טבל
וודאי, שאסור להאכיל פרת ישראל מהו, כמבואר בפרק ט
מהלכות תרומות הלכה ח: "כהן ששכר בהמת ישראל אף
על פי שהוא חייב במזונותיה לא יאכילנה תרומה מפני
שאינה קניין כספו". (39) שם, שהוא ממון גבוה (כמבואר
בפרק ג מהלכות מעשר שני הלכה יז) ואין אני קורא בו
"בדישו". (40) שהן חסומות. (41) עיוות, עיקום מלשון
הכתוב (במדבר כב, לב) כי ירט הדרך לנגדי וכפירוש הרב
אברהם בן עזרא שם) כלומר פרות המהלכות בדרך ודורסות
על התבואה לא למגמת דישה, אלא לפי שעיוותו דרכם
ועלו על התבואה (ריטב"א בשיטה מקובצת בבא מציעא
פ: ט). (42) שם פט: צ. "פרות המרכסות בתבואה והדשות
בתרומה ומעשר אינו עובר משום בל תחסום" ומפרש רבינו
"מרכסות" הוא מלשון "והרכסים לבקעה" (ישעיה מ, ד)
שפירושו (לפי הרב אברהם בן עזרא שם) מקום מעוות, וכן
אמרו בירושלמי (תרומות פרק ט הלכה א) "בדישו" ולא
בדרכו. כלומר, לא דרך הליכתה (מגיד משנה בשם
הרמב"ן). (43) שלא יאמרו, שהוא דש בפרה חסומה.
ובפרות המהלכות אין צריך לכך שהלא אינם לשם דישה
שם (לחם משנה). (44) כעין שק שתולים בצוואר הבהמה
והיא אוכלת ממה שבתוכו (שם).

5 ה. הַדֶּשׁ בְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁל דְּמֵאֵי⁴⁵ וּבְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר
6 שָׁל דְּמֵאֵי וּבְגִדוּלֵי תְרוּמָה⁴⁶ - עוֹבֵר מִשּׁוֹם בַּל
7 תַּחֲסֹם⁴⁷.

(45) תבואת עמי הארץ שספק לנו אם הפריש ממנה מעשרות
וגזרו חכמים להפריש ממנה תרומת מעשר ומעשר שני
כמבואר בפרק ט מהלכות מעשר הלכה א"ב. דמאי, מלה
מורכבת: "דא מאי" כלומר, פירות אלו מה הם? מעושרים
או לא? (רבינו בפירוש המשנה ברכות פרק ז משנה א).
(46) שזרע תרומה, וגזרו חכמים עליהם שיהיו אסורים לזרים
כתרומה, כמבואר בפרק י"א מהלכות תרומה הלכה כא.
(47) שם צ. לפי שמדברי תורה, חולין גמורים הם. ורבינו
שם בהלכה כח בדין דש בגידולי תרומה מוסיף: "וכיציצ
יעשה? (לקיים דבר תורה שלא יחסום וגם גזירת חכמים
שלא להאכיל) תולה כפיפות בצוואר הבהמה ונותן לתוכן
מאותו המין נמצא לא זומם את הבהמה ולא מאכילה את
התרומה". [בשיטה מקובצת מפרש שנותן כדי שיעור
אכילתם דהיינו ארבעה קבים לפרה ושלושה לחמור (כמו
שנתבאר למעלה הלכה ב)] ומה שכתב רבינו בהלכה ד:
"מביא מעט מאותו המין", היינו, דווקא כדש בתרומה
וודאית, שמתור לחסום ותולה הכפיפה משום מראית עין
ומשם כך אינו מחוייב להאכיל את הפרה כדי אכילתה
(וראה חסדי דוד על התוספתא בבא מציעא פרק ח).

8 ו. רִשְׁאֵי⁴⁸ בְּעַל הַפְּרָה⁴⁹ לְהַרְעִיב פִּתּוֹ וּלְסַגְּפָהּ, כְּדֵי

הלכות שאלה ופקדון

יש בכללן שתי מצות עשה. ראשונה - דין 8
השואלים. שניה - דין שומר חנם. 9
ובאור מצות אלו בפרקים אלו: 10

פרק ראשון

(1) מבאר דין שואל.

א. השואל² בלים או בהמה וכיוצא בהן משאָר 11
משלטלין מחברו, ואבד או נגנב, אפלו נאנס אנס 12
גדול³, כגון שנשברה הבהמה או נשפית או מתה - 13
חייב לשלם הכל; שנאמר: וכי ישאל איש מעם 14
רעהו וגו' ונשבר או מת, בעליו אין עמו שלם 15
ישלם. במה דברים אמורים? כשנאנס שלא בשעת 16
מלאכה; אבל אם שאל בהמה מחברו לחרש בה, 17
ומתה כשהיא חורשת - הרי זה פטור⁴. אבל אם 18
מתה קדם שיחרש בה או אחר שחרש בה, או שרכב 19
עליה⁵ או דש בה ומתה כשהיא דשה או בשעת 20
רכיבה - הרי זה חייב לשלם⁶. וכן כל פיוצא בזה. 21
וכן השואל⁷ בהמה מחברו לילף בה למקום פלוני, 22
ומתה תחתי⁸ באותה הדרך; או ששאל דלי למלאה 23
בו, ונגרע בבור בשעת מלוי; או ששאל קרדם 24
לפצל בו עצים, ונשבר בעת שפצל בו מחמת 25
הבקוע⁹; וכל פיוצא בזה - הרי זה פטור. שלא שאל 26
אלא לעשות בו מלאכה זו, והרי לא שנה. 27

(2) משנה בבא מציעא צג. "שואל משלם את הכל".
(3) שאין ביד השואל למונעו. (4) רבינו מחלק כאן בין מתה
בשעת מלאכה, לבין שלא בשעת מלאכה. ותמהו עליו
הרמב"ן והרשב"א, שהרי לא מצאנו בגמרא הבדל כזה,
אלא הבדילו (שם צו:). בין מתה מחמת מלאכה ובין לא
מחמת מלאכה, ודחו דברי רבינו מהלכה (מגיד-משנה).
[והריב"ש בתשובותיו סי' תקג מברר שיטת רבינו, ואומר
שלא נטה כלל מההלכה שנאמרה בפירוש בגמרא שם,
שמתה מחמת מלאכה פטור, ושלא מחמת מלאכה חייב,
אלא שהוא מוסיף ומבאר כיצד אנו יודעים שהמלאכה גרמה
למיתת הבהמה, ומלמדנו, שאם מתה בשעת המלאכה יש
לתלות שמחמת המלאכה מתה, אע"פ שלא ראינו
שנתייגעה, ואם מתה בשעת מלאכה - אין תולין במלאכה
ואע"פ שנתייגעה (דברי הריב"ש מובאים כאן בכסף-משנה
ובלחם-משנה, ונפלה שם טעות בציון מספר הסימן. והנכון
כמו שכתבנו). ורוב הפוסקים חולקים על רבינו בזה, ודעתם
שאם נתעייפה אגב מלאכתה שלשמה השאילה, ומתה
אפילו שלא בשעת מלאכה - פטור]. וטעמו של דבר, למה
מתה מחמת מלאכה פטור, מבואר בריב"ש שם: מפני
שהמשאל גרם למיתתה בזה שהשאילה למלאכה קשה
שהיא למעלה מכוחותיה. וכן כתב הסמ"ע בחו"מ סי' שמ,
ס"ג ג. (5) ושינה למלאכה יותר קלה מחרישה. וכן דישה

1 בעל הבית ויבטל מעט בכאן ומעט בכאן, ומוציא
2 כל היום במרמה, אלא חייב לרדק על עצמו בזמן,
3 שהרי הקפידו על ברכה רביעית של ברכת המזון⁵⁹
4 שלא יברך אותה⁶⁰. וכן חייב לעבד בכל כחו. שהרי
5 יעקב הצדיק אמר: פי בכל כחי עבדתי את אביכן.
6 לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה, שנאמר:
7 ויפרץ האיש מאד מאד.

~ נקודות משיחות קודש ~

"שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כוחי עבדתי את אביכן
לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה, שנאמר ויפרץ האיש
מאד מאד."

וצריך להבין:

א. ספרו של הרמב"ם הוא (כדבריו בהקדמה לספר הי"ד) "ספר
הלכות הלכות" ומה נוגע כאן להלכה שיעקב הצדיק נטל
שכר אף בעולם הזה.

ב. מהו הלשון "יעקב הצדיק" שאינו רגיל ברמב"ם כלל,
ומדוע לא כתב יעקב אבינו וכד'.

ג. הרי לכאורה סותר עצמו מניה וביה, שהרי אם הנהגתו
של יעקב אבינו היתה מצד צדקות ולפנים משורת הדין
(שלכן נטל שכר אף בעולם הזה) מדוע מביא ממנה ראיה
להלכה ולהנהגת כל אדם.

והביאור בזה: אם לא הראיה שהביא מיעקב הצדיק, היינו
יכולים לחשוב שהחייב הוא שלא לפגום בחפצא של
מלאכת בעל הבית, כמו שכתב הרמב"ם בהלכה ו' שהעני
מוזהר "מפני גזל מלאכתו של בעל הבית" אבל בהלכה ז'
מחדש עוד עניין "וכן חייב לעבוד בכל כחו" שהוא גדר
נוסף במחויבות האישית של הפועל לבעל הבית מצד
הגברא, והזהירות בעניין האישית שבין הפועל לבעל הבית
מרומזת במילים "יעקב הצדיק".

ובזה שהוסיף "לפיכך נטל שכרו אף בעולם הזה" מדגיש
שזהו שכר על עבודתו, שהרי את "ויפרוץ האיש מאד
מאד" פעל יעקב אבינו על ידי ש"בכל כחי עבדתי את
אביכן", ומכאן הראיה שגם העניין השני שמצד הגברא
היינו העבודה "בכל כחו" היא עניין להלכה ולהנהגת כל
אדם.

(על פי לקו"ש חכ"ה ע' 139)

(57) כלשון הכתוב (דברים כד, יד) "לא תעשוק שכיר עני".
ובהווה הכתוב מדבר שהעניים והאביונים והגרים משכירין
עצמם" (רמב"ן שם). (58) לא ילין שכרו. (59) ברכת
הטוב והמטיב. (60) הפועל כלל (וכן הוא כולל את הברכה
השלישית בתוך השנייה) כדי שלא יבטל מלאכת בעל הבית
(ברכות טז. פרק ב מהלכות ברכות הלכה ב).

סליקו להו הלכות שכירות

15) מימרא של רב פפא, בבבא-מציעא צא. 16) משיכת הבהמה גומרת את הקנין לשאלה (ראה למעלה הלכות שכירות פ"ג ה"ב). 17) כרבא, שם צו: 18) בנקיטת חפץ של קדושה (ספר תורה, תפליין). 19) ולא מיעט במזונותיה. כאן שינה רבינו, וכתב: מחמת מלאכה ולא בשעת מלאכה, כי אין אפשרות להכיר את ההכחשה בשעת מלאכה.

22 ה. השואל פלי מחברו או בהמה סתם²⁰ - הרי
23 המשאל מחזירו²¹ בכל עת שירצה²². שאלו לזמן
24 קצוב - כיון שמשך זמן אין הפעלים יכולין
25 להחזירו²³ מתחת ידו עד סוף ימי השאלה. ואפלו
26 ית השואל - הרי הירשין משתמשין בשאלה עד
27 סוף הזמן²⁴. ודין הוא²⁵: הלוה קנה הגוף קנין
28 עולם בדימים שנתן, ומקבל מתנה קנה הגוף קנין
29 עולם ולא נתן פלוס; והשוכר קנה הגוף לפרותיו
30 עד זמן קצוב בדימים שנתן, והשואל קנה הגוף
31 לפרותיו עד זמן קצוב ולא נתן פלוס; כשם שהנותן
32 כפופר שאינו יכול לחזור בו לעולם²⁶, כך המשאל²⁷
33 כפופר²⁸ שאינו יכול לחזור בתוך הזמן. הניח להם
34 אביהם פרה שאולה ומתה - אין תיבין באנסיה²⁹.
35 חשבו שהיא של אביהם, טבחוה ואכלוה³⁰ -
36 משלמין דמי פשר בזול³¹. ואם הניח להם אביהם
37 נכסים³², ומתה או שטבחוה - משלמין את דמיה
38 מנכסיו³³.

20) בלי קביעת זמן החזרה. 21) יכול הוא לקחת בחזרה.
22) ולא אמרו (מכות ג): סתם הלוואה שלושים יום אלא
בהלוואת כסף, שניתנה להוצאה, אבל שאלה שהשואל צריך
להחזיר את הדבר ששאל, אין לה זמן כלל. וכן גם דעת
רש"י במס' שבת דף קמח. [ורבינו-תם (ב'תוספות' שם)
חולק ואומר שגם סתם שאלה היא שלושים יום, ומביא ראיה
ממה שאמרו (מנחות מד.) טלית שאולה - פטורה מן
הציצית כל שלושים יום. ראה ב'תוספות' שם ישוב שיטת
רש"י, וראה גם רא"ש מכות שם, והגהות מיימוניות כאן].
23) כרבי אלעזר (בבא-קמא עט.): "כדרך שתיקנו משיכה
בלקוחות, כך תיקנו משיכה בשומרים" (מגיד-משנה).
[ב'תוספות' שם ד"ה תיקנו, כתבו שרבי אלעזר מודה, שמן
התורה יכול המשאל לחזור בו, וחכמים תיקנו שהשואל
יקנה במשיכה, אולם דעת רבי אמי (בבא-מציעא עט.)
שקונה מן התורה, שאם לא כן, למה אמר (שם) שהמשאל
קרדום של הקדש מעל, וחבירו מותר לבקע בו לכתחילה
(מפני שיצא לחולין ע"י מעילה של המשאל)? הלא השואל
לא קנה את הקרדום, ואם כן לא עשה המשאל כלום. ויוצא
מזה שהחומרא שהטילו חכמים על המשאל, מביאה קולא
שמתירה לכל אדם ליהנות מהקרדום. ומאחר שרבינו פוסק
(בהלכות מעילה פ"ו ה"ד) כרבי אמי, ברור שאינו סובר
כרבי אלעזר. ע"פ סברת 'תוספות' זו, רצוי יותר להסמיך
דברי רבינו כאן על רב אמי ולא על רבי אלעזר].
24) כרבא, בכתובות לד: 25) יש ללמוד דין זה מסברא
הגיונית. 26) אף-על-פי שהמקבל לא נתן כל דבר תמורת

קלה יותר מחרישה. 6) בבא זו כוללת שני דינים: א.
השואל לא שינה את המלאכה שלצורכה שאל, והבהמה
מתה שלא בשעת מלאכה; ב. מתה בשעת מלאכה, אלא
שהשואל שינה, ובמקום לחרוש רכב או דש, ובכך השינוי
הוא לטובת הבהמה. הדין הראשון נתבאר בהערות להלכה
הקודמת ע"פ תשובת הריב"ש, ובדין שינוי ממלאכה חמורה
לקלה משמיענו רבינו רבותא, שאפילו אם מתה בשעת
המלאכה הקלה, ומתקבל על הדעת שאילו העסיקה בחמורה
בוודאי היתה מתה, אף-על-פי-כן אין דנים אותה כמתה
מחמת מלאכה וחייב לשלם, ומכל-שכן אם מתה שלא
בשעת רכיבה או דישא, שהרי במקרה כזה אפילו אם לא
שינה מחייבו רבינו, כמבואר למעלה (ע"פ הלחם-משנה,
ובזה מסולקת תמיהת הכסף-משנה). מקור דין שינוי -
בגמרא שם צו: 7) כל הדינים מאן עד סוף ההלכה -
מבוארים בגמרא שם. 8) בשעה שהוא רוכב עליה, אבל
אם מתה שלא בשעת רכיבה - חייב. 9) [בכל הדינים
שלמעלה, חילק רבינו בין בשעת מלאכה ללא בשעת
מלאכה, ולא הזכיר כלל "מחמת המלאכה". וכאן שינה
והוסיף המלים "מחמת הביקוע", ואולי התכוון בזה
לביאורו של הריב"ש שהבאנו למעלה].

1 ב. השואל בהמה¹⁰ מחברו ומתה, וטען השואל
2 שבשעת מלאכה מתה, אם היה המקום ששאלה
3 לילך בו מקום שבני אדם מצויין שם - יביא ראיה
4 שמתה או נאנסה בשעת מלאכה, ושלם שנה בה¹¹,
5 ויפטר; ואם לא הביא ראיה - משלם. שאלה ממנו
6 למלאת בה עפר שפחרכו, שאין העדים מצויין
7 שם, או ששאל ממנו דלי למלאת בו הבור בתוך
8 ביתו, ונקרע בבור: אם הביא ראיה - יפטר אף
9 משבועה; ואם לאו - ישבע השואל שבועת
10 השומרים שמתה בשעת מלאכה ויפטר. וכן כל
11 פיוצא בזה.

10) נתבאר למעלה בהלכות שכירות פ"ג ה"א. 11) ראה
לקמן פ"ד ה"א, ופ"ו ה"א בענין שבועה שלא שלח בה יד.
12) השואל פלי¹² מחברו ונשבר - שמיין לו¹³ פדרף
13 ששמיין בנזקין¹⁴: אומדין כמה היה שנה שלם,
14 וכמה הוא שנה עתה, ומחזיר לו הפלי או הפהמה
15 השבורה, ומשלם הפחת. וכן אם מתה הפהמה -
16 מחזיר הנבלה, ומשלם הפחת.

12) בבא-קמא יא. וב"מ צו: 13) אין מחייבים את השואל
לשלם כל דמי הכלי ויקח לעצמו את השברים, אלא אומדים
את הנזק כמו שמבאר רבינו בסמוך. 14) למדו חכמים
(בבא-קמא י:): מכמה פסוקים, שהמוזק משלם את ההפרש
שבין דמי הכלי השלם ובין שבריו.

17 ד. השואל בהמה¹⁵ - חייב במזונותיה משעה
18 שמשכה¹⁶ עד סוף ימי שאלתה. ואם פחש בשורה -
19 חייב לשלם מה שפחתה בדימה¹⁷. פחש בשורה
20 מחמת המלאכה - פטור; וישבע שבועת השומרים¹⁸
21 שפחתה מלאכה פחשה¹⁹.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ט"ז סיון - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בתרא (ט:): מכר לו "דיקלי" נותן לו שני דקלים (מגיד-משנה, וראה לחם-משנה). ונב'טור' שם כתב, שאפילו אמר כרמים סתם - עודר הוא כל הכרמים שלו (ראה 'דרכי משה' שם). ב'דרישה' שואל: למה בכרם סתם רשאי לעודר אפילו בכרם שאינו שלו, וכשאמר כרמים - עודר רק בשלו? ומבאר, שאין הדבר מתקבל על הדעת שהמשאל הסכים שיעודר כל הכרמים שבעולם, שאם כן לא יחזיר הקרדום לידו לעולם, מה-שאינ-כן בכרם אחד. וכן כתב ב'נמוקי יוסף' בבא-מציעא שם. (40) ואינו משלם לו היזקו. לשון הגמרא: "ומהדר ליה קתיה".

ח. השואל⁴¹ פלי מחברו להשתמש בו, ואמר לו: 13
השאלני דבר פלוני פטובהך. פלומר: אין אתה 14
משאל לי דבר זה פדרך כל המשאלין, אלא 15
כפי טובת לך ונדבותיך, שאינך מקפיד על הזמן 16
אם ארך. אם קנו⁴² מנד המשאל על זה - הרי 17
השואל משתמש בו לעולם, עד שיתבטל הפלי 18
מלעשות מלאכתו, ויחזיר שבריו או שיריו⁴³. ואין 19
השואל רשאי לחזר ולתקן הפלי או לעשותו פעם 20
אחרת. 21

(41) גמרא שם: "אמר רב נחמן, שואל אדם בטובו לעולם." ופירש שם הר"ף בשם גאון ז"ל: "ואמר לו בלשון הזה: השאלני בטובתך כלי זה להשתמש בו, ולא קבע זמן לחזירתו - ישתמש בו ואינו חייב להחזירו לבעליו". ורבינו קיבל פירושו (ורש"י מפרש "בטובו" = כל זמן שהכלי טוב). (42) גמרא שם. (43) אע"פ שאפשר לתקנם ולהמשיך להשתמש בכלים, כמבואר בסמוך.

ט. האומר לחברו⁴⁴: השאלני שקת⁴⁵ זו של מים, 22
ונהרסה⁴⁶ - אינו יכול להנותה⁴⁷. אמר לו: השאלני 23
שקת סתם, ונהרסה - יש לו להנותה. אמר לו: 24
השאלני מקום שקת⁴⁸, אם קנו⁴⁹ מנד המשאל - 25
הרי השואל בונה והולך בקרקע המשאל עד 26
שתבוא לידו שקת שאפשר להשקות ממנה בהמתו 27
או ארצו, כמו שהתנה עם המשאל. 28

(44) שם. (45) בגמרא: "גרותא". סתם גרותא האמורה בכל מקום פירושה "באר", וכאן המדובר בבאר בנויה באופן שמתאימה להשקות ממנה הבהמות והשדות. (46) ואינה ראויה להשקיה. (47) כמו בכלי, בסוף ההלכה הקודמת. (48) מקום לחפור בו באר ולבנותה, ולהכשירה להשקיה. (49) ואם לא קנו מידו יכול המשאל לחזור בו, שהרי אין כאן אלא דברים ללא כל קנין (רש"י שם). ב'נמוקי יוסף' מבאר בשם הריטב"א, שבגרותא סתם צריך גם כן קנין, כגון שטר או חזקה, ובלי קנין יכול המשאל לחזור בו, אבל אינו צריך קנין סודר, ובדין "מקום באר" צריך גם קנין סודר כדי להקנות לו את הזכות לחפור בו כמה פעמים, לפי שבחפירה ראשונה לא זכה בכל השדה (נמוקי יוסף' שם בשם הריטב"א), ונראה שגם רבינו התכוון לזה. [כאן, וכן בדין השאלני בטובתך (בהלכה הקודמת) מצריך רבינו קנין סודר ע"פ דברי הגמרא שם,

החפץ. (27) שנתן לזמן קצוב ללא תמורה. (28) שקיבל תמורה בעד זכות השימוש במשך זמן מסוים. סברתו זו משמשת הסבר לתקנת קנין משיכה (מגיד-משנה). (29) לפי שהם לא שאלו את הפרה ולא קיבלו עליהם אחריות אונסין, אבל חייבים בגניבה ואבידה כשוכר, שהרי הם רשאים להשתמש בה, ואפילו לא השתמשו בה יש להם טובת הנאה מזה, שהרשות בידם להשתמש בה (מגיד-משנה). המדובר כשלא ירשו כלום מאביהם. ואם ירשו - יבואר דינם בסמוך. (30) המשך דברי רבא, שם. (31) פחות שלישי משויו (בבא-בתרא קמו: וראה רבינו בפ"ו מהלכות זכיה ומתנה הכ"ג בשם הגאונים). (32) בגמרא שם כתוב "אחריות נכסים". פירוש, קרקעות, שהרי מדין הגמרא בעל החוב אינו גובה ממטלטלין של יתומים שהוריש להם אביהם, ורבינו שינה וכתב: נכסים, בהתאם לתקנת הגאונים (ראה הלכות מלוה ולוה פ"א הי"א) לגבות ממטלטלין של יתומים. (33) כל דמי הפרה, ולא דמי בשר בזול. רבינו מפרש מה שאמר שם: "הניח להם אחריות נכסים, חייבים לשלם". הכוונה גם למתה הבהמה, כלשון ראשון בדעת רבא שם. והרמב"ן והרשב"א השיגו על זה, ומוכיחים מסוגיית הגמרא שם שזה נאמר רק באכלוה, לומר לך שמשלמים כל דמי הפרה ולא דמי בשר בזול, אבל פטורים מאונסין, מפני שהחיוב בא בזמן שנאנסה, היינו אחר מיתת המוריש, ואינו חל על היורשים. ולא כדעת האומרים, שהחיוב חל משעה ששאל, ומשום כך יורשיו חייבים לשלם כשהשאיר נכסים (מגיד-משנה). ובכסף-משנה מבאר שיטת רבינו, שחיוב האונסין בכוח בא בשעה ששאל ונשתעבדו נכסיו, אלא שהחיוב למעשה בא כשמתה, ואז נתחייבו נכסיו בתוקף אותו השעבוד שחל בחיי המוריש, והוא מוסיף שלרבינו גירסא אחרת בגמרא שם, מזו שבספרים שלנו (ראה משנה-למלך).

1 ו. השואל פלי מחברו לעשות בו מלאכה פלונית³⁴
2 - אין המשאל יכול להחזירו מתחת ידו עד שיעשה
3 בו אותה מלאכה³⁵. וכן אם שאל ממנו בהמה לילך
4 בה למקום פלוני - אינו יכול להחזירה מיד השואל
5 עד שילך בה לשם ויחזור.

(34) והשואל משך את הכלי. (35) כמו בהשאלו לזמן קצוב.

6 ז. האומר לחברו³⁶: השאלני קרדם לעדר בו
7 הפרדס הזה - עודר בו אותו הפרדס בלבד, ואינו
8 רשאי לעדר בו פרדס אחר. אמר לו פרדס סתם -
9 עודר בו פרדס אחר אי זה שירצה³⁷. שאלו לעדר
10 בו פרדסים הרבה של³⁸ - עודר בו כל הפרדסים
11 של³⁹. ואפלו נשתת כל הפרזל בעדירה - מחזיר לו
12 הנצב של עין⁴⁰. וכן כל פיוצא בזה.

(36) בבא-מציעא קג. (37) משמע, אפילו פרדס שאינו שלו ('טור' חושן-משפט סימן שמא). (38) בגמרא שם כתוב: "פרדיסי". רבינו מנקד הסמ"ך בפתח, ובהתאם לכך כתב כאן "הרבה שלו" (ראה הערה הבאה). (39) אבל אם אמר סתם פרדסים, אינו עודר יותר משנים, כמו שאמרו בבבא-

ג. מְלַמֵּד תִּינוּקוֹת¹², וְהַנּוֹטֵעַ לִבְנֵי הַמְּדִינָה, וְהַמְקִיז
 לָהֶם אֶת הַדָּם, וְהַסּוֹפֵר שְׁלֵהֶן, כָּל אֶחָד מֵאֵלוֹ
 וְכַוִּיצָא בְהֵן, בַּיּוֹם שֶׁהוּא יוֹשֵׁב בּוֹ לְעִסְק בְּמִלְאֲכָתָן,
 אִם הַשְּׂאִיל אוֹ הַשְּׂכִיר לְאֶחָד מֵאֵלוֹ שֶׁהוּא עוֹסֵק
 בְּמִלְאֲכָתָם - הֲרִי זֶה שְׂמִירָה בְּבַעְלִים, וְאֶפְלוּ פָּשַׁע
 בָּהּ הַשּׁוֹמֵר - פְּטוּר¹³. אָבֵל הוּא שְׂשָׂאל אוֹ שְׂשׂוּכֵר
 מֵהֵן - חֵיב, שְׂאִינָן שְׂאִוְלִין לוֹ¹⁴.

(12 שם. 13) כלמעלה בראש הלכה א. (14) הם אינם עושים מלאכה בשבילו, אלא הוא בשבילם.

ד. הָרֵב¹⁵ שֶׁהוּא מְקַרֵּא בְּרִצּוֹנוֹ לְתַלְמִידִים בְּכָל עַת
 שְׂרִיצָה וְאִיזוֹ מִסְכָּתָא שְׂרִיצָה, וְהֵם הִיוּ קְבוּעִים¹⁶
 לְבֹא תְּמִיד, וְנִשְׁמַט לָהֶן מִמְּסַכָּתָא לְמִסְכָּתָא¹⁷ - הֲרִי
 הֵן שְׂאִוְלִין אֶצְלוֹ, וְאִין הוּא שְׂאִוֵל לָהֶם. וְכַיּוֹם
 הַפְּרָק¹⁸, שֶׁהַכֵּל בָּאִין לְשִׁמְעַ עֲנָן אוֹתוֹ מוֹעֵד - הֲרִי
 הוּא שְׂאִוֵל לָהֶם, וְהֵם אִינָן שְׂאִוְלִין לוֹ.

(15 שם. 16) מחויבים. (17) רשאי הוא להפסיק את הלימוד במסכתא זו ולעבור למסכתא אחרת. (18) בגמרא: "ביומי דכלה" ומפרש רבינו: בימים שלפני הרגל, שהחכם דורש בעניני הרגל ואינו יכול להפסיק ולעבור לענינים אחרים.

ה. הָאוּמֵר לְשִׁלּוּחוֹ: צָא וְהַשְּׂאִל עִם פְּרִתִי - אֵינָה
 שְׂאֵלָה בְּבַעְלִים¹⁹; שְׂנַאֲמֵר: אִם בְּעָלְיוֹ עֵמוֹ לֹא
 יִשְׁלַם - הַבְּעָלִים עֲצֻמוֹ, לֹא שְׁלִיחָה. אֲמַר לְעַבְדִּי
 הַכְּנַעֲנִי: צָא וְהַשְּׂאִל עִם פְּרִתִי - הֲרִי זֶה שְׂאֵלָה
 בְּבַעְלִים; שְׂיַד הָעֶבֶד כִּי רָבוּ. וְשְׂאֵל הָעֶבֶד עִמָּה
 שְׂלֵא מִדַּעַת רָבוּ - אֵינָה שְׂאֵלָה בְּבַעְלִים²⁰.

(19) בעיא בגמרא שם צו. ולא נפשטה בפירוש, והר"ף (שם) פשטה מזה שאמרו שם בסוף העמוד, שאם אמר לעבדו הכנעני צא והישאל עם פרתי - הרי זו שאילה בבעלים, מפני שיד עבד כיד רבו. משמע, שבשליח ישראל, שאין ידו כיד רבו, אין זה שאילה בבעלים, ורבינו קיבל דעתו. (20) שהעבד אינו יכול להשאל את עצמו לאחרים בלי הסכמת בעליו.

ו. הַשְּׂאֵל מִן הָאִשָּׁה²¹, וְנִשְׂאֵל לוֹ בַּעֲלָה - אֵינָה
 שְׂאֵלָה בְּבַעְלִים; שְׂקַנְנֵן פְּרוֹת - אֵינָה פְּקַנְנֵן הַגּוֹף²²,
 וְאִין לְבַעַל אֵלָא פְּרוֹת.

(21) שם אמרו, שדין זה תלוי במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש אם קנין פירות כקנין הגוף, שהרי הבעל זוכה בנכסי אשתו לאכול פירותיהם והגוף נשאר ברשותה, ופסק רבינו שאינה שאילה בבעלים. (22) כריש לקיש נגד דעת רבי יוחנן, מפני שרובא אמר שם: קרא ומתניתא מסייעי לריש לקיש (רדב"ז פ"ד מה' ביכורים ה'). ועוד, שאביי בגיטין מח: סובר כריש לקיש (ראה לחם-משנה).

ז. הַשְּׂאֵל מֵאִשְׁתּוֹ²³, או שְׂתַפִּין שְׂשָׂאלוּ זֶה מִזֶּה²⁴
 - הֲרִי זֶה שְׂאֵלָה בְּבַעְלִים²⁵. וְאִם אֲמַר הַשְּׂתַפִּין

ובכל עניני שאלה אחרים לא כתב "אם קנו", ומספיקה משיכה (ראה למעלה ה"ה). וברא"ש שם סי' לג, ושאל: לפי פירושו של הר"ף והרמב"ם, למה אין המשיכה מספיקה והצריכו קנין סודר, ועוד הקשה מה מועיל קנין סודר יותר מן המשיכה? הרא"ש מעדיף איפוא פירוש רש"י שם בדין "בטובו לעולם", היינו שהתכוון לומר, שאפילו אם החזיר את הכלי, יכול הוא לדרוש מהמשאל שיתננו לו שנית, ועל זה אמרו שצריך קנין סודר, לפי שתוקף קנין המשיכה פקע בשעה שהחזיר. ובדין גרגותא מפרש רש"י שצריך קנין, מפני שאין כאן משיכה אלא דברים בלבד ויכול לחזור בן.

י. הַשְּׂאֵל⁵⁰ פְּנֵדֵק מִחֶבְרוֹ: לְלִינָה - אִין פְּחוֹת מִיּוֹם אֶחָד; לְשִׁבְיָתָה⁵¹ - אִין פְּחוֹת מִשְׁנֵי יָמִים; לְנִשְׂוָאִים⁵² - אִין פְּחוֹת מִשְׁלָשִׁים יוֹם. שְׂאֵל חֲלוֹק מִחֶבְרוֹ לִילָף בּוֹ לְבֵית הָאָבֵל - פְּדִי שְׁלִיף וְיַחְזֹר⁵³; שְׂאֵלוֹ לְבֵית הַמְּשֻׁתָּה - כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם; שְׂאֵלוֹ לְעִשׂוֹת הַמְּשֻׁתָּה שְׁלוֹ - אִין פְּחוֹת מִשְׁבַּעַת יָמִים.

(50) תוספתא בבא-מציא פ"ח הי"א. (51) לשבת. (52) של השואל עצמו. (53) אין דרכם של בני אדם לשהות זמן רב בבית האבל.

פְּרָק שְׁנִי

(1) מבאר דין שאלה בבעלים או שכירות בבעלים.

א. הַשְּׂאֵל בְּבַעְלִים², אֶפְלוּ נִגְנַב אוֹ אָבֵד בְּפִשְׁעֵה - פְּטוּר³; שְׂנַאֲמֵר: אִם בְּעָלְיוֹ עֵמוֹ לֹא יִשְׁלַם. וּבִלְבָד שְׂשָׂאל הַבְּעָלִים תַּחֲלָה עִם הַחֶפֶץ⁴, כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוּ⁵. וְאֶחָד הַשְּׂאֵל⁶ אֶת הַבְּעָלִים אוֹ שְׂשׂוּכָן, וְאֶחָד הַשְּׂאֵל אֶת הַבְּעָלִים לְאוֹתָהּ הַמְּלָאכָה אוֹ שְׂשָׂאֲלָן וְשְׂכָן לְמִלְאכָה אַחֲרָת אוֹ לְשׁוֹם דְּבַר בְּעוֹלָם. אֶפְלוּ אֲמַר לְחֶבְרוֹ: הַשְּׂקִנִי מִיָּם⁷, וְשָׂאל מִמֶּנּוּ בְּהִמְתּוֹ, וְהַשְּׂקִיחַ וְנָתַן לוֹ אֶת הַבְּהִמָּה - הֲרִי זֶה שְׂאֵלָה בְּבַעְלִים, וּפְטוּר. מִשֵּׁן אֶת הַבְּהִמָּה בַּתַּחֲלָה וְאַחֲרַי כֶּף הַשְּׂקִיחַ - אֵינָה שְׂאֵלָה בְּבַעְלִים. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

(2) ששאל או שכר גם את בעל החפץ עצמו. (3) מחלוקת רבי אחא ורבינא בבבא-מציא צה. ופסק להקל על השואל, שאין מוציאים ממון מספק. (4) אבל אם שאל תחילה את החפץ ואחרי-כך את הבעלים - אין זה שאילה בבעלים והייב באונסין אפילו אם לא פשע (שם צז). (5) בהלכות שכירות פ"א ה"ג. (6) משנה, שם צד. (7) מימרא של רבא, שם צז. (כפ"א מהלכות שכירות נחבארו בפרוטרוט כמה דינים שנכפלו כאן בהלכות שאלה ופקדון - ראה שם).

ב. הַשְּׂאֵל⁸ בְּהִמְתּוֹ אוֹ הַשְּׂכִירָה לְמִשׁוּי, וְיִצָּא עִמָּה לְסַעֲדָה⁹ עִם הַשְּׂאֵל אוֹ הַשּׁוּכֵר וְלִטְעֵן עִמּוֹ בְּמִשְׁאוֹ - הֲרִי זֶה שְׂמִירָה בְּבַעְלִים¹⁰. וְאִם יִצָּא לְבַקֵּר הַמִּשְׁאוּי בְּלָבֵד וְלִרְאוֹת שְׂלֵא יִטְעֵנוּ עָלֶיהָ יָתֵר מִן הָרְאוּי - אֵינָה שְׂמִירָה בְּבַעְלִים¹¹.

(8) מעשה שהיה (שם). (9) לסייע. (10) שהרי הוא עושה מלאכה בשביל השואל. (11) לפי שאינו עושה דבר לטובת השואל אלא לטובת בהמתו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ט"ז סיון - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קכו

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מפני שהוא קיבל הנאה שזה פרוטה, ובעייתו של רמי בר חמא נוגעת רק לחיוב אונסין כשואל. ומדבריו למד הש"ך (חושן-משפט סי' שמו ס"ק ו) ששומר שכר אינו חייב בגניבה ואבידה כשהנאתו פחותה משה פרוטה (ראה רא"ש ב"מ פ"ח סי' א, ופלפולא חריפתא שם).

- 12 י. שְׁאֵלָה³⁷ בְּבַעְלִים וּשְׂכָרָה³⁸ שְׁלֹא בְּבַעְלִים -
- 13 פְּטוּר³⁹; שֶׁהַשְּׂכִירֹת תְּלוּי בַשְּׂאֵלָה⁴⁰. אֲבָל אִם שְׂכָרָה
- 14 בְּבַעְלִים, וְחֹזֵר וּשְׂאֵלָה שְׁלֹא בְּבַעְלִים⁴¹; אוּ שְׂשֻׂאֵלָה
- 15 בְּבַעְלִים, וְחֹזֵר וּשְׂכָרָה שְׁלֹא בְּבַעְלִים, וְחֹזֵר וּשְׂאֵלָה
- 16 שְׁלֹא בְּבַעְלִים; אוּ שֶׁשְׂכָרָה בְּבַעְלִים, וְחֹזֵר וּשְׂאֵלָה
- 17 שְׁלֹא בְּבַעְלִים, וְחֹזֵר וּשְׂכָרָה שְׁלֹא בְּבַעְלִים - כָּל אֵלוּ
- 18 סָפֵק שְׂמִירָה בְּבַעְלִים הוּא⁴².

37 בעיא שם צח: (38) לפני שהחזירה למשאל - שכרה ממנו. (39) אפילו מגניבה ואבידה, כדין שוכר בבעלים (ראה למעלה ה"א). (40) לשון הגמרא: "שכירות בשאלה מישך שייכא". פירוש, כל חיובי שכירות ישנם גם בשאלה ואין השכירות מוסיפה דבר, ולפיכך יש לראות את השכירות כהמשך השאלה והרי היא היתה בבעלים. בגמרא לא נפשטה הבעיא בפירוש, אלא לפי שאמרו שם: "אם תימצילומר שכירות בשאלה מישך שייכא וכו'" פסק רבינו כך כדרכו בכל מקום לפסוק כאם תימצילומר. (41) בגמרות שבידינו, כתוב גם כאן (לפני הבעיא השלישית) "אם תימצילומר", אולם הגירסא אינה ברורה (ראה רש"י ו'תוספות' שם), ולפיכך לא סמך רבינו על גירסא מפוקפקת, ודן את הבעיא כאילו לא נפשטה. וצדדי הבעיא הם: אפשר לומר, הרי השאלה מוסיפה על השכירות חיוב אונסין, ולכן אין לראות בה המשך השכירות שהיתה בבעלים, ומאידך אפשר לומר, הרי חיובי השכירות (גניבה ואבידה) כלולים בשאלה, ו"כיון דשייכא במקצת, כמאן (כמו) דשייכא בכולה דמי" (לשון הגמרא). בשני הדינים האחרונים הבעיא (שם) היא, אם ההפסק מבטל לגמרי את הפעולה הראשונה או חזרה למקומה, ומכיוון שזו היתה בבעלים דינה כשאלה בבעלים (ע"פ פירוש רש"י שם). בגמרות שבדפוסים שלנו כתוב: "וחזר ושאלה", וכן "וחזר ושכרה" בלי הסיוס שלא בבעלים, אולם רבינו (וכן רש"י) גורסים כמו שכתוב כאן. (42) בעיות אלו נשאר בגמרא בתיקו. [ברא"ש בבא-קמא יח: כתב, שבעיא שאמרו עליה בגמרא "תיקו" - אפילו אם תפס מוציאם מידו. וראה ש"ך (שם) ס"ק י].

- 19 יא. אִשָּׁה שֶׁשְׂשֻׂאֵלָה וְאַחַר כֵּן נִשְׂאָת - הֲרִי הַבַּעַל
- 20 כְּלוֹקֵחַ מִמֶּנָּה⁴³, וְאֵינוּ לֹא שׁוֹמֵר שְׂכָרָה⁴⁴ וְלֹא שׁוֹאֵל.
- 21 לְפִיכָּךְ, אִם הֵייתָ דָּבָר הַשְּׂאֵלָה בְּהֵמָה, וְמֵתָה -
- 22 הַבַּעַל פְּטוּר, אֲף עַל פִּי שֶׁהוּא מְשַׁתְּמֵשׁ בָּהּ⁴⁵ כָּל יְמֵי
- 23 שְׂאֵלָתָה, אֲפֹלוּ פִּשְׁעֵי⁴⁶, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּלוֹקֵחַ; וְהָאִשָּׁה
- 24 חֵיבַת לְשֵׁלֶם כְּשֵׁהֵיחָה לָּהּ מִמוֹן. וְאִם הוֹדִיעָה אֶת
- 25 בַּעַלָּה שֶׁהִיא שְׂשֻׂאֵלָה - הֲרִי זֶה נִכְנָס תַּחְתֵּיהָ⁴⁷. כָּל
- 26 שְׂאֵמְרָנוּ שֶׁהִיא שְׂאֵלָה בְּבַעְלִים, כֵּן אִם הֵיחָ שׁוֹכֵר
- 27 אוּ נוֹשֵׂא שְׂכָר - הֲרִי הִיא שְׂכִירֹת בְּבַעְלִים וּפְטוּר;
- 28 וְכָל שְׂאֵינָה שְׂאֵלָה בְּבַעְלִים, כֵּן אֵינָה שְׂכִירֹת

- 1 לְחִבְרוֹ²⁶: הַשְּׂאֵלָנִי הַיּוֹם וְאַשְׂאִילְךָ לְמַחֵר - אֵינָה
- 2 שְׂאֵלָה בְּבַעְלִים.

(23 ב"מ צו: 24) אחד שאל מחבירו דבר אפילו שאינם שותפים בו (כסף-משנה). (25) האשה עוסקת תמיד במלאכתו של בעלה, וכן השותף שאל לחבירו בעסק השותפות (למעלה בה"ב למדנו, שאפילו שאל את הבעלים למלאכה אחרת - הרי זו שאלה בבעלים). (26) במגיד-משנה מפרש ב"בא זז, כשאינם שותפים - אלא שאלו זה מזה, שאם הוא שותף ממש הרי זו שאלה בבעלים אע"פ שלא אמר השאלני היום ואשאלך מחר. [פירוש זה דחוק מאוד, שהרי כתוב בפירוש: "אמר השותף לחבירו". ומהר"ם פדוואה (הובא בכ"מ שם) מפרש שמדובר בשותף, וכשאמר ואשאלך למחר - גילה דעתו שהיום לא יהיה עמו במלאכתו].

- 3 ח. שְׂאֵל²⁷ מִן הַשְּׂתַפְיָן²⁸ וְנִשְׂאָל לוֹ אֶחָד מֵהֶן, וְכֵן
- 4 הַשְּׂתַפְיָן²⁹ שֶׁשְׂאֵלוּ וְנִשְׂאָל לְאֶחָד מֵהֶן - הֲרִי זֶה
- 5 סָפֵק³⁰ אִם הִיא שְׂאֵלָה בְּבַעְלִים אִם אֵינָה. לְפִיכָּךְ:
- 6 אִם מֵתָה - אֵינוּ מְשֻׁלֵּם, וְאִם תִּפְסוּ הַבַּעְלִים - אֵין
- 7 מוֹצִיאִין מִיָּדָם; פִּשְׁעֵי בָּהּ - הֲרִי זֶה מְשֻׁלֵּם³¹.

(27) כל הדינים שבהלכה זו, הם בעיות שלא נפשטו (שם). (28) דבר השייך לשותפות. (29) המשאל את החפץ, נשאל לאחד מן השותפים. (30) רבינו דן כל בעיא שלא נפשטה - כספק, ולפיכך אין מוציאם מיד המוחזק. (31) בדין פשיעה בבעלים, נחלקו רב אחא ורבינא (בבא-מציעא זה). ולא נפסקה הלכה שם, ולכן פסק רבינו לקולא לנתבע כדרכו (וכן דרכו של הרי"ף), אולם כאן ניתוסף עוד גורם לטובת הנתבע: שמה אין כאן שאלה בבעלים כלל, ולפיכך פסק לטובת התובע.

- 8 ט. הַשְּׂאֵל³² אֶת הַבְּהֵמָה³³ בְּבַעְלִים לְרִבְעָה, אוּ
- 9 לְהִרְאוֹת בָּהּ³⁴, אוּ לַעֲשׂוֹת בָּהּ פְּחוֹת מִשְׁנֵה פְּרוּטָה³⁵,
- 10 אוּ שֶׁשְׂשֻׂאֵל שְׁתֵּי פְּרוֹת לַעֲשׂוֹת בְּהֵן שְׁנֵה פְּרוּטָה -
- 11 הֲרִי כָּל אֵלוּ סָפֵק שְׂאֵלָה בְּבַעְלִים³⁶.

(32) כל הדינים שבהלכה זו, בעיות הן שלא נפשטו בגמרא שם, ומפרש רבינו שכולן נשאלו לענין שאלה בבעלים (לרש"י שם דרך אחרת בזה - מגיד-משנה). (33) שם, בעיות שלא נפשטו. (34) כגון ששאל סוס או פרד העומדים לרכיבה כדי שיתראה כעשיר. (35) בכל אחת חצי פרוטה. (36) ודינם כמו בהלכה הקודמת. בגמרא שם, שאל רמי בר חמא סתם "מהו", ולא הזכיר כלל "בעלים", ופירש רש"י שבכל ארבע הבעיות שאל, אם יש כאן דין שאלה וחיוב באונסין או מקרים כאלה לא נכללו במה שכתבה תורה (שמות כב, יג) "וכי ישאל . . . שלם ישלם", אולם מלשונו של רבינו כאן משמע שהוא מפרש את הבעיות האלו לענין שאלה בבעלים. ולא מצאו נושאי-כליו הסבר מתקבל על הדעת, למה אין אלו שאלה בבעלים (ראה מגיד-משנה ולחם-משנה). [וכתב ה'טור' בשם הרמ"ה, שהשואל שתי פרות לעשות בהן - בכל אחת מהן - פחות משהו פרוטה, חייב בגניבה ואבידה כשומר שכר,

עברי ובין כנעני. (5) השואל עשה אותו שליח לקבל את הפרה מיד המשאיל, ולא אמר למשאיל: שלח לי ביד פלוני. (6) רבינו אינו מחלק כאן בין עשאו שליח בעדים לעשאו שלא בעדים וגם כתב סתם: "שלוחו של שואל" ומשמע אפילו שליח ממש וזה נגד דעת רב חסדא (בבא קמא קד.) שהמדובר במשנה בשכירו ולקטיו (באדם המושכר לו או לוקט אצלו שיבולים בקביעות) ואין עדים שעשאו שליח לדבר זה. ופליאה היא, שהרי בהלכות גזילה פרק ז הלכה י פסק כרב חסדא. אולם מצאנו בכמה מקומות שרבינו מביא לשון המשנה ככתבה וסומך על הביאורים שנאמרו בגמרא ונראה שגם כאן נהג כך. (7) מכיוון שאמר למשאיל: "שלח" עשה יד השליח כידו ממש. (8) במשנה נאמר סתם: שלחה לי ביד וכו' עבדך וכו' חייב ולא חילקו בין עבד עברי לעבד כנעני, אלא בגמרא שם (צט.) מפרש שמואל מה ששינוי "שלחה לי ביד עבדך חייב" היינו בעבד עברי שאין גופו קנוי לבעליו, אבל בעבד כנעני פטור מפני שלא יצאה מרשותו. ראה הלכה הבאה.

ב. אָמַר לוֹ הַשּׁוֹאֵל: הַפִּיִּשָּׁה בְּמִקְלָ לְוִיָּהּ וְהִיא תְּבוּאָה
מֵאֵלֶיהָ, וְעָשָׂה הַמִּשְׁאֵל כָּךְ - אֵין הַשּׁוֹאֵל חַיב בָּהּ עַד
שֶׁתִּפְנֵס לְרִשּׁוֹתָּהּ,⁹ אָבָל מִתָּה בְּדֶרֶךְ - פְּטוּר. וְכֵן בְּשִׁעָה
שֶׁמִּחְזִירָהּ¹⁰ הַשּׁוֹאֵל לְבַעֲלֶיהָ,¹¹ אִם שְׁלַחָה בְּיַד אַחֵר,¹²
וּמִתָּה קִדְּם שֶׁתִּגְיַע לְרִשּׁוֹת הַמִּשְׁאֵל - הֲרִי זֶה חַיב,
שֶׁעֲדִין הִיא בְּאַחֲרֵי הַשּׁוֹאֵל. וְאִם שְׁלַחָה מִדַּעַת
הַמִּשְׁאֵל עַל יְדֵי אַחֵר, וּמִתָּה - פְּטוּר. שְׁלַחָה בְּיַד
עַבְדוֹ הַכְּנַעֲנִי, אִף עַל פִּי שֶׁאָמַר לוֹ הַמִּשְׁאֵל שְׁלַח,
אִם מִתָּה בְּדֶרֶךְ - חַיב; שֶׁיֵּד הָעֶבֶד כֵּד רְבוּ, וְעֲדִין לֹא
יֵצֵאת מִיַּד הַשּׁוֹאֵל. בְּמָה דְּבָרִים אָמְרוּם?¹²
בְּשֶׁחֲזִירָהּ בְּתוֹךְ יְמֵי שְׁאֵלְתָהּ; אָבָל אִם הִחְזִירָהּ אַחֵר
יְמֵי שְׁאֵלְתָהּ - הֲרִי זֶה פְּטוּר, אִם מִתָּה בְּדֶרֶךְ;¹³ שֶׁאֲחֵר
יְמֵי שְׁאֵלְתָהּ יֵצֵאת מִדִּין שְׁאֵלְתָהּ, וְהֲרִי הוּא פְּטוּר
שֶׁכָּרְךָ.¹⁴ לְפִיכָךְ, אִם נִשְׁבֵּית אוֹ מִתָּה אַחֲרֵי יְמֵי
שְׁאֵלְתָהּ¹⁵ - פְּטוּר.¹⁶ וְכֵן כָּל פְּיוֹצָא בְּזֶה.

(9) בגמרא שם אמר רב, שהמשנה האומרת, "ביד עבדך חייב" התכוונה גם לעבד כנעני וכגון שאמר שהעבד יכישו במקל ותלך מאליה, ושמואל מעמידה בעבד עברי בלבד, ולמד רבינו מזה, ששמואל חולק על רב בדין הכישה במקל, ולפיכך לא מצא אפשרות להעמיד את המשנה בעבד כנעני, ובהתאם לכלל שבידינו: הלכה כשמואל בידי ממונות - פסק כמותו (מגיד משנה). (10) משנה שם צח: (11) הרי היא ברשות השואל כל זמן שלא הגיעה ליד המשאיל או ליד אדם שהמשאיל הסכים מראש לשלוח על ידו. (12) שהפרה נשאת ברשותו של השואל לענין חיוב אונסים כל זמן שלא הגיעה לרשות המשאיל (רש"י שם). (13) מימרא של רב חסדא שם פא. (14) אמימר שם, והוא מנמק: מכיוון שהשואל נהנה מן הפרה בימי שאלתה תיקנו שיהא חייב בגניבה ואבידה גם אחר שכלו ימי השאלה (סמ"ע חושן משפט סימן שמ סעיף קטן יב). (15) אפילו נמצאת עדיין בבית השואל. (16) מאונסין. מלמדנו רבינו שאין כל הבלד בין החזירה וטרם הגיעה לרשות המשאיל

1 בְּבַעֲלֵים; וְכֵן שְׁהוּא סָפֵק בְּשְׁאֵלְתָהּ, כָּךְ הוּא סָפֵק
2 בְּשִׁכְרֵרוֹת.

(43) מפני שנכסיה קנויים לבעלה. (44) להתחייב בגניבה ואבידה. (45) בדומה למה שאמרנו למעלה בפ"א ה"ה גבי יורשים שהזכויות עברו אליהם, אבל החיובים לא קיבלו עליהם. (46) שאפילו כשומר חנם אינו (ב'תוספות' שם ד"ה בעל, כתבו בשם ר"י, שדינו כשומר חנם וחייב בפשיעה. ראה הערה הבאה). (47) ועברו עליו כל החיובים המוטלים על האשה, ואפילו לא קיבלם עליהם בפירושו. ואין זה דומה ליורשים שאמרנו למעלה (שם) שאינם חייבים באונסין, כי ירושה באה ממילא, אבל לוקח (הבעל) אין כוחו יפה יותר מכוח המוכר (האשה) - מגיד-משנה. [סברא זו קלושה קצת, והמגיד-משנה עצמו מפקפק בה. ויותר מסתבר מה שכתב בלשון "אולי". היינו, שרבינו חולק גם ביורשים, וסובר שאם השתמשו בה חייבים באונסין, בניגוד לדעת הרשב"א. ראה מה שכתבנו שם. במגיד-משנה שם כתב שהיורשים דינם כשומר שכר, מפני ההנאה, שמשתמשים בפרה או שאפשר להם להשתמש בה. ולמה הבעל פטור לגמרי אף-על-פי שכוחו גרוע מכוחם של יורשים? שם המדובר כשידעו היורשים שהפרה שאלה, שהרי בבא שניה מתחילה: "חשבו שהיא של אביהם", מכלל שעד כאן דיברנו בידעו שהיא שאלה (ראה לחם-משנה). והראב"ד כאן משיג על דעת רבינו, וכותב: "והוא שקיבל אותה על עצמו בשאלה". אבל כשהודיעה לו ולא קיבל על עצמו בשאלה - לא נכנס תחתיה, ולפי דעתו אין הבלד בזה בין בעל ליורשים. ומסתבר שהראב"ד משווה לגמרי בעל ליורשים, וסובר כר"י שבעל חייב בפשיעה (ראה בהערה הקודמת)].

יום חמישי י"ז סיון ה'תשע"ט

פָּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) מבאר דין שואל פרה ושלחה לו המשאיל ביד עבדו, ודין שאלה חצי היום ושכרה חצי היום, ודין שאל אחת ושכר אחת, זה אומר שאלה מתה וזה אומר שכורה מתה.

3 א. הַשּׁוֹאֵל² אֶת הַפְּרָה מִחֲבָרוֹ, וְשִׁלְחָה לוֹ הַמִּשְׁאֵל
4 בְּיַד בְּנוֹ³ אוֹ בְּיַד שְׁלוּחֹוֹ אוֹ בְּיַד עַבְדּוֹ,⁴ אָפְלוֹ שְׁלַחָה
5 לוֹ בְּיַד בְּנוֹ אוֹ בְּיַד עַבְדּוֹ אוֹ בְּיַד שְׁלוּחֹוֹ שֶׁל שּׁוֹאֵל,⁵
6 וּמִתָּה קִדְּם שֶׁתִּפְנֵס לְרִשּׁוֹת הַשּׁוֹאֵל - הֲרִי זֶה פְּטוּר.⁶
7 וְאִם אָמַר לוֹ הַשּׁוֹאֵל: שְׁלַחָה לִי בְּיַד בְּנִי, בְּיַד עַבְדִּי,
8 בְּיַד שְׁלוּחִי, אוֹ בְּיַד עַבְדְּךָ הָעֶבְרִי אוֹ בְּיַד שְׁלוּחְךָ,
9 אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ הַמִּשְׁאֵל: הֲרִינִי מְשִׁלְחָה בְּיַד בְּנִי,
10 בְּיַד עַבְדְּךָ, בְּיַד שְׁלוּחְךָ, בְּיַד בְּנִי, בְּיַד עַבְדִּי הָעֶבְרִי,
11 בְּיַד שְׁלוּחִי, וְאָמַר לוֹ הַשּׁוֹאֵל: שְׁלַח, וְשִׁלְחָה, וּמִתָּה
12 בְּדֶרֶךְ - הֲרִי זֶה חַיב.⁷ שְׁלַחָה לוֹ הַמִּשְׁאֵל בְּיַד עַבְדּוֹ
13 הַכְּנַעֲנִי, אִף עַל פִּי שֶׁאָמַר לוֹ הַשּׁוֹאֵל שְׁלַח, וּמִתָּה
14 - פְּטוּר;⁸ מִפְּנֵי שֶׁיֵּדוֹ כֵּד רְבוּ, וְעֲדִין לֹא יֵצֵאת
15 מִרְשּׁוֹת הַמִּשְׁאֵל.

(2) משנה בבא מציעא צח: (3) של המשאיל. (4) בין עבד

16 היום בפשירותו, המשאיל²³ אומר: בזמן השאלה
17 מתו, והלה אומר: אחת מתה²⁴ בזמן השאלה²⁵,
18 והאחרת איני יודע²⁶ - מתוך שאינו יכול לשבע²⁷
19 ישלם השתים. וכך²⁸ אם מסר לו שלש פרות, שתים
20 שאולות ואחת שכורה, המשאיל אומר: שתים
21 השאולות הן שמתו, והשואל אומר: אחת השאולה
22 מתה ודאי, אבל השניה שמתה איני יודע אם
23 השאולה האחרת או השכורה - מתוך שאינו יכול
24 לשבע, שהרי אומר איני יודע, ישלם השתים.
25 ובהלכות טוען ונטען יתבאר דין זה וכיצא בו מכל
26 הטוענין שאינן יכולים להשבע, וכיצד משלמין,
27 ימאי זה טעם הם משלמים.

(23 שם צד. 24) שלא מחמת מלאכה. (25) ועליו לשלם
דמיה. (26) הרי זה כיון תבעו מאה והוא מודה שחייב
חמישים שהטילה עליו התורה שבועת מודה במקצת.
(27) שאינו חייב, שהרי אינו יודע. ולמה בשואל פרה אחת
(בהלכה הקודמת) וטוען איני יודע אין מטילים עליו שבועת
השומרים, שמתה כדרכה ולא פשע בה ועל ידי גלגול
יחוייב לישבע ששכורה מתה ומתוך שאינו יכול להישבע -
ישלם? מפני ששבועת שלא פשע היא על טענת שמא אין
כוחה יפה לחייבו ממון על ידי גלגול (מגיד משנה). [בש"ך
שם מפרש שהמדובר, כשיש עדים שמתה כדרכה או
שהמשאיל מאמין לו, והבית יוסף שם כותב ששבועת היסת
של השואל האומר איני יודע היא מטעם גלגול ולא ביאר
למה אין מגלגלים שבועת התורה ואומרים מתוך וכו'. ראה
שולחן ערוך שם, סמ"ע וש"ך שהאריכו לברר סוגייה זו].
(28) גמרא שם.

פרק רביעי

(1) מבאר דיני שומר חנם ודין שמירת הפיקדון, כיצד ישמור
אותו, ודין שומר שמסר לאשתו ובניו.

28 א. המפקיד אצל חברו בחנם², ונגנב או אבד - הרי
29 זה נשבע³ ונפטר; שנאמר: ונגנב מבית האיש וגו',
30 ונקרב בעל הבית אל האלהים⁴ אם לא שלח ידו
31 במלאכת רעהו⁵. ומגלגלין עליו בתוך השבועה⁶:
32 שלא פשע, אלא שמר כדרך השומרין, ולא שלח
33 בו יד ואחר נגנב; שאם נגנב אחר ששלח יד
34 בפקדון - חייב באחריותו⁷.

(2) אינו מקבל כלום בעד שמירתו. (3) שנגנבה או נאבדה.
בבא-קמא קז: אמרו שמשביעים אותו שלוש שבועות:
שלא פשעתי (שמרתי כראוי), שלא שלחתי בה יד (שלא
השתמשתי בפקדון לטובת עצמי) ושאינה ברשותי. ושיטת
רבינו שעיך השבועה שנאמרה בתורה היא, שאינה ברשותו
אלא נגנבה או נאבדה - כטענתו. (4) והכוונה שיקרב
לבית-דין להישבע (בבא-קמא סג:) (5) מפרש רבינו:
אימתי נשבע שנגנבה ונפטר - "אם לא שלח ידו במלאכת
רעהו", אבל אם שלח בה יד - חייב אפילו נגנבה או נאבדה.
(6) כשהוא נשבע שנגנבה, כוללים בה גם שתי השבועות

ובין לא עשה שום פעולה של החזרה. וכן נפסקה הלכה
בשולחן ערוך חושן משפט סימן שמ, ח ראה בית יוסף
(שם).

1 ג. השואל פרה מחברו¹⁷, שאלה חצי היום ושכרה
2 חצי היום, שאלה היום ושכרה למחר, שאל אחת
3 ושכר אחת ומתה אחת מהן, המשאיל אומר:
4 שאולה מתה¹⁸, ביום שהיתה שאולה מתה¹⁹,
5 בשעה²⁰ שהיתה שאולה מתה, והשומר אומר: איני
6 יודע, או שאמר השואל: שכורה מתה, ביום
7 שהיתה שכורה מתה, בשעה שהיתה שכורה מתה,
8 המשאיל אומר: איני יודע, או שאמר זה: איני
9 יודע, וזה אומר: איני יודע - המוציא מחברו עליו
10 הראיה. לא היתה שם ראיה - ישבע השוכר על
11 השכורה שמתה, או שאינו יודע, ויפטר²¹. זה אומר
12 שאולה, וזה אומר שכורה - ישבע השומר על
13 השכורה שמתה כדרך²² כמו שטען, ויגלגל עליו
14 שהשכורה היא שמתה.

(17) משנה שם צז: כפי שנתבארה בגמרא שם צח. (18) זה
נמשך לדין שאל אחת ושכר אחת. (19) שייך לדין שאלה
היום ושכרה למחר. (20) שייך לשאלה חצי יום ולשכרה
חצי יום. (21) רבינו אינו מחלק בין משאיל טוען ברי
לטוען שמא ובשניהם אמר יישבע השוכר ויפטר. ובנימוקי
יוסף בסוגייה שלנו מקשה למה הוא פטור כשטוען איני
יודע? הלא הוא מודה ששאל את הפרה ונתחייב אז באונסין
לפי שיטת רבינו למעלה (פרק א הלכה ו) שהלכה כלשון
ראשון של רבא, אלא שאינו יודע אם מתה בזמן שהייתה
שאלה או אחר שעבר זמן זה, ואם כן הרי זה כאומר לוויית
ואיני יודע אם פרעתי, שהוא חייב (ראה פרק א מהלכות
טוען ונטען הלכה ט) ובושיטה מקובצת בסוגייה שלנו
מתרץ בשם הריטב"א, שאפילו לדעת האומר שבשעת
משיכת הפרה נתחייב באונסין אין זה חיוב גמור, שהרי
הפרה עודה בריאה ושלמה, אלא הכוונה לשעבוד נכסיו
של השואל ואם יארע אונס יגבה המשאיל בתוקף אותו
השעבוד את הנכסים אפילו ימכרם בינתיים, ולפיכך
כשהשואל טוען איני יודע אם מתה כשהייתה שאלה - הרי
זה כאומר איני יודע אם נתחייבתי שהוא נשבע ונפטר
(רבינו שם הלכה ח. ראה מה שכתבנו למעלה בפרק א
הלכה ה בשם הכסף משנה וראה לחם משנה כאן). ושבועה
זו היא שבועת היסת מתקנת רב נחמן, אבל מדין המשנה
פטור גם משבועה (כסף משנה). ומה שפסק רבינו בהלכות
טוען ונטען שם, שאין נשבעים אפילו היסת על טענת שמא
היינו בהלוואה, שעל התובע לידע אם הלווה או לא, אבל
המשאיל שלא היה נוכח בזמן האונס אינו יכול לדעת אם
זה אירע בתקופת השאלה או לא וטענת שמא שלו מבוססת
ולפיכך על השואל להישבע (לחם משנה). (22) ולא פשע
בה, וגם לא נגנבה או אבדה, שהרי השוכר חייב בכל אלה
האירועים (ראה ש"ך חושן משפט סימן שדמ סעיף קטן ג-ד
וראה כאן הלכה ד).

15 ד. השאילו שתי פרות, חצי היום בשאלה וחצי

קל שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ז סיון - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

27 שְׁמִשְׂאוֹ קָל וְאִין הַקָּרְקַע מְאֲבֶדֶת אוֹתוֹ²⁴ בְּמִהְרָה,
28 כְּגוֹן לְשׁוֹנוֹת²⁵ שֶׁל כֶּסֶף, וְאִין צָרִיף לֹמֵר לְשׁוֹנוֹת²⁶
29 שֶׁל זָהָב וְאֶבְנִים טוֹבוֹת, שְׁאִין לָהֶם שְׁמִירָה אֲלָא
30 בְּקָרְקַע. וְלִזְהָ דְעֵתִי נוֹטָה²⁷.

~ נקודות משיחות קודש ~

"הכספים והדינרים אין להם שמירה אלא בקרקע".

ובפנימיות העניינים "קרקע" מורה על ביטול כמ"ש "ונפשי כעפר לכל תהיה", וההוראה היא שאם רצונו של אדם להיות עשיר, עליו לחיות בביטול ומתוך הכרה שהכל מאתו ית' ולא ש"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", היינו בזכות היותו ממוחל ומוצחל בעסקים וכו'.

ומוסיף הרמב"ם (ענין שאינו מופיע בגמרא) "ויתן עליו טפח עפר" היינו שלא די בכך שישנה תנועה של ביטול אלא שצריך לכסות את הכספים ב"טפח עפר" להורות שזהו עניין עיקרי בכל עיני העולם.

עצה זו נאמרת לכל-לראש לעשירות בתורה, כמו שנאמר "ונפשי כעפר לכל תהיה" שהוא תנאי ל"פתח לבי בתורתך" ומשם תושפע לו גם עשירות בפועל.

(נל פי י"ן מלכות ספר משפטים סימן ו)

17 מטבעות של כסף (דין גושי כסף, יבוארו למטה).
18 דינרי זהב. 19 כשמואל, שם. בספרים שלפנינו, כתוב שם: "והאינדא דשכיחי גשושאי (בזמנינו ששכיחים גנבים התוחבים שפודים בקרקע כדי לגשש את הטמון בו) אין להן שמירה אלא בשמי קורה". אולם הרי"ף השמיט פיסקא זו (אפשר שלא נמצאה בספרים שבידו), ופסק כשמואל, ורבינו הולך בשיטתו, כדרכו. בגמרא שם אמרו שצריך לכסות בעובי טפח, ומפרש הרי"ף שהמדובר בטומן בקרקע וצריך להעמיק טפח, וכן כותב רבינו כאן. וה'טור' כותב, שהדברים אמורים גם בכותל, היינו, שצריך להעמיק טפח בעובי הכותל (לחם-משנה). 20 בגמרא שם, אמר רבא: ומודה שמואל בכותל. 21 בגמרא: "בטפח הסמוך לקרקע או בטפח הסמוך לשמי קורה", וכן כתב גם הרי"ף. ולא נתבאר למה השמיט רבינו את הפיסקא הראשונה. בלחם-משנה מתרץ, שרבינו מסתמך על מה שאמר "אבל לא באמצע הכותל", וקשה מאוד לקבל ישוב דחוק זה, שאם לכך התכוון - היה לו להשמיט את הפיסקא השניה ולא את הראשונה. 22 מלשון "לחפור את הארץ" (יהושע ב, ג). פירוש, יבדקו היטב כגון ע"י דפיקות, ולקבוע אם יש שם מקומות חלולים מתאימים להטמנת חפצים יקרי ערך. 23 בסמוך לשמי קורה או לקרקע קשה לבדוק ולקבוע. 24 אינו מתקלקל מרטיבות הקרקע. 25 גושים מהתכים. דרכם היה להתיך את הכסף והזהב לגושים מארכים בתבנית לשון. 26 כספים טעונים שמירה יתירה, מפני שגנבים להוטים אחריהם ויטרחו הרבה ויטמנו נפשם כדי לגונבם, ולפי שאינם מתקלקלים בקרקע הצריכו להטמינם שם, אבל דברים שאין הגנבים להוטים כל-כך אחריהם ואין מעמידים עצמם בסכנה כדי לגונבם, מספיקה שמירה פחות יעילה (הגהות מיימוניות). וכן

האחרות, כמו שמבאר רבינו והולך. 7 בבא-מציעא מא: (ראה לקמן פ"ו ה"ג ובהערות שם).

1 ב. הואיל ופטר הכתוב את שומר הנס מן הגנבה,
2 קל וחומר מן האנסין הגדולים, כגון שבויה ושבויה
3 ומתה. והוא שלא שלח יד בפקדון; אבל שלח יד
4 בפקדון - חיב באנסיו⁸. כיצד דרף השומרים? הכל
5 לפי הפקדון⁹: יש פקדון, שדרף שמירתו להניחו
6 בבית שער¹⁰, כגון הקורות והאבנים; ויש פקדון,
7 שדרף שמירתו להניחו בחצר¹¹, כגון חבילות פשתן
8 הגדולות וכיוצא בהן; ויש פקדון, שדרף שמירתו
9 להניחו בבית, כגון שמלה וטלית; ויש פקדון,
10 שדרף שמירתו להניחו בתבה או במגדל¹² ונוצל
11 עליו, כגון בגדי משי וכלי כסף וכלי זהב וכיוצא
12 בהן.

8 מכיון ששלח בה יד שלא ברשות בעלים - נעשה גדול, שחייב גם באונסין (ב"מ שם). 9 שם מב. 10 שטח גדול שאינו מקורה אלא מוקף גדר ונכנסים לו דרך שער שבגדר. 11 שהיא מוקפת בתי מגורים, והדברים הנמצאים בו נשמרים יותר מבבית שער. 12 ארון גדול העומד בבית.

13 ג. השומר שהניח הפקדון במקום שאינו ראוי לו,
14 ונגנב משם או אבד, אפלו נאנס שם, כגון שנגפלה
15 דלקה ושרף כל הבית - הרי זה פושע וחייב
16 לשלם¹³. ואף על פי שהניח הפקדון עם שלו: אם
17 ראוי לשמירה¹⁴ - פטור, ואם אין המקום ראוי
18 לשמירה - חייב¹⁵; בשלש הוא רשאי¹⁶, ואינו רשאי
19 בשל אחרים.

13 שם מב: אמרו: והילכתא, תחילתו בפשיעה וסופו באונס - חייב. [בהלכות שכירות פ"ג ה"ו בדין "פשע בה ויצאה לאגס ומתה" נתבאר, שלא אמרו תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, אלא כשיש איזה קשר שהוא בין הפשיעה ובין האונס, ולולא מעשה הפשיעה לא אירע האונס, כגון כאן, שאם היה מניח הפקדון במקום אחר הראוי לשמירה לא היה נשרף, אבל כשאין כל קשר בין הפשיעה בשמירה ובין האונס, וגם שמירה יעילה לא היתה מצילה מן האונס - השומר פטור. הרי"ף בסוגיא שלנו מאריך בהבהרת סברא זו. ראה שם]. 14 לפי המבואר בהלכה הקודמת. 15 ירושלמי בבא-מציעא פ"ג ה"ח, מובא ברי"ף וברא"ש שם סימן כ. 16 להתרשל ולא לשמור כראוי.

20 ד. הפספים¹⁷ והדינרים¹⁸ - אין להם שמירה אלא
21 בקרקע¹⁹, ויתן עליהם טפח עפר. או יטמנם בכתל²⁰
22 בטפח הסמוך לקורה²¹; אבל לא באמצע הכתל,
23 שמא יחפורו²² הגנבים שם ויגנבו²³. אפלו נצל
24 עליהם פראוי בתבה, או החביא אותם במקום שאין
25 אדם מכירו ולא מרגיש בו - הרי זה פושע וחייב
26 לשלם. הורו מקצת המבינים, שהיה הדין לכל דבר

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ז סיון - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קלא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

13 מעשה³⁴ באחד, שהפקיד מעות אצל חברו, והניחם
14 במחיצה של קנים, והיו טמונים בעבי המחיצה,
15 ונגנבו משם; ואמרו חכמים: אף על פי שזו שמירה
16 מעלה לענין גנבה - אינה שמירה פראוי לענין
17 האש; ומאחר שלא טמנו בקרקע או בכתל בנין -
18 פושע הוא; וכל שתחלתו בפשיעה וסופו באנס -
19 חיב. וכן כל פיוצא בזה³⁵.

(31) משנה וגמרא שם. (32) במשנה אמרו: "צרון והפשילן
לאחוריו וכו' חייב", ובגמרא "מה הוה ליה למעבד" (מה
היה יכול עוד לעשות לשם שמירה)? ומתריצים שהיה לו
להחזיקם בידיו, כמו שנאמר (דברים יד, כה): "וצרת הכסף
בידך", וקשירה על הבטן לפניו יותר יעילה מבידו.
(33) המדובר במקרה שאילו היו הכספים בידו או קשורים
על בטנו - אפשר שהיה יכול להציל, אבל במקרה שגם
בשמירה מעולה זו אי אפשר היה לו להציל - פטור, כמו
שנתבאר למעלה בה"ג. (34) מובא בגמרא שם, והמסקנה:
והילכתא, תחילתו בפשיעה וסופו באונס - חיב. (35) בכל
מקרה, שלולא הפשיעה לא היה קורה האונס. רש"י שם
מפרש שהמדובר בשומר חנם, ודין גניבה אצלו כדין אונס,
לכן אמרו: וסופו באונס.

20 ז. המפקיד³⁶ אצל חברו, בין פלים בין מעות, ואמר
21 לו: תן לי פקדוני, ואמר לו השומר: איני יודע אנה
22 הנחתי פקדון זה, או באי זה מקום קברתי הפספים,
23 המתן לי עד שאבקש ואמצא ואחזיר לך - הרי זה
24 פושע, וחיב לשלם מיד.

(36) מעשה שהיה, ואמר רבא (שם) כל 'לא ידענא' פשיעותא
היא.

25 ח. כל המפקיד³⁷ אצל בעל הבית, בין פלים בין
26 מעות - על דעת אשתו ובניו³⁸ ובני ביתו³⁹ הגדולים
27 הוא מפקיד. אכל אם מסרן לבניו ובניו ביתו
28 הקטנים⁴⁰, או לעבדיו, בין גדולים בין קטנים, או
29 לאחד מקרוביו שאינן שרויין עמו בבית ואין
30 סומכין על שלהנו⁴¹, ואין צריך לומר אם מסרן
31 לאחר - הרי זה פושע, וחיב לשלם; אלא אם כן
32 הביא השומר השני ראיה שלא פשע⁴², כמו
33 שבארנו⁴³. מעשה באחד⁴⁴, שהפקיד מעות אצל
34 חברו⁴⁵, ונתנם השומר לאמו, והחביאה אותה⁴⁶ ולא
35 טמנה אותה⁴⁷, ונגנבו; ואמרו חכמים⁴⁸: אין השומר
36 חיב לשלם מפני שנתנם לאמו, שכל המפקיד - על
37 דעת בניו ובניו ביתו הוא מפקיד; ואף על פי שלא
38 אמר לה: פקדון הם - יש לו לטעון: כל שכן שהיא
39 נזהרת בהן, אם היתה סבורה שהן שלי⁴⁹; וכן אין
40 אמו חיבת לשלם, שהרי לא אמר לה שהן פקדון⁵⁰.
41 ואמרו חכמים: ישבע השומר שאותן המעות עצמן
42 הן שנתנו לאמו, ותשבע האם שהחביאה אותן
43 ונגנבו, ופטור שניהם⁵¹. וכן כל פיוצא בזה.

בדברים כבדים לא הטריחו חכמים את השומר להטמינם
בקרקע, אבל גושי כסף וזהב וכן אבנים טובות דומים
למטבעות מכל הבחינות הקובעות, ולפיכך טעונים שמירה
בקרקע. [ב'תוספות' שם ד"ה אמר, שאלו, מה דינו של
שומר שכר שהטמין בקרקע ונגנבו. יש מקום לצדד לחייבו
מפני שקיבל עליו אחריות גניבה ואבידה, ומאידך יש
להגדיר גניבה זו כאונס, כי אין שמירה מעולה יותר מזו,
ומה היה לו לעשות עוד. ולא אמרו הלכה ברורה ומוחלטת.
והרב המגיד כאן פסק בפשיטות ששומר שכר חייב, שצריך
להיות יושב ומשמר, ולא פטרתו תורה אלא באונס ממש.
וכן כתב רב אחאי בשאלתות פ' ויצא (הביאו הרא"ש כאן):
דבעי למיתב ולנטורי ביממא ובלייליא, שנאמר (בראשית
לא, מ) "הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה וכו'".
והרא"ש שם מביא מהירושלמי שבועות פ"ח, וז"ל (לפי
גירסתו): "רבי אבא בשם רבי יוחנן, נאמרה שמירה בשומר
חינם ונאמרה שמירה בשומר שכר, ולא דמיא שמירה
האמורה בשומר חינם לשמירה האמורה בשומר שכר.
דשמירה האמורה בש"ח כיון ששמר כל צרכו פטור,
ושמירה האמורה בש"ש אפילו הקיפהו בחומה של ברזל -
אין רואין אותו אם היה שם אם יכול להציל חיב ואם לאו
פטור, אלא אומרים אם היה שם היה יכול להציל". אולם
בספרים שלפנינו הגירסא: "אין משערין אותו אלא בגופו".
ולפי גירסא זו אין ראייתו חזקה כל כך, עי"ש. ובהגהות
מיימוניות שם כתב בשם 'ספר התרומות' שהוא פטור].
(27) גמרא שם.

1 ה. המפקיד²⁸ אצל חברו כספים ערב שפת בין
2 השמשות - אינו חיב לטרת ולקבר אותן עד מוצאי
3 שבת²⁹. ואם נתאחר למוצאי שבת פדי לקברן ולא
4 קברן, ונגנבו או נאנסו - חיב. ואם תלמיד חכם
5 הוא³⁰ - אינו חיב עד שישיטה אחר שיבדיל פדי
6 לקברן.

(28) ובמוצאי שבת מחוייב לקבורם מיד. (29) נוסחת
המגיד-משנה: תלמיד-חכם הוא המפקיד. (30) המפקיד
(ע"פ משנה-למלך). תלמידי חכמים חרדים לקיים מצוות
הבדלה על היין, והיין בימיהם ביוקר, ולפיכך רשאי הנפקד
לעכב הטמנת הכספים, שמא יצטרך המפקיד לקחת כסף
לקנות יין להבדלה (גמרא שם ע"פ פירוש רש"י), אבל
הנפקד עצמו מחוייב להבדיל מיד ולהטמין את הפקדון
(משנה-למלך), וכתב הרא"ש שם סי' כב, שזמנו עד אור
הבוקר. מובן שאם ידע הנפקד שהמפקיד כבר הבדיל, חייב
להטמינם מיד. [הראב"ד מפרש: אם הנפקד תלמיד-חכם,
ולא נתבאר לי מה ההבדל בין תלמיד-חכם ובין אדם פשוט,
ראה 'בית יוסף' סי' רצא].

7 ו. הפקיד³¹ אצל חברו כספים בדרך להוליכם
8 לביתו, או ששלח עמו מעות ממקום למקום -
9 צריכין שיהיו צרוימ ומנחמים בידו, או קשורים
10 פראוי על בטנו מפקד פניו, עד שיגיע לביתו
11 ויקברם פראוי. ואם לא קשרן בדרך הזאת, אפלו
12 נאנסו - חיב לשלם³², שהרי תחלתו בפשיעה³³.

קטן, ודין תבעוהו שניים, כל אחד אומר אני הוא בעל הפיקדון, ודין מפקיד פירות כמה חסרונות יוציא, ודין מחלוקת שיש בין המפקיד והנפקד כמה הפקיד.

16 א. מי שֶהִפְקִידוֹ אֶצְלוֹ² מְעוֹת שֶל עֲנִיִּים אוֹ שֶל
17 פְּדִיּוֹן שְׁבוּיִים³, וּפְשַׁע בְּהֵם וְנִגְבּוֹ - פְּטוּר; שֶׁנֶאֱמַר:
18 לְשֹׁמֵר - וְלֹא לְחֹלֵק לְעֲנִיִּים, וְהָרִי הוּא מְמוֹן שְׂאִין
19 לוֹ תוֹבְעִים⁴. אֶפְלוּ בָּאוּ עָלָיו גִּנְבִּים, וְקָדַם וְהִצִּיל
20 עַצְמוֹ בְּמִמּוֹן שְׁבוּיִים - פְּטוּר⁵; אֵינן לָךְ פְּדִיּוֹן
21 שְׁבוּיִים גְּדוֹל מְזֶה⁶. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׂאִין
22 זֶה הַמְמוֹן מִפְּקֵד לְעֲנִי מְקוֹם זֶה⁷ אוֹ לְשְׁבוּיִים אֵלּוּ;
23 אֲבָל אִם הָיָה לְעֲנִיִּים אֵלּוּ אוֹ לְשְׁבוּיִים אֵלּוּ, וְהָרִי
24 הוּא קָצוּץ לְהֵן⁸ - הָרִי זֶה הַמְמוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ תוֹבְעִין⁹,
25 וְיִשְׁלַם אִם פָּשַׁע, אוֹ יִשְׁבַּע שֶׁלֹּא פָּשַׁע, כְּדָרְךָ כָּל
26 הַשְּׂוֹמְרִים.

(2 בבא-קמא צג. 3) רבינו מדמה דין מעות פדיון שבוים - למעות של עניים. (4) ולמה מעות אלו אינן בכלל "לשומר"? מפני שנמסרו לידו כדי לחלקן לעניים, אין מי שיתבע את הנפקד, זה שמסר לו את המעות כבר הסתלק מהן, והעניים אינם יכולים לתבעו, שהרי יכול הוא לומר לתובעים: לעניים אחרים אתן (רש"י שם). [רש"י האריך קצת כדי לברר, שדרשה זו אינה הלכה למשה מסיני שאין צורך לנמקה, אלא מסקנא הגיונית של חז"ל, ממה שאמרה תורה "לשומר", וכל שמירה היא חובה כלפי מי שהוא כדי להחזיר הדבר בשלימותו. וכן משמע מלשונו של רבינו כאן, שכתב: "והרי הוא ממון שאין לו תובעים" כלומר, אין כאן שני נימוקים אלא ביאורה של הדרשה (ראה סמ"ע סימן שא ס"ק ט, שמעיר על אפשרות שישנם תובעים ואעפ"כ פטור מגזירת הכתוב)]. (5) שם קיז: מעשה שהיה, ופטרו רבה. (6) ולמה הוצרך לנימוק זה? הרי בלי זה פטור מפני שהוא ממון שאין לו תובעים, כאמור למעלה? ב'נימוקי יוסף' שם שאל כן על דברי רבה, והשיב בשם הרא"ש, שהמדובר כשנמסרו לידו לשמירה על-מנת שיחזירן לידי המפקד. אמנם מלשונו של רבינו כאן משמע, שהמדובר במסרו לחלק ולא להחזיר, ואף-על-פי-כן הביא נימוק זה להשמיענו, שאפילו בנמסרו לו על-מנת להחזירן ויש תובעים - פטור. ומה שכתב רבינו: "הרי זה הממון שיש לו תובעין" הכוונה למעות של עניים (על-פי הלחם-משנה). ולמה בשבוים ידועים חייב לשלם, ולא אמרו אין פדיון שבוים גדול מזה? מפני שבכסף המיועד לשבוי זה, אסור להשתמש לשבוי אחר ('בית יוסף' סי' רצא בשם הרשב"א). [ב'תוספות' שם ד"ה אין לך, כתבו שאם היה ביד הנפקד כסף משלו, ונתן לגנבים כסף השבוים - חייב לשלם. ורבינו סתם ולא גילה דעתו בזה]. (7) מיועד להם ע"י המנדבים או גבאי צדקה. (8) מיוחד רק להם ולא לאחרים (כסף-משנה). (9) היינו, העניים שבשבילים הופקדו, ולפיכך הן בכלל "לשומר". [במגיד-משנה מפרש ששני תנאים נאמרו: א. עניים ידועים. ב. סכום קצוב לכל אחד, וקשה להבין מה הכרחו לפירוש דחוק זה].

27 ב. המפקיד¹⁰ אֶצְלוֹ חֲבֵרוֹ מְמוֹן אוֹ פְּלִים חֲשׁוּבִין,

(37) מימרא של רבא, שם לו. (38) הוא מסכים מראש שהנפקד ימסור שמירתם לאשתו ולבניו. (39) רבינו מוסיף על דברי רבא גם "ובני ביתו", ולמד זה מהמעשה המובא למטה במסר לאמו. (40) משנה, שם מב. (41) אינם מקבלים מזונות בביתו. (42) ואם אינו מביא ראיה ברורה שלא פשע, אף-על-פי שהוא רוצה להישבע שלא פשע, יכול המפקד לטעון: לראשון אני מאמין בשבועה, ולשני אני מאמין. (43) בהלכות שכירות פ"א ה"ד. (44) גמרא, שם מב. (45) שומר חנינם. (46) בארגז. (47) בקרקע או בכותל. (48) רבא שם, ואין חולק עליו. (49) שהיא נזהרת שלא יפסיד בנה. (50) ומשום כך אין זה פשיעה. (51) ב'תוספות' שם ע"ב, ד"ה כל המפקד, כתבו בשם רבינו-תם, שמה שאמרו: "כל המפקד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד" היינו לענין שלא יוכל לטעון אינני מאמין לשבועתם, אבל אם פשעו ואין להם מה לשלם - מחוייב הנפקד לשלם. שאם לא תאמר כן, יכול כל שומר למסור הפקדון לאשתו, והיא תאכל דברים הראויים או תוציא הכספים ויפסיד המפקד. וכן פסקו הרא"ש וה'טור' בסימן רצא, אולם דעת רבינו אינו כן כמו שיתבאר בהלכה הבאה.

1 ט. מִפְּאֵן⁵² אֲתָה לְמֵד: שֶׁהַשְּׂוֹמֵר שֶׁמָּסַר הַפְּקֵדוֹן
2 לְאִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ, וְהוֹדִיעַן שֶׁהוּא פְּקֵדוֹן, וְלֹא שֶׁמָּרו
3 כְּדָרְךָ הַשְּׂוֹמְרִין - שֶׁהֵן חֲבִיבִין לְשֵׁלֶם לְבַעַל הַפְּקֵדוֹן,
4 וּבַעַל הַבַּיִת פְּטוּר⁵³; שֶׁכָּל הַמְּפָקֵד - עַל דַּעַת אִשְׁתּוֹ
5 וּבְנָיו הוּא מִפְּקֵד. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד⁵⁴ שֶׁהִפְקִיד כֶּשֶׁוֹת⁵⁵
6 אֶצְלוֹ אֶחָד, וְהָיָה לוֹ לְשׂוֹמֵר כֶּשֶׁוֹת אַחֶרֶת, וְאָמַר
7 לְשִׁמְשׁוֹ: מְזֶה הַכֶּשֶׁוֹת תִּשְׁלַח לְתוֹךְ הַשֶּׁכֶר, וְהִלֵּךְ
8 הַשֶּׁמֶשׁ וְהִשְׁלִיךְ מִכֶּשֶׁוֹת שֶׁל פְּקֵדוֹן; אָמְרוּ חֲכָמִים:
9 שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ פְּטוּר, שֶׁהָרִי לֹא אָמַר: מְזֶה הַשֶּׁלֶךְ וּמְזֶה
10 אֵל תִּשְׁלַךְ, וְדָמָה שֶׁהוּא מְרָאָה מְקוֹם⁵⁶ וְאִינוּ מִקְּפִיד
11 עַל זֶה; וְכֵן בַּעַל הַבַּיִת פְּטוּר, שֶׁהָרִי אָמַר לוֹ: מְזֶה
12 הַשֶּׁלֶךְ; וְאִינוּ מִשְׁלֵם אֶלָּא דָּמִי מֵהַ שֶׁנֶּהְיָה⁵⁷ בְּלִבְדוֹ.
13 לְפִיכָף, אִם נִעֲשֶׂה הַשֶּׁכֶר הַמְזִין⁵⁸ - פְּטוּר מִלְשֵׁלֶם.
14 וּבֵין כֶּף וּבֵין כֶּף - חֲבִיב הַשְּׂוֹמֵר שְׁבוּעָה שֶׁכָּף אָרַע.
15 וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

(52) מזה שאמרו שם: שהאם פטורה מפני שלא ידעה שהמעות הם פקדון. (53) אפילו אין להם ממה לשלם (מגיד-משנה, וראה רמ"א חושן-משפט סי' רצא סכ"ד). (54) שם עמוד ב. (55) מין צמח שנותנים לתוך שכר של שעורים להשביח טעמו. (56) מראה לו איפה מקומה של הכשות. (57) מהשבחת השכר - כרב עמרם, שם. (58) לא תסס השכר אלא החמיץ, ואם כן אין כל הנאה לבעל השכר [במסקנא שם אמרו, שאם הכשות של בעל השכר נמצא במקום קרוב למקום תעשיית השכר, ושל בעל הפקדון במקום רחוק, ושהה השליח זמן רב עד שהביא הכשות - חייב בעל השכר לשלם, שהרי היה לו להעלות על הדעת שמקום רחוק הביא].

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

(1) מבאר דין מציל עצמו בממון הפיקדון, ודין שניים שהפקידו זה מנה וזה מאתיים, או כלים אחד גדול ואחד

טוען ונטען ה"ט כתוב רבינו, שהתובע מחבירו מאה והנתבע אומר: חמשים אני יודע שלויתי ממך, וחמישים איני יודע - חייב לשלם מאה, ואין התובע צריך להישבע. ולמה כאן הצריכוהו שבועה? הרי הנפקד משיב לכל אחד: מאה אני יודע ומאה איני יודע? במגיד-משנה מבאר בשם הרשב"א שהנידון כאן אינו דומה לדין שבהלכות טוען ונטען. כאן הדבר ברור שביחד הפקידו רק שלוש מאות, אלא מפני שפשע הוא מפסיד ודאי, ולפיכך מחייבים את התובעים שבועה, אבל אם אין הדבר ברור שהוא מפסיד, אפשר שהוא חייב מאה, ולפיכך נוטל בלי שבועה. ונבש"ך חושן-משפט סימן עו ס"ק ד מפרש שאין זה דומה לטוען איני יודע, מפני שהוא טוען 'ברי' שלא לקח יותר משלוש מאות. וכל זה כשהמפקדים תובעים, אבל כשלא באו ותבעו, והנפקד עצמו בא לבית-דין ושואל מה לעשות, אומרים לו תן מנה לזה ומנה לזה והשאר יהא מונח, כמו בהפקידו בכרך אחד בבבא הבאה. זה מן הדין, ואם הנפקד רוצה לצאת גם ידי שמים, שלא יהיה בו שמץ עוון על שגרם הפסד לאחד מהם - עליו לשלם לכל אחד מאתיים (רי"ף שם). (16) שם עמוד ב, אמרו: "ויניח". ומפרש רבינו: יניח אצלו (ויש מפרשים - יניח בבית-דין). (17) ובזה אפילו לצאת ידי שמים - פטור. רבינו מפרש, שרבי שם מתכוון לכרך אחד ממש, וכן משמע גם מלשונו של הרי"ף שם, אולם רש"י מפרש שכרך אחד לאו דוקא, אלא אפילו בשתי כריכות, אם באו שניהם בבת אחת והפקידו אצלו זה בפני זה - יכול הנפקד לטעון כך. (18) משנה, שם. (19) במשנה: "ומתוך הגדול נתן דמי קטן לשני". ורש"י שם מפרש שישבר את הגדול ויתן לשני חלק מהכלי כדי שוויו של הכלי הקטן (נראה, שהכוונה לכלי זהב או כסף שיש לשבריהם ערך), אולם מלשונו של רבינו, שהשמיט את המלים "ומתוך הגדול", משמע שמוכר את הגדול. [רש"י נדחק לפרש שישברנו, מפני שבגמרא שם אמרו: "דאיכא (שיש) פסידא גדול", ואם מוכרו הרי אין כל הפסד, אולם רבינו סובר שמכירת כלי גורמת הפסד, שברוב המקרים מחיר הקניה גבוה במקצת ממחיר המכירה. ועוד, שמא לא ימצא לקנות כלי כזה (לחס-משנה)]. (20) נתבאר למעלה, שאם לא תבעוהו והוא בא מעצמו לבית-דין ושואל מה עליו לעשות, אין מחייבים אותו לשלם לשניהם אלא אם רוצה לצאת ידי שמים (מגיד-משנה). ולא ביאר מה פוסק בית-הדין. ונראה, שהכסף יהא מונח אצלו עד שיבוא המפקיד ויתבע. וביטור' סימן ש כתב, שפטור אפילו לצאת ידי שמים (ראה רמ"א חושן-משפט סי' ש"א). (21) ב"מ לז: (22) כדרכה, והרועה פטור מלשלם. (23) ולמי עליו למסור את הבהמה החיה. (24) כלומר, לאחד יתן את הבהמה ולשני דמיה. (25) אף-על-פי שהרועה הסכים לקבל את הבהמה לשמירה, אלא שבעל הבהמה הכניסה לעדר שלא בנוכחותו (תוספות' שם ד"ה שלא). (26) לפי שלא היתה לו האפשרות לציין ולהבחין בסימני היכר.

1 וּבָאוּ עָלָיו גִּבְבִּים, וְקָדַם וְנָתַן לָהֶם הַפְּקָדוֹן לְהַצִּיל
2 עֲצָמוֹ: אִם הָיָה אֲמוּד שֶׁהוּא פֶּעַל מְמוֹן - חֵיב,
3 שְׁחִזְקָתוֹ שֶׁבִגְלָלוֹ בָּאוּ הַגִּבְבִּים, וְנִמְצָא זֶה מִצִּיל
4 עֲצָמוֹ בְּמִמוֹן חֲבֵרוֹ;¹¹ וְאִם אֵינּוּ אֲמוּד - חִזְקָתוֹ שֶׁלֹּא
5 בָּאוּ אֵלָּא לְשֵׁם הַפְּקָדוֹן, וּפְטוּר. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

(10) שם, מעשה שהיה. (11) שם ס: אמרו שרוד המלך שאל את הסנהדרין אם מותר להציל עצמו בממון חבירו. והשיבו: אסור. ומובן שאם הציל חייב לשלם.

6 ג. המפקידו¹² אצל חברו בלים או פרות, ובאו גבבים
7 ונגבנם בפניו, ואלו היה צווח היו באין בגי אדם
8 ומצילין אותן, הואיל ולא צווח - הרי זה פושע וחייב
9 לשלם¹³. וכן כל פיוצא בזה.

(12) שם. (13) בגמרא שם חילקו בין הוכר הגנב ובין לא הוכר, וכאן המדובר בלא הוכר. ולקמן בפ"ח ה"ו מבואר דין הוכר (ראה שם).

10 ד. שנים שהפקידו¹⁴ אצל אחד, זה מאה וזה
11 מאתיים, וכל אחד משניהם אומר: אני הוא
12 שהפקדתי המאתים, והשומר אומר: איני יודע -
13 ישבע כל אחד מהן שהפקיד מאתיים ונוטל, פדין
14 כל נשבע ונוטל¹⁵, ויתן מאתיים לזה ומאתים לזה,
15 ומפסיד מאה מביטו; שהרי הוא פושע, שהיה לו
16 לכתב שם כל אחד על פיס שלו. לפיכך, אם הביאו
17 לו השנים כאחד שלש מאות בכרך אחד, ובאו
18 ותבעו, וכל אחד אומר: המאתים שלי - נתן מנה
19 לזה ומנה לזה, והשאר יהיה מנח אצלו¹⁶ עד לעולם
20 או עד שיודה האחד לחברו. שהרי הוא אומר להם:
21 כיון שראיתי שאין אתם מקפידין זה על זה והבאתם
22 בכרך אחד, לא הטרחתי עצמי לידע ולזכר תמיד
23 מי בעל המאה ומי בעל המאתים¹⁷. וכן אם הפקידו
24 אצלו שני בלים¹⁸, אחד גדול ואחד קטן, וכל אחד
25 ואחד אומר: אני הוא בעל הגדול, והשומר אומר:
26 איני יודע - ישבעו שניהם, ויתן הגדול לאחד מהם,
27 ודמי הגדול לשני, וישאר לו הקטן. ואם הביאום
28 בכרך אחד כאחד - נתן הקטן לאחד, ודמי הקטן
29 לשני¹⁹, והשאר יהיה מנח אצלו עד שיודה האחד
30 לחברו או עד לעולם. וכן מי שתבעוהו²⁰ שנים, זה
31 אומר: אני הוא בעל הפקדון, וזה אומר: אני הוא,
32 והשומר אומר: אחד מכם הוא, ואיני יודע מי הוא
33 - ישלם לשניהם. וכן שנים שהפקידו שתי בהמות
34 אצל רועה²¹, ומתה אחת מהן²², ואינו יודע של מי
35 היתה²³ - ישלם לשניהם²⁴. ואם הפקידו בעדרו
36 שלא מדעת²⁵ - מניח הבהמה ביניהם ומסתלק²⁶,
37 ותיקה מנחת עד שיודה האחד לחברו או עד שירצו
38 לחלק אותה.

39 ה. המפקיד פרות אצל חברו - הרי זה לא יערכם
40 עם פרותיו²⁷. עבר וערכם²⁸ - יחשב פמה היה
41 הפקדון, ויראה פמה חסר הפל²⁹, ויחשב חסרון³⁰

(14) משנה וגמרא בבא-מציעא לו. (15) בפ"ד מהלכות

1 הפקדון³⁰ ויתן לו אחר שישבע³¹. נסתפק מהן³²,
 2 ולא ידע כמה נסתפק - יוציא לו חסרונ³³: לחטים
 3 ולארו קלוף - ארבעה קבין ומחצה לכל כור³⁴,
 4 לשעורים וידחן - תשעה קבין לכל כור, לכסמין
 5 ולזרע פשתן בגבעוליו³⁵ ולארו שאינו קלוף - שלש
 6 סאין לכל כר. וכמה הזאת לכל שנה ושנה³⁶. כמה
 7 דברים אמורים³⁷ שמדד לו בימות הגרן³⁸, והחזיר
 8 לו בימות הגרן; אבל מדד בימות הגרן, והחזיר לו
 9 בימות הגשמים - אינו מוציא לו חסרונ, מפני שהן
 10 מותרות³⁹. וכן⁴⁰ מוציא לו שתות לין⁴¹, ושלוש
 11 לגין שמן למאה לגין: לג ומחצה שמרים, ולג
 12 ומחצה פלע⁴². אם היה מזקק - אינו מוציא לו
 13 שמרים; ואם היו הקנקנים ישנים - אינו מוציא לו
 14 פלע⁴³.

30 ה"ו - נמצא זה פטוען מאתים והודה לו במקצת,
 31 ואמר: השאר איני יודע, שהוא מחיב שבועה ואינו
 32 יכול לשבע, ומשלם, כמו שיתבאר⁵⁰.
 44 כל הדינים שבהלכה זו מיוסדים על הדין שנתבאר בפ"ד
 מהלכות טוען ונטען ה"ז, שהמחוייב שבועה ואינו יכול
 לישבע - משלם. (45) לא מסרם לנפקד במידה או במשקל.
 46 משמע שאם אין לייחס לו כל פשיעה, כגון שנתערבו
 מאליהם או ע"י אחר שנכנס שלא ברשות - אין דנים אותו
 לפי כלל זה. ומוזה יש ללמוד שהאומר חמשים אני יודע
 וחמשים איני יודע, הוא גם כן קצת פושע, מפני שעליו
 לדייק ולזכור או לרשום. ובדומה לזה אמרו (בבא מציעא
 מב:): כל 'לא ידענא' - פשיעותא (ראה למעלה פ"ד ה"ז).
 47 מצבם הכלכלי מאפשר להם לקנות כלים או פירות
 כאלה. (48) להטיל חרם סתם בלי להזכיר שם התובע.
 49 התבונן. (50) בהלכות טוען ונטען שם (ראה השגת
 הראב"ד כאן, וראה שבועות פ"ב ס' כג. ובש"ך חושן
 משפט סי' ערב ס"ק נ האריך הרבה, והסיר כל תלונות
 המשיגים על רבינו ועל רבו ופסק כמותם. ואין כאן מקום
 להכנס לסבך הזה, ואנו מצטמצמים בגבולות פירוש דברי
 רבינו).

33 ז. מת אביו והניח לו שק צרור, והפקידו אצל
 34 חברו, ופשע בו, הפקיד אומר: איני יודע מה היה
 35 בו, שמא מרגליות היו בו, וכן השומר אומר: איני
 36 יודע כמה אני חיב לשלם, שמא זכוכית היה מלא
 37 - שורת הדין שאני אומר בטענה זו: שישבע
 38 השומר בתקנת חכמים שאינו ברשותו, ויכלל
 39 בשבועתו שאינו יודע בודאי שהיה בו יתר על שוה
 40 כף וקף, וישלם מה שהודה בו. וכן כל פיוצא בזה.
 41 מעשה⁵¹ באחד, שהפקיד שק צרור אצל חברו,
 42 ופשע בו, הפקיד אומר: חלי זהב ומרגליות
 43 וכיוצא בהן היו בו, והשומר אומר: איני יודע,
 44 שמא סיגים או חול היו בו; ואמר חכמים: לישבע
 45 בעל הפקדון ויטל. והוא שישבע דבר שהוא אמוד
 46 בו או אמוד להפקידו אצלו. ולמה נשבע פאן בעל
 47 הפקדון⁵²? לפי שאין השומר מחיב שבועה⁵³;
 48 שאפלו הודה ואמר: כרי לי שהיה מלא סיגים,
 49 והפקיד אומר: מרגליות היו - השומר נשבע הסת
 50 ונפטור⁵⁴, כמו שטענו חטים והודה לו בשעורים⁵⁵.
 51 וכן כל פיוצא בזה. ובהלכות טוען ונטען יתבאר
 52 עקרי הדברים.

51 ירושלמי בבא-קמא פ"ב ה"ו. (52) כלומר, למה אינו
 נוטל בלא שבועה כמו בטוען מאתים היו, וזה אומר אינו
 יודע? (ראה ההלכה הקודמת). (53) ולפיכך אין מקום
 לומר: מתוך שאינו יכול לישבע משלם. (54) ואין מחייבים
 אותו בשבועת התורה כמודה במקצת. (55) בהלכות טוען
 ונטען פ"ג ה"ח מבואר, שמודה במקצת אינו חייב שבועה
 אלא אם הודה ממין הטענה. ביאור זה הוא מפי רבו הר"י
 מיגש בפירושו לשבועות מ. והר"י מיגש שאל עוד, אם כן,

27 משנה, שם לח. "המפקיד פירות אצל חבירו וכו' לא יגע
 בהן". (28) משנה וגמרא שם מ. (29) כמה החסירה
 התערובת. פירות מאוחסנים, משקלם או מדתם פוחת
 והולך. (30) לפי יחס כמותם לכמות כל הפירות.
 31 הנפקד שהחסרון בא שלא בפשיעתו. כמה דברים
 אמורים, כשחסרו יותר ממה שדרכם של פירות לחסור, אבל
 אם החסרון אינו גדול מזה, פטור משבועה (סמ"ע סי' רצב
 סי' כח, וש"ך שם סי' קכב). (32) נטל מן התערובת
 לצורך עצמו. (33) כשהוא מחזיר למפקיד פירותיו, מנכה
 לו החסרון המקובל. (34) הכור שלושים סאה, והסאה
 מחזיקה ששה קבים. (35) הגבעול דומה לשבולת של
 תבואה, ובראש הגבעולים גדלים גרעינים שהם זרע הפשתן.
 36 ברייתא, שם. (37) ברייתא, שם. המדובר כשנסתפק
 מהם. (38) בקין כשהוכנסו הפירות לגורן והם יבישים.
 39 מתנפחות מן הרטיבות. (40) משנה, שם.
 41 הקנקנים בולעים אחד מששה. (42) בליעת הקנקנים.
 השמן הוא סמך, ואין הקנקנים סופגים הרבה. (43) מפני
 שבלעו כבר כדי שביעה.

15 ו. הפקיד⁴⁴ אצלו פרות שאינן מדודין⁴⁵, וערבן עם
 16 פרותיו ולא מדדן - הרי זה פושע⁴⁶. בעל הפקדון
 17 אומר: כף וקף היו, והשומר אומר: איני יודע -
 18 ישלם בלא שבועה; שהרי חיב עצמו בתשלומין,
 19 ואינו יודע כמה הוא חיב, ונמצא חיב שבועה
 20 שאינו יכול להשבע. וכזה הורו רבותי הרב רבי
 21 יוסף הלוי ורבו ז"ל. וכן כל שומר שנתחייב לשלם,
 22 ואמר: איני יודע כמה דמים אני חיב לשלם,
 23 והבעלים אמרים: אנו יודעין, וקף וקף היה שוה
 24 - יטלו בלא שבועה. והוא שישטענו דבר שהן
 25 אמודין בו⁴⁷. ויש לשומר להחרים⁴⁸ על מי שלוקח
 26 ממנו יתר מן הראוי לו. ומנין שהדין כף הוא? הגע
 27 עצמך⁴⁹, שהפקיד אצלו פיס מלא זהובים, ופשע
 28 בו, הבעלים אמרים: מאתים דינר היו, והשומר
 29 אומר: ודאי שהיו בו דינרים, אבל איני יודע כמה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"ח סיון - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

18 השומרין - פולל בשבועתו שלשה דברים: 4: ששומר
19 בדרך השומרין⁵, ושארעו פך וכך ואינו ברשותו,
20 ושלא שלח בו יד⁶ קדם שארעו המארע הפוטר
21 אותו. ואם רצה לשלם - נשבע שאינו ברשותו,
22 וכולל בשבועתו שפך וכך היה שוה.

2) בכבא מציעא לד: אמר רב הונא: "משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו, חיישין (חוששים אנו) שמא עיניו נתן בה", פירוש שמא חמד את הדבר הזה ורוצה לשלם שוויו ולהשאירו בידו. ומדבריו למד רבינו, שאם דבר כזה מצוי לקנות בשוק אין משביעים אותו. (3) זה נקרא "גלגול שבועה", שלולא שבועה אחרת המוטלת עליו לא היה חייב שבועה זו. (4) בכא קמא קז: אמר רב ששת שלוש שבועות משביעין אותו. (5) שלא פשע בשמירתו. (6) לא השתמש בו לצורך עצמו, שאם שלח בו יד, אפילו הוא שומר חנים, דינו כגזלן וחייב גם באונסים.

23 ב. יש לשומר להתנות שאינו שומר בדרך
24 השומרין, אלא מעות אלו שהפקיד אצלי - בזוית
25 ביתי אני מניח אותן⁸, וכיוצא בזה. טען השומר,
26 שתנאי היה בינינו, ובעל הפקדון אומר: לא היה
27 שם תנאי, אף על פי שהפקיד אצלו בעדים⁹ - מתוך
28 שיוכל לומר: שמרתי בדרך השומרין ונאנסתי¹⁰,
29 נאמן לומר שהיה ביניהן תנאי¹¹. לפיכך ישבע¹²
30 שלא שלח יד בו, ושאינו ברשותו, ושהיה ביניהן
31 תנאי.

7) שנינו (שם צד). "מתנה שומר חנים להיות פטור משבועה והשואל להיות פטור מלשלם וכו'". ובגמרא שם ביארו הטעם, שכל תנאי בדבר שבממון, אפילו כשהוא נגד האמור בתורה - קיים. (8) ואם הניח אותן במקום שהתנה ונגנבו - פטור, אף על פי שכספים אין להם שמירה אלא בקרקע (כאמור למעלה פרק ד הלכה ד). (9) והם לא שמעו את התנאי. (10) והיה נאמן בשבועה. (11) כלומר, לפני שהפקיד אצלו בעדים הותנה ביניהם התנאי שלמעלה ואחר כך הפקיד בעדים סתם, ותנאי אינו צריך עדים. ואם טען שאמר לו כך בפני העדים - אינו נאמן שאין אומרים מיגו כשעדים מכחישים דבריו (כסף משנה). (12) נראה, שנשבע שבועת התורה, שהרי גם הטוען נאנסו חייב שבועת התורה (מגיד משנה).

32 ג. שומר חנם שהביא ראיה שלא פשע בה¹³ - פטור
33 משבועה¹⁴, ואין אומרים שמה שלא שלח בו יד¹⁵ קדם
34 שילאבד. ובעל הפקדון שהביא ראיה שפשע השומר
35 - משלם. ואם טען ואמר: תנאי היה בינינו¹⁶ - אינו
36 נאמן, שהרי יש עדים שפשעו¹⁷.

13) ונגנבה. (14) מכלל השבועות. למעלה בפרק ד הלכה א ביאר המגיד משנה, שעיך השבועה שחייבה התורה הוא שנגנבה ושאר השבועות הן מדין גלגול. ומשום כך, כשאין עליו חיוב שבועה זו - נפטר גם מהשבועות האחרות. אמנם למעלה (שם) כתב רבינו שגם השבועה שלא פשע בה

שאינ עליו תורת מודה במקצת ואינו מחייב שבועה, למה נשבע בעל הפקדון ונטול? הלא זה דומה לאומר מנה לי בידך והנתבע אומר איני יודע, שהנתבע נשבע שאינו יודע ונפטר? ותיירך, שלא אמרו נשבע היסת שאינו יודע ונפטר, אלא כשאינו מודה בכלום, אבל כשהוא מודה שנתחייב לשלם אלא שאינו יודע כמה - נשבע התובע ונטול. [בכסף-משנה מקשה, שדברי רבינו כאן מנוגדים לדברי עצמו בהלכות טוען ונטען פ"א ה"ח בתבעו חיטים והנתבע אומר איני יודע אם חיטים או שעורים, שפסק שם: נשבע שאינו יודע וישלם שעורים. וב'בית חדש' חושן-משפט סי' פח מתרץ, שבנידון כאן מחייבים את הנפקד לשלם הכל מפני שפשע, ופשיעה כמזיק. אולם לפי מה שהוכחנו בהלכות שכירות פ"א ה"ג, ופ"ב ה"ג, ע"פ הר"י מיגש שבפשיעה בשמירה לא אמרו פשיעה כמזיק - אין מקום לתירוץ. ונראה ליישב סתירה זו, שיש הבדל מהותי בין ההודאה בנידון כאן ובין זה שבהלכות טוען ונטען. כאן אין המפקיד טוען תן לי מרגליות, שהרי נגנבו והוא תובע דמיהם והנתבע מודה 'ברי' במקצת התביעה בסכום קטן (ואעפ"כ אין זה ממין הטענה לענין שבועת מודה במקצת, מפני שעיך הטענה היא מרגליות, ועיך ההודאה היא סייגים). ובזה הסביר הר"י מיגש שאין זה דומה לדין איני יודע אם הליתני, אבל שם התביעה היא חיטים ממש ואין כל הודאה בחיטים, ולכן הרי זה כאומר איני יודע אם הליתני. ובה' טוען ונטען שם יתבאר למה חייב לשלם שעורים (ראה ש"ך חו"מ שם ס"ק לה).

יום שישי י"ח סיון ה'תשע"ט

פרק עשירי

1) מבאר דין שומרים שרצו לשלם ולא רצו להישבע, ודין מי שאמר הפקדתי אצל אביכם והוא לא ציווה כשמת, ודין טוען קנתי ממך את הפיקדון או החזרתיו לך ודין מפקיד טוען אני הפקדתי אצלך חפץ אחר.

1 א. שומר חנם² שאמר: הריני משלם ואיני נשבע,
2 אם הפקדון דבר שפול מינו שוה ומצוי בשוק לקנות
3 כמותו, כגון פרות, או יריעות של צמר ושל פשתן
4 השוות בכל ענינם, או קורות שאינן מצירות, וכל
5 פיוצא בהן - הרי זה משלם ואינו נשבע. אבל אם
6 היה הפקדון בהמה או בגד מציר או פלי מתקן או
7 דבר שאינו מוצא לקנות כמותו בשוק - חוששין
8 שמה עיניו נתן בו, ומשביעין אותו בתקנת חכמים
9 שבועה בנקיטת חפץ שאינו ברשותו, ואחר כך
10 משלם. והוא הדין לשאר השומרין, כגון השואל
11 שאמר: מתה או נגנבה, ושומר שכר והשוכר
12 שאמר: נגנבה או שאבדה, אף על פי שהן חייבין
13 לשלם - משביעין אותן שבועה שאינה ברשותן,
14 ואחר כך משלמין דמי הבהמה או החפץ; שאנו
15 חוששין לו שמה עיניו נתן בה. ואם אמרו הבעלים:
16 תהר על זה היה שוה - פולל בשבועתו³ שאינה שוה
17 אלא כף וכך. נמצא, כל שומר שנשבע שבועת

מלשונו של רב נחמן: "ידענא ביה בחסא (שם הנפקד) דלא אמיד" ובכך הדגיש שאומדן דעת עצמו הוא (מגיד משנה). (29 יבמות קטו: 30) המונחים שם בחבית. (31) שמניין ומשקל אינם סימנים מובהקים לעניין זה אף על פי שנידונים כמובהקים לעניין החזרת אבידה (ראה הלכות גזילה ואבידה, פרק י"ג הלכה ט"ו) ולזה התכוון המגיד משנה באמרו, שאין מניין סימן מובהק "לגמרי". (32) בפרק ב מהלכות שכירות הלכה י"ב, שאם הפקיד או השאיל בשטר והשומר טוען החזרתי, הוא נאמן במיגו שהיה יכול לטעון נאנסתי. ומחייבים אותו שבועה בנקיטת חפץ כמו בטוען נאנסתי, ומדמה רבינו כאן דין עדים לדין שטר, אבל כשאין שם לא שטר ולא עדים הוא נאמן במיגו של טענת לא היו דברים מעולם ומשום כך נשבע היסט ונפטר, כמו בטענת "לא היו דברים מעולם".

ה. בעל הפקדון שכתב פקדונו, ונתן לו השומר, ואמר המפקיד: אין זה פקדוני, אלא אחר הוא; או שלם היתה, ואתה שברתו; או חדש היתה, ונשתמשת בו; מאה סאין הפקדתי אצלך, ואין אלו אלא חמשים; ובעל הבית אומר: זהו שהפקדת בעצמך, ומה שנתת אתה נוטל - הרי השומר נשבע הסתם³³, כשאין כל הנשבעין. שאין כל שומר נשבע שבועת השומרין האמורה בתורה, אלא בזמן שמורה בעצמו על פקדון כמו שהמפקיד אומר, וטוען שנגנב או מת או נשבה. כללו של דבר: טוען לפטור עצמו מן התשלומין - [נשבע שבועת שומרין]. אבל אם אומר: זהו שהשאלתני או שהשפרת לי או שנשטלתי שכר על שמירתך, והבעלים אומרים: אינו זה אלא אחר, או נשתנה מקמות שהיה - השוכר נשבע הסתם, או שבועת התורה אם הודה במקצת³⁴. כיצד? מאה סאה הפקדתי אצלך, והשומר אומר: לא הפקדת אצלי אלא חמשים - נשבע שבועת התורה מפני שהודה במקצת, לא משום שבועת השומרין. מאה כור של חטים הפקדתי אצלך, והוא אומר: לא הפקדת אצלי אלא מאה של שעורים - נשבע הסתם, כשאין כל הנשבעין בטענה כזו.

(33) במגיד משנה מציין מקורו משנה וגמרא בפרק שבועת הדיינים. אולם לא נמצא שם מאומה מכל טענות אלו. ובבית יוסף חושן משפט סימן רצו כותב שהתכוון למה ששינוי שם (מב:): "אין נשבעין אלא על דבר שבמידה, שבמשקל ושבמניין". וקשה מאוד להבין כיצד הוציא מכאן את כל הדינים האלה. ובפרישה שם מפרש שבכל אלה הוא פטור משבועת מודה במקצת מפני שזה כאומר אין לך בידי אלא כך וכך והילך (הא לך) וכל הטוען הילך פטור משבועת מודה במקצת (ראה הלכות טוען ונטען פרק א הלכה ג). (34) מדין מודה במקצת שחייבה אותו תורה להישבע אפילו לא קיבל עליו שמירה (כמבואר בסוף הלכה זו). מלשון רבינו משמע שאפילו החמישים סאה הם בעין חייב שבועת התורה. והרמב"ן והרשב"א חולקים עליו.

מגלגלים. דעתו כאן שהיא כלולה בשבועה שנגנבה, שפירושה נגנבה שלא בפשיעה. (15) בגמרא שם למד איסי בן יהודה מהכתוב (שמות כב ט"ז): "אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם" - הא (אבל, אם) יש רואה, יביא ראייה ויפטר. (16) שלא אשמור שמירה מעולה כדרך השומרים. (17) ואין לו מיגו לומר: שמרתי כדרך השומרים ונאנסתי. מובן שהמדובר כשיש עדים שקיבל עליו שמירה, שאם לא כן, יכול הוא לטעון אמרתי לך רק: הנה הבית לפניך, הנה במקום שאתה רוצה, ואין עלי דין שומר כלל והיה נשבע היסט ונפטר ולפיכך כשטען אמנם קיבלתי לשמור, אבל רק שמירה מוגבלת - היה נאמן במיגו (ראה ראב"ד וכסף משנה).

ד. הפקיד אצל חברו בעדים, ובאו עדים שזה החפץ¹⁸ בפנינו הפקידו אצלו - אין השומר יכול לטעון ולומר: חזרתי ולקחתי ממנו¹⁹ או נתנו לי במתנה. לפיכך, אם מת השומר - מוציאין הפקדון עצמו מן היתומים²⁰ בלא שבועה. ולא עוד, אלא מי שבא²¹ ואמר²²: כך וכך הפקדתי אצל אביכם, ונתן סימנין מבהקין, ונמצא הפקדון כמו שאמר²³, והיה יודע הדין²⁴ שלא היה המת אמוד שזה הפקדון שלו - יש לו לדין הזה לתת הפקדון לזה שנתן סימניו. והוא שלא יהיה המפקיד רגיל להפגס אצל זה שמת; אבל אם היה רגיל להפגס אצלו - שפא²⁵ של אחר הוא והפיר הסימנין שלו²⁶. באו עדים והעידו לדין שאין זה אמוד - אין מוציאין מיד היתומים בעדותן; שאין זה ראיה ברורה²⁷, ואומדן דעתן אינו אמד דעתו²⁸, ואין לו לדין אלא מה שדעתו סומכת עליו, כמו שיתבאר בהלכות סנהדרין. מעשה באחד²⁹, שהפקיד שמשמין אצל חברו בעדים, ובא לתבעו, ואמר לו: החזרתים. אמר לו המפקיד: והלא כך וכך היא מדתם, והרי הם מנחים אצלך בהביתך. אמר לו: שלך החזרתי לך, ואלו³⁰ אחרים הן. ואמרו חכמים: אין מוציאין מידו, שפא אלו השמשמין של שומר הן³¹, אלא לשבע השומר בנקיטת חפץ שהחזיר, כמו שבארנו³².

(18) שאנו רואים אותו עתה (מגיד משנה). (19) רי"ף בבא מציעא סוף פרק שלישי. (20) ואין בית דין טוען ליתומים: שמה קנה אביהם מהמפקיד, וטעמו של דבר, שאין אנו טוענים ליתומים אלא טענה שאביהם היה יכול לטעון. (21) כתובות פה: מעשה שהיה. (22) ואין לו עדים על זה. (23) נמצא הפיקדון בבית היתומים ויש בו אותם הסימנים שמסר התובע. (24) מאומדן דעתו שזה הפיקדון שלו - הדין מכיר את מצבו הכלכלי של הנפקד ופטור הוא שהפיקדון הזה אינו שלו. (25) חוששים אנו "שמה" וכו'. (26) כל פרטי דין זה נאמרו בגמרא שם בשם רב נחמן ופסק כן הרי"ף בבבא מציעא שם. (27) עדותם זו אינה הוכחה ברורה אלא אומדן דעתם. (28) של הדיין. רבינו למד זה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"ח סיון - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קלו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

10) ברייתא שם. (11) צ"ל שיעמדו. פירוש, שלא יוסיפו על קלקולם. (12) מתרבה, מלשון הכתוב (ויקרא יג, ה): לא פשה. (13) הנוזל הנפסד מקלקל אותם. פסק כרבנן שם, שחוששים גם להפסד מועט.

ודעתם, שפטור משבועת מודה במקצת, מפני שפיקדון נשאר תמיד ברשותו של המפקיד בכל מקום שהוא והרי זה כהילך (מגיד משנה).

פָּרָק שְׁבִיעִי

14 ג. המפקיד חמץ¹⁴ אצל חברו, והגיע הפסח - הרי זה לא יגע בו עד שעה חמישית¹⁵ מיום ארבעה עשר¹⁶; מפאן ואילף יוצא ומוכרו בשוק¹⁷ לשעתו¹⁸, משום השב אבדה לפעלים. והוא הדין¹⁹ לשאר הפקדונות, שלא יגע בהן אף על פי שהוא יודע בודאי שיזולו בזמן פלוני או יאנס אותם המלך, שפא יבואו בעליהן מקדם ויטלו ממונם.²⁰

1) מבאר דין מפקיד פירות אצל חברו לא יגע בהם אפילו הם מתקלקלים, ודין מפקיד ספר תורה או כסות, ודין מוכר פיקדון בבית דין כשחסר יותר מכדי חיסרון, ודין מפקיד מעות אצל שולחני או חנווני, ודין מפקיד אצל חברו ונשברה, ושאינן מקבלים פיקדונות מן הנשים ומן הקטנים ומן העבדים, ודין נפקד שהלך למדינת הים.

1 א. המפקיד² פרות אצל חברו - הרי זה לא יגע בהן, ואף על פי שהן חוסרין ומתמעטין³ והולכין. במה דברים אמורים? כשחסרו חסרון הראוי להן בכל שנה; אבל אם חסרו יותר מפדי חסרון - מוכרין⁵ בבית דין⁶, מפני שהוא משיב אבדה⁷ לפעלים. וכשהוא מוכרן - זמכר לכהנים בדמי תרומה⁸, שפא עשו אותן הבעלים תרומה או תרומת מעשר על פרות אחרות.⁹

14) פסחים יג. (15) שהיא התחלת איסור אכילת חמץ בערב פסח. (16) בניסן. טעמו של דבר - בסוף ההלכה. (17) בגמרא שם: "מוכרן לנכרים". ואפשר גם להאכילו לבהמה חיה ועוף. (18) באותה שעה ממש, כל זמן שמותר בהנאה - היינו עד סוף שעה חמישית, ולאחר מכאן אסור בהנאה מדרבנן. (19) מכל-שכן מחמץ בפסח שוודאי יפסיד הכל.

21 ד. המפקיד ספר תורה²⁰ אצל חברו - גוללו²¹ פעם אחת לשנים עשר חדש. ואם פשה גוללו²² פותחו וקורא בו - מתר; אבל לא יפתח בגלל עצמו²³ ויקרא. והוא הדין שאר ספרים²⁴. ואם פתח וקרא וגלל בגלל עצמו - הרי שלח יד בפקדון, ונתחייב באנסין. הפקיד אצלו פסות של צמר²⁵ - מנענעה אחת לשלשים יום. פדרף שאמרו באבדה, כך אמרו בפקדון²⁶. וכן כל פיוצא בזה²⁷. שזו חובה עליו משום השב אבדה לפעלים. במה דברים אמורים? בפקדון שהלכו בעליו למדינת הים; אבל אם היו עמו באותה הארץ - הרי זה לא יגע בו, אף על פי שהוא אבד²⁸.

2) משנה וגמרא, בבא-מציעא לח. (3) כתנא-קמא שם. ואף-על-פי שרבי יוחנן אמר (שם עמ' ב) הלכה כרבן שמעון בן גמליאל שימכרם בפני בית-דין. וטעמו, משום שרב נחמן, שהוא אחרון, פסק כתנא-קמא. וכן כתב הר"ף שם. (4) שדרכם של פירות אלו להחסיר. למעלה (פ"ה ה"ה) נתבאר שיעור החסרון למיני פירות שונים. (5) כרבי יוחנן שם, שביותר מכדי חסרונם - מודה תנא-קמא שמוכרם. (6) בפיקוחם על המחיר ועל הכמות. (7) שאם יניחם - יפסיד המפקיד הרבה [הרמב"ן], הובא במגיד-משנה כאן, מפרש מה שאמרו בגמרא (שם) "יותר מכדי חסרונם דברי-הכל מוכרין" הכוונה שחסרו בפחות משנה כפי שדרכם לחסור בשנה תמימה, שאם תפרש כפשוטו - יצא מזה, שלרבן שמעון בן גמליאל מוכרם אפילו כשלא חסרו יותר מן הרגיל, וזה אינו מתקבל על הדעת (קדמוהו בזה ה'תוספות' שם ד"ה מחלוקת). והמגיד-משנה מוסיף שאפשר לפרש שם כך את דברי רבינו כאן. (8) מחיר תרומה נמוך ממחיר חולין, מפני שאין הרבה קופצים עליה. (9) טבל שיש לו במקום אחר ואסורים באכילה לזרים. הרמב"ד כותב: "ועכשיו באלו המקומות שאין תורמין ומעשרין (הכוונה לחוצה-לארץ) מוכרן למי שירצה". ברור שגם רבינו התכוון למקומות החייבים בתרומה ומעשר (מגיד-משנה). לקמן בה"ד כותב רבינו: בד"א בפקדון שהלכו בעליו למדינת הים, אבל אם היו עמו באותה הארץ הרי זה לא יגע בו אף-על-פי שאבד. ונראה שהסתייגות זו כוחה יפה גם להאמור בהלכה זו (מגיד-משנה).

20) ברייתא בבא-מציעא כט: כפי שנתפרשה בגמרא שם. (21) כדי לאווררו שלא יתעפש. (22) לצורך הספר. (23) כתב בהגהות מיימוניות: "אמרו משמיה דרב האי גאון ז"ל... והני מילי (במה דברים אמורים) בבז, אבל חבר מותר לקרות בו, ומותר להעתיק ממנו שלא ברשות אפילו לכתחילה, והוא (בתנאי) שאין לו כיוצא בו". מובן "שלא ברשות" הכוונה שלא נטל רשות מהמפקיד, אבל כשהוא אינו מסכים - אסור גם לחבר. וב'בית יוסף' חו"מ סוף סי' רצב, מביא דין זה בשם רב יהודאי גאון, והוא (הגאון) מבאר טעמו: לפי כשהפקידו אצלו יודע היה שילמוד בו, ואדעתא דהכי (על מנת כן) הפקיד אצלו... ושמה הטעם משום דאיתא במדרש משלי על (הכתוב) "לא יבוזו לגנב כי יגנובו" (משלי ו, ל), שאין לבזות מי שגונב דברי תורה ומעתיקן. (24) בזמנם, כל הספרים עשויים כמגילה ונפתחים ונסגרים בגלילה. [בהלכות גזילה ואבידה פ"ג ה"ג כתב רבינו, שהמוצא ספרים קורא בהם אחת לשלושים יום. ברור שהוא מחלק בין אבידה לפקדון, ויפרש מה שאמרו בברייתא (שם ל) "כדרך שאמרו באבידה, כך אמרו

9 ב. המפקיד¹⁰ אצל חברו פרות והקייבו, דבש ונפסד, יין והחמין - עושה תקנה לבעל הפקדון ומוכרן בבית דין. אף על פי שעמדו¹¹ בהפסד ואין ההפסד פושה¹² בהן, הרי תקנותם והסלים מוסיפין הפסד.¹³

קלח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"ח סיון - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

10 קְשׁוּרִין קָשָׁר מְשֻׁנָּה, אֶף עַל פִּי שְׁהֵן צְרוּרִין - יֵשׁ
11 לוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן.³⁸ לְפִיכָּךְ הוּא נַעֲשֶׂה עֲלֵיהֶם
12 שׁוֹמֵר שְׂכָרָם.³⁹ וְאִם אָבְדוּ אוֹ נִגְנְבוּ - חֵיב בְּאַחֲרֵייתָן;
13 וְאִם נֶאֱנָסוּ, כְּגוֹן שְׂאֲבָדוּ בְּלִסְטִים מְזִין - הֲרִי זֶה
14 פְּטוּר.

(34) משנה, שם מג. (35) חלפן, שמחליף מטבע על מטבע.
(36) משונה, ויותר חזק מהקשר הרגיל. (37) נראה שהמדובר כששמרן כדרכי השמירה שנתבארו למעלה בפ"ד. (38) המפקיד יודע שהחנוני והשולחני צריכים להרבה מעות, ואנו אומדים את דעת המפקיד שהוא מסכים שישתמשו במעותיו. ודרכו של כל אדם לצרור מעותיו אף-על-פי שעומדות להשתמש בהן כל שעה. (39) נתבאר בהלכה הקודמת.

15 ז. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? ⁴⁰ קָדָם שֵׁשֶׁתֶּמֶשׁ בָּהֶן; וְ
16 אֲבָל אַחַר שֵׁשֶׁתֶּמֶשׁ בָּהֶן - נִתְחַיֵּב בְּאַחֲרֵייתָן, כְּכֹל
17 מְלִיזָה שֶׁפְּעוּלָם,⁴¹ עַד שִׁיחְזִירֵם לְבָעָלִים.

(40) ר"ף בשם רב האי גאון. (41) אם השתמש בהן, הרי לקח אותן בהלוואה והרי הן שלו, וחל עליו חיוב החזיר לנפקד כסף אחר, והוא-הדין במוכר פקדון שאמרנו (למעלה ה"ה) שדינו כשומר שכר.

18 ח. הַמְּפָקֵד מְעוֹת⁴² אֲצֵל בַּעַל הַבֵּית, בֵּין צְרוּרִין בֵּין
19 מְתָרִין - הֲרִי זֶה לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. לְפִיכָּךְ, אִם אָבְדוּ
20 אוֹ נִגְנְבוּ - אֵינּוּ חֵיב בְּאַחֲרֵייתָן. וְהוּא שֵׁשֶׁתֶּמֶשׁ
21 בְּקָרְקַע, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֵי.⁴³

(42) משנה שם. (43) למעלה פ"ד ה"ד גבי שומר חנם.

22 ט. הַמְּפָקֵד חֲבִית⁴⁴ אֲצֵל חֲבֵרוֹ, בֵּין שִׁיחְדוּ לָהּ
23 הַבְּעָלִים⁴⁵ מְקוֹם בֵּין לֹא יִחְדוּ לָהּ מְקוֹם, וְטִלְטְלָהּ
24 לְצַרְפָּה⁴⁶ וְנִשְׁבְּרָה, בֵּין מִתּוֹף יָדוֹ⁴⁷ נִשְׁבְּרָה בֵּין אַחַר
25 שִׁיחְזִירָהּ לְמְקוֹם שִׁיחְדוּ לָהּ נִשְׁבְּרָה - חֵיב לְשֹׁלֵם.⁴⁸
26 טִלְטְלָהּ לְצַרְפָּה, בֵּין שֶׁנִּשְׁבְּרָה מִתּוֹף יָדוֹ בֵּין
27 שֶׁנִּשְׁבְּרָה מִשְׁהִנִּיחָהּ בְּמְקוֹם אַחֲרָי⁴⁹ - פְּטוּר.⁵⁰

(44) משנה, שם מ: וגמרא מא. (45) בעל החבית קבע את המקום להנחת החבית. (46) הנפקד טלטל את החבית לצורך עצמו בלי נטילת רשות מהמפקיד. (47) בשעה שטלטלה והשתמש בה. (48) כרבי עקיבא שם, שחזרה צריכה דעת בעלים, ואם לא הודיע לבעלים שלקח והחזיר - הרי זה כאילו לא החזיר, וחייב באונסין כדן שולח יד בפקדון. (49) ומכל-שכן אם החזירה למקומה. (50) קיבל דעת רבו הרי"ף שם, שהלכה כרבי יוחנן האומר, שהרישא של המשנה שם היא כדעת רבי ישמעאל שחזרה למקומה אינה צריכה דעת בעלים, והרי זה כאילו לא נטלה. והסיפא כדעת רבי עקיבא ואין ללמוד כלום מסתם משנה זו ששתי בביתיה סותרות זו את זו, ולפיכך הלכה כרבי עקיבא לפי הכלל: הלכה כרבי עקיבא מחבירו. [לא נתברר לי למה פסק רבי יוחנן נגד רב ששת, הרי כלל הוא בדינו שהלכה כבתראי (כאחרונים נגד הקודמים להם)? ובכסף-משנה פ"א מהלכות ברכות ה"ח, בדין אמר תנו מאכל לבהמה, כתב

בפקדון" אינו נוגע לדין ספרים. ודעת ה'טור' (חו"מ סוף סי' רצב) שגם בפקדון גוללם כל שלשים יום. ונראה שרבינו קבע הבדל זה, כדי ליישב את הסתירה שבין המשנה והברייתא (שם כט: ראה ב"ח שם). ומוצאים אנו עוד הבדל גדול בין האמור בהלכות גזילה ואבידה, ובין האמור כאן בדין ספרים. שם הוסיף כמה הסתייגויות "לא ילמוד בהם לכתחילה (פירוש, דבר חדש שלא למדו מעולם), ולא יקרא פרשה וישנה, ולא יקרא פרשה ויתרגם, ולא יפתח בו יותר משלושה דפין, ולא יהיו שנים קורין משני ענינים, שמה ימשוך זה וימשוך זה ויבלה הספר, אבל קורין הם בענין אחד. ולא יקראו שלושה בספר ואפילו בענין אחד, וכאן השמיט כל זאת. כנראה סמך כאן על דבריו שם, וכתב רק את הדינים שאינם דומים או שלא נכתבו שם]. (25) במשנה, שם, נאמר סתם: "מצא כסות - מנערה אחת לשלושים יום", ובגמרא שם מחלקים בין כסות של צמר לשל פשתן, ולא פירשו. ומפרש רבינו, שהניעור קשה לפשתן ומועיל לצמר. ורש"י שם מפרש להיפך. [בהלכות גזילה ואבידה שם, מוסיף רבינו שני תנאים ע"פ הגמרא שם: שלא ינערו שנים ולא יחבוט במקל. וסמך כאן על מה שאמר שם. (26) ברייתא שם ל. במשנה אמרו דין זה באבידה, והברייתא מפרשת את המשנה. (27) בכל מקום שיש לחשוש להפסד - מחויב הנפקד לטרוח ולמנעו. (28) אלא מודיע לו שהפקדון עלול להיפסד.

1 ה. כָּל הַמוֹכֵר פְּקָדוֹן עַל פִּי בֵּית דִּין²⁹ - הֲרִי זֶה
2 מוֹכֵר לְאַחֲרִים, וְאֵינּוּ מוֹכֵר לְעַצְמוֹ³⁰, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד.³¹
3 וְהַדְּמִים יֵהִיוּ מְנַחִים אֲצֵלוֹ³², וְיֵשׁ לוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן.
4 לְפִיכָּךְ, הֲרִי הוּא עֲלֵיהֶן שׁוֹמֵר שְׂכָר, אֶף עַל פִּי
5 שְׁעָדִין לֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן.³³

(29) ראה למעלה ה"א. (30) ברייתא שם לח. "מוכרן בבית-דין. וכשהוא מוכרן - מוכרן לאחרים ואינו מוכרן לעצמו". (31) אף-על-פי שמוכר ע"פ בית-דין יש מקום לחשוד בו שהוא משתדל להוריד את המחיר. [ה'טור' שם השמיט דין זה, ולא נתבאר למה השמיט דין מפורש בברייתא. ראה 'דרישה' ו'פרישה' שם]. (32) משנה, שם כח: גבי אבידה. ורבינו משווה פקדון לאבידה בדין זה. (33) ההנאה, שיש לו מזה שהוא רשאי להשתמש בהן כשיצטרך להן, נחשבת כשכר. בפ"ג מהלכות גזילה ואבידה ה"ו, כתב רבינו שהמוצא חייב באונסי דמי אבידה אפילו לא נשתמש בהם עדיין, אבל בפקדון אינו חייב באונסין. ובגמיר-משנה מבאר נימוק ההבדל: שומר אבידה חייב בגניבה ואבידה אפילו כשאין לו כל הנאה, מפני שהוא עושה מצוה ופטור ממצוות אחרות (הלכות גזילה ואבידה ה"י). ולפיכך, כשיש לו הנאה העלו התחייבותו לדרגת שואל שחייב באונסין, אבל נפקד דינו כשומר חנם, ובמקרה שהוא מקבל הנאה - עלה גם כן בדרגה אחת ונעשה שומר שכר.

6 ו. הַמְּפָקֵד³⁴ מְעוֹת אֲצֵל חֲנוּנִי אוֹ הַשְּׁלַחְנִי³⁵: אִם
7 הִיוּ צְרוּרִין וְחֲתוּמִין, אוֹ קְשׁוּרִין קָשָׁר מְשֻׁנָּה³⁶ - הֲרִי
8 זֶה לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. לְפִיכָּךְ, אִם אָבְדוּ אוֹ נִגְנְבוּ -
9 אֵינּוּ חֵיב בְּאַחֲרֵייתָן³⁷. וְאִם אֵינָן חֲתוּמִין וְלֹא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"ח סיון - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

12 מִמְנוֹ⁶⁶. הַפְּקִיד אֶצְלוֹ בִּישׁוּב, וְהֵבִיא פְּקֻדוֹנוֹ בְּמִדְבָּר
13 - אֵינּוּ מְקַבְּלוֹ מִמְנוֹ⁶⁷; אֲלָא יֹאמֵר לוֹ⁶⁸: הֲרִי הוּא
14 בְּאַחֲרֵיָתָךְ עַד שֶׁתְּחַזְרֶנּוּ לִי בִּישׁוּב, בְּדֶרֶךְ שֶׁהִפְקַדְתִּי
15 אֶצְלָךְ בִּישׁוּב.

64) בבא-קמא קיח. (65) אינו יכול לדרוש מהנפקד או ממוצא אבידה להביאו אליו לנוב. (66) ואינו יכול לטעון: הפקדתי אצלך בירושלים, החזיר לי שם. (67) אינו מחויב לקבלו ולפטור את הנפקד מחובת השמירה. (68) יכול הוא לומר לנפקד (כתב בהגהות מיימוניות, שאם הוכרח להוציאו למדבר משום שלא היה לו מקום להטמין את הפקדון בישוב, ולשומר אחר אסור למסור, ולקח אתו הפקדון או את האבידה למדבר ונאנס - דעת ראב"ה שהוא פטור).

16 יב. הַמְּפָקִיד אֶצֶל חֲבֵרוֹ, וְהֵלֵךְ בְּעַל הַפְּקֻדוֹן לְמִדְיַת
17 הַיָּם, וְהָרִי הַשּׁוֹמֵר רָצָה לְפָרֵשׁ מִיַּבֵּשׁה לַיָּם אוֹ לְצֵאת
18 בְּשִׁירָא⁶⁹ - יֵשׁ מִי שֶׁהוֹרָה, שְׂאָם בָּא הַשּׁוֹמֵר וְהֵבִיא
19 הַפְּקֻדוֹן לְבֵית דִּין - נִפְטָר מֵאַחֲרֵיָתוֹ שֶׁמִּירְאוֹ.
20 וְדַבְּרִים שֶׁל טַעַם הַיָּם, שְׂאִין אוֹסְרִין זֶה בְּמִדְיַת זֶה
21 מִפְּנֵי פְּקֻדוֹן שֶׁל זֶה שֶׁהֵלֵךְ, וְאֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְהוֹלִיכוֹ
22 עִמוֹ, שֶׁמָּא יֵאָרֵעַ לוֹ אֲנָס וְיִהְיֶה חֵיב בְּאַחֲרֵיָתוֹ. וְבֵית
23 דִּין מְפָקִידִין אוֹתוֹ בְּיַד נֶאֱמָן אֶצְלָם, מִשּׁוּם הָשֵׁב
24 אֲבָדָה לְבַעֲלִים⁷⁰.

69) לדרך רחוקה. (70) שאם ישאיר הפקדון ללא שמירה - ייגנב או יאבד (סכרת עצמו).

פָּרֶק שְׂמִינִי

1) דין שומר ששילם דמי הפיקדון ונמצא הגנב, ודין שומר שאמר פשעתי ודין קונה הכפל שקונה השבח הבא מאליו, ודין תבעוהו בעלים לשומר ונשבע ואחר כך שילם והוכר הגנב, ודין שאל מן השותפים ושילם לאחד מהם או מן האשה ושילם לבעלה, ודין נגנב הפיקדון באונס ואחר כך הוכר הגנב.

25 א. הַמְּפָקִיד² אֶצֶל חֲבֵרוֹ בְּהֵמָה אוֹ כְּלִים, וְנִגְנְבוּ אוֹ
26 אֲבָדוּ³, אָמַר: הֲרִינִי מְשַׁלֵּם וְאֵינִי נֹשֵׁעַ, וְנִמְצָא
27 הַגָּנֵב - מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוֹמֵי כֶּפֶל, טֵבַח אוֹ מִכָּר - מְשַׁלֵּם
28 תְּשֻׁלוֹמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה. לְמִי מְשַׁלֵּם? לְמִי שֶׁהָיָה
29 הַפְּקֻדוֹן אֶצְלוֹ⁴, שֶׁהָיָה אָמַר אֲשֶׁלֶם⁵. חֲזָרָה בְּהֵמָה
30 עֲצָמָה - חוֹזְרֵת לְבַעֲלֶיהָ⁶ הִיא וְגִזְלוֹתֶיהָ וְוָלְדוֹתֶיהָ;
31 שְׂאִין זֶה הַשּׁוֹמֵר קוֹנֶה שִׁבְחָה בְּהַגְנָה, אֲלָא שִׁבְחָה
32 בְּבֵא מְאֻלִּי⁸. וְכֵן בְּאַרְגוֹנִי⁹, שְׂאִין הַגָּנֵב מְחַזְרֵת גִּזְלוֹת
33 וְוָלְדוֹת אֲלָא לְפָנָי יֹאשׁוּ¹⁰. נֹשֵׁעַ הַשּׁוֹמֵר וְלֹא רָצָה
34 לְשַׁלֵּם¹¹, וְאַחַר כֵּן נִמְצָא הַגָּנֵב - מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוֹמֵי
35 כֶּפֶל, טֵבַח אוֹ מִכָּר - מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוֹמֵי אַרְבָּעָה
36 וְחֲמִשָּׁה. לְמִי מְשַׁלֵּם? לְבַעַל הַפְּקֻדוֹן. וְכֵן הַשּׁוֹכֵר¹²
37 פָּרָה מִחֲבֵרוֹ וְנִגְנְבָה, וְאָמַר: הֲרִינִי מְשַׁלֵּם וְאֵינִי
38 נֹשֵׁעַ, וְאַחַר כֵּן הִפֵּר הַגָּנֵב - מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוֹמֵי כֶּפֶל
39 וְתְּשֻׁלוֹמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה לְשׁוֹכֵר; שְׂאֵלוֹ רָצָה
40 הַשּׁוֹכֵר, הִיָּה נֹשֵׁעַ שֶׁנִּגְנְבָה בְּאִנּוֹס וְנִפְטָר.

שרבינו פסק כרב ששת נגד רבי יוחנן מפני שהלכה כבתראי (כנראה, הוא אינו מגביל את הכלל הזה לתקופה מאוחרת, מאבוי ורבה ואילך).

1 י. אֵין מְקַבְּלִין⁵¹ פְּקֻדוֹנוֹת לֹא מִן הַנְּשִׂים⁵² וְלֹא מִן
2 הָעֵבְדִים⁵³ וְלֹא מִן הַתִּינוּקוֹת. קָבַל מִן הָאִשָּׁה -
3 יְחִזִּיר לְאִשָּׁה⁵⁴; מִתָּה - יְחִזִּיר לְבַעֲלָהּ⁵⁵. קָבַל מִן
4 הָעֵבֶד⁵⁶ - יְחִזִּיר לְעֵבֶד; מִת - יְחִזִּיר לְרַבּוֹ⁵⁷. קָבַל מִן
5 הַקְּטָן⁵⁸ - יִקְנֶה לוֹ בּוֹ סֵפֶר תּוֹרָה אוֹ דָּקָל שְׂיֵאכֵל
6 בְּהֵן פְּרוֹתֵיו⁵⁹. וְכֵלֶן שְׂאִמְרוּ⁶⁰ בְּשַׁעַת מִיתָתָן: שֵׁל
7 פְּלוֹנֵי הַיָּם, אִם נֶאֱמָנִין לוֹ⁶¹ - יַעֲשֶׂה כְּפִרוּשָׁן⁶², וְאִם
8 לֹא - יְחִזִּיר לְיֹרְשֵׁיהֶם⁶³.

51) ברייתא בבא-בתרא נא: נב. (52) הנשואות, שמא הם של הבעל, וכדי להסתירם מעיניו היא מפקידה אותם אצל אחרים, ואסור לסייע ידי עוברי עבירה (לפעמים, נשים מוורות היתר לעצמן לקחת מרכוש בעליהן שלא ברשות). (53) סתם עבדים חשודים על הגזל (רשב"ם שם). (54) ואף-על-פי שכל מה שקנתה אשה קנה בעלה, אנו אומרים שמא הפקיד מישהו אצלה (מגיד-משנה בשם הר"י מיגש). ועוד, שמא נתן לה מישהו ע"מ שאין לבעלה רשות בו. (55) שהרי הבעל יורש את אשתו. ואם הפקדון הוא של אחרים - יבוא ויתבע מבעלה. (56) מאותם הנימוקים שאמרנו באשה. (57) ואין דין הפקדון כנכסי הפקר, שכל הקודם זכה בהם. והטעם, משום שסתם עבדים גונבים מאדוניהם. ואף-על-פי-כן, כשהוא חי מחזיר למקום שנטל, מכיון שלא נתברר הדבר שגזל או גנב. [וכתב הרשב"ם שם, שאם נתגרשה האשה ואחר-כך מתה - נותנים ליורשיה, ועבד שנשתחרר ומת - נותנים לרבו, שסתם עבדים גזלנים הם]. (58) ואין להחזיר לו, שמא לא ישמור עליו ויאבדו. (59) בברייתא שם כתוב: "יעשה לו סגולה". ובגמרא נאמרו שני פירושים, אחד - ספר-תורה, והשני - דקל, וקיבל רבינו שני הפירושים. וקטן שאמרו - הכוונה עד בן שש, אבל למעלה משש אם הוא חריף ומבין בטיב משא ומתן אין חוששים לאיבוד, שהרי מקחו מקח וממכרו ממכר (ראה הלכות מכירה פכ"ט ה"ו), ולפיכך מחזירים לו (מגיד-משנה). [והרשב"א מפרש מה שאמר רבינו "יחזיר לאשה, יחזיר לעבד" בא ללמדנו, שלא תחשוב שאסור להחזיר להם מפני שיש להניח שהפקדון הוא של הבעלים, אבל גם אם החזיר לבעלים - פטור, ולכתחילה מחזיר להם, שהרי הוא מחזיר למקום שנטל (מגיד-משנה). וראה רמ"א אבן-העזר סימן פו ס"א, ו'בית שמואל' שם ס"ק ח. ובהגהות מיימוניות כתב בשם הראב"ן, שאם תבעו הבעלים יחזירו הנפקד להם. (60) גמרא שם. (61) אם הנפקד מאמין להם. (62) כמו שאמרו. (63) ודוקא כשאמרה בשעת מיתתה כשאין לה האפשרות לקחת הפקדון מיד הנפקד, אבל כשהיא בריאה - יתן לפלוני אפילו אין הנפקד מאמין לה, שהרי היא יכולה לקחת ממנו את הפקדון ולהחזירו בעצמה לידו (טור' אבן-העזר שם).

9 יא. הַפְּקֻדוֹן וְהָאֲבָדָה⁶⁴ לֹא נִתְּנוּ לְתַבַּע אֲלָא
10 בְּמִקּוּמָם. מִיַּצֵּד הַפְּקִיד אֶצְלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם - אֵינּוּ
11 יְכוֹל לְתַבַּעוֹ בְּנוֹב⁶⁵; וְאִם הִחִזִּיר לוֹ בְּנוֹב - מְקַבְּלוֹ

13) מימרא של רב פפא, שם לד. (14) בזה שאמר "פשעתי", כבר חייב עצמו לשלם וזכה בכפל אף-על-פי שלא אמר בפירושו: הריני משלם ('בית יוסף' חו"מ שם). (15) אם היה נשבע על כך. (16) כרב פפא, שם. (17) כדרכה. (18) אבל כשאמר הריני משלם, ולא שילם עדיין - לא קנה הכפל. מחלוקת רב פפא ורב זביד שם, ופסק כרב זביד, מפני ששנינו בברייתא כמותו. (19) בגמרא שם נתבאר מה בין שואל לשומר: שואל - כל הנאה שלו, שהרי אינו משלם כלום לבעלים, ומשום כך אין הבעלים מקנים לו הכפל בזכות ההבטחה לשלם, כי סבורים הם שמוטל על השואל לפצות את ההפסד, ואף-על-פי-כן כששילם וקיבלו פיצוי מלא - הקנו לו את הכפל (רש"י שם).

9. ג. כָּל הַקּוֹנֵה הַכֶּפֶל - קוֹנֵה הַשְּׂבַח הַבָּא מֵאֵלָיו. 9
 10. מֵיֵצֵד? הַפְּקִיד אֲרַבַּע סְאִין אֶצֶל חֲבֵרוֹ, וְהָרִי הֵן שְׁוִין 10
 11. סֹלַע, וְנִגְנְבוּ אוֹ אֶבְדוּ, וְאָמַר: הַרְיִנִי מִשְׁלָם סֹלַע 11
 12. וְאֵינִי נִשְׁבָּע, וְאַחַר כֵּךְ נִמְצָאוּ, וְהָרִי הֵן שְׁוִין אֲרַבַּע 12
 13. סֹלַעִים - הָרִי הֵן שֶׁל שׁוֹמֵר, וְאֵינִי מִשְׁלָם אֶלְא 13
 14. סֹלַעִים. 21. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֵׁלֵא הַטְּרִיחַן 14
 15. לְבַעֲלִים בְּדִין; אֲבָל אִם הוֹדָה שֶׁפָּשַׁע, וְחִיבֵהוּ בֵּית 15
 16. דִּין לְתוֹן, וְלֹא נָתַן בְּרִצּוֹנוֹ עַד שֶׁפָּפוּהוּ בֵּית דִּין עַל 16
 17. כְּרָחוּ וְנִטְלוּ מִמֶּנּוּ, וְאַחַר כֵּךְ הִכָּר הַגֵּנֵב אוֹ נִמְצָא 17
 18. הַפְּקִדוֹן - יִחָזֵר לְבַעֲלִים כְּמוֹת שֶׁהוּא, וּמְחִזְרִין 18
 19. לְשׁוֹמֵר הַדָּמִים שֶׁלְקָחוּ מִמֶּנּוּ. וְאִם כֵּלִים אוֹ קְרָקַע 19
 20. גָּבוּ בֵּית דִּין מִמֶּנּוּ בְּשׁוּמְאָא 22 - מְחִזְרִי לְשׁוֹמֵר כֶּלָיו 20
 21. אוֹ שְׁדַהוּ 23.

20) שם לד. מעשה בכיפי (נזמים). (21) במסקנא שם חילקו בין לא הטריח את הבעלים בבית-דין לבין הטריחו: במקרה ראשון - הרווח לנפקד, ובמקרה השני - למפקיד. הראב"ד בהשגותיו כתב שהנפקד אינו זוכה בשבח הבא מאליו שלפני אמירתו הריני משלם. ונראה שדעת רבינו אינה כן, וסובר שקנה משעת גניבה (והמדובר לפני יאוש בעלים, שהרי שבח הבא מאליו אחר יאוש בעלים - קנה הגנב). והמגיד-משנה מוסיף, שאפשר שזכה אפילו בשבח שהשביח משעה שקיבל את הפקדון, כלשון ראשון בשיטת רבא (ראה ביאורנו למעלה בדין חזרה הבהמה עצמה). (22) הדיינים העריכו את שוים, ונתנו אותם למפקיד לתשלום הפסדו. (23) ואינו יכול לעכבם לעצמו ולתת לנפקד את דמיהם כפי שהעריכו הדיינים. כך פסק רב נחמן שם במעשה הנזמים שהנפקד שכח באיזה מקום הניחם. וביארו שם, שאפילו לשיטת הסוברים ששומת בית-דין אינה חוזרת, ואם שמו בית-דין כליו של לוה ונתנום למלוה בחובו ואחר-כך בא הלוה והביא כסף מזומן ודורש החזרת כליו - אין שומעים לו, כאן מחזירים מפני שהשומא עיקרה בטעות, שהרי הוברר שהנזמים היו ברשותו של הנפקד, אלא שלא זכר באיזה מקום הניחם. וסובר רבינו שהוא-הדין בהוכר הגנב או נמצא הפקדון. [ובמגיד-משנה מביא דעת החולקים על רבינו בדין זה, ואומרים שאין זה דומה למעשה הנזמים שנמצאו במקום שהניחם והוברר שלא

(2) בבא-מציעא לג: (3) המדובר בשומר חנם שהוא פטור מגניבה ואבידה, אלא שהוא מחויב לישבע שבועת השומרים. (4) בגמרא שם (לד.) מפרש רבא: "נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני - הרי פרתי קנויה לך מעכשיו" (ויש אומרים: סמוך לגניבתה קנויה לך, ראה שם). וטעמו של דבר, שאנו אומדים דעתו של המפקיד, שהוא מעדיף לוותר על ספק הכפל (אם ימצא הגנב) על-מנת שהקרן יהיה בטוח לו (רש"י שם). (5) רבינו מדגיש כאן שהלכה כרבי יוחנן (שם) שאפילו לא שילם עדיין - הכפל שלו, מכיוון שקיבל עליו לשלם. [למעלה (פ"ו ה"א) נתבאר שמשביעים את השומר שאינה ברשותו, שמה עיניו נתן בה. והרא"ש בסוגיא שלנו כותב, שלדעת הרי"ף אין השומר קונה את הכפל אלא אחר שנשבע שאינה ברשותו. וב'בית יוסף' דחה פירושו זה לדברי הרי"ף, מכיון שנאמר סתם "אמר הריני משלם", ומשמע שאמירה גרידא מספיקה]. וגם באבדה, שאין בעיית כפל יש נפקא-מינה מסברת רבא, כגון אם עלה בינתיים מחיר הפקדון, אין השומר משלם אלא מחירו הקודם (ראה לקמן ה"ג). ואם עלה שווי זמן מסוים לפני הגניבה, יש הבדל בין שני הלשונות בדעת רבא שנאמרו למעלה: אם הפקדון קנוי משעת התחלת השמירה כלשון ראשון - משלם לפי מחירו הקודם, ואם הוא קנוי סמוך לגניבתו - משלם לפי מחירו באותה שעה. [בגמרא שם אמרו שיש הבדל לבין בית שתי השיטות שהובאו למעלה לדעת רבא, במקרה שהבהמה לא נמצאה ברשותו של הנפקד בשעת הגניבה ואינו יכול לזכות בה: לשיטה ראשונה - קנה הכפל, ולשיטה שניה - לא קנה. ראה 'טור' חו"מ סי' רצה שכתב, שזכה בכפל אפילו לא היתה ברשותו, הרי שקיבל שיטה ראשונה. וב'בית יוסף' שם כתב שגם דעת הרי"ף כך, כי סתם ולא כתב שדווקא בעומדת ברשותו קנה. מדבריו יוצא, שגם רבינו אינו מחלק בין עומדת ללא עומדת ברשותו]. (6) בבא-קמא קח: (כסף-משנה בשם תלמידי הרשב"א). (7) הצמר שגזו הגנב. (8) טעם זה אמרו בכ"מ שם לפי ביאורו של רבי זירא לשיטה הראשונה של רבא, שהשומר קונה משעה שקיבל את הפרה, אולם גם ללשון שני אנו צריכים לסברא זו לענין גיזות וולדות שנטענה ושילדה בבית הגנב, שלדעת רבינו (לפי ביאורו של המגיד-משנה) הם של המפקיד. (9) בהלכות גניבה פ"א ה"א. (10) כלומר, הצמר שגזו לפני שנתייאשו הבעלים (יאוש = הבעלים חדלו מלקוות להחזרת הגניבה), והולדות שילדה לפני יאוש חוזרים לבעלים, אפילו אם חזרה אחר יאוש. (11) משנה, שם לג: (12) למעלה בפ"א מהלכות שכירות, נתבאר ששוכר דינו כשומר בשכר, ושניהם חייבים בגניבה ואבידה ופטורים מאונסין.

1. ב. שׁוֹמֵר 13 חָנָם שְׁאָמַר: בְּשֵׁעֲתִי - זָכָה בְּכֶפֶל. שֶׁהָרִי 1
 2. חֵיב עֲצָמוֹ לְשֵׁלָם 14; וְאֵלּוֹ רָצָה, אָמַר: נִגְנְבָה אוֹ 2
 3. אֶבְדָּה, וְהָיָה פְטוּר 15. וְכֵן נוֹשֵׂא שֶׁכֶר וְהַשׁוֹכֵר 16
 4. שְׁאָמַר: נִגְנְבָה - קָנָה הַכֶּפֶל. שֶׁהָרִי חֵיב עֲצָמוֹ 4
 5. לְשֵׁלָם; וְאֵלּוֹ רָצָה, אָמַר: מֵתָהּ 17, וְהָיָה נְפֹטֵר. אֲבָל 5
 6. הַשׁוֹאֵל - אֵינִי קוֹנֵה הַכֶּפֶל עַד שִׁשְׁלָם מִעֲצָמוֹ 18. 6
 7. קָדַם וְשֵׁלָם מִעֲצָמוֹ, וְאַחַר כֵּךְ הִכָּר הַגֵּנֵב - מִשְׁלָם 7
 8. תְּשֻׁלְמוּ אֲרַבְעָה וְחֲמִשָּׁה לְשׁוֹאֵל 19.

נשאלה עוד בעיא: "שילם לבנים" פירוש, מתו הבעלים ושילם השומר ליורשיו. והרי"ף - ורבינו בעקבותיו - השמיטו בעיא זו. ונראה שלא גרסו אותה בגמרא, ונימוקם: שאין מקום לבעיא זו, שאם נגנבה בחיי הבעלים - בוודאי לא זכו בניו בכפל, שהרי אין אדם מוריש קנס לבניו (ראה כסף-משנה כאן). ואם נגנבה אחר שמתו (וכן פירש"י שם), אפשר שלדעתם, כשהשומר ממשיך בשמירה והיורשים לא לקחו הפקדון בחזרה, הרי זה כאילו מסרו לו הם את הפקדון. ובשילמו בנים לבנים, המדובר כשמתו הבעלים והשומר ממשיך בשמירתו בהסכמת בניו ונגנבה ואחר-כך מת השומר, ויש כאן שני נימוקים לטובתם של היורשים: א. מיתת הבעלים; ב. מיתת השומר, ולפיכך שאלו מה הדין]. (33) נתבאר בהערה הקודמת. (34) כשתבעו, אמר: הריני משלם מחצה (רש"י). והבעיא היא אם זכה במחצית הכפל או לא זכה בו, משום שהמפקיד לא הקנה לו כלום כשאינו מפצה את כל ההפסד. (35) אם-תמציי-לומר בשילם מחצה לא קנה כלום, מה הדין בשני דברים שלמים ושילם דמי דבר שלם (רש"י). [ידועה שיטתו של רבינו לפסוק בכל מקום כאם-תמציי-לומר, ולמה לא פסק כאן בשילם מחצה שלא זכה? כבר קבעו רושמי-כללים (ראה יד מלאכי, כללי הרמב"ם אות טז) שכלל זה כוחו יפה רק כשאמרו בפירוש בגמרא "אם-תמציי-לומר", אבל לא כשזה יוצא ממשמעותה של הבעיא השניה]. (36) הבעיא היא אם קנה חצי הכפל, שהרי שילם כל חלקו, או לא? [מובן שגם בעיא זו נשאלה באם-תמציי-לומר ששילם מחצה לא קנה כלום]. (37) מנכסי מלוג שלה, שהבעל אוכל פירותיהם והקרן שלה. (38) ושאלו שם, אם הבעל קונה את הכפל מפני שהוא כאפטרופוס על נכסיה וגם אוכל פירותיהם או לא קנה, מפני שהקרן אינו שלו (ע"פ פירוש רש"י שם). (39) לצורך נכסי מלוג שלה. (40) צדדי בעיא זו הם אותם הנימוקים עצמם שנאמרו בבעיה הקודמת, ובכיוון הפוך (ראה 'תוספות' שם ד"ה שאל). (41) שאם היה תפוס ביד אחד מבעלי הדינים, היינו אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה. (42) כן פסק הרי"ף בהלכותיו, ורבינו קיבל דעתו. והרא"ש כאן דחה שיטתם, ואומר שיש לדון את המפקיד כמוחזק, שהרי הפקדון הוא שלו בכל מקום שהוא נמצא, ומשום כך כל הכפל שייך לו. [וב'בית יוסף' חו"מ סי' רצה מסביר שיטת הרי"ף והרמב"ם, שאמנם המפקיד הוא מוחזק בפקדון, אבל אינו מוחזק בכפל (ראה רא"ש כאן, ופולולא חרפתא אות ד)]. (43) וזכה בכל הכפל, שהרי הוא מחזיק בממון. (44) שאין בית-דין מגבים קנסות בחוץ לארץ, וכפל קנס הוא, אף-על-פי-כן אם תפסו הבעלים אין מוציאים מידם. [מה שאמר רבינו "אפילו" בחוצה-לארץ, מפרש בכסף-משנה: שבחוצה-לארץ הורע כוחו של התופס, משום שישנם שני נימוקים לחובתו בנוגע לחצי הכפל, א. אין בית-דין מגבים כלל כפל בחוץ-לארץ; ב. אפילו אם מגבים, היה מקבל חציו בלבד. אבל בארץ ישראל יש רק נימוק אחד, היינו שבית-דין היו נותנים לו חצי. ולפיכך הדגיש רבינו וכתב "אפילו". פירושו זה דחוק קצת. ואפשר לפרש כוונת רבינו באופן יותר פשוט, והוא: המלה "אפילו" אינה נמשכת לדין שבין המפקיד והנפקד, שהרי שם רבותא יותר גדולה בא"י שמגבים קנס והבית-דין היו נותנים חצי

פשע, אבל בנידון כאן הרי פשע וגרם לגניבה או לאבידה, ולפיכך שומא זו דינה ככל השומות של נכסי לוח למלוה].

1 ד. תְּבַעוּהוּ²⁴ בְּעֵלִים לְשׁוֹמֵר, וְנִשְׁבַּע²⁵, וְאָמַר כֹּה
2 שְׁלֹם²⁶, וְהָפַר הַגִּבָּב, הוֹאִיל וְשֵׁלִם בְּרִצּוֹנוֹ - זָכָה
3 בַּפְּסָל²⁷, אָף עַל פִּי שְׁהִטְרִיחַן בְּתַחֲלָה לְדִין עַד
4 שְׁנִשְׁבַּע. אָמַר הַשׁוֹמֵר בְּתַחֲלָה: אֲנִי מְשַׁלֵּם, וְחָזַר
5 וְאָמַר: הֲרִינִי מְשַׁלֵּם - זָכָה בַּפְּסָל²⁸.

(24) מחלוקת אביי ורבא בבבא-קמא קת. (25) שומר חנם נשבע שנגנב שלא בפשיעה. (26) לפנים משורת הדין (רש"י שם). (27) כרובא שם, שהלכה כמותו בכל מקום נגד אביי, חוץ לשש הלכות המסומנות בגמרא בראשי תיבות "יע"ל קג"ם". (28) ב"מ לד. "פשיטא, הא קאמר (הרי הוא אומר) הריני משלם".

6 ה. אָמַר²⁹: הֲרִינִי מְשַׁלֵּם, וְחָזַר וְאָמַר: אֲנִי
7 מְשַׁלֵּם³⁰; או שְׁאָמַר: הֲרִינִי מְשַׁלֵּם, וּמַת, וְאָמַר
8 הַבָּנִים: אֵין אָנוּ מְשַׁלְּמִין³¹; או שְׁלֹא הִסְפִּיק לְתַבַּע
9 אֶת הַשׁוֹמֵר עַד שְׁמַת, וְתַבַּע הַבָּנִים³², וְשִׁלְמוּ בְּנֵי
10 הַשׁוֹמֵר; או שְׁשִׁלְמוּ הַבָּנִים לְבָנִים³³; או שְׁשִׁלְמוּ
11 הַשׁוֹמֵר מִחֲצָה³⁴; שְׁשָׂא לְשְׁתֵּי פְרוֹת, וְשִׁלֵּם אַחַת
12 מֵהֶן³⁵; שְׁשָׂא מִהַשְׁתַּפֵּין, וְשִׁלֵּם לְאַחַד מֵהֶן; שְׁתַּפֵּין
13 שְׁשָׂא לוֹ, וְשִׁלֵּם אֶחָד מֵהֶן³⁶; שְׁשָׂא מִן הָאִשָּׁה³⁷,
14 וְשִׁלֵּם לְבַעֲלָהּ³⁸; אִשָּׁה שְׁשָׂא לָהּ³⁹, וְשִׁלֵּם בְּעֵלָהּ⁴⁰ -
15 כָּל אֵלוֹ סַפֵּק, וְהָרִי הַכֶּפֶל מִטָּל בְּסַפֵּק וְאִינוּ פְּתַח יָד
16 אֶחָד מֵהֶן⁴¹, לְפִיכֶן חוֹלְקִין הַכֶּפֶל⁴²; או הַשִּׁבְחָה בֵּין
17 בְּעַל הַפְּקָדוֹן וּבֵין הַשׁוֹמֵר. וְאִם קָדַם אֶחָד מֵהֶן
18 וְתַפַּס הַכֶּל - אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ⁴³, וְאֶפְלוּ בְּחוּצָה
19 לְאֶרֶץ⁴⁴.

(29) כל הדינים שבהלכה זו נשאלו בגמרא שם לד: ונשאר בתיקו. (30) אפילו אם אמר בבי"ד הריני משלם ואינו יכול לחזור בו, אפשר שלא קנה הכפל מפני שהטריחו בבי"ד (מגיד-משנה). (31) צדדי הספק הם: אפשר שהם מסכימים לשלם, וכוונתם לדחות התשלום לזמן מה, מחמת חוסר מזומנים. (32) בגמרא שאלו סתם: שילמו בנים - מאי? והרי"ף הוסיף וביאר, שהמדובר, כשלא הספיק לתובעו עד שמת. ורבינו קיבל ביאורו, כדרכו בכל מקום לקבל שיטת רבו של רבו. ונראה שהוספה זו באה ללמדנו, שהמדובר בנגנבה בחיי השומר, שאם נגנבה אחר שמת אין כל ספק שהיורשים אינם זוכים בכפל אף-על-פי ששילמו, שהרי אין עליהם חובת שמירה כלל ופטורים מלשלם, ואין זה דומה לנשבע ושילם שבהלכה ד. למעלה בפ"א ה"ה אמנם אמרנו, שהיורשים דינם כשומר שכו, אולם שם המדובר בשואל, ויש הנאה ליורשים שיכולים להשתמש בפקדון. וכאן בשומר ואסור להשתמש בפקדון. ונראה להוסיף עוד, שאם תבעו הבעלים את השומר ומת - אין מקום לכל בעיא, שאם אמר הריני משלם ושילמו הבנים - פשיטא שזכו בכפל, ואם אמר איני משלם - ברור היה לרי"ף ולרמב"ם שלא זכו, שהרי אין עליהם לא חובת תשלום ולא חובת שבועה, ולפיכך דקדקו וכתבו שלא הספיק לתבוע. [בגמרא שם

13 וְשִׁמּוֹנָה מִצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶהוּ פֶרֶטָן: (א) לְהַלוֹת
 14 לְעֵנִי וְמָךְ. (ב) שְׁלֹא יִגְשִׁי אוֹתוֹ. (ג) לְגִשְׂךָ אֶת הָעוֹבֵד
 15 כּוֹכְבִים. (ד) שְׁלֹא יִמְשְׁכֵן בְּעַל חוֹב בְּזִרְעוֹ. (ה)
 16 לְהַחְזִיר הַמְשֻׁכּוֹן לְבַעְלָיו בְּזִמְנֵן שֶׁהוּא צָרִיף לוֹ. (ו)
 17 שְׁלֹא יֵאָחֵר הַמְשֻׁכּוֹן מִבַּעְלָיו הָעֵנִי בְּעַת שֶׁהוּא צָרִיף
 18 לוֹ. (ז) שְׁלֹא יַחְבֵּל אֶלְמָנָה. (ח) שְׁלֹא יַחְבֵּל בְּלִים
 19 שְׁעוֹשִׂין בְּהֵן אֶכֶל נֶפֶשׁ. (ט) שְׁלֹא יִתֵּן הַמְלוֹה בְּרַבִּית.
 20 י) שְׁלֹא יִלוֹה לְלוֹה בְּרַבִּית. (יא) שְׁלֹא יִתְעַסֵּק אָדָם
 21 בֵּין מְלוֹה וְלוֹה בְּרַבִּית: שְׁלֹא יַעֲיֵד בֵּינֵיהֶן, וְלֹא יִכְתֹּב
 22 שְׁטָר, וְלֹא יַעֲרֹב. (יב) לְלוֹת מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים
 23 וְלַהֲלוֹת⁵ לוֹ בְּרַבִּית.

24 וּבִיאור מִצּוֹת אֵלּוּ בְּפָרָקִים אֵלּוּ:
 (1) ילחוצן, יתבע בתקיפות "והוא יודע שאין לו מה יחזיר"
 (רבינו לקמן פרק א הלכה ב). (2) לדעת הרמב"ם אין זאת
 מצוה (ראה ביאורנו שם הלכה ה). (3) כסות יום ביום,
 כסות לילה בלילה (לקמן פרק ג הלכה ה). (4) שלא ייתן
 יד. (5) לדעת הרמב"ם אין זאת מצוה. ראה ביאורנו פרק
 ה הלכה א.

פָּרָק רֵאשׁוֹן

(1) מבאר שמצוה להלוות לעני, ושהלווה חייב לפרוע ואין
 מרחמים בדין ומסדרין לבעל חוב.

25 א. מִצְוֹת עֲשֵׂה לְהַלוֹת לְעֵנִי יִשְׂרָאֵל², שְׁנֹאֲמַר: אִם
 26 כֶּסֶף תִּלוֹה אֶת עַמִּי אֶת הָעֵנִי עִמָּךְ. יְכוּל רְשׁוּת³?
 27 תִּלְמוּד לומֵר: הַעֲבֵט תַּעֲבִיטְנוּ וגו'. וּמִצְוָה זוֹ גְדוּלָה
 28 מִן הַצְּדָקָה⁴ אֶל הָעֵנִי הַשּׁוֹאֵל⁵; שְׁזָה כָּבֵד נַעֲרֶךָ
 29 לְשֹׂאֵל, וְזֶה עֲדִין לֹא הִגִּיעַ לְמִדָּה זוֹ⁶. וְהַתּוֹרָה
 30 הַקְּפִידָה עַל מִי שִׁמְנַע מִלְּהַלוֹת לְעֵנִי, שְׁנֹאֲמַר:
 31 וְרָעָה עֵינֶךָ בְּאַחִיךָ הָאֶבְיֹן וגו'⁷.

~ נקודות משיחות קודש ~

"מצוות-עשה להלוות לעניי ישראל"

וצריך להבין מדוע לא כתב הרמב"ם גם החיוב להלוות
 לעשיר הצריך להלוואה בזמן מסוים הגם שבדרך כלל הוא
 עשיר, והלא מפורש בגמרא ש"גמילות חסד בין לעניים
 ובין לעשירים" ומדוע לא פסק הרמב"ם כהגמרא הנ"ל.
 בשו"ע אדמו"ר הזקן הביא לשון הרמב"ם "מצוות-עשה
 להלוות לעניי ישראל" אבל הוסיף אח"כ "אין לי אלא עני,
 עשיר מניין שמצוה להלוותו לפי שעה, תלמוד לומר "את
 עמי" ומכאן לימוד נוסף שמצוה הלוואה היא גם לעשיר.
 את חיוב ההלוואה לעשירים אפשר לפרש בשני אופנים:
 א. שעשיר הזקוק להלוואה הוא כעני באותה שעה,
 וממילא נכלל בחיוב ההלוואה לעניים. ב. עני האמור
 בתורה מדבר על עני ממש ולא על עשיר, ולכן יש צורך
 בלימוד נוסף מיוחד: אין לי אלא עני, עשיר מנין כו".
 מזה שהאדמו"ר הזקן העתיק את לשון הרמב"ם, משמע
 שדבריו הם בהתאם לשיטתו, ואם כן חוזרת השאלה מדוע

לזה וחצי לזה, ואף-על-פי-כן אם תפס אחד הכול אין
 מוציאים מידו. ה"אפילו" נמשך אפוא לדין תפיסת קנס
 בחוצה-לארץ בלבד, כלומר, אף-על-פי שאין מגבים קנס -
 אם תפס אין מוציאים מידו].

1 ו. נִגְנַב⁴⁵ הַפְּקֻדוֹן בְּאַנְס⁴⁶, וְאַחַר כֵּן הִפֵּר הַגֶּנֶב⁴⁷ -
 2 אֶחָד שׁוֹמֵר חֲנָם וְאֶחָד שׁוֹמֵר שְׂכָר עוֹשֶׂה דִין עִם
 3 הַגֶּנֶב⁴⁸ וְאִינוֹ נִשְׁבָּע⁴⁹. קָדָם וְנִשְׁבָּע, וְאַחַר כֵּן הִפֵּר
 4 הַגֶּנֶב⁵⁰: אִם שׁוֹמֵר חֲנָם הוּא - רָצָה עוֹמֵד
 5 בְּשִׁבוּעָתוֹ⁵¹, רָצָה עוֹשֶׂה דִין עִם הַגֶּנֶב⁵²; וְאִם שׁוֹמֵר
 6 שְׂכָר הוּא - עוֹשֶׂה עִמּוֹ דִין⁵³. נִגְנַב הַפְּקֻדוֹן בְּאַנְס⁵⁴,
 7 וְהַחְזִירוֹ הַגֶּנֶב לְבֵית הַשׁוֹמֵר, וְהָרִי הוּא כְּהֵמָה,
 8 וּמִתָּה שָׁם בְּפִשְׁעָה - יֵשׁ בְּדָבָר סֶפֶק אִם פְּלִתָה
 9 שְׁמִירָתוֹ⁵⁵ וְנִפְטָר, אוֹ עֲדִין לֹא פְּלִתָה שְׁמִירָתוֹ⁵⁶.
 10 לְפִיכָף: הַשׁוֹמֵר פְּטוּר מִלְּשֹׁלֵם, וְאִם תִּפְסוּ הַבַּעְלִים
 11 - אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָם.

(45) בבא-קמא קח: (46) בליסטים מזוין שהשומר אינו
 יכול להציל מידו, ולא לקח בפרהסיא אלא הסתתר שלא
 יראהו. מעשה שכזה נידון כנגיבה המחייבת תשלומי כפל
 (רבינו פ"ד מהלכות גניבה ה"ד) ונידון כאונס לפטור שומר
 שכר שחייב בנגיבה רגילה. (47) ואפשר להוציא ממנו את
 הגניבה או דמיה. (48) בגמרא כתוב: "עושה עמו דין".
 ורבינו ביאר "עם הגנב", כלומר, על השומר מוטל לטרוח
 ולהוציא מיד הגנב, אבל אינו מחויב לשלם מכיסו כלום.
 ורש"י מפרש שם, שהשומר משלם לבעלים וגובה מהגנב
 (מגיד-משנה. ראה סמ"ע סימן רצד ס"ק ז, וש"ך שם ס"ק
 ז). (49) פירוש, אינו יכול לטעון: אשבע שלא שלחתי בה
 יד, ואולי גם שאינה ברשותי - ואסתלק. (50) בגמרא כתוב
 סתם: "שקדם ונשבע", ומפרש רבינו, שקדם לפני שהוכר
 הגנב (וכן פירש הר"י). (51) יכול הוא לטעון: נשבעתי
 ונפטרת והסתלקתי מכל הענין הזה. (52) לא נתבארה
 כוונתו. לשם מה יטרח אם אינו מחויב לעשות זאת, וגם לא
 ירוויח מזה כלום (ראה ב"ח חו"מ סי' רצד שעמד על
 תמיהה זו, ותירץ בדוחק: שרוצה לעשות מצוה).
 (53) מכיון שקיבל שכר עבור שמירתו, מוטל עליו לטרוח
 ולהוציא מיד הגנב, משום שאין זה נידון כאונס, כשאפשר
 להוציא מידו. [ב'שיטה מקובצת' שם הובאו כמה שיטות
 בפירוש סוגיא זו. ופירושו כאן מסתמך בעיקר על המגיד-
 משנה]. (54) בעיא שלא נפשטה, שם. (55) כשנגנבה
 באונס נפטור השומר לגמרי, ונפסק חיוב השמירה שהיה
 מוטל עליו, וכשהחזרה לא קיבל על עצמו שמירה שניה.
 (56) מכיוון שהחזרה ליד השומר, והוא לא החזירה לבעלים
 - קיים עדיין חיוב השמירה הראשון.

בְּרִיף רַחֲמָנָא דְּסִיפֵין

יום ש"ק י"ט סיון ה'תשע"ט

הַלְכוֹת מְלוֹה וְלוֹה

12 יֵשׁ בְּכִלְלֵן שְׁתֵּים עָשָׂרָה מִצְוֹת. אַרְבַּע מִצְוֹת עֲשֵׂה,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"ט סיון - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה קמג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אברהם והם ישראל ... רחמנים הם על הכל".

ולא עוד אלא שאפילו על בעלי חיים הזהירה תורה, שהלא איסור צער בעלי חיים הוא מן התורה, כמו שכתב הרמב"ם במורה נבוכים (ה"ג ספ"ז).

ולכאורה אין מתאים כל הנ"ל עם ה"מצוה לנגוש את העכו"ם ולהצר לו", וכמו כן הוא בנוגע לריבית שכתב: "ומצות-עשה להשיך לעכו"ם כו".

ויש לומר שהמצוה להלוות לריבית לנכרי היא לא כדי להצר לו אלא כדי שלא להפסיד ממון ישראל, שהרי הגויים בינם לבין עצמם מלווים בריבית אלא שיש דין מיוחד שאין להלוות לישראל בריבית.

וכן הוא בעניין ליגוש את העכו"ם ולהצר להם, שהכוונה בזה היא להציל ממון ישראל ולא לצו להשיב ההלוואה בזמנה כדי שלא לגרום הפסד ממון לישראל, שכן על הרווחת זמן הפירעון משלמים (הגויים) ממון.

(על פי י"ן מלכות' ספר משפטים סימן ט)

8) לחוץ, תובע בחזקה. 9) כמלוה דוחק ותובע (ראה בבא מציעא עה:). 10) לאלצו לפרוע החוב בזמן, ולא להרוויח לו זמן הפירעון (השווה חינוך תמוז). 11) צריך להיות: את הנכרי. 12) ספרי דברים ראה - ק"ג. 13) ודעת הרמב"ן (בהשגותיו על ספר המצוות לרבינו בשורש השישי ובפירוש התורה דברים טו), שאין נגישת הגוי מצוה, ומה שאמרו בספרי שזו מצוות עשה, הכוונה שכתוב זה משמיענו מצוות עשה באחיך. וכך הוא נדרש: לנכרי את רשאי ליגוש ולא לאחיך, והוא לאו הבא מכלל עשה שהוא נקרא עשה, ולומר לך שהנגוש את ישראל עובר בעשה ולא תעשה.

ג. אָסוּר לְאָדָם לְהִרְאוֹת¹⁴ עֲצָמוֹ לְבַעַל חוּבוֹ בְּזִמְנֵי שְׂיוּעַ שְׂאִין לוֹ, אֲפָלוּ לְעֵבֶר לְפָנָיו, שְׁלֵא יִפְחִידוּ אוֹ יִכְלִימוּ, אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ תוֹבְעוֹ, וְאִין צָרִיךְ לֹאמַר אִם תִּבְעוּ¹⁵. וְכִשֶׁם שְׂאִסוּר לְזֶה לְתַבַּע, כִּף אָסוּר לְלוֹה לְכַבֵּשׁ¹⁶ מִמּוֹן חֲבֵרוֹ שְׂבִידוֹ וְלֹאמַר לוֹ: לֵךְ וְשׁוּב. וְהוּא שְׂיֵשׁ לוֹ. שְׁנֵאמַר: אֵל תֹּאמַר לְרַעֲךָ לֵךְ וְשׁוּב. וְכֵן אָסוּר לְלוֹה לְקַח הַלְוָאָה וְלְהוֹצִיאָהּ שְׁלֵא לְצַרְךָ וְלְאֲבִדָה¹⁷, עַד שְׁלֵא יִמְצֵא בְעַל חוּב מֵאִין יִגְבֶּה. אִף עַל פִּי שְׁהַמְלוֹה עֲשִׂיר גְדוּל. וְעוֹשֶׂה זֶה - רָשָׁע הוּא; שְׁנֵאמַר: לֹה רָשָׁע וְלֹא יִשְׁלָם¹⁸. וְצוּוֹ חֲכָמִים¹⁹: יְהִי מִמּוֹן חֲבִירְךָ חֲבִיב עֲלֶיךָ כְּשֶׁלְךָ.

14) מכילתא משפטים יט: "לא תהיה לו כנושה": - "לא תראה לו בכל זמן". בבבא מציעא עה: אמרו: מניין לנושה בחבירו וכו' שאסור לעבור לפניו? תלמוד לומר "לא תהיה לו כנושה (ברש"י שם "לא תראה בעיניו כנושה בו שיראה וייבוש")." 15) רוצה לומר, אם כבר תבעו, כגון, שלא ידע שאין לו ותבעו, שאסור לו לעבור לפניו מכאן ואילך (אבן האזל). 16) לעכב, להשהות. 17) וגורם לאבדה מן המלווה. 18) ראה אבות פרק ב משנה ט. שמות רבה לא, טו. 19) אבות שם, משנה יב.

לא כתב הרמב"ם מצות הלוואה לעשירים בפירוש.

והביאור בזה: בספר המצוות, שורש ב' כתב, שאין למנות במניין המצוות כל מה שלמדו חכמים ב"ג מדות שהתורה נדרשת בהם או מריבוי דקרא (אלא אם כן פירשו בעצמם שדין זה הוא מהתורה). ומכיון שכן, הרי שמה שנתפרש בתורה הוא ההלוואה לעניי ישראל, מה-שאי-כן את ההלוואה לעשירים למדו חכמים מריבוי דקרא ("את עמי") ולכן אין למנותה בתור מצוות-עשה מהתורה.

ובנוגע לעצם עניין ההלוואה לעשירים, סומך הרמב"ם על מה שכתב בהלכות דעות (פ"ה ה"ג) "מצות-עשה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר ואהבת לרעך כמוך, לפיכך צריך לספר בשבחו ולחוס על ממונו כו" ובזה כלל גם את מצוות ההלוואה לעשירים.

(על פי י"ן מלכות' ספר משפטים סימן ז)

2) ואפילו עשיר מצוה להלוותו בשעה שאין מעות מצויות בידו (רבינו יונה אבות פרק א משנה א. טור ושולחן ערוך סימן צג סעיף א, על פי סוכה מט: גמילות חסד נוהג בין לעניים בין לעשירים). (ובמכילתא דרשב"י: "העני עימך: אין לי אלא עני, עשיר מניין? תלמוד לומר עימך וכו'. אם כן למה נאמר עני? ממהרני ליפרע על ידי עני יתר מן העשיר"). ומה שכתב רבינו "לעניי ישראל" לאו דווקא, אלא כל מי שצריך וזקוק להלוואה, כי עשיר הזקוק להלוואה בכלל עני הוא (השווה ספר החינוך מצוה תמח הוצאת מוסד הרב קוק). 3) מכילתא משפטים פרשה יט: "רבי ישמעאל אומר כל אם ואם שבתורה - רשות, חוץ מזה ועוד שניים (שאם משמש בלשון כאשר), וכו'." "אם כסף תלוה" - חובה ולא רשות, אתה אומר חובה או אינו אלא רשות? כשהוא אומר (בלשון ציווי): העבט תעביטנו - חובה ולא רשות". 4) מצוות נתינת צדקה (שבת סג גדול המלוה יותר מן הנותן צדקה") 5) המבקש. 6) "כי מי שנתבזה וגילה פניו לשאל מידי האנשים אין צרת עניינו (מצבו) כמו המכוסה שירצה להיעזר עד שלא יתגלה עניינו ולא יתבזה" (רבינו בספר המצוות עשין קצז). 7) "ולא תיתן לו וקרא עליך אל ה' והיה כך חטא".

1 ב. כָּל הַנוֹגֵשׁ⁸ הָעֵנִי, וְהוּא יוֹדַע שְׂאִין לוֹ מַה יִּחְזִיר לוֹ - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֵאמַר: לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנוֹשָׂה⁹. וּמִצְוֹת עֲשֶׂה לְנֹגֵשׁ אֶת הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְלְהַצִּיר לוֹ¹⁰, שְׁנֵאמַר: לְנֹכְרִי¹¹ תִּגְשׁ. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדוּ¹², שְׂזוֹ מִצְוֹת עֲשֶׂה¹³.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ומצות-עשה לנגוש את העכו"ם ולהצר לו כו".

וצריך להבין הרי גם בנוגע לאומות העולם מצינו פרטי דינים של הנהגה במדת החסד והרחמים, ולדוגמא "מפרנסין ומכסין עניי עכו"ם עם ישראל. ובנוגע לבני נח כתב בהלכות מלכים (סוף פ"ח) שכן "אין האכזריות והעזות מצויה אלא בגויים עובדי עבודה-זרה... אבל זרעו של

1 ד. פְּשִׁיתֵבַע הַמְלִיָּה הַלְוָאִית²⁰, אָף עַל פִּי שְׁהוּא
 2 עֲשִׂיר וְהַלְוָה דְּחֹק וְטְרוּד בְּמִזְנוֹת²¹ - אֵין מְרַחֲמִין
 3 בְּדִין²², אֲלֵא גֹבֵין לוֹ חֹבוֹ עַד פְּרוּטָה אַחְרֹנָה מִכָּל
 4 מִטְּלָטְלִין שְׂמִימָצָאוֹ לוֹ. וְאִם לֹא הִסְפִּיקוּ הַמִּטְּלָטְלִין
 5 - גֹּבֵין לוֹ מִן הַקְּרָקַע²³, אַחַר שְׂמִתְרִימִין²⁴ עַל מִי
 6 שָׁיֵשׁ לוֹ מִטְּלָטְלִין אוֹ מִי שְׂדַע לֹא²⁵ מִטְּלָטְלִין וְלֹא
 7 יְבִיאֵם לְבֵית דִּין²⁶. וְגֹבֵין מִכָּל קְרָקַע שָׁיֵשׁ לוֹ. אָף
 8 עַל פִּי שְׁהִיא מְשַׁעֲבֶדֶת לְכַתְּבַת אֲשֶׁתוֹ אוֹ לְבַעַל חֹבוֹ
 9 שְׁקָדָם²⁷ - גֹּבֵין לְזָדָה²⁸, וְאִם יָבוֹא²⁹ הָרֵאשׁוֹן וְיִטְרֹף
 10 - יִטְרֹף³⁰. טָעַן הַלְוָה: שְׂמִטְּלָטְלִין אֵלוֹ שְׂבִידֵי אֵינָן
 11 שְׁלֵי, אֲלֵא פְקָדוֹן הֵם פְּנֵי אוֹ שְׂכוּרִין אוֹ שְׂאוּלִין -
 12 אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ³¹, אוֹ יְבִיא³² רְאֵיהֶן³³ אוֹ יַגְבֶּה מֵהֶן
 13 בְּעַל חֹבוֹ.

18 אַמְוָרִים? בְּכָלֵי הַחַל; אֲבָל בְּגֵדֵי שֶׁבֶת וְהַמוֹעֵד -
 19 גֹּבֶה אוֹתָן בְּעַל חֹב³⁶. וְאֵין צָרִיף לֹמַר, אִם הָיָה
 20 בְּהֵן טַבְּעוֹת וְכָלֵי זֶה־בֹּ אוֹ פֶסֶף³⁷, שְׁהַפֵּל לְבַעַל חֹבוֹ.
 34 לשם אשתו ובניו. (35) שמשעה שנתנם או לקחם
 לשמן יצאו מרשותו וזכו בהם והרי הם שלהם (רי"ף
 בתשובה סימן ריט, על פי ערכין כד.). (36) מתוך שהם
 בגדים מכובדים, ואינם לשימוש יום יום, אין הבעל נותנם
 במתנה גמורה על דעת שלא יוכל למכרם אם יצטרך להם
 (רי"ף בתשובה סימן רנה על פי ירושלמי קידושין פרק א
 הלכה ד.) (37) "שאדם קונה על מנת שתתקשט, ואם
 הוצרך יתפרנס מהם" (כלומר, ימכור לשם פרנסתו. רי"ף
 שם סימן רט).

21 ו. הָיָה לוֹ מִטְּלָטְלִין אוֹ קְרָקַע, וְהָרִי עָלָיו שְׂטָרֵי
 22 חֹבוֹת לְעֹבְדֵי פֹכְכִים, וְאָמַר: הָרִי כָּל נְכָסֵי
 23 מְשַׁעֲבָדִין לְעֹבְדֵי פֹכְכִים, וְאִם יִטְלוּ אוֹתָן
 24 הַיִּשְׂרָאֵלִים בְּחֹכֶם, יִאָסְרוּ אוֹתֵי הָעֹבְדֵי פֹכְכִים
 25 בְּחֹךְ וְאֵהִיָּה בְּשַׁבְּיָה - הוֹרוּ רְבוּתֵי³⁸, שְׂאֵין שׁוֹמְעִין
 26 לוֹ, וְיִגְבּוּ הַיִּשְׂרָאֵלִים; וְכִשְׁיָבוֹאוּ הָעֹבְדֵי פֹכְכִים -
 27 וְיִאָסְרוּהוּ - הָרִי כָּל יִשְׂרָאֵל מִצִּוִּין לְפָדוֹתוֹ³⁹.

38 הרי"ף שם. (39) המצוה להצילו אינה מוטלת על
 התובע יותר מאשר על כל אחד ואחד מישראל.

28 ז. מִסְדְּרִין⁴⁰ לְבַעַל חֹב⁴¹, כְּדָרְף שְׂמִסְדְּרִין בְּעַרְכִּין⁴².
 29 פִּיצֵר? אוֹמְרִין לְלוֹה: הִבְאֵא⁴³ כָּל הַמִּטְּלָטְלִין שָׁיֵשׁ
 30 לָךְ, וְלֹא תַגִּיחַ אֶפְלוֹ מִחַט אַחַת. וְנוֹתְנִין לוֹ מִן הַפֵּל
 31 מְזוּן⁴⁴ שְׁלֵשִׁים יוֹם וְכִסּוֹת שָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ מִכִּסּוֹת
 32 הָרְאוּיָה לוֹ. וְלֹא שְׂיִלְבֹּשׁ בְּגֵדֵי מְשִׁי אוֹ מִצְנֶפֶת
 33 זְהוּבָה⁴⁵, אֲלֵא מַעֲבִירִין אוֹתָהּ מִמְּנוֹ⁴⁶, וְנוֹתְנִין לוֹ
 34 כִּסּוֹת הָרְאוּיָה לוֹ⁴⁷ לְשָׁנִים עֶשֶׂר חֹדֶשׁ. וּמִטָּה⁴⁸ לִישֵׁב
 35 עָלֶיהָ, וּמִטָּה וּמִצַּע הָרְאוּיִין לוֹ לִישֹׁן עָלֶיהֶם. וְאִם
 36 הָיָה עֲנִי - מִטָּה וּמִפָּץ⁴⁹ לִישֹׁן עָלָיו. וְאֵין נוֹתְנִין
 37 כְּלִים כְּאֵלוֹ⁵⁰ לְאֲשֶׁתוֹ וּבְנָיו⁵¹, אָף עַל פִּי שְׁהוּא חֵיב
 38 בְּמִזְנוֹתֵיהֶם⁵². וְנוֹתְנִין לוֹ סַנְדְּלֵיו וְתַפְלִיּוֹ⁵³. הָיָה
 39 אֶמְן⁵⁴ - נוֹתְנִין לוֹ שְׁנֵי כְּלֵי אֶמְנוֹת מִכָּל מִין וּמִין.
 40 כְּגוֹן שְׁהִיָּה חֲרֵשׁ⁵⁵ - נוֹתְנִין לוֹ שְׁנֵי מַעֲצָדִין וְשִׁתֵּי
 41 מְגִירוֹת⁵⁶. הָיָה לוֹ מִין אֶחָד מְרֻבָּה וּמִין אֶחָד מוּעָט⁵⁷
 42 - נוֹתְנִין לוֹ שְׁנַיִם מִן הַמְּרֻבָּה, וְכָל שָׁיֵשׁ לוֹ מִן
 43 הַמוּעָט, וְאֵין לֹקְחִין לוֹ כְּלִים מִדְּמֵי הַמְּרֻבָּה⁵⁸. הָיָה
 44 אֶכָר אוֹ חֶמֶר - אֵין נוֹתְנִין לוֹ לֹא צְמִדוֹ⁵⁹ וְלֹא
 45 חֲמוּרוֹ⁶⁰. וְכֵן אִם הָיָה סֶפֶן - אֵין נוֹתְנִים לוֹ
 46 סְפִינָתוֹ⁶¹. אָף עַל פִּי שְׂאֵין לוֹ מְזוֹנוֹת אֲלֵא מְאָלוֹ -
 47 אֵין אֵלוֹ כְּלִים⁶², אֲלֵא נְכָסִים⁶³, וְיִמְכְרוּ עִם שְׂאָר
 48 הַמִּטְּלָטְלִין בְּבֵית דִּין, וְיִגְתְּנוּ לְבַעַל חֹבוֹ.

40 "מעריכין נכסי הלווה, ואם הוא עני אף על פי שאינו
 נשלם החוב כולו, אין נוטלין כל מה שיש לו, אלא משיירין
 לו לפי כבודו" (ערוך ערך סדר) וכמו שמבאר רבינו והולך.
 41 כשיגיע זמן הפירעון ויבוא המלוה לבית דין לגבות

(20) בבית דין. (21) טורח הוא הרבה כדי להתפרנס. בפרק
 כ מסנהדרין הלכה ד כותב רבינו: "אל תאמר עני הוא זה
 ובעל דינו עשיר, הואיל ואני (הדיין) והעשיר חייבין לפרנסו
 אזכנו בדין ונמצא מתפרנס בכבוד". (22) כתובות פד.
 "ועל זה הזהירה התורה "ודל לא תהדר בריבו" ונאמר
 (ויקרא יט, טו) "לא תשא פני דל" (רבינו שם על פי תורת
 כוהנים קדושים פרק ד.) (23) שהמטלטלין קודמים לגבייה
 מן הקרקע, שכשם שהמלוה בממון היה - כך תחילת גבייתו
 מממון או ממטלטלים (שדינים כממון. בבא קמא יד.).
 מלשון רבינו נראה שמעמיד מטלטלין וממון בדרגה אחת,
 היינו שאם יש לו ממון ויש לו מטלטלין - רצה משלם
 ממון, רצה מגבהו מטלטלין (השווה רבינו פרק י מהלכות
 נזקי ממון). ברם דעת הרי"ף בכבא בתרא בתחילת פרק
 שישי שהממון קודמים לגבייה מן המטלטלין (וכן כתב
 רשב"ם בכא בתרא צב: בשם רבינו חננאל) וכן הרא"ש בכא
 קמא פרק א סימן ד בשם רבינו תם. (24) "הטלת חרם
 לדברים אלו לא מצאנו בגמרא אבל כן נמצא בכל ספרי
 הגאונים ז"ל. ונראה שהדבר בקבלה אצלם" (מגיד משנה
 להלן פרק י"א הלכה ז.) (25) שיש לו ללווה. (26) או לא
 הודיע לבית דין. (27) לווה ממנו לפני שלוה מזה הבא
 עכשיו לגבות, אבל עדיין לא הגיע זמן פרעונו, וכן הכתובה
 אינה נגבית מחיים כמבואר בפרק י"ט מהלכות אישות
 הלכה ג. (28) מיד, ואין ביד הבעל חוב והאשה למנוע
 גבייתו. (29) כלומר, ולכשיבוא. (30) זה נימוק למה אין
 מונעים גביית הקרקע אף על פי שהיא משועבדת לאחרים,
 לפי שהגבייה אינה גורמת כל הפסד לבעל הישעבוד, שהרי
 כשיגיע זמן פירעון חובו - יטרוף מה שגבה ראשון, שכל
 הקודם בחובו זכה (על פי תשובת הרי"ף סימן קיד, רט ועיין
 ירושלמי כתובות פרק י הלכה ו.) (31) "חזקה כל מה
 שביד אדם הוא שלו" (מגיד משנה). והמקור להלכה זו מצא
 רבינו בכתובות יט בסוגיית שטר אמנה. (32) פירוש, אלא
 או יביא. (33) עדים, שכן הוא כדבריו.

14 ה. אֵין בְּעַל חֹב גֹּבֶה לֹא מִכִּסּוֹת אֲשֶׁתוֹ וּבְנָיו שֶׁל
 15 לְוָה, וְלֹא מִבְּגָדִים צְבוּעִים שְׂצָבְעָן לְשִׁמְן³⁴, אָף עַל
 16 פִּי שְׂעֲדִין לֹא לְבָשׁוּ אוֹתָן, וְלֹא מִסְנָדִים חֲדָשִׁים
 17 שְׁלָקְחָן לְשִׁמְן, אֲלֵא הָרִי אֵלוֹ שְׁלָהֶן³⁵. בְּמַה דְּבָרִים

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק י"ט סיון - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה קמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

14 תהיה לו פנשה. אלא אומרים למלוה: אם אתה
15 יודע נכסים לזה המקיב לך - לך ותפס אותן.

(2) למעלה פ"א הלכה ז. (3) בבית הסוהר, כי "לא מצאנו בשום מקום (בתלמוד) חיוב הגוף (היינו מאסר או עונש מלקות וכיוצא בזה) מחמת ממון" (מגיד-משנה). (4) שאין לו כלום. (5) ודרכים אלו - אמצעי נגישה הם.

16 ב. טען שיש לו והקביא אותן והרי הן בתוך ביתו
17 - אין מן הדין שיפנס לביתו, לא הוא ולא שליח
18 בית דין; שהתורה הקפידה על זה, שנאמר: בחוץ
19 תעמד. אבל מקרימין על מי שיש לו ולא יתן לבעל
20 חובו. פשראו הגאונים הראשונים שעמדו אחר
21 חבור הגמרא, שרבו הרמאים, וננעלה דלת בפני
22 לוינו, התקינו שמשפיעין את הל'ה שבועה חמורה
23 פעין של תורה בנקיטת חפץ: שאין לו פלום תר
24 על דברים שמסדרין לו, ושלל הקביאן פיד אחרים,
25 ושלל נתן מתנה על מנת להחזיר. וכולל שבועה
26 זו: שכל שירויח וכל שיבוא לידו או לרשותו
27 מאשר תשיג ידו - לא יאכיל ממנו פלום לא לאשתו
28 ולא לבניו, ולא לביש אותן, ולא ישפל בהן, ולא
29 יתן מתנה לאדם בעולם, אלא יוציא מכל אשר
30 תשיג ידו מזון שלשים יום וכסות שנים עשר חדש,
31 מזון הראוי לו וכסות הראוי לו, לא אכילת
32 הזוללים והסובאין או בני מלכים ולא מלבושי
33 הפחות והסגנים, אלא פדרפו, וכל היתר על צרכו
34 יתן לבעל חובו ראשון ראשון, עד שיגבנו כל חובו.
35 ומקרימין תחלה על מי שידע לפלוני נכסים, גלויין
36 או טמונין, ולא יודיע לבית דין. גם אחר התקנה
37 הזאת, אין בעל חוב יכול להפנס לתוך ביתו של
38 לוה, לא הוא ולא שליח בית דין; שלא תקנו לעקר
39 גוף התורה. אלא הל'ה עצמו יוציא פליו, או
40 יאמר: כך וכך הוא שיש לי; מניחין הראוי לו,
41 ויוציא השאר, וישבע בתקנה זו. וכזה דנין ישראל
42 בכל מקומותן. נראה לו ממון אחר שגשבע שבועה
43 זו, ואמר: של אחרים הוא, או עסק הוא פדי - אין
44 שומעין לו, עד שביא ראיה. וכן הורו רבותי.

(6) המלוה. (7) בבא-מציעא קיג. ראה לקמן פ"ג הל' ג.
(8) רבנן סבוראי (הגהות מיימוניות). (9) המסתירים ממנו,
ואומרים אין לי. (10) שנמנעו מלהלוות ממון לאחרים
מפני החשש, שמא יחביאו כל אשר להם ויטענו: אין לי.
(11) היינו כש"ס בידו, כדוגמת השבועה שאינו ברשותו
שתיקנו חכמים על השומר האומר הריני משלם, מפני
החשש שמא עיניו נתן בחפץ שנמסר לשמירתו, כמבואר
בפ"ו מהל' שאלה ופקדון הל' א (הגרא"א סי' צט ס"ק א.
עיינן שם). (12) ואע"פ שמתנה על-מנת להחזיר, דינה
כמתנה - כאן אין מתנתו מתנה, כי רגלים לדבר שלא נתנו
אלא כדי להבריח מן הבעל-חוב, ומן הדין בעל-חוב גובה

חובו (שולחן ערוך סימן צז, כג.). (42) מי שהתחייב לתת להקדש ערך עצמו או ערך אחרים, בית דין לוקח כל רכושו ומוכרו ונותן הדמים להקדש, ושינו (ערכין כג.): שמשאירים לו כל המפורט כאן בברבי רבינו (בבא מציעא קיג.). (43) ראה לקמן פרק ב הלכה י"ב. (44) שם כד. דרשו זה מן הכתוב (ויקרא כז, ח): "ואם מך הוא מערכך" - החייהו מערכך. (45) רקומה זהב. (46) בבא מציעא שם. (47) לאיש כמותו לצורך ימי החול, אבל לא לשבתות וימים טובים (רבינו בפרק ג מהלכות ערכין הלכה טו. ומקורו נראה שהוא מהמבואר למעלה הלכה ה על פי ירושלמי קידושין הובא בביאורנו שם). (48) כיסא. (49) מצע גס ארוג מקנים שעניים רגילים להשתמש בהם ואינו יכול לדרוש מצע של לבד. (50) לא כסות וגם לא מזון. (51) אפילו הקטנים. (52) כמבואר בפרק י"ב מהלכות אישות הלכה ב, יד. שלא הוטל על המלוה להחיות את אשתו ובניו. ערכין שם: "הוא (החייהו) מערכך, ולא אשתו ובניו מערכך". (53) של ראש ושל יד (שם) - כשם שנותנין לו כסות (והשווה פסחים קיג). (54) שם. (55) נגר. (56) משורים. (57) כגון, שיש לו שלושה מעצדים והמגירה האחת. (58) אין מוכרים המעצד השלישי לקנות מגירה בדמיה, כדי שיהיו לו שתי מגירות, שהרי גם קודם לא היו לו כי אם אחת (ערכין שם). (59) צמד בקר לאיכר. (60) אם היה חמר (שם). (61) שם יח. (62) כלי אומנות. (63) שם בגמרא לדעת תנא קמא.

1 ח. מלוה⁶⁴ שבא להפרע שלא בפני הל'ה, כגון
2 שהיה הל'ה במדינה רחוקה, ותפסה האשה
3 מטלטלין מנכסי הבעל כדי שתזון מהן - מוציאין
4 אותן מידה⁶⁵ ונותנין לבעל חוב; שאפלו היה בעלה
5 עמה - לא היה יכול לזון את אשתו ובניו עד
6 שיפרע לו כל חובו⁶⁶.

(64) תשובת הרי"ף הובאה בטור סימן צז. (65) ואף על פי שחוב האשה למזונות קדם לחובו "שכשם שבערכין מיעט מזון אשתו ובניו (כמבואר בערכין כג.): אף על פי שקדמו לחוב המעריך - הוא הדין גם לבעל חוב" (כסף משנה בשם בעל התרומות). (66) כמבואר למעלה הלכה ז.

פרק שני

(1) מבאר תקנת הגאונים להשביע לווה הטוען שאין לו, ודין מלוה שאמר שטר אמנה הוא זה במקום שחב לאחרים, וכלל שם שאסור להלוות מעותיו בלא עדים, ודין לווה מעבדו ושחררו.

7 א. דין תורה, שבזמן שיתבע המלוה את חובו: אם
8 נמצאו ללוה נכסים - מסדרין לו, ונותנין לבעל
9 חובו את השאר, כמו שבארנו²; ואם לא נמצא
10 ללוה פלום, או נמצאו לו דברים שמסדרין לו פלבד
11 - לך הל'ה לדרכו. ואין אוסרין אותו³, ואין
12 אומרים לו: הבא ראיה שאתה עני, ולא משפיעין
13 אותו⁴, פדרך שדנין העובדי פוכבים; שנאמר: לא

צו סעיף כו). (27) לגרשו מעל פניו. (28) כמבואר לעיל הל' ב. (29) בבבא-מציעא כת, בענין מוצא אבידה. (30) ויקרא רבה פ"ו, ג: "אין נותנין את השבועה למי שהוא רץ אחר השבועה" (הגר"א סימן פו ס"ק קיב). (31) לכופו. (32) כתובות פו. ושם נתבאר שמכין אותו עד שתצא נפשו או יקיים מצוה זו. (33) כמו שנאמר (דברים טז, כ): "צדק צדק תרדוף. ובסנהדרין לו: פירשו שהמדובר בדין מרומה (עיין רדב"ז פכ"ב מהל' סנהדרין הל' ג). (34) להטות. (35) כמו שאמרו (אבות פ"ב משנה יב "וכל מעשיך יהיו לשם שמים". וכתב המגיד-משנה בשם המפרשים האחרונים ז"ל: "שלא כל ב"ד מורשה בכך אלא-אם-כן הוא ב"ד חשוב ומוחזק בחכמה וחסידות. ומשרבו הדיינים שאינם מומחין - יש לחוש שלא יהא כל אחד פורץ לעשות לו דרך לעצמו". ובפכ"ד מהל' סנהדרין הל' ב, כתב רבינו עצמו: "משרבו בתי דינים שאינם הגונים וכו' אינם חכמים כראוי ובעלי בינה, הסכימו רוב בתי דיני ישראל וכו' ולא ידון הדיין בסמיכות דעתו, כדי שלא יאמר כל הדיוט לבי מאמין לדברי זה, ודעתי סומכת על זה". ונראה שכאן כתב דין לפי הגמרא, וסמך על מה שכתב שם (לחם-משנה).

ה. מי שנתחייב בשבועה זו מפני שטר חוב שעליו, 31 והודיה 36 לאחרים בחובות אחרים, 37 והשיגה ידו יתר על הראוי לו - לא יטלו היתר אלא פעלי שטרות 33 בלבד, 38 שפא קנוניא 39 עושה בהודאתו על נכסיו 34 של זה. 35

(36) מעצמו, ואין כאן עדי הלוואה או אפילו יש עדי הלוואה, אלא שהלווה יכול לטעון פרעתי, והוא מודה שלא פרע (ראה ש"ך סי' צט, ג). (37) הקודמים - לדבריו - הלוואה שבשטר. (38) אבל אם יש עדי הלוואה והם מעידים שהותנה בין המלוה והלוה שלא יפרע אלא בעדים - המלוה בלי שטר קודמת לגביה (מגיד-משנה, וראה ה"ו). (39) תחבולה בין הלווה והאחרים, להבריה נכסיו מן המלוה.

ו. ראובן שהיה חייב לשמעון 40 מאה, ולוי חייב לראובן מאה - מוציאין מלוי ונותנין לשמעון. 37 לפיכך, אם אין לראובן נכסים 41, והיו לו שטרי חוב על לוי, ואמר לוי: שטר אמנה הוא 42, פרוע הוא 43, והודה לו ראובן 44 - אין משגיחין על הודאתו 45, שפא קנוניא הם עושין לאבד זכותו של שמעון; 46 אלא ישבע שמעון 47 ויטל מלוי, פדין כל טורף 48 שאינו נפרע אלא בשבועה 49. וכן כל מי שיש עליו שטר חוב, והודה לאחר מעצמו בחוב אחר 50, אם אין לו נכסים פדי שגיבו שניהם - גובה בעל השטר 45 בלבד, שלא יעשו קנוניא על שטרו של זה 51.

(40) כתובות יט. כרבי נתן: "מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו, מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה? תלמוד-לומר (במדבר ח, ז): "ונתן לאשר אשם לו" (כלומר, לאשר הלווה אין כתוב כאן, אלא לאשר האשם שלו, הדיינו למי שהקרן שלו - רש"י). (41) כי אם יש לו נכסים - אין שמעון גובה מלוי מדרשתו של רבי נתן, לפי שלא נאמרה אלא כשאין

אותה, והראשונים קראו לשבועה זו: "שבועת החשד" (כסף-משנה שם). (13) השווה למעלה פ"א הל' ז. (14) השווה שם. (15) פקיד מלוכה גבוהים. (16) דבר תורה שהקפידה על הכניסה לבית הלווה. ולא באו חכמים אלא לעשות סייג וגדר שלא תנעול דלת בפני לוויים. (17) חזקה - כל מה שביד אדם שהוא שלו (השווה למעלה פ"א הל' ד). (18) הר"י מיגאש, בתשובה סי' קסט.

ג. מי שגשבע שבועה זו, שאין לו כלום וכל מה שירוויח יתן לבעל חובו - אין כל אהד מפעלי חובות בא ומשביעו 19, ששבועה אחת פוללת כל פעלי חובות. ומקנת אחרונים 20 היא, ואין מדקדקין בה להחמיר 21 אלא להקל.

(19) שנית אותה שבועה. (20) כלומר, הואיל ותקנת הגאונים היא. (21) לחייבו שבועה לכל אחד מבעלי-חובות, שכל שירוויח יתן גם להם (לחם-משנה ומשנה-למלך).

ד. מי שהחזיק שהוא עני וקשר 22 והולך בתם, והדבר גלוי וידוע לדין וליב העם, ובא בעל חובו להשביעו בתקנה זו, והחזיק התובע 23 שאינו מסתפק בעניות זה 24, אלא רוצה לצערו בשבועה זו, להצר לו ולכישו ברבים, כדי להנקם ממנו, או כדי שילך ויולוה מן העובדי פוכבים 25, או יקח נכסי אשתו 26 ויתן לזה, עד שינצל משבועה זו - יראה לי, שאסור לדין ירא שמים להשביעו שבועה זו; ואם השביעו - בטל לא תעשה של תורה: לא תהיה לו פנשה. ולא עוד, אלא ראוי לדין לגער בתובע ולטרו 27, מפני שהוא נוטר והולך בשרירות לבו. שלא תקנו הגאונים תקנה זו אלא מפני הרמאין 28, והרי נאמר 29: עד דרש אחיך אתו - דרשהו אם רמאי הוא או אינו רמאי, ומאחר שהחזיק זה שהוא עני ושאינו רמאי - אסור להשביעו. וכן אני אומר: שמי שהחזיק רמאי, ודרכיו מקלקלין במשאו ומתנו, והרי הוא אמוד שיש לו ממון, וטען שאין לו כלום, והרי הוא רץ להשבע בתקנה זו - שאין ראוי להשביעו 30. אלא אם יש פח בדין לעשותו 31 עד שיפרע בעל חובו, או לנדותו עד שיתן - יעשה, מאחר שהוא אמוד, שפריעת בעל חוב מצוה 32. כללו של דבר: כל שיעשה הדין מדברים אלו, וכןתו לרדה הצדק בלבד, שנוצטוינו לרדפ 33, ולא לעבר 34 הדין על אהד מפעלי דינין - הרי זה מרשה לעשות, ומקבל שבר. והוא שיהיו מעשיו לשם שמים 35.

(22) אדם ישר. (23) יודעים בו רבים. (24) אין לו ספק, שכן הוא עני. ויש גורסים: "בענין של זה", כלומר באופיו ובמצבו של הנתבע (עיין 'פרישה' סי' צט). (25) בריבית. (26) שהכניסה לו בין נכסי מלוג ובין נכסי צאן ברזל, שאינם משועבדים לבעל-חוב ואינו גובה מהם (השווה שו"ע סי'

הל' כט, ובמגיד-משנה ולחם-משנה שם). (60 נכסים שהכניסה לו בשעה שנישאו (עיין כתובות כח. "לוה הימנו מנכסי אביה וכו'").

פָּרָק שְׁלִישִׁי

(1 מבאר שלא לחבול אלמנה, ולא כלים שעושים בהם אוכל נפש, ושמצוה להחזיר המשכון, ודין שליח בית דין שבא למשכן.

- 11 א. אֶלְמָנָה, בֵּין שְׁהִיא עֲנִיָּה בֵּין שְׁהִיא עֲשִׂירָה - אֵין
- 12 מְמַשְׁפְּנִין אוֹתָהּ², לֹא בְּשַׁעַת הַלְוָאָה³ וְלֹא שְׁלֹא
- 13 בְּשַׁעַת הַלְוָאָה, וְלֹא עַל פִּי בֵּית דִּין; שְׁנֹאֲמַר: וְלֹא
- 14 תַּחֲבַל בְּגַד אֶלְמָנָה⁴. וְאִם חָבַל - מַחְזִירִין מִמֶּנּוּ בְּעַל
- 15 פְּרָחוּ⁵. וְאִם תּוֹדָה לוֹ - תְּשַׁלֵּם⁶, וְאִם תִּכְפֹּר⁷ -
- 16 תִּשְׁבַּע⁸. אֲבָד הַמִּשְׁפּוֹן אוֹ נִשְׁרַף קָדָם שְׁחִזְזִיר -
- 17 לֹקָה⁹.

(2 כסתם משנה, ב"מ קטו. 3) מרצונה ומדעתה. זה למד רבינו מסתימת לשון המשנה: "אין ממשכנין אותה", ומשמע בין בשעת הלוואה ובין שלא בשעת הלוואה (מגיד-משנה). והראב"ד משיג וכותב: "בשעת הלוואה אין זה חובל", כלומר: ואין אני קורא בזה "ולא תחבול בגד אלמנה" מאחר שבעצמה וברצונה מביאה לו. (4) ובפירושו שם, מסביר רבינו ואומר: "ואסור לחבול האלמנה משום חשד כשתתעכב אצל הממשכן בשביל המשכון שלה, או שיארע ביניהם קלקול (שיבואו לידי דבר איסור), ולפיכך השווה בדבר העניה והעשירה" (עיין לחם-משנה). (5) כדברי רבא (תמורה ד): "כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד - אי עביד לא מהני". בעברית: כל דבר שאסרה התורה לעשות - אין עשייתו מועילה, וכאילו לא עשה (ריב"ש סי' תפח). (6) כלומר, בית-דין גובה ממנה בעל-כרחיה, שלא אמרה תורה אלא שלא למשכן את האלמנה, אבל לא אמרה תורה שלא להגבות ממנה. וגובים מאלמנה כדרך שגובים מכל אדם (מגיד-משנה, ריב"ש סי' תפח). (7) כגון, שלא היתה הלוואה בשטר. (8) כשאר כל טוען ונטען. (9) אבל כל עוד שהמשכון בעין - אינו לוקה, "שכל לאו שניתק לעשה - אין לוקין עליו", כל זמן שבידו לקיים העשה, ולא זו ניתק לעשה של השבת המשכון, הוא שנאמר (דברים כד, יג) "השב תשיב לו את העבט כבוא השמש" (ראה בסמוך הל' ד).

- 18 ב. וְכֵן הַמְלוֹה אֶת חֲבֵרוֹ, בֵּין שְׁהִלְוִהוּ עַל הַמִּשְׁפּוֹן¹⁰
- 19 בֵּין שְׁמַשְׁפְּנוֹ אַחַר הַלְוָאָה, בִּידוֹ אוֹ עַל פִּי בֵּית דִּין
- 20 - לֹא יַחֲבַל בְּלִים שְׁעוֹשִׂין בָּהֶם אֲכָל נֶפֶשׁ, פְּגוֹן
- 21 הַרְחִים¹¹, וְהִעֲרַבּוֹת שָׁל עֲצֵן¹², וְיִזְרֹת שְׁמַבְשָׁלִין
- 22 בָּהֶם, וְסַפְּיִן שָׁל שְׁחִיטָה¹³ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן; שְׁנֹאֲמַר: פִּי
- 23 נֶפֶשׁ הוּא חָבַל¹⁴. וְאִם חָבַל - מַחְזִיר בְּעַל פְּרָחוּ¹⁵.
- 24 וְאִם אֲבָד הַמִּשְׁפּוֹן אוֹ נִשְׁרַף קָדָם שְׁחִזְזִיר - לֹקָה¹⁶.

(10) בשעת הלוואה (השווה למעלה הל' א. והראב"ד החולק על רבינו שם, השיג עליו גם בהלכה זו). (11) של יד, המיטלטלים. אבל הקבועים בקרקע, כגון ריחיים של מים אינם בגדר משכון כלל (שו"ע סי' צז, סעיף ו).

ללוה נכסים אחרים, כמבואר בבבא-קמא מ. (מגיד-משנה). (42) לא לווה כלום, אלא מסרו לו מתוך אימון שלא יתבענו אלא אם ילווהו. (43) ונשאר השטר בידי ראובן. (44) שהשטר פרוע או אמנה. (45) של ראובן. (46) כתובות שם, וכפירושו של אביי. (47) בנקיטת חפץ, שלא נפרע חוב זה ולא מחלו או מכרו לאחר (ע"פ רבינו להלן פכ"ב הל' י). (48) מנכסים המכורים או משועבדים לאחרים. (49) כמבואר לקמן (פכ"ב שם ע"פ שבועות מה). (50) שקדם, לדבריו, להלוואה בשטר - ואין כאן עדי הלוואה (ראה למעלה ה"ה הערה לו). (51) כבר לימדנו רבינו (למעלה הל' ה') שחוששים לקנוניא, ואין מקבלים הודאתו בחובות אחרים. וחזר רבינו וכתב דין זה שנית, לפי שאין רקע החדש לקנוניא של הנידון כאן דומה להמבואר בהל' ה, כי בהל' ה המדובר, כשנשבע כבר שבועת הסידור, והגורם לקנוניא הוא דאגתו לפרנסת אשתו ובניו, שאינו רשאי להאכיל אותם אלא פורע ראשון ראשון לבעל-חובו כמבואר שם, ובכן החדש מבוסס על זה שאדם עשוי להורות היתר לעצמו בגלל פרנסת אשתו ובניו, ואפשר שגם האחרים רואים בזה מצוה לפרנס אשה וילדים קטנים. ובנידון שלפנינו, שמודה לפני שבועת הסידור, הגורם לקנוניא האפשרית הוא, כדי שלא ישאר ערום מנכסיו, ולכן מלמדנו רבינו, שחוששים לקנוניא גם בגלל סיבה זו (ולצד שני, אין הנידון בהל' ה נלמד מהמבואר כאן, לפי שבנידון הל' ה כבר התחייב בשבועה שלא יעשה שום קנוניא, ולכן מלמדנו רבינו שאין שבועה זו מסייעתו לאמת הודאתו - ספס-משנה. עיין ש"ך סי' צט ס"ק ג).

- 1 ז. אֶסוּר לְאָדָם לְהִלְוֹת מְעוֹתָיו בְּלֹא עֵדִים⁵², וְאֶפְלוּ
- 2 לְתַלְמִיד חֻקֵּם⁵³, אֲלֵא אִם בֵּן הַלְוָהוּ עַל הַמִּשְׁפּוֹן⁵⁴.
- 3 וְהַמְלוֹה בְּשִׁטְר - מְשַׁבַּח יוֹתֵר⁵⁵. וְכָל הַמְלוֹה בְּלֹא
- 4 עֵדִים - עוֹבֵר מִשׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל⁵⁶,
- 5 וְגוֹרֵם קָלָלָה לְעַצְמוֹ⁵⁷.

(52) שמתוך כך עולה על דעתו של הלווה להכחיש (ב"מ עה: וברש"י שם). (53) שאין לחשוד בו שיכחיש, והטעם - שמה מתוך טרדת משנתו ישכח (שם, מעשה שהיה). (54) שהמלוה נאמן בשבועה, כמו שיתבאר להלן פרק יג הל' ג. (55) לפי שבשטר סכום המלוה רשום בו, אבל במלוה על המשכון אין הסכום ידוע, ואפשר ללווה לטעון שלווה פחות מהסכום שהמלוה תובע (סמ"ע סי' ע, ס"ק ד). (56) שגורם מכשול ללווה שמביאהו לידי כפירה. (57) שבני אדם מקללים אותו על שתובע מחבירו מה שאינו חייב לו.

- 6 ח. הַרְבֵּי⁵⁸ שְׁלוֹה מְעַבְדוּ וְאַחַר כֵּן שִׁחְרְרוּ, אוֹ לִוְה
- 7 מֵאִשְׁתּוֹ וְאַחַר כֵּן גִּרְשָׁה - אֵין לָהֶן עֲלֵיו כְּלוּם; שְׁכַל
- 8 מֵה שְׁקִנְיָה עֶבֶד - קָנָה רַבּוֹ, וְכָל הַמְּעוֹת שְׁבִיד הָאִשָּׁה
- 9 - בְּחִזְקָת בַּעֲלָהּ⁵⁹, אֲלֵא אִם הִבִּיאָה רְאִיָּה שְׁהֵן
- 10 מְגוֹדֵנְתָה⁶⁰.

(58) בעלו של העבד (בבא-בתרא נא). (59) כלומר, משל בעלה הם, ולקחם באמתלא בתור הלוואה כדי להוציא מהם ממונו (עיין גמ' ב"ב שם). והשווה רבינו פכ"ב מהל' אישות

21 לו הַלְוֶה מִדְּעֵתוֹ³⁰. עֵבֶר בְּעַל חוֹב וְנִכְנַס לְבֵית הַלְוֶה
22 וּמִשְׁכָּנוֹ, אוֹ שֶׁחִטַּף הַמִּשְׁכָּנוֹן מִיָּדוֹ בְּזִרְזוּעַ - אֵינּוּ
23 לֹזְקָה; שֶׁהָרִי נִמְקַץ לְעֵשָׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: הֲשֵׁב תְּשִׁיב³¹ לוֹ
24 אֶת הָעֵבוֹט כִּבּוֹא הַשָּׁמֶשׁ. וְאִם לֹא קָיָם עֵשָׂה שָׂפָה,
25 כְּגוֹן שֶׁאֵבֶד הַמִּשְׁכָּנוֹן אוֹ נִשְׂרַף - לֹזְקָה³². וּמִחֲשֵׁב
26 דְּמֵי הַמִּשְׁכָּנוֹן³³, וְתוֹבֵעַ הַשָּׂאֵר בְּדִין.

(24 במצוות הדיין וע"י שליח. 25) וגומר: "והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה". בגמרא (שם קיג.) אמרו: ממשמע שנאמר "בחוץ תעמוד" איני יודע שהאיש אשר אתה נושה בו יוציא, אלא מה תלמוד-לומר והאיש? לרבות שליח ב"ד כמלוה (כלומר, "בחוץ תעמוד" אתה (המלוה) והאיש (שהוא שליח ב"ד) - ואשר אתה נושה בו, יוציא אליך העבוט החוצה (רש"י שם). 26) מאחר שהכניסה לבית הלווה לשניהם אסורה, גם לשליח ב"ד. 27) הרי אמרנו: "לא ימשכנו אלא בב"ד", משמע ששליח ב"ד רשאי למשכן, והמלוה אסור. 28) במצאו חוץ לביתו, בשוק (כשמואל, שם). 29) בחזקה. 30) 'ספרי' דברים, כ"ה-תצא פיסקא רעו: "לא תבוא אל ביתו, יכול לא ימשכנו מבפנים (כלומר בבית) אבל ימשכנו מבחוץ, ת"ל לעבוט עבוטו" (אפילו מבחוץ). 31) בבבא-מציעא לא: דרשו: "השב תשיב (כלומר כפל לשון למה), אין לי אלא שמשכנו ברשות ב"ד, משכנו שלא ברשות ב"ד - מניין? ת"ל השב תשיב, מכל-מקום". 32) השווה למעלה הערה טו. 33) מנכה דמי המשכון שאחריותו עליו, מסכום החוב (כמבואר בפ"י מהל' שכירות הל' א. ולדעת הרב המגיד - חייב, במשכנו שלא ברשות, אפילו באחריות אונסין). [הראב"ד משיג ומקשה: מאחר שהוא חייב בתשלומין, למה לוקה? הרי לאו שניתן לתשלומין אין לוקים עליו (מכות טז.)? והמגיד-משנה מבאר שיטת רבינו, שאינו נקרא ניתן לתשלומין אלא במקום שהתשלומין - כלומר, הממון - הם תיקון הלאו וסיבתו, כגון גזילה, שהלאו הוא על הפקעת ממון חבירו, וכשמשלם - מתקנו, אבל במשכון אין לתשלומין קשר עם הלאו, כי הלאו אינו על הפקעת-ממון - שהרי אין כוונתו לגזולו, אלא על עצם נטילת החפץ בתור משכון הקפידה תורה - וחייב התשלומין הוא מפני שנתחייב באחריותו, ומשום כך אין זה לאו שניתן לתשלומין אלא לאו שניתק לעשה' של השבת המשכון, ומאחר שנאבד ולא קיים העשה' - לוקה. ובסברא זו מיישב המגיד-משנה גם מה שהקשו למה לוקה, והרי אין אדם לוקה ומשלם? (ראה פ"ג מהל' גניבה הל' א), שלפי המבואר המלקות והתשלומין אינם באים כאחת, שהלאו הוא על נטילת המשכון, והתשלומין הם על שעת אבירתו, וכבר נתבאר בהל' גניבה שם, שאם המלקות והתשלומין אינם באים כאחת - לוקה ומשלם].

27 ה. אֶחָד הַמִּשְׁכָּנוֹן אֶת חֲבֵרוֹ בְּבֵית דִּין אוֹ שֶׁמִּשְׁכָּנוֹ
28 בְּיָדוֹ, בְּזִרְזוּעַ אוֹ מִדְּעַת הַלְוֶה, אִם אִישׁ עֲנִי הוּא³⁴
29 וּמִשְׁכָּנוֹ דָּבָר שֶׁהוּא צְרִיף לֹא³⁵ - הָרִי זֶה מִצְוָה
30 לְהַחְזִיר לוֹ הָעֵבוֹט בְּעַת שֶׁהוּא צְרִיף לוֹ: מִחְזִיר לוֹ
31 אֶת הַכֶּר בְּלִילָה פְּדֵי לִישָׁן עָלָיו, וְאֶת הַמִּחְרָשָׁה בַּיּוֹם
32 פְּדֵי לְעֵשׂוֹת בָּהּ מְלֵאכֶתָהּ³⁶; שֶׁנֶּאֱמַר: הֲשֵׁב תְּשִׁיב לוֹ

(12) המשמשות ללישה. (13) שם קטז. (14) שנינו שם קטו. "ולא רחיים ורכב בלבד אמרו, אלא כל דבר שעושים בו אוכל נפש, שנאמר: כי נפש הוא חובל". (15) כדברי רבא, בתמורה ד. (השווה למעלה הערה ד). (16) אבל כל זמן שהמשכון קיים - אינו לוקה, כמבואר למעלה (סוף ה"א) גבי חובל אלמנה.

1 ג. חָבַל בְּלִים הֲרִיבָה שֶׁל אֶכָּל נֶפֶשׁ, כְּגוֹן שֶׁחָבַל
2 עֲרֵבָה יוֹרְהָ וְסָכִין - חָיֵב עַל כָּל כְּלִי וְכָלִי בַּפְּנֵי
3 עֲצָמוֹ¹⁷. אֶפְלוֹ שְׁנֵי בָּלִים שֶׁהָן עוֹשִׂין מְלֵאכָה אַחַת¹⁸
4 - חָיֵב עָלֵיהֶן מְשׁוּם שְׁנֵי בָּלִים, וְלֹזְקָה שְׁתֵּים עַל
5 שְׁנֵיהֶם¹⁹. שֶׁנֶּאֱמַר: לֹא יִחְבַּל רִחִים וְרִכְבָּם²⁰ - לְחָיֵב
6 עַל הָרִחִים בַּפְּנֵי עֲצָמוֹ וְעַל הָרִכְבָּ בַּפְּנֵי עֲצָמוֹ.
7 כְּשֵׁם²¹ שֶׁהָרִכְבָּ וְהָרִחִים מִיָּחִידִין, שֶׁהָן שְׁנֵי בָּלִים
8 וּמִשְׁמִשִּׁין מְלֵאכָה אַחַת, וְחָיֵב עַל זֶה בַּפְּנֵי עֲצָמוֹ
9 וְעַל זֶה בַּפְּנֵי עֲצָמוֹ; כִּף כָּל שְׁנֵי בָּלִים, אִף עַל פִּי
10 שְׁמִשְׁמִשִּׁין מְלֵאכָה אַחַת - חָיֵב עַל זֶה בַּפְּנֵי עֲצָמוֹ
11 וְעַל זֶה בַּפְּנֵי עֲצָמוֹ. וְכֵן אִם חָבַל צָמַד בְּקָרֵי²²
12 הַחֹרֶשׁ²³ - לֹזְקָה שְׁתֵּים.

(17) גמרא שם. (18) כשמרכיבים אותם יחד - לא תיעשה המלאכה באחד משניהם בלתי האחר. (19) כרב יהודה, האומר (שם קטו): "חבל ריחיים לוקה אחת, רכב לוקה אחת, ריחיים ורכב לוקה שתיים". (20) הטל "לא" על ריחיים ועל רכב, כלומר לא יחבול ריחיים, ולא רכב (רבינו הלל בפירושו ל'ספרי' דברים כ"ה-תצא פיסקא רעב). [ריחיים של יד, מורכבים משתי אבנים מונחות זו על זו, העליונה נקראת "רכב" וכשמסובבים אותה נטחנים הגרעינים הנופלים בינה ובין האבן התחתונה הנקראת "ריחיים"]. (21) שם קטז. (22) הצמד הם כלי חרישה מורכב משני חלקים, ולפיכך חייב שתיים (מגיד-משנה). [באבן-האזל מפרש שהכוונה לפרות, וקשה מאוד לקבל פירושו. וראייתו מזה שרבינו כתב "החורש" ולא "החורשת" - ג"כ קשה להבינה, שהרי בקר הוא לשון יחיד. ראה 'תוספות' שם ד"ה צמד, וגם סיום דברי רש"י שם ד"ה חייב שתיים, משמע שהמדובר בכלי. וראה 'בית יוסף' חו"מ סי' צז, שכתב שפרות אינן ככלי ואינן בכלל איסור חבלה. ויש לתמוה למה העדיף בעל אבן-האזל את דעת המגדל-עוז על דעתו של המגיד-משנה]. (23) רבינו משמיענו כאן, שהתורה אסרה לחבול גם כלים שמלאכתם אינה באוכל נפש ממש, להוציא מדעת האומרים, שלא אסרה תורה כלים כאלה (ראה 'טור' ח"מ סי' צז).

13 ד. הַמְלוֹה אֶת חֲבֵרוֹ, אֶחָד עֲנִי וְאֶחָד עָשִׂיר - לֹא
14 יִמְשָׁכְנֵנוּ אֶלָּא בְּבֵית דִּין²⁴. וְאֶפְלוֹ שְׁלִיחַ בֵּית דִּין
15 שֶׁבֶא לְמִשְׁכָּנוֹ - לֹא יִכְנַס לְבֵיתוֹ וְיִמְשָׁכְנֵנוּ, אֶלָּא
16 עוֹמֵד בְּחוּץ, וְהַלְוֶה נִכְנַס לְבֵיתוֹ וּמוֹצִיא לוֹ
17 הַמִּשְׁכָּנוֹ; שֶׁנֶּאֱמַר: בְּחוּץ תַּעֲמַד²⁵. אִם בְּזֶמַּן, מֵה בֵּין
18 בְּעַל חוֹב לְשְׁלִיחַ בֵּית דִּין? שֶׁשְׁלִיחַ בֵּית דִּין²⁷ - יֵשׁ
19 לוֹ לִקַּח הַמִּשְׁכָּנוֹן מִיַּד הַלְוֶה²⁸ בְּזִרְזוּעַ²⁹ וְנוֹתְנוֹ
20 לְמַלְוֶה, וּבְעַל חוֹב - אֵין לוֹ לִקַּח הַמִּשְׁכָּנוֹן עַד שְׁיִתֵּן

שרבינו מקבל כאן דרשתו של שמואל בירושלמי (שביעית שם) על הכתוב (דברים טו, ג) "ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידיך" - פרט לזה שיש לאחיך בידך. ואע"פ שלא קיבל דעתו של שמואל, שאפילו משכנו מחט אינו משמט כלום, ופסק (בפ"ט משמיטה ויובל הי"ד) שמשמט את חלק החוב היתר על דמי המשכון - קיבל את דרשתו לגבי דמי המשכון. גם הרע"ב במשנה שם מנמק ע"פ דרשה זו. (42) ולא יוכל לגבות ממנו, מפני שאמרו (כתובות צב.): "מטלטלי דיתמי - לבעל חוב לא משתעבדי" (מטלטלין של יתומים - אינם משועבדים לבעל-חוב של אביהם). (43) בבא-מציעא קטו. והטעם, שבשעה שמשכנו - החוב כגבוי. (44) שלוש מקראות שבתורה - שני לאוין ועשה. [שם = מקרא (רש"י מכות ד:)]. (45) מרצונו של הלוה. (46) ברייתא שם קיד: כפי דעת רבא. [במגיד-משנה ולחם-משנה למעלה ה"א וה"ב מקשים, למה בחובל אלמנה וכן בחובל כלי אוכל נפש, פסק שגם בשעת הלוואתו אסור. וכאן, בדין חזרה, הוא מחלק בין בשעת הלוואתו שלא בשעת הלוואתו? והרי כל שלוש המצוות האלו נאמרו בלשון חבלה? והראב"ד בה"ל א משיג בדין אלמנה (וכמו כן בה"ל ב באוכל נפש): "בשעת הלוואה אין זה חובל". ונראה שרבינו מודה להראב"ד שסתם חבלה משמעותו שלא בשעת הלוואה, ומשום כך פסק שאינו חייב להחזיר במשכנו בשעת הלוואתו, אולם בכלי אוכל נפש גילתה התורה טעם האיסור, ואמרה: "כי נפש הוא חובל", ונימוק זה כוחו יפה גם בשעת הלוואתו. ובדומה לזה יש להסביר גם שיטת רבינו בחובל בגד אלמנה, כי ב"ספר החינוך" (מצוה תקצח - ע"פ הוצאת מוסד הרב קוק תשי"ד) מנמק איסור זה באמרו: וציונו לרחם על האלמנה, שלבבה שבור ודואג, שלא למשכנה. ומסתבר שגם רבינו מסתמך על נימוק זה (הטעם של הוצאת שם רע לא קיבל, שהרי אינו מחלק בין עניה לעשירה - ראה גמרא שם) ומשום כך לא מצא כל טעם לחלק בין שעת הלוואתו ללא בשעת הלוואתו, אבל במצוות החזרה לא מצא נימוק להוציא את המונח חבלה ממשמעותו הרגילה].

1 אֶת הָעֲבוֹט³⁷. עֶבֶר וְלֹא הָשִׁיב לוֹ פְּלִי הַיּוֹם בַּיּוֹם
2 וְכָלִי הַלְּיָלָה בְּלַיְלָה - עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה³⁸, שְׁנֹאמַר:
3 לֹא תִשָּׁבֵב בְּעַבְטוֹ - לֹא תִשָּׁבֵב וְעַבְטוֹ אֲצַלְךָ. זֶה
4 כְּסוּת לַיְלָה. וּבְכָלִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּהֵן מְלֹאכְתוֹ בַּיּוֹם
5 אוֹ לִוְבָשָׁן הוּא אוֹמֵר: עַד בֹּא הַשָּׁמֶשׁ תִּשְׁיָבְנוּ לוֹ.
6 מְלַמֵּד, שְׁיִחְזִירוּ כָּל הַיּוֹם³⁹. אִם בֵּן הוּא, שְׁמַחְזִיר
7 לוֹ הַמְשָׁכוֹן⁴⁰ בְּעַת שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ וְלֹקַח אוֹתוֹ בְּעַת
8 שְׂאִינוּ צָרִיךְ לוֹ, מֵה יוֹעִיל הַמְשָׁכוֹן? פְּדִי שְׂלֵא
9 יִשְׁמַט הַחֹב בְּשִׁבְעֵית⁴¹, וְלֹא יַעֲשֶׂה מְטַלְטְלִין אֲצַל
10 בְּנֵי⁴², אֲלֵא יִפְרַע מִן הַמְשָׁכוֹן⁴³ אַחַר שְׁמַת הַלְּוָה.
11 הֵא לְמִדָּת, שֶׁהַמְשָׁכָן אֶת הָעֲנִי דָּבָר שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ
12 וְלֹא הַחְזִירוֹ לוֹ בְּזַמְנוֹ - עוֹבֵר מְשוּם שְׂלֵשָׁה
13 שְׁמוֹת⁴⁴: מְשוּם לֹא תִבֵּא אֶל בֵּיתוֹ, וּמְשוּם הָשִׁב
14 תְּשִׁיב לוֹ אֶת הָעֲבוֹט, וּמְשוּם לֹא תִשָּׁבֵב בְּעַבְטוֹ.
15 בְּמֵה דְבָרִים אֲמוּרִים? שְׁמַשְׁכְּנוֹ שְׂלֵא בְּשַׁעַת
16 הַלְּוָאתוֹ; אֲבָל אִם מְשָׁכְנוֹ בְּשַׁעַת הַלְּוָאתוֹ⁴⁵ - אִינוֹ
17 חֵיב לְהַחְזִיר כְּלָל⁴⁶, וְאִינוֹ עוֹבֵר בְּשֵׁם מִן הַשְּׁמוֹת
18 הָאֵלוֹ.

(34) הלוה. שם קיד: "אם איש עני הוא, לא תשכב ועבוטו אצלך. הא עשיר (כלומר, משכנו דבר שאינו צריך לו, ויש לו להחליף במקומו) שכב ועבוטו אצלך." (35) "ואינו יכול לעמוד בלתו, ואין אצלו מה שיחליף במקומו, כמו שביאר השם יתברך (שמות כב, כו) כי היא כסותה לבדה היא שמתלו לעורו, במה ישכב" (רבינו בפירוש המשנה שם, וב'ספר המצוות' לאוין רמ. ומקור הדברים במכילתא דרשב"י, ראה להלן הערה נח). (36) מלאכה שאינה של אוכל נפש, כי כלי של אוכל נפש אסור למשכנו בכלל, כמבואר למעלה ה"ל ב (ראה להלן הערה מח). (37) שם קיד: וב'ספרי' דברים, כ"תצא פיסקה רעז, דרשו: "השב תשיב העבוט: מלמד שמחזיר לו כלי היום ביום וכלי הלילה בלילה, סגוס (כר) בלילה ומחרישה ביום וכו'". (38) ואינו לוקה עליו, לפי שאין בו מעשה (מגיד-משנה). (39) שם קיד: מכילתא משפטים פרשה יט. רש"י שמות כב, כה מפרש: "עד בוא השמש" כלומר, וכבוא השמש תחזור ותתלנו עד שיבוא בוקר של מחר. (40) להבטחת המלוה, הרי הוא מחזירו ללוה כשהוא צריך לו? (41) בשנת השמיטה שהיא משמטת (מפקיעה) כל ההלוואות חוץ ממלוה על המשכון, כמו ששינוי בשביעית פ"י, מ"ב. [רבינו (בפירוש שם) מנמק: "והעיקר אצלנו, בעל-חוב (המלוה) קונה משכון, לפיכך כשילוה אותו על המשכון - יהיה כאילו הקנהו המשכון במזון שהוא שהלוהו לזמן ידוע ואינו משמט". ברור, שקיבל כאן דעתו של רבי יצחק (בפסחים לא:), שבעל-חוב קונה משכון. אולם ביד החזקה פ"י מהלכות שכירות ה"א פסק שהמלוה על המשכון דינו כשומר שכר, ואם נאנס המשכון - גובה כל חובו (ראה השגת הראב"ד שם), ויוצא מזה שחזר בו כאן מפירושו הנ"ל שכתב בצעירותו, וקיבל דעתו של הרי"ף (מפרשי יד-החזקה האחרונים, העירו על כמה חזרות כאלו). ונראה

- 19 ו. שְׁלִיחַ בֵּית דִּין שָׂבֵא לְמִשְׁכָּן⁴⁷ - לֹא יִמְשָׁכֵן דְּבָרִים
20 שְׂאִי אֲפָשֶׁר לְאָדָם לְתַן אוֹתָם מְשָׁכוֹן⁴⁸, כְּגוֹן בְּגָד
21 שְׁעָלָיו וְכָלִי שְׂאוּכָל בּוֹ⁴⁹ וְכִיּוֹצֵא בְּאֵלוֹ. וּמִנִּיחַ מִטָּה
22 וּמִצֵּעַ⁵⁰ לְעֵשִׂיר, וּמִטָּה וּמִפִּיץ⁵¹ לְעֵנִי⁵². וְכָל הַנְּמַצָּא
23 בְּיָדוֹ חִזּוֹן מְאֹלָם⁵³ - יֵשׁ לוֹ לְמִשְׁכָּנוֹ⁵⁴. וַיִּחְזִיר לוֹ פְּלִי
24 הַיּוֹם בַּיּוֹם, וְכָלִי הַלְּיָלָה בְּלַיְלָה. הֵיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי
25 כְּלָיִם⁵⁵ - נוֹטֵל אֶחָד⁵⁶ וּמְחִזִּיר אֶחָד⁵⁷. עַד מְתִי⁵⁸ הוּא
26 חֵיב לְהַחְזִיר וְלִקַּח⁵⁹ עַד לְעוֹלָם⁶⁰. וְאִם הָיָה
27 הַמְשָׁכוֹן מִדְּבָרִים שְׂאִינוּ צָרִיךְ לָהֶם⁶¹ וְאִין מְנִיחִין
28 אוֹתָן לְלוֹה⁶² - הֵרִי זֶה מְנִיחוֹ אֲצַלוֹ עַד שְׁלֵשִׁים
29 יוֹם⁶³, וּמְשִׁלְשִׁים יוֹם וְאֵילָף מוֹכֵר⁶⁴ הַמְשָׁכוֹן בְּבֵית
30 דִּין⁶⁵. מֵת הַלְּוָה - אִינוֹ מְחִזִּיר לְבְּנָיו⁶⁶. מֵת הַלְּוָה
31 אַחַר שֶׁהָשִׁיב לוֹ הַמְשָׁכוֹן - וּשְׁמַטוֹ⁶⁷ הַמְּלוֹה מַעַל
32 בְּנֵי⁶⁸, וְאִינוֹ מְחִזִּיר.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עתה על המשכון בסתם, שאינו רשאי לתובעו בפחות משלושים יום, כמו שיתבאר להלן פ"ג הל' ה. (64) שם ועיין הגר"א סי' צז, סא. (65) כלומר, על-פי שומת ב"ד. (66) אלא מוכר המשכון בבית-דין שנאמר "תשיבנו לו: לו אתה מחזיר, ואי אתה מחזיר לירושיו" (מכילתא דרשב"י שמות כב, כה, והובאה ברש"י במשנה שם. חמש המלים: "מת הלוה אינו מחזיר לבניו" אינן בדפוס רומי (ר"מ) ולא בכת"י תימן, כנראה נמחקו מפני שדין זה נכלל בבבא אחרונה). (67) שם קיד: מאמר של רבי יוחנן. (68) אמנם אין גובים מטלטלין של יתומים לשלם חוב אביהם, כמבואר להלן פ"א הל' ז, - משכון גובין.

- ז. הָעֶרֶב⁶⁹ מִתָּרֵן⁷⁰ לְמִשְׁכָּנוֹ בְּזֵרוּעַ וְלִהְפָּנֵס לְבֵיתוֹ וְלִטֹּל הַמִּשְׁכָּנוֹ; וְשָׁנְאָמַר: לִקְחָ בְּגָדוֹ פִּי עֶרֶב זָרִי.⁷¹
וְכֵן מִי שֵׁיֵשׁ לוֹ שֹׁכֵר⁷² אֲצֵל חֶבְרוֹ, בֵּין שֹׁכֵר מִלְּאֲכָתוֹ⁷³ בֵּין שֹׁכֵר בְּהֶמְתּוֹ וְכָלְיוֹ בֵּין שֹׁכֵר בֵּיתוֹ - הֲרִי זֶה מִתָּרֵן לְמִשְׁכָּנוֹ שְׂלָא עַל פִּי בֵּית דִּין, וְנִכְנַס לְבֵיתוֹ⁷⁴ וְנוֹטֵל הַמִּשְׁכָּנוֹ בְּשֹׁכְרוֹ. וְאִם זָקָף⁷⁵ עָלָיו הַשֹּׁכֵר בְּמִלְוָה⁷⁶ - אֲסוּר; וְשָׁנְאָמַר: פִּי תִשָּׂה בְּרַעְףָּ מִשָּׂאת מְאוּמָה וְגוֹ'⁷⁷.

(69) את הערב. (70) אפילו שלא ע"פ ב"ד. (71) למלוה אומר הכתוב קח בגדו של ערב, כי ערב בשביל זר (שם קטו). וכן למדוהו בגמרא שם ממה שנאמר "לא תבא אל ביתו לעבוט" - לביתו (של לוה) אי אתה נכנס, אבל אתה נכנס לביתו של ערב" (והביא רבינו הפסוק ממשלי, ולא הביא את הדרש על הפסוק של תורה. וטעמו נראה לפי שמהפסוק של משלי אנו למדים גם כי חובתו של הערב כלפי המלוה הוא אפילו באמירה בלבד (עיין ב"ב קעג:). (72) חוב של שכירות. (73) שהשכיר את עצמו למלאכה. (74) שם, לביתו (של לוה) אי אתה נכנס, אבל אתה נכנס למשכנו חוב אחר שאינו מלוה, אלא שכר פעולה. (75) רשם (עיין שו"ע חו"מ סי' סז, יד, ובב"י שם). (76) השאיר השכר אצלו בתור הלוואה. (77) כל סוג מלוה שהוא (שם).

- ח. מִי שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ מִשְׁפּוֹנוֹ שֶׁל עֲנִי, אִם הָיָה שֹׁכְרוֹ⁷⁸ יִתֵּר עַל פְּחָתוֹ⁷⁹, כְּגוֹן קְרָדִים⁸⁰ וּמִסֵּר [הַגְּדוּלָּה] וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן - הֲרִי זֶה מִתָּרֵן לְהַשְׁפִּירוֹ, וּמִנְפָּה שֹׁכְרוֹ תָּמִיד בְּחֹבוֹ; מִפְּנֵי שָׂזָה פְּמֻשֵׁב אֲבָדָה, וְאִין צְרִיף רְשׁוֹת בְּעָלִים⁸¹.

(78) שכר השימוש בו. (79) מה שהכלי נפחת מחמת השימוש. (80) את, מעדר. (81) שם פ: פב:

(47) לביתו של לוה - כשהוא מוציא את המשכון, או בשוק - אפילו בזרוע. (48) שצריך להם בין ביום ובין בלילה. (49) כגון קדירה קערה וכוס (השווה פרק יג מה' אישות הל' ג, וראה ראב"ד כאן), והמקור לזה מציין הגר"א (בסי' צז סי' נ) מכל-שכן ממיטה ומצע, שמניחים לו, כמבואר בסמוך. וה'דרישה' שם בסוף אות יז אומר שכן היתה גירסת רבינו בברייתא (שם קיג): "וכלי שאוכל בו". ויותר נראה שגירסת רבינו היא: "ולא ימשכנו דברים שהן חיי נפש" (השווה דק"ס שם, והנוסחא שלפנינו היא: "ולא ימשכנו דברים שעושים בהן אוכל נפש"), כלומר דברים שהוא צריך להם לחייו, שאי-אפשר לו בלעדס ביום ובלילה. (50) וכן מניח לו כסא לישוב עליו - ולא חש רבינו לכותבו, מפני שסמך על מה שכתב למעלה פ"א הל' ז לענין סידור (כסף-משנה). (51) מצע גס - ארוגה מקנים. (52) שם קיג: (53) כגון כלי אומנותו או כר, אע"פ שהם דברים הנחוצים לו לכדי חייו - אינו זקוק להם ביום ובלילה. (54) שלא אמרו מניחים לו כלי אומנותו אלא גבי סידור (ראה למעלה שם) כשהגיע זמן הפרעון, אבל למשכן - ממשכנים, שהרי מחזירו בעת שהוא צריך לו. וכן אמרו במשנה (קיג). "ואת המחרישה ביום" (וראה למעלה הל' ה, ובהערה לו. ועיין מגיד-משנה שם, ובלחם-משנה בהלכה שלפנינו). (55) כגון שני כרים או שתי מחרישות, והוא צריך רק לאחד. (56) תוספתא בבא-מציצה פ"י ה"ג (משנה שם קיג, וכפירוש הרשב"א הובא ב'שיטה מקובצת' בפירוש המשנה) ואינו מחזירו, כמבואר למעלה הל' ד, שאינו מחזיר אלא כלי הצריך לו. וכן אמרו במכילתא דרשב"י שמות כב, כו "יכול אפילו היו לו שני כלים ואין צריך לאחד מהם (=מחזיר), תלמוד-לומר היא כסותה, והיא (=משמשת) שמלתו והיא לעורו, במה ישכב. בן עזאי אומר 'לעורו' את שעורו משתמש בה, פרט למקופלת ומונחת בתיבה". (57) זה שצריך לו. (58) שם כחכמים. (59) ואינו מחליטו אצלו בתורת גבייה. (60) מאחר שבא לידו בתורת משכון - הרי הוא במצוות השבת העבוט לעולם. "וכיצד הוא עושה, אם רוצה לגבות חובו? מחזיר את הכר ומשאירו גם ביום ואת המחרישה גם בלילה, ובא לב"ד ומגבים לו חובו" (מגיד-משנה). (61) שאין על המלוה מצות השבת העבוט. (62) אבל דברים שמניחים לו, כגון מיטה ומצע, אע"פ שאינם נלקחים במשכון ולא נתחייב עליהם המלוה במצות השבת העבוט, אינו מוכרם לעולם - כי דברים אלו הם מהדברים שמסדרים לבעל-חוב ואינם בתורת גבייה, כמבואר למעלה פ"א הל' ז (עיין סמ"ע סי' צ"ז ס"ק מא). (63) כי נטילת המשכון אפילו לאחר שהלווה - כהלוואה מחודשת היא, והרי זה כאילו מלווהו

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – י"ג י"ט סיון תשע"ט

יום ראשון י"ג סיון ה'תשע"ט הלכות טומאת צרעת

פרק שמיני

1 יבאר הנתקים ובכמה סימנים מטמאים ואם יש בהם הסגר
2 וכל דיניהם, כיצד מגלחים את הנתק, ומה שיער צהוב
3 האמור בתורה, הראש והזקן אם מעכבים זה את זה ואם
4 מצטרפים.

1 א. נגעני הראש והזקן הוא שפיל השער שבהן
2 מעקרו וישאר מקום השער פנוי. וזה הוא הנקרא
3 נתק². ואין נתק פחות מכגריס³ המרבע. בין שהיה
4 מראהו עמק בין שלא היה עמק. ולא נאמר עמק
5 בנתקין אלא לומר לך: מה מראה עמק - בידי
6 שמים, אף נתק המטמא - בידי שמים; להוציא
7 שנתקו אדם⁴, שהוא טהור. והאשה והסריס שהעלה
8 זקנם שער - הרי זה מטמא בנתקים⁵.

2 ואפילו אין כל שינוי בעור, מריטת השיער עצמו הוא
3 הנגע. וחלקו על רבינו רבים וסוברים שאין נגע בלי שינוי
4 בעור. ולפי שיטת רבינו יש לשאול: מה בין קרחת וגבחת
5 ובין נתק? ומבאר שם בכסף משנה, שקרחת וגבחת פירושן,
6 שנקרח כל הצד האחורי או לצד הפנים וזהו דבר טבעי ולא
7 חולני, ונתק הוא אם נקרח באמצע הראש או הזקן ושערות
8 מקיפות את הקרחת מכל צדדיה. (3) "הקיש נגע לנתק, מה
9 נגע (בעור הבשר) אינו פחות מכגריס אף נתק אינו פחות
10 מכגריס". (4) שהשערות לא נפלו מאליהן אלא אדם מרט
11 אותן. (5) תוספתא נגעים פרק ד הלכה ז: "זקן האשה
12 והסריס ... משהעלו שיער הרי הן כזקן לכל דבר".

9 ב. הנתקין מטמאין בשני סימנים: בשער צהב דק
10 ובפשיון, ויש בהן הסגר שני שבועות. וכל זה
11 מפרש בתורה. כיצד? מי שנולד לו נתק בראשו או
12 בזקנו: אם היו בו שתי שערות צהבות דקות ולא
13 יותר⁶ ואין שם בנתק שער שחור כלל - יחליט; לא
14 היה בו שער לא שחור ולא צהב - יסגיר שבוע
15 אחד. ובשביעי רואהו: אם נולד בו שער צהב דק
16 או שפשה הנתק - יחליט; נולדו בו שתי שערות
17 שחורות - יפטר אותו; לא פשה ולא נולד בו שער
18 צהב ולא שער שחור - יגלח סביבות הנתק ולא
19 יגלח הנתק⁷ ויסגיר שבוע שני. וחוזר ורואהו בסוף
20 שבוע שני: אם פשה הנתק או נולד בו שער צהב
21 דק - יחליט; לא נולד בו כלום - יפטר, שאין הסגר
22 בנתקין יתר על שני שבועות. ואם אחר שפטר נולד
23 בו שער צהב או פשה - יחליט⁸.

(6) טעות סופר, צריך להיות "או יותר" וכן הוא בכתב יד

תמן. בתורת כהנים שם: "ושער", מיעוט שער שתי שערות.
7 בתורת כהנים פרשת נגעים פרק ט הלכה ז שנינו: וכי
8 מה יש בו (בנתק לגלח)? ... סמוך לנתק לא יגלח, הא
9 כיצד? מגלח חוצה לו ומניח שתי שערות סמוך לו, כדי
10 שיהא ניכר אם פשה. (8) כדין נגע בעור הבשר.

24 ג. כיצד מגלחין את הנתק? מגלח חוצה לו ומניח
25 שתי שערות סמוך לו, כדי שיהיה נפר הפשיון.
26 ותגלחתו כשרה בכל אדם⁹, שנאמר: ויהתגלח¹⁰. וכן
27 כשרה בכל דבר¹¹. ואפלו היה נזיר¹² - הרי זה
28 מגלח. הסגירו ולא גלחו - הרי זה מסגר.

9 ואינה זקוקה לכהן כגילוח הטהרה אחר שנתרפא.
10 משמע בכל אופן שהוא. (11) ולא דווקא בתער
11 כתגלחת הטהרה. (12) שאסור לו לגלח שער.

29 ד. שער צהב האמור בתורה הוא שיהיה פתבנית¹³
30 הזהב. וזה שנאמר דק הוא שיהיה קצר¹⁴; אבל אם
31 היה ארוך, אף על פי שהוא צהב פתבנית הזהב -
32 אינו סימן טמאה.

13 כגון. (14) משאר השערות, אבל צריך להיות בו כדי
שיינטל בזוג.

33 ה. שתי שערות הצהבות הדקות סימן טמאה בין
34 שהיו זו בצד זו בין שהיו מרחקות זו מזו, בין שהיו
35 באמצע הנתק בין שהיו בסוף הנתק, בין שקדם
36 הנתק את השער הצהב בין שקדם השער הצהב את
37 הנתק - הרי הוא סימן טמאה. והוא שיהיו נטלות
38 בזוג¹⁵, כמו שבארנו בשער הלכן.

15 שאפשר יהיה לגזור אותן במספריים, כמו בשיער לבן
למעלה בפרק ב הלכה א ושם הסברו בפרוטרוט.

39 ו. השער השחור המציל בנתקין¹⁶ אין פחות משתי
40 שערות. ואינן מצילות עד שיהיה ארפן כדי לכהן
41 ראשן לעקרון¹⁷. בין שהיו זו בצד זו בין שהיו
42 מפזרות. והוא שיהיו באמצע הנתק¹⁸ וישאר מן
43 הנתק פנוי בין השער השחור שבתוכו ובין השער
44 שחוצה לו כדי צמיחת שתי שערות; אבל אם נשארו
45 השתי שערות השחורות בצד הנתק בסופו - אינן
46 מצילות. כיצד מצילות? שאם נשאר בתוך הנתק שתי
47 שערות שחורות, אף על פי שנולד בנתק שער צהב
48 דק או שפשה - הרי זה טהור. החליטו בשער צהב
49 או בפשיון וצמח בנתק שתי שערות שחורות - טהר
50 הנתק, ומצילות מיד הפשיון ומיד השער הצהב. בין
51 שצמחו באמצע הנתק בין שצמחו בסופו. שהצומח¹⁹
52 מציל בכל מקום²⁰, והנשאר²¹ אינו מציל עד שיהיה
53 רחוק מן הקמה²² שתי שערות.

29 מקיף את השער השחור: נפרץ השער שביניהן
30 ממקום אחד - טמא³⁵; שהנתק הפנימי לא נצל³⁶,
31 שהרי השער השחור בצדו, לא בתוכו. נפרץ השער
32 משני מקומות - טהור, ואפלו היתה פרצה בגריס³⁷;
33 שהרי הנתק הפנימי והחיצון נעשו נתק אחד ושער
34 שחור באמצע. והוא שתהיה הפרצה פדי צמיחת
35 שתי שערות או יתר.

27 ובכל אחד מהם כגריס. 28 שורה. 29 ואינו מציל,
מפני שאינו מבוצר. 30 למעלה או למטה והשער
השחור נשאר בלתי מבוצר. 31 במשנה כתוב "טמא"
ומפרשי המשנה מבארים שטמא מפני שנגע אחד פשה.
ורבינו מפרש, שהמדובר כשנפרץ לפני ההסגר ופשיון אינו
מטמא אלא אחר ההסגר (ראה למעלה פרק ד הלכה ב),
ולפיכך הוא מפרש שלא טמא ממש אמרו, אלא הכוונה
שהשער השחור אינו מציל וטעון הסגר. 32 למעלה
ולמטה ואם כן הפרצות מחברות את שני הנתקים והשער
השחור מוקף נתק מכל צדדיו. 33 פחות מזה אינו נקרא
מבוצר. 34 קשה להבין, למה אינו נידון כפשיון הנתק
הראשון. ראה משנה אחרונה על המשנה, ששינה הגירסה
כאן. ונראה שרבינו התכוון לומר שאם נולדה פירצה
באמצע השיטה ואינה מגיעה עד הנתקים הראשונים דינה
כנתק חדש ואין אנו אומרים שמפני שהיא עומדת בין שני
הנתקים תידון כחלק מהם. 35 האדם. 36 אבל החיצון
ניצל, שהרי השער השחור שבו מבוצר. 37 אין אנו דנים
אותה כנגע חדש.

36 יא. נתק שהיה חוט יוצא ממנו, וכן שני נתקין
37 שחוט יוצא מזה לזה³⁸, אם יש ברחב החוט
38 הנתוק³⁹ פדי צמיחת שתי שערות - זוקקין לטמא⁴⁰
39 בשער צהוב דק ופשיון ומצילין בצומח בוי⁴¹; אבל
40 שער שחור הנשאך באותו החוט אינו מציל עד
41 שהיה רחב החוט כגריס⁴².

38 ומחברם. 39 הנגוע בנתק. 40 אם נולד בחוט אחד
מסימני הטומאה הרי זה כאלו נולדו בנתקים עצמם.
41 אם צמח בחוט שיער שחור הוא מציל ואפילו אם יש
סימן טומאה בנתקים. 42 מפני שהמשואר אינו מציל
אלא במבוצר ואי אפשר שיהיה מבוצר אם אין ברחב החוט
כגריס היינו מקום צמיחת שש שערות, שהרי אינו נקרא
מבוצר אלא אם הוא מוקף נתק ברוחב שתי שערות מכאן
ומכאן ושתי השערות השחורות באמצע וביחד שש שערות.

42 יב. מי שהיה בראשו נתק כגריס ופשה הנתק [על]
43 כל ראשו ולא נשאר שם שער כלל אלא פחות
44 משתי שערות - הרי זה טהור, בין שננתק פלו מתוך
45 הסגר או מתוך החלט או אחר הפטור; שגאמר:
46 קרית הוא טהור הוא⁴³. וכן אם היה הנתק בזקנו
47 ונתק כל זקנו - הרי זה טהור. ואף על פי שאין זה
48 מפרש בתורה שבכתב, קבלה היא, שאם הלך כל
49 שער הזקן - טהור הוא. ויתטמא עור הזקן שקרח⁴⁴
50 בנגעי עור הבשר, כמו שבארנו.

16 אם נמצא בנתק שיער שחור, בין שנשאר בתחילה בין
שצמח אחר ההסגר - טהור. לפני ההסגר כתוב בתורה
(ויקרא יג, לא): "ושער שחור אין בו והסגיר" ודרשו בתורת
כהנים (שם פרק ח הלכה ט): ואם יש בו פטור; ולאחר
ההסגר כתוב בתורה בפירוש (שם לז): ושער שחור צמח בו
נרפא הנתק טהור הוא. 17 שיעור זה הוא יותר גדול
מהשיעור ניטלות בוג. 18 ולא על גבול הנתק ממש
סמוך לשערות המקיפות אותו, וזה נקרא "מבוצר" בלשון
המשנה. 19 אחרי החלט. 20 אפילו אינו מבוצר.
21 השערות השחורות שלא נקרחו כלל. 22 השיער
הבריא המקיף את הנתק.

1 ז. שתי שערות שצמחו, אחת שחורה ואחת לבנה²³
2 או צהבה, אחת ארקה ואחת קצה - אינן מצילות.
23 שתי שערות ושתיהן שחורות מצילות ואין לבנה
מצטרפת להציל.
3 ח. נתק שהחלט בשער צהב או בפשיון ונולד בו
4 שער שחור וטהר, אף על פי שהלך השער השחור -
5 הרי זה טהור, עד שיוולד בו שער צהב אחר או
6 לפשה פשיון אחר מאחר שהלך השער השחור.
7 שגאמר: נרפא הנתק טהור הוא - בין שנתרפא
8 טהור הוא, אף על פי שסימני טמאה במקומן²⁴.

24 כלומר, סימני הטומאה שהוחלט על ידם נשארו
במקומם, אבל אם נולדו סימני טומאה חדשים מטמאים.

9 ט. החליטו בשער צהב, בין שהחליטו בתחלה בין
10 שהחליטו בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני
11 או שהחליטו אחר הפטור²⁵, והלך השער הצהב
12 ונולד בו שער צהב אחר או שנולד לו פשיון - הרי
13 זה מחלט כשהיה²⁶. וכן אם החליטו בפשיון, בין
14 בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני או אחר
15 הפטור, והלך הפשיון וחרר פשיון אחר או שנולד
16 לו שער צהב - הרי זה מחלט כשהיה. עד שלא
17 ישאר סימן טמאה או עד שצמיח בו שתי שערות
18 שחורות.

25 כשצמחו שתי שערות צהובות. 26 וכל הדינים הללו
מתאימים למה שנאמר למעלה בסוף פרק ד בנגעי עור
ובר.

19 י. שני נתקים זה בצד זה²⁷ ושיטה²⁸ של שער שחור
20 מפסקת ביניהן²⁹, ונפרץ³⁰ השער השחור [ונתק]
21 ממקום אחד - הרי הוא פמות שהיה³¹, שהשער
22 השחור הנשאך ביניהן הרי הוא בצד הנתק; נפרצה
23 השיטה משני מקומות³² - טהור, שהרי הנשאך מן
24 השיטה באמצע הנתק. וכמה יהיה בכל פרצה מהן?
25 אין פחות ממקום צמיחת שתי שערות³³. ואם היתה
26 פרצה ממקום אחד כגריס - הרי זה טמא; שהפרצה
27 עצמה נתק אחר³⁴, והרי שער שחור בצדו ואינו
28 כנוס לתוכו. נתק שהשער השחור מקיפו ונתק אחר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מד, א למדו דין זה מהכתוב (ויקרא יג, ב): "אדם כי יהיה בעור בשרו", משמע אדם כל שהוא. (4) עבדים כנענים שנימולו ונטבלו לשם עבדות, והם חייבים בכל המצוות שהנשים חייבות בהן. (5) גוי שקיבל עליו שבע מצוות, שבני נוח (כל בני אדם חוץ לבני ישראל) מצווים עליהם (ראה סנהדרין נו, א). (6) כלומר, כל כהן. ואפילו אינו בקי בנגעים במראיהם ובשמותיהם. ובהלכה הבאה מבאר רבינו בפרוטרוט. (7) נגעים פ"ב מ"ה. אבל ראשי לראות נגעי קרוביו. כתנא-קמא שם.

ב. אף על פי⁸ שהכל פשרין לראות נגעים, הטמא⁹ והטהרה תלויה בכהן. פיצד? פהן שאינו יודע לראות - הַחֶכֶם רוֹאֵהוּ וְאוֹמֵר לוֹ: אָמַר טָמֵא⁹, וְהַכֹּהֵן אוֹמֵר טָמֵא; אָמַר טָהוֹר, וְהַכֹּהֵן אוֹמֵר טָהוֹר; הַסֵּגִיר, וְהוּא מְסַגֵּירוֹ. שְׁנֵאמַר: וְעַל פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל רִיב וְכָל נִגְעַ. וְאֶפְלוּ הֵיךָ הַכֹּהֵן קִטְּן אוֹ שׁוֹטֵה - הַחֶכֶם אוֹמֵר לוֹ וְהוּא מְחַלֵּיט אוֹ פּוֹטֵר אוֹ סוֹגֵר. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? פְּשִׁיחָהּ הַכֹּהֵן סוֹמֵךְ עַל דְּבָרֵי הַחֶכֶם; אֲבָל אִם הֵיךָ הַכֹּהֵן רוֹאֵה וְסוֹמֵךְ עַל עֲצוֹמוֹ - אָסוּר לוֹ לְרֹאֹת נִגְעַ מִפְּלִ גַּעֲעִים עַד שִׁיּוּרְנוֹ רַבּוֹ, וְיִהְיֶה בְּקִי בְּכָל הַנִּגְעִים וּבְשִׁמּוֹתֵיהֶן בְּנִגְעֵי אָדָם כָּלֶם וּבְנִגְעֵי בְּגָדִים וּבְנִגְעֵי בְּתִים¹⁰.

(8) שם פ"ג ה"א. (9) ראה למעלה פ"א ה"ג והערות שם. (10) 'תורת כהנים' פ' מצורע פ"ה ה"ו.

ג. פהן¹¹ שטמא את הטהור או טהר את הטמא - לא עשה כלום; שְׁנֵאמַר: טמא הוא וטמאו הפהן¹², טהור הוא וטהרו הפהן. ומצרע שגנפא, בין מתוך הסגר בין מתוך החלט, אפלו אחר כמה שנים - הרי זה פטמאתו עד שיאמר לו פהן טהור אתה¹³.

(11) תוספתא נגעים פ"א ה"ב; 'תורת כהנים' נגעים פרק ט ה"ז. (12) כלומר, אם הוא טמא יכול הכהן לטמאו, ואם לאו - אין בכוחו לטמאו. וכך בטהרה. (13) תוספתא שם ה"ו.

ד. אין הפהן רשאי¹⁴ לטמא את הטמא עד שיהיו עיניו במקום הנגע בעור הבשר שחוצה לו. וכהן שראה¹⁵ הנגע בתחלה - הוא שרואהו בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני, והוא שמסגירו או מחליטו או פוטר. מת הפהן שראהו תחלה או שחלה - רואהו כהן אחר¹⁶. ואין השני יכול לטמאו בפשוטו, שאין יודע אם פשה אם לא פשה אלא ראשון. ונאמן כהן¹⁷ לומר: נגע זה פשה ונגע זה לא פשה, ושער לבן זה קדם את הבהרת או בהרת זו קדמה את שער לבן.

(14) שם ה"ו. ראה למעלה פ"ו ה"ג והערות שם. (15) תוספתא שם ה"א ויב, 'תורת כהנים' שם ב, ד. (16) שם. (17) פירוש, אם מפני סיבה שהיא, עבר הענין מידו ליד כהן אחר.

(43) כך דרשו בתורת כהנים פרשת נגעים פרק ו, הלכה ב. ראה למעלה פרק ז הלכה א, שבהרת אם פרהה ככולו אחר הפיטור - טמא, מפני שדין פריחה נאמר בתורה שם בקשר לכתוב "טמא הוא" (שם יג, יא) ומשמע שהפריחה מטהרת אחר הטמאה בלבד. (44) והוא הדין לעור הראש.

1 יג. הַבָּא בְּתַחֲלָה וְכָל רֹאשׁוֹ נְתוּק אוֹ כָּל זָקְנוֹ נְתוּק
2 - יִסְגֵּיר⁴⁵ שְׁבוּעַ אֶחָד. אִם לֹא נוֹלַד לוֹ שְׁעַר צָהָב -
3 יִסְגֵּיר שְׁבוּעַ שְׁנֵי. אִם נוֹלַד לוֹ שְׁעַר צָהָב דֶּק - טָמֵא;
4 לֹא נוֹלַד לוֹ - יִפְטֵר. נוֹלַד לוֹ אַחַר הַפְּטוּר שְׁעַר צָהָב
5 - הָרִי זֶה מְחַלֵּט. נוֹלַד לוֹ שְׁעַר שְׁחוֹר⁴⁶ - הָרִי זֶה
6 טָהוֹר⁴⁷. הַבָּא כְּלוּ נְתוּק רֹאשׁ אוֹ זָקֵן וְנוֹלַד לוֹ שְׁעַר
7 שְׁחוֹר⁴⁸ - טָהוֹר, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ. הֵלֶךְ הַשְׁעַר הַשְּׁחוֹר
8 - טָמֵא מְשׁוּם פְּשִׁיּוֹן⁴⁹.

(45) ואין זה דומה לקרחת וגבחת שנקרת רק חצי הראש, אבל אם נקרת כולו הרי זה נתק. (46) אחר שצמח שיער הצהוב. (47) ואפילו הלך השחור ונשאר הצהוב, כמו בנתק קטן. (48) אחר ההסגר. (49) תוספתא שם. והמדובר כששיער השחור הוא מן הצד, אבל אם הוא באמצע אינו מטמא משום פשוטו, שהרי אין הנגע פושה לתוכו אלא מחוצה לו.

9 יד. הַרֹאשׁ וְהַזָּקֵן אֵינָן מְעַבְבִּין זֶה אֶת זֶה⁵⁰, וְאֵינָן
10 מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה, וְאֵינָן פּוֹשִׁין מִזֶּה לְזֶה; שְׁנֵאמַר:
11 צְרַעַת הַרֹאשׁ אוֹ הַזָּקֵן - מְלַמֵּד שֶׁהֵן חֲשׁוּבִין שְׁנֵימִם.
12 וְאִי זֶהוּ זָקֵן? מִהַפְּרֵק שֶׁל לְחֵי הַעֲלִיּוֹן עַד פְּקָה שֶׁל
13 גְּרִגְרַת. מוֹתֵחַ אֶת הַחוּט מֵאֵזֶן לְאֵזֶן, כָּל שְׁמֵן הַחוּט
14 וְלִמְעָלָה - הָרִי הוּא מְכַלֵּל הַרֹאשׁ, וּמִן הַחוּט וְלִמְטָה
15 - מְכַלֵּל הַזָּקֵן.

(50) אם פרח בכל הראש ולא פרח בזקן - טהור, וכן להיפך. פסק כרבי יהודה.

יום שני י"ד סיון ה'תשע"ט

פְּרָק תְּשִׁיעִי

(1) יבאר מי הם המתטמאים בנגעים, והכשרים לראות שטומאה וטהרה תלויים בהם, כהן המתמא את הטהור או איפכא, הכהן שרואהו בתחלה הוא שרואהו בסוף, אין רואים נגעים אלא ביום ובאיזו שעה מן היום, וחתן שנראה בו נגע, אין מסגירים ולא פוטרים אלא ביום שיראה בו תחילה או בשביעי או ב"ג, אם מסגירים או מחליטים בתוך ימי הסגר, ואם רואים שני נגעים כאחד, אם יאמר הכהן לנגוע לך ושוב, אין הכהן צריך לבדוק במקום מוסתר, וכיצד יעמוד לפני הכהן כשהוא בודק.

16 א. הַכֹּל² מִתְטַמְּאִין בְּנִגְעִים, אֶפְלוּ קִטְּן בֶּן יוֹמוֹ³
17 וְהַעֲבָדִים⁴, אֲבָל לֹא עוֹבֵד פּוֹכְכִים וְלֹא גֵר תּוֹשֵׁב⁵.
18 וְהַכֹּל פְּשִׁרִין⁶ לְרֹאֹת אֶת הַנִּגְעִים. וְכָל הַנִּגְעִים אָדָם
19 רוֹאֵה אוֹתָן, חוּץ מִנִּגְעֵי עֲצֵמוֹ⁷.

(2) משנה נגעים פ"ג, א. (3) משנה נדה מג, ב. ובגמרא שם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

היה מטהרו, וכשיבאו סימני טומאה למחר יישאר בטהרתו עד שיראנו הכהן ויטמאנו.

ח. חֲתָן³⁵ שֶׁנֶּרְאָה בוֹ נֶגַע - נוֹתֵן לוֹ כָּל שְׂבַעַת יָמֵי הַמִּשְׁתָּה³⁶. וְכֵן אִם נֶרְאָה בְּבִיטוֹ³⁷ - אֵין רוֹאֵין אוֹתָן עַד לְאַחַר הַמִּשְׁתָּה. וְכֵן בְּרִגְלָה³⁸ נוֹתֵן לוֹ כָּל יְמוֹת הַרְגֵּל. שְׁנֵאמַר: וְצִוָּה הַכֹּהֵן וּפְנֵי אֶת הַבַּיִת וּגְמוֹר³⁹. אִם הִמְתִּינָה תוֹרָה לְדַבֵּר הָרְשׁוּת שְׂלֵא יִטְמְאוּ פְּלִי, קָל וְחֹמֶר לְדַבֵּר מִצְוָה⁴⁰.

~ נקודות משיחות קודש ~

"חתן שנראה בו נגע נותנין לו שבעת ימי המשתה... אין רואין אותן עד אחר המשתה בו".

ומקור הדברים במשנה (נגעים פ"ג מ"ב), אבל בטעם הדין נחלקו התנאים בגמרא, לדעת רבי יהודה למדים מהפסוק "וביום הראות בו" שיש יום שאי אתה רואה בו, "מכאן אמרו חתן שנולד בו נגע נותנין לו שבעה ימים" אבל לדעת רבי לומדים זאת מקל-וחומר "הרי הוא אומר וצוה הכהן ופנו את הבית, אם ממתנינים לו לדבר הרשות כל-שכן לדבר מצוה" (שהרי אפשר לפנות הכלים שהיו בבית לפני שיבוא הכהן וטהורים הם). והרמב"ם נקט הטעם כדעת רבי.

ויש לומר ששני הטעמים חלוקים בעצם גדר הדין שממתנינים לחתן. לדעת רבי יהודה, זה שאין רואים נגעי החתן הוא מצד שימים אלו הופקעו מראיית נגעים ולא שנדחו. אבל לדעת רבי שהדין הוא מצד שהתורה חסה על כליו שלא יטמאו, הרי הדין הוא בגדר של דחוייה.

ואולי יש לומר נפק"מ לדינא שאם "ממתנינים לו" הוא רק היתר שאפשר לדחות ראיית הנגע לאחרי הרגל, הרי שאם בדיעבד ראה הכהן את הנגע בימים אלו ה"ז טמא. משא"כ לדעה שימים אלו הופקעו מראיית נגעים, הרי שגם אם ראה הכהן את הנגע בימים אלו אין ראייתו כלום.

בדרך הדרוש והמוסר יש לפרש שני אופנים אלו על-פי דברי הרמב"ם בסוף הלכות טומאת צרעת, שמבאר שכל עניין הצרעת הוא לטובת האדם שיעשה תשובה מעניין לשון הרע, והיוצא מדבריו שענין הנגעים הוא ענין של חסד מלמעלה לטובת האדם כדי שישבו מדרכו, וכמו שכתב ה"חינוך" "משורשי המצוה שרצה הא"ל בטובו הגדול לייסרונו כאשר ייסר איש את בנו... מאהבת ה' אותם יודיע מוסרו". ואפילו את הרשע אוהב ה' ומשנה סדרי עולם למען תשובתו.

שני האופנים הנ"ל: הפקעת דין ראיית הנגע מפני "דבר מצוה" או דחיית הנגע אפילו לדבר רשות, מלמדים על שני סוגי המעלות שביהודי. בזה שהתורה חסה על ממונו של כל יהודי אפילו הרשע, מתבטאת מעלתו שכל-יך חביב

ה. הַלֵּל¹⁸ פְּסוּל¹⁹ לְרֵאִית נֶגְעִים; שְׁנֵאמַר: אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים - בְּכֹהֲנֹתָם. אֲבָל בְּעַלֵּי מוֹמִין כְּשֵׁרִים²⁰ לְרֵאִית נֶגְעִים, וּבִלְבָד שְׂלֵא יְהִיָּה סוּמָא וְאֶפְלוּ בְּאַחַת מֵעֵינָיו²¹. וְאֶפְלוּ פֶהֶן שְׂפָהָה מְאוּר עֵינָיו²² לֹא יֵרְאֶה אֶת הַנֶּגְעִים, שְׁנֵאמַר: לְכָל מְרֵאָה עֵינֵי הַפֶּהֶן.

(18) שנולד מאשה שכהן אסור בה. (19) 'תורת כהנים' נגעים פ"א ה"ח: יכול שאני מרבה חללים? תלמוד לומר "הכהנים", כלומר, מי שהוא בקדושת כהונה. (20) שם. מפני שנאמר (ויקרא יג, ב): או אל אחד מבניו, ובעל מום הוא גם כן מבניו, וחלה עליו קדושת כהונה, אלא שאסור בעבודת הקרבנות. (21) נגעים פ"ב מ"ג. (22) שם. עיני הכהן - "עיני" משמע שתי עיניים, ומהמילה "לכל" לומדים שצריכה ראייה מליאה ולא כהה. וב'תוספות יום טוב' שם מפרש, שאם כהתה ראיית עין אחת כשר. סומא בעין אחת אמרו שפסול, אבל כהייה דוקא בשתי עיניו.

ו. אֵין רוֹאֵין אֶת הַנֶּגְעִים אֲלֵא בַּיּוֹם²³, בֵּין לְהַסְגִּיר בֵּין לְהַחְלִיט בֵּין לְפִטֹר, שְׁהָרִי בְּכָל הָעֶנְזָן הוּא אוֹמֵר 'בַּיּוֹם' וּ'בַיּוֹם'. וְאֵין רוֹאֵין לֹא בְּשַׁחְרִית²⁴ וְלֹא בֵּין הָעֶרְבִים וְלֹא בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְלֹא בַּיּוֹם הַמְּעַנֵּן, לְפִי שְׂפָהָה נֶרְאִית עֵזָה; וְלֹא בְּצִהְרִים, לְפִי שְׂעֵזָה נֶרְאִית בְּקֶהָ²⁵. אֵימְתִי רוֹאֵין אוֹתָן? בְּשַׁעָה רַבִּיעִית²⁶ וּבְחֻמִּישִׁית וּבְשִׁמְנִית וּבְתַשְׁעִית. בֵּין נֶגְעֵי אָדָם בֵּין נֶגְעֵי בְּגָדִים וּבְתַיִם²⁷.

(23) 'תורת כהנים' נגעים פרק ב, ה"א. (24) שם, ומשנה נגעים פ"ב, ב. (25) מפני שאור השמש חזק אז. (26) כ"ר יהודה שם. (27) כתוב בתורה (ויקרא יד, נד-נה): "לכל נגע הצרעת ולנתק ולצרעת הבגד ולבית", הוקשו כל הנגעים זה לזה (לקמן פ"ג ה"ד).

ז. בְּכָל יוֹם רוֹאֵין אֶת הַנֶּגְעִים, חוּץ מִשַּׁבָּת²⁸ וַיּוֹם טוֹב²⁹. חָל יוֹם שְׂבִיעִי שְׂלוֹ לְהַיּוֹת בְּשַׁבָּת אוֹ בַּיּוֹם טוֹב - מֵעֵבְרִין לְאַחֲרֵיוֹ³⁰. וַיֵּשׁ בְּדָבָר³¹ לְהַקְּל וּלְהַחְמִיר. שְׁאֶפְשֵׁר שְׂיִהְיֶה בַּיּוֹם שַׁבָּת זֶה, שֶׁהוּא יוֹם הָרְאוּי לְרֵאוֹת, טְמֵא³², וּלְמַחֵר יִלְכּוּ לְהֵן סִמְנֵי טְמֵאָה³³; וְאֶפְשֵׁר שְׂיִהְיֶה טְהוֹר, וּלְמַחֵר יִוָּלְדוּ לוֹ סִמְנֵי טְמֵאָה³⁴. וְאֵין דִּנֵּין אוֹתוֹ אֲלֵא בְּשַׁעַת רְאִיתוֹ לְאַחַר הַשַּׁבָּת.

(28) כחכמים במשנה נגעים פ"א, ד. (29) משנה שם פ"ג, ב. ומועד קטן ז, א. פסק כחכמים שאין רואים נגעים כל ימי הרגל (אפילו בחול המועד). ראה לקמן ה"ח. (30) לאחר השבת. (31) דחייה זו גורמת. (32) ואם יראנו הכהן - יטמא. (33) ויסגירנו שנית, ובשבוע שני - יטהרנו. זה הוא להקל. (34) אע"פ שסימני טומאה מטמאים גם אחרי הפטור, יש כאן להחמיר, שאם היה רואה אותו בשבת אחר הסגר ראשון, היה מסגירו שנית. ואפשר שבתוך ימי ההסגר ילכו להם סימני הטומאה ויהיה טהור, וגם בשבוע שני יש בדחייה זו להחמיר, שאם היה רואה את הנגע בשבת

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני י"ד סיון - ספר טהרה - הלכות טומאת צרעת קנה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

9 מְחַלְטִין הַמְחַלֵּט אִם נוֹלַד לוֹ נִגַע אַחֵר, וְלֹא
10 מְסַגְרִין אוֹתוֹ בְּתוֹךְ יְמֵי חִלּוּטוֹ אִם נוֹלַד לוֹ נִגַע
11 אַחֵר שְׂרָאוּי לְהַסְגֵּר. אָבָל אִם הָיוּ בוֹ שְׁנֵי נִגְעִים
12 וְרָאָה זֶה וְחִזַּר וְרָאָה זֶה⁴⁷ - הָרִי זֶה מִתֵּר לֵאמֹר לוֹ:
13 הָרִי אִתָּה מְסַגֵּר בְּזָה וּמְחַלֵּט בְּזָה, אוֹ מְחַלֵּט בְּזָה
14 וּמְסַגֵּר בְּזָה. בֵּין בְּתַחֲלָה בֵּין בְּסוֹף, בֵּין בְּסוֹף שְׁבוּעַ
15 רֵאשׁוֹן בֵּין בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי⁴⁸. וְאִין רוֹאִין שְׁנֵי נִגְעִים
16 כְּאַחַת⁴⁹, בֵּין בְּשְׁנֵי אֲנָשִׁים בֵּין בְּאִישׁ אֶחָד; שְׁנֹאמַר:
17 וְרָאָה הִכְהֵן אֶת הַנִּגַע.

הוא אצל הקב"ה עד שהתורה חסה לא רק עליו אלא אף על ממונו, עם היות שזהו דבר הרשות. ואילו זה שמפקיעים דין ראיית הנגע מפני דבר מצוה מורה על מעלת מעשה המצוה של איש ישראל שגם אם מדובר על מי שנראה בו הנגע שעמד ברשעו כ"כ שגם אחרי שנשתנו קירות ביתו ונשתנו בגדיו ואפילו עור גופו, מכל-מקום יש בכח ה"דבר מצוה" שלו להפקיע דין ראיית הנגע, ובזה נרגש גודל קדושת מעשה המצוה שלו שבגללה אי אפשר שיחול דין טומאת נגעים.

44 שם, פ"ג, א. 45) אם נולד בו נגע שני, אין הכהן נוקק לו כלל. 46) ונראה, שהוא הדין אם נולד בו נגע שני בתוך ימי ההסגר ובר סימני טומאה. 47) לפני שהסגירו מפני הנגע הראשון. 48) תוספתא פ"א ה"י. 49) בכת אחת, אלא מתבונן באחד ואחר-כך מתבונן בשני. משנה נגעים פ"א א.

זהו גם הביאור הפנימי במחלוקת רבי ורבי יהודה, שרבי סובר שהמעלה הראשונה שהתורה חסה על ממונו הבזוי של רשע מצד ש"ישראל הוא" היא מעלה גדולה יותר, וזוהי הסיבה שבגללה ממתנינים לחתן שבעה ימים ודוחים את ראיית הנגע שלו. וזהו גם הק"ו שלו "אם ממתנינים לו לדבר הרשות כל-שכן לדבר מצוה" שאם חביבותן של ישראל מועילה לדחות ראיית הנגע בשביל דברי הרשות של ישראל, כל-שכן בעניין של מצוה.

18 יא. נגועים⁵⁰ שָׁבָא לְכַהֵן לְרֵאוֹתוֹ - לֹא יֹאמַר לוֹ לֵךְ
19 וְשׁוּב, אֲלֵא נִזְקַק לוֹ מִיָּד. בְּאוֹ לְפָנָיו שְׁנַיִם - רוֹאָה
20 אֶת הָרֵאשׁוֹן, מְסַגְרֵוֹ אוֹ פוֹטְרוֹ אוֹ מְחַלְטֵוֹ, וְחִזַּר
21 וְרוֹאָה אֶת הַשְּׁנִי⁵¹.

אבל רבי יהודה סובר שזה שגם מעשה המצוה של הנגוע יכול להפקיע דין ראיית הנגע מצד קדושתו היא מעלה גדולה יותר, ולכן סובר שזהו חידוש התורה בדין "חתן... נותנין לו ז' ימי המשתה".

50) תוספתא שם פ"א ה"א. 51) אחר שגמר את כל הטיפול בראשון.

(על-פי יין ומלכות ספר טהרה סימן י"ג)

22 יב. אין הכהן⁵² זָקוּק לְבַקֵּשׁ⁵³ תַּחַת אֲצִילֵי יָדָיו⁵⁴ שֶׁל
23 נִגוּעַ אוֹ בֵּין פְּחָדֵיו⁵⁵ אוֹ בְּתוֹךְ הַקְּמִטִים שְׁמָא שֵׁם
24 נִגַע, שְׁנֹאמַר: לְכָל מְרָאָה עֵינֵי הַכַּהֵן⁵⁶. וְכֵן בְּהוֹפֵף
25 כְּלוֹ לְבָן⁵⁷. וְכִיצַד יַעֲמִד⁵⁸ לְפָנָיו הַכַּהֵן? אִם אִישׁ הוּא
26 - נְרָאָה עָרִם, וְעוֹמֵד כְּעוֹדֵר⁵⁹ וּכְמוֹסֵק⁶⁰ זֵיתִים. וְאִם
27 אִשָּׁה הִיא - נְרָאִית עָרְמָה, וְיוֹשֶׁבֶת כְּעוֹרֶכֶת⁶¹
28 וְכַמְנִיקָה אֶת בְּנָה⁶² וְכֹאדֶרְגַת⁶³ כְּעוֹמְדִים⁶⁴, שְׁמֹנְפֶתֶת
29 יָדָה הַיְמָנִית עַד שֶׁיִּגְלָה בֵּית הַשְּׁחִי. אִם הִיא הַנִּגַע
30 נְרָאָה בְּהֵן בְּזִמָּן שֶׁהֵן עוֹמְדִין⁶⁵ כֶּף - הָרִי זֶה טָמֵא;
31 וְאִם אִינוּ נְרָאָה בְּהֵן כְּשֶׁהֵן עוֹמְדִין כֶּף - אִין נִזְקִין
32 לוֹ. וְכִשֵּׁם שֶׁהָאָדָם נְרָאָה לְנִגְעוֹ, כֶּף הוּא נְרָאָה
33 לְתַגְלַחְתּוֹ⁶⁶. שְׁאִם לֹא יִרְאָה שְׁעַר כָּכָל בְּשָׂרוֹ כְּשֶׁיַּעֲמִד
34 עָרִם כְּעוֹדֵר וּכְמוֹסֵק אוֹ כְּשֶׁתִּשָּׁב הָאִשָּׁה כְּמוֹ שְׁבָאֲרָנוּ
35 - הָרִי זֶה תַּגְלַחַת כְּשֶׂרָה, וְאִין כְּהֵן זָקוּק לְחַפֵּשׂ בְּשָׂאֵר
36 מְקוֹמוֹת שְׁמָא נִשְׂאָר בְּהֵן שְׁעַר, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא
37 צָרִיף לְגַלַּח הַכֹּל, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר⁶⁷.

35) נגעים שם. 36) כלומר, אין רואים את נגעו עד שיעברו שבעת ימים מיום החתונה, שהם לו ימי משתה ושמחה. 37) ראה לקמן פ"ג ו"ד דיני נגעי בגדים, ובפ"ט דיני נגעי בתיים. 38) הכוונה לחול המועד, שהרי ביום טוב נאמר כבר למעלה בהלכה ז. 39) והכתוב מסיים: "ולא יטמא כל אשר בבית", פירושו, שהכהן יצוה לפנות את כל הנמצא בבית לפני שהוא יבוא לראות ואפשר שיטמאנו ויהיה הכל טמא. 40) שמחת חתן וכלה או שמחת הרגל.

52) נגעים פ"ב, מ"ד. 53) לחפש. המקומות שאינם נראים אלא כשבודקים אותם במיוחד, נקראים בית הסתרים ואינם מטמאים בנגעים. ראה למעלה פ"ו ה"א. 54) זרועותיו, בבית השחי. 55) אשכיו. פירושו, במקום שהגוף מכסה את כיס האשכים ואינו נראה. 56) נגע הנראה לעיניים בלי טיפול כל שהוא. 57) שהוא טהור (למעלה פ"ו ה"א). אם נשארו מקומות בית הסתרים בלי נגע - אינם מעכבים את הטהרה. 58) יש מקומות שהם נסתרים בעמידה שכזו, ונגלים בעמידה באופן אחר. 59) כחופר אדמה שהוא

ט. אין מסגירין ולא מחלטיין ולא פוטרין אלא ביום שרָאָה בו בְּתַחֲלָה⁴¹, או בְּשְׁבִיעֵי⁴², או בְּיוֹם שְׁלִשָּׁה עָשָׂר בְּנִגְעִים שְׁמִסְגִירִין בְּהֵן שְׁנֵי שְׁבוּעוֹת⁴³, מִפְּנֵי שְׁיֹם שְׁבִיעֵי עוֹלָה לְמַנְזֵן שְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן וְלְמַנְזֵן שְׁבוּעַ שְׁנֵי כָּכָל הַנִּגְעִים, בֵּין בְּנִגְעֵי אָדָם בֵּין בְּנִגְעֵי בְּתִים וּבְגָדִים.

41) כשיש בו כגריס ומראהו מקרום ביצה ולמעלה, ואין בו לא שיער לבן ולא מחיה - מסגירים; כשיש בו מחיה או שתי שערות לבנות - מחלטיים; וכשמראהו למטה מקרום ביצה או הוא פחות מכגריס - פוטרים. 42) אבל אם נשתנה הנגע בתוך שבעה - אין מתחשבים כלל בשינוי זה, בין להקל ובין להחמיר. 43) להוציא שחין ומכה שאין להם אלא הסגר של שבוע אחד (למעלה פ"ה ה"ג).

7. אין מסגירין⁴⁴ בְּתוֹךְ יְמֵי הַסְּגָר⁴⁵, וְלֹא מְחַלְטִין
8 בְּתוֹךְ יְמֵי הַסְּגָר אִם נוֹלַד לוֹ סִימָן הַחֲלָט⁴⁶, וְלֹא

7. אין מסגירין⁴⁴ בתוך ימי הסגר, ולא מחלטיין בתוך ימי הסגר אם נולד לו סימן החלט⁴⁶, ולא

קנו שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי ט"ו סיון - ספר טהרה - הלכות טומאת צרעת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

דין קוצץ נגע טהור לגמרי כגון בוקה. רש"י במסכת שבת קלב, ב - אומר בפירוש שעובר בלא-תעשה. (8 במס' שבת צד, ב - נחלקו רב ששת ורב נחמן ברין זה, רב ששת אמר פטור, ורב נחמן אומר חייב, ופסק כרב ששת (ב'תוספות' עירובין לב, א ד"ה רב ששת, כתבו בשם רבינו שמשון, ש'בעל הלכות גדולות' פוסק כרב ששת באיסורים, וכתב נחמן בדינים. וכן כתב שם הרא"ש בשם 'תשובות הגאונים'). (9 ונשאר שתיים והן מטמאות. (10 שיעור מחיה לטמא (למעלה פ"ג ה"א). (11 מדרבנן, ומספר המכות לפי שיקול דעת בית-הדין. (12 פירוש, שתי שערות הגובלות את הנתק (ראה פ"ח ה"ב וה"ג). (13 כתגלחת הטהרה (לקמן פ"א ה"א). (14 ואפשר שהמוט יעביר אותה (תוספתא שם פ"ג ה"ב). (15 חוטים הנכרכים סביב הדקל, ועושים מהם חבלים.

מפשק רגליו. עמידה זו קובעת למקומות שברגל. (60 לוקט זיתים, שהוא מגביה ידו. כך בודקים המקומות שהורועות מכסות. (61 לשה את העיסה, ודרכה לפשק קצת את רגליה, ומה שמתגלה אז אינו נקרא בית הסתרים, מפני שאין דרכה של אשה לחפור באדמה - מספיק שיעור זה. ואף-על-פי שבאיש מטמאים גם המקומות הנגלים כשהוא עורך ואינם נגלים בשעת לישה. (62 לנגע שהיא תחת הדר. (63 לנגע סביב בית השחי. (64 לא כאריגה בפלך שהיא יושבת ואורגת, אלא כאריגה בכלי גדול שעומדים ואורגים. (65 יש להוסיף את המלה "כך", וכן הוא בדפוס רומא (ר"מ). (66 במצורע שנתרפא, כתבה תורה (ויקרא יד, ט): "וגלח את כל שערו". ראה נגעים פ"ד מ"ב, ו'תוספות יום טוב' ומשנה אחרונה שם. (67 לקמן פ"א ה"א.

יום שלישי ט"ו סיון ה'תשע"ט

פרק עשירי

20 ב. התולש סימני טמאה או שפנה את המחיה עד
21 שלא בא אצל פהן - הרי זה טהור. וכן אם עשה
22 בן בימי הסגר - הרי זה טהור לאחר ימי הסגר¹⁶.
23 ואם תלשן אחר שהחלט פהן - הרי זה מחלט
24 פשהיה, ואין לו טהרה עד שתפרח הצרעת בכלו או
25 עד שתתמעט בהרתו מפגריס¹⁷.

1 יבאר התולש סימני טומאה או הכוה המחייה או הקוצץ הנגע קודם שיבא לכהן או אחר כך, מי שנקצצה בהרתו שלא בכוונה, והתולש שעה לבנה אחת ונפלה השנייה וכו', ודין מי שהיתה בהרת בערלתו אם ימול, והנהגת המצורע המחלט והמצורעת, מה בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט, ודין שניהם לטומאה.

16 אם לא מצא סימן טומאה אחר. פסק כרבי עקיבא במשנה נגעים פ"ז מ"ד, מפני שבתוספתא שם ה"ג קיבלו דבריו רבן גמליאל ורבי יהושע (ראה ביאור הגר"א שם).
17 כחכמים במשנה, שם.

26 ג. מי שנקצצה בהרתו פלה שלא בכונה - טהור¹⁸.
27 קצצה בכונה: אם קצץ פל הבשר החי המקיפה
28 אפלו כחוט השערה - אין לו טהרה עולמית¹⁹;
29 קצצה בצמצום - אין לו טהרה עד שתפרח בכלו.

2 א. התולש² סימני טמאה³, בין פלן בין מקצתן, או
3 הפנה את המחיה⁴, פלה או מקצתה, או הקוצץ
4 הנגע פלו⁵ מבשרו או מן הבגד או מן הבית, בין
5 קדם שיבא לפהן בין בתוך הסגר או בתוך החלט
6 או אחר הפטור - הרי זה עובר בלא תעשה.
7 שנאמר: השמר⁶ בנגע הצרעת לשמר מאד ולעשות
8 ככל אשר יורו אתכם הפהנים הלויים באשר צויתם
9 תשמרו - שלא יתלש או שיקץ⁷. אכל אינו לוקה
10 עד שיועילו מעשיו, ואם לא הועילו - אינו לוקה⁸.
11 כיצד? היתה בו בהרת ובה שלש שערות לבנות
12 ותלש אחת⁹, פנה מקצת המחיה ונשאר ממנה
13 פעדשה¹⁰ - אינו לוקה, שהרי הוא טמא פשהיה.
14 וכן כל פיוצא פנה. ומפין אותו מפת מרדות¹¹. וכן
15 המגלח את הנתק - לוקה, שנאמר: ואת הנתק¹² לא
16 יגלח. ואינו חייב עד שיגלח פל הנתק בתער¹³. ומת
17 למצורע לשא במוט על כתפו שיש בה הצרעת¹⁴
18 ולקשר הסיב¹⁵ על רגלו, ואם הלכו סימני טמאה -
19 ילכו. והוא שלא נתפון לכה.

18 משנה, שם. (19 בתוספתא שם ה"ה אמרו, שבוה הכל מודים שאין לו טהרה כלל, אפילו אם תפחה בכולו. והטעם, שמא לא היתה פורחת בבשר החי שקצץ, אבל אם נשאר מקצת בשר חי ופרחה בכולו טהור אפילו לדעת רבי אליעזר במשנה (מפני שאפשר לתלות ולומר, כשם שפרחה באותו מקצת הנשאר, כך היתה פורחת בכל החוט המקיף): כמה נחלקו? כשקצץ בצמצום את הבהרת. ורבינו פסק כחכמים, שם.

30 ד. התולש²⁰ שיערה לבנה אחת ונשרה השניה - הרי
31 זה טהור²¹. היו שלש, תלש שתיים ונשרה אחת -
32 הרי זה בטמאתו²². היתה בו מחיה פעדשה²³, פנה
33 חציה והלף חציה - הרי זה טהור. היתה לתרה
34 מפעדשה: פנה המותר²⁴ והלף פעדשה - הרי זה
35 טהור²⁵; פנה פעדשה והלף המותר - הרי זה טמא.

(2 נגעים פ"ז, מ"ד. (3 שיער לבן שבבהרת, ושיער צהוב שבנתק. (4 בשר חי שבתוך הבהרת הוא סימן טומאה, ואם נכוותה אין דינה כמחיה ואינה מטמאה. (5 כלומר, עצמו ולא את סימני הטומאה שבו. והוא-הדין אם קצץ מקצתו. (6 וכל מקום שנאמר: "השמר", או "פן", או "אל" הוא לא-תעשה (מכות יז, ב ובכמה מקומות). (7 'ספרי' פרשת כייצא פיסקא רעד. רבינו לא פירש מהו

(20 תוספתא שם ה"ג וה"ד. (21 שאפילו אם לא תלש היה נטהר. (22 שאלמלי לא תלש היו נשארות שתי שערות. ומשמיענו, שאין אנו אומרים כשם שנשרה האחת שנשארה, כך היו נושרות גם השתים שנתלשו. (23 מצומצמת. (24 החלק העולה על ערשה מצומצמת.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי ט"ו סיון - ספר טהרה - הלכות טומאת צרעת קנז

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מהציווי בעניין מרים "תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסוף" משמע שהשהות מחוץ לשלוש מחנות היא תנאי בטהרת המצורע, ונפק"מ במקרה שאין מחנה ואין שייך להיות מחוץ למחנה האם הוא מעכב טהרת המצורע. ולפי זה תהיה נפק"מ למעשה העלולה להיות נוגעת גם בימינו, שהרי הדין הוא שטהרת המצורע נוהגת בארץ ובחוץ-לארץ, בפני הבית ושלא בפני הבית. וא"כ, לפי הדעות שאין קדושת מחנות וירושלים בזמן הזה, ישנה שאלה האם מצורע יכול להגיע לטהרתו לאחר החורבן. אם נאמר שעיקר העניין של "בדד ישב" הוא שלא יהיה במחנה אפשרי הדבר גם בזמן הזה, אבל אם עניינו שצריך להיות "מחוץ למחנה מושבו" הרי שאין זה שייך אחר החורבן.

(על-פי לקו"ש חלק י"ח עמוד 135)

38) במסכת כלים פ"א מ"ז, שנינו: עיירות המוקפות חומה מקודשות ממנה, שמשלחים מתוכן את המצורעין.

ח. המצורע³⁹ אינה פורעת ואינה פורמת ולא עוטה על שפם, אבל יושבת היא מחוץ לעיר ומודיעה לאחרים שהיא טמאה. ולא המצורעים בלבד, אלא כל המטמאים את האדם⁴⁰ חייבין להודיע לכל שהן טמאין, כדי שיפראשו מהן; ושנאמר: וטמא טמא יקרא - הטמא מודיע שהוא טמא.

39) משנה, סוטה כג, א. ובגמרא שם למדו זה מן הכתוב (שם יג, מד) "איש צרוע הוא" ולא אשה. (40) 'תורת כהנים' נגעים פ"ב ה"ט.

ט. וטמאים ואנדרוגינוס פורע ופורם ועוטה על שפם, מפני שהוא ספק⁴¹.

41) ומחמירים בו כמו בכל ספק של תורה.

י. אחד מצרע מסגר ואחד⁴² מצרע מחלט לענין טמאה⁴³. ואין בין מצרע מסגר למצרע מחלט לענין טמאה, אלא פריעה ופרימה ותגלחת וצפריים, שהטהור מתוֹף הסגר פטור מן התגלחת ומן הצפריים והטהור מתוֹף החלט חייב בהן, אבל טמאת שניהן שנה בכל דבר.

42) דין אחד לשניהם. (43) אבל לענין חיוב קרבנות אינם שוים, שהמחלט חייב להביא אשם ולוג שמן, והטהור מתוך הסגר אינו מביא. ולמה הוציא רבינו כאן מן הכלל פריעה ופרימה תגלחת וצפריים, ולא כתב קרבנות? מפני שמדובר לפני טהרתו, וכל ד' הדברים שמונה רבינו הם בעודו בטומאתו, אבל קרבנות מביא אחרי שנטהר (ראה לקמן פ"א ה"ב).

יא. המצרע⁴⁴ - אב מאבות הטמאות⁴⁵. מטמא אדם וכלים במגעו וכלי חרס פאוריו⁴⁶, ומטמא אדם במשא⁴⁷, ומטמא משכב ומושב⁴⁸ אפלו תחת אבן⁴⁹

25) מכיוון שגם בלי מעשיו הוא טהור. הכלל המונה ביסוד דינים אלה הוא: המעשה שעשה באיסור אינו מועיל לטהר, אבל גם אינה גורמת לטומאה במקרה שגם בלי מעשה האיסור היה טהור.

ה. מי שהיתה²⁶ בהרת בערלתו - ימול, ואף על פי שהיא מילה שלא בזמנה²⁷; שמצות עשה דוחה את לא תעשה בכל מקום. ואם מל והלך בעור הערלה סימן שהיה מחלט בו²⁸ - הרי זה חייב בקרבן מצרע²⁹.

26) משנה, שם סוף הפרק. (27) גמרא שבת קלב, ב. מילה בזמנה היינו ביום השמיני ללידתו, ואחר יום זה הוא שלא בזמנה. (28) שכבר החליטו הכהן. (29) שהרי נטהר בטומאתו, אבל מוסגר שמל והעביר סימן הטומאה פטור מן הקרבן, מפני שלא נטמא מעולם (תוספתא שם פ"ג ה"ו).

ו. מצות עשה³⁰ שהיה המחלט מכסה³¹ ראש כל ימי חלוטו, ועוטה על שפם כאבל, ופורם³² בגדיו, ומודיע העוברים עליו שהוא טמא; ושנאמר: והצרוע אשר בו הנגע וגומר. אפלו כהן גדול³³ שנצטרע פורע³⁴ ופורם, שעשה דוחה את לא תעשה. ואסור בשאילת שלום כל ימי חלוטו כאבל, ושנאמר: ועל שפם יעטה - שהיה שפתיו דבוקות. אבל קורא ושונה ודורש. ואסור לספר ולכבס כל ימי חלוטו. ונוהג בכל הדברים האלו אפלו בשבתות וימים טובים. והרי הוא מתר ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל³⁵ ובתשמיש המטה³⁶ וזוקף את מטתו³⁷ כשאור העם.

30) כל זה כתוב בתורה (ויקרא יג, מה) ומבואר בגמרא מועד קטן, דף טו וטז. (31) מלשונו של רבינו משמע, שפריעה האמורה בתורה, פירושה כיסוי הראש. וזוהי דעת רבי עקיבא במועד קטן טו, א. אולם ב'ספר המצוות' לא-תעשה קסג, פירש שהכוונה לגידול שיער, כרבי אליעזר שם, וכן פירש את האמור ככהן גדול (שם כא, י'): "את ראשו לא יפרע", וכן פסק להלכה פ"ה מהל' כלי המקדש ה"ו. וצ"ע. (32) קורע. (33) שנאמר בו (שם) את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום. (34) ראה הערה ל. (35) כל שלושת הדברים הללו הם בעיה שלא נפשטה במועד קטן שם, ופסק להקל. (36) מחלוקת תנאים שם ז, ב - ופסק כרבי יהודה להקל. (37) ולא כאבל שצריך להפוך את המיטה.

ז. דין המצרע שהיה לו מושב לבדו חוץ לעיר, ושנאמר: מחוץ למחנה מושבו. ודבר זה בעצרות המקפות חומה בארץ ישראל בלבד³⁸.

~ נקודות משיחות קודש ~

"דין המצורע שיהיה לו מושב לבדו חוץ לעיר שנאמר מחוץ למחנה מושבו".

יום רביעי ט"ז סיון ה'תשע"ט

פרק אחד עשרי

1) יבאר שטהרת המצורע ותגלחתו מצוות עשה וכיצד מטהרים אותו, ודין שחיטת הצפור ותגלחת והזייה, ושאר מעשיו אם כשרים בלילה, ודין טהרת מצורע איפה ומתי נוהגת, והכשרים לטהר מצורע, ואם מטהרים שנים כאחת, צפור השחוטה והמשתלחת אם הן מותרות בהנאה וכל דיניהן.

19 א. טְהַרְתָּ מִצְרַע מִצּוֹת עֲשֵׂה², וְתִגְלַחְתּוּ כְּשִׁטְיָהָ
20 מִצּוֹת עֲשֵׂה³. פִּיּוּצַד מִטְהַרִּין אֶת הַמִּצְרַע? מִבִּיּא
21 מִזְרָק⁴ שֶׁל חֶרֶשׁ חֲדָשׁ, וְקִבְלָהּ הִיא⁵ שִׁיחָהּ [חֲדָשׁ],
22 וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ רְבִיעִית⁶ מִמֵּם חַיִּים⁷ הָרְאוּיִין לְקִדְשׁ
23 אוֹתָן מִי חֲטָאת⁸, וְשֶׁעוֹר זֶה מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים. וּמִבִּיּא
24 שְׁתֵּי צִפְרִים דְּרוֹר⁹ טְהוֹרוֹת¹⁰ לְשֵׁם טְהַרְתָּ צִרְעַת¹¹,
25 שְׁנֵאמַר: וְלָקַח לַמַּטְהָר. וְשִׁחַט אֶת הַבְּרוּרָה¹²
26 שְׁבִשְׁתִּיהֶן עַל הַמַּיִם שֶׁבְכָלֵי חֶרֶס, וּמִמָּצֵה עַד שִׁיחָהּ
27 הֶדֶם נָפַר בְּמַיִם, וְחוּפֵר וְקוֹבֵר הַצִּפּוֹר הַשְּׁחוּטָה
28 בְּפָנָיו¹³. וְדַבֵּר זֶה קִבְלָהּ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה. וְנוֹטֵל עֵץ
29 אֶרְזוֹ, וּמִצְוֹתוֹ שִׁיחָהּ אֶרְכּוֹ אֶמָּה וְעֵבִיו פְּרִיֵעַ פְּרַע
30 מִפְּרִיעֵי הַמַּטְהָר¹⁴, וְאֵזוּב שְׂאִין לוֹ שֵׁם לְוִי¹⁵, כִּמּוֹ
31 שְׁבִאֲרָנוֹ, אֵין פְּחוֹת מִטְּפָח¹⁶, וְשִׁנֵּי תוֹלַעַת¹⁷, מִשְׁקָלוֹ
32 שֶׁקֶל. וְאִם טַעֲמוֹ¹⁸ - פְּסָלָהּ¹⁹, פְּצִיבֵיעַת הַתְּכַלַּת²⁰. וְכָל
33 הַשְּׁעוּרִים - הִלְכָהּ²¹. וְלוֹקַח עִם שְׁלִשְׁתֵּן הַצִּפּוֹר
34 הַחַיָּה. וְאֶרְבָּעָה מִיָּנִין אֵלָיו²² מְעַבְּקִין זֶה אֶת זֶה. וְעֵץ
35 אֶרְזוֹ וְאֵזוּב שְׁנֵתְקַלְפוֹ²³ - פְּסוּלִין. וְכוּרֵף הָאֵזוּב עִם
36 הָאֶרְזוֹ בְּלִשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית²⁴, וּמִקִּיף²⁵ לָהֶן רֵאשֵׁי
37 אֲגַפִּים וְרֵאשׁ הַזָּנָב שֶׁל צִפּוֹר הַחַיָּה, וְטוֹבֵל אֶרְבָּעֵתָן
38 בְּמַיִם שְׁבִכְלֵי וּבְדָם שְׁעָלִיהֶן, וּמִזֵּה שֶׁבַע פְּעָמִים עַל
39 אַחַר יָדוֹ שֶׁל מִצְרַע, וּמְשַׁלַּח אֶת הַצִּפּוֹר. וְכִיִּצַּד
40 מְשַׁלְּחָהּ? עוֹמֵד בְּעֵיר וְזוֹרְקָהּ חוּץ לַחוּמָה. וְאֵינוֹ
41 הוֹפֵף פָּנָיו לֹא לַיָּם וְלֹא לְעֵיר וְלֹא לַמַּדְבָּר²⁶,
42 שְׁנֵאמַר: מִחוּץ לְעֵיר אֵל פְּנֵי הַשָּׂדֶה. שְׁלַחָהּ וְחִזְרָהּ
43 - חוּזֵר וּמְשַׁלְּחָהּ, אֶפְלוֹ מֵאָה פְּעָמִים²⁷. וְאַחַר כֵּף
44 מְגַלַּח הַפֶּהֶן אֶת הַמִּצְרַע. פִּיּוּצַד מְגַלְּחוֹ²⁸? מְעַבֵּיר
45 תַּעַר עַל כָּל בְּשָׂרוֹ הַנֶּרְאָה, אֶפְלוֹ בֵּית הַשְּׁחִי וּבֵית
46 הַעֲרֻה שְׁעָר שְׁעַל כָּל הַגּוֹף, עַד שִׁיעֲשֵׂה פְּדֻלַּעַת.
47 שְׁנֵאמַר: אֶת כָּל שְׁעָרוֹ²⁹. אִם כֵּן, לָמָּה נֵאמַר רֵאשׁוֹ
48 וְיִקְנֵוּ וּגְבוֹת עֵינָיו³⁰? לְרִבּוֹת כָּל פִּיּוּצָא בְּהֵן, וְלִמְעַט
49 שְׁעָר שְׁבִתוֹף הַחֶטֶם, לְפִי שְׂאִינוֹ נִרְאָה³¹. וְאַחַר כֵּף
50 מִכֶּבֶס בְּגָדָיו וְטוֹבֵל, וְיִטְהַר מִלְּטִמָּא בְּבִיאַהּ וּמִלְּטִמָּא
51 מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב, וְיִכְנַס לְפָנִים מִן הַחוּמָה, וּמוֹנֵה
52 שְׁבַעַת יָמִים. וְאֶסוּר בְּהֵן בְּתַשְׁמִישׁ הַמַּטְהָר, שְׁנֵאמַר:
53 מִחוּץ לְאֶהֱלָיו³² - מְלַמֵּד שְׂאֶסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמַּטְהָר.
54 וְהַמִּצְרַעַת מִתְּרַת³³ בְּתַשְׁמִישׁ הַמַּטְהָר.

2) מצוה זו כוללת כל האמור בתורה (ויקרא יד, ד - ח) וגם

1 פְּזָב וּכְזָבָה. שְׁנֵאמַר: וְכֶבֶס בְּגָדָיו וְטְהַר. מִפִּי
2 הַשְּׁמוּעָה לְמַדוֹ, שִׁטְהַר מִלְּטִמָּא מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב⁵⁰.
3 וְאֶחָד הַמַּסְגֵּר וְאֶחָד הַמַּחְלָט בְּכָל אֵלוֹ⁵¹.

44) כלים פ"א ה"א. (45) הטומאות שמתמאות אדם וכלים נקראות אב הטומאה, והנוגע בהן נעשה ראשון לטומאה והוא מטמא אוכלין ומשקין אבל לא אדם וכלים. (46) כלי חרס אינו מיטמא כשנגעה טומאה בדופנו החיצון אלא מתוכו, ואפילו לא נגעה הטומאה בכלי עצמו אלא היתה תלויה באיורו - טמא (ראה הל' כלים פ"ג ה"א וה"ב). (47) אף-על-פי שלא נגע בו, כגון שישב על קרש ובא זה והרים את הקרש מצדו השני, בין אם הטמא הרים את הטהור ובין להיפך. (48) שם מ"ד. אם שכב או ישב על סדינים וכדומה - טמאים, ואפילו אם היו עשרה סדינים זה תחת זה והמצורע שכב או ישב על העליון ולא נגע באחרים - כולם טמאים. (49) שהיו הסדינים תחת אבן והוא ישב על האבן, אין האבן מצילה מן הטומאה (ראה כסף-משנה, שהקשה מפסחים סז, שאמרו שם: זב חמור ממצורע, שכן עושה משכב ומושב. וראה משנה-למלך כאן). (50) ומשמע שלפני-זה מטמא משכב ומושב. (51) כמו שנתבאר בהלכה הקודמת.

4 יב. חֲמָרָא יִתְרָה יֵשׁ בְּמִצְרַע, שְׁמִטְמָא בְּבִיאתָו⁵²
5 לְבֵית, בֵּין בִּימֵי הַחֵלֶט בֵּין בִּימֵי הַסִּגְר. פִּיּוּצַד? וְכִנְס
6 לְבֵית - נְטִמָּא⁵³ כָּל אֲשֶׁר בְּבֵית, בֵּין אָדָם בֵּין בְּלִים,
7 אֶף עַל פִּי שְׁלֹא נִגַע בְּהֵן, נַעֲשׂוֹ רֵאשׁוֹן לְטִמְאָה.
8 שְׁנֵאמַר: מִחוּץ לַמַּחְנֵה מוֹשָׁבוֹ⁵⁴ - מָה הוּא טִמְא⁵⁵,
9 אֶף מוֹשָׁבוֹ טִמְא. הִיָּה עוֹמֵד תַּחַת הָאֵילָן וְעִבֵר אָדָם
10 טְהוֹר תַּחַת הָאֵילָן - נְטִמָּא⁵⁶. הִיָּה הַטְהוֹר עוֹמֵד תַּחַת
11 הָאֵילָן וְעִבֵר הַמִּצְרַע תַּחְתּוֹ - לֹא טִמְאָהוּ; וְאִם עֹמֵד
12 - נְטִמָּא, שְׁהָרִי נַעֲשֵׂה לוֹ מוֹשָׁב. סִפְקָ עֹמֵד סִפְקָ לֹא
13 עֹמֵד - טְהוֹר⁵⁷. הַכְּנִיס הַמִּצְרַע רֵאשׁוֹ וְרִבּוֹ⁵⁸ לְבֵית -
14 נְטִמָּא כָּל שְׁיֵשׁ בְּתוֹכוֹ⁵⁹. וְכִנְס⁶⁰ לְבֵית הַכְּנִסָּת -
15 עוֹשִׂין לוֹ מְחִיצָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים⁶¹ וְרַחֲבָהּ
16 אֶרְבַּע אַמּוֹת⁶² עַל אֶרְבַּע אַמּוֹת, וְנִכְנַס רֵאשׁוֹן וְיוֹצֵא
17 אַחֲרוֹן, כְּדִי שִׁיחָהּ מוֹשָׁבוֹ לְבָדוֹ וְלֹא יַעֲמֵד עִם הָעַם
18 בְּעָרְבוֹב וְיִטְמָא אוֹתָם.

52) שם. ונגעים פ"ג, מ"א. (53) משמע אפילו לא שהה כהרף עין, ויצא. כדעת תנא-קמא במשנה נגעים שם. (54) המקום שהוא נמצא בו. (55) 'תורת כהנים' פ"ב, ה"ד. (56) דין זה והבאים אחריו עד "ואם עמד נטמא", מבוארים במס' נגעים שם מ"ז. (57) משנה, טהרות פ"ו, מ"ב. ראה מה שכתב רבינו שם בפירושו. (58) ושאר גופו מחוץ לבית. (59) נגעים, שם מ"ח. (60) כלומר, כשהוא רוצה להכנס. (61) מכל צד. (62) והשטח המוקף מחיצות אלו דינו כחדר בפני עצמו שהוא "מושב", ובית הכנסת מחוץ למושב, אבל שטח מוקף מחיצות נמוכות מעשרה טפחים או קצרות מארבע אמות אינו מושב בפני עצמו.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום רביעי ט"ז סיון – ספר טהרה – הלכות טומאת צרעת קנט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ורבי ושם אמרו שהמלך יתם נולד לעוזיהו בימי צרעתו, ומה למד רבי שמותר בתשמיש המטה, שהרי עוזיהו שמר על המצוות כמו שכתוב (מלכים ב טו, ג): "ויעש הישר בעיני ד'". ונכשל רק בהקרכת קרבנות.

- 1 ב. כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים³⁴ הָאֵלוּ עֲדִין הוּא אֵב הַטְּמֵאָה.
- 2 מְטֵמָא אָדָם וְכֻלִּים בְּמַגַּע, לֹא בְּמִשָּׁא. שְׁהָרִי הוּא
- 3 אוֹמֵר: וְהִיָּה בַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְכִבֵּס אֶת בְּגָדָיו וְגוֹמֵר -
- 4 מְלַמֵּד שְׁהִיָּה מְטֵמָא בְּגָדִים. וְכִשֵּׁם שְׁהִיָּה מְטֵמָא
- 5 בְּגָדִים בְּמַגַּע, כִּן מְטֵמָא אָדָם בְּמַגַּע; שְׁכָל הַמְטֵמָא
- 6 בְּגָדִים - מְטֵמָא אָדָם. וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי מְגַלְחוֹ הַפֶּה
- 7 תְּגַלַּחַת שְׁנֵיהֶם כְּרֵאשׁוֹנָה, וּמְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטוֹבֵל,
- 8 וְיִטְהַר מִלְטֵמָא אַחֲרֵיהֶם, וְהָרִי הוּא כְּכֹל טְבוּלֵי יוֹם³⁵
- 9 וְאוֹכֵל בְּמַעֲשֵׂר. הַעֲרִיב שְׂמֵשׁוּ - אוֹכֵל בְּתַרְוֵמָה³⁶;
- 10 הַבֵּיא בְּפִרְתּוֹ - אוֹכֵל בְּקֻדְשִׁים, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוֹ³⁷.

34 נגעים פרק י"ד משנה ב: "מטמא כשרץ", ושרץ מטמא אדם וכלים במגע ולא במשא. 35 טמא שטבל ביום נקרא טבול יום עד שקיעת השמש ואסור לאכול תרומה וקדשים ומותר באכילת מעשר שני. 36 אף על פי שלא הקריב עדיין קרבנותיו, שמחוסרי כפרה מותרים באכילת תרומה. 37 בפרק א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה א.

- 11 ג. כִּשְׁהוּא מְגַלַּח בְּשֵׁתֵי הַתְּגַלְחוֹת אֵינוֹ מְגַלַּח אֶלָּא
- 12 בְּתַעֲרָ. וְאֵם גִּלַּח שְׁלֹא בְּתַעֲרָ אוֹ שְׁהֵנִיחַ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת
- 13 - לֹא עָשָׂה כְּלוּם. וְאֵינוֹ מְגַלְחוֹ אֶלָּא כִּהֵן. וְאֵם שִׁיר
- 14 שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת בְּתְגַלַּחַת רֵאשׁוֹנָה וְגִלְחָן בְּשֵׁנִיהֶם - לֹא
- 15 עָלְתָהּ לוֹ אֶלָּא תְּגַלַּחַת אַחַת בְּלַבָּד, וְהָרִי הִיא
- 16 רֵאשׁוֹנָה³⁸. וְכֹל הַיּוֹם כָּשֵׁר לְטְהָרַת הַמְצַרֵּעַ.

38 וצריך תגלחת שנייה אחר שבעת ימים.

- 17 ד. תְּגַלַּחַת³⁹ הַמְצַרֵּעַ וְטְבִילָתוֹ וְהַזָּאתוֹ אֵינָן מְעַכְּבוֹת
- 18 זו אֶת זוֹ, וְשֶׁאֵר כָּל מַעֲשָׂיו מְעַכְּבִים.

39 בתוספתא שם הלכה ו אמרו: "תגלחת של (מצוה) מצורע, טבילתו והזאתו מעכבים ושאר כל מעשיו אינם מעכבים". ובתורת כהנים פרשת מצורע פרשתא ב הלכה ד למדו, שדברים הנעשים בגופו של המצורע - מעכבים, והנעשים שלא בגופו, כגון שליחת הציפור החיה וכיבוס בגדים, אינם מעכבים.

- 19 ה. שְׁחִיטַת הַצִּפּוֹר וְהַתְּגַלְחַת וְהַהֲזִיָּה - בַּיּוֹם, וְשֶׁאֵר
- 20 כָּל מַעֲשָׂיו - בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בְּלַיְלָה. אֵלוֹ - בְּאֲנָשִׁים,
- 21 וְשֶׁאֵר כָּל מַעֲשָׂיו - בֵּין בְּאֲנָשִׁים בֵּין בְּנָשִׁים. אֵלוֹ -
- 22 בְּכַהֲנִים, וְשֶׁאֵר כָּל מַעֲשָׂיו - בֵּין בְּכַהֲנִים בֵּין
- 23 בְּיִשְׂרָאֵל.

- 24 ו. טְהָרַת מְצַרֵּעַ זוֹ נוֹהֶגֶת בְּאֶרֶץ וּבְחוּצָה לְאֶרֶץ, בְּפָנֵי
- 25 הַבַּיִת וְשִׁלָּא בְּפָנֵי הַבַּיִת. וְכִהֵן שְׁטֵמָאוֹ מְצוּהָ לְטְהָרוֹ,
- 26 שְׁנֵאמַר: לְטְהָרוֹ אוֹ לְטֵמְאוֹ. וְהַפֶּל כְּשֶׁרִיץ⁴⁰ לְטְהָרָה
- 27 אֶת הַמְצַרֵּעַ, אֶפְלוֹ זְבִי⁴¹ וְאֶפְלוֹ טֵמָא מֵת. וְאֵינָן מְצַרֵּעַ

תגלחת ראשונה בכלל. 3) בפני עצמה. והכוונה לתגלחת שנייה שהכהן מגלחו ביום השביעי לתגלחתו הראשונה. כן כתב רבינו במפורש בספר המצוות עשה קיא. ובספר המצוות שם מבאר רבינו למה תגלחת שנייה אינה כלולה במצוה של הבאת הקרבנות, ואף על פי שזו וזו הן גמר הטהרה: "...תכלית תגלחתו היא טהרתו מלטמא ... ואילו תכלית הבאת קרבנותיו היא להשלים כפרתו". 4) ספל גדול. 5) אמנם בגמרא סוטה טו, ב דרשו "מה מים חיים שלא נעשתה בהם מלאכה אף כלי שלא נעשתה בו מלאכה" סובר רבינו שדרשה זו "אסמכתא" ואינה דרשה גמורה. 6) רביעית הלוג - שמונים גרם בערך. 7) מי מעיין או נהרות שוטפים. 8) לתת בהם אפר פרה אדומה להזאה על אדם שנטמא במת. 9) מין צפרים חפשיות, שאינן מקבלות תרבות. 10) כשרות לאכילה. 11) שיקח אותן הכהן בכוונה לשם טהרת צרעת, אבל אינו צריך לקבוע, שלוקח לטהרת מצורע זה. דין זה שנינו בתורת כהנים מצורע פרשתא א הלכה ו: "ולקח למיטהר" לשם מיטהר, בין איש בין אשה בין קטן, מיכן אמרו: לקח לאיש כשרות לאשה, לאשה כשרות לאיש, לבית כשר למצורע, למצורע כשר לבית. 12) הבריאה יותר. 13) בפני המצורע. 14) נגעים פרק י"ד משנה ו. ולא נתפרש שיעור כרע המטה. 15) אלא קוראים לו "איזוב" סתם והוא שיח ראוי למאכל אדם. 16) נדה כו, א תני רבי חייא: איזוב - טפח. 17) צמר צבוע במיץ גרגירים אדומים שבתוכם כמו יתוש ומכאן השם "תולעת". ויש מפרשים צמר צבוע בדם תולעת או בנוזל המתמצה מביצי תולעת. 18) פירוש, אם טבל בנוזל זה צמר אחר. 19) פסול לצבוע בו הצמר לטהרת צרעת. 20) תכלת הוא צמר צבוע בדם ברייה שבים, ששמה חילזון. וגם בה פוסלת טעימה. 21) קבלה איש מפי איש עד משה רבינו, שקיבלה מסיני (עירובין ד, א ובכמה מקומות בתלמוד). 22) צפרים, ארז, איזוב ושני תולעת. 23) שהורדה קליפתם. 24) היא תולעת השני שנאמרה למעלה, ומפני שהיא ארוכה וכתבנית של לשון נקראה: לשון של זהורית. 25) מקרב, אבל אינו קושר אותה. וכן במסכת ביצה לב, ב "אין מקיפים שתי חביות", בעירובין ל, ב "שלא מן המוקף", בחולין מו, ב אין מקיפין בבועי, ועוד. 26) בתורת כהנים פרשת מצורע פרשתא ב הלכה ה אנו שונים: שלא יעמוד ביפו וישלחנה לים, שלא יעמוד בגבת וישלחנה למדבר, שלא יעמוד חוץ לעיר וישלחנה לעיר. 27) תוספתא נגעים פרק ח הלכה ד. שם אמרו: "חמש ושש פעמים" ומובן שהכוונה הרבה פעמים בלי הגבלה, והמדובר, כשלא הגיעה עדיין אל השדה, אבל כשהגיעה לשדה דינה ככל הצפרים והיא מותרת באכילה ולטהרת מצורע אחר. 28) תגלחת ראשונה. 29) לרבות מקומות שאינם גלויים. 30) פסוק זה נכתב בתגלחת שנייה, ולמדו ראשונה משנייה. 31) כלל, ואינו דומה לשיעור של בית השחי, שנגלה לפעמים כשהאדם מגביה זרועו (כסף משנה). 32) "וישב מחוץ לאהל שבעת ימים" ודרשו (בגמרא מועד קטן ז, ב) אהלו זו אשתו. 33) כריתות ח, ב "מחוץ לאהלו" ולא מחוץ לאהלה. לא ביאר רבינו אם אסור בתשמיש המטה בימי חלוטו (לפני ריפוי). במועד קטן ז, ב נחלקו בזה רבי יוסי רבי יהודה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לא נקבע לה עדיין בן זוג דרור, והראשונה מותרת באכילה, מפני שאינה ציפור מצורע; ואם רצה המצורע רשאי הוא להביא שתי ציפורים אחרות ואז שתיים הראשונות מותרות באכילה (לפי התוספתא), שציפור אחת אינה נקבעת אלא זוג; אם שחט אחת ונמצאת טריפה מותרת בהנאה ואסורה באכילה מפני הטריפות. ואף על פי שרבינו פסק למעלה בהלכה ז ששחיטה שאינה ראוייה שמה שחיטה, אין שחיטת הטריפה מועילה לקבוע את השנייה כבת זוגה, מפני שהתורה כתבה "חיות טהורות" ולמדו מזה בתורת כהנים פרשת מצורע א, יב, שטריפות אינן כשרות לטהרת מצורע. וכל אלו הדינים כוחם יפה גם כשהשנייה אינה דרור או שנולדה בה טריפות לפני שחיטת הראשונה.

י. נִשְׁפָּךְ הַדָּם⁴⁷ - מְנִיחִין אֶת הַמְשַׁתְּלַחַת עַד שִׁמּוֹת⁴⁸. מִתָּה הַמְשַׁתְּלַחַת - יִשְׁפָּךְ הַדָּם⁴⁹ וַיִּקַּח⁵⁰ שְׂפָתַי אַחֲרוֹת.⁵¹

(47) לפני ההזאות. (48) ואסור לקחת לה בת זוג, מפני ששחיטת הראשונה קבעה אותה לבת זוגה ואינה ראוייה לזוג אחר, מה שאין כן כשנטרפה לפני השחיטה, ששחיטה פסולה אינה קובעת. מובן שגם השחווטה אסורה בהנאה. (49) המדובר, כשמתה לפני ההזאות, שהזאות מעכבות, אבל אם מתה המשתלחת אחר ההזאות - נטהר המצורע והשילוח אינו מעכב.

יום חמישי י"ז סיון ה'תשע"ט

פָּרֵק שְׁנַיִם עֶשְׂרִי

(1) יבאר שיעור צרעת בגדים וכמה סימני טומאה יש בהם ואם מצטרפין, וכל דיניהם, קרחת וגבחת הבגדים, ואם הם צבועים או שתיי צבוע וערכו לבן, ודין כמה שיעור בגד מטמא בנגעים.

א. צִרְעַת בְּגָדִים - כְּגָרִיס², כְּצִרְעַת אָדָם; אֲבָל פְּחוֹת מִכְּגָרִיס - טְהוֹר. וְשִׁלְשָׁה סִמְנֵי טִמְאָה יֵשׁ בָּהֶן: יִרְקָק, אֲדָמָדָם, וְהַפְשִׁיזוֹן. וְשִׁלְשָׁתָן מִפְּרָשִׁין בְּתוֹרָה³. יִרְקָק הוּא הַיֵּרֶק שֶׁבִּירְקִין⁴, שְׁהוּא יֵרֶק הַרְבֵּה, כְּכַנֵּף הַטֹּבֵס וְכַהוּצֵי הַדְּקָל⁵; וְאֲדָמָדָם הוּא אָדָם שֶׁבְּאֲדָמִים, שְׁהוּא אָדָם הַרְבֵּה, כְּזֹהוּרִית⁶ יִפְהֵ. וְשִׁנֵּי מִרְאוֹת אֵלוֹ מִצְטְרָפִין⁷ זֶה עִם זֶה. בְּמִרְאֵה יִרְקָק אוֹ אֲדָמָדָם מְסַגְרִין אֶת הַבְּגָד, וְאִם עָמַד בְּמִרְאֵה זֶה שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת⁸ - מִחְלִיטִין וְשׁוֹרְפִין⁹. וְכֵן אִם פְּשָׁה¹⁰ - מִחְלִיטִין וְשׁוֹרְפִין¹¹. כִּיצַד? בְּגָד שֶׁנִּרְאָה בּוֹ נֶגַע יִרְקָק אוֹ אֲדָמָדָם - מְסַגְרִיו שְׁבַעַת יָמִים, וּבְשָׁבִיעֵי רוּאָה: אִם פְּשָׁה - מִחְלִיטוֹ וְשׁוֹרֵף אֶת כָּל הַבְּגָד¹²; וְאִם עָמַד בְּמִרְאֵהוּ וְלֹא פְּשָׁה, אוֹ שֶׁפְּשָׁה וְכַהוּצָה¹³ מְשִׁנֵּי הַמִּרְאוֹת שֶׁהִסְגֵּר בָּהֶן, אוֹ שֶׁהוֹסִיף הַמִּרְאָה לְהֵאָדָם וְלֵהוֹרִיק וְלֹא פְּשָׁה - יִכַּבֵּס מְקוֹם הַנֶּגַע וַיִּסְגֵּר שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִית¹⁴. וּבְסוֹף שָׁבוּעַ שְ�נִי, שְׁהוּא יוֹם שִׁלְשָׁה עָשָׂר, רוּאָה: אִם פְּהָה לְמִרְאֵה שְׁלִישִׁית¹⁵ - הָרִי זֶה טְעוּן כְּפוּס וְטְהוֹר¹⁶;

1 מְטַהֵר מְצָרַע. וְאִין מְטַהֲרִין שְׁנֵי מְצָרְעִין פְּאַחַת, 2 שְׁאִין עוֹשִׂין מְצוֹת חֲבִילוֹת.

(40) כל הכהנים. (41) בתורת כהנים פרשת מצורע פרשתא א, ה, דרשו שטהרת מצורע היא כהן שמותר לו להיכנס למחנה, אשר המצורע אסור להיכנס לה, ולפיכך כהן מצורע אינו כשר לטהרת מצורע, ומכאן נלמד שזב וטמא מת, שאינם משתלחים מחוץ לערים מוקפות חומה כמצורע - כשרים לטהרה.

3 ז. עֵץ אֲרָז וְאֲזוּב וְשֵׁנֵי תוֹלַעַת שְׁטֵהר בְּהֵן מְצָרַע זֶה 4 - מְטַהֵר בְּהֵן מְצָרְעִים אַחֲרִים. וְכֵן צְפוֹר הַמְשַׁתְּלַחַת 5 מִתָּר לְטַהֵר בְּהֵ מְצָרְעִים אַחֲרִים מֵאַחַר שֶׁנִּשְׁתַּלְחָה, 6 וּמִתָּרַת פְּאֲכִילָה⁴². אֲבָל הַצְּפוֹר הַשְּׁחוּטָה אֲסוּרָה 7 בְּהִנָּא. וּמֵאִמְתִּי תֵאָסֵר? מְשַׁעַת שְׁחִיטָתָה. שְׁחִטָה 8 וְאִין שֵׁם אֲזוּב וְלֹא עֵץ אֲרָז וְלֹא שְׁנֵי תוֹלַעַת⁴³ - הָרִי 9 זוֹ אֲסוּרָה בְּהִנָּא, שֶׁשְׁחִיטָה שְׁאִינָה רְאוּיָה שְׁמָה 10 שְׁחִיטָה⁴⁴. וְהֵאֹכֵל כְּזֵית מְצָפוֹר הַשְּׁחוּטָה - עוֹבֵר 11 עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה. שְׁנֵאָמַר: וְזֶה אֲשֶׁר לֹא 12 תֵאָכְלוּ מֵהֶם. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמָדוּ, שְׁנָה לְרִבּוֹת 13 הַצְּפוֹר הַשְּׁחוּטָה. וְנֵאָמַר: טְהוֹרָה תֵאָכְלוּ - הָא 14 אַחֲרֵת לֹא תֵאָכְלוּ; וְלֹא הֵבֵא מִכָּל עֲשֵׂה - עֲשֵׂה.

(42) והמדובר כשהגיעה לשרה וחזרה, אבל אם חזרה תיכף אחר שילוחה ולא הגיעה כלל לשרה, כתב רבינו למעלה בהלכה א שצריך לשלוח אפילו מאה פעמים. (43) ואמרנו למעלה בהלכה א שהבאתם מעכבת ואם כן השחיטה לא נעשתה כהלכתה. (44) מחלוקת תנאים שם ורבינו פוסק בכל מקום ששחיטה שאינה ראוייה שמה שחיטה (פרט לכיסוי הדם).

15 ח. אִין לֹקַחִין שְׁתֵּי הַצְּפָרִים מִצְפָּרֵי עִיר הַנִּדְחָת, 16 וְלֹא מִצְפָּרִים שֶׁהָחִלְפִין בְּעִבּוּדָה זָרָה, וְלֹא מִצְפָּרִים 17 שֶׁהִרְגוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ. וּמִצְוֹתָי⁴⁵ שִׁיְהִיו שְׁתֵּיהֶן שְׁוֹת 18 בְּמִרְאֵה, בְּקוּמָה וּבְדָמִים, וְלִקְיַחְתָּן פְּאַחַת. אִף עַל 19 פִּי שְׁאִינָן שְׁוֹת אוֹ שֶׁלְקַח אַחַת הַיּוֹם וְאַחַת לְמָחַר 20 - כְּשֵׁרוֹת. לְקַח שְׁתֵּי הַצְּפָרִים לְשֵׁם אִישׁ - כְּשֵׁרוֹת 21 לְטַהֵר בָּהֶן אִשָּׁה; לְשֵׁם אִשָּׁה - כְּשֵׁרוֹת לְטַהֵר בָּהֶן 22 אִישׁ; לְטַהֵר בָּהֶן בֵּית מְנַגֵּעַ - כְּשֵׁרוֹת לְטַהֵר אָדָם; 23 לְקַחֵן לְאָדָם - כְּשֵׁרוֹת לְבֵית מְנַגֵּעַ. שְׁנֵאָמַר: וְלִקַּח 24 לְמִטְהֵר.

(45) לכתחילה.

25 ט. שְׁחַט⁴⁶ אַחַת מֵהֶן וְנִמְצְאָה שְׁלֹא הָיְתָה דְרוֹר - 26 יִקַּח זוּג לְשִׁנְיָה, וְהִרְאוּשָׁנָה מִתָּרַת בְּאֲכִילָה. שְׁחַט 27 הָאַחַת וְנִמְצְאָה טְרִפָּה - יִקַּח זוּג לְשִׁנְיָה, וְהִרְאוּשָׁנָה 28 מִתָּרַת בְּהִנָּא.

(46) לשון המשנה שם, ובתוספתא שם פרק ח הלכה ח ישנן גירסאות שונות. ראה רבב"ד וכסף משנה ולחם משנה, ולהלכה: אם השחווטה אינה דרור יקח זוג לשנייה, שהרי

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי י"ז סיון - ספר טהרה - הלכות טומאת צרעת קסא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

122) "מה נתק שאין הפשיון לתוכו, כך נגע שאין הפשיון לתוכו". 'תורת כהנים' שם פרק ח ה"ד, ראה למעלה פ"ד ה"א.

ד. הפשיון²³ הסמוך²⁴ בכגדים - כל שהוא²⁵,
והרחוק או החוזר - כגדים. כיצד? כגד שהסגר ונולד בו נגע אחר כגדים רחוק מן הנגע שהסגר בו - הרי זה פשיון וישרף; ואם היה פחות מכגדים - אין משגיחין בו. וכן כגד שקרע ממנו הנגע בסוף שבוע שני, כמו שבארנו, וחזר בו נגע כגדים - ישרף. וכן כגד שפשה בו הנגע אחר שנפטר²⁶ - ישרף.

23) נגעים פ"א מ"ז. 24) לנגע העיקרי = לאום. 25) אפילו פשה פחות מכגדים - טמא. 26) שטיהרו אותו.

ה. מי שמכבס²⁷ את הנגע בשבוע ראשון, כמו שבארנו, צריך לכבס מעט מן הכגד שחוצצה לו, שנאמר: את אשר בו הנגע²⁸. וכל נגעי כגדים שמכבסין אותן - מעבירין עליהן שבועה סממנין²⁹ שמעבירין על הכתם, כדרך שמעבירין על הפתמים, כמו שבארנו³⁰ בענין נדה.

27) 'תורת כהנים' שם פט"ו ה"ה. 28) ולא נאמר "את הנגע", משמע המקום שהנגע בו. 29) זבחים צה, א. 30) בפרק ט מהלכות איסורי ביאה, הלכה לו.

ו. כגד³¹ שקרע ממנו מקום הנגע ותפר מטלית, כמו שבארנו, וחזר נגע כגדים על הכגד - מתיר³² את המטלית ומצילה³³, וישרף שאר הכגד. חזר הנגע על המטלית - שורף את הכל³⁴.

31) נגעים שם מ"ו. 32) מפרידה מן הכגד. 33) מן הטומאה, מפני שבאה מבגד טהור. 34) במשנה, הגירסא: "שורף את הכגד". ומפרש רבינו שהכוונה לכל הכגד עם המטלית, שהוא עכשיו חלק מן הכגד (קרית ספר). והר"ש במשנה שם מפרש, שהמטלית נידונה ככגד בפני עצמו, ואם יש בה שלוש על שלוש (מרובע של שלוש אצבעות) מסגירה כדין כל נגע, ואם אין בה כשיעור זה אינה מיטמאה בנגעים כלל. ובתוספתא נגעים פ"ו ה"ו משמע כדברי הר"ש, אבל רבינו הסתמך על המשנה, שנאמר בה סתם: שורף את הכגד.

ז. הטולה³⁵ מן המסגר³⁶ בטהור³⁷ וחזר נגע על הכגד - שורף את המטלית³⁸. חזר על המטלית - הכגד הראשון המסגר ישרף³⁹, והמטלית תשמש את הכגד שהיא תפוררה בו בסממנין⁴⁰: אם עמד בעיניו שני שבועות או פשה - שורפין הכל⁴¹.

35) משנה שם. 36) חתך מבגד שהיה בו נגע ונסגר ונטהר. 37) תפר את החתיכה הזו בכגד שלא נראה בו נגע מעולם. 38) מכיון שהיה לה זיקה לבגד מנוגע, אין זיקה זו נפקעת ממנה ע"י חיבורה לבגד טהור, ודינה כאילו חזר

1 ואם נשתנה הנגע ממה שהיה, כגון שהיה ירקרק
2 ונעשה אדמדם או אדמדם ונעשה ירקרק - קורע
3 מקום הנגע וישרף¹⁷ מה שקרע, ותפר מטלית¹⁸
4 במקום שקרע, ופותר שאר הכגד, ומכבסו כלו
5 כפוס שני ומטבילו וטהר; ואם עמד במראה שהסגר
6 בו בתחלה - יחליטו וישרף את כל¹⁹.

2) 'תורת כהנים' פרשת נגעים פרק יד, ה"ד. ראה למעלה פ"א ה"ז. 3) ויקרא יד, מט. 4) שם ה"ב. 5) עלים של עץ התמר. 6) צמר צבוע אדום. פסק כסומכוס, בתוספתא נגעים פ"א ה"ג. 7) 'תורת כהנים' שם ה"ב. 8) שני הסגרים בני שבוע ימים. 9) את כל הבגד. 10) בשבוע ראשון. 11) מיד, בלי הסגר שני. 12) מפורש בתורה (שם יג, נב). 13) ומראהו ירוק בינוני או אדום בינוני. 14) שני המקרים הראשונים, היינו: א. עמד במראה אבל לא פשה, ב. פשה וכהה - מבוארים בנגעים פ"א מ"ה, אבל הדין השלישי: או שהוסיף המראה וכו', קשה לפרשו, ולכאורה דומה לגמרי לדין הראשון. והמב"ט בקרית-ספר פירש, שהאדמיות או הירקות נתחזקו עוד יותר ממה שהיו לפני ההסגר. 15) אבל מירקק לאדמדם או להיפך - יבואר דינו בפסקה הבאה. 16) 'תורת כהנים' נגעים פרק טו ה"ו, אמרו: "והנה כהה הנגע" למראה שני ולא למראה שלישי. פסוק זה מדבר אחרי הסגר שני, ומצריך קריעת מקום הנגע, ומשמע מזה שאם נשתנה למראה שלישי אינו צריך קריעה. 17) דין זה למד רבינו מדרשת ה'תורת כהנים' המובאה בהערה הקודמת, שהכתוב "והנה כהה" מדבר במראה שני, היינו מירקק לאדמדם ולהיפך. דעת רבינו, שכל מה שאינו ירקרק או אדמדם, אפילו הוא ירוק או אדום - נקרא מראה שלישי, וכן כל מראה אחר שהוא ו"מראה שני" היינו מירקק לאדמדם ומאדמדם לירקק. ובכסף-משנה מבאר, שרבינו מפרש את הכתוב (שם, נה) "והנה לא הפך הנגע את עינו והנגע לא פשה טמא הוא באש תשרפנו" שלא הפך אפילו למראה שני, ורק אז הוא טמא. ומכאן, שאם הפך למראה שני אינו טמא, ודינו כמו אם כהה. הראב"ב משיג על הלכה זו בצורה חריפה, וראה כסף-משנה. 18) טלאי. "ומנין שהוא טולה עליו מטלית? תלמוד לומר: ואם תראה עוד (ויקרא יג, נז), ואין עוד אלא מקומו" (תורת כהנים שם ה"ד). פירוש, ואם יישאר חזר במקום שהיה בו הנגע - אין אפשרות שייראה שם נגע שנית. 19) שם משנה ה: העומד בשני - ישרף.

7 ב. נגע²⁰ שהיה ירקרק ופשה אדמדם או שהיה
8 אדמדם ופשה ירקרק - הרי זה פשיון²¹.

20) שם משנה ד. 21) 'תורת כהנים' נגעים פרק יד, ב, דרשו מהכתוב "והיה" בלשון יחיד, מלמד שמצטרפים זה עם זה.

9 ג. נגע שהיה באמצעו מקום נקי בלא נגע ופשה לו
10 הנגע - אינו פשיון, עד שפשה לחוץ²². שאין
11 פשיון הנגע לתוכו פשיון בין פאדם בין בכגדים
12 ובתים.

18 **יא. בְּגֵד 57 שְׂאֲרָג בּוֹ פְּחוֹת מְשַׁלֵּשׁ עַל שְׁלֹשׁ וְנִרְאָה**
 19 **בּוֹ נִגַע וְאַחַר כֵּן הִשְׁלִימוּ לְשֹׁלֵשׁ עַל שְׁלֹשׁ -**
 20 **טְהוֹרָה 58.**

(57 שם. 58) שאין הנגע מטמא אלא אם נולד במקום ובזמן הראויים לטמא. ראה למעלה פ"ו ה"ד.

21 **יב. הַתּוֹפֵר 59 מְטָלִיּוֹת שְׂאִין בְּכָל אַחַת מֵהֶן שְׁלֹשׁ עַל**
 22 **שְׁלֹשׁ וְעֵשָׂה מֵהֶן בְּגֵד - הָרִי זֶה מְטַמֵּא בַּנִּגְעִים;**
 23 **שֶׁהַתּוֹפֵר כְּאֲרוּג, וְכֹל בְּגֵד אֶחָד הוּא.**

(59 דין זה נלמד מהמשנה המובאת בהלכה הבאה.

24 **יג. בְּגֵד 60 שֶׁהוּא מְטָלִיּוֹת מְטָלִיּוֹת 61, מֵהֶן צְבוּעִין**
 25 **וּמֵהֶן לְבָנִים 62, וְנִרְאָה נִגַע בְּלֶבֶן שְׁבוּעָה 63 - מְסֻגְרִין**
 26 **אוֹתוֹ. אִם עָמַד שְׁנֵי שְׁבוּעוֹת - נְטֻמָּא פְּלוּ וְיִשְׂרָף 64.**
 27 **וְכֵן אִם פָּשָׂה הַנִּגַע בְּמְטָלִיּוֹת לְבָנָה אַחֲרַי - הָרִי זֶה**
 28 **פְּשִׁיזוֹן, אִף עַל פִּי שֵׁשׁ בִּינְיָהֶם צְבוּעָה 65. הִזֵּה פְּלוּ**
 29 **צְבוּעַ וּבּוֹ פֶסֶס אֶחָד לָבָן, אֶפְלוּ כְּגָרִיס 66, וְנִרְאָה בּוֹ**
 30 **נִגְעָה 67 - יִסְגֵּיר; שְׂאֵם עָמַד בְּעֵינָיו וְלֹא הוֹסִיף וְלֹא**
 31 **כִּהָה שְׁנֵי שְׁבוּעוֹת - יִשְׂרָף 68.**

(60 שם פ"א משנה ז. 61) כל הבגד תפור מחתיכות קטנות. (62) "קייטא" בלשון המשנה. (63) אם נראה בצבוע אינו מטמא כלל, כמו שנתבאר למעלה ה"י. (64) כמו בגד שכולו לבן, שמקום הנגע קובע. (65) מפני שבבגדים מטמא פשיון הרחוק מן הנגע. והמדובר כשהפשיון הוא כגריס, אבל בפחות מגריס אין פשיון רחוק מטמא. ראה למעלה ה"ד. (66) פירוש, אפילו כל הפס הלבן אינו גדול יותר מכגריס, ואם כן אין לנגע הגדול כגריס אפשרות של פשיון, שהרי הפשיון לצבוע אינו מטמא. (67) כגריס, שפחות משיעור זה אינו טעון הסגר. (68) ואם כן, אפשר שיטמא בלא פשיון. כ"ר יהודה בן בתירה במשנה שם.

יום שישי י"ח סיון ה'תשע"ט

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

(1) יבאר מין הבגדים שמטמאים בנגעים, בגד מוסגר שצבעו או מכרו לגוי או נתערב באחרים, בגד מוחלט שנתערב באחרים, ובגדים המנוגעים שמשלחים אותם חוץ לעיר.

32 **א. אֵין מְטַמֵּא 2 בַּנִּגְעִים אֵלָא בְּגֵדֵי צֹמֶר וּפְשָׁתִים**
 33 **בְּלֶבֶד, אוֹ הַשְּׂתִי אוֹ הָעֵרֶב 3 שֶׁל צֹמֶר וּפְשָׁתִים, וְכֹל**
 34 **כְּלֵי הָעוֹר, בֵּין קָשָׁה בֵּין רֶךְ. אִף הָעוֹר הַצְּבוּעַ בִּידֵי**
 35 **שְׂמִימִים 4 מְטַמֵּא בַּנִּגְעִים. וְהַלְבָּדִים 5 - כְּבִגְדִים,**
 36 **וּמְטַמְּאִין בַּנִּגְעִים. וְהָאֵהָלִים 6 מְטַמְּאִין בַּנִּגְעִים, בֵּין**
 37 **שְׁהִיו שֶׁל צֹמֶר וּפְשָׁתִים בֵּין שְׁהִיו שֶׁל עוֹר.**

(2) בתורה (ויקרא יג, מז - מח) נמנו רק אלה המפורשים כאן. (3) בצמר, השתי הם חוטים דקים והערב יותר עבים, אבל בפשתן אין הבדל ניכר (רבינו בפירושו על המשנה, נגעים פ"א, מ"ח). (4) עור בעל גוון לא לבן מטבעו, אבל

בה הנגע. מוכן מאליו, שהבגד הראשון יישרף. (39) מפני שלא פקעה זיקתו למטלית, והריחו כאילו חזר לבגד עצמו. (40) פירוש, צריך להסגיר את הבגד השני, שהרי נולד בו נגע, וסימני הטומאה או הטהרה שיוולדו במטלית, כוחם יפה לגבי כל הבגד. יוצא מזה, שלמטלית יש זיקה בשני הבגדים. (41) ואם עבר הנגע נטהר הבגד, אבל המטלית תישרף, שהרי הוצרכה שריפה כשחזר לה הנגע ואין לה טהרה עולמית (קרית ספר. וראה ברטנורא).

1 **ח. בְּגֵד שֶׁבֵּא פְּלוּ בַּתְּחִלָּה יִרְקַק אוֹ אֲדָמְדָם -**
 2 **מְסֻגְרִין 42 שְׁבוּעַ אַחַר שְׁבוּעַ. אִם עָמַד בּוֹ שְׁנֵי**
 3 **שְׁבוּעוֹת - יִשְׂרָף. אֲבָל בְּגֵד שֶׁהִסְגִּירוּ וּפָשָׂה הַנִּגַע**
 4 **בְּכֹל וְנִעְשָׂה יִרְקַק אוֹ אֲדָמְדָם, אוֹ שִׁפְטָרוֹ וְאַחַר**
 5 **שִׁפְטָרוֹ בֹּא פְּלוּ יִרְקַק אוֹ אֲדָמְדָם - הָרִי זֶה טְהוֹר 43.**
 6 **כִּנֶּס וּפָשָׂה - יִשְׂרָף.**

(42) כדין נגע קטן. ראה למעלה פ"ז ה"ב. (43) ברייתא סנהדרין פז, ב: "ר' נתן בן אבטולמוס אומר: מגין לפריחה בבגדים שהיא טהורה? נאמר קרחת וגבחת באדם, ונאמר קרחת וגבחת בבגדים. מה להלן פרח בכולו טהור, אף כאן פרח בכולו טהור". והשווה רבינו דין פריחה בבגדים לדין נתקים, שהפריחה מטהרת בהם אפילו אחר הפיטור (למעלה פ"ח ה"ב), ולא כבהרת שהפריחה מטמאה רק מתוך החלט או מתוך הסגר (ראה פ"ז ה"א). ראה ראב"ד ומשנה למלך.

7 **ט. בְּגֵד 44 שְׂמוּכִין יוֹצְאִין עַל פְּנֵיו מִן הָאָרֶץ, כְּגוֹן**
 8 **סְגוּס 45 שֶׁל צֹמֶר, וְנִרְאָה בּוֹ נִגַע - אֵינוֹ מְטַמֵּא, עַד**
 9 **שִׁירָאָה הַנִּגַע בְּמוּכִין וּבְאָרֶץ עֲצֻמוֹ 46. וְזֶה שְׂנֵאָמַר**
 10 **בְּבִגְדֵים: בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבְחָתוֹ, קִרְחָתוֹ - אֵלוֹ**
 11 **הַשְּׂמֻקִּים 47, גִּבְחָתוֹ - אֵלוֹ הַחֲדָשִׁים 48.**

(44) נגעים פ"א מ"א. (45) באידיש - פליש, שחוטם יוצאים מהאריג וכולטים על פניו. (46) בשניהם יחד. (47) אריג ישן שנקרחו המוכין שיצאו ממנו. (48) 'תורת כהנים' פרשת נגעים פט"ו ה"ט. גבחתו = גבתתו, שחית"ת וה"א מתחלפים (קרבן אהרן בשם פסיקתא זוטרתא).

12 **י. הַבְּגָדִים 49 הַצְּבוּעִים אֵינָן מְטַמְּאִין בַּנִּגְעִים,**
 13 **בֵּין שְׁצְבוּעִין בִּידֵי אָדָם בֵּין שְׁצְבוּעִין בִּידֵי**
 14 **שְׂמִימִים 50, עַד שִׁיהוּ לְבָנִים 51. בְּגֵד שֶׁשְׂתִּי 52 צְבוּעַ**
 15 **וְעָרְבוּ 53 לָבָן, עָרְבוּ צְבוּעַ וְשְׂתִי לָבָן - הַפֶּל**
 16 **הוֹלֵךְ אַחַר הַנִּרְאָה 54. פְּחוֹת מְשַׁלֵּשׁ אֲצַבְעוֹת עַל**
 17 **שְׁלֹשׁ אֲצַבְעוֹת מִן הָאָרֶץ 55 אֵינוֹ מְטַמֵּא בַּנִּגְעִים 56.**

(49) שם מ"ג. (50) בטבע, כגון צמר מטלאים שחורים. (51) בתורת כהנים' שם פ"ג ה"ד דרשו מהכתוב לפשתים ולצמר (ויקרא יג, מח) מה פשתים לבנה, אף צמר לבנה. הפשתן הוא לבן מטבעו, ושם דרשו: "מה פשתים כברייתו, אף צמר כברייתו", פירוש, אין דרך העולם לצבוע פשתן. (52) חוטי האורך. (53) חוטי הרוחב המעורבים בשתי. (54) מה שבולט ונראה יותר לעין. זה תלוי בסוג האריגה. תוספתא נגעים פ"ה ה"ג. (55) וחוטי צמר ופשתים, נאמר שיעורם בפרק הבא. (56) מפני שאינו ראוי לכלום. משנה נגעים פ"ב, ב.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שישי י"ח סיון – ספר טהרה – הלכות טומאת צרעת קסג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

22 הָעוֹר, בֵּין פְּשׁוּטֵיהֶן²⁰ בֵּין מְקַבְּלֵיהֶן²¹ כָּל שָׁהָה -
23 מִטְּמְאִין בְּנִגְעִים.

17) כדי שהעור יהיה ראוי לשימוש רצוי, מעבדים אותו ע"י שרייה ממושכת במים שנותנים בהם מלח, קמח ועפצים. 18) 'תורת כהנים' פי"ג ה"ט וה"י. 19) שם. 20) דברים שאין להם בית קיבול, כגון לוחות, כסאות וכדומה. 21) כלים שיש להם בית קיבול, כגון נאדות. (בהל' כלים פ"א ה"י כותב רבינו, שפשוטי כלי עור אינם מקבלים טומאה, וברור שהוא מחלק בין קבלת טומאה ובין טומאת נגעים, והסתמך בזה על ה'תורת כהנים' שם הי"ב שמרבה עורות אוהלים מן הכתוב (ויקרא יג, נא) "לכל אשר יעשה העור למלאכה", ראה משנה-למלך כאן).

24 ה. עוֹרוֹת תְּחִה שְׂבִימִם²² - אֵין מִטְּמְאִין בְּנִגְעִים. חֲבֵר
25 לְהֵן מִן הַגְּדֵל בְּאַרְץ, אָפְלוּ חוּט אוּ מְשִׁיחָה שֶׁל צֶמֶר
26 אוּ פְּשִׁתִּים אוּ עוֹר בְּהֵמָה וְחִיָּה הַמְּעַבְּדִין כָּל
27 שֶׁהוּא²³, וְעִשָּׂה מְהֵן פְּלִים - מִטְּמְאִין²⁴ בְּנִגְעִים.
28 וְהוּא שְׂיחֲבַרְנוּ לוֹ כְּדָרְךָ חֲבוּרֵי בְּגָדִים לְטִמְאָה²⁵.

22) משנה, נגעים פ"א, מ"א. 23) שם. ב'תורת כהנים' שם ה"ט למדו זה מן הכתוב "או בעור". בין שהמשיחה מצמר ופשתים ובין שהיא מעור – מטמאה בכל שהיא. 24) גם העור הימי. ראה 'תוספות יום-טוב' כאן. 25) היינו לא פחות משתי תפירות, שלגבי קבלת טומאה מועיל חיבור זה לדון שני החלקים כבגד אחד, שאם נגעה טומאה באחד מהם נטמא כל הבגד.

29 ו. כָּל פְּלִים²⁶ הָרְאוּי לְהִתְטַמֵּא בְּשֶׁאֵר הַטְּמְאוֹת²⁷, אֵף
30 עַל פִּי שְׂאִינוּ מִתְטַמֵּא בְּמִדְרַס הַזֵּב²⁸ מִפְּנֵי שְׂלֵא
31 נַעֲשֶׂה לְמִשְׁכָּב אוּ לְמוֹשָׁב - הָרִי זֶה מִטְּמֵא בְּנִגְעִים.
32 כְּגוֹן קִלְעֵן²⁹ שֶׁל סְפִינָה, וְהַפְּרֻכָּת, וְשִׁבְסִים³⁰ שֶׁל
33 שִׁבְכָה³¹, וּמִטְּפָחוֹת סְפָרִים³², וְהָאֲבָנִט, וְרִצּוּעוֹת
34 מִנְעֵל וְסִנְדֵל שֵׁישׁ בְּהֵן רַחֵב כְּגָרִיס³³ - הָרִי אֵלוֹ וְכֹל
35 פְּיוּצָא בְּהֵן מִטְּמֵא בְּנִגְעִים. וְאֵין צְרִיךְ לֹאמַר שֶׁאֵר
36 הַפְּלִים, כְּגוֹן פְּרִים וּכְסָתוֹת. הַחֲמָת³⁴ וְהַתְּרַמְל³⁵
37 נְרִאִין כְּדָרְכָן³⁶, וּפּוֹשֶׂה הַנֶּגַע מִתּוֹכָן לְאַחֲרֵיהֶן
38 וּמֵאַחֲרֵיהֶן לְתוֹכָן³⁷. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּהֵן מִפְּלִי
39 הָעוֹר³⁸ הַכְּפּוֹלִין.

26) שם מ"א. 27) כגון נגיעה בשרץ או בטמא מת. 28) הזב מטמא את הדבר שדרס ("דרס" כולל שכב, ישב ורכב) עליו אפילו לא נגע בו, כגון שאבן מונחת על הדבר הראוי לטמא מדרס (פרטי דיני מדרס, מבוארים בהל' מטמאי משכב ומושב). 29) מפרש. 30) הצעיף הדק שהנשים משלשות על פניהן ('תפארת ישראל'). 31) הכיפה שהן חובשות על הראש (רבינו בפירושו למשנה, כלים פכ"ד מט"ז). 32) שאינן מצוירות ואינן מיוחדות לספרים בלבד, אבל מצוירות ראויות רק לספרים. ולפיכך אינן מקבלות טומאה כלל, מפני שאינן בגד, אלא חומר גלם (ראה פכ"ב מהל' כלים ה"ו). 33) שהרי בפחות מכגריס אין נגע מטמא כלל. 34) נאד. 35) ילקוט, שהרועים

1 הצבוע בידי אדם אינו מטמא. בפרק הקודם אמרנו שצמר
2 ופשתים מטמאים רק לבנים ולא בעלי גוון אחר ואפילו הם
3 מטבעם כך, אבל עור מטמא אף הצבוע, בתנאי שהוא כך
4 בידי שמים. פסק כרבי שמעון (שם מ"ג) נגד רבי יהודה,
5 מפני שגם רבי מאיר סובר כמותו בצבוע בידי אדם
(כסף-משנה). 6) צמר שאינו טווי, אלא דופקים עליו בכוח עד שהוא מתחבר. 6) 'תורת כהנים' פרשת נגעים פי"ג, ה"ב.

6 ב. כָּל הַבְּגָדִים⁷ שֶׁל צֶמֶר וּפְּשִׁתִּים מִטְּמְאִין בְּנִגְעִים,
7 חוּץ מִבְּגָדֵי עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים. הַלּוֹקֵחַ בְּגָדִים מִן
8 הָעוֹבְדֵי פּוֹכְבִים - יִרְאוּ בַתְּחִלָּה⁸. בְּגָד שֶׁהוּא כָּלֵאִים⁹
9 מִן הַצֶּמֶר וּמִן הַפְּשִׁתִּים - מִטְּמֵא בְּנִגְעִים¹⁰.

7) שם מ"א. אפילו של נשים ועבדים וקטנים (רבינו בפירושו על המשנה). ראה למעלה פ"ט ה"א. 8) אם נולד בהם נגע לפני שקנה אותם הישראל, דנים את הנגע כאילו נולד עכשיו בידי ישראל. ואין זה דומה לגוי שנתגייר או עובר ונולד שנגעם אינו מטמא כלל (למעלה פ"ו ה"ד), מפני שבגד זה ראוי היה לטמא בנגעים גם לפני כן, אלא שבעליו אינם ראויים, אבל שם אותו הגוף עצמו לא היה ראוי (הר"ש בפירושו שם). ומדובר בשראה הכהן את הנגע לפני שקנאה ישראל, והסגירה או החליטה בטעות, כגון שחשב שהבגד של ישראל, שאם לא כן - גם בבגד של ישראל אין מביאין בחשבון את הימים שקדמו לראיית הכהן (משנה-למלך לקמן פי"ד ה"ב). 9) מעורב. 10) 'תורת כהנים' שם פי"ג ה"ב. ואע"פ שאסור ללבוש.

10 ג. צֶמֶר גְּמָלִים¹¹ וְצֶמֶר רְחֵלִים שֶׁטּוֹאֵן זֶה עִם זֶה:
11 אִם רַב מִן הַגְּמָלִים - אֵינוֹ מִטְּמֵא¹² בְּנִגְעִים, וְאִם רַב
12 מִן הָרְחֵלִים - מִטְּמֵא בְּנִגְעִים¹³; מְחֻצָּה לְמְחֻצָּה -
13 מִטְּמֵא בְּנִגְעִים. וְהוּא הַדִּין כַּפְּשִׁתָן וְקַנְבוּס¹⁴ שֶׁטְרָפָן
14 זֶה בְּזֶה. וְרַחֵל בַּת עֲזֵרָה¹⁵ - אֵין הַצֶּמֶר שֶׁלָּה מִטְּמֵא
15 בְּנִגְעִים. בְּגָד שֶׁהָיָה שְׁתִּיּוֹ פְּשִׁתָן וְעָרְבוֹ קַנְבוּס אוּ
16 שְׁתִּיּוֹ קַנְבוּס וְעָרְבוֹ פְּשִׁתָן - אֵינוֹ מִטְּמֵא¹⁶ בְּנִגְעִים.
17 וְכֵן אִם הָיָה שְׁתִּיּוֹ אוּ עָרְבוֹ פְּשִׁתָן אוּ צֶמֶר וְהִשְׁאָר
18 נּוֹצֵה שֶׁל עֲזִים וְכִיּוּצָא בֵּה - אֵינוֹ מִטְּמֵא בְּנִגְעִים.

11) שם מ"ב. 12) שהצמר בטל ברוב. 13) מפני שהצמר לא נתבטל ברוב (בתוספתא פ"ה מטהר רבי שמעון בן יהודה, מפני שזה כספק, וספק נגעים להקל. ראה 'תפארת ישראל' כאן). 14) גדל בשדה ודומה לפשתן (האנף בלע"ז). 15) בכורות יז, א. 16) ואין הולכים בזה אחר הנראה כמו בערבו לבן ושתי צבוע (ראה למעלה פי"ב ה"י). תוספתא נגעים פ"ה ה"ג: "בגד ששתיו סריקין ועירבו צמר, שתיו צמר ועירבו סריקין - אינם מטמאין בנגעין". ומפרש רבינו שסריקין הוא מין משי. והר"ש במשנה נגעים פי"א מ"ד פירש - צמר צבוע.

19 ד. הָעוֹר¹⁷ שְׂאִינוֹ מְעַבֵּד - אֵינוֹ מִטְּמֵא בְּנִגְעִים¹⁸. וְכֵן
20 הָעוֹר שֶׁהוּא גֵלֶם קָדֵם שֶׁעֲשָׂה מְמָנוּ פְּלִים - אֵינוֹ
21 מִטְּמֵא בְּנִגְעִים; שְׁנֹאֲמַר: כָּלֵי הָעוֹר¹⁹. וְכָל פְּלִי

קסד שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי י"ח סיון - ספר טהרה - הלכות טומאת צרעת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מגבו, וקושרים את שני החלקים בחוט או ברצועה, והאורג עושה שני החלקים במחובר ומשאיר ביניהם רצועה של חוטי שתי לבדם, והקונה גזור במקום זה ומפרידם. (52) האריג שיש בו שתי וערב נקרא "מסכת", ונפש המסכת הוא חוט הערב שהאורג הכניסו כבר לתוך השתי אלא שאינו צמוד עדיין לאריג, והאורג מכה עליו בכלי המיוחד לכך ונצמד לאריג. ונקרא נפש, מפני שהוא נמצא בשתי ומחזקו, כנפש היושבת בתוך הגוף ומחזקת אותו. (53) חוטי השתי המתוחים בכסא האריגה מוכנים לאריגה. (54) כלומר, בנפש המסכת שהיא כבר חלק מהבגד הנארג. (55) העומד. במשנה שם שנינו: "בנפש המסכת ובשתי העומד, הרי אלו מיטמאים בנגעים מיד", ומפרש רבינו כגון שהנגע היה מקצתו בשתי, ומקצתו בנפש המסכת. (56) ובנפש לא נראה. (57) כל האריג, ואפילו נפש המסכת, טהורה. אם מקצת הנגע בשתי ומקצתו בנפש, הנגע מצרפם. ואם לאו משתייך חוט הנפש לאריג בלי כל זיקה לחוט השתי. ודוגמה לכך אתה מוצא בסוף הלכה זו בדין נימים. (58) אפילו בנפש המסכת. (59) מאותו הנימוק עצמו שנאמר בנראה בחוט העומד לבדו. וכתב הר"ש, שמדובר כשדעתו לקצצו ולא לארוג יותר וטהור חלק החוט שייפרד מן האריג, אבל אם בדעתו לארוג - לא גרע החוט מנימין שבסדין שבסוף הלכה זו (פירוש זה, מסלק כל הקשיים שהתלבטו בהם רבים). (60) נגעים פ"א מ"י. נימין הם החוטים שמשאירים בקצות הסדין או הטלית לנוי והם טפלים לסדין, ולפיכך הנגע שבסדין מטמא גם אותם. (61) שהסדין אינו טפל לנימין. (62) תוספתא נגעים פ"ה ה"י. (גירסת הגר"א שם: הסדין טהור. וראה ר"ש במשנה כאן, שהביא תוספתא זו בגירסת אחרת).

שמים בהם חפציהם. (36) הנאד והילקוט דרכם להיות קשורים תמיד מצד אחד, והכפלים שבמקום הקשר אינו נראים. והנגע שבכפלים אלה אינו מטמא מפני שאינו נראה אלא אם כן מתירים את הקשר. (37) אם נולד נגע בצד זה ופשה מצד שני, הרי זה פשיון ומטמא מפני שלפעמים מהפכים אותם ומשתמשים בהם כשהם מהופכים. (38) משמע שבבגדים אין הנגע פושה מצד לצד. וכן משמע בתוספתא נגעים פ"ה הי"ג.

1 ז. סְדִין³⁹ הַמְקַמֵּט - מִפְּשִׁיטִין אֶת קְמִטוֹ וְרֹאִין אֶת
2 נְגָעוֹ.

(39) תוספתא שם פ"א ה"ה.

3 ח. הַשְּׂתִי וְהָעֶרְבִי⁴⁰, בֵּין שֶׁל צָמֵר בֵּין שֶׁל פִּשְׁתָּן,
4 מִטְּמֵאִין בְּנִגְעֵין מִיַּד מְשִׁיטוֹ, אִף עַל פִּי שְׁלֵא לִבְּן
5 הַפִּשְׁתָּן⁴¹ וְלֹא שֶׁלֶק הַצָּמֵר⁴². וְכַמָּה יִהְיֶה⁴³ בַּפְּקַעְתָּ⁴⁴
6 שֶׁל טוֹי וְתִטְמָא בְּנִגְעִים? כְּדִי לְאַרְגַּ מִמֶּנּוּ שְׁלֵשׁ עַל
7 שְׁלֵשׁ שְׂתִי וְעֶרְבִי, בֵּין שְׂהִיְתָה פְּלָה שְׂתִי בֵּין שְׂהִיְתָה
8 פְּלָה עֶרְבִי⁴⁵. הֵיְתָה הַפְּקַעְתָּ מְקַבְּצַת מִחוּטִים פְּסוּקִין⁴⁶
9 - אֵינָה מִטְּמָאָה בְּנִגְעִים.

(40) חוטים טווים, המיוחדים לשתי או לערב. (41) את הפשתן מבשלים במים חמים ומתלבן. (42) את הצמר אין מבשלים אלא שוררים אותו במים חמים, כדי לרככו (רבינו בפירושו על המשנה). פסק כחכמים, בנגעים פ"א מ"ח. (43) שם. (44) חוטים כרוכים על קנה חלול. (45) כל החוט היה מסוג אחד. (46) ולא קשרם, אלא הם מונחים זה על זה, אבל אם קשרם - מטמאים ('ברטנורא', וכן משמע גם מלשונו של רבינו בפירושו שם, שכתב: יחובר חוט "על" חוט).

10 ט. שְׂתִי פְּקַעְיֹת⁴⁷ הַמְעֵרוֹת זֶה לְזֶה בְּחוּט⁴⁸, וְכֵן
11 הַשְּׂתִי שֶׁמְקַצְתוֹ לְפֹהַף⁴⁹ עַל הַפְּכָד הַעֲלִינָה⁵⁰
12 וּמְקַצְתוֹ לְפֹהַף עַל הַפְּכָד הַתַּחְתּוֹנָה, וְכֵן שְׁנֵי דְפֵי
13 חֲלוּקִין⁵¹ שֶׁמְעֵרוֹת בְּחוּט אֶחָד, וְנִרְאָה הַנֶּגַע בְּאֶחָד
14 מֵהֶן - הַשְּׁנֵי טָהוֹר, אִף עַל פִּי שְׁחוּט אֶחָד מִחִבְּר
15 בִּינֵיהֶן. נִרְאָה הַנֶּגַע בְּנִפְשׁ הַמְּסַכֵּת⁵² וּבִשְׂתִי
16 הָעוֹמֵד⁵³, אִף עַל פִּי שֶׁמְקַצֵּת הַנֶּגַע בְּבִגְד⁵⁴ וּמְקַצְתוֹ
17 בִּשְׂתִי⁵⁵ - הָרִי זֶה טָמֵא. נִרְאָה הַנֶּגַע בִּשְׂתִי הָעוֹמֵד
18 לְבִדּוּד⁵⁶ - הָאָרוּג טָהוֹר⁵⁷; נִרְאָה בְּאָרוּג לְבִדּוּד⁵⁸ -
19 הַשְּׂתִי הָעוֹמֵד טָהוֹר⁵⁹. נִרְאָה בְּסִדִּין - שׂוֹרֵף אֶת
20 הַנִּימִין⁶⁰; נִרְאָה בְּנִימִין - הַסִּדִּין טָהוֹר⁶¹. פְּשָׂה מִן
21 הַנִּימִין לְסִדִּין - הַסִּדִּין טָמֵא⁶².

(47) משנה, שם פ"א, מ"ט. (48) מחוברות זו לזו בחוט הכרוך על שתיהן. (49) כרוך. (50) בכסא האריגה קבועות שתי קורות עגולות, העליונה בראש האריג ועליה כרוכים חוטי השתי שטרם נארגו והם מחוברים לחוטים שנארגו כבר המונחים על הקורה התחתונה. (51) משנה, שם. בתקופת המשנה היו החלוקים עשויים משני חלקים (ועל שם כך נקרא "חלוק") אחד תלוי לאדם מלפניו, והשני

22 י. חֲלוּקִין⁶³ שֶׁנִּרְאָה בּוֹ נְגַע - מִצִּיל אֶת הָאֲמְרִיֹּת⁶⁴
23 שְׁבוּ. אֶפְלוּ הֵיְתָה הָאֲמָרָה צָמֵר אוֹ פִּשְׁתִּים⁶⁵ -
24 מִצִּילָהּ וְאֵינָה נִשְׂרָפֶת.

(63) משנה, שם. (64) על שפת החלוק תופרים חתיכת בד עבה או פס זהב שתופרים על שפת החלוק לקישוט. (65) צבוע שאינו מיטמא בנגעים (רא"ש בפירושו למשנה), אבל אימרות מצמר לבן טמאות. בתורת כהנים' נגעים פט"ו ה"ג, דרשו דין זה מן הכתוב (ויקרא יג, נז) "אשר בו הנגע", היינו דבר המיטמא בנגעים. [במשנה: "אפילו הן ארגמן", ונדחק שם ה'תוספות יום טוב' לפרש את ה"אפילו". ולפי מה שאמרנו, שאינו מציל את הלבן, מובנת המילה "אפילו", היינו לא רק מין שאינו מטמא כלל בנגעים, כגון מתכת או צמר גמלים וכדומה, אלא אפילו ארגמן שהוא צמר מציל אותו מפני שהוא צבוע, ואף-על-פי שבבגד עצמו שמקצתו צבוע ונולד נגע בחלק הלבן הכל טמא (למעלה פ"ב הי"ג), גזירת הכתוב היא באמירות. וכן משמע ב'תורת כהנים' (שם).

25 יא. בְּגֵד⁶⁶ מְסֻבָּר שֶׁצָּבְעוּ אוֹ מְכָרוּ לְעוֹבֵד פּוֹכְכִים -
26 טָהוֹר⁶⁷. וְכֵן אִם נִתְעַרְבַּ בְּאֲחֵרִים⁶⁸ - פְּלֵן טָהוֹרִים⁶⁹.
27 קָצְצוּ⁷⁰ וְעָשְׂהוּ מוֹכִיךְ⁷¹ פְּחוֹת מְשֻׁלֵּשׁ עַל שְׁלֵשׁ -
28 טָהוֹר⁷², וּמְתָר בְּהִנְתּוֹ⁷³. הֵיְתָה פְּהֵן אֶחָת שְׁלֵשׁ עַל
29 שְׁלֵשׁ וְנִרְאָה פְּהֵן נְגַע - הִיא לְבִדּוּדָה טָמָאָה.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק י"ט סיון - ספר טהרה - הלכות טומאת צרעת קסה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

21 שְׁנָאֵמַר: אֵל נָא תְּהִי כִמֶּת. מִה הִמֵּת בְּכִזְיֹת, אֶף אֱלוֹ
22 בְּכִזְיֹת.

82) אצבעות. (83) תוספתא נגעים פ"ז ה"ו. פסק כתנא-
קמא. (84) ברייתא יבמות קג, ב. (85) עירובין ד, ב.
86) בהקדמתו לפירוש המשנה מבאר רבינו, שכמה הלכות
שנאמרו למשל בעל-פה, יש להן רמז במקרא, ואומר רבינו
כאן, שזו אחת מהן. (87) 'ספרי' בהעלותך, פיסקא קה.

23 טו. בְּגָדִים הַמְּנוֹגְעִים⁸⁸ - מִשְׁלַחֲיָן אוֹתָן חוּץ לְעִיר,
24 בֵּין שְׁהִיָּתָה מְקַפֵּת חוֹמָה בֵּין שְׁאִינָה מְקַפֵּת. וְזֶה
25 חֲמֵר בְּבָגְדִים מְבֹאֲרִים⁸⁹.

(88) תוספתא שם פ"ז ה"ג. (89) שאדם המנוגע משתלח
מערים מוקפות חומה בלבד (למעלה פ"ה ה"ז).

יום ש"ק י"ט סיון ה'תשע"ט

פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

1) יבאר שיעור צרעת בתים וכמה סימני טומאה יש בהם
ומה בין זה לזה, ודין כשיראה נגע בתוך הבית איך יאמר
האומר לכהן, ובית אפל אם פותחים בו חלונות, התנאים
שיהיו בבית לטמא בנגעים, וירושלים וחוצה לארץ אם
מטמאים, בתי גויים שבארץ ישראל והלוקח בתים מגויים.

26 א. צְרַעַת בְּתִים - כְּשֵׁנִי גְרִיסִין² זֶה בְּצַד זֶה. נִמְצָא
27 רַחֲב הַנֶּגַע כְּמוֹ מְקוֹם צְמִיחַת שֵׁשׁ שְׁעָרוֹת³ בְּגוֹף,
28 וְאַרְכּוֹ כְּשֵׁתִים עֶשְׂרֵה שְׁעָרוֹת בְּרִבּוּעֵי⁴. וְהַפְּחוֹת
29 מִשְׁעוֹר זֶה בְּתִים - טְהוֹר. וְכָל הַשְּׁעוּרִין הַלֵּכָה
30 לְמִשְׁה מְסִינֵי⁵.

2) נגעים פרק י"ב משנה ג. נגעי אדם ובגדים שיעורם כגריס
(למעלה פרק א הלכה 1) ונאמר בנגעי בתים: וראה את הנגע
והנה הנגע (ויקרא יד, לז) הרי זה בא ללמד ששיעורם כשני
נגעים. (3) שיעור הגריס. (4) לא כגריס מעוגל. (5) דעת
רבינו, שהדרשה שהבאנו למעלה אינה דרשה גמורה אלא
אסמכתא לשיעור שקיבל משה מסיני בעל פה.

31 ב. שְׁלֹשָׁה סִימְנֵי טְמֵאָה⁶ יֵשׁ בְּתִים: מְרָאָה יִרְקָרָק,
32 וְאַדְמָדָם, וְהַפְּשִׁיזִין. וְכֵלֶן מְפָרְשִׁין בְּתוֹרָה. וְשִׁנֵּי
33 הַמְּרָאוֹת מְצֻטְרְפִין זֶה עִם זֶה⁷. וּפְשִׁיזִין הַסְּמוּדָה⁸ - כָּל
34 שְׁהוּא, וְהִרְחֹק⁹ - כְּגָרִיס. אֲבָל הַחוּזֵר אַחֵר הַטּוֹחַ -
35 כְּשֵׁנִי גְרִיסִין.

6) לא הוברר למה קרא רבינו למראות אלה "סימני טומאה",
הלא בנגעי אדם אין ארבעת המראות נקראים סימני טומאה
אלא "נגע", ומראות אחרים אינם נגע כלל, וסימני הטומאה
הם: פשיון, ושיער לבן ומחיה. (7) למד דין זה מבגדים
(למעלה יב, א). (8) נוגע באדם (אדם = נגע העיקרי).
9) אם יש הפסק בינו לבין האדם.

36 ג. אִין נְגַעֵי בְּתִים מְטֵמְאִין עַד שִׁיְהִיָּה מְרָאָה הַנֶּגַע
37 שְׁפָל מִן הַקִּירוֹת¹⁰; שְׁנָאֵמַר: שְׁקַעְרוֹרֹת - שִׁיְהִי
38 שׁוֹקְעִין בְּקִירוֹת. וּבְשִׁנֵּי הַמְּרָאוֹת¹¹ מְסִינִין אוֹ

66) שם מ"ב. (67) נתבאר למעלה (ה"א), שבגדי גויים
אינם מטמאים בנגעים, וכן צבועים, ומפני שאינם ראויים
לטומאה עכשיו אינם מיטמאים, אף-על-פי שבשעה שנולד
הנגע היו ראויים, תוספתא שם פ"ה ה"י. (68) ואי אפשר
להכיר את המנוגעים, כגון אם המוסגר פשה וכהה וצריך
להסגירו שנית (למעלה פ"ב ה"א) ונתערב במנוגעים כהים
כמותו מתחילה. (69) שכל אחד הוא ספק מנוגע לפני
שנוזק לטומאה (= לפני שנחלט) וספק נגעים כגון זה -
להקל. וישנה עוד אפשרות של תערובת, כגון שנתערב
בבגדי גויים מנוגעים. מס' נגעים פ"א מ"ב. (70) לבגד
מוסגר. שם. (71) חתיכות דקות מאוד. (72) שאין
הטומאה חלה על מטליות קטנות. (73) בגד מנוגע אסור
בהנאה, שהרי התורה מצווה לשורפו. ומשמיענו, שלא רק
הטומאה אינה חלה עליהם אלא גם איסור הנאה לא חל.

1 יב. בְּגַד מְחֻלָּט⁷⁴ שְׁנֹתְעָרֵב⁷⁵ בְּאַחֲרִים - כֵּלָן טְמֵאִין
2 וַיִּשְׂרְפוּ, אֲפִלוּ אֶחָד בְּכִמָּה אֲלָפִים⁷⁶. וְכֵן אִם קָצְצוּ
3 וַעֲשָׂהוּ מוֹכִין - הֲרִי הֵן טְמֵאִין⁷⁷, וְאִסוּר בְּהַנִּיחֵן.

74) שם. (75) ואינו מכירו, כגון בבגדי גויים או כגון שקרע
מטלית מן הבגד שהיה מנוגע ונטהר, ותפר במקום החור
מטלית אחרת ואח"כ חזר הנגע למטלית שקרע ונטמא הבגד
(למעלה פ"ב ה"ז) ונתערב בבגדים מטולאים כמותו.
76) כיוון שנוזק לטומאה, ספיקו טמא. ולמה אינו בטל
ברוב? הרא"ש במשנה מפרש, שמוסגר אינו חמור כל כך,
ולכן בטל ברוב, אבל מוחלט החמור - אינו בטל. ב'תורת
כהנים' נגעים פ"ד הלכה י"א, דרשו: "צרעת ממארת"
(ויקרא יג, נא) תן בו מאירה שלא תהנה ממנו.
77) טומאת החלט אינה נפקעת ע"י השינוי.

4 יג. אֶחָד בְּגֵד⁷⁸ אוֹ כְּלִי עוֹר אוֹ שְׁתִי אוֹ עָרֵב הַמְּסֻגָּר
5 אוֹ הַמְּחֻלָּט לְעִנְיָן טְמֵאָה. הֲרִי הוּא אֵב מְאֻבּוֹת
6 הַטְּמֵאָה, כְּאֵדָם מְצֻרֵעַ⁷⁹ לְכָל דָּבָר. מְטֵמָא בְּמַגַּע
7 וּבְמִשָּׂא וּבְבִיָּאָה, וְעוֹשֶׂה מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב אֲפִלוּ מִתַּחַת
8 הָאֵבָן⁸⁰. בְּצַד? בְּגַד מְנוֹגַע אוֹ שְׁתִי אוֹ עָרֵב אוֹ כְּלִי
9 עוֹר הַמְּנוֹגְעִין שֶׁהִכְנִיס מִהֵן אֲפִלוּ פְּזוּתִים⁸¹ לְבֵית טְהוֹר
10 - נְטָמָא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵית, בֵּין אָדָם בֵּין פְּלִים, וְנַעֲשׂוּ
11 כֵּלָן רֵאשׁוֹן לְטְמֵאָה. וְכֵן מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב הַמְּנוֹגַח תַּחַת
12 הָאֵבָן, וְהַנִּיחַ פְּזוּתִים מִהֵן לְמַעַלָּה מִן הָאֵבָן - נְטָמָא
13 הַמִּשְׁכָּב אוֹ הַמוֹשָׁב.

78) ב'תורת כהנים' שם פט"ז, למדו זה מהיקש לבית
המנוגע. (79) ראה למעלה פ"ה ה"א וה"ב. (80) ראה
ראב"ד וכסף-משנה. (81) נגעים פ"ג מ"ח.

14 יד. מְטִלִית שְׁיֵשׁ בָּהּ שְׁלֹשׁ⁸² עַל שְׁלֹשׁ, אֶף עַל פִּי
15 שְׁאִין בָּהּ פְּזוּת - בֵּינָן שְׁנִכְנַס רַבָּה לְבֵית טְהוֹר
16 טְמֵאָתוֹ⁸³. הָיוּ בָּהּ כְּמָה זִיתִים⁸⁴ - בֵּינָן שְׁנִכְנַס מִמֶּנָּה
17 פְּזוּת לְבֵית טְהוֹר נְטָמָא. אֶף עַל פִּי שְׁפָל הַשְּׁעוּרִין
18 הַלֵּכָה לְמִשְׁה מְסִינֵי⁸⁵, הֲרִי הוּא אוֹמְרָה⁸⁶: לְכָל נְגַע
19 הַצְּרַעַת וְלַנִּתְק, וְלַצְּרַעַת הַבְּגָד וְלַבֵּית - הַקִּישׁ נְגַעֵי
20 אָדָם לְנְגַעֵי בְּגָדִים וּבְתִים. וְהַשְּׁוֹה הַמְּצֻרֵעַ לְמַת⁸⁷,

19) הכוללות מתקרת בית, ועליהן בנוי הבית המנוגע.
20) בארבע זוויותיו והגג נשען עליהם.

ז. כִּמָּה אֲבָנִים יִהְיוּ בוֹ? אֵינן פְּחוֹת מִשְׁמוֹנֶה, שְׁתֵּי אֲבָנִים בְּכָל פֶּתֶל, כְּדֵי שִׁיְהִיָּה כָּל פֶּתֶל רְאוּי לְנָגַע; שְׁאֵינן הַבֵּית מְטַמָּא בְּנִגְעִים עַד שִׁירָאָה בּוֹ כְּשֵׁנִי גְרִיסִין עַל שְׁתֵּי אֲבָנִים, שְׁנֵאמַר: אֵת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בְּהֵן הַנֶּגַע. וְכִמָּה עֲצִים²¹ יִהְיוּ בוֹ? כְּדֵי לִתֵּן תַּחַת הַמִּשְׁקוֹף²². וְעַפְרָה? כְּדֵי לִתֵּן בֵּין פְּצִיעִים²³ לְחִבְרוֹ. אֲכַל אִם הָיָה בּוֹ פְּחוֹת מִשְׁעוּרִים אֵלּוּ - אֵינּוּ מְטַמָּא בְּנִגְעִים.

21) שם משנה ד. רבינו בפירושו למשנה אומר שצריך שיהיו שני עצים. ונראה שכוונתו כאן לשיעור גושם של שני העצים. 22) הכוונה לעץ שהנגרים מחברים באמצע המשקוף, כדי שהדלת תתעכב על ידו. 23) הסדקים שבין נדבכי האבנים או בין הקורות והאבנים.

ח. הַלְבָּנִים וְהַשֵּׁשֶׁת אֵינָן חֲשׂוּבִין כְּאֲבָנִים. בֵּית שְׁאֵחָד מְצַדִּיו מְחַפֶּה בְּשֵׁשֶׁת וְאֵחָד כְּסֹלֶעַ וְאֵחָד בְּלִבָּנִים וְאֵחָד בְּעֶפֶר - אֵינּוּ מְטַמָּא בְּנִגְעִים.

ט. בֵּית שְׁלֹא הָיוּ בוֹ אֲבָנִים וְעֲצִים כְּשִׁעוּר וְנִרְאָה בּוֹ נֶגַע וְאֵחָד כֶּף הַבֵּיא לוֹ אֲבָנִים וְעֲצִים וְעֶפֶר - טְהוֹר²⁴.

24) מפני שבשעת ראיית הנגע לא היה הבית ראוי לטמא בנגעים.

י. בֵּית שֶׁסָּפְכוּ בְּזָרְעִים - בְּטוֹלָן²⁵. הוֹאִיל וּמִשְׁמֵשִׁין תִּשְׁמִישׁ עֵץ - הָרִי הֵן כְּעֵץ, וְאִם נִטְמָא הַבֵּית - נִטְמָאוּ עִמּוֹ טִמְאָה חֲמוּרָה, כְּמוֹ שִׁיתִּבְאָר.

25) ביטל את הזרעים לגבי הבניין ואין עליהם דין אוכלים שאינם מטמאים טומאה חמורה.

יא. יְרוּשָׁלַיִם וְחוּצָהּ לְאֶרֶץ אֵינן מְטַמָּאִין בְּנִגְעִים; שְׁנֵאמַר: בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזְתְּכֶם, וִירוּשָׁלַיִם לֹא נִתְחַלְקָה לְשִׁבְטִים²⁶. וּבִתְי הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שְׁבָאָרְץ יִשְׂרָאֵל²⁷ אֵינן מְטַמָּאִין בְּנִגְעִים.

26) ואינה אחוזתכם, מגילה כו, א. ופסוק זה ממעט גם חו"ל, מפני שאינה אחוזתם של עם ישראל. 27) אפילו שבארץ ישראל.

יב. הַלּוֹקֵת בְּתִים מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים - יִרְאָה בְּתַחֲלָה²⁸.

28) כאילו נולד הנגע כשהבית ביד ישראל. אם נולד בהם נגע לפני שקנה אותם הישראל דנים את הנגע כאילו נולד עכשיו בידי ישראל. ואין זה דומה לגוי שנתגייר או עובר ונולד שנגעם אינו מטמא כלל (למעלה פרק ו הלכה ד), מפני שבית זה ראוי היה לטמא בנגעים גם לפני כן, אלא שבעליו אינם ראויים, אבל שם אותו הגוף עצמו לא היה ראוי. והמדובר כשראה הכהן את הנגע לפני שקנאה ישראל,

1 מחְלִיטִין¹², וּבִפְשִׁיּוֹן נוֹתְצִין¹³, וְאִם פְּשָׂה אֲחֵרֵי הַטּוֹחַ - נוֹתֵץ אֵת כָּל הַבֵּית, כְּמוֹ שִׁיתִּבְאָר.

10) כמו בנגעי אדם שצריכים להיות עמוק מן העור. 11) יורקק או אדמדם. 12) כלומר, אין מחליטים לעולם אלא באחד משני המראות האלה. 13) את המקום המנוגע. ד. כְּשִׁירָאָה נֶגַע בְּבֵית - אִפְלוּ חֶכֶם, שִׁיּוּדַע וְדָאֵי שְׂזָה נֶגַע, לֹא יִגְזֹר וְיֵאמַר: נֶגַע נִרְאָה לִי בְּבֵית, אֲלֵא אֹמַר לְכַהֵן¹⁴: כְּנֶגַע נִרְאָה לִי בְּבֵית. וְצָוָה הַכַּהֵן וּפְנּוּ אֵת הַבֵּית, אִפְלוּ חִבְלֵי עֲצִים וְחִבְלֵי קָנִים¹⁵, וְאֵחָר כֶּף יְבּוֹא הַכַּהֵן וְיִכְנֵס וְיִרְאָה הַנֶּגַע.

14) משום כבודו של כהן. בתורת כהנים פרשת מצורע פרשתא ה הלכה ז אמרו: יאמר לו הכהן דברי כבושים (תוכחת מוסר): "בני, אין הנגעים באים אלא על לשון הרע שנאמר (דברים כד, ח"ט): "השמר בנגע הצרעת וכו' וזכור את אשר עשה ד' למרים". מה עניין זה לזה? אלא ללמד שלא נענשה אלא על לשון הרע (שדיברה במשה)". מטרת התוכחה הזו היא לעוררו לתשובה ושישמר מלשון הרע. 15) שאינם מקבלים טומאה במקום אחר, גזרה התורה שייטמאו בבית המנוגע. ומפני שהתורה חסה על ממונם של ישראל ציוותה לפנותם לפני שיבוא הכהן ויסגיר את הבית. ביררנו כבר כמה פעמים, שטומאת נגעים תלוייה בדברי הכהן וכל זמן שלא הסגיר או החליט הכל טהור.

ה. בֵּית אֶפֶל - אֵינן פּוֹתְחִין בּוֹ חֲלוֹנוֹת לְרֵאוֹת אֵת נֶגְעוֹ¹⁶; אֲלֵא אִם אֵינן הַנֶּגַע נִרְאָה בּוֹ - טְהוֹר. וְאֵחָר שִׁירָאָה הַכַּהֵן אֵת הַנֶּגַע יֵצֵא וְיַעֲמֵד עַל פֶּתַח הַבֵּית בְּצַד הַמִּשְׁקוֹף וְיִסְגִיר או יַחְלִיט¹⁷ או יִפְטֹר; שְׁנֵאמַר: וְיֵצֵא הַכַּהֵן מִן הַבֵּית וְהִסְגִיר אֵת הַבֵּית. - לֹא שִׁיּוּדַע וְהוּא בְּתוֹף בֵּיתוֹ, או בְּתוֹף הַבֵּית הַמְּנוּגַע, או תַּחַת הַמִּשְׁקוֹף, אֲלֵא בְּצַד פֶּתַח¹⁸. וְאִם עָמַד תַּחַת הַמִּשְׁקוֹף או שֶׁהֲלֵךְ לְבֵיתוֹ וְהִסְגִיר - הָרִי זֶה מְסָר.

16) שם פרק ב משנה ג. תורת כהנים פרשת מצורע פרשתא ה, הלכה י"א: "כנגע נראה לי" - ולא לאורי. 17) במשנה אמרו דין זה בהסגר בלבד וכן בתורת כהנים. ודעת רבינו שאין הבדל בזה בין החלט ופיטור ובין הסגר. 18) עומד על יד פתח הבית המנוגע מבחוץ ואומר: הבית מוסגר, אבל אינו צריך לסגור ממש (משנה למלך. ודעת רש"י ור"ן בנדרים נו, ב שסגירה ממש אמרו).

ו. אֵינן הַבֵּית מְטַמָּא בְּנִגְעִים עַד שִׁיְהִיָּה בּוֹ אֲרֻבַּע אַמּוֹת עַל אֲרֻבַּע אַמּוֹת או יָתֵר, וְיִהְיֶה לוֹ אֲרֻבַּע כְּתָלִים, וְהוּא בְּנוּי בְּאֶרֶץ בְּאֲבָנִים וְעֶפֶר וְעֲצִים, שְׁנֵאמַר: אֵת אֲבָנָיו וְאֵת עֲצָיו וְאֵת עֶפְרוֹ. אֲכַל אִם הָיָה בּוֹ פְּחוֹת מֵאֲרֻבַּע אַמּוֹת עַל אֲרֻבַּע אַמּוֹת, או שֶׁהָיָה עֶגְלָה, או שֶׁהָיָה בְּעַל שְׁלֹשָׁה כְּתָלִים או בְּעַל חֲמִשָּׁה, או שֶׁהָיָה בְּנוּי בְּסִפִּינָה או תְּלוּי עַל אֲרֻבַּע קוֹרוֹת¹⁹ - אֵינּוּ מְטַמָּא בְּנִגְעִים. הָיָה בְּנוּי עַל אֲרֻבַּע עֲמוּדִים²⁰ - מְטַמָּא בְּנִגְעִים.

מתוך מהדורת חזק

30) יומא יא, ב מפרש שם בגמרא, מפני שנאמר (ויקרא יד, לה): "ובא אשר לו הבית" אפשר יעלה על דעתך לדרוש: לו ולא לה, לו ולא להם (בית השותפים), משמיענו שמיטמאים, מפני שנאמר (שם, לד): "בבית ארץ אחותכם" משמע כל בית שהוא בארץ ישראל.

טו. קירות האבוס³¹ וקירות המחיצה³² שפבית - אין מטמאין בנגעים.

31) אם בנה קיר בבית, כדי לתלות עליו את האבוס להאכיל בו את בהמתו. 32) בפירושו על המשנה מפרש רבינו שהכוונה לתקרה שנעשתה לצל להגן על בהמותיו מפני השמש ואפילו היא בבית ממש אינה מיטמאה בנגעים.

1 והסגירה או החליטה בטעות, כגון שחשב שהבית של ישראל, שאם לא כן גם בבית של ישראל אין מביאין בחשבון את הימים שקדמו לראיית הכהן.

יג. בית שצדו אחד עובד כוכבים וצדו אחד ישראל, צדו אחד בארץ וצדו אחד בחוצה לארץ - אינו מטמא בנגעים. ושאר כל הבתים שבארץ ישראל מטמאין בנגעים בין צבועים בידי אדם בין צבועים בידי שמים²⁹.

29) ולא כבגדים שרק הלבנים מיטמאים.

יד. בית האשה³⁰, בית השתפין, בית הפנסת או בית המדרש שיש בהן דירה לחוננין או לתלמידים - מטמאין בנגעים.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ג-ט"ו סיון תשע"ט

יום שני י"ד סיון ה'תשע"ט

מצות עשה רא.

14 המצוה ה"א — הצווי שנגטוינו להיות השכיר אוכל
15 בשעת עבודתו מן הדבר שעובד בו אם אותו הדבר מחבר
16 לקרקע, והוא אמרו יתעלה: "כי תבא בכרם רעף ואכלת
17 ענבים וגו': כי תבא בקמת רעף וקטפת מלילת פינדף"
18 (דברים כג, כה-כו). וכבר נתבאר בגמרא (בבא מציעא פז),
19 שמשני פסוקים אלו למדנו שאדם אוכל במחבר בשעת
20 גמר מלאכה, ושלל יספיק לנו אחד הפסוקים בלי האחר,
21 על דרך שבארנו לעיל (מצות עשה קמ) על אמרם (ספרא
22 פרשת בהר שמצוה זו אינה נלמדת) 'עד שיאמרו שני
23 כתובים, ואם לאו לא שמענו'. הנה זו מצות עשה שענינה
24 השג משני פסוקים אלו, כלומר: שיירשה לשכיר לאכל
25 מן המחבר, ובפרוש אמרו (בבא מציעא פרק ז משנה ב):
26 "ואלו (הפועלין, שבעת העבודה) אוכלין מן התורה". וכבר
27 נתבאר דיני מצוה זו בפרק ז' (בבא מציעא).

יום שלישי ט"ו סיון ה'תשע"ט

מצות לא תעשה רסז. רסת.

28 המצוה ה"סז — האזהרה שהזהיר השכיר מלאכל
29 בשעת עבודתו מן הדבר שהוא עובד בו אם הוא עובד
30 במחבר לקרקע, והוא אמרו יתעלה: "כי תבא בקמת
31 רער" ו"חרמש (כלי הקצירה) לא תניף על קמת רעף"
32 (דברים כג, כז), אמרו (ספרי פרשת בייצא): "חרמש —
33 לרבות כל-בעלי חרמש ובשעת חרמש", כלומר: בזמן
34 הקציר לא תקצור לעצמך. וידוע שפסוק זה לא בא אלא
35 בשכיר ושארם "כי תבא" (בתחילת הפסוק הנ"ל) פרושו

יום ראשון י"ג סיון ה'תשע"ט

מצות עשה ר.

מצות לא תעשה רח.

המצוה המשלימה מאתים — הצווי שנגטוינו
לשלם שכר שכיר ביומו ולא לאחוריו ליום אחר, והוא
אמרו יתעלה: "ביומו תתן שכרו" (דברים כד, טו). ודין
מצוה זו, שיהא שכיר יום גובה כל-הליגה ושכיר לילה
גובה כל-היום, כמו שאבאר במצות לא-תעשה (רלח).
וכבר נתבאר דיני מצוה זו בשלמות בפרק ט' (בבא
מציעא קי:), ושם נתבאר שזו חובה בכל-שכיר, בין גוי
בין ישראל, ומצות עשה לפרע בזמנו.

המצוה הרל"ח — האזהרה שהזהירו מלעשוק
שכיר ומלאחר שכרו, והוא אמרו: "לא-תלין פעלת
שכיר אתך עד-בקר" (ויקרא יט, יג). במה דברים אמורים?
אם הוא שכיר יום שהוא גובה כל-הליגה, שנאמר:
"עד-בקר"; ואם הוא שכיר לילה — גובה כל-הליגה
וכל-היום שלא תשקע החמה אלא בשכר קבל שכרו,
הוא אמרו: "ביומו תתן שכרו ולא-תבוא עליו השמש"
(דברים כד, טו) ולשון המשנה (בבא מציעא פרק ט משנה
יא): "שכיר יום גובה כל-הליגה ושכיר לילה גובה
כל-היום". ואין אלו שתי מצות, אלא מצוה אחת היא,
וכאו בה שני לאוין להשלים דין המצוה, והוא שמשני
לאוין אלו ידענו מתי הוא זמן הגביה. וכבר נתבאר דיני
מצוה זו בפרק ט' מבבא מציעא, ושם (קיא:) נתבאר שזה
מיחד בשכיר ישראל בלבד, שאם אחר שכרו — עובר
בלא-תעשה: אבל שכיר גוי — עובר עליו בעשה והוא
אמרו: "ביומו תתן שכרו".

מתוך מהדורת חזק

יום שישי י"ח סיון ה'תשע"ט

מצות עשה רמב.

המצוה הרמ"ב — הצווי ששנצטוינוו בדין שומר חנם, 31
 והוא אמרו ותעלה: "כיי-תן איש אל-רעהו כסף או- 32
 כלים לשמר" (שמות כ, ו), וכבר נתבאר ממשפטי דין זה 33
 בפ'ק ט' (מבבא) קמא ופ'ק ג' (מבבא) מצי'א ופ'ק ח' 34
 משובעות. 35

יום ש"ק י"ט סיון ה'תשע"ט

מצות עשה קצו. מצות לא תעשה רלד.

המצוה הקצ"ז — הצווי ששנצטוינוו להלות לעני, כדי 36
 להרחיב לו ולהקל על עניניו. ומצוה זו יותר חובה ויותר 37
 תמורה ממצות צדקה; כי מי שנצרך ונתבזה ומגלה פניו 38
 לבקש מבגיי-אדם, אין מצויתו וצרו' בדרך זה (בפשיטת 39
 ירו לצדקה) כמו זה שעדין לא גלה פניו, והוא זקוק 40
 לעזרה כדי שלא יתגלה מצבו ולא יהא נצרך (ומצוקתו 41
 היא גם נפשית ולא רק כלכלית). הצווי במצוה זו הוא 42
 אמרו ותעלה: "אם-כסף תלנה את-עמי את-העני עמך" 43
 (שמות כב, כד). ולשון המכלתא (פרשת משפטים שם): 44
 "כל-אם ואם שבתורה רשות, חוץ משלשה, האחד: 45
 אם-כסף תלנה את-עמי". אמרו: אם-כסף תלנה — 46
 חובה. אתה אומר חובה, או אינו אלא רשות? תלמוד 47
 לומר: העבט תעביטנו די מחסרו (דברים טו, ח) — חובה 48
 ולא רשות". וכבר נתבאר גם דיני מצוה זו בכמה 49
 מקומות בכתבות (מה). וב(בבא) בתרא (ח). 50

המצוה הרל"ד — האזרה שהזרנוו מלתבוע 51
 המלנה את-הלנה אם גדע שאינו יכול לפרוע חובו, והוא 52
 אמרו ותעלה: "לא-תהיה לו כנשה" (שמות כג, כד). 53
 ובגמרא ב'א מצי'א (עה): אמרו: "מנין לנושה בחברו 54
 מנה ויודע בו שאין לו, שאסור לעבור לפניו (לפני הלוח 55
 כדי שלא יזכירו חובותיו)? תלמוד לומר: "לא-תהיה לו 56
 כנשה". ובמכלתא (פרשת שופטים שם): "לא-תהיה לו 57
 כנשה — שלא תראה לו ככל-זמן". ודע שלא זה כולל 58
 גם את התובע חוב הרבית, ולפיכך אמרו, שהמלנה 59
 ברבית עובר גם על אמרו ותעלה: "לא-תהיה לו כנשה", 60
 כמו שאבאר לקמן. 61

כי תבוא שכיר, כמו שאמר התרגום: ארי תמגר. ובפ'ק 1
 ז' מבבא מצי'א (פו) אמרו: "אלו אוכלין מן-התורה: 2
 העושה במחבר לקרקע (ודוקא) בשעת גמר מלאכה". 3
 ושם נתבאר דיני מצוה זו. 4

המצוה הרס"ח — האזרה שהזר השכיר מלקחת 5
 מאוכל מעבירו נוסף על אכילתו, והוא אמרו ותעלה: 6
 "ואכלת ענבים כנפשוך שבעך ואל-פליך לא-תתן" (שם, 7
 כה). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפ'ק ז' מבבא מצי'א. 8
 ושם נתבאר מה שהוא רשאי לאכל ומה שאינו רשאי 9
 לאכל; ואם אכלו — הרי עבר על מה שנגאמר: 10
 "ואל-פליך (כדי לקחתם לביתך) לא-תתן". 11

יום רביעי ט"ז סיון ה'תשע"ט

מצות לא תעשה ריט.

מצות עשה רמד.

המצוה הרי"ט — האזרה שהזרנוו מלמנוע 12
 את-הבהמה מלאכל מן-הדבר שהיא עושה בו בשעת 13
 מלאכתה, כגון שתדוש תבואה או תשא תבן על גבה 14
 ממקום למקום, אין מונעים אותה מלאכל ממנו, והוא 15
 אמרו ותעלה: "לא-תחסם שור בדישו" (דברים כה, ד), 16
 ונתבאר שאחד השור ואחד כל-בהמה לתסימה אלא 17
 שדבר הכתוב בהנה (במצוי). ובין בדישה בין בשאר 18
 מלאכות אין מונעים אותה מלאכול בשעת מלאכה 19
 מן-הדבר שהיא עושה בו, וכל-זמן שמנעה — לוקה, 20
 ואפלו חסמה בקול (שצעק עליה להרתיעה מלאכול). וכבר 21
 נתבאר דיני מצוה זו בפ'ק ז' מבבא מצי'א (צ). 22

המצוה הרמ"ד — הצווי ששנצטוינוו בדין השואל, 23
 והוא אמרו ותעלה: "וכי-ישאל איש מעם רעהו" (שמות 24
 כב, יג) וכבר נתבאר הלכות דין זה בפ'ק ח' (מבבא) 25
 מצי'א ופ'ק ח' משובעות. 26

יום חמישי י"ז סיון ה'תשע"ט

מצות עשה רמד.

המצוה הרמ"ד — הצווי ששנצטוינוו בדין השואל, 27
 והוא אמרו ותעלה: "וכי-ישאל איש מעם רעהו" (שמות 28
 כב, יג) וכבר נתבאר הלכות דין זה בפ'ק ח' (מבבא) 29
 מצי'א ופ'ק ח' משובעות. 30

ירמיה פרק טו טז-כא

טז נמצאו דבריך ואכלם ויהי (דבריד) דברך לי לששון ולשמחת לבבי פרינקרא שמך עלי יהוה אלהי צבאות: ז לא ישבתי בסוד משחקים ואעלו מפני ידך בדר ישבתי פניעם מלאתני: יח למה היה כאבי נצח ומכתי אנושה מאנה הרפא היו תהיה לי כמו אכזב מים לא נאמנו: יט לכן פה אמר יהוה אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה ישבו המה אליך ואתה לא תשוב אליהם: כ ונתתיך לעם הזה לחומת נהשת בצורה ונלחמו אליך ולא יוכלו לך פריאתך אני להושיעך ולהצילך נאם יהוה: כא והצלתיו מיד רעים ופדתיו מכף ערצים:

ירמיה פרק טז א-ד

א ויהי דבר יהוה אלי לאמר: ב לא תקח לך אשה ולא יהיו לך בנים ובנות במקום הזה: ג פייכה אומר יהוה עליהנים ועל הבנות הילודים במקום הזה ועל אמותם הילדות אותם ועל אבותם המולדים אותם בארץ הזאת: ד ממותי תחלאים ימותו לא יספרו ולא יקברו לדמן על פני האדמה יהיו ובחרב וברעב יכלו והיתה נבלתם למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ:

רש"י

בלעז: מים לא נאמנו. לסמוך עליהם: (יט) לכן, בעבור שאני סובל הצרות האלה: כה אמר ה'. לי: אם תשוב. אתה ישראל ע"י ואשיבך אני אליו אמר לי לפני תעמוד: ואם תוציא יקר מזולל. אם תוציא אדם הגון מאדם רשע שתחזירנו למוטב: כפי תהיה. שאני גוזר גזירה ואתה מבטלה: ישבו המה אליך ואתה לא תשוב אליהם. יתובון אינן לפתגמך ואת לא תתוב למטעי בתריהון:

מצודת ציון

(יז) בסוד. ענין קיבוץ כי להמתיק סוד מתקבצין הראויים לו וכן על סוד בחורים (לעיל ז): ומשחקים. מלשון שחוק ושמחה: ואעלו. ענין שמחה: בדר. יחידי כמו איכה ישבה בדר (איכה א): זעם. כעס וחרון: נצח. לעולם ר"ל זמן רב: אנושה. כאובה ביותר כמו אנוש חציו (איוב לד): (יח) מאנה. מלשון מיאון: אכזב. ענין הפסק ועזיבה כמו אשר לא יכזבו מימיו (ישעיה נח): נאמנו. ענין דבר המתקיים כמו יתד במקום נאמן (שם כב): (יט) יקר. מכובד וחשוב: מזולל. ענין הרבות האכילה ורדיפת התאוות, וכן זולל וסובא (דברים כא): (כ) בצורה. חזקה: יוכלו. מל' יכולת: (כא) ופדיתך. מלשון פדיון: מכף. מיד: ערצים. חזקים כמו כגבור עריץ (לקמן ט): (ד) תחלואים. מל' חולי: לדומן. לזבל:

מצודת דוד

(טז) נמצאו דבריד. כששרתה עלי רוח הנבואה ונמצאו לי דבריד קבלתיים בשמחה כאוכל דבר מה לתאוה וחזר ופירש ויהי דברך לי לששון וכו' על כי נקרא שמך עלי אתה ה' וכו' ר"ל שמחתי היה על כי באה עלי שפע הנבואה להיות נקרא נביא ה': (יז) לא ישבתי. אחר שקבלתי הנבואה לא ישבתי בקבוצת משחקים לשמוח עמהם: מפני ידך. מפני הנבואה הבאה לי מידך ישבתי בדר ויחידי כדרך המצטער כי מלאות אותי נבואות זעם הם הייעודים הרעים מחורבן הבית והגלות העם: (יח) כאבי נצח. ר"ל זה זמן רב אורבים עלי אנשי ענתות: ומכתי אנושה. המכה שעלי היא כאובה מאד ר"ל הם מכאיבים אותי ביותר: מאנה הרפא. ממאנת לקבל רפואה ר"ל אינם חוזרים מרעתם: היו תהיה לי. אתה תהיה למולי כמו מקור מים הנפסק ועוזב הנבואה. ולתוספת ביאור אמר מים

לא נאמנו שאין מתקיים ומתמיד כי כמו כן חדלת ממני העזרה וההצלה מן הקמים עלי: (יט) לכן כה אמר ה'. שלא יקופח שכרי וכן אמר אם אתה ישראל תשוב לה' ואני אשיבך ר"ל תשובתך תהיה ע"י בגמול זה הבטיחני לומר לפני תעמוד עד עולם ולא תפסוק הנבואה ממך ואם תוציא את מי מן הזוללות להיות אדם יקר אז תהיה כפי כי תקיים גזרתך כמו גזרתי: ישבו המה אליך. זהו דבר אפשרות שהמה ישבו אליך להיות כשרים כמותך ואל תדאג לילך אליהם בשליחות כי פן תלמוד ממעשיהם להיות כמוהם כי תהיה בטוח בזה: (כ) ונתתיך. אתן אותך מול העם הזה להיות חזק כחומת נחושת בצורה, ועם כי ילחמו עליך לא יוכלו לך כי אני אושיעך: (כא) מיד רעים. הם אנשי ענתות: מכף ערצים. החזקים ממך בכח הזרוע וכפל הדבר במ"ש:

(ב) ולא יהיו וכו'. למען לא יהיה לך בנים וכו': (ג) המולידים. המעברות אמותם: (ד) ממותי תחלואים. ממותת תחלואי רעב ימותו כמ"ש ואם באתי העיר והנה תחלואי רעב (לעיל ז): לא יספרו. כי יהיו טרודים בצרתם: ולא יקברו. כי ירבו מאד ולא יספיקו לקברם ויהיו מושלכים על פני האדמה כזבל: למאכל וכו'. הואיל ולא יקברו: ולבהמת הארץ. ר"ל לחית הארץ כי חיה בכלל בהמה:

קהלת פרק ד יד-יז

יֵד כִּי־מִבֵּית הַסּוּרִים יֵצֵא לְמַלְךְ כִּי גַם בְּמַלְכוּתוֹ נוֹלַד רֶשֶׁ: טו רְאִיתִי אֶת־פְּלִתְחֵיִים הַמְהַלְכִים תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ עִם הַיֶּלֶד הַשֵּׁנִי אֲשֶׁר יַעֲמֹד תַּחְתָּיו: טז אִין־קִין לְכָל־הָעָם לְכָל אֲשֶׁר־הָיָה לְפָנֵיהֶם גַּם הָאֲחֵרוֹנִים לֹא יִשְׁמָחוּ בּוֹ כִּי־גַם־זֶה הֵבֵל וְרַעְיוֹן רוּחַ: יז שְׁמור (רגלך) רַגְלְךָ בְּאֲשֶׁר תִּלְךָ אֶל־בֵּית הָאֱלֹהִים וְקָרוֹב לְשִׁמּוֹעַ מִתַּת הַכְּסִילִים זָבַח כִּי־אֵינָם יוֹדְעִים לַעֲשׂוֹת רַע:

רש"י

החיים וגו'. מצאתי במדרש הספר הזה זה דור המבול שנאמר בהם (בראשית ו) ומכל החי: עם הילד השני. אשר יתקיים תחת אותו הדור שהם נח ובניו: (טז) אין קץ לכל העם. פרים ורבים היו יותר מדאי כמו שנאמר (איוב כא) זרעם נכון לפניהם, אשה מתעברת ויולדת לשלשה ימים ישלחו כצאן עוליהם: לכל אשר היה לפניהם. אין קץ לכל טוב שהיה לפניהם והכל אבד וברגע שאול יחתו: גם האחרונים. דור הפלגה: לא ישמחו. גם הם בטוב הניתן בידם: כי גם זה. סופו של הבל ורעיון רוח כאשר אדם מהלך אחרי יצרו: (יז) שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים. היאך תלך אם תביא תודה ונדבת שלמים הוא הטוב. ושמור עצמך שלא תצטרך בהבאת חטאות ואשמות: וקרוב. הוי לשמוע דברי הקדוש ברוך הוא, והוא טוב וקרוב להקדוש ב"ה: מתת הכסילים זבח. שיחטא ויביא קרבן: כי אינם יודעים לעשות רע. אין הכסיל מבין שהוא עושה רע לעצמו:

(יד) כי מבית הסורים יצא למלך. ממקום הטנופת וסרחון כדמתרגמינן ויבאש וסרי: כי גם במלכותו. משמלך באדם נולד הרש המסכן הטוב ממנו ובא מתוך טהרה ולא מתוך טנופת הרחם כך דרשוהו במדרש, ד"א כי טוב ילד מסכן וגו' כמשמעו, אשר לא ידע להזהר עוד שכבר הזקין ברשעו וכסילותו, כי מבית האסורים יצא למלך כי הילד המסכן סופו שיאמרו עליו שיצא למלך מתוך עוניו ומבית אסוריו שהרי סמ"ך של הסורים נקוד רפוי והרי הוא כמו האסורים ס"א כמו (ישעיה יג) ולא יהל שם ערבי כמו יאהל, שכן מצינו ביוסף שמלך מתוך יציאת בית האסורים, וכן דוד (שמואל ב ז) אני לקחתיך מן הנוה מאחר הצאן: כי גם במלכותו נולד רש. כי כשר והגון הוא שימלך כי גם במלכותו הוא נהפך ממנהג השררה ומקטין עצמו אצל החכמים כמדת הרשים, וכן (איוב יא) ועיר פרא אדם יולד שיהפך וישתנה לו ממה שהיה כעיר פרא ויעשה אדם: נולד. נעשה ולשון הוה הוא: (טז) ראיתי את כל

מצודת ציון

(יד) הסורים. חסר האל"ף והראוי האסורים: רש. עני ודל: (טז) כל החיים. אדם חרוץ וזריז יקרא בפי הבריות אדם חי: המהלכים. ענין טיול: (יז) מתת. מלשון נתניה. כמו ביום תת ה' (יהושע י ב):

מלך: (טז) ראיתי. בעיני ראיתי את כל האנשים החרוצים והזריזים המטיילים בעולם: עם הילד השני. אותם ראיתי עם הילד השני הנולד אחר זה הילד המסכן, אשר מלט עצמו בחכמתו ויצא למלך: אשר יעמוד תחתיו. אשר שפטתי בדעתי שהוא יעמוד במלוכה תחת הראשון המולך אחר המלך הזקן. וכאומר לפי שראיתי כל האנשים החרוצים והזריזים וגם אותם ראיתי ובחנתי חכמתו מול חכמתם וכמוהם כאין נגדו, לכן שפטתי שהוא ימלך: (טז) אין קץ. בימי מלכות מלך הזקן ובימי מלכות הילד הראשון, לא היה קץ לכל העם. וחזור ומפרש לכל אשר היה לפניהם, רוצה לומר לא היה די להם להיות קץ לכל הטובה אשר היה לפניהם כי לא שמחו בחלקם, וכאומר כמו שהיו לפני המלך הזקן הכסיל כן היו לפני הילד החכם אשר מלך תחתיו כי עם כל חכמתו לא היה בידו להנטותם מדרכם: גם האחרונים. גם בני העם אשר יהיו לאחרונה בימי מלכות הילד השני גם הם לא ישמחו בטובת העושר אשר יהיה בידם כי יתאוו תאוה להרבות עוד, עם כי ימלכו עליהם שני חכמים בזה אחר זה אין בידם להטות לבבם לשמוח בחלקם: כי גם זה הבל. גם המלכת חכמים הבל ושבר רצון, כי אין בידם להישיר דעת בני העם אל הדרך הנכון, אם כן אין תועלת ואין מילוי רצון: (יז) שמור רגלך וגו'. בעת אשר תלך לבית המקדש, ולא תניח רגליך ללכת שמה בענין דבר הרע בעיני המקום כהבאות חטאות ואשמות, כי טוב שלא תחטא ולא תביא כפרה: וקרוב לשמוע. יותר מתקרב האדם אל המקום ברוך־הוא בתת לב לשמוע בקולו ולהיות נהיר מן החטא: מתת. ממתן הזבח של הכסילים שחוטאים ומביאים קרבן כפרה: כי אינם יודעים. רוצה לומר, אינם נותנים לב לדעת מהו מעשה הרע ובקלות דעתם יחשבו שטוב בעיני המקום לחטוא ולהביא קרבן כפרה:

מצודת דוד

(יד) כי מבית הסורים. כי זה הילד המסכן מלט עצמו בחכמתו מבית האסורים אשר היה כלוא שם ויצא למלך במדינה, וכאשר קרה ליוסף במצרים: כי גם במלכותו נולד רש. רוצה לומר הגון היה למלוכה, כי גם אמרו עליו הנה זה הרש נולד במלכות כלומר ראוי הוא למלוכה כאילו נולד

ו היכן שוריי? אמר לו: איני יודע מה אתה סח, והוא שמת או נשבר או נשפה או נגנב או אבד; משביעך אני, ואמר: אמן – חיב. אמר לנושא שכר והשוכר: היכן שוריי? אמר לו: מת, והוא שנשבר או נשפה; נשבר, והוא שמת או נשפה; נשפה, והוא שמת או נשבר; נגנב, והוא שאבד; אבד, והוא שנגנב; משביעך אני, ואמר: אמן – פטור. מת או נשבר או נשפה, והוא שנגנב או אבד; משביעך אני, ואמר: אמן – חיב. אבד או נגנב, והוא שמת או נשבר או נשפה; משביעך אני, ואמר: אמן – פטור. זה הפלל: כל המושגה מחובה לחובה, ומפטור לפטור, ומפטור לחובה – פטור; מחובה לפטור – חיב. זה הפלל: כל הנשבע להקל על עצמו – חיב; להחמיר על עצמו – פטור.

ס ל י ק מסכת שבועות

מסכת עדויות

פרק ראשון

א שמאי ואמר: כל הנשים דין שעתן, והלל ואמר: מפקידה לפקידה, אפלו לימים הרבה. וחכמים אומרים: לא פירוש ברטנורא

ו חיב. שהרי כפר ממן, שאילו הודה היה מתחייב: מת והוא נשבר וכו' פטור. שאם הודה לא היה משלם. וכן נגנב והוא שאבד, או אבד והוא שנגנב, פטור, שהרי שינה מחובה לחובה ולא כפר ממן בשבועה זו: אמר לו אבד או נגנב והוא שמת או נשכה וכו' פטור. שהרי שינה מפטור לחובה והפסיד בשבועתו:

מסכת עדויות

א א שמאי ואמר כל הנשים דין שעתן. כל הנשים הרואות דם, דין שעתן לטמא מטרות שנגעו בהן משעת ראייתן ואילך. ולא אמרינן מקמי הכי נמי

משניות מבוארות – קהתי

שהרי בשבועתו פטר עצמו מתשלומים, ויש כאן כפירת ממן. אט אמר השומר או השוכר: אבד או נגנב – השור, והוא שמת – אבל באמת לא נגנב או אבד, אלא מת, או נשבר או נשפה – שאונסים הם; ואמר בעל השור לשומר או לשוכר: משביעך אני – שאבד או נגנב השור, ואמר – השומר או השוכר: אמן – ואחר כך הודה שנשבע לשקר, פטור – מקרבן שבועה, שבשבועתו חייב עצמו לשלם, ובאמת פטור הוא מלשלם, שהרי שומר שכו ושוכר פטורים באונסים (משנה א). זה הפלל – בענין קרבן שבועת הפיקדון: כל המושגה מחובה לחובה – שלפי האמת חייב הוא לשלם, ואף בשבועתו חייב עצמו בתשלומים, ומפטור לפטור – שאמנם פטר עצמו בשבועתו מתשלומים, אבל אפילו הודה על האמת היה פטור, ומפטור לחובה – שהוא פטור מלשלם, ובשבועתו חייב עצמו בתשלומים, פטור – מקרבן שבועת הפיקדון, שבכל אלה אין בשבועתו כפירת ממן. ברם, כל אחד מאלו חייב קרבן עולה ויורד משום שבועת ביטוי, שהרי נשבע לשקר (רמב"ם). מחובה לפטור – אבל אם לפי האמת חייב הוא לשלם, ובשבועתו פטר עצמו מתשלומים, חיב – קרבן משום שבועת הפיקדון. זה הפלל: כל הנשבע להקל על עצמו – להיפטר מתשלומים, חיב – קרבן שבועה; אבל הנשבע להחמיר על עצמו – כלומר, מי שאינו מקל על עצמו בשבועתו, אלא שמשנה מחובה לחובה או מפטור לפטור, כפי שבארנו לעיל, הריהו כמי שנשבע להחמיר על עצמו היינו משנה מפטור לחובה, והוא פטור – מקרבן שבועת הפיקדון (עיי' תוספות יום טוב). בנוסח אחר חסר "זה הכלל כל הנשבע להקל" וכו'. ויש נוסחאות שאין גורסים "זה הכלל כל המשנה" וכו', אלא גורסים "זה הכלל, כל הנשבע להקל..."

מסכת עדויות

באור משנה א

שלוש המשניות הראשונות בפרקנו עוסקות בשלוש הלכות שנחלקו בהן שמאי והלל, ואין הלכה כאחד מהם, אלא כדברי חכמים החולקים על שניהם. משנתנו שנויה בתחילת מסכת נידה (פרק א משנה א), והיא דנה באשה שראתה דם נידה, מאימתי היא נחשבת כטמאה, לטמא את הטהרות שנגעה בהן. ודין הוא, שאשה שיצא לה דם מן המקור, אף על פי שלא יצא חוץ לגופה, אלא שעומד בתוך גופה, הרי היא טמאה, שנאמר (ויקרא טו, יט): "דם יהיה זוכה בכשרה" – אף על פי שהוא בכשרה (משנה נידה ה. א).

יוס ראשון

באור משנה ו

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא באה ללמד, כיצד השואל חייב קרבן שבועת הפיקדון; וכן היא מוסיפה ללמדנו בשומר שכר ובשוכר, כיצד הם חייבים קרבן שבועה, וכיצד הם פטורים.

אמר המשאיל לשואל: היכן שוריי – שהשאלתיך? אמר לו – השואל למשאל: איני יודע מה אתה סח – שמעולם לא שאלתי ממך שור, והוא שמת – אבל באמת שאל ממנו שור, והשור מת אצלו שלא מתמת מלאכה, או נשבר או נשפה או נגנב או אבד – ואילו היה מודה לו על כך, היה חייב לשלם, שהרי השואל משלם את הכל (משנה א), ואמר לו המשאיל: משביעך אני – שכן הוא כדברך שלא שאלת ממני שור, ואמר – השואל: אמן – ואחר כך הודה שנשבע לשקר, חיב – השואל קרבן שבועה וחומש, שהרי בשבועתו פטר עצמו מחיוב תשלומים, ויש כאן כפירת ממן, כמבואר לעיל. אמר לנושא שכר והשוכר – אמר בעל השור לשומר שכר או לשוכר: היכן שוריי – שנתתי לך? אמר לו – השומר או השוכר: מת – שורך, והוא שנשבר – אבל באמת נשבר השור, או נשפה; או שאמר לו: נשבר – השור, והוא – אבל הנכון הוא – שמת או נשפה; או שאמר לו: נשפה – השור, והוא – והנכון הוא – שמת או נשבר; ובכל אלו, בין לפי דבריו בין לפי האמת, פטור הוא מלשלם, שהרי אונסים הם, ושומר שכר ושוכר פטורים מן האונסים; או שאמר השומר או השוכר: נגנב – ממני שורך, והוא שאבד – אבל באמת לא נגנב אלא אבד, או שאמר: אבד – לי שורך, והוא שנגנב – ובאמת נגנב השור ממנו; ובשני אלו, בין לפי דבריו בין לפי האמת, חייב הוא לשלם, שהרי שומר שכר ושוכר חייבים בגניבה ובאבידה; ואמר בעל השור לשומר או לשוכר: משביעך אני – שכן הוא כדברך, ואמר – השומר או השוכר: אמן – ואחר כך הודה שנשבע לשקר, פטור – השומר או השוכר מקרבן שבועת הפיקדון, לפי שלא הועיל בשבועתו כלום, כמו שבארנו. אבל אם אמר השומר או השוכר: מת או נשבר או נשפה – שורך, היינו שארעו אונס, והוא – אבל הנכון הוא – שנגנב או אבד – השור, ואמר בעל השור לשומר או לשוכר: משביעך אני – שכדברך כן הוא שנאנס השור, ואמר – השומר או השוכר: אמן – ואחר כך הודה שנשבע לשקר, חיב – השומר או השוכר להביא קרבן שבועה,

פְּדָבְרֵי זֶה וְלֹא פְּדָבְרֵי זֶה, אֵלֶּא מַעַת לַעַת מְמַעֲטָת עַל יַד מַפְקִידָה לַפְקִידָה, וּמַפְקִידָה לַפְקִידָה מְמַעֲטָת עַל יַד מַעַת לַעַת. כָּל אִשָּׁה שֵׁשֶׁשׁ לָהּ יוֹסֵת – דִּיָּה שְׁעָתָהּ. הַמְשַׁמֶּשֶׁת בְּעֵדִים – הָרִי זֹו פְּפִקִידָה, מְמַעֲטָת עַל יַד מַעַת לַעַת, וְעַל יַד מַפְקִידָה לַפְקִידָה.

ב שְׂמַאי אָמַר: מִקֵּב לְחֶלֶה; וְהֵלֵל אָמַר: מִקְפִּים. וְחֲכָמִים אָמְרִים: לֹא פְּדָבְרֵי זֶה וְלֹא פְּדָבְרֵי זֶה, אֵלֶּא קֵב וּמְחִיצָה חֵיבִים בַּחלָה; וּמְשֻׁהֲגֵדִילוּ הַמְדוּת, אָמְרוּ: חֲמִשָּׁת רִבְעִים חֲזִינֵן. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר: חֲמִשָּׁה – פְּטוּרִין, חֲמִשָּׁה וְעוֹד – חֲזִינֵן.

פירוש ברטנורא

הוּוּ דַם וְכוּתְלֵי בֵּית הַרְחֵם הַעֲמִידוּהוּ וְהִיתָה טַמְאָה מְקוּדָם שְׂכַל הַנְּשִׁים מִטְמָאוֹת כְּבִית הַחִיצוֹן וְאֵע"פ שֶׁלֹּא יֵצֵא הַדָּם לְחוּץ, וְטַעֲמָא דְשַׂמְאֵי דְלֹא חִישַׁי דְלִמָּא מְקַמֵּי הַכִּי הוּוּ דַם, שֶׁאֵם אַתָּה אֹמֵר כֵּן, לְכוּ שֶׁל אִדָּם נֹקֵפוּ תְּמִיד בְּשַׁעַת כִּיָּאָה וּפּוֹרֵשׁ מֵאֲשֵׁרוֹ וּנְמַצָּאת מִכְּמַל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל מִפְּרִיָּה וּרְכִיָּה: מַפְקִידָה לַפְקִידָה. בְּדַקָּה הַיּוֹם וּמַצָּאה טַהוּרָה וּבְדַקָּה לְסוּף שְׁבֻעוֹ וּמַצָּאה מְטָמָא, חוֹשְׁשִׁים לְמַנְעָה מִבְּרִיקָה רֵאשׁוֹנָה וְאֵילֶךְ, שְׂמָא עִם סְלוּק דִּיָּה רֵאתָה וְכוּתְלֵי בֵּית רַחֵם הַעֲמִידוּהוּ. וְלִכְיֹוּל פְּרִיָּה וּרְכִיָּה לֹא חִישַׁיָּן, דְּרוּקָא לְטַהוּרָתוֹ הוּוּ דְמִטְמָאִין לְהוּ מַפְקִידָה לַפְקִידָה, וְלֹא לְבַעֲלָהּ. וְשַׂמְאֵי אֹמֵר, אִי מְטָמָאת לָהּ לְטַהוּרָתוֹ, לְכוּ נֹקֵפוּ וּפּוֹרֵשׁ נִמְי מִתְשִׁמִּישׁ: לֹא כְּדָבְרֵי זֶה וְלֹא כְּדָבְרֵי זֶה. לֹא כְּדָבְרֵי שְׂמַאי דְמִיקַל מִפִּי וְאִינוּ עוֹשֶׂה סִינֵי לְדָבְרֵי, וְלֹא כְּדָבְרֵי הֵלֵל שֶׁהִפְרִיז עַל מְדוּתוֹ וּמְחַמֵּיר יוֹתֵר מְדָא, דּוּרָאֵי כּוֹלֵי הָאֵי יוֹמִים רַבִּים לֹא מְקַמֵּי כּוּתְלֵי בֵּית הַרְחֵם דָּם: מַעַת לַעַת מְמַעֲטָת עַל יַד מַפְקִידָה לַפְקִידָה. שְׁנֵי זְמַנִּים הוֹחֲכֵרוּ בְּאִשָּׁה לְטַמָּא טַהוּרָתוֹ לְמַפְרַע, וְהֵלֶךְ אַחַר הַקֵּל שֶׁבִשְׁנֵהוּן. אֵם מַפְקִידָה לַפְקִידָה יוֹתֵר עַל מַעַת לַעַת, הֵלֶךְ אַחַר מַעַת לַעַת וְלֹא טַמָּא אֵלֶּא טַהוּרָתוֹ שֶׁנִּגְעָה מֵאֲתַמּוּל בְּשַׁעַת הַזֹּאת. וְאֵם מַעַת לַעַת יוֹתֵר עַל מַפְקִידָה לַפְקִידָה, כְּנֹן שְׁבֻדָּה עֲצֻמָּה שְׁחָרִית וּמַצָּאה טַהוּרָה וְעֵרְבִית מַצָּאה מְטָמָא, לֹא מְמַמָּאִין אֵלֶּא הַנֶּךְ טַהוּרָתוֹ דְּהַכּוֹבֶדֶת שְׁחָרִית וְאֵילֶךְ. וְהֵלֶכֶת כְּחֲכָמִים: עַל יַד. אַחֵר. כְּמוֹ וְעַל יַדוֹ הַחֲזִיק, כִּסְפֵר עוֹרָא ב' (נִתְמַיָּה) ג' ח', שֶׁהוּוּ כְּמוֹ וְאַחֲרָיו חֲזִיק (שֶׁם ט"ו ב'): וְפַת. קְבוּעָה, שְׁנֹקֵבֶת לָהּ זְמַן הָאֹרֶחַ שֶׁלֶּשׁ פַּעֲמִים, וּבְדַקָּה בְּשַׁעַת וְסַתָּה וּמַצָּאה מְטָמָא, דִּיָּה שְׁעָתָהּ, וְלֹא חִישַׁיָּן דְלִמָּא מְקַמֵּי הַכִּי הוּוּ, דּוּרָאֵי אֹרֶחַ בּוֹמְנוּ בָּא: הַמְשַׁמֶּשֶׁת בְּעֵדִים הָרִי זֹו כְּפִקִידָה. תְּרִיתִי קַתְנֵי, וְהִכִּי קָאֵמֵר, וּמְשַׁמֶּשֶׁת בְּעֵדִים, כְּלוֹמֵר מְצוּהָ עַל כָּל אִשָּׁה לְשַׁמֵּשׁ בְּשֵׁנֵי עֵדִים שְׁבֻדָּקָתָהּ בְּהֵן, אַחַר לְפָנֵי תְשִׁמִּישׁ וְאַחַר לְאַחַר תְשִׁמִּישׁ: הָרִי זֹו כְּפִקִידָה. הַעֵד שֶׁלֹּאֲחֵר תְשִׁמִּישׁ הָרִי הוּוּ כְּפִקִידָה: מְמַעֲטָת עַל יַד מַעַת לַעַת וְעַל יַד מַפְקִידָה לַפְקִידָה. דְמַהוּ דְרַמִּיָּא שְׂמָא תְרַאָה טַפַּת דַם כְּחַרְדֵּל וְחַפְנָה שְׂכַבַת וְרַע וְלֹא לְהוּי כְּפִקִידָה, קַמִּיל מְתַנְתִּין דַּעַד שֶׁלֹּאֲחֵר תְשִׁמִּישׁ הוּוּ כְּפִקִידָה. אֲבָל הַעֵד שֶׁלֹּפְנֵי תְשִׁמִּישׁ אִינוּ כְּפִקִידָה, שְׂמַתְוֶךְ שֶׁהוּוּ מַהוּמָה לְבִיתָהּ, כְּלוֹמֵר כְּהוּלָה לְשַׁמֵּשׁ, אִינָה מְכַנְסַת אֹתוֹ לְחוּץ וְלִסְרִיקוֹן:

ב מִקֵּב לְחֶלֶה. עִיסָה שֵׁשׁ בַּה קֵב חֵיבֵת בַּחלָה: קֵב וּמְחִיצָה חֵיבִים בַּחלָה. שֶׁהֵן ז' לֹאִין וּבִיצָה וְחֹמוֹשׁ בִּיצָה, לְמִידָה מְדַבְרִית. וְהוּוּ עוֹמֵר לְגוּלְגוּלָתוֹ עֲשִׂירִית הָאִיפָה שְׁחִיב בַּחלָה, כְּדַתְכִיב (בְּמַדְבְּרֵי ט"ו) רֵאשִׁית עֵרִיסוֹתֵיכֶם, כְּדִי עִיסַת מְדַבֵּר. וְהוֹסִיפוּ תַחַת בִּירוּשְׁלָמוֹת, וּנְמַצָּאוּ שֶׁשׁ מְדַבְרִית נְכַנְסִים בְּחִמֵּשׁ יְרוּשְׁלָמוֹת, וְלוֹן הַנְּשִׂאֵר וּבִיצָה וְחֹמוֹשׁ בִּיצָה עוֹלִים לְלוֹן יְרוּשְׁלָמוֹ. שֶׁהֵלֹוּ מְדַבְרֵי שֶׁשָּׁה בִּיצִים, תַּתְנֵם בְּחִמֵּשׁ בִּיצִים גְּדוּלוֹת, נְמַצָּא הֵלֹוּ חֶסֶר בִּיצָה גְּדוּלָה, תֵּן בִּיצָה

משניות מבוארות – קהתי

טמאות אלא משעת תשמיש ואילך. בגמרא מבואר, שמצוה היא על כל אשה, ואף לאשה שיש לה וסת, לשמש בעדים.

י ו ס נ י

באור משנה ב

משנתנו דנה בשיעור העיסה החייבת בחלה.

שְׂמַאי אָמַר: מִקֵּב לְחֶלֶה – הַעוֹשֶׂה עִיסָה לְפַחוֹת מִקֵּב אַחַד קָמַח (בַּעֲרֵךְ 2 לִישׁוֹר). חֵיבִיב לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה חֶלֶה. וְהֵלֵל אָמַר: מִקְפִּים – אִין עִיסָה חֵיבִית בַּחלָה אֵלֶּא אִם כֵּן הִיא עוֹשִׂיָה לְפַחוֹת מְשֻׁנֵי קִבִּים קָמַח. טַעֲמָם שֶׁל שְׂמַאי הֵלֵל, שְׂכַתוּב (בְּמַדְבְּרֵי טו, כ): "רֵאשִׁית עֵרִיסוֹתֵיכֶם חֶלֶה תְרִימוּ תְרוּמָה", וְתִרּוּמַת "חֶלֶה" זֹו הִנְתַּנַּת לְכַהֵן, צְרִיךְ שִׁיָּה בַּה כְּדִי נְתִינָה, וְאִין נְתִינָה פַחוֹת מְכַבִּיצָה; וְסוּבֵר שְׂמַאי, הוּוֵאל וְשִׁיעוֹר הַחֶלֶה לְבַעַל הַבֵּית (מַעֲיִסָה שְׁנוּשָׁה לְעַצְמוֹ) הוּוּ אַחַד מְעַשְׂרִים וָאַרְבַּע (חֶלֶה ב' ז). לְכֵן עִיסָה מִקֵּב אַחַד חֵיבִית בַּחלָה, שְׂכֵן קֵב הוּוּ שִׁיעוֹר עֲשָׂרִים וָאַרְבַּע בִּיצִים (קֵב = 4 לֹוגִים, לֹוג = 6 בִּיצִים), וּנְמַצָּאת הַחֶלֶה שִׁיעוֹר בִּיצָה. בְּרַם, הֵלֵל אִינוּ מְשַׁעַר בְּבַעַל הַבֵּית אֵלֶּא בְּנַחְתוּם, שִׁיעוֹרוֹ לְחֶלֶה הוּוּ אַחַד מְאַרְבַּעִים וְשִׁמּוֹנָה בְּעִיסָתוֹ (שֵׁם), וּנְמַצָּא מְפָרִישׁ מִקְבִּיִים בִּיצָה (חִידוּשֵׁי הַרְשֵׁב"א בְּשֵׁם רַבּוֹנוֹ תַּם; וְעִינֵן "תּוֹסּוֹת יוֹם טוֹב" ו"תְּפָאֶרֶת יִשְׂרָאֵל", שְׂמַבּוּאָר שֵׁם טַעֲמָם אַחֵר). וְחֲכָמִים אָמְרִים: לֹא פְּדָבְרֵי זֶה וְלֹא פְּדָבְרֵי זֶה – לֹא כְּדָבְרֵי שְׂמַאי וְלֹא כְּדָבְרֵי הֵלֵל, אֵלֶּא קֵב וּמְחִיצָה חֵיבִים בַּחלָה – שְׂרַדְשׁוּ: "רֵאשִׁית עֵרִיסוֹתֵיכֶם" – כְּדִי עִיסַת מְדַבֵּר, וְהוּוּ עוֹמֵר, שְׂכַתוּב בּוֹ (שְׂמוֹת טו, לו:). "וְהַעוֹמֵר עֲשִׂירִית הָאִיפָה הוּוּ"; הָאִיפָה הִיא שְׂמוֹנָה עֲשָׂר קָב, וּנְמַצָּאת עִיסַת מְדַבֵּר חֵיבִית בַּחלָה שְׁנֵי קִבִּים פַּחוֹת חֹמוֹשׁ (1.8); בְּרַם, כְּשֶׁאֲבוּ לִירוּשָׁלַיִם הַגְּדִילוּ אוֹת הַמִּידוֹת בְּשִׁשִּׁת, הִיינוּ שְׂכַל מִידָה מְדַבְרִית נַעֲשֶׂתָה 5/6 שֶׁל הַמִּידָה הִירוּשְׁלָמִית, וּמְכַאֵן – "עֲשִׂירִית הָאִיפָה" בְּמִידָה הִירוּשְׁלָמִית הִיא קֵב וּמְחִיצָה (שֶׁאֵם נִכְפַּל 1.8 פִּי 5/6 נִקְבַּל 1½); וְהוּוּ שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמִים: קֵב וּמְחִיצָה (יְרוּשְׁלָמִיִים) חֵיבִים בַּחלָה, שְׁזוֹ הִיא עִיסָה שֶׁל עוֹמֵר, שְׂחִיבָה טַהוּרָה לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה חֶלֶה. וּמְשֻׁהֲגֵדִילוּ הַמְדוּת – פַּעַם שְׁנִיָּה בְּצַפּוּרֵי, שֶׁהַגְּדִילוּ שֵׁם הַמִּידָה

שְׂמַאי אָמַר: כָּל הַנְּשִׁים – הַרוֹאוֹת דַם נִידָה, דִּין שְׁעָתָה – דִּי לְדוֹנָן כְּטַמְאוֹת מְשַׁעַת רֵאִיָּה וְאֵילֶךְ, לְטַמָּא טַהוּרָתוֹ בְּמַגְעָן; וְאִין חוֹשְׁשִׁים שְׂמָא יֵצֵא כְּבֵר הַדָּם מִן הַמְקוּר קוּדָם לְכֵן, וְטִמְאָו אֵת הַטַּהוּרָתוֹ שֶׁנִּגְעוּ בְּהֵן קוּדָם רֵאִיָּתָן, שֶׁהִרִי מְשִׁיצָא הַדָּם טַמְאוֹת הֵן, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ לְעִיל, אֵלֶּא אֹמְרִים, שִׁיצִיאַת הַדָּם וְרֵאִיָּתָה בָּאוּ כַּאֲחֵר. וְהֵלֵל אָמַר: מַפְקִידָה לַפְקִידָה – מְבַדִּיקָה לְבִדִּיקָה, שֶׁאֵם בְּבִדִּיקָה הַקּוּדָמַת מַצָּאוּ עֲצֻמָּן טַהוּרָתוֹ, וְלֹאֲחֵר יוֹמִים אַחֲדִים בְּדַקָּה עֲצֻמָּן וּמַצָּאוּ דַם, הָרִי כָּל הַטַּהוּרָתוֹ שֶׁנִּגְעוּ בְּהֵן מְשַׁעַת הַבְּדִיקָה הַקּוּדָמַת, טַמְאוֹת הֵן, אֲפִילוֹ אֲפִילוֹ לְיָמִים הַרְבֵּה יוֹמִים בֵּין בְּדִיקָה לְבִדִּיקָה; שְׂכֵן הֵלֵל מְחַמֵּיר לְגַבֵּי טַהוּרָתוֹ וְסוּבֵר, שֶׁאֵנוּ חוֹשְׁשִׁים שְׂמָא מִיד לְאַחַר הַבְּדִיקָה יֵצֵא לָהּ דַם וְלֹא הַרְגִישָׁה בּוֹ. וְחֲכָמִים אָמְרִים: לֹא פְּדָבְרֵי זֶה וְלֹא פְּדָבְרֵי זֶה – לֹא כְּדָבְרֵי שְׂמַאי שְׂמִיקַל יוֹתֵר מְדָא, וְלֹא כְּדָבְרֵי הֵלֵל שְׂמַחְמֵיר יוֹתֵר מְדִי, אֵלֶּא מַעַת לַעַת מְמַעֲטָת עַל יַד מַפְקִידָה לַפְקִידָה – "מַעַת לַעַת" מְמַעֲטָת אֵת הַזְּמַן שֶׁל "מַפְקִידָה לַפְקִידָה", כְּלוֹמֵר אֵם הַזְּמַן שְׂבִין בְּדִיקָה לְבִדִּיקָה יוֹתֵר עַל "מַעַת לַעַת", שֶׁהוּוּ עֲשָׂרִים וָאַרְבַּע שְׁעוֹת, טַמְאוֹת הַטַּהוּרָתוֹ שֶׁנִּגְעָה בְּהֵן קוּדָם רֵאִיָּתָה תוֹךְ מַעַת לַעַת בְּלַבָּד, וּמַפְקִידָה לַפְקִידָה מְמַעֲטָת עַל יַד מַעַת לַעַת – שֶׁאֵם הַזְּמַן שְׂבִין בְּדִיקָה לְבִדִּיקָה הוּוּ פַחוֹת מְמַעַת לַעַת", כְּנֹן שְׂבֻדָּה עֲצֻמָּה בְּכוּרָה וְהִיתָה טַהוּרָה, וּבְעֵרֵב מַצָּאה עֲצֻמָּה טַמְאָה, אִינָן טַמְאוֹת אֵלֶּא טַהוּרָתוֹ שֶׁנִּגְעָה בְּהֵן מְשַׁעַת הַבְּדִיקָה הַקּוּדָמַת וְאֵילֶךְ. כָּל אִשָּׁה שֵׁשֶׁשׁ לָהּ יוֹסֵת – שְׂרׁוּאָה דַם נִידָה בּוֹזְמִינִים קְבוּעִים, דִּיָּה שְׁעָתָה – שֶׁאִינָה מְטָמָא אֵלֶּא מְשַׁעַת רֵאִיָּתָה. בְּגַמְרָא מְבׁוּאָר, שְׂמַדוּבֵר כֵּאֵן כְּשֶׁרֵאֲתָה בְּשַׁעַת וְסַתָּה, אֲבָל אֵם רֵאֲתָה שֶׁלֹּא בְּשַׁעַת וְסַתָּה, דִּינָה כְּכָל הַנְּשִׁים שְׂמַטְמָאָה מַעַת לַעַת אוּ מַפְקִידָה לַפְקִידָה כְּדָבְרֵי חֲכָמִים. הַמְשַׁמֶּשֶׁת בְּעֵדִים – שְׂמַקְנַחַת עֲצֻמָּה בְּמַטְפַּחוֹת לְפָנֵי תְשִׁמִּישׁ וְאַחֲרָיו לְשֵׁם בְּדִיקָה, הָרִי זֹו כְּפִקִידָה – שֶׁאֵם אֵלֶּא מַצָּאה דַם עַל הַמְטַפַּחַת שִׁקְנַחָה בַּה לְאַחַר תְשִׁמִּישׁ, הָרִי זֹו נַחֲשַׁבַת בְּדִיקָה, וְהִיא מְמַעֲטָת עַל יַד מַעַת לַעַת, וְעַל יַד מַפְקִידָה לַפְקִידָה – וּבִדִּיקָה זֹו מְמַעֲטָת אֵת הַזְּמַן שֶׁל מַעַת לַעַת וְשֶׁל מַפְקִידָה לַפְקִידָה, שֶׁאֵם תוֹךְ מַעַת לַעַת רֵאֲתָה דַם, אִין הַטַּהוּרָתוֹ שֶׁנִּגְעָה בְּהֵן קוּדָם רֵאִיָּתָה

קעג
 מסכת עדויות פרק ראשון משנה ד
 ג הלל אומר: מלא היו מים שאובין פוסלין את המקוה; אלא שאדם חיב לומר בלשון רבו. ושמאי אומר: תשעה קבין. וחכמים אומרים: לא פדברי זה ולא פדברי זה, אלא עד שבאו שני גרדיים משער האשפות שפירושלים, והעידו משום שמעיה ואבטליון: שלשת לגין מים שאובין פוסלין את המקוה, וקמו חכמים את דבריהם.
 ד ולמה מזכירין את דברי שמאי והלל לבטלה? ללמד לדורות הבאים, שלא יהא אדם עומד על דבריו, שהרי אבות העולם לא עמדו על דבריהם.

פירוש ברטנורא

וחומש ביצה תחת הביצה גדולה, שהחומש ביצה שהוא שחות מלכר נוסף על הביצה, נמצאו שש ביצים גדולים שהן לוג גדול, הרי הן ששה לוגים גדולים שהן קב ומחצה: משהגדילו המדות. זו היא מדה צפורית, שהוסיפו שחות על של ירושלמית, נמצאו הששה לוגין המשה, שהן המשת רבעי קב, שהקב ארבעה לוגין: המשה ועוד חייבים. דקסבר ר' יוסי, מדה מדברית היו ביצים גדולות משלנו אחר מעשרים בביצה לכל ביצה. והלכה כחכמים, דקב ומחצה ירושלמי דהיינו ששה לוגין ירושלמיות שהן שבעה לוגין וביצה וחומש ביצה מדבריות, הן שעור חלה. והן מ"ג ביצים וחומש ביצה. ורמב"ם און וחקר ותקן ובדק ומצא שמשקל חמש מאות ועשרים דרה"ם מקמח חטים הוא שיעור הקמח החייב בחלה. ומשקל הדרה"ם ידוע במצרים היום ובכל ארץ ישראל, שהוא משקל ס"א גרגרי שעורות בקידוב:

ג. הין. שנים עשר לוגין: פוסלין את המקוה. אם נפלו בתוכו קודם שנשלם שיעורו. אבל לאחר שנשלם, אפילו השליך לתוכו כל מים שאובים שבעולם שוב אינן פוסלים: שחייב אדם לומר בלשון רבו. כלומר, הין אינו לשון משנה אלא לשון תורה, אלא כך שמע מרבתי שמעיה ואבטליון. ורמב"ם קבל מאביו ז"ל שפניו שהיו שמעיה ואבטליון גרי זדק לא היו יכולין להוציא מפהן מלת הין, והיו אומרים אין במקום הין, כדרך בני אדם עד היום שאינם יכולים לחתך באותיות [אחה"ע], והיה הלל גם הוא אומר אין, כמו שהיו רבותיו שמעיה ואבטליון גרי זדק אומרים: גרדיים. אורגים: משער האשפות. הוכיח התנא שם אומנתן ושם שכונתן, לומר לך שלא ימנע אדם עצמו מבית המדרש. שאין לך אומנות פחותה מן הגרדי, שאין מעמידים הימנו לא מלך ולא כהן גדול, ואין שער בירושלים פחותה משער האשפות, והכריעו בעדותן לכל חכמי ישראל:
 ד. שלא יהא אדם עומד על דבריו. שלא יהא סרבן לעמוד קיים בסברתו: אבות העולם. הלל ושמאי:

משניות מבוארות – קהתי

המקוה החסר, שכן תשעה קבים (36 לוגים) ראויים לטבילת בעל קרי, ולפיכך חשובים הם לפסול את המקוה בשאובים, ששיעור טבילה פוסל טבילה; אבל פחות מכן, לא (הראב"ד). וְחַכְמִים אֹמְרִים: לא פדברי זה ולא פדברי זה, אלא – שלשת לוגים מים שאובים פוסלים את המקוה (ותוספתא), ונחלקו עליהם שמאי והלל, עד שבאו שני גרדיים – אורגים – משער האשפות שפירושלים, והעידו משום של – שמעיה ואבטליון: שלשת לגין מים שאובין פוסלין את המקוה – החסר, ושיעור זה הוא רבע ההין, שהוא שיעור הקטן ביותר שבנסכי ציבור; והואיל ושלשת לוגים חשובים לנסכים של קרבנות ציבור, חשובים הם גם לפסול את המקוה בשאובים (הראב"ד); וְקָמוּ חַכְמִים אֶת דְּבָרֵיהֶם – כלומר שכל חכמי ישראל, ואפילו הלל ושמאי, קבלו את עדותם לפסוק כן הלכה. בתוספתא עדויות מובא: "ולמה הוזכרו שם מקומם ושם אומנותם? והלא אין לך אומנות ירודה אלא גרדי, אין לך מקום ירוד משער האשפות! אלא מה אבות העולם (הלל ושמאי) לא עמדו על דבריהן במקום שמועה, על אחת כמה וכמה שלא יהא אדם עומד על דבריו במקום שמועה." (שבת טו, א) מובא: "לומר, שלא ימנע אדם עצמו מבית המדרש, שאין לך אומנות פחותה מגרדי, שאין מעמידים ממנו לא כהן גדול ולא מלך, ואין שער בירושלים פחות משער האשפות, והכריעו בעדותן כל חכמי ישראל".

הירושלמית בששית, אָמְרוּ חַכְמִים: חֲמִשָּׁת רְבָעִים – קב ורבע צפוריים, שהם קב ומחצה ירושלמיים, חֲבִיבִין – בחלה (קב ומחצה הם ששה לוגים. ונעשו בצפורי חמישה לוגים). רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר: חֲמִשָּׁה, פְּטוּרִין – חמשת רבעים קב פטורים מחלה, חֲמִשָּׁה וְעוֹד, חֲבִיבִין – כלומר אין עיסה חייבת בחלה אלא אם כן יש בה משהו יותר מחמשת רבעים קב (לפי המידה הצפורית). שלדעת רבי יוסי צריך להישאר בעיסה שיעור חמשת רבעים קב (חמישה לוגים) לאחר הפרשת החלה ממנה. והלכה כחכמים.

באור משנה ג

שיעור מקוה לטבילה, ארבעים סאה מים שאינם שאובים (הסאה היא ששה קבים) ואם לאחר שנשלם שיעור זה, נפלו לתוכו מים שאובים, אינם פוסלים את המקוה. אבל אם נפלו לתוכו מים שאובים קודם שנשלם שיעורו, המקוה פסול. משנתנו דנה בשיעור המים השאובים, שפוסלים את המקוה החסר.
הֲלֵל אֹמֵר: מְלֵא הֵינּוּ מִיַּם שְׂאוּבִין – הין הוא שנים עשר לוג, פוסלין את המקוה – אם נפלו לתוך מקוה חסר, כמו שבארנו לעיל. טעמו של הלל, שההין היא המידה הגדולה ביותר בלח הנוכרת בתורה, שנאמר (שמות ל, כד): "ושמן זית הין", לפיכך חשובה מידה זו של מים שאובים לפסול את המקוה. ומשער הלל במידה הגדולה, ולא במידה קטנה ממנה הכתובה בתורה, לפי שמים שאובים אינם פוסלים המקוה אלא בדרבנן (הראב"ד). ולמה נקט בלשון "הין" שהוא לשון תורה, ולא אמר "שלושה קבים" או "שנים עשר לוג" כלשון המשנה? אלא שאדם חיב לומר בלשון רבו – ובלשון זה שמע הלל את ההלכה מרבתי שמעיה ואבטליון. – בנוסח אחר אין גורסים תיבת "אלא". לפי הרמב"ם כוונת המשנה היא, שהלל לא אמר "הין" אלא "אין", משום שכך שמע מרבתי שמעיה ואבטליון, שהיו גרי זדק, ולא היו יכולים לבטא את האות ה"א. ויש מבארים, שאמנם הלל ביטא נכון את התיבה "הין", אלא השאלה היא, למה אמר "מלא הין"? הלא תיבת "מלא" מיותרת היא? ובאה המשנה לבאר, שהואיל ורבתי שמעיה ואבטליון אמרו "מלא הין", לפי שלא היו יכולים לבטא ה"א, והוסיפו תיבת "מלא", כדי שלא יטעו התלמידים בדבריהם, ש"אין מים שאובים פוסלים" ("אין" במוכח "לא"). לפיכך אמר גם הלל בלשון רבותיו "מלא הין", אף שביטא נכון את ה"א (באודי הגר"א). וְשִׁמְאֵי אֹמֵר: תִּשְׁעָה קַבִּין – מים שאובין פוסלים את

י ו ם ש ל י ש י
 באור משנה ד
 לאחר שלמדנו במשנה הקודמת, שאף שמאי והלל קיבלו את עדותם של הגרדיים וחזרו בהם, – ויש לומדים מכאן, שגם בשתי ההלכות שבמשניות א ר"ב ביטלו דעתם, – באה משנתנו לבאר, לשם מה מזכירים במשנה את דבריהם. וְלָמָּה מְזַכְרִין אֶת דְּבָרֵי שְׁמַאי וְהֲלֵל לְבַטְלָהּ – מאחר שהחכמים דחו את דבריהם, והם עצמו חזרו בהם? ללמד לדורות הבאים, שלא יהא אדם עומד על דבריו – מתוך עקשנות ונצחנות שיקבלו את דעתו, שכן "חסרון גדול הוא בנפש האדם ומניעה גדולה מלבוא אל האמת" (תפארת ישראל), שְׁהָרִי אֲבוֹת הָעוֹלָם – שמאי והלל, לא עמדו על דבריהם – וכיטלו דעתם בעדות הגרדיים (המאיד). ויש מפרשים, שלא עמדו החכמים על דברי שמאי והלל אלא ביטולם (הרמב"ם).

ה וְלָמָּה מְזַכְּרִין דְּבָרֵי הַיְחִיד בֵּין הַמְרַבִּין, הוֹאִיל וְאִין הִלְכָּה אֲלָא פְּדָבְרֵי הַמְרַבִּין? שְׁאֵם יִרְאֶה בֵּית דִּין אֶת דְּבָרֵי הַיְחִיד וְיִסְמְךָ עָלָיו; שְׁאִין בֵּית דִּין יִכּוֹל לְבַטֵּל דְּבָרֵי בֵּית דִּין חֶבְרוֹ, עַד שִׁיְהִיָּה גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻמְכָּה וּבְמִנְיָן, הִיָּה גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻמְכָּה אֲבָל לֹא בְּמִנְיָן, בְּמִנְיָן אֲבָל לֹא בְּחֻמְכָּה – אֵינּוּ יִכּוֹל לְבַטֵּל דְּבָרָיו, עַד שִׁיְהִיָּה גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻמְכָּה וּבְמִנְיָן.

ו אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אִם בֵּן לָמָּה מְזַכְּרִין דְּבָרֵי הַיְחִיד בֵּין הַמְרַבִּין לְבַטְלָהּ? שְׁאֵם יֹאמַר הָאָדָם: כִּף אֲנִי מְקַבֵּל – יֹאמַר לוֹ: כִּדְבָרֵי אִישׁ פְּלוֹנִי שְׂמַעְתָּ.

ז בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: רִבְעַ עֲצָמוֹת מִן הָעֲצָמִים, בֵּין מִשְׁנֵים בֵּין מִשְׁלֹשָׁה. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: רִבְעַ עֲצָמוֹת מִן

פירוש ברטנורא

ה ויסמוך עליו. כלומר שעשה כדברי היחיד והניח דעת הרבים: אין בית דין אחר שיעמוד אחריו יכול לבטל דברי ב"ד הראשון שעשה כדברי היחיד, עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין. בחכמה, היינו שראש הישיבה של ב"ד האחרון יהיה גדול בחכמה מראש הישיבה של ראשון. ובמנין, שיהיו מנין התלמידים שבישיבה של אחרון מרובים ממנין התלמידים שבישיבה של ראשון:

ו למה מזכירין דברי היחיד בין המרובין. כדי לבטל. יחיד שלא עשה שום ב"ד כדבריו והן דחויים ובטלין, למה מזכירין אותן כלל. ומשני, שאם יאמר אדם כך אני מקובל ותמה כשרואה שאין עושים קבלתו, יאמרו לו כדברי איש פלוני שמעת ונדרו דבריו:

ז רובע עצמות. רובע קב של עצמות המת מטמאים באהל. ופחות [מרובע] אין מטמאין אלא במגע ובמשא אבל לא באהל. וסברי בית שמאי דרובע קב מטמאים ואפילו הן ממתים הרבה: ובית הלל אומרים רובע עצמות מן הגויה. כלומר, מגוף אחד של מת אחד, ולא ממתים הרבה. ואפילו של מת אחד אין מטמאין עד שיהיה ברובע הקב רוב בנין דהיינו רוב גדול הגוף, או רוב מנין עצמותיו של אדם, והיו קב"ה עצמות, שמנין עצמותיו של אדם רמ"ח:

משניות מבוארות – קהתי

יום רביעי

באור משנה ו

משנתנו באה להשמיע תשובה אחרת על אותה השאלה שנשאלה במשנה הקודמת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אִם בֵּן – מאחר שיחיד ורבים הלכה כרבים, לָמָּה מְזַכְּרִין דְּבָרֵי הַיְחִיד בֵּין הַמְרַבִּין לְבַטְלָהּ – ויש גורסים: לבטל. כלומר שזוהי התשובה: לא כדי לסמוך על דברי היחיד אלא כדי לבטלם, שְׁאֵם יֹאמַר הָאָדָם: כִּף אֲנִי מְקַבֵּל – מקובלני מרבתי שכן היא ההלכה, ולא כפי שפסק בית הדין, יֹאמַר לוֹ – אפשר יחא לומר לו: כִּדְבָרֵי אִישׁ פְּלוֹנִי שְׂמַעְתָּ – שהוא יחיד, אבל דבריו נדחו על ידי הרבים החולקים עליו, והלכה כמותם.

בארנו את המשנה לפי פירוש הראב"ד, שרבי יהודה שואל אותה השאלה שנשאלה במשנה הקודמת: למה מזכירין דברי היחיד בין המרובין? ותשובתו היא: כדי לבטל. כפי שהבאנו בבאורנו לעיל. וכן מבואר בתוספות שאנן וב"מלאכת שלמה" בשם ר' יהוסף אשכנזי.

ברם, יש מפרשים דברי רבי יהודה כפי הגירסה שלפנינו: אם כן למה מזכירין דברי היחיד בין המרובין לבטל? – כלומר שרבי יהודה שואל על דברי המשנה הקודמת: אם כן – אם הטעם שמזכירים דברי היחיד בין המרובים הוא משום שאפשר שיפסוק בית דין כאותו יחיד, למה מזכירין דברי היחיד בין המרובים לבטלה – כלומר במקום שדברי היחיד דחויים ובטלים, דהיינו שלעולם לא יוכל בית דין לפסוק כדברי היחיד, כגון בדברים שפשט איסורם בכל ישראל, שאפילו בית דין אחרון גדול בחכמה ובמנין מן הראשונים אינו יכול לעקרם ולהתירם (לשיטת הראב"ד; ולשיטת הרמב"ם – דווקא בדברים שגזרו בית דין כדי לעשות טיג). למה איפוא בטלו מזכירים דברי היחיד שהם לבטלה לגמרי? אלא הטעם הוא, שאם יאמר האדם. כן אני מקובל וכי' – כמו שבארנו במשנה (רמב"ם: "תפארת ישראל": עיין ברטנורא "תוספות יום טוב": ועיין "מלאכת שלמה" בשם הראב"ד).

באור משנה ז

המשניות ז-יא עוסקות בהלכות שבהן שמאי חולק על בית שמאי, היינו על תלמידיו. משנתנו דנה ברובע הקב של עצמות מת, ששינוי (אהלות א, ב), שמתמאים באהל. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: רִבְעַ עֲצָמוֹת מִן הָעֲצָמִים – מכל מיני עצמות של מתים, בֵּין מִשְׁנֵים בֵּין מִשְׁלֹשָׁה – בין משני מתים ובין משלושה ויותר, מטמאים טומאת אוהל, שכל מה שנמצא אצלם באהל נטמא. ברם, פחות מרובע הקב אינם מטמאים אלא במגע ובמשא. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: רִבְעַ עֲצָמוֹת מִן הַגְּוִיָּה – אין רובע עצמות מטמאים, אלא אם כן הם מגוף אחד, אבל אם הם משני מתים אינם מטמאים, מִרְבַּ הַבְּנִיָּן אוּ מִרְבַּ הַמְּנִיָּן – רוב בנין הוא

באור משנה ה

אגב המשנה הקודמת, מוסיפה משנתנו לכאר בכלל, לשם מה מובאים במשנה דברי היחיד, בזמן שחולקים רבים עליו והלכה כמותם.

וְלָמָּה מְזַכְּרִין דְּבָרֵי הַיְחִיד בֵּין הַמְרַבִּין – החולקים עליו, הוֹאִיל וְאִין הִלְכָּה אֲלָא פְּדָבְרֵי הַמְרַבִּין – מאחר שיחיד ורבים הלכה כרבים? שְׁאֵם יִרְאֶה בֵּית דִּין אֶת דְּבָרֵי הַיְחִיד – כלומר שאם יהיו נראים לבית דין דברי היחיד, וְיִסְמְךָ עָלָיו – כלומר שיעשה כדעת היחיד ויניח את דעת הרבים; שְׁאִין – ויש גורסים: ואין – בֵּית דִּין – אחר, שיעמוד אחריו, יִכּוֹל לְבַטֵּל דְּבָרֵי בֵּית דִּין חֶבְרוֹ – הקודם, שעשה כדברי היחיד, עַד שִׁיְהִיָּה גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻמְכָּה – שראש בית הדין האחרון יהיה גדול בחכמה מראש בית הדין הקודם, וּבְמִנְיָן – התלמידים, שיהיה מספר התלמידים של בית דין האחרון גדול משל בית דין הקודם. לפי הרמב"ם (הלכות מטרות ב, א-ג): אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חברו בתקנות וגזרות ומנהגות, אבל אם "דרשו באחת מן המידות כפי מה שנראה בעיניהם שהדין כך, ודנו דין, ועמד אחריהם בית דין אחר, ונראה לו טעם אחר לסתור את הדין, הרי זה סותר ודן לפי מה שנראה בעיניו, שנאמר (דברים י, ט): "אל השופט אשר יהיה בימים ההם" – אינך חייב ללכת אלא אחר בית דין שבודרוך..." ושואל הרמב"ם: "והיאך יהיו האחרונים גדולים ממנין מן הראשונים, הואיל וכל בית דין של שבעים ואחד הוא?" ומשיב: "זה מנין חכמי הדור שהסכימו וקיבלו הדבר שאמרו בית דין הגדול ולא חלקו בו". ויש מפרשים: ובמנין – במנין שאמרו (והראב"ד). הִיָּה גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻמְכָּה אֲבָל לֹא בְּמִנְיָן, או שהיה גדול ממנו בְּמִנְיָן אֲבָל לֹא בְּחֻמְכָּה, אֵינּוּ יִכּוֹל לְבַטֵּל דְּבָרָיו, עַד שִׁיְהִיָּה גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻמְכָּה וּבְמִנְיָן – משנתנו חוזרת על הדברים הללו, שלא נטעה לומר: גדול בחכמה או במנין, אלא הכוונה היא: גם בחכמה וגם במנין.

הראב"ד גורס במשנתנו: שאם יראה בית דין את דברי היחיד, יסמוך עליו. שכן הוא מפרש: שאם יחא נראה לבית דין אחרון שהלכה כדברי היחיד, יסמוך עליו. כלומר יקבע הלכה כמותו, כמו שמצאנו באמוראים האחרונים שהם קובעים הלכה כיחידים הראשונים בכמה מקומות, ואף על פי שהמרובים חולקים עליהם. ואילו לא מצאו דברי היחיד הראשון, לא היו אחרונים יכולים לדחות דברי הראשונים מדעת עצמם, לפי שאין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חברו עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין (וכבר הבאנו לעיל שהראב"ד מפרש ובמנין במנין שנים), אלא מכיון שמצאו היחיד מן הראשונים שהיה חולק עמהם, היה להם כמה לתלות.

הגויה, מרב הבנין או מרב המנין. שמאי אומר: אפילו מעצם אחד.

ח פְּרִשְׁנֵי תְרוּמָה – בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים: שׁוֹרֵין וְשֹׁפִין וּמַאֲכִילִין בְּטֻמְאָה. בֵּית הַלֵּל אֹמְרִים: שׁוֹרֵין בְּטֻמְאָה, וְשֹׁפִין וּמַאֲכִילִין בְּטֻמְאָה. שְׁמַאי אֹמֵר: יֹאכְלוּ צְרִיד. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר: כָּל מַעֲשֵׂיהֶם בְּטֻמְאָה.

ט הַפּוֹרֵט סֹלַע מִמְּעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי – בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים: בְּכָל הַסֹּלַע מְעוֹת. וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים: בְּשֶׁקֶל כֶּסֶף וּבְשֶׁקֶל מְעוֹת. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: אֵין מַחֲלִילִין כֶּסֶף וּפְרוֹת עַל הַכֶּסֶף; וְחַכְמַיִם מְתִירִין.

פירוש ברטנורא

אפילו מעצם אחד. אם עצם אחד של מת ממלא רובע קב, מטמא באוהל. והלכה כבית הלל:

ח כרשיני תרומה. בערבי קורין לה כרסנ"א. והם מאכל לנמלים ואין בני אדם אוכלין מהם אלא מדוחק בשנות רעבון. ומפרישין מהם תרומה, הואיל ונאכלים לאדם לפרקים ע"י הדחק. ואינה קדושה כשאר תרומות: שורין. אותן במים: ושפין. על (בשרן) [צ"ל הבשר]: בטהרה. בנפילת ידים, כדון כל שאר אוכלים של תרומה. שסתם ידים שניות הן ופוסלות את התרומה: ומאכילין. לבהמה: בטומאה. ואינו חושש אם מטמא אותן בידים בשעת שמאכילן לבהמה. אבל כל זמן שאינו מאכילן לבהמה, אסור לטמאן בידים: שורין בטהרה. ששרייתן במים מכשירתן לקבל טומאה, ואם שורה אותן בטומאה נמצא הכשרן וטומאתן באים כאחד. וזה בלבד אוסרים בית הלל, משום היכר כדי שידעו שהן תרומה: יאכלו צריד. לשון יובש. כמו צרד של מנחות, שהוא מקום של מנחות שלא הגיע שם שמן. אף כאן יאכלו יבשים שלא יחא עליהן משקה בשעת אכילה, כדי שלא יהיה ניכר שהוכשרו לקבל טומאה: כל מעשיהם בטומאה. ואפילו השרייה. והלכה כבית הלל:

ט הפורט סלע ממועות מעשר שני. מי שיש לו מעות נחשת של מעשר שני ובא לפרטן בסלע כסף להעלות לירושלים מפני משאו הדרך: בית שמאי אומרים בכל הסלע מעות. אם בא לפרטן, יכול הוא לפרוט כולן, ונותן מעות בשביל כל הסלע: ובית הלל אומרים. לא יפרוט אלא חציין. שכשיבוא לירושלים יהיה צריך לפרוט מיד לקנות צרכי סעודה, ואם ירצו הכל אצל שולחני לפרוט ויקרו הפרוטות, ונמצא מעשר שני נפסד. לפיכך ישא פרוטות עממן להוציא במקצת, ולכשיכלו יפרוט בכסף שבידו מעט מעט. שקל הוא חצי סלע: אין מחלילין כסף ופירות על כסף. מי שיש לו חצי דינר כסף של מעשר, ופירות של מעשר שום חצי דינר, לא יצרפם יחד לחללם על דינר: וחכמים מתירים. ככהא גונא על ידי צירוף פירות, כיון שאין לו אלא חצי דינר כסף. אבל לחלל דינר כסף, ופירות שוין דינר, על חצי סלע שהוא שני דינרין, מודים חכמים שאין מחללים. והלכה כחכמים:

משניות מבוארות – קהתי

גם בשביל לשפפם אינו צריך נטילת ידים, ומותר לטמאם, שיש בו היכר שפוסק בכרשינים שהם מאכל בהמה. שמאי אומר: יאכלו צריד – צריד" לשון יובש, כלומר יאכלו ביובשם, שלא ישרה אותם במים כלל, כדי שלא יוכשרו לקבל טומאה. רבי עקיבא אומר: כל מעשיהם בטומאה – גם לשרותם מותר בלי נטילת ידים, שהואיל ועיקרה מאכל בהמה הם אין גזוירים בהם כלל. והלכה כבית הלל.

באור משנה ט

משנה זו הובאה כאן, כנראה, אגב המשנה שלאחריה השייכת לסידרת ההלכות, שבהן שמאי חולק על בית שמאי ("מלאכת שמוח"). שתי המשניות הללו שניות במסכת מעשר שני פרק ב (משניות ח-ט).

הפורט סלע ממועות מעשר שני – מי שיש לו מעות נחושת של מעשר שני, שצריך להעלותן לירושלים, והוא בא להחליפן בסלע כסף, כדי להקל על משאו בדרך לירושלים, בית שמאי אומרים: בכל הסלע מעות – אם יש לו מעות נחושת כנגד סלע, מותר לו להחליפן, בסלע כסף, שהרי אינו צריך בפרוטות נחושת עד שיגיע לירושלים. ובית הלל אומרים: בשקל כסף ובשקל מעות – לא יחליף אלא חציין של מעות הנחושת בשקל כסף, שהוא חצי סלע, וחציין ישאיר בידו, שהרי כשיבוא לירושלים יצטרך מיד לפרוטות, לקנות צרכי אוכל, ואם הכל ירצו לשולחני לפרוט סלעים, יתייקרו המעות, ונמצא מעשר שני מפסיד. לפיכך יקח עמו פרוטות לצרכי קניותיו הראשונות (עיין באורנו למעשר שני ג. ח). רבי מאיר אומר: אין מחלילין כסף ופירות על הכסף – מי שיש בידו משל מעשר שני חצי דינר כסף, ופירות ששוים חצי דינר, אסור לו לצרפם יחד ולחללם (לפדותם) על דינר שולם, שסובר רבי מאיר: אסור לחלל כסף מעשר שני על כסף אחר ואפילו על ידי צירוף פירות. ונתקמים מתירין – שהואיל ואין הפירות שווים אלא חצי דינר מותר לו לצרף להם חצי דינר כסף ולחללם על דינר שלם. ברם, אם הפירות שווים דינר, לא יחללם עם הכסף שבידו על כסף אחר, אלא מחלל כל אחד בפני עצמו: כיצד? היו לו משל מעשר שני דינר כסף ופירות ששוים דינר, ורוצה לצרפם ולחללם על חצי סלע, אף חכמים מודים שאין מחללים. והלכה כחכמים.

שתי שוקים וירך אחת, שכן כל הבנין הוא שתי השוקיים והירכיים והצלעות והשרדה; ורוב מנין הוא מאה ועשרים וחמישה עצמות, שכל מנין האברים שבגוף הוא מאתיים וארבעים ושמונה; וסוברים בית הלל, שרוב בנין הגוף או רוב מנין האברים, מטמאים טומאת אוהל, אף על פי שאין בהם רובע; ואילו רובע קב מטמא באהל, אף על פי שאין שם לא רוב בנין ולא רוב מנין, ובלבד שיהו בו עצמות יותר מאחד; והזהר שאמר: "מרוב הבנין או מרוב המנין", כלומר: מרוב. ולא כל רוב. ברם, עצם אחד, אף על פי שהוא גדול כל כך שיש בו רובע קב, אינו מטמא באוהל (המאירי). שמאי אומר: אפילו מעצם אחד – רובע הקב אפילו מעצם אחד מטמא באוהל. ויש גורסים: "בעצם אחד" או "עצם אחד", כלומר אפילו עצם אחד שיש בו רובע הקב מטמא טומאת אוהל (המאירי). והלכה כבית הלל.

י ו ס ח מ י ש

באור משנה ח

כרשינים הם מין צמח מספוא ממשפחת הקטניות (וויק"י). שציקים מאכל בהמה, אלא שראויים הם בשעת הדחק גם למאכל אדם, ולפיכך מפרשים מהם תרומה. ברם, אין מזהירים על שמירת טהרתן של כרשיני תרומה כמו שמוזהרים על תרומה שהיא מאכל אדם. ונחלקו תנאים במשנתנו, כיצד נוהגים בכרשיני תרומה. משנה זו שנויה במסכת מעשר שני פרק ב משנה ד.

פרשיני תרומה – כפי שבארנו לעיל, בית שמאי אומרים: שורין – אותם במים, ושפין – משפשפים אותם על בשר הגוף, בטהרה – בידים טהורות, כלומר שנטול ידיו תחילה, כבכל תרומה, לפי שסתם ידים פוסלות את התרומה. ויש מפרשים: שפין – שמשפשפים אותם בידים להסיר קליפתם. ומאכילין – אותם לבהמה, בטמאה – בלי נטילת ידים תחילה, שאינו חושש לטמא אותם בידים בשעה שמאכילם לבהמה. אבל כל זמן שאינו מאכילם לבהמה, אסור לטמאם בידים, ולכן כשהוא בא לנגוט בהם כדי לשרותם או לשפשפם, יטול ידיו תחילה, גזירה שמא יאכלם בלי נטילת ידים, או שמא יגע בתרומה שהיא מאכל אדם. בית הלל אומרים: שורין בטהרה – שהשרייה במים מכשירתם לקבל טומאה, ואם שורה אותם בטומאה נמצא הכשרם וטומאתם באים כאחד. ולפיכך צריך ליטול ידיו קודם שרייתם שיהא היכר שהם תרומה, ושפין ומאכילין בטמאה –

יב אלו דברים שחזרו בית הלל להורות פדברי בית שמאי: האשה שבאה ממדינת הים, ואמרה: מת בעלי – תנשא; מת בעלי – תתינבם. ובית הלל אומרים: לא שמענו אלא בבאה מן הקציר בלבד. אמרו להם בית שמאי: אחת הבאה מן הקציר, ואחת הבאה מן הזיתים, ואחת הבאה ממדינת הים; לא דברו בקציר אלא בהווה. חזרו בית הלל להורות פבית שמאי. בית שמאי אומרים: תנשא ותטל כתבתה. ובית הלל אומרים: תנשא ולא תטל כתבתה. אמרו להם בית שמאי: התרתם את העררה החמורה, לא תתירו את הממון הקל? אמרו להם בית הלל: מצינו שאין האחים נכנסין לנחלה על פיה. אמרו להם בית שמאי: והלא מספר כתבתה נלמד, שהוא פותב לה: שאם תנשאי לאחר תטלי מה שפתוב לך. חזרו בית הלל להורות פדברי בית שמאי.

פירוש ברטנורא

הביא כסא ממקום אחר וקבעו בעריבה דרך ישיבתו. ועריבה אינה טמאה מדרס, דהויא ללישה ולא לישב עליה: בית שמאי מטמאין. דלא בטל כסא לגבי עריבה: ובית הלל מטהרין. מדרס, דבטל לגבי עריבה. אבל כסא העשוי בנוף העריבה עצמה, מודו כות שמאי לבית הלל דטהור: שמאי אומר. אף כסא העשוי בעריבה עצמה מדרס:

יב אלא בבאה מן הקציר. כמעשה שהיה שהלכו בני אדם לקצור חמין ונשכו נחש לאחד מהן ומת, ובאה הודיעה בב"ד ושלחו ומצאו כדבריה. ולא התירו אלא דוגמתו שהיא הדבר קרוב, אבל ממדינת הים אינה נאמנת: אלא בהווה. מעשה שהיה כך היה, והוא הדין לשאר מקומות: שאין האחים נכנסין. לנחלת בעלה, דרחמנא אמר על פי שני עדים. וגבי נשואים דידה הוא דאקילו משום עיגונה: מספר כתובתה. מנוסח שהתקינו לכתוב בשטר כתובה: כשתנשאי לאחר. הרי היא נישאת וא"כ תטול כתובתה:

משניות מבוארות – קהתי

בבאה מן הקציר בלבד – כמעשה שהיה, שהלכו עשרה בני אדם לקצור חיטים, נשכו נחש לאחד מהם ומת, ובאה אשתו והודיעה לבית דין, ושלחו ומצאו כדבריה. באותה שעה אמרו: האשה שאמרה מת בעלי – תינשא. מת בעלי – תתייבם" (יבמות קסז. ב); ולא התירו חכמים אלא בכגון זה שהיה הדבר סמוך לעיר, ואין חשש שמה האשה תשקר. אבל אשה שבאה ממדינת הים אינה נאמנת. **אמרו להם בית שמאי: אחת הבאה מן הקציר, ואחת הבאה מן הזיתים, ואחת הבאה ממדינת הים** – בין שהיא באה מן הקציר, בין שבאה מן המסיק של זיתים, ואפילו באה ממדינת הים, הרי היא נאמנת; **לא דברו** – חכמים בקציר אלא בהווה – שמעשה שהיה כך היה, והוא הדין לשאר המקומות (דש"י). בגמרא (יבמות קסז, ב) מובאת ברייתא: "אמרו להם בית שמאי לבית הלל: לדבריכם אין לי אלא קציר חיטים; קציר שעורים מניין? ואין לי אלא קוצר; בוצר, מוסק, גודר, עודר – מניין? אלא מעשה שהיה בקציר, והוא הדין לכולם; אף כאן מעשה שהיה באותה מדינה, והוא הדין לכולן". **חזרו בית הלל להורות פבית שמאי** – שאף הבאה ממדינת הים נאמנת לומר: מת בעלי, ומתירים לה להינשא. **בית שמאי אומרים: תנשא ותטל כתבתה** – כיון שמתירים לה להינשא, הרי היא מקבלת את כסף כתובתה. **ובית הלל אומרים: תנשא ולא תטל כתבתה** – שלענין ממון אינה נאמנת עד שתביא עדים. **אמרו להם בית שמאי** – לבית הלל: **התרתם את העררה החמורה** – הרי הודיתם לנו שמתרת היא להינשא, ומאחר שהאמתם לה לענין איסור אשת איש, שהוא איסור חמור של עריות, **לא תתירו את הממון הקל** – היאך לא תאמינו לה בענין גביית כתובתה, שאינו אלא ענין קל של ממון? **אמרו להם בית הלל: מצינו שאין האחים נכנסין לנחלה על פיה** – אמנם מצינו, שבענין ממון אין מאמינים לה, שהרי אין האחים זכאים לירש את נכסי בעלה על סמך עדותה שהוא מת; ומכאן שלא האמינוה אלא לענין נישואין, משום תקנת עגונות, אבל לענין ממון צריכים שני עדים, שכתוב (דברים יט, טו): "על פי שני עדים... יקום דבר"; הלכך תינשא ולא תיטול כתובתה. **אמרו להם בית שמאי: והלא מספר כתבתה נלמד** – מנוסח שטר הכתובה יש ללמוד, שתיטול כתובתה, **שהוא פותב לה** – שהרי הבעל כותב לה: **שאם תנשאי לאחר תטלי מה שפתוב לך** – ומאחר שמתירים לה להינשא לאחר, הריהי זכאית לקבל את כסף הכתובה. **חזרו בית הלל להורות פדברי בית שמאי** – שאף על פי שאין האחים נכנסים לנחלה של בעלה על פי עדותה, מכל מקום כיון שהתירוה להינשא הרי היא גובה כתובתה.

– שלדעתם אין הכסא בטל לגבי העריבה, ולכן הוא מיטמא במדרס. **ובית הלל מטהרין** – את הכסא מטומאת מדרס, לפי שבטל כסא לגבי העריבה, והרי העריבה אינה מקבלת טומאת מדרס, לפי שאינה מיוחדת לישיבה או לשכיבה, אלא ללישה. **שמאי אומר: אף העשוי בה** – אפילו כסא העשוי מתחילתו בתוך העריבה ולא היה מעולם כסא לישיבה (ולפי הרמב"ם, שנעשה עם העריבה מעץ אחד) מיטמא הוא במדרס. ברם, בית שמאי אינם מטמאים אלא בכסא שהיה משמש לפני כן לישיבה, אבל בכסא העשוי בתחילה בעריבה, מודים הם, שאינו מקבל טומאת מדרס. והלכה כבית הלל.

שבת קודש

באור משנה יב

מכאן ועד סוף פרקנו שנויות ארבע הלכות שבהן חזרו בית הלל מדעתם, וקבלו דבריהם של בית שמאי. בהקדמה לפירוש המשניות כותב הרמב"ם: "ההטעם שהצרכו לכתוב דעת איש אחד, ואחר כן חזרו הוא מן הדעת ההיא, כגון שאמרו: "בית שמאי אומרים כך, ובית הלל אומרים כך וכך; וחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי" – כדי להודיען אהבתם האמת והגברת הצדק והאמונה. שהי אלו האנשים הנכבדים, החסידים, הנדיבים, המופלגים בחכמה, כשראו דברי החולק עליהם טובים מדבריהם, ועיגנו נכון – הודו לו וחזרו לדעתו; כל שכן שאר האנשים, בראותם האמת נוטה עם בעל מחלוקתם – יהיו כמו כן נוטים לאמת ולא יקשו עורף. והוא דבר הכתוב: "צדק צדק תרדוף" (דברים טו, כ). ועל זה אמרו חכמים: "הווי מודה נל האמת". רצונם לומר: אף על פי שתוכל להציל נפשך בטעות תוכחתית, כשתדע שהם אמת דברי חברך, אשר טענתך עליו גלויה (נראית יותר נכונה) מפני חולשתו, או מפני יכלתך להטעות האמת – חזרו לדבריו והריב נטוש".

אלו דברים שחזרו בית הלל להורות פדברי בית שמאי: האשה שבאה ממדינת הים – משנה זו שנויה ביבמות פרק טו (משניות א-ג): "האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, שלום בינו לבניה ושלום בעולם", ובאה האשה ממדינת הים, **ואמרה** – לבית דין: **מת בעלי** – התירוני להינשא, **תנשא** – מתירים לה להינשא, שמאמינים לה; **וכן אם אמרה: מת בעלי** – ואין לו בנים, **תתייבם** – מתירים לה להתייבם לאחר בעלה; ואף על פי שהוחזקה באשת איש, ואין לה עדים שמת בעלה, מכל מקום משום תקנת עגונות הקילו חכמים להאמין לה, שכן חזקה על אשה שלא תינשא עד שיוברר לה שמת בעלה, כי חוששת היא שמא יבוא בעלה לאחר שתינשא, ונמצאת מקלקלת עצמה, שתיאסר על בעלה הראשון ועל זה, ותפסיד כתובתה, ויהיו בניה ממזרים, כדין אשת איש שנישאה לאחר. מכאן אמרו חכמים: האשה נאמנת לומר שמת בעלה. **ובית הלל אומרים: לא שמענו** – שאשה שאמרה "מת בעלי", שיתירוה להינשא, **אלא**

יג מי שחציו עבד וחציו בן חרין – עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד; דברי בית הלל. אמרו להם בית שמאי: תקנתם את רבו, ואת עצמו לא תקנתם; לשא שפחה אינו יכול, בת חרין אינו יכול; לפטל? והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורבייה, שנאמר (ישעיה מו, יח): "לא־תהו בראה, לשבת יצרה". אלא מפני תקון העולם, כופין את רבו ועושה אותו בן חרין, וכותב שטר על חצי דמיו. חזרו בית הלל להורות כבית שמאי.

פירוש ברטנורא

יג מי שחציו עבד וחציו בן חרין. כגון עבד של שני שותפים ושחררו אחד מהן. אי נמי, שקבל רבו ממנו חצי דמיו ושחרר חציו באותן הדמים: תקנתם את רבו. שאינו חסר כלום: לישא שפחה אינו יכול. מפני צד חירות שבו: בת חרין אינו יכול. מפני צד עבדות שבו: כופין את רבו ועושהו בן חרין. והוא הדין אם היה עבד של מאה שותפין ואחד מהם שחררו, שכופין את כולם לשחררו:

משניות מבוארות – קהתי

בשפחה כנענית; ולישא בת חרין אינו יכול – שחציו עבד, ואסור לו בבת חרין. לבטל – מלישא אשה? והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורבייה, שנאמר: "לא־תהו בראה, לשבת יצרה" – לא ברא ה' את הארץ להיות תוהו מאין יושב, אלא לשבת יצרה. שיפרו וירבו בה ויהיה בה ישוב של בני אדם. אלא מפני תקון העולם – שלא ייבטל העבד מפריה ורבייה, כופין את רבו ועושה אותו בן חרין – גמור, וכותב – העבד לרבו, שטר על חצי דמיו – על מחצית דמי שוויו, כפי מה שהוא שווה לימכר בשוק. חזרו בית הלל להורות כבית שמאי – שקיבלו בית הלל את דבריהם של בית שמאי.

באור משנה יג

משנה זו שניה במסכת גיטין (פרק ד משנה ה), והיא עוסקת בדינו של עבד כנעני "שחציו עבד וחציו בן חרין". מי שחציו עבד וחציו בן חרין – כגון שהיה עבד כנעני של שני שותפים, ושחררו אחד מהם; או שהיה עבדו של אחד, וקיבל רבו מחצית דמיו, ושחרר חציו באותם הדמים, עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד; דברי בית הלל – שעל ידי כך נמצא העבד חציו ברשות רבו וחציו ברשות עצמו. אמרו להם בית שמאי – לבית הלל: תקנתם את רבו – דאגתם לרבו שלא יפסיד, ואת עצמו לא תקנתם – אבל את העבד עצמו לא תיקנתם, שהרי לשא שפחה – כנענית, אינו יכול – שחציו בן חרין, והוא אסור

אגרות קודש

ב"ה, י"ב סיון, ה'תשכ"ב

ברוקלין, נ. י.

לאברכים הנעלים בוגרי מחזור ד' דביה"ס חב"ד ביפו, יצ"ו...

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבם וכן תמונתם, וכבקשתם אזכירם לטובה ולברכה.

כבר מלתי אמורה לבוגרים ומסיימים שבענייני קדושה בכלל, ובלימוד התורה בפרט, לא שייך סיוס אלא במובן של התחלה והכנה למדריגה יותר גבוהה בלימוד התורה ובחיי יום-יום על פי תורה ומצוותי. ולכן התקוה חזקה שכל אחד ואחד מכם ימשיך וילך בכח זה בהתקשרות ודבקות אמתית בדרך התורה והמצוות בחיות וחוס חסידותיים, מוסיף והולך.

וכיון שמכתבם נכתב ערב זמן מתן תורתנו, תורת חיים ותורה נצחיית, בודאי יזכרו תמיד כי לא ניתנה התורה עד שנעשו בנינו ערבים בעדינו, הרי ערבות זו נוגעת לכל עם בני ישראל, ובידיכם לקיימה, הן בנוגע לעצמכם והן בהשפעה על זולתכם, והובטחנו הבא לטהר, וכדיוק בזה ליטהר ולטהר אחרים, מסייעין אותו.

והשי"ת יצליח את כל אחד ואחד מכם בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה.

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

אם מורע היהודים – יש זרע ביהודים, שאם הוא בא מהם – לא תוכל לו. מלמד שהביאוהו כבהלה – ולא רחץ יפה מטינופו. שוה – חושש. מלמד שהיתה מחוזה כנגד אחשוורוש – מרבויה אתה לומד "איש צר ואויב המן הרע הזה". נופל – לשון עושה והולך, נופל ורוצה לזקוף, והמלאך מפילו.

דף טו ע"ב: 'ויספר המן לדרש אשתו ולכל אהביו וגו' את כל אשר קרהו, ויאמרו לו חכמיו וורש אשתו'. בתחילה קרי להו 'אהביו', ואחר כך קרי להו 'חכמיו', ומזה שלא קראם חכמים מתחילה, משמע שלא היו חכמים בעצם, ורק משום סיבה שאירעה נקראו חכמים לפי שעה. מבארת הגמרא: אמר רבי יוחנן, כל האומר דבר חכמה מחכמת התורה, אפילו באומות העולם, נקרא חכם. ודבר החכמה הוא מה שאמרו להמן, 'אם מורע היהודים מרדכי וגו' לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו, והיינו שיש זרע ביהודים שאם הוא בא מהם לא תוכל לו. וכך אמרו ליה, אי משאר שבטים קאתי מרדכי, יכלת ליה - יתכן ותוכל לנצח אותו, ואולם אי מרדכי בא משבט יהודה ובנימין ואפרים ומנשה, ודאי זלא יכלת ליה, ששבטים אלו התברכו שינצחו את אויביהם. יהודה, דבתיב בברכת יעקב ליהודה (בראשית מט ח) 'ידך בערף איבך'. אינד - בנימין אפרים ומנשה, דבתיב פהו (תהלים ג א) 'לפני אפרים ובנימין ומנשה עזרה את גבורתך', ואם ה' מעורר גבורתו לעוזרם, ודאי שלא ניתן לנצחם.

'כי נפול תפול לפניו'. דרש רבי יהודה בר אלעאי, שתי נפילות הללו למה - מהו כפילות הלשון 'נפול תפול'. אמרו לו אוהביו להמן, אומה זו [-ישראל] משולה לעפר, שנאמר (בראשית יג טז) 'ישמתי את זרעך בעפר הארץ, ומשולה לבוכבים, שנאמר (שם טו ה) 'וספר הבוכבים וגו' פה יהיה זרעך, כשחן יורדיו, יורדיו עד עפר הנדרס על ידי הכל, וכך הכל מושלים בהם, וכשחן עולין, עולין עד לבוכבים, שכשם שאי אפשר לאדם לעלות עד הכוכבים, כך לא יכולה שום אומה לשלוט בהם. ולכן כפל הכתוב 'נפול תפול', שכאשר אתה תפול הוא יעלה, והרי זה כנפילה כפולה.

'וסריסי המלך הגיעו ויבהלו להביא את המן'. ובציווי המלך להביא את המן נאמר (אסתר ה ה), 'מקרו את המן, ומדוע שינה הכתוב ללשון בהלה, אלא מלמד, שהביאוהו בבהלה, ולא הספיק להתרחץ מהטינוף שנדבק בו.

'כי נמכרנו אני ועמי וגו' כי אין הצד שוה בנזק המלך. אמרה לו אסתר לאחשוורוש, צר [-צורר] זה - המן, אינו שוה בנזק של מלך - אינו חושש שהמלך ינזק, שבעבר אפני פה [-קינא] פושתי וקטלה - ויעץ למלך להרגה, השתא אפני ברדיו ומכעי למקטלי - וכעת מקנא בי, ומבקש להרגני עם עמי.

'ויאמר המלך אחשוורוש ויאמר לאסתר המלכה'. שואלת הגמרא: ויאמר ויאמר למה לי - למה כתוב 'ויאמר' פעמיים. משיבה הגמרא: אמר רבי אבהו, אסתר שמעה את דברי המלך אליה פעמיים, גם מפיו, וגם מהמתורגמן, שבתחלה - עד גילתה אסתר לאחשוורוש את מולדתה, הוא דיבר איתה על ידי תורגמן, שאין כבוד למלך לדבר עם פשוטי עם, אולם פיון דגילתה לו את מולדתה, ואמרה ליה מדבית שאול קאתינא - שהיא נכדתו של שאול המלך, מיד ויאמר לאסתר המלכה פעם נוספת ללא מתורגמן.

'והאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה'. ולכאורה די אם היתה אומרת 'המן הרע הזה' בלבד, ומדוע הקדימה ואמרה 'איש צר ואויב'. אמר רבי אלעזר, מלמד שכשאמרה 'איש צר ואויב, היתה מתנוה [-מראה] בידה כלפי אחשוורוש והתכוונה עליו, וכא מלאך וסטר ידה - והטה את ידה כלפי המן, וסיימה 'המן הרע הזה'.

'והמלך קם בחמתו וגו' אל גנת הביתו וגו' והמלך שב מגנת הביתו. תיבות 'מגינת הביתו' מיותרות, שאם הלך לשם בודאי שכשחזר חזר משם, אלא מלמד שמקיש שיבה של המלך מהגינה לקימה שלו ויציאתו מן הבית אליה, מה קימה בחימה, ככתוב 'והמלך קם בחמתו', אף שיבה בחימה נוספת, שראה בגינה דבר שהעלה יותר את חמתו, דאזל ואשבח [-שהלך ומצא] למלאכי השרת, דאידימו ליה בנבוי - שנדמו לו כאנשים, וקא עקרי לאילני דבוסתני - והיו עוקרים את האילנות הגינה. ואמר להו אחשוורוש, מאי עובדייכו - מה מעשיכם. אמרו ליה, דפקדינן המן - המן ציוה אותנו לעקור את האילנות. וכך כשחמתו גברה אתא לבייתיה - שב לביתו.

'והמן נפל על המטה אשר אסתר עליה'. שואלת הגמרא: וכי שייך לומר לשון 'נפל', שפירושו נופל והולך כל הזמן, הלא נפל בלשון עבר מיכעי ליה לומר, שהרי נפל פעם אחת. משיבה הגמרא: אמר רבי אלעזר, מלמד שכאשר ניסה להזדקף, פא מלאך והפילו עליה שוב, וזהו לשון 'נופל', שהיה נופל והולך.

כשראה אחשוורוש את מעשי שליחי המן בגינתו ואת מעשי המן בביתו, אמר: ויי מבייתא, ויי מכרא - אוי לי בביתי ואוי לי מחוצה לו, וזה נדרש מהנאמר בהמשך 'ויאמר המלך הנם לבבוש את המלכה עמי בבית', ולשון 'הגם' משמע שהיה לו עליו טענה על דבר נוסף, והיינו על מה שעשו שלוחיו בגינתו.

56 לו 'עשירי' מקולקלין – אינם נעשים כדינם, כיון שהאמת היא
57 שהעשירי הוא מעשר והאחד עשר קרב בשלמים, והוא סבור
58 שהעשירי הוא חולין והעשירי הוא מעשר כמבואר בסמוך.
59 דין נוסף: יצאו בזה אחר זה, וטעה וקרא לטלה שיצא תשיעי
60 'עשירי', ולעשירי שיצא אחריו קרא 'תשיעי', ולאחד עשר
61 שיצא לאחר שניהם קרא 'עשירי', שלשתן מקודשין. אולם
62 חלוקים הם ביניהם, התשיעי שקרא לו 'עשירי', ירעה עד
63 שיפול בו מום, ואז הוא נאכל במומו לבעלים. והעשירי, הרי
64 הוא מעשר. והאחד עשר שקרא לו 'עשירי', קרב בקרבן
65 שלמים, וכן עושה תמורה – אם המיר את האחד עשר בהמה
66 אחרת, נעשית בהמה האחרת קדושה בקדושת תמורת שלמים,
67 שלא כתמורת מעשר שאינה עושה קדושת תמורה על בהמה
68 אחרת, דברי רבי מאיר. אמר רבי יהודה על דברי רבי
69 מאיר, וכי יש בהמה שהיא תמורה שעושה בהמה אחרת
70 תמורה תחתיה, וכמו כן, אחד עשר שקרא לו 'עשירי' לא יעשה
71 תמורה, כיון שקדושתו הוא מדין תמורת מעשר. דוחה המשנה:
72 אמרו משום רבי מאיר, אילו האחד עשר היה נחשב כתמורה
73 של המעשר, הוא לא היה קרב, שהרי תמורת מעשר אינה
74 קריבה, וכיון שהאחד עשר קרב בשלמים, בהכרח שהוא קדוש
75 מחמת עצמו, ולא מחמת תמורת מעשר, ואם המיר טלה זה
76 בהמה אחרת, הוא עושה תמורה.
77 דין נוסף: קרא לתשיעי 'עשירי' וגם לעשירי קרא 'עשירי', וגם
78 לאחד עשר קרא 'עשירי', אין אחד עשר מקודש, כיון שקרא
79 'עשירי' לעשירי האמיתי, ושוב לא חלה קדושת מעשר על
80 האחד עשר.
81 מסיימת המשנה: זה הפלל, כל שלא נעקר שם עשירי ממנו –
82 בכל אופן שלא קרא לעשירי האמיתי שם אחר ולא עקר ממנו
83 את שמו, אין האחד עשר מקודש, כיון שלא ניתן לקרוא לשנים
84 בשם 'עשירי'.

גמרא

85 שנינו במשנה: יצאו שנים כאחת מונה אותן שנים. הגמרא דנה
86 איזה טלה מתקדש מעשר: אמר רבי יוחנן, מנאן לטלאים
87 שיצאו מהדיר זוגות זוגות, כלומר, כלומר, כל שנים שיצאו יחד
88 כאחד, או שמנאם קונטרין קונטרין, כלומר, כל מאה שיצאו
89 יחד מנאם כאחד, העשירי למנינו הוא קדוש.
90 שואלת הגמרא: 'למנינו' מאי – מה כוונת רבי יוחנן באומר
91 'עשירי למנינו הוא קדוש'. משיבה הגמרא: נחלקו אמוראים
92 בביאור דברי רבי יוחנן. רב מאיר אמר, העשירי למנין שלו
93 (של המונה) הוא הקדוש, וכיון שמנה את הטלאים בקבוצות
94 ולא מנה כל אחד לעצמו, הרי שכל הטלאים בקבוצה העשירית
95 נחשבים מעשר על תשעת הקבוצות שלפניה. ואילו רב כהנא
96 אמר, העשירי למנין ההקמות שיצאו מהפתח הוא הקדוש,
97 וכיון שיצאו עשרה טלאים, הרי העשירי קדוש, וכן כל עשירי
98 שיצאו הוא קדוש על אף שאינו בקבוצה שנמנית כעשירית.
99 הגמרא דנה במחלוקת זו. מקשה הגמרא על רב כהנא: תנן
100 במשנתנו, יצאו שנים כאחת מונה אותן שנים שנים, ואם מנאן
101 אחד והמשיך למנות את האחרים כסדרן, הרי תשיעי ועשירי
102 מקולקלין. יש להקשות, בשלמא למאן דאמר למנין שלו הוא
103 קדוש, דמשום הכי הווי תשיעי ועשירי מקולקלין – אכן מטעם
104 זה גם התשיעי וגם העשירי קדושים למעשר, כיון ולעשירי
105 שיצא קא קרי ליה – הוא קרא לו 'תשיעי', ולאחד עשר הוא
106 קרא 'עשירי', וחלה קדושה על שניהם, והרי הם מקולקלים
107 כמבואר במשנה. אלא למאן דאמר שלמנין ההקמות הוא קדוש
108 יש להקשות, למה שניהם מקולקלים, הרי לתשיעי האמיתי, אכן
109 תשיעי קא קרי ליה – הוא נקרא 'תשיעי' כראוי, וכן לעשירי

1 לא יאמר אברוד עשרה טלאים, ואכניסם לדיר, ואפול מהן
2 אחד למעשר, והשאר שנתרו מחוץ לדיר, יהיו פטורים
3 ממעשר, אלא בונסן לכל הטלאים לדיר, ומוציא עשרה מפתח
4 הדיר, ונמל מהן אחד למעשר, והשאר – והחמשה הנתרים
5 בדיר, מצטרפין לגוין אחר להתעשר שוב, ואינם נפטרים מחיוב
6 מעשר שכבר חל עליהם.
7 מקשה הגמרא על דברי רבא: והתניא בברייתא, היו לו תשעה
8 עשר טלאים, לא יאמר אברוד עשרה לדיר, ואפול מהן אחד
9 למעשר, והשאר שמחוץ לדיר יהיו פטורין ממעשר, אלא בונסן
10 לדיר, ומוציא עשרה, ונמל מהן אחד למעשר, והשאר
11 פטורין, ואין צריך לצרפם עם הגורן הבא, ושלא כדברי רבא.
12 מתרצת הגמרא: התקמה רב הונא בר סחורה קמיה דרבא
13 ברינלא – רב הונא בר סחורה העמיד וביאר את הברייתא לפני
14 רבא בשבת שלפני הרגל, שהברייתא ששינו בה שהתשעה
15 הנתרים פטורים, דביר שיש לו שני פתחים עסקינן, ויצאו
16 התשעה בפתח זה ותשעה בפתח זה, ונמצא דהאיד חד –
17 שאותו אחד שנשאר בדיר, חוי להקא ולהקא – ראוי להצטרף
18 לתשעה שיצאו בפתח הראשון או לתשעה שיצאו בפתח השני,
19 ונפטרו כולם במנין הראוי.
20 שואלת הגמרא: למה רב הונא בר סחורה ביאר שהברייתא
21 עוסקת באופן שיצאו שני פתחים, ולישני ליה – והרי היה יכול
22 לתרץ לרבא, שהברייתא עוסקת ביצאו מפתח אחד, ובגוין שפניה
23 התשעה טלאים, וכי מוצא עשרה – וכשהגיע העשירי ויצא
24 בפתח, לא קראו 'עשירי', אלא קרי חד מרישא – התחיל למנות
25 מתחילה אחד שנים וכו', ומנה את התשעה עשר 'עשירי' ופטר
26 את התשעה שלפניו, והתשעה הראשונים נפטרו במנין הראוי.
27 משיבה הגמרא: קסבר רב הונא בר סחורה, עשירי מאליו
28 קדוש, ואם כן, הטלה שיצא עשירי קדוש אף אם קרא לו 'אחד',
29 והתשעה האחרונים אינם נפטרים. אך כשיצאו שני פתחים,
30 האחרון ראוי להשלים לכל הטלאים שיצאו לפניו.
31 מוסיפה הגמרא ושואלת: ולישני ליה רב הונא בר סחורה לרבא,
32 שהברייתא עוסקת בגוין – בדיר ש פתח אחד, ובאופן שמנאן
33 לטלאים זוגות זוגות, והטלה התשעה עשר יוצא אחרון לבדו,
34 ועל ידי כך כולם נפטרים במנין הראוי, כיון שהמונה בזוגות הרי
35 הוא מונה שני מנינים יחד עד תשעה, והטלה האחרון ראוי
36 להחשב כ'עשירי' לכל אחד משני המנינים של היוצאים לפניו.
37 משיבה הגמרא: קסבר רב הונא בר סחורה, עשירי למנין
38 בהקמות הוא קדוש – שאין הולכים אחר המנין שמנה בפיו 'אחד'
39 שנים שלשה, אלא אחר מספר ההקמות שיצאו, וכיון שיצאו
40 חמש זוגות, אחד מהזוג החמישי נעשה קדוש מאליו, וכל
41 האחרים לא נפטרים, כי ביציאתם לא היה זה 'מנין הראוי'.
42 אמר רב נחמן בר יצחק, זכאי (זכתה) אימיה דרב הונא בר
43 סחורה שילדה בן כמותו, דשני ליה שמעתא ברינלא
44 בשמעתיה – שתירן את הקושיא מהברייתא על רבא בזמן
45 הדרשה שדרש לפני הרגל, והעמיד את הברייתא על פי דברי
46 רבא עצמו לעיל (טז) שמנין הראוי פטר ממעשר בהמה.

משנה

47 המשנה עוסקת בכמה אופנים בהם נעשתה טעות במנין הבהמות
48 למעשר: יצאו מפתח הדיר שנים כאחת – שתי בהמות בבת
49 אחת, מונה אותם שנים שנים, ואומר על הזוג הראשון 'שתיים'
50 ועל הזוג השני 'ארבע' ועל השלישי 'שש', וכן הלאה, וקדושת
51 מעשר חלה על שתי הבהמות שבוזוג העשירי. אבל אם יצאו
52 שנים בתחילה ואחריהם יצאו השאר בזה אחר זה, וטעה ומנאן
53 לזוג הראשון 'אחד', ואחר כך קרא לשלישי 'שני' ולרביעי
54 'שלישי', נמצאו העשירי שקרא לו 'תשיעי' והאחד עשר שקרא

כבודות. פרק תשיעי – מעשר בהמה דף ט עמוד א – מתוך מהדורות "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קפא רש"י תוספות

יציאו שנים באחד מונה אותן שנים ואם נשא אחד תשיעי ועשירי מקולקלין – פירש
הקונטרס: כגון שיצאו שנים כשהגיע למועד או לשבעה, ומנאן אחד, ועל כן קרא
העשירי למנן בהמות "תשיעי", והאחד עשר – "עשירי". אף על גב דבטמון אבה קרא
לעשירי "תשיעי" ולאחד עשר "עשירי", עשירי מעשר ואחד עשר שלמים – הכא
מקולקלין, משום דמנה אחד בשנים שיצאו
כאחד, ומספקא לן אם נעשין כאחד על ידי
שמנאן אחד או לא, ואף על גב דאיכא מאן
דאמר בגמרא: עשירי (למעשר בהמות) ולמנן
בהמות] קודש. דמה שמנאן אחד משוי ליה
ספיקא, ואותו הקרוי "תשיעי" הוי ספק תשיעי
ספק עשירי, והקרוי "עשירי" הוי ספק עשירי ספק
קודש ליקרב.

עד
וַיִּצְאוּ תְּשֻׁעָה בְּפֶתַח זֶה וְתִשְׁעָה בְּפֶתַח זֶה, דְּהַאיֹּד חַד חַד לְהָכָא וְלְהָכָא. וְלִישְׁנֵי לִיה: בְּגוֹן
שְׁמֵנָה תִּשְׁעָה, וְכִי מֵאָא עֵשְׂרָה קְרִי "חַד" מִרִישָׁא! - קֶסְבֵּר: עֵשְׂרִי לְמִנְן בְּהֵמוֹת הוּא קְדוּשָׁא. אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרַ
לִיה בְּגוֹרָן, וּמִנְאָן זִוּגוֹת וְזִוּגוֹת! - קֶסְבֵּר: עֵשְׂרִי לְמִנְן בְּהֵמוֹת הוּא קְדוּשָׁא. אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרַ
יִצְחָק: זְבָא אִימְרֵיה דְרַב הוֹנָא בְּרַ סְחוּרָה, דְּשֵׁנִי לִיה שְׁמַעְתָּא בְּרִינְיָא בִּשְׁמַעְתִּיה. מִשְׁנַה יִצְאוּ
שְׁנֵים בְּאַחַת - מוֹנֵה אוֹתָם שְׁנֵים שְׁנֵים; מִנְאָן אָחַד - תִּשְׁעֵי וְעֵשְׂרִי מְקוֹלְקִלִין. קְרָא לְתִשְׁעֵי
"עֵשְׂרִי", וְלְעֵשְׂרִי "תִּשְׁעֵי", וְלֵאחַד עֵשֶׂר "עֵשְׂרִי" - שְׁלֹשְׁתָּן מְקוֹדְשֵׁין, הַתִּשְׁעֵי - נֶאֱכַל
בְּמוֹמוֹ, וְהַעֲשִׂירִי - מַעֲשֶׂה, וְאֶחָד עֵשֶׂר קָרַב שְׁלָמִים, וְעוֹשֶׂה תְּמוּרָה - דְּבַרְי רַבִּי מֵאִיר. אָמַר רַבִּי
יְהוֹדָה: וְכִי יֵשׁ תְּמוּרָה עוֹשֶׂה תְּמוּרָה אָמְרוּ מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: אִילוּ הָיָה תְּמוּרָה - לֹא הָיָה קָרַב.
קְרָא לְתִשְׁעֵי "עֵשְׂרִי", וְלְעֵשְׂרִי "עֵשְׂרִי", וְלֵאחַד עֵשֶׂר "עֵשְׂרִי" - אִין אֶחָד עֵשֶׂר מְקוֹדֵשׁ. זֶה
הַכֶּלֶל: כֹּל שְׂאֵל יִעָקֵר שֵׁם עֵשְׂרִי מִמֶּנּוּ - אִין אֶחָד עֵשֶׂר מְקוֹדֵשׁ. גְּמָרָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִנְאָן
זִוּגוֹת וְזִוּגוֹת, קוֹיִמְרָן קוֹיִמְרָן - עֵשְׂרִי לְמִנְיָנֵי הוּא קְדוּשָׁא. "לְמִנְיָנֵי" מֵאִיר רַב מֵאִיר: לְמִנְן
שְׁלוֹ הוּא קְדוּשָׁא. רַב כְּהֵנָא אָמַר: לְמִנְן בְּהֵמוֹת הוּא קְדוּשָׁא. תַּנּוּן: יִצְאוּ שְׁנֵים בְּאַחַת - מוֹנֵה
אוֹתָן שְׁנֵים שְׁנֵים, מִנְאָן אָחַד - תִּשְׁעֵי וְעֵשְׂרִי מְקוֹלְקִלִין. בְּשִׁלְמָא לְמֵאן דְּאָמַר: לְמִנְן שְׁלוֹ
הוּא קְדוּשָׁא - מִשּׁוּם הֵכִי הוּוּ תִשְׁעֵי וְעֵשְׂרִי מְקוֹלְקִלִין, וְלְעֵשְׂרִי קָא קְרִי לִיה "תִּשְׁעֵי", וְלֵאחַד
עֵשֶׂר "עֵשְׂרִי"; אֶלָּא לְמֵאן דְּאָמַר: לְמִנְן בְּהֵמוֹת הוּא קְדוּשָׁא, לְתִשְׁעֵי - "תִּשְׁעֵי" קָא קְרִי לִיה,
וְלְעֵשְׂרִי - "עֵשְׂרִי" קָא קְרִי לִיה! - אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כִּי אֲמִינָא אָנָּא - הֵכִי דְאִיִּבּוּן לְאַפְקִי
זִוּגוֹת וְזִוּגוֹת, הֵיכָא דִּיבְקָא מִמִּילָא - לֹא. תָּא שְׁמַע: מִנְאָן לְמַפְרַע - עֵשְׂרִי שְׁבַמְנָן הוּא קְדוּשָׁא;
בְּשִׁלְמָא לְמֵאן דְּאָמַר: לְמִנְן בְּהֵמוֹת הוּא קְדוּשָׁא - שְׁפִיר, אֶלָּא לְמֵאן דְּאָמַר: לְמִנְן שְׁלוֹ הוּא
קְדוּשָׁא עֵשְׂרִי - "חַד" קְרִי לִיה! אָמַר רַבָּא: הוּאִיל וְאוֹתִיה בְּמִנְיָא פְרָסְאָה, דְּקְרוּ לְעֵשְׂרָה "חַד".
ק"א

לא יאמר אברור עשרה – החתשים. והשאר פטורין, משום ולא נשתתרו אלא בהמה. ולא
בר עשירי נהנה. **אֵילָא בּוֹנֵסן לִירִי** – כולן, בן בחתשים בן שנים. ותר מילי אשמעינן, דהא ראינו יכול לבדור
החתשים, והא: אף על גב דלא נשתתרו אלא בהמה – לא מצי למטרו לרדוהו פטורין לגמרי, אלא מצטרפין לגורן אחר.
במהותה ולא איתרופן למנה. דהא אמרין לעיל (נ"ג), דהשעה נפלי גורן חזשה לאחר הגורן מצטרפין לעשרה.
אלא הכי פירושה לא יאמר וכו' השאר לידו פטורין עשנה,
שלא אבניסם בריר עם האחרים, ואף על פי שהגיע הגורן –
אזכר למכור ולשטמה האיל ולא בני עשירי נהנה. דאין גורן
קובל אלא בר הראוי למעשה, הנה תנשה לאו בני עשירי
נהנה. אלא כונסן לירי כולן בידו ומציא עשרה, והשאר
מצטרפין לגורן אחר על כרחו, שהקובע בריר למעשה, והא יזכס
למכור ולשטמה. **בְּכַנֵּס בְּכַנֵּס** – כשנתעבד הרגל, שבו הדיבס
הלכות הרגל. **הַדְּאִיר חַד** – שנשתתרו באחרונה, הוי מנין הראוי
לכאוב וכן להכא, ופטור לא כולן, והוא עצמו קודש הוי, כן
שיצא בן שנשתתרו באחרונה, ועשירי קודש נאמל. **קְרָא חַד**
מִרִישָׁא – שלא קראו "עשירי", אלא התחיל למנות בהחלה
אחר "שנים" "שלשה", ונמצא התשעה עשר היה עשירי,
ואפילו התשעה שנה מתחלה ופטור ממנין הראוי. **מֵאִילוּ**
קְדוּשָׁא – אף על פי שקראו "אחר", ונמצא שהתשעה הראונים
לא היו פטורין, **זִוּגוֹת וְזִוּגוֹת** – שנים כבוד. וזוג עשירי לא היה
רק אחר, ופטור כולן מנין הראוי, והאחד חוד בטרוא חזיא להכא
ולכאוב **לְמִנְן בְּהֵמוֹת**, – ללא אולתין אחר פרו שאמרו "חוד"
שנים, אלא אחר בהמות שהוציא. וכיון שהוציא חשב זוגות
שקו עשרה בהמות – הוי חוד מנידור קודש, ואינו כולן הדיבס
לאחר כן כגומא לפיכך אחר לא הוי מנין הראוי. **זְבָא אִימְרֵיה**
דְּרַב הוֹנָא בְּרַ סְחוּרָה דְּאִימְרֵיה לִיה לְהַכָּא בְּשַׁמְעִיתָּה –
לכוננו. **וְהוּא מַנָּא שֵׁל** רב וזנא רב סחורה שלחן כן במורה,
לדבר לחריך לרבא שמועתי בתוך הדיבס והוציא לו בשנים
שמועתי. דהא דקאמרו לעיל (נ"ג), מנין הראוי פטור והכי קא
מתרין כן זנא הבא: דהא חוד היה להכא חודי **מִשְׁנַה**
תִּשְׁעֵי וְעֵשְׂרִי מְקוֹלְקִלִין – כלכוננו, אלא שקראו את
התשיעי ודעינן עשירי, ואותו שקראו הוא "עשירי" ודעינן
אחד עשר – עומדים לקלקלה, שהיא סבר על התשיעי
שהוא חזקין ועל העשירי שהוא מעשה, ואם עשה כן ולא
שנולך בבית דין – הוי חוד מקולקלין, כדקניען סיפא: קרא
לעשירי "תשיעי", ולאחד עשר "עשירי" – העשירי מנשה
ואחד עשר קרב שלמים, פירש אחר: חזקין מקולקלין – דהא על
ערוך קודש ליקרב, אילו נאכלין בזמנן, דאף על גב דבעלמא
אם קרא לעשירי "תשיעי" ולאחד עשר "עשירי" – העשירי קרב
מעשה ואחד עשר קרב שלמים, כולקנין – הוי מנין הכא ולא
מנין אלא מתשיעי ואילן, אבל הכא – כל המנין
מתשיעי, דקרא לשמנין "שבעי", ולשבעי "ששיר", או לתשיעי
"שבעי" – לא הוי עשירי ואחד עשר קודשים ליקרב, והוא
ועל כן כן, דהא וקנינן יצאו שנים כבחת – לא מירי תשע
ועשירי, דהא מתשיעי ואילן קפפשה רבא דינא בגמרא, אלא
הא במירי כגון טעיה חשבון מתשיעי ולמעלה, כגון שיצאו
שנים שש עשר עשרה, א נמי, יצאו שנים שבעיני עשירי
"שבעי", והא וקנינן לקמן: מנאן למפרע העשירי קודש – ההוא
כדפרש שטנא, ליתיה ליה בנינא דפרסא דקרי לעשרה "אחד", ואת דפרשי: משום הכי נקולקלין – עשירי כגון דנהבין למנותן אחד, ובנסכת נזירות פברק "בית שטנא" (ל"בא). אמרין: גבי מעשר – שטות ולא כותנת, ולא נזירא, משום דאם
לא אפילו קרא לעשירי שש עשרה שנים כבחת, ועוד: לנאן דפליגי תום, דאמר שטות ואפילו כותנת, נאי איכא לעמירי ובגמורין רב מצאנו, דרמיקולקלין – היינו דקודשה הלה עליה, ומספקא ליה אמאי נקט לשון
"מקולקלין", הכי הדירא ספי, ואיכא למיטרו דפרשי קפפשה מנישה נאי כשנא נקולקלין – משום דקרא לעשירי עשירי וכו', קרב שלמים – כגומא טונק פקמא, וכו' **יֵשׁ תְּמוּרָה** – דאחיה שיש שקראו "עשירי" היינו תמורת מנשה,
ובנסכת תמורה (נ"ג), נזירות דאין תמורה עשה תמורה, משום דכתיב: "תמורתו" – ולא תמורת תמורת, אילו זהו תמורה – אנוא אחד עשר – לא היה קרב, דתמורת מעשה אינה קריבה, כדמיתרין בנסכת תמורה (ה"ב), (מעשר תמורה העברה
נכבד, ובכבוד דרשינן: קרב הים ואין תמורת קריבה, אלא דאי, מודקב שלמים – הקדש ראשון חשבון ליה, ולכתיב: "זהו עשה תמורה כדון שלמים אחרים. **מִמֶּנּוּ** – מן העשירי עצמו. **גְּמָרָא קוֹיִמְרָן** – למאות, שנהנה כל מאה ונאה בידו, למנן
שְׁלוֹ הוּא קְדוּשָׁא – כגון עשרה שהוא מנה, שאחר שנהנה תמורה הוא עשירי קודש. **לְמִנְן בְּהֵמוֹת** – ללא אולתין בטר מנין שלו, אלא כשננה תמורה זוגות בהמות שתי עשרה בהמות – זה מנין מעשר בטר מנינו. **וְלְעֵשְׂרִי**
"עֵשְׂרִי" קָא קְרִי לִיה – האי "קָא קְרִי לִיה" לאו דוקא, אלא כלכוננו, אמאי נקולקליים אלא אמרת דתשיעי למנן בהמות הוי תשיעי, ועשירי הוי עשירי, ולא דחשיבן למנן שלו, וכן וכל דחשיבן – אחד עשר הוא קראו "עשירי", ועשירי שהוא
קראו "תשיעי", אמאי נקולקלין ליהי אחד עשר שלמים, ועשירי מעשה הדיבא **דַּבַּק טַרְפַּס מִמִּילָא לֹא** – אמרין: למנן בהמות קודש, אלא בטר מנין שלו נמי אולתין. **מִנְאָן לְמַפְרַע** – שהראשון שיצא קראו "עשירי", והשני "תשעה", והשלישי "שננה",
וכן כולם עד אחר, ועשר שבת שקראו "אחד" – הוי קודש.

רש"י בתנ"ך
וְהַתְּנִיחַ וְכו' וְהַשָּׂאָר פְּטוּרִים – זאת אמרת מצטרפין לגורן אחר. **בְּרִנְיָא** – כשבת ששאלין הלכות הרגל, וכלכא ולכא – ומפטרי האחרים בנינן הראוי. וכו' **מַטְבַּע עֵרֶשֶׂת** – ובעי למקריה "עשירי" – קריה "חוד"
כדמרישא, והתחיל למנות "אחד" "שנים" "שלשה" "ארבעה", והוי אחרון שהוא תשעה עשר – עשירי למנן אחרון, ופטורו בעשרה. ותשעה גם כן נפטור בנינן הראוי, ולמה לא ליקאמא בשני פתחים **קֶסְבֵּר מֵאִילוּ קְדוּשָׁא** – אף על גב דקריה "חוד",
והתשעה אחרונים לא היו לודו שני פתחים, ולכן איקמה בשני פתחים. **וְלִישְׁנֵי לִיה** – כגון שמנאן אחד, ולרביעי קתודו "חוד", ולרביעי קתודו "חוד", וכו' **יֵשׁ תְּמוּרָה** – דאחיה שיש שקראו "עשירי" היינו תמורת מנשה, וכל
זו איכא דהו' ומעשר עשרה אחרון חוד אלא נפשה, כגון פטורין, כדקניען מניחין: קרא קודש מנין הגמין לתום – כולן פטורין. **קֶסְבֵּר עֵשְׂרִי לְמִנְן בְּהֵמוֹת קְדוּשָׁא** – תמן נחש זנות ראשונה וזו נחשה
האחרון קודש, ואף על גב דהוא קריה "תשיעי", והו' לא נפטרי תשעה אחרונים. והתשעה הוי חייבים ודאי. **אִמִּיה דְרַב הוֹנָא** – זבתה לכן חכם במורה. **דְּשֵׁנִי לִיה שְׁמַעְתָּא** – דלביה. **בְּשַׁמְעִיתָּה בְּרִנְיָא** – שעלתה בידו הירוח והלכה לפני רבו
כשנעשה דרבה. **וְהוּא מַנָּא שְׁל** רב וזנא רב סחורה שלחן כן במורה, **בְּכַנֵּס בְּכַנֵּס** – כשנתעבד הרגל, שבו הדיבס והוציא לו בשנים
שבו שש עשר ונחש זנות לשטמה כבחת, ונמצא שהתשיעי חשבונות הוא עשירי לברכות. **וְהַשָּׂאָר פְּטוּרִים** – והשאר פטורין הוא עשירי וכו'. **מִרִישָׁא חַד** – שנתעבד הראוי "תשיעי", ואחר עשירי –
קרב שלמים. ודחתם נפק אחד אחר. וכו' **יֵשׁ תְּמוּרָה קוֹשֶׁה תְּמוּרָה** – סבר רבי יהודה דהא אחד עשר הוי תמורה ודאי עשירי, כמנאן דאמר "זו ידה תות תשיעי" דמי, ואין תמורה עשה תמורה, רכיבים: "זו ידה תת תמורתו" – יצא
תמורה ותמורתו, פברק קנא דתמורה (ה"ב), **מֵאִילוּ מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר** – אינה תמורה, שאם היה תמורה לא היה קרב, דתמורת מעשה אינה קריבה, בנסכת תמורה כסוף פרק "אלו קודשים" (נ"א), כדכתיב: "אל תפריח כי קודש" – דם מוקדשים
לא תמורתן, ובכבוד רכיב, ולמנן תמורה מניה. **זִוּגוֹת וְזִוּגוֹת** – לשנים מנה אחר. **קֶנְפִירִים** – שהיה מונה עד מאה וקורא "אחר", הדין מונה מאה וקורא שש, וכן על אף, **לְמִנְן שְׁלוֹ** – לזוגות זוגות – קודשים שיש מעשרים, ולקנטים –
קודשים מאה מעשרים. **לְמִנְן בְּהֵמוֹת** – לזוגות זוגות – קודש אחרון שבווה החמישי, ולקנטים – קודשים אותם הוציאם פתח עשיריים, כגון בכל מאה ונאה קודשים עשירי, ואם רכיבים – הדין זוג, ואם לאו – הדין כולן, **בְּשִׁלְמָא לְמֵאן**
דְּאָמַר – למנן של הלה הקודשת, משום דהו' חלה קודשה קנא על האחד עשר שקראו "עשירי", ושנים מקולקלים, ולעשירי קרי "תשיעי" ולאחד עשר "עשירי", ולא רבי דיבא נרפקו הו' אחר, וכו' כגון תשיעי קרי "עשירי", וכו' בני עשירי
קריה "תשיעי", וכו' מנא לאחד עשר קריה "עשירי" – דחתם מבריר עשירי שהוא עשירי גמור, וקודש קודשה ליקרב. **מִנְאָן לְמֵאן דְּאָמַר לְמִנְן בְּהֵמוֹת קְדוּשָׁא** – ובטר מנינא דיהיא לא אולתין מירי, כדנין זוגות זוגות אמאי נקולקלין לחזיא
עשירי לבהמות עשירי גמור חזקין? וכו'.

עך שישתוק בתשיעי אלא שלא קראו עשירי לה) - יש לפרש בשני ענינים: לאו דוקא שישתוק בתשיעי, אלא שלא קראו "עשירי", ואפילו קראו "תשיעי", דאם קראו "עשירי" - אין אחד עשר קדוש, דרשתי טעיות אין קודשין כאחד, דטעית מיוחדת בענין כהוא עצמו. ועוד יש לפרש: דאם קראו לתשיעי "תשיעי" - תו לא היו טעות בשקרא

לעשירי "תשיעי", וכאילו קראו "עשירי" דמי.

ואין אחד עשר מקודש, ולא חשיב כאילו נעקרה 1
שם עשירי ממנו. והשתא הוי שישתוק" דוקא, 2
שלא ידבר כלל. ומהרצא בחבי קושיא אחת 3
לקמן בשמעתין, דקאמר: הכא במאי עסקינן - 4
דקדים חד מנייהו ואפיק לרשיה וקרא "אחד 5
עשר". ומקש עלה: כמאן דלא כרבי, דאי כרבי 6
- הא אמר: אחד עשר לא הוי עקירה. והשתא 7
לוקמה (דקרוי) ודקראו "תשיעי" להוואו דאפקיה 8
לרשיה, ולדברי הכל הויא עקירהו ולפי פירוש 9
זה נחא, דלא הוי עקירה, כדפירשית. וללשון 10
ראשון שפירשתי - להכי לא מוקי ליה דלקרייה 11
"תשיעי" - דלא איצטרך למיחנין הא, דהויא הוי 12
עקירה. אבל לא הוי עקירה, דהא אצטריכ, משום 13
דחנני לא הוי עקיר רבי, היכא דאית ליה 14
בהמות טובא.

שנים בעשירי כו' - לעיל פרק שני (יז, בדבר 15
המתחיל "אפשר") פירשתי דמצי סברא 22
אי אפשר לצמצמם.

והא

"תשיעי" - עשירי וחולין מעורבין זה בזה; עשירי - מאילו קדוש, לתשיעי - "תשיעי" קא 16
קרי ליה. קראן "עשירי" - עשירי ותשיעי מעורבין זה בזה; מאי טעמא - "עשירי" קא קרי 17
להו לתרווייהו. יצאו שנים בעשירי וקראן "עשירי" - עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה, 18
קראן "אחד עשר" - עשירי וחולין מעורבין זה בזה. הא תו לפה לי היינו קדו! - הא קא 19
משמע לן: דכל בת אחת תרווייהו קא קדשי, ואף על גב דבבא רב אשי לרב פהנא: והלא לא נעקר שם 20
רב פהנא וקאמר ליה להא שמעתא. אמר ליה רב אשי לרב פהנא: והלא לא נעקר שם 21
עשירי הימנו, ותנן: זה הפלל, כל זמן שלא נעקר שם עשירי הימנו - אין אחד עשר מקודש! 22
הני מילי - בזה אחר זה, אבל בבת אחת - תרווייהו קא קדשי. זה אחר זה - בהדיא 23
קתני לה: קרא לתשיעי "עשירי", ולעשירי "עשירי", ולאחד עשר "עשירי" - אין אחד עשר 24
מקודש; "זה הפלל" לאיתוויי מאי לאו לאיתוויי בבת אחת - לא, לאיתוויי יצא עשירי ולא דבר, 25
דהא לא נעקר שם עשירי הימנו. דאי לא תימא הכי, הא דתניא: יצאו שנים בעשירי, ולא 26
קדם אחד מהן את חבירו, וקראן "עשירי" - עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה; והלא לא 27
נעקר שם עשירי הימנו! אלא לאו משום דאמרין: כל בבת אחת - תרווייהו קא קדשי. - 28
אי משום הא - לא אירויא: הכא במאי עסקינן - דקדים חד מנייהו ואפיק לרשיה, וקרייה 29
"אחד עשר", והדר איערוב ונפוק בהדרי, וקרינהו "עשירי", דהא נעקר שם עשירי הימנו. - 30
והא "לא קדם" קתני; - מאי "לא קדם" - דהדר איערוב, וכמאן - דלא ברבי, דאי רבי - 31
האמר: אחד עשר לא הוי עקירה! - אפילו תימא רבי, כי אמר רבי - היכא דאית ליה בהמות 32
טובא, דאמרין: חד עישורא קאמר, הכא - דלית ליה בהמות טפי. מאי רבי דתניא: קרא 33
לעשירי "אחד עשר", ולאחד עשר "עשירי" - אין אחד עשר קדוש, דברי רבי. רבי יוסי ברבי 34
יהודה אומר: אחד עשר קדוש, כלל אמר רבי: כל זמן שלא נעקר שם "עשירי" הימנו - אין 35
אחד עשר קדוש. אמר רבא: הכא במאי עסקינן - גנזו דאית ליה בהמות טובא, דאמרין: 36
חד עישורא קאמר. יצאו שנים בעשירי, תנא דרא: ירעו, ותנא דרא: יקריבו, ותנא אידך: 37
ימותו. לא קשיא, הא דתנא ירעו - רבנן, היא, דאמרין: אין מביאין קדשים לבית הפסול. 38

והא

שן שנים קודשים על ידי טעות, ואת אבות תשיעי ואחד עשר קודשים עך שישתוק בתשיעי, - שלא ידבר כלל, שאם קרא "תשיעי" - תו לא הו טעות ואחד עשר בעשירי. דהרי בני תשיעי הו טעותא, ולא מצי להו הוא. וכל שכן אי קרא לתשיעי "תשיעי" לעשירי "עשירי" ואין אחד עשר קדוש, דהא לא נעקר שם עשירי מנייהו דאמרין, ואי קרייה לתשיעי "עשירי", הוי קדוש תשיעי ותו לא מקדש אחד עשר. דסבר לה כרבי יהודה - דאמר במתניתין: טעות מעשר תמורה, וכן עבדיה עשירי לתשיעי - תו לא עבד אחד עשר תמורה. דסבר לה כרבי שמעון אבות - דאמר מנכח תמורה אין מניח תחתי ומניח באותה בהמה עצמה, בפרק קמא דתמורה אמר רבי יוחנן אליבא דרבי שמעון ותנאי כותיה. עשירי וחולין מעורבין - דהו הו חולין, ותשיעי הוא "תשיעי" קרינן ליה ואידך הו עשירי גמור. עשירי מאילו קדוש - ולא ירענו אי חולין אי מעשה, הלכך ירעו, והגוז והעובר בהם אינו לוקה, דאימור בשל חולין עבר. קראן עשירי - עשירי ותשיעי מעורבין ובשעתו יש קודשה (אחת), דהו הו תשיעי וקרייה "עשירי" וקדוש ליאכל במנוה, כדברין לעיל מירכל מעשר, ותשיעי - מעשר גמור. ונדלא ירענו די מנייהו מעשר - ירעו, והגוז והעובר בהם לוקה, והשנים קודשים (כו). עשירי ואחד עשר מעורבין - תשנים קודשים, דהא לאחד עשר קא עשירי. ואף על גב דלא עיקר שם עשירי גמור - עשירי - מעשר גמור. ונדלא ירענו די מנייהו מעשר - ירעו, ואיכא נאן דאמר ירעו, ואיכא נאן דאמר יתונו. עשירי וחולין מעורבין - דעשירי ואחד עשר מעורבין, וקרייה "עשירי" וקרא "עשירי", הא יצאו - שנים בעשירי. תו לפה לי - היינו רישא: יצאו שנים בתשיעי וקראן "תשיעי" וקרא "אחד עשר". היכא דקרא "עשירי" הוי בני כיצאו שנים בעשירי וקראן "עשירי", דהא דין רישא לסיפא דמי, כדפירשתי ופנ דהו חולין הו עשירי. הא קא משמע לן - סיפא. דכל בת אחת (ומקש בעמוד הבא)

ובל מעשר בקר וצאן - משמע: שן שקראו הוא "עשירי", בין שהו עשירי למנון ולא קראו "עשירי". שמיני 1
ושנים עשר - אם קראם "עשירי". מה הוא - העשירי גמור, אינו מקדש אלא במנון, כל שאין קראו מנון בו 2
יותר מנפסו. אם מנייהו - מה שהו טעה וקרא "עשירי" - אינו מקדש אלא אם כן טעהו באותו שטמון למעשר 3
גמור, כגון תשיעי ואחד עשר שן סמוכין לו, זה מלפניו זה מלאוהו. מיוחד - שהעשירי אינו אלא אחד. אף 4
מנייהו מיוחדת - שאם טעה בתשיעי ובאחד עשר - לא

הו שנים מקודשין, אלא אחד מהם. והכי אמרת דכולו 5

מקודשים עך שישתוק בתשיעי - שאילו קראו "עשירי" - 6
לא ליהי אחד עשר קדוש, משום דרשני טעוה של מעשר אחד 7
אין קודשים, דטעוה מיוחדת כדרא עצמו. וטעמא דרבי אליעזר 8
הו, משום דסבר לה כרבי יהודה דאמר במתניתין: טעות 9
זכו, דקאמר וכי יש תמורה עושה תמורה ורבי שמעון אבא 10
דרבי אליעזר יאמר בפרק ראשון דתמורה (ט"א). ואין מניחין 11
תמורה ומניחין, דלארבי שמעון על הבמה פנס אחת - 12
אינה תופסת עד תמורה פנס אחת. והכא נמי אין שוה 13
טעוה למעשה. בתשיעי - כשהו תשיעי ראי לנאת, 14
עשירי וחולין - דראחן מן הו תשיעי ואחד מעשר, אף על 15
גב דקראו "תשיעי". מעורבין - ואין נאכלין אלא במנון. 16
והגוז והעובר אחד מן - אינו טומא את דאגרביעמי דשנא 17
חולין הוא. עשירי ואחד עשר מעורבין - כלומר, מעשר 18
גמור ואחד עשר קדוש ויחין מעורבין ביה. והשנים אחד עשר 19
שואר קדוש קרב שלמים - לכך יקריבו שנים ואכלו כחומר 20
קדוש שבקו, דטעוין שוה מנתה דהרות הוה ושוך כנו 21
שלמים. את תו לפה לי - כין דאצטריכעו דרבינא שנים 22
בתשיעי וקראן "עשירי" - מניילא ידענו כדו חוה דראו איכא 23
כיצאו שנים בעשירי בבת אחת - וקרא שם "עשירי" 24
לעשירי ואחד עשר בבת אחת, אף על גב דלא נעקרה, דהא 25
לעשירי נמי קרא "עשירי". לאיתוויי יצא עשירי ולא רבי - ולא 26
חשיב עקירה בוק שתיקה, אלא אם כן עקר וקראו 27
"תשיעי". דאי לא תימא הכי - דבבת אחת קודש, ולרב אשי, 28
דקריין לרב כותב, והלא לא נעקר רבי - לא הוה שיער ליה 29
מה דהרצאנו לעיל: הא קא משמע לן דבבת אחת כו. הבא 30
במאי עסקינן - דקתני: עשירי ואחד עשר מעורבין - דחשיבין 31
לדא אחד עשר מקודש, אף על גב דקרא לעשירי "עשירי" - 32
בגון קודשים כו. וקרייה אחד עשר - דהשתא נעקר שם עשירי 33
מנונו. שלא קראו "עשירי" אלא "אחד עשר", ולרבי, אף על גב 34
דהו קרא תרווייהו "עשירי" - קדוש האחד עשר. אבל דהכא 35
דמתלהא קרינהו "עשירי", אף על גב דבבא רבא: לא הוה אחד 36
עשר קדוש, ולרבי מוקמינן בגון דקרייה "אחד עשר", דאי קרייה 37
"תשיעי" - לא איצטרך למיחנין, דהוה אחד עקירה הוי. אבל 38
באחד עשר פליגי רבי, ואמר ללא הוה עקירה כולקמה, ואיצטרך 39
לאשמעוין דהוי עקירה. ובמאן - מותרנין דמה שקרא "אחד 40
עשר" חשיב עקירה דאית ליה בהמות טובא - לעשה. 41
השתא כי נחנה הראשונים וקרא "אחד עשר" - 42
איכא למימר דבהכי לא נעקר שם עשירי מנונו. דמאי "אחד 43
עשר" דקאמר - הו עישורא קאמר, כלומר: הו עשירי ראשון. 44
שלא דהכא דלית ליה בהמות יותר נאחד עשר, אי שנים עשר או 45
אבל עשר או ארבע עשר או חמשה עשר - ליכא טעמא הכי. 46
שאין מנונו של עולם לומר: "הו עשירי אחד", אלא אם כן יודע 47
שהו לו עשירותיה הרבה, הלכך אומרין דאחד עשר מעשר קאמר, 48
ונעקר שם עשירי מנונו. יצאו שנים בעשירי - יצאו שנים 49
מנ"ר, ואשמעתא דרבא קאדורה, דקאמר לעיל: יצאו שנים בעשירי 50
קראן "עשירי" - עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה. והשתא קא 51
פריש: תנא חוה דרונהו שנים שמעורבין ירעו עד ששתאבא, 52
ותנא אידך כו. והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

ישיר

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

והמשך בעמוד הבא

57 התשיעי יש בו קדושה. משיבה הגמרא: 'עשירי' קא קרי להו
 58 לתרווייהו – כיון שקרא לשניהם 'עשירי', לכן יש בשניהם
 59 קדושה, ואף זה שהוא באמת תשיעי, אסור לאכלו עד שיפול בו
 60 מום.
 61 דין נוסף: יצאו שנים יחד בעשירי – כשהיה צריך לצאת
 62 העשירי, וקראן – וקרא המונה לשניהם 'עשירי', הרי עשירי
 63 ואחד עשר מעורבין זה בזה – חלה על העשירי שביניהם
 64 קדושת מעשר להקרב, ואילו על האחד עשר חלה קדושה
 65 להקריבו שללמים, אלא שאינו יודע מי מהם הוא קדוש בקדושת
 66 מעשר ומי מהם קדוש שללמים. אולם אם קראן המונה לשניהם
 67 'אחד עשר', חלה קדושת מעשר רק על אחד מהם שהוא
 68 העשירי, ויש לו עשירי – מעשר וחולין מעורבין זה בזה.
 69 שואלת הגמרא: הא תו למה לי – דין זה, למה חזר רבא ואמר
 70 שוב, הרי היינו תה – שני אופנים אלו שאמר רבא הם בעיקרן
 71 דין אחד. שהרי באופן הראשון אמר רבא, שאם יצאו שנים
 72 בתשיעי וקרא לשניהם 'עשירי', הרי עשירי ותשיעי מעורבים זה
 73 בזה. ויש ללמוד שהוא הדין גם כשיצאו שניהם בעשירי שאם
 74 קרא לשניהם 'עשירי', עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה.
 75 משיבה הגמרא: הא קא משמע לן רבא בדין זה שיצאו שניהם
 76 בעשירי, דכל פלת אחת לתרווייהו קא קדשי – שבכל אופן
 77 שקרא שם 'עשירי' על שנים יחד, ואחד מהם הוא העשירי, חלה
 78 קדושה על שניהם, וגם אותו שאינו עשירי נעשה קדוש. ודין זה
 79 הוא אף על גב דלא נעקר שם עשירי הימנו – אף על פי שלא
 80 עקר שם 'עשירי' מהעשירי האמיתי, אלא קרא לשניהם יחד
 81 'עשירי'.
 82 הגמרא דנה בחידוש שלימדנו רבא: יתיב (ישב) רב פהנא,
 83 וקאמר ליה להא שמענא – ואמר שמעוה זו, שאם קרא שם
 84 'עשירי' על שנים יחד, ואחד מהם הוא העשירי, חלה קדושה על
 85 שניהם. אמר ליה – והקשה לו רב אשי לרב פהנא, איך חלה
 86 קדושה על האחד עשר, והלא לא נעקר שם עשירי הימנו –
 87 מהעשירי, והנן – ושנינו במשנתנו, זה הכלל, כל זמן שלא
 88 נעקר שם עשירי הימנו אין אחד עשר מקודש, כיון שיש עשירי
 89 אחד שכבר קדוש ואי אפשר לקדש עוד אחד כמותו. מתרצת
 90 הגמרא: הני מילי כשיצאו בזה אחר זה, שבאופן זה כבר קידש
 91 את העשירי, ולכן אינו יכול לחזור ולקדש את האחד עשר, אבל
 92 כשיצאו בבת אחת, וקרא לשניהם יחד 'עשירי', תרווייהו קא
 93 קדשי – חלה הקדושה על שניהם.
 94 מקשה הגמרא: והרי דין זה של יצאו העשירי והאחד עשר בזה
 95 אחר זה, כהדיא קתני לה – כבר הובא בפירוש במשנה, שהרי
 96 שנינו במשנתנו, קרא לתשיעי 'עשירי' ולעשירי 'עשירי' ולאחד
 97 עשר 'עשירי' אין אחד עשר מקודש, ואם כן לשון זה הכלל,
 98 לאיתווי מאי – מה הוא בא לרבות, לאו – האם לא בא לאיתווי
 99 שאפילו אם יצאו העשירי והאחד עשר בבת אחת וקרא
 100 לשניהם 'עשירי', שאין הקדושה חלה אלא על העשירי בלבד,
 101 ושלא כרבא.
 102 מתרצת הגמרא: לא זה הוא הריבוי שיש לרבות מלשון זה
 103 הכלל, אלא באמת באופן זה שניהם קדושים, ולשון זה הכלל
 104 בא לאיתווי אם יצא העשירי ולא דבר המונה, שבאופן זה לא
 105 חלה קדושה על האחד עשר, דהא לא נעקר שם עשירי הימנו
 106 – כי אין השתיקה חושבת עקירה אלא אם עקר את העשירי
 107 בפירוש וקראו 'תשיעי', ודין זה לא נשנה במשנה.
 108 ומוכיחה הגמרא כתירוץ זה: דאי לא תימא הכי – כי אם לא
 109 תאמר כך, ששניהם קדושים, הרי יקשה, הא דתניא בברייתא,
 110 יצאו שנים בעשירי – כשהיה צריך לצאת העשירי, ולא קרב
 111 אחד מתן את חבירו, אלא הם יצאו כאחד, וקראן המונה
 112 לשניהם 'עשירי', הרי חלה על העשירי קדושת מעשר ועל

1 שנינו במשנה: קרא לתשיעי 'עשירי' ולעשירי 'תשיעי' ולאחד
 2 עשר 'עשירי' שלשתן מקודשין. הגמרא מביאה מקור לדין זה:
 3 תנו רבנן בברייתא, מנין שאם קרא לתשיעי 'עשירי' ולעשירי
 4 'תשיעי' ולאחד עשר 'עשירי' ששלשתן מקודשין, תלמוד לומר
 5 (ויקרא כו לב) 'וכל מעשר בקרב ויצאו, כל אשר יעבור תחת
 6 השקב, העשירי יהיה קדוש', ומשמע מלשון הפסוק, שכל ששייך
 7 בו שם 'עשירי', בין מחמת קריאת המונה, ובין מחמת שאכן היה
 8 עשירי ליוצאים, הרי הוא מעשר. שואלת הברייתא: וכול הייתי
 9 לומר, שאני מרבה בדין זה אף את היוצא שמיני ושנים עשר
 10 טעיה וקרא להם 'עשירי'. משיבה הברייתא: אמרת – יש לך
 11 לומר ולחלק, שהואיל והוא – העשירי האמיתי קדוש, ומעוהו
 12 גם כן מתקדשת, משום כך יש לדמות את הטעות לאמיתי, מה
 13 הוא – כשם שהעשירי האמיתי, אינו מקודש אלא בסמוך – אין
 14 קדושתו חלה אלא על היוצא סמוך לעשירי, שהרי אין לך סמוך
 15 אליו יותר ממנו עצמו, אף מעוהו אינה מתקדשת אלא בסמוך
 16 – גם כשקורא בטעות שם 'עשירי' על בהמה אחרת, לא חלה
 17 קדושת מעשר מחמת טעותו, אלא אם טעה בבהמה הסמוכה
 18 ביותר לעשירי, דהיינו על היוצא תשיעי או אחד עשר בלבד,
 19 ולא על היוצא שמיני או שנים עשר.
 20 מקשה הגמרא: כיצד ניתן לדרוש מלשון הפסוק שהתשיעי
 21 והאחד עשר קדושים אם טעה וקרא לשניהם 'עשירי' ולעשירי
 22 'תשיעי', והתניא בברייתא, מה הוא מיוחד – יחיד, אף מעוהו
 23 לא חלה ממחמת קדושת מעשר, אלא אם טעה בטלה מיוחדת
 24 – יחידיו, ולא אם טעה בשני טלאים וקרא לשניהם 'עשירי'.
 25 מתרצת הגמרא: תאני תנא קמיה דרבי יוחנן – שנה אחד
 26 החכמים (שהיה רגיל לשנות ברייתות) לפני רבי יוחנן, הא מני –
 27 ברייתא זו בשיטת מי היא שנויה, בשיטת רבי אלעזר בן רבי
 28 שמעון היא שנויה, דתניא – שכן שנינו בברייתא אחרת, רבי
 29 אלעזר בן רבי שמעון אומר, לעולם אין אחד עשר קדוש, עד
 30 שישתזק בתשיעי, ויקרא לעשירי 'תשיעי' ולאחד עשר
 31 'עשירי', כי רק באופן ששקד שם 'עשירי' מהעשירי האמיתי, וגם
 32 לא קרא שם 'עשירי' לאף אחד לפני האחד עשר, חל שם 'עשירי'.
 33 על האחד עשר, אך אינו יכול לקדש שני טלאים בשם 'עשירי'.
 34 ומבאר הגמרא את סברת רבי אלעזר בן רבי שמעון: כבר לה
 35 רבי אלעזר בן רבי שמעון ברבי יהודה, דאמר במשנתנו מעוהו
 36 מעשר תמורה הוי – הקורא שם 'עשירי' ליוצא תשיעי או אחד
 37 עשר, חלה עליהם קדושה כתמורת המעשר האמיתי, וגם כבר
 38 לה באבית – כדעת אביו רבי שמעון, דאמר (תמורה ט) אין מימר
 39 חוזר ומימר – אם המיר מבהמת קודש על בהמת חולין, אינו
 40 יכול לחזור ולהמיר את הראשונה שוב על בהמת חולין נוספת,
 41 ולכן לאחר שטעה וקרא שם 'עשירי' על היוצא תשיעי, אם טעה
 42 שוב ויקרא שם 'עשירי' על היוצא אחד עשר הוא לא מתקדש,
 43 כי אי אפשר להמיר פעמיים מקדושה אחת.
 44 הגמרא מבררת דיני הקורא בטעות שם אחד לשנים היוצאים
 45 כאחד: אמר רבא, יצאו שנים יחד בתשיעי – כשהיה צריך
 46 לצאת התשיעי, אם קראן המונה 'תשיעי', הרי עשירי – ומעשר
 47 וחולין מעורבין זה בזה. והיינו משום שהעשירי האמיתי מאליו
 48 – (מעצמו) הוא נעשה קדוש, ואף שקרא לו 'תשיעי' חלה עליו
 49 קדושת מעשר, ואילו לתשיעי האמיתי, הרי 'תשיעי' קא קרי
 50 ליה – קרא לו 'תשיעי', ולא חלה עליו קדושת מעשר על אף
 51 שיצא עם העשירי, ומכיון שאינו יודע מי הוא התשיעי ומי הוא
 52 העשירי, נמצא שבהמת חולין ובהמת מעשר מעורבים זה בזה.
 53 אולם אם קראן המונה לשניהם 'עשירי', הרי עשירי ותשיעי
 54 מעורבין זה בזה – חלה על העשירי שביניהם קדושת מעשר
 55 להקרב, ואילו על התשיעי חלה קדושה שלא יאכל עד שיפול בו
 56 מום. שואלת הגמרא: מאי טעמא – מה הטעם שבאופן זה גם

57 ששניהם ימותו, ש**בַּמַּעֲשֵׂר בְּיָמֵינוּ הָיָה עֲקָרְיָנוּ** – הברייתא עוסקת
58 במעשר בהמה שעשרו בזמן הזה, והטעם שימותו הוא **מִשּׁוּם**
59 שיש לחשוש שמא יבא לידי **תַּקְלָה**, ולפיכך מכניסים למקום
60 סגור שימותו שם מאליהם.
61 מקשה הגמרא: **אִי הָיִי**, שהברייתא עוסקת במעשר בהמה בזמן
62 הזה, **מֵאֵי אִירֵיא תַיִי** – למה נקטה הברייתא דין זה דווקא באופן
63 שיצאו שנים יחד בעשירי, **אִפִּילוּ חָד נָפִי** – והרי אפילו אם יצא
64 רק אחד וקבעו למעשר, דינו הוא שהולך למיתה כדי שלא יבוא
65 לידי תקלה.
66 מתרצת הגמרא: **לֹא מִיִּבְעִיא קְאָמֵר** – מה שהזכירה הברייתא
67 דין זה באופן שיצאו שנים יחד, לא היה זה אלא בדרך 'אין צריך
68 לומר', וכך הוא ביאור הברייתא. **לֹא מִיִּבְעִיא חָד** – אין צריך
69 לומר שאם יצא רק טלה אחד, שבאופן זה ודאי גזרו חכמים
70 שילך למיתה, כיון **דְּלִית לֵיהּ פְּסִידָא** בכך, שהרי בין כך ובין כך
71 היה חייב להפרישו למעשר, ולא היה יכול לאוכלו כיון שאינו
72 ראוי להקרבה, **אֲגַל כְּשִׂיצָא תַיִי יחד**, וקרא לשניהם 'עשירי',
73 היה מקום לומר, **בִּיּוֹן דָּאֵם יִמִּיתוּ אֶת שְׁנֵיהֶם נִפְשֵׁי פְּסִידָא** –
74 יש הפסד ממון מרובה, אם כן, **לִישְׁתֵּינְהוּ עַד דְּנִפְּוֹל כְּהוּ מוּמָא**
75 **וְלִיִּבְלִינְהוּ** – שיהיה מותר לבעלים להשהותם עד שיפול בהם
76 מום ויאכלם, **קָא מִשְׁמַע לָן הַבְרִיתָא** שגם באופן שיצאו שנים
77 יחד, גזרו חכמים להמית את שניהם, כדי שלא יבוא לידי תקלה
78 במעשר.
79 הגמרא דנה בדין שליח המפריש מעשר בהמה וטעה בהפרשתו:
80 **אִיתְמַר, הָאֹמֵר לְשַׁלּוּחוֹ, צֵא וְעֲשֵׂר עָלַי** [עבורי] מעשר
81 בהמה, וטעה השליח במנין, נחלקו אמוראים בדינו. **רַב פְּפִי**
82 **מְשַׁמֵּיהּ דְּרַבָּא אָמַר**, אם **קָרָא הַשְּׁלִיחַ לְתַשְׁעֵי 'עֲשִׂירִי'**,
83 התשיעי **קְדוּשָׁה**, שהרי אינו קדוש אלא לענין איסור אכילה קודם
84 שיפול בו מום, ויכול הבעלים להמתין עד שיפול בו מום ולאבלו
85 ואין לבעלים הפסד ממון מחמת הטעות. **וְאֵם קָרָא לְאַחַד עֲשֵׂר**
86 **'עֲשִׂירִי'**, הוא **אִינוּ קְדוּשָׁה** כלל, כיון שקדושתו היא כשלמים, ואם
87 תחול הקדושה כדברי השליח, הבעלים מפסיד את החזה והשוק
88 שניתינם לכהנים, והבעלים לא שולחוהו על דעת שיגורם להם
89 הפסד. **וְרַב פְּפִיא אָמַר**, **אִפִּילוּ קָרָא הַשְּׁלִיחַ לְתַשְׁעֵי 'עֲשִׂירִי'**,
90 שלא הפסידו חזה ושוק. **אִינוּ קְדוּשָׁה** התשיעי, ומותר לאכלו אף
91 אם לא נפל בו מום, משום **דְּאָמֵר לֵיהּ הַבְּעֵלִים לְשַׁלְּחָה**, **לְתַקְנֵי**
92 **שְׁדַרְתֵּיהּ וְלֹא לְעֻזְתֵּיהּ** – לתקן שלחתיך ולא לקלקל, וכיון
93 שמחמת קדושת התשיעי אסור לבעלים לאכלו עד שיפול בו
94 מום, ואסור לגזזו או לעבוד בו, בטלה השליחות ואין השליח
95 יכול לקדשו.
96 הגמרא מקשה על דין זה, מדין שליח שטעה בהפרשת תרומה.
97 מקשה הגמרא: **וּמֵאֵי שָׁנָא** – ומה שונה דין שליח להפרשת
98 מעשר בהמה, **מֵהָא דְתַנֵּן** במסכת תרומות (פ"ד מ"ד) לגבי שיעור
99 תרומה, **הָאֹמֵר לְשַׁלּוּחוֹ צֵא וְתָרוּם** עבורי תרומה גדולה, **תָרוּם**
100 **הַשְּׁלִיחַ כְּדַעַת בְּעַל הַבֵּית. וְאֵם אִינוּ יוֹדַע** מה היא **דַּעַתוֹ שֶׁל**
101 **בְּעַל הַבֵּית**, **תָרוּם** בעין בינונית, **דהיינו אֲחָד מִחֻמְשֵׁים**, ואם לא
102 עשה כן, אלא **פִּיחַת עֲשָׂרָה** – פיחת מפירותיו של בעל הבית על
103 ידי שהפריש בעין יפה שהוא אחד מארבעים במקום אחד
104 מחמשים, או **הוֹסִיף עֲשָׂרָה** – שהוסיף על פרותיו של בעל הבית
105 על ידי שהפריש בעין רעה שהיא אחד משישים במקום אחד
106 מחמשים, **תְרוּמָתוֹ תְרוּמָה**. ומוכח ממשנה זו, שגם כשהשליח
107 מוסיף ותורם תרומתו תרומה, ואין אומרים שהשליחות בטילה
108 והתרומה אינה תרומה מחמת שתרם יותר ממה שהבעלים רוצה
109 לתרום.
110 מתרצת הגמרא: **אָמֵרִי** חכמים לחלק בין דינים אלו, **הָתָם** לגבי
111 תרומה, **בִּיּוֹן דְּאִיכָא דְתַרִּים** – שיש מי שתורם **בְּעֵזֶן יָפָה**,
112 **וְאִיכָא דְתַרִּים בְּעֵזֶן רַעָה**, מועילה הפרשת השליח על אף

1 **וְהָא דְתַנֵּי** – ואילו הברייתא ששינו בה שניהם **יְקָרְיָנוּ**, כדעת
2 **רַבִּי שְׁמַעוֹן הָיָא שְׁנֵיהֶם**, **דְּאָמֵר** בזבחים (ע"ה) **מִכֵּיֵאִין קְדָשִׁים**
3 **לְבֵית הַפְּסוּל**, ולכן מותר להקריב את הטלה כדין שלמים, אף
4 שבכך הוא ממעט באכילת החזה והשוק הניתנים לכהנים,
5 וכמבואר לעיל.
6 **וְהָא דְתַנֵּי שְׁנֵיהֶם יְמוּתוֹ**, כדעת **רַבִּי יְהוּדָה הָיָא שְׁנֵיהֶם**, **דְּאָמֵר**
7 **בְּמִשְׁנַתְנֹה**, **עֲשִׂוֹת מַעֲשֵׂר תְמוּרָה הָיָא** – שהאחד עשר שטעה
8 וקראו 'עשירי', קדוש משום שנחשב תמורת מעשר, ו**קִסְפֵּר רַבִּי**
9 **יְהוּדָה, שְׁתַּמּוּרַת מַעֲשֵׂר מֵתָה**.
10 מקשה הגמרא: **וְכִי קִסְפֵּר רַבִּי יְהוּדָה שְׁתַּמּוּרַת מַעֲשֵׂר מֵתָה**,
11 **וְהָתַן** במשנתנו, שרבי יהודה סובר שהאחד עשר שקראו
12 'עשירי' אינו עושה תמורה כיון שהוא תמורת מעשר, ואין
13 תמורה עושה תמורה, ועל כך **אָמְרוּ מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר, אִילוּ**
14 **הָאֶחָד עֶשֶׂר אֲכַן הָיָה תְמוּרָה שֶׁל הַעֲשִׂירִי, לֹא הָיָה קָרֵב** ככל
15 תמורת מעשר שאינה קריבה. **מִפְּלֵל** – משמע מכך, **דְּרַבִּי יְהוּדָה**
16 **שַׁחַק** על רבי מאיר, **כִּסְר** שתמורת מעשר קָרֵב לשלמים.
17 ומוסיפה הגמרא: **וְכִי הֵיכָא** – ואם תאמר לפרש את המשנה
18 באופן אחר, שרבי מאיר, **לְמֵאֵי דְקִבְרָא לֵיהּ קְאָמֵר** – דבריו
19 נאמרו לפי דעתו שהאחד עשר קרב שלמים, שבהכרח האחד
20 עשר אינו נחשב כתמורה לעשירי, אבל אין להוכיח מדבריו
21 לשיטת רבי יהודה, שהרי יתכן שרבי יהודה חולק על משנתנו
22 וסובר שאכן האחד עשר נחשב תמורת מעשר ואינו משנתנו
23 כשלמים, וכן אינו עושה תמורה. **וְהָתַנֵּיא** – והרי יש לדחות
24 סברא זו מחמת מה ששינו בברייתא, **אִין בִּין הָאֶחָד עֲשֵׂר**
25 **שְׁנֵיהֶם בְּטַעוֹת 'עֲשִׂירִי' לְשֵׁאֵר קִרְבַּן שְׁלָמִים, אֲלֵא שָׁוָה** – סתם
26 קרבן שלמים, **עוֹשֶׂה קְדוּשָׁה לִיקְרָב** – אם המירו אותו בבהמה
27 אחרת, הרי הבהמה שהמירוהו בה קדושה וראייה להקרבה, **וְזוּ**
28 **– וְאִילוּ הָאֶחָד עֶשֶׂר, אִין עוֹשֶׂה קְדוּשָׁה לִיקְרָב**, ולכאורה הוא
29 משום שטעות מעשר קדושתו כתמורה, ואין תמורה עושה
30 תמורה, **דְּבַרִּי רַבִּי יְהוּדָה**, ומשמע, שרבי יהודה סובר שדווקא
31 **קְדוּשָׁה לִיקְרָב הוּא דְלֹא (הוּא) עֲבִיד** – האחד עשר רק אינו
32 עושה את הבהמה שהמירו בה קדושה להקרבה, **הָא אִיהוּ**
33 **גּוֹפִיהַ קְרִיב** – אולם האחד עשר עצמו כן קדוש להקרבה, ואם
34 כן, אין לבאר שרבי יהודה חולק על משנתנו וסובר שתמורת
35 מעשר אינה קריבה.
36 ומוסיפה הגמרא ומקשה: **וְעוֹד יֵשׁ לְהוֹכִיחַ שְׁלֹא נַחֲלַק רַבִּי יְהוּדָה**
37 **עַל דִּין זֶה, דְּתַנֵּיא** בתורת כהנים (נדב"פ פ"ח), נאמר בפסוק (ויקרא ג'
38 א) **וְאֵם זָבַח שְׁלָמִים קִרְבָּנוֹ אִם מִן הַבְּקָר, לְרִבּוֹת** שאם קרא
39 **לְאַחַד עֲשֵׂר בְּטַעוֹת 'עֲשִׂירִי'**, הרי הוא קרב לְשְׁלָמִים, שואלת
40 הברייתא: **יְכוֹל שְׂאֵנִי מְרַבָּה אֵף אֶת הַתַּשְׁעֵי שְׁקָרָא לוֹ בְּטַעוֹת**
41 **'עֲשִׂירִי' שִׁיקֵּר לְשַׁלְּמִים**. משיבה הברייתא: **אָמַרְתָּ** – הרי יש לך
42 לומר בזה, **וְכִי כֹל הַקְדָּשׁ שְׁעוֹשֶׂה תְמוּרָה, לְפָנָיו מְקַדָּשׁ אוֹ**
43 **לְאַחֲרָיו מְקַדָּשׁ** – האם יכול לקדש את תמורתו אף קודם שהוא
44 עצמו נעשה קדוש, או שמא רק לאחר שהוא עצמו נעשה קדוש,
45 **הוּי אָמֵר** – הרי מסתבר לומר, שרק **לְאַחֲרָיו** הוא **מְקַדָּשׁ**, וכמו
46 כן אין התשיעי יכול להתקדש לשלמים כתמורת מעשר לפני
47 שהעשירי עצמו התקדש, אולם האחד עשר כן נעשה תמורת
48 מעשר וקרב כשלמים. ומוכיחה הגמרא: והרי **סָתָם סִיפְרָא מִנֵּי**
49 **– בְּרִיתָא שֶׁל תוֹרַת כַּהֲנִים שְׁנֵינִית בְּסָתָם**, ללא הזכרת שם
50 התנא ששנאה, כדעת מי היא שנויה, הרי כדעת **רַבִּי יְהוּדָה** היא
51 שנויה, **וְקָתְנֵי בַהּ, 'מִן הַבְּקָר' לְרִבּוֹת אֶחָד עֲשֵׂר לְשְׁלָמִים**. הרי
52 שגם לדעת רבי יהודה אחד עשר שקראו 'עשירי' קרב לשלמים
53 ואינו מת, ואם כן לא ניתן להעמיד שהברייתא ששינו בה
54 ששניהם ימותו היא כשיטתו.
55 מתרצת הגמרא: **אֲלֵא תְרוּמָתוֹ** – העמידה וביארהו **רַבִּי שְׁמַעוֹן**
56 **בְּרַבִּי אָבָא** כְּמִיהוּ – בפניו] **דְּרַבִּי יוֹחָנָן**, לברייתא ששינו בה

57 שהיה צריך לשנות כך ב'נידרין'. שואלת הגמרא: הכל נִדְרִין,
 58 לְאֶתְנוּי מַאי. אִי - אם בא לְאֶתְנוּי טוֹמְטוֹם וְאֶנְדְרוּגִינוֹם,
 59 לרבות שהם נידרין אף שאינם נערכים, הלא אין לומר כך, שכן
 60 בְּהֵדְיָא קִתְנֵי לְהוּ - בפירוש שנינו בסיפא שטומטום ואנדרוגינוס
 61 נידרין. וְאִי לְאֶתְנוּי חֲרֵשׁ שׁוֹטְהָ וְקָטָן, לרבות שהם נידרין אף
 62 שאינם נודרין, אין לומר כך, שכן בְּהֵדְיָא קִתְנֵי לְהוּ בספא. וְאִי
 63 לְאֶתְנוּי קֶטֶן פְּחוּת מִכֵּן חוֹדֵשׁ, לרבות שהוא נידר אף שאינו
 64 נערך, אין לומר כך, שכן בְּהֵדְיָא קִתְנֵי לְהוּ להלן (ה). וְאִי
 65 לְאֶתְנוּי עוֹבֵד בּוֹכְבִּים, אין לומר כך שכן בְּהֵדְיָא קִתְנֵי לְהוּ
 66 להלן (ה). משיבה הגמרא: לְעוֹלָם לְאֶתְנוּי קֶטֶן פְּחוּת מִכֵּן
 67 חוֹדֵשׁ וטומטום ואנדרוגינוס וחרש ושוטה וקטן ועובד כוכבים,
 68 וְתַנִּי וְהֵדֵר מִפְּרֵשׁ - משנתנינו רומות כאן לרבותם, ולהלן מובא
 69 דינם בפירוש.
 70 אגב שפירשה הגמרא מה מרבה לשון 'הכל' במשנתנינו, מפרשת
 71 הגמרא כל משנה בה שנינו לשון 'הכל': שנינו במנחות (צג.) בדין
 72 סמיכת בעלים על הקרבן קודם שחישתו, 'הכל סומכין' את
 73 ידיהם על ראש הקרבן שהביאו. שואלת הגמרא: 'הכל לְאֶתְנוּי
 74 מַאי' - מה בא לרבות. משיבה הגמרא: לְאֶתְנוּי יוֹרֵשׁ, שאדם
 75 שהפריש קרבן ומת קודם שהקריבו, ויורשו מביא את הקרבן,
 76 היורש סומך עליו, ומשנה זו היא דְּלֵא פְּדַעַת רַבִּי יְהוּדָה הַסּוֹבֵר
 77 שיוורש אינו סומך על קרבנו של המת.
 78 נאמר (ויקרא כו ט-י) 'אִם בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קֶרְבָּן וּגו'
 79 וְאִם הֶמֶר יִמִּיר בְּהֵמָה בְּבִהְמָה, וְיָדָה הוּא וְתִמְנָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ.
 80 וְהוּ דִין 'תְּמוּרָה', שאם בעלי קרבן אמרו על בהמה אחרת של
 81 חולין 'זו תחת זו', בהמת החולין מתקדשת להיותה קרבן, ובהמת
 82 הקרבן עדיין בקדושתה עומדת. ואדם אחר, שאינו בעלי הקרבן,
 83 אינו יכול להמירו.
 84 שואלת הגמרא: הלשון ששנינו (תמורה ב.) 'הכל מִמִּירִין' -
 85 הכל עושים תמורה, לְאֶתְנוּי מַאי. משיבה הגמרא: לְאֶתְנוּי יוֹרֵשׁ
 86 - לרבות מי שהפריש אביו קרבן ומת, והמירו היורש, שהתמורה
 87 חלה. וְדֵלֵא פְּדַעַת רַבִּי יְהוּדָה, דְּתַנִּיא, יוֹרֵשׁ סוֹמֵךְ וְיוֹרֵשׁ
 88 מִיָּמֶר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, יוֹרֵשׁ אֵינוֹ סוֹמֵךְ וְיוֹרֵשׁ אֵינוֹ מִיָּמֶר.
 89 מבארת הגמרא: מַאי מִיָּמֶר - מה טעמו דְּרַבִּי יְהוּדָה, נאמר
 90 לגבי סמיכת שלמים (ויקרא ג יב) 'קֶרְבָּנֹו', שמשמע שרק על
 91 קרבנו שלו הוא סומך וְלֵא על קֶרְבָּן אֲבִיו, וְלֵיָּדָה תַּחֲלַת הַקֹּדֶשׁ
 92 מִסּוֹף הַקֹּדֶשׁ - ולומד רבי יהודה תמורה, שהיא תחילת הקדש
 93 (שבה מתקדשת הבהמה) מסמיכה [שבאה לאחר שהוקדש
 94 הקרבן ובא להשחט], מֵה סוֹף הַקֹּדֶשׁ - כשם שבסמיכה, יוֹרֵשׁ
 95 אֵינוֹ סוֹמֵךְ כְּנֹדֶרֶשׁ מִפְּסוּק, כִּךְ אִף בְּתַחֲלַת הַקֹּדֶשׁ - תמורה,
 96 יוֹרֵשׁ אֵינוֹ מִיָּמֶר. מבארת הגמרא את טעמם של חכמים: וְרַבְּנָן,
 97 היאך הם דורשים, נאמר (ויקרא כו י) 'הֶמֶר יִמִּיר', וְהוּ רִיבּוּ
 98 לְרִבּוֹת אֵת הַיּוֹרֵשׁ שְׁהוּא מִמִּיר, וְלִפְנֵינּוּ סוֹף הַקֹּדֶשׁ מִתַּחֲלַת
 99 הַקֹּדֶשׁ - ולומדים אנו סמיכה מתמורה, מֵה תַּחֲלַת הַקֹּדֶשׁ יוֹרֵשׁ
 100 מִיָּמֶר, כִּךְ אִף בְּסוֹף הַקֹּדֶשׁ יוֹרֵשׁ סוֹמֵךְ.
 101 הגמרא מבארת כיצד דורשים חכמים את 'קרבנו', והיאך דורש
 102 רבי יהודה את 'המר ימיר': וְרַבְּנָן, הֵיא 'קֶרְבָּנֹו', שממנו דרש רבי
 103 יהודה שאין היורש סומך, מַאי עֲבָדֵי לֵיהּ - מה הם דורשים
 104 ממנו. משיבה הגמרא: נאמר שלש פעמים 'קרבנו' לגבי סמיכה,
 105 והפסוקים הללו מִיָּבֵעֵי לֵיהּ - נצרכים להם כדי לדרוש כך,
 106 'קֶרְבָּנֹו' וְלֵא קֶרְבָּן עוֹבֵד בּוֹכְבִּים, שאין ישראל סומך על קרבן
 107 של גוי, וכן 'קֶרְבָּנֹו' וְלֵא קֶרְבָּן חֲבִירוֹ, שאין אדם סומך על קרבן
 108 חבירו, וכן 'קֶרְבָּנֹו' לְרִבּוֹת כֹּל פְּעֻלֵי חוֹבְרִין לְסַמִּיכָה - שותפים
 109 שהביאו קרבן בשותפות, צריכים כולם לסמוך עליו, ואין מועיל
 110 שאחד מהם יסמוך עבור כולם. ומבארת הגמרא: וְרַבִּי יְהוּדָה,
 111 את הדין של לְרִבּוֹת כֹּל פְּעֻלֵי חוֹבְרִין לְסַמִּיכָה לֵית לֵיהּ - אין
 112 לו, כלומר הוא אינו סובר דין זה, ולדעתו די שאחד השותפים
 113 יסמוך. מבארת הגמרא באופן אחר: וְאִי נִמְי אֵית לֵיהּ - אפשר
 114 לומר שרבי יהודה אכן סובר דין זה שצריך שכל השותפים
 115 יסמכו,

1 פרק ראשון - הכל מעריבין
 2 בפרשת ערכין (ויקרא כו א-ח) מבואר, שאדם שאומר על אחר
 3 'ערכו עלי', או על עצמו 'ערכי עלי', מתחייב בזה ליתן לבדק
 4 הבית את ערכו של הנערך, שהוא סכום שקצבה התורה לפי גיל
 5 הנערך ומינו, אם זכר אם נקבה. אך האומר 'דמי פלוני עלי' או
 6 'דמי עלי', אינו בכלל ערכין אלא בכלל נדר, ומתחייב להקדש
 7 את דמי אותו פלוני או דמי עצמו, והיינו ששמיך אותו בעבד
 8 הנמכר בשוק. בפרק זה יבואר מי רשאי להעריך ומי רשאי
 9 לנדור, וכן את מי ניתן להעריך ולנדור את דמיו.

משנה

11 הַכֹּל מְעַרְבִין - הכל רשאים לומר על אדם מסוים 'ערכו עלי',
 12 ולהתחייב בזה את ערכו, וכן הכל נִעְרְבִין - על כל אדם ניתן
 13 לומר 'ערכו עלי', ובוזה להתחייב בערכו, וכן רשאי כל אדם לומר
 14 'ערכי עלי' ולהתחייב בערך עצמו. וכן הכל נוֹדְרִין - רשאים
 15 לומר על אחר 'דמיו עלי' ולהתחייב בדמיו, וכן הכל נִיִּדְרִין -
 16 על כל אדם ניתן לומר 'דמיו עלי', וכן כל אדם יכול לומר 'דמי
 17 עלי' ולהתחייב בדמיו, ודין זה כולל פְּהִינִים לְיוֹם וְיוֹשְׂרָאֵלִים,
 18 נְשִׁים וְעִבְדִים כְּנַעֲנִים, כולם מעריכים ונערכים, נודרים ונידרים.
 19 המשנה מפרטת אנשים היוצאים מן הכלל בדיני ערכין ונדרים:
 20 טוֹמְטוֹם - מי שאין בו לא סימני זכר ולא סימני נקבה,
 21 וְאֶנְדְרוּגִינוֹם - מי שיש בו גם סימני זכר וגם סימני נקבה, נוֹדְרִין
 22 וְנִיִּדְרִין, שהרי יש להם שווי, והנודר אותם מתחייב ליתן שוים,
 23 וכן מְעַרְבִין, אֲכָל לֵא נִעְרְבִין, ואם אמרו 'ערכי עלי' או שאמר
 24 אדם על טומטום או אנדרוגינוס 'ערכו עלי' לא אמר כלום, שכן
 25 אֵינוֹ נִעְרָף אֲלֵא הַזֵּכֶר וְרַאי וְנִקְבָה וְרַאית - שבפרשת ערכין
 26 (ויקרא כו א-ח) קצבה התורה ערך לזכר ולנקבה בלבד. חֲרֵשׁ
 27 שאינו שומע ואינו מדבר, וכן שׁוֹטְהָ וְקָטָן, נִיִּדְרִין וְנִעְרְבִין - אם
 28 אחר אמר על אחד מהם 'דמיו עלי' או 'ערכו עלי', דבריו קיימים,
 29 אֲכָל הֵם לֵא נוֹדְרִין וְלֵא מְעַרְבִין אַחֵרִים מִפְּנֵי שֶׁאֵין בָּהֶם דַּעֲת,
 30 וכדי שיתחייב המעריך והנודר, צריך שתהיה בו דעת שיוכל
 31 לפרש לשם מי העריך ונדר.

גמרא

32 הגמרא מדייקת את לשון המשנה. שואלת הגמרא: לשון הַכֹּל
 33 מְעַרְבִין, ש'הכל' משמעו ריבוי, לְאֶתְנוּי מַאי - מה באה תיבה
 34 זו לרבות. משיבה הגמרא: לְאֶתְנוּי - לרבות מוֹפְלָא סוֹמֵךְ
 35 לְאִישׁ - בן י"ב שנה ויום אחד, אף שאינו 'איש' עד שיהיה בו י"ג
 36 שנה ויום אחד. ובאה המשנה לרבותו שגם הוא רשאי להעריך.
 37 משמעות לשון המשנה היא שתיבת 'הכל' לא נאמרה רק ביחס
 38 ל'מעריבין' אלא גם ביחס לכל שאר דיני המשנה, ולכן צריך
 39 לפרש מה מרבה התנא ב'הכל נערכין', 'הכל נודרין' ו'הכל
 40 נידרין'. שואלת הגמרא: הלשון 'הכל' נִעְרְבִין, לְאֶתְנוּי מַאי -
 41 מה בא לרבות. משיבה הגמרא: לְאֶתְנוּי מי שהוא מְנוּוֹל -
 42 מטונף ומוֹפָה שְׁחִין - או מוכה שחין, סֶלְקָא דַּעֲתָה אֲמִינָא -
 43 שהיה עולה בדעתך לומר, שכיון שבפרשת ערכין (ויקרא כו ב)
 44 נִדְרָ בְּעֶרְבָךְ פְּתִיב, שהקיש הכתוב נדרי ערכין לנדרי דמים,
 45 לפיכך כל אדם שִׁשְׁנֵוּ בְּדָמִים - שיש לו שווי של דמים,
 46 שאפשר לנדור את דמיו, 'שְׁנֵוּ עֶרְבִין' - הרי הוא בפרשת
 47 ערכין, וְכֹל שֶׁאֵינוֹ בְּדָמִים אֵינוֹ מְעַרְבִין, ואם כן מנוול ומוכה
 48 שחין, שאין להם דמים, שכן אין אדם רוצה לקנותם לעבדים
 49 מפני מאיסותם, אם כן אינם בפרשת ערכין, ומי שאמר עליהם
 50 'ערכו עלי' לא אמר כלום, לכן קָא מְשַׁמַּע לָן - משמיעה לנו
 51 המשנה שאין הדבר כן, שכן 'נְפִשׁוֹת' (ויקרא שם) נאמר בפרשת
 52 ערכין, שמשמע לרבות שְׁכָל דְּהוּ [כל שהוא] נְפִשׁ יֵשׁ לוֹ
 53 עֵרָךְ, אף מנוול ומוכה שחין. שואלת הגמרא: הכל נוֹדְרִין,
 54 לְאֶתְנוּי מַאי. משיבה הגמרא: לשון זה אינו מרבה דבר, אך 'הכל'
 55 נִיִּדְרִין' אֲצִמְרִיף לֵיהּ - נצרך לתנא לשנות 'הכל' על נודרין אגב

משנה הכל מעריכין – ערך כתוב בפרשה. (גדר – "דמי עלי", ושמים אותו כעבר הנמכר בשוק). מעריכין – אם אמר על אחד: "ערך פלוני עלי" – נתון ערך אותו פלוני כפי שניו. שהערך ניתן לפי השנים הכתוב בפרשת ערכין, ואחר שנות הנערכים הולכים. נערכים – אם אמר: "ערכי עלי", או אם אמר אחר עלי: "ערך פלוני עלי". נודרין – "דמי פלוני עלי". נידרין

דמי עלי, נודרין – "דמי פלוני עלי". נידרין – "דמי עלי", או אם אמר אחר עלי: "דמי פלוני עלי". נשים ועבדים – ומשלמין לאחר זמן; כשנתגרשה האשה או נשתחרר העבד. וטומטום ואנדרוניגוס נודרין ונידריים – שהרי יש להם דמים. מעריכין – את אחריהם, אם אמרו: "ערך פלוני עלי" – נתנמן ערך אותו פלוני. אבל לא נערכין – אם אמר: "ערכי עלי", או אם אמר אחר עליהם: "ערך פלוני עלי" – לא אמר כלום, שאין להם ערך. שזכר ונקבה אמודין בפרשה. גמרא מופלא סמוך לאיש – בן שתיים עשרה שנה ויום אחד, שהוא סמוך לאיש, ואינו איש עד שיביא שתי שערות. ר'מפלא? קרי ליה על שם שבדוקן אותו, אם יודע להפלות ולפרש לשם מי נדר לשם מי הקדיש, כדקתני בפרק "יוצא דופן" במסכת נדה (מהב). נערכין לאתווי מאי – כלומר, "הכל" דקאי נמי אנערכין, דאכולה מתניתין קאי, "הכל" אתנערכין לאתווי מאי? נדר בערבך כתיב (נפשות משמע) איתקש ערכין לדמים. ומנוול ומוכה שחין אינן בדמים, ונודרין את אחריהם אבל לא נידרין, דאין שוים כלום. נפשות – משמע: כל שהוא נפש. כולוה הנך דמיית תיובתא תני להו במתניתין בהדיא. הני והדי פפרש – והוא הדין נמי מצי למנקט חד מהנך, אלא חד מתרתי תלת נקט. לישנא אחרניא: להכי נקט האי – ערכין דפליגי רבנן ורבי מאיר בהאי פירקא (ערבך הא). המעריך פחות מןן חדש, רבי מאיר אומר: נתון דמיו; אדם יודע שאין ערך לפחות מכן חדש, וגמר ואמר לשם דמים. והכמים אומרים: לא אמר כלום. ולחכי סתמה ברישא – לאשמועינן ממשנה תיראי דאפילו לרבנן, היכא דאמר: "דמיו עלי" – יש לו דמים, ונתון דמיו. מפי מורינן. יורש – אדם שהפריש אביו קרבן, ולא הספיק להקריבו עד שמת. קרבנו – גבי סמיכה כתיבי תלתא "קרבנו", גבי שלמים ב"ויקרא", דריש רבי יהודה לחד מינייהו: קרבנו ולא קרבן אביו. תחלת הקדש – תמורה, שהיא תחלת הקדישה של בהמה זו. סוף הקדש – סמיכה, שהוא סמוך לשחיטה. כל בעלי חוברין – חמשה שהביאו קרבן אחד בשותפות – כולן צריכין לסמוך עליו, ואין אחד סומך עליו. לית ליה – דסבירא ליה: אחד סומך לכולם. לא היו כסומך על קרבן חבירו, הואיל והוא שייך ביה.

הכל מעריכין – בנידר (בא) ובנדרים (בא) הזכיר בניגים, שלא להזכיר שם שמם לבטלה, כדאייתא התם. ובכאן לא חשש להזכיר, שלא היו מזכירין שם שמם על הערכין. ערך – כתוב בפרשה, נדרים – "דמי עלי", ושמןן אותו כעבר הנמכר בשוק. מעריכין – אם אמר על אחד בשוק: "ערך פלוני עלי" (או אם אמר "ערך אותו פלוני עלי") – נתון לפי השנים הכתובים בפרשת שקלים, ולפי שנותיו הולכים. נערכין – אם אמר "ערכי עלי" או אם אמר אחר ועליו "ערך פלוני עלי".

נשים ועבדים – משלמין לאחר זמן, כשנתגרשה האשה או נשתחרר העבד. כן פירש הקונטרס. אי נמי, כגון שנתנו להם על מנת שאין לרב או לבעל רשות בהם. ואפילו אין להם – נתנמן עליהם מיד, כדתיניא בסותפא: נשים ועבדים נודרים ונידריים, אם יש להם בומן הזה – גובין מהם, ואם לאו – וכתובין עליהם, וגובין לאחר זמן. ועבר, אף על גב דגבי מצות יש לו דין אשה – לפי ערך זכר הוא נעך. דלא אישתמיט תנא דלימא אם היה נעך כבאשה. מומטום – אנדרוניגוס נודרין ונידריין – שהרי יש להם דמים. ומעריכין את אחריהם, אם אמרו "ערך פלוני עלי" – נתון ערך אותו פלוני. אבל לא נערכין, אם אמר אחד עליהם "ערך פלוני עלי" – לא אמר כלום, שזכר ונקבה אמורים בפרשה. לשון הקונטרס. חרש שוטה וקטן – משמע דאית ליה דמים לחרש. והא דאמר פרק "החובל" (בבא קמא פהב). חרשו – נתון לו דמי כולו – בחרש שאינו יכול להתרפאות. אי נמי, פירש רבינו תם דחרש בידי שמים אית ליה דמים. מופלא סמוך לאיש – בן שתיים עשרה שנה ויום אחד, שהוא סמוך לאיש איש עד שלש עשרה ויום אחד. ומפלא קרי ליה על שם שבדוקן אותו אם יודע להפלות ולפרש לשם מי נדר לשם מי הקדיש, כדקתני בפרק "יוצא דופן" (נדה מהב). נערכין לאתווי מאי – כלומר "הכל" דקאי נמי אנערכין, דאכולה מתניתין קאי הכל לאתווי נערכין. לשון הקונטרס. לאתווי לאתווי שחין – משמע דקאי מעבדים דמתניתין. ויש להקשות: דהא מיבעיא לן בפרק "השולח" (גיטין מהב). עבר שמכור רבו לקנס מהו אלמא אית ליה דמיום ויש לומר: דהבא בטריפה איירי. ואם תאמר: ההורגו יתחייב הואיל ואיתרבי טעמא בנפשות", אלמא איקרי נפש. דהואי טעמא מרבין להורג בן יום אחד פרק "יוצא דופן" (נדה מהב). ואף על גב דשמא נפל הוא! ויש לומר: דהתם בתורת כהנים מוקמינן ליה בשכולו לחדשיו, וכן מוקמינן התם לרבן שמעון בן גמליאל דאמר: כל שלא שהה.

נדר בערבך נפשות – משמע דאיתקש ערכין לדמים. מנוול ומוכה שחין אינו נידר, דהוא אכאב דיקלא וארעא. אלא, כל אדם שישנו בדמים קאמר. קרבנו – גבי סמיכה כתיבי תלתא "קרבנו" ב"ויקרא", ודריש רבי יהודה לחדא מינייהו: קרבנו ולא קרבן אביו. לשון הקונטרס. ואגב חורפיה לא עיין, דהתם ליכא אלא תרי. ושמא "על ראשו" דכתיב התם חשיב ליה כמו "קרבנו". אי נמי: משאר "קרבנו" דריש. תחלת הקדש – תמורה, שהיא תחלת הקדישה של בהמה זו. סוף הקדש – סמיכה, שהוא סמוך לשחיטה. לשון הקונטרס. והאי דקרי ליה תמורה סוף הקדש בפרק "החוב" (בבא מציעא נדב). היינו לגבי קרבנו ראשון. ואם תאמר: לילף מימי שחיטה מסמיכה, ולא שחיטה יורש! הא ליתא, דאפילו שלוחו לא ממעט לשחיטה. [קרבנו ולא קרבן חבירו – ואם תאמר: כיין דאמרין סוף פרק "שתי מדות" (מנחות צגב). "וסמך יור" די יד שלוחו – כל שכן לא יד חבירו, ואם כן "קרבנו" למה ליי לומר! אי לאו "קרבנו" אמינא "ידיד" מלעוטי חבירו אתא, אבל שלוחו סומך. ואם תאמר: לילף מהבא בכל התורה דאין שלוחו שן אדם כמותו. ואמאי לילף כל בקשריש פרק שני (מאב). דהוי כמותו? ויש לומר: משום דסמיכה ויבמה ועגלה ערופה שלשה כתובין באחד. דכתיב ביבמה (דברים כה): "וקרא לו" – כן ושלוחו. וכן בעגלה ערופה: "ומדר" – ולא שלוחו. ואם תאמר: לילף מינייהו ויבמה דוכתיבא הוי שלוחו כמותו, מדאיצטריך למעטיבניה: ויש לומר: דאי בלא הני קראי דקדושינן דאשמועינן דשלוחו כמותו – הוה מוקמינן להני תלתא קראי דסמיכה ויבמה ועגלה ערופה לדרשא אחריית. כל בעלי חוברין – חמשה שהביאו קרבן בשותפות, כולן צריכין לסמוך עליו, ואין אחד סומך על ידי כולן. לית ליה – דסבירא ליה: אחד סומך לכולן. ולא היו כסומך על קרבן חבירו, הואיל והוא שייך ביה. לשון הקונטרס. והכי משמע פרק "שתי מדות" (מנחות צד, א). ומה הנופה שנחרבה בשוחטין נתמעטה בחוברין, סמיכה שלא נחרבה בשוחטין – אינו דין שנתמעט בחוברין תלמוד לומר: "קרבנו" לרבות כולן. אלמא, למאן דאמר דלא דריש "קרבנו" – מנתופה ילף ליה, ותנן התם: אחד מניף לכולם.

גוי וחבירו מחד בו – דאין ישראל סומך על קרבן גוי ולא על קרבן חבירו (מהך) ומחדו קרא נפקי, דהני לאו קרבנו ניהו. אבל אביו איצטרין קרא, דסלקא דעתך אמינא (דיקריב הוא לה) (ויקרא א) ונסח אחר: ד'קרבנו' קרינא ביה) (ולא משום דשקולים הם ויבואו שניהם, אלא) (דכין כי היכי שהבדן הוא מקריב קרבן שאינו

גוי וחבירו – דאין ישראל סומך על קרבן גוי, ולא על קרבן ישראל חבירו. מחד קרא נפקי – דהני לאו קרבנו ניהו. אבל אביו איצטרין קרא, דסלקא דעתך אמינא: "קרבנו" קרינא ביה, הואיל וירוש הוא. שכל הענין – של תמורה. פה סופיני – ממה סופינו לרבות את האשה (בקרבה), שאם המירה בקרבנה יתא מומר. שאינו צריך לאמו – מפרש במסכת סוכה (כהב), שניעור משנתו ואינו קורא "אימא". מי שחזיו עבד וכו' – אבל עבד גמור פטור, דכתיב: "את פני האדון ה'" – מי שאין לו אדון אלא הוא. ולרבינא דאמר בו' – בפרק קמא דחגיגה (דא), ומייתי לה מספא דמתניתין, דהתם קתני ועבדים שאינן משוחררין. חזינ – פטור מן הראייה, ד"רגלים" כתיב, פרט לבעלי קבין. הניחא למאן דאמר – בפרק קמא דחגיגה (טא), דהא דקתני התם: חוגג והולך את כל הרגל – משום דכל שבעת הימים תשלומין זה לזה, שני לראשון ושלישי לשני. אלמא, כל חד וחד חשיב באפי נפשיה, דהא אית ליה תשלומין, ואיכא למימר דלאן דלא חזי בראשון חזי בשני חייב. תשלומין לראשון – למי שהוא ראוי ומחוייב בראשון להקריב ולא הקריב – מקריב כל שבעה ומי שלא נראה בראשון – שוב אינו חייב, דהא כולן אינן תשלומין אלא לראשון, מאי איכא למימר? יראה יראה – יראה כתיב, וקרינא יראה: דרך שהקדוש ברוך הוא בא לראות אותך, והוא שלם בשתי עיניו – כך בא לראות, שיהא הוא נראה לך בשתי עיניך. במשנה ראשונה – קודם שהודו בית הלל היה בחוקת עבד, אבל אחר שחזרו להודות, הואיל ובידינו לשחררו – כמשוחרר דמי, שאין רשות רבו עליו, ולא קרינא ביה אדון אחר. שהניע לחיזוק – פלוגתא היא בפרק בתרא דיומא (פבא), חד אמר: כבר (שית) (שמונה) כבר (שבע) (ותשע), וחד אמר: כבר תשע כבר עשר, שמחנכין אותו לשעות. לאתוי

גוי וחבירו מחד קרא נפקי, דהני לאו קרבנו ניהו תרי: חד - "קרבנו" ולא קרבן אביו, ואידך - לרבות כל פעלי חוברין לסמיכה. ורבי יהודה, האי "המר ימיר" מאי עביד ליה? - מיפני ליה לרבות את האשה; דתניא: לפי שכל הענין אינו מדבר אלא בלשון זכר, מה סופינו לרבות את האשה? תלמוד לומר: "ואם המר ימיר." - ורבינא מ"ואם" - ורבי יהודה? "ואם" לא דריש. "הכל חייבין בספיכה" לאיתונוי מאי? לאיתונוי קפון שאינו צריך לאמו, דתנן: קפון שאינו צריך לאמו - חייב בספיכה. "הכל חייבין בלולב" לאיתונוי מאי? לאיתונוי קפון היודע לעצמו, דתנן: קפון היודע לעצמו - חייב בלולב. "הכל חייבין בציצית" לאיתונוי מאי? לאיתונוי קפון היודע לתקעטף, דתניא: קפון היודע לתקעטף - חייב בציצית. "הכל חייבין בתפילין" לאיתונוי מאי? לאיתונוי קפון היודע לשמור תפילין, דתניא: קפון היודע לשמור תפילין - אביו לוקח לו תפילין. "הכל חייבין בראייה" לאיתונוי מאי? לאיתונוי מי שחזיו עבד ויחזיו בן חורין. ולרבינא דאמר: מי שחזיו עבד ויחזיו בן חורין פטור מן הראייה - לאיתונוי חזיר ביום ראשון ונתפשט ביום שני - הניחא למאן דאמר: פולין תשלומין ליה לזה, אלא למאן דאמר: פולין תשלומין לראשון, לאיתונוי מאי? - לאיתונוי סוקא באחת מעיניו; וילא בי האי תנא, דתניא, יוחנן בן דבבאי אומר משום רבי יהודה: סוקא באחת מעיניו - פטור מן הראייה, שנאמר: "יראה" "יראה", בדרך שגבא לראות - קב בא לראות, מה לראות בשתי עיניו - אף לראות בשתי עיניו. ואיבעית אמיא: לעולם לאיתונוי מי שחזיו עבד ויחזיו בן חורין, ודקא קשיא לך דרבינא - לא קשיא: פאן במשנה ראשונה, פאן במשנה אחרונה. דתנן: מי שחזיו עבד ויחזיו בן חורין, עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, דברי בית הלל. אמרו להם בית שמאי: תיקנתם את רבו ואת עצמו לא תיקנתם! לישא שפחה אינו יכול, בת חורין אינו יכול; ויבטל? והלא לא נברא העולם אלא לפרהי ורביה, שנאמר: "לא תהו בראה לשבת יצירה!" אלא, מפני תיקון העולם פופין את רבו ועושה אותו בן חורין, וכותב שפך על חצי דמיו, ויחזרו בית הלל להורות פדברי בית שמאי. "הכל חייבין בחקיעת שופר" לאיתונוי מאי? לאיתונוי קפון שהניע לחיזוק, דתנן: אין מעפבין את הקפון מלתקוע ביום טוב. "הכל חייבין במקרא מגילה", "הכל פשרין לקרות את המגילה" - לאיתונוי מאי

חבירו, וקרבן גוי נמי סלקא דעתך ודכחו) 1
סומך כמו שהבדן נותן לו (כדאמר בפרק קמא 2
דתמורה) נסכים משל ציבור, כדאמר פרק 3
קמא דתמורה (בב), - להכי אתא "קרבנו" 4
דממעט תרווייהו, דמכל מקום אינו שלו. 5
לרבות האשה - שאם המירה קרבנה 6
יהא מומר. לשון הקונטרס. ופי 7
שכל הענין אינו מדבר אלא בלשון זכר 8
כו', ואף על גב דכל התורה כולה נמי 9
בלשון זכר נאמרה, מכל מקום אמרינן 10
דאיתקש אשה לאיש לכל עונשין, אבל 11
בתמורה, אי לאו קרא - לא היא שיה 12
לאיש, כדאיתא התם פרק קמא דתמורה 13
(בב). 14
ורבי יהודה ואם לא דריש - כדומר, 15
וי"ו לא דריש, כדאיתא בתמורה פרק קמא 16
(בב). שאינו צריך לאמו - מפרש במסכת 17
סוכה (כהב), כל שניעור משנתו ואינו קורא 18
"אימא". לשון הקונטרס. הכל חייבין בציצית 19
ואם יש להם טלית, ואם לא יוכל לקנות 20
טלית - אינן חייבין, לא למאן דאמר חובת 21
טלית, ולא למאן דאמר חובת גברא 22
(מא,א), דליכא ביניהו אלא כלי קופסא. 23
ואף על גב דאמר ליה מלאכא לרב קטינא: 24
סדינא בקייטא וסרבלא בסיתווא, ציצית מה 25
תהא עליה? כדומר, וכי אתה מבקש עלילות 26
להפטר מציצית? כדמפרש התם אמר ליה: 27
ענשיתו (עלה) ואשעוהו אמר ליה: בעיה 28
ריתחא ענשיתן - היינו דווקא באותן הימים, 29
דכל הטליתות היו בת ארבע כנפות איכא 30
עונש לאותו שמשנה אותו להיפטר. אבל 31
בזמן הזה, שרוב הטליתות פטורין - אין עונש 32
להטותן שאינן קונה ארבע כנפות. 33
היודע להתעטף - משום דאמר במועד קטן 34
(כב,א), כל עטיפה שאינה כעטיפת 35
ישמעאלים אינה עטיפה, שמעטפין טליתם 36
עד שפמם, כדאיתא במדרש, ומצאתי בסילוק 37
אחד שעשה הרב יוסף טוב עלם שנתון 38
ציצית אחד מלפניו ואחד מלאחריו מימין וכן 39
לשמאל. היודע להתעטף - ואם תאמר: למאן דאמר חובת טלית, אפילו אינו יודע יתחייב אם יש לו טלית; ויש לומר: דמכל מקום לא חייבין כל לאותן המחוייבים 40
יודע להתעטף, והלכות גדולות פסק דקיימא לן מנחות (שם) ציצית חובת גברא הוא, מדקא מברכין "להתעטף בציצית". דהכי דייק ויבשר שני דבשבת (בבב), דקיימא לן (והכי). 41
אביו לוקח לו תפלין - וגבי ציצית לא נקט לישנא ד"לוקח", דמסתמא טלית יש לו, וגבי לולב נמי יכול לצאת בלולבו של אביו. אי נמי, משום דתפלין דמיהן יקריים שייך 42
בהו לקיחה. הכל חייבין בראייה - פירש הקונטרס במסכת חגיגה (בא), חייבין בראיית פני עורה, אבל בירושלמי אמרי עלה: דהא דאיתא בקרבן, אבל בראיית פנים 43
בעורה - אפילו טע חייבין, דכתיב "הקהל הנשים והטע", ואינה אלא אסמכתא בעלמא, דודאי דלא דומיא דהקהל הוא, דמעטפין התם נשים מזכורין", אלא דהאי נראה 44
דאף בראיית פנים בקרבן (אמרינן) ומיירי, דתנן התם בסמוך: הראייה שתי כסף. מי שחזיו עבד - אבל עבד גמור פטור, דכתיב (שמות לד): "את פני האדון ה'" - ומי שאין 45
לו אדון אלא הוא. לישון הקונטרס. והכי מסקינן, ואף על גב דתנא בסיפא דמתניתין: חוץ מנשים ועבדים שאינם משוחררין, ומפרשין התם דבאין משוחררין כולן אלא 46
חזיין - צריך לומר דרשון דמתניתין לפי משנה אחרונה, דחזרו להם בית הלל להורות כבית שמאי. והכי אשכחן בפרק קמא דעירובין (ג), ובפרק "אלו טריפות" (תולין 47
גמג), לעולם לומב בבית הלל, ומקמינן ברשי אחר פטור, ויבשר קודם בת קול. ולרבינא דאמר בו' - בפרק קמא דחגיגה (דא), ומייתי לה מספא דמתניתין, דהתם קתני: עבדים שאינן משוחררין ויחזיר פטור מן הראייה, ד"רגלים" כתיב פרט לבעלי קבין. הניחא למאן דאמר בפרק קמא דחגיגה (טא), 48
דקתני התם: חוגג והולך כל הרגל, משום דכל שבעת הימים תשלומין זה לזה, שני לראשון ושלישי לשני, אלמא כל חד וחד חשוב באפי נפשיה, דהא אית ליה תשלומין, 49
ואיכא למימר למאן דלא חזי בראשון חזוי בשני - חייב.

תשלומין לראשון - למי שהיה ראוי ומחוייב בראשון להקריב - מקריב והולך כל שבעה. ומי שלא נראה בראשון - שוב אינו חייב, דהא כולן אינן אלא תשלומין לראשון, מאי איכא למימר? במשנה ראשונה - קודם שהודו בית הלל היה בחוקת עבד, אבל לאחר שחזרו להודות, הואיל ובידינו לשחררו - כמשוחרר דמי, שאין רשות לרבו עליו, ולא קרינא ביה אדון אחר. שהניע לחיזוק - פלוגתא היא בפרק בתרא דיומא (פבא), חד אמר: כבר (שית) (שמונה) כבר (שבע) (ותשע), וחד אמר: כבר תשע כבר עשר, שמחנכין אותו לשעות. לאתוי

תשלומין לראשון - למי שהיה ראוי ומחוייב בראשון להקריב - מקריב והולך כל שבעה. ומי שלא נראה בראשון - שוב אינו חייב, דהא כולן אינן אלא תשלומין לראשון, מאי איכא למימר? במשנה ראשונה - קודם שהודו בית הלל היה בחוקת עבד, אבל לאחר שחזרו להודות, הואיל ובידינו לשחררו - כמשוחרר דמי, שאין רשות לרבו עליו, ולא קרינא ביה אדון אחר. שהניע לחיזוק - פלוגתא היא בפרק בתרא דיומא (פבא), חד אמר: כבר (שית) (שמונה) כבר (שבע) (ותשע), וחד אמר: כבר תשע כבר עשר, שמחנכין אותו לשעות. לאתוי

57 ראוי, לכן אין לו גם חיוב תשלומים, אך לדעת רבי אושעיא הוא
 58 מתחייב ביום שנתרפא, שהרי זה שלכל יום יש תשלומים מוכיח
 59 שכל יום הוא חשוב, ואם כן היום שנתרפא בו מחייבו, אף אם
 60 הימים הקודמים לא חיובוהו.
 61 שנינו (חגיגה ב.) הכל חייבין בראייה – לעלות להיראות לפני
 62 ה' במקדש. שואלת הגמרא: לאיתווי מאי. משיבה הגמרא:
 63 לאיתווי מי שחציו עבד וחציו פנוי – עבד כנעני של שני
 64 שותפים ששחררו אחד מהם, ומלמד התנא שאף שעבד פטור
 65 מראייה, מכל מקום חציו המשוחרר מחייבו. שואלת הגמרא:
 66 ולדעת לרבנא, דאמר (חגיגה ד.) שמי שחציו עבד וחציו פנוי
 67 חורין פטור מן הראייה, אם כן מה מרבה התנא. משיבה
 68 הגמרא: לאיתווי מי שהיה חוגר ביום ראשון של הרגל,
 69 ונתפשט – ונתרפא ביום השני, שחייב עתה בראייה, שאף
 70 שביום הראשון היה פטור, ביום השני חל עליו חיוב חדש.
 71 שואלת הגמרא: הניחא – מובן הדבר למאן דאמר – לדעת
 72 הסובר (חגיגה ט.) שבולן תשלומין זה לזה, כמבואר לעיל, אלא
 73 למאן דאמר שבולן – ימי הרגל האחרונים הם תשלומין
 74 לראשון, ומי שהיה פטור בו לא מתחייב בשאר הימים, אם כן
 75 'הכל לאיתווי מאי. משיבה הגמרא: לאיתווי סומא – עיור
 76 באחת מעיניו שחייב בראייה, אף שהסומא בשתי עיניו פטור
 77 מראייה, ומשנה זו היא דלא בי האי תנא – שלא כדעת התנא
 78 להלן, דתניא, יותנן בן דבאי אומר משום רבי יהודה, סומא
 79 באחת מעיניו פטור מן הראייה, שנאמר (שמות כג יז) 'וראה
 80 כל זכורך, ומילת 'וראה' אינה כתובה 'יכרה' כראוי לה, אלא
 81 כמילת 'וראה, ואם כן בא הכתוב להקיש, שפירך שפא ה'
 82 לראות את העולה לרגל פה פה ה' לראות על ידו, כלומר,
 83 מה – כמו שבא ה' לראות בשתי עיניו, כך אף מה שבא
 84 לראות על ידי ישראל זהו בשתי עיניו של האדם, ולכן סומא
 85 באחת מעיניו פטור מראייה, שכן ה' אינו נראה על ידו בשתי
 86 עיניו. אך המשנה 'הכל חייבין בראייה' חולקת, ואמרה 'הכל'
 87 לרבות את הסומא באחת מעיניו.
 88 עוד מתרצת הגמרא: ואיפצית אימא – ואם תרצה תתירך,
 89 לעולם 'הכל לאיתווי מי שחציו עבד וחציו פנוי חורין, ודקא
 90 קשיא לך דרבנא – ומה שהיה קשה לך שזה אינו כשיטת
 91 רבנא, לא קשיא – אין זו קושיא, כאן במשנה ראשונה כאן
 92 במשנה אחרונה – דברי רבנא נאמרו לפי המשנה הראשונה,
 93 דהיינו דעת בית הלל לפני שחזרו בהם (ולהלן), והמשנה 'הכל'
 94 חייבין בראייה' נשנתה אחר שחזרו בהם בית הלל ולכן היא
 95 מרבה מי שחציו עבד, דתנן (גיטין מא.) מי שחציו עבד וחציו
 96 פנוי חורין, עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, דברי
 97 בית הלל. אמרו להם בית שמאי לבית הלל, תיקנתם את רבו,
 98 שאמנם אין רבו מפסיד כלום, ואת עצמו לא תיקנתם – אך
 99 הוא עצמו אינו מתוקן לגמרי, שאף שצד הממון שבו מתוקן, מכל
 100 מקום לגבי פריה ורביה מה יהא עליו, שהרי לישא שפחה אינו
 101 יכול מפני צד חירותו, ובת חורין אינו יכול מפני צד עבדותו,
 102 ופמל – וכי נשאר אותו שיתבטל מפריה ורביה, והלא לא נברא
 103 העולם אלא לפריה ורביה, שנאמר (ישעיה מה יח) 'לא תהו
 104 בראיה לשבת יצרה' – לא ברא ה' את הארץ להיות ריקנית,
 105 אלא לשבת יצרה, שיהיה בה יישוב, ולא יתכן שעל העבד לא
 106 תחול חובה זו. אלא מפני תיקון העולם, שיוכל לפרות ולרבות.
 107 בית דין בופין את רבו ועושה אותו פנוי חורין, וכותב העבד
 108 לרבו שפך חוב על חצי דמיו, שישלם לו כאשר יהיה לו ממון.
 109 וחורין בית הלל מדבריהם להורות פדויה בית שמאי. ואם כן
 110 לפי משנה אחרונה, מי שחציו עבד היה ראו כמשוחרר, שמאחר
 111 שכופים את רבו לשחררו, הרי הדבר מטור לדינו ואין לרבו
 112 רשות עליו, ואין לו ארון אחר מלבד ה', וחייב בראייה.

1 והדין שאין ישראל סומך על קרבן עובד בוכבים והדין שאינו
 2 סומך על קרבן חבירו, שניהם מהך קרא נפקי – נלמדים
 3 מקרבנו' אחד, שמלמד שאדם סומך רק על קרבן שלו, ולכן
 4 אייתרי להו תרי – מיותרים שני 'קרבנו', חד – אחד נדרש
 5 'קרבנו' ולא קרבן אביו, ואידך – והשני נדרש לרבות כל בעלי
 6 החורין לסמיכה.
 7 שואלת הגמרא: ורבי יהודה, האי – זה שנאמר 'המר ימיר'
 8 שממנו ריבו חכמים יורש, מאי עביד ליה – מה הוא דורש ממנו.
 9 משיבה הגמרא: הפסוק מיבעי ליה – נצרך לו לרבות את
 10 האשה, דתניא בברייתא, לפי שכל הענין של פרשת תמורה
 11 (ויקרא טו י) אינו מדבר אלא בלשון זכר, אם כן מה סופיני
 12 – מנין לנו לרבות את האשה לפרשת תמורה, שאם המירה את
 13 קרבנה, התמורה חלה, תלמוד לומר – מלמדנו הפסוק 'ואם'
 14 המר ימיר' לרבות את האשה.
 15 שואלת הגמרא: ומהיכן רבנן מרבים אשה, שהרי מהמר ימיר'
 16 הם מרבים יורש (וכמבואר לעיל ע"א). משיבה הגמרא: מ'ואם',
 17 שהו"ו יתירה לרבות את האשה. שואלת הגמרא: ומה מרבה
 18 רבי יהודה מו"ו זו. משיבה הגמרא: את הו"ו של 'ואם' לא
 19 דריש – הוא אינו דורש.
 20 הגמרא ממשיכה לפרש מה בא לרבות הלשון 'הכל', במשניות
 21 וברייתות בהן שנינו לישון זה. שנינו בברייתא: הכל חייבין
 22 בפסוקה. שואלת הגמרא: לאיתווי מאי – מה בא לרבות לישון
 23 זה. משיבה הגמרא: לאיתווי – לרבות קמן שאינו צריך לאמו
 24 – קטן שכשמתעורר משנתו אינו קורא 'אמא', שאף הוא כבר
 25 חייב בסוכה, דתנן – וכמו ששנינו במשנה (סוכה כח.) קמן
 26 שאינו צריך לאמו חייב בפסוקה מדרבנן, משום מצות חינוך.
 27 שנינו בברייתא: הכל חייבין בלולב. שואלת הגמרא: לאיתווי
 28 מאי. משיבה הגמרא: לאיתווי קמן היודע לנענע בלולב, דתנן
 29 (סוכה מב.) קמן היודע לנענע חייב בלולב מדרבנן, משום
 30 מצות חינוך.
 31 שנינו בברייתא: הכל חייבין בציצית. שואלת הגמרא: לאיתווי
 32 מאי. משיבה הגמרא: לאיתווי קמן היודע להתעטף בציצית,
 33 דתניא, קמן היודע להתעטף חייב בציצית מדרבנן, משום
 34 מצות חינוך.
 35 שנינו בברייתא: הכל חייבין בתפילין. שואלת הגמרא: לאיתווי
 36 מאי. משיבה הגמרא: לאיתווי קמן היודע לשמור תפילין שלא
 37 להכנס בהן לבית הכסא, דתניא, קמן היודע לשמור תפילין,
 38 אביו לוקח – חייב מדרבנן לקנות לו תפילין, להנכו.
 39 מצות ראייה נאמרה בתורה (שמות כג יז) 'שלוש פעמים בשנה
 40 יראה כל זכורך אל פני האדון ה', שבו' הרגלים חייב כל זכר
 41 לעלות לרגל למקדש, להיראות לפני ה'. ומכאן דרשו חכמים
 42 שעבדים כנענים פטורים ממצוה זו, שכן הפסוק מחייב בראיה רק
 43 את מי שה' הוא אדונו, ולא מי שיש לו אדון אחר. ועוד דרשו,
 44 שחוגר שאינו יכול ללכת ברגליו פטור, לפי שחגים אלו נקראו
 45 (שם כג יד) 'שלוש רגלים' מלשון רגל, ומשמע שרק איש היכול
 46 לעלות ברגליו חייב לעלות לרגל. העולה לרגל להיראות לפני
 47 ה' חייב להביא קרבן עולת ראייה ושלמי חגיגה. ושנינו (חגיגה
 48 ט.), שאמנם עיקר חיוב הקרבנות הוא ביום טוב הראשון, אך מי
 49 שלא הקריבם אז יכול להשלים ולהביאם בשאר ימי הרגל.
 50 ונחלקו אמוראים (שם), שלדעת רבי יוחנן החיוב הוא רק ביום
 51 הראשון, ושאר הימים הם תשלומים ליום זה, ולדעת רבי
 52 אושעיא כל הימים הם תשלומים זה לזה, שהיום השני הוא
 53 תשלומי הראשון (אם לא הקריב בו) והיום השלישי הוא תשלומי
 54 השני וכו'. ומבואר שם שהנפקא מינה במחלוקת זו היא למי
 55 שהיה חוגר ביום הראשון והיה פטור ממקרבנות, ונתרפא באחד
 56 מימי הרגל, שלדעת רבי יוחנן, כיון שבזמן החיוב הוא לא היה

57 לְמַעוֹטֵי קָטָן מִכֶּרֶת, שֶׁחִכּוֹב יָאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא, 58 וְנִכְרְתָהּ מֵחַיִּיב כֵּרֶת אֶת הַגְּדוֹל שֶׁנִּכְנַס לְמִקְדָּשׁ בְּטוֹמְאָה, אֲבָל 59 קָטָן, אִף שֶׁהוּא מִקְבֵּל טוֹמְאָה, מִכֵּל מִקּוֹם כִּשְׁנִכְנַס טְמֵא לְמִקְדָּשׁ 60 הוּא פְטוּר מִכֶּרֶת, שֶׁכֵּן אֵינוֹ בְּכַלל עוֹנְשֵׁין.

61 נֹאמַר (ויקרא יג ב–ג) אֲדָם פִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ שֶׂאֵת אוֹ סִפְחָת 62 אוֹ בִּדְרָת וְגו' וְרָקָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע וְגו' וְטָמְא אֹתוֹ, שֶׁאִדָּם שִׁישׁ 63 בְּעוֹרוֹ אֶחָד מִמֵּרְאוֹת הַנֶּגְעִים הַטְּמָאִים, בֹּא אֵל הַכֹּהֵן. וְהִכְהֵן 64 מִסְגִּירוֹ, מִטְמָאוֹ אוֹ מִטְהַרְוֹ, עַל פִּי הַהִלְכוֹת הַמְּבֹאֲרוֹת בְּתוֹרָה 65 (ויקרא יג א–ז) וּבְמִשְׁנֵהוּ (נִגְעִים פ"א–ח).

66 שְׁנֵינּוּ (נִגְעִים פ"ג מ"א) הֶבֶל מִטְּמָאִין בְּנִגְעִים. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: 67 'הֶבֶל לְאֶתְוֵי מָאִי. וּמִשִּׁיבָה: לְאֶתְוֵי קָטָן, שֶׁאִף הוּא נִטְמָא אִם 68 נִרְאָה בּוֹ נֶגַע. וְיֵשׁ צוֹרֵךְ לְרִבּוּתוֹ, שֶׁכֵּן סָלְקָא דְעֵתָהּ אֲמִינָא 69 שֶׁאִישׁ צָרוּעַ פְּתִיב (ויקרא יג מד), וּמִשְׁמַע שֶׁאִישׁ גְּדוֹל אֵין 70 [כֵּן] מִיטְמָא בְּנִגְעִים וְנִקְרָא 'צָרוּעַ' אֲךָ קָטָן לֹא, לְכֵן קָא מְשַׁמְעָ 71 לָן – מִשְׁמַעֵיהָ לֵנוּ הַבְּרִייתָא שֶׁאִפִּילוֹ קָטָן מִיטְמָא.

72 שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: וְאִמָּא הֵבִי נָמִי – וְאוּלַי נֹאמַר שֶׁאֲכֵן זְהוּ הַדִּין, 73 שֶׁאִישׁ צָרוּעַ מִשְׁמַע שֶׁרָק גְּדוֹל מִיטְמָא. וּמִנָּן לְבְרִייתָא לְרִבּוּת 74 קָטָן. וּמִשִּׁיבָה: נֹאמַר (ויקרא יג ב) 'אֲדָם פִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ', 75 וְאִדָּם מִשְׁמַע מִכָּל מְקוֹם – כֵּל שֶׁהוּא אִדָּם, אִף קָטָן, מִיטְמָא. 76 שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: וְאִלָּא הַפְּסוּק 'אִישׁ צָרוּעַ, לְמַה לִּי לְכוּתְבוֹ, 77 וְמָה הוּא מַלְמַד. וּמִשִּׁיבָה: הַפְּסוּק בֹּא לְכַדְתֵּינָא – לְלַמַּד אֶת הַדִּין 78 שֶׁשְׁנֵינּוּ בְּבְרִייתָא. נֹאמַר 'אִישׁ', וְאִם כֵּן אֵין לִי אִלָּא אִישׁ 79 שְׁמִיטָא בְּנִגְעִים, אֲךָ אִשָּׁה מִנָּן שְׁמִיטָא אִם נִרְאָה בָּהּ נֶגַע, 80 מִשִּׁיבָה הַבְּרִייתָא: כְּשֶׁהֲוָה – כְּשֶׁחִכּוֹב אֲוִמֵר (ויקרא יג מה) 81 'וְהִצְרִיעַ אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע, בְּגִדָיו יִהְיוּ פְרָמִים, דִּי הִיָּה לוֹמַר בְּגִדָיו 82 יִהְיוּ פְרָמִים, וּוְדַאי שְׁמִדוּבֵר עַל צָרוּעַ שֶׁכֵּן הַפְּסוּק הַקּוֹדֵם דִּיבֵר 83 עַל צָרוּעַ, וְאִם כֵּן הַפְּסוּק מִרְבֵּה שִׁתְּרֵי כָּאֵן שְׁנֵינּוּ – מְדוּבֵר עַל 84 שְׁנֵי מִינֵי מִצְוֵעִים, דְּהֵינּוּ אִישׁ וְאִשָּׁה. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: אִם בֵּין 85 מָה תְּלַמְּדוּ לֹמֵר – מָה מַלְמַדְנֵי 'אִישׁ'. וּמִשִּׁיבָה: הַפְּסוּק נִדְרַשׁ 86 לְעֵינֵינוּ שֶׁל מִסָּפָה – לְעַנְיַן הַמּוֹכֵר בַּפְּסוּק הַבֵּא (שֵׁם מִדָּה). שֶׁהִצְרִיעַ 87 טַעֲוֵן פְּרִימַת בְּגִדִים וּפְרִיעַת רֹאשׁוֹ, וְלַעֲנִין זֶה בֹּא 'אִישׁ' לְמַעַט 88 שֶׁאִישׁ מִצְוֵעַ פּוֹרֵעַ רֹאשׁוֹ וּפּוֹרֵם בְּגִדָיו וְאֵין הַאִשָּׁה הַמְּצוֹרַעַת 89 פּוֹרֵעַת רֹאשָׁה וּפּוֹרֵמַת בְּגִדֶיהָ.

90 שְׁנֵינּוּ בְּבְרִייתָא: הֶבֶל רוֹאִין אֶת הַנֶּגְעִים וְכֹשֶׁרִים לְפִסּוּק אֶת 91 דֵּינָם, דְּהֵינּוּ הָאֵם הֵם טְהוֹרִים, טַעֲוִנִים הַסֵּגֵר אוֹ טְמָאִים, וּבְמִשְׁנֵהוּ 92 (נִגְעִים פ"ג מ"א) שְׁנֵינּוּ עוֹד הֶבֶל כְּשֶׁרִיִן לְרִאוֹת אֶת הַנֶּגְעִים. 93 שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: לְאֶתְוֵי מָאִי – מָה בָּאוּ לְשׁוֹנוֹת אֵלּוֹ לְרִבּוּת. 94 וּמִשִּׁיבָה: לְאֶתְוֵי כֹהֵן שְׁאֵינוֹ בְּקִי בְּהֵן – בְּנִגְעִים וּבְשִׁמּוֹתֵיהֶן שֶׁל 95 הַנֶּגְעִים, שֶׁאִף הוּא כֹּשֶׁר לְרִאוֹת נִגְעִים עַל יְדֵי תְלִמִיד חֹכֵם 96 יִשְׂרָאֵל שִׁילַךְ עֵינָיו וְיִסְבִּיר לוֹ.

97 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהֵאָמַר מָר – הֲלֹא אִמַר רַבִּי עֲקִיבָא (שְׁבוּעוֹת 98 ו) שֶׁכֵּל כֹּהֵן שְׁאֵינוֹ בְּקִי בְּהֵן וּבְשִׁמּוֹתֵיהֶן, אֵינוֹ רוֹאֵה אֶת 99 הַנֶּגְעִים – אֲסוּר לוֹ לְרִאוֹת נִגְעִים וּלְפִסּוּק אֶת דֵּינָם אִפִּילוֹ עַל פִּי 100 תְּלִמִיד חֹכֵם הַהוֹלֵךְ עֵינָיו.

101 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אָמַר רַבִּינָא, לֹא קָשְׁיָא – אֵין זוֹ קוּשְׁיָא, שֶׁכֵּן 102 הָא – הַבְּרִייתָא שֶׁהִתִּירָה לְכַהֵן שֶׁאֵינוֹ בְּקִי לְרִאוֹת נִגְעִים, מִדְּבַרֵת 103 בְּכַהֵן דְּמִסְבְּרֵי לִיָּה וְסָבֵר – כְּשֶׁמִּסְבְּרִים לוֹ הִלְכוֹת נִגְעִים, הוּא 104 מִבְּיַן אוֹתָן, וְלִכֵּן מוֹתֵר לוֹ לְרִאוֹת עַל פִּי תְלִמִיד חֹכֵם הַמְּסִבֵּר לוֹ 105 וְהִכְהֵן רוֹאֵה וְאוֹמֵר טְמֵא אוֹ טְהוֹר, וְהָא – דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא 106 אֲמֹרִים עַל כֹּהֵן דְּמִסְבְּרֵי לִיָּה וְלֹא סָבֵר – שֶׁאֵינוֹ מִבְּיַן אֶת 107 הִלְכוֹת נִגְעִים אִף כְּשֶׁמִּסְבְּרִים לוֹ, וְלִכֵּן אֲסוּר לוֹ לְרִאוֹת נִגְעִים 108 אִף עַל יְדֵי תְלִמִיד חֹכֵם.

109 אַחַר שְׁרִיפַת פְּרָה אֲדוּמָה, נֹאמַר (בְּמַדְבָּר יט ז) 'וְלָקַחְו לְטָמָא 110 מִעֵפֶר שְׂרִפַת הַחֲטָאִת, וְנָתַן עֲלָיו מִיַּם חַיִּים אֶל כְּלִי, שְׁלוֹקוּחִים מִי 111 מַעֲיַן [מִיַּם חַיִּים] בְּכָל חֲרִס, וְנוֹתְנִים עֲלָיו מֵאֵפֶר שְׂרִיפַת הַפְּרָה, 112 וְאִם מִיַּם כְּשֶׁרִים לְהוֹתוֹת מֵהֶם עַל טְמָאִי מֵת לְטַהֵר, שֶׁנֹּאמַר (שֵׁם)

1 מָאִי – מָה בֹּא לְרִבּוּת לְשׁוֹן זֶה. מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: 'הֶבֶל' בֹּא 2 לְאֶתְוֵי – לְרִבּוּת נְשִׁים, שֶׁאִף הֵן חַיִּבוֹת לְשִׁמּוּעַ מִקְרָא מְגִילָה, 3 וְאִף יְכוּלוֹת לְקִרְוָתָהּ וּלְהוֹצִיא אֶת הָאֲנָשִׁים יְדֵי חוֹבַתָם, וְיִכְדְּבוּרֵי 4 דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, נְשִׁים חַיִּבוֹת 5 בְּמִקְרָא מְגִילָה לְפִי שֶׁאִף הֵן הָיוּ בְּאוֹתוֹ תַּנְסֵם שֶׁל פּוֹרִים.

6 שְׁנֵינּוּ בְּבִרְכוֹת (מִדָּה). שְׁג' אֲנָשִׁים שֶׁאֲכָלוּ יַחַד פֶּת, וְנִתְחַיְּבוּ 7 בְּבִרְכַת הַמּוֹזֵן, חַיִּיבִים לִזְמוֹן, כְּלוֹמַר הַלְּהוֹדֵם יַחַד בְּלִשׁוֹן רַבִּים 8 [כְּגוֹן לֹמַר 'בְּרַךְ'] הַלְּהוֹדִיר וְלַהֲתִירוֹת זֶה בּוֹהַ הַלְּתַעֲרוֹר לְבִרְכָה 9 מִתּוֹךְ כּוֹנֵה. וְנוֹסַח הַזִּימּוֹן מְפּוֹרֵשׁ שֵׁם (מִט):

10 שְׁנֵינּוּ בְּבְרִייתָא: הֶבֶל חַיִּיבֵין לְזִימּוֹן. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: 'הֶבֶל' 11 לְאֶתְוֵי מָאִי – לְרִבּוּת מָה בֹּא לְשׁוֹן זֶה. וּמִשִּׁיבָה: לְאֶתְוֵי נְשִׁים 12 וְעֶבְרִים כְּנַעֲנִים שֶׁאִף הֵם בְּכַלל דִּין זִימּוֹן, דְּתִנּוּת – וְכַמוֹ שֶׁשְׁנֵינּוּ 13 בְּבְרִייתָא אַחֲרָה, שֶׁלֵּשׁ נְשִׁים שֶׁאֲכָלוּ, מְזַמְּנֵת לְעֶצְמָן, וְכֵן ג' 14 עֶבְרִים שֶׁאֲכָלוּ, מְזַמְּנֵת לְעֶצְמָן. וְאִם כֵּן, אִף נְשִׁים עֶבְדִים 15 שְׁיִיכִים בְּזִימּוֹן, וְאוֹתָם בֹּא הַתְּנָא בְּמִשְׁנֵה לְרִבּוּת.

16 שְׁנֵינּוּ בְּבְרִייתָא: הֶבֶל מְצַטְרֵפִין לְזִימּוֹן. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: לְאֶתְוֵי 17 מָאִי. וּמִשִּׁיבָה: לְאֶתְוֵי קָטָן הַיּוֹדֵעַ לְמִי מְבָרְכִין, דְּאָמַר רַב 18 נְחֻמֵי, קָטָן הַיּוֹדֵעַ לְמִי מְבָרְכִין, מְזַמְּנֵין עֲלָיו.

19 נֹאמַר (ויקרא טו ב–ג) 'אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ וְגו' טְמָאתוֹ 20 הִיא, שֶׁאִדָּם שׁוֹב מִמֶּנּוּ זָב, נִטְמָא. וְכֵן נֹאמַר (שֵׁם כה) 'וְאִשָּׁה כִּי 21 יִזְוֵב זָב דְּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת נִדְתָּהּ וְגו' טְמָאָה הִיא, שֶׁאִשָּׁה 22 שֶׁרִאתָהּ דָּם לְפָחוֹת שְׁנֵי יָמִים שֶׁלֹּא בְיַמֵּי נִידְתָּהּ, נִקְרָאת זָבָה, 23 וְטְמָאָה הִיא. וְיִתֵּר דֵּינֵי הַזָּב וְטוֹמְאָתוֹ מְפּוֹרֵשִׁים מִבְּמִסְכַּת זָבִים.

24 שְׁנֵינּוּ (זְבִים פ"ב מ"א) הֶבֶל מְטַמְּאִין בְּזִיבָה. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: 25 'הֶבֶל לְאֶתְוֵי מָאִי. וּמִשִּׁיבָה: לְאֶתְוֵי תִינּוּן בֶּן יוֹמָו, שֶׁאִף הוּא 26 מִיטְמָא אִם רָאָה זָב, דְּתִנּוּת בְּבְרִייתָא. הִיָּה הַפְּסוּק צָרִיךְ לוֹמַר 27 רַק (ויקרא טו ב) 'אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ, וְמָה תְּלַמְּדוּ לֹמֵר – 28 מָה בָּאָה לְלַמְּדֵנוּ הַכְּפִילוֹת 'אִישׁ אִישׁ, לְרִבּוּת תִּינּוּן בֶּן יוֹם 29 אֶחָד שֶׁאִף הוּא מְטַמְּא בְּזִיבָה, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹדָה. רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא 30 בְּנֵוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אֲוִמֵר, אֵינוֹ צָרִיךְ הַפְּסוּק לְרִבּוּי 31 מִיּוֹחָד לְזוֹה, שִׁתְּרֵי הוּא אֲוִמֵר (שֵׁם טו לב–לג) 'זֹאת תּוֹרַת הַזָּב 32 וְגו' וְהַזָּב אֶת זָבֵי לֹבֵר וְלִנְקָבָה, וּמִשְׁמַעוֹת הַמִּילָה 'לֹבֵר' הִיא 33 שְׁבֵל שֶׁהוּא זָבָר, בֵּין שֶׁהוּא קָטָן וּבֵין שֶׁהוּא גְּדוֹל, מִיטְמָא 34 בְּזִיבָה, וּמִשְׁמַעוֹת 'לִנְקָבָה' הִיא שְׁבֵל שֶׁהוּא נִקְבָה, בֵּין קִטְנָה 35 בֵּין גְּדוּלָה, מִיטְמָא בְּזִיבָה. וְאִם כֵּן, מָה תְּלַמְּדוּ לֹמֵר – מָה 36 לְמַדְנֵי מִהַכְּפִילוֹת 'אִישׁ אִישׁ', אֲכֵן הִיא אֵינָה מַלְמַדַת דְּבַר, אֵלָּא 37 דְּבָרָה תּוֹרָה בְּלִשׁוֹן כְּנֵי אֲדָם, וְזוֹהִי רִגְלוֹת הַלִּשׁוֹן שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, 38 לְכַפּוֹל הַשֵּׁם לְצוּחוֹת הַלִּשׁוֹן, וְאֵין לְדַרוֹשׁ מִכְּפִילוֹת זוֹ דְּבַר.

39 נֹאמַר (בְּמַדְבָּר יט יד) 'אֲדָם כִּי יָמוּת בְּאֶהֱל, כָּל הַבָּא אֶל הָאֶהֱל 40 וְגו' יִטְמָא, שֶׁכֵּל הַנִּמְצָא בְּאוֹהֶל שִׁישׁ שֵׁם מֵת, נִטְמָא. וְנֹאמַר (שֵׁם 41 יח) 'וְלָקַח וְגו' אִישׁ טְהוֹר, וְהִזָּה (מֵאֵפֶר הַפְּרָה הָאֲדוּמָה) וְגו' וְעַל 42 הַנֶּפֶשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ שֵׁם, שְׁכַדֵי לְטַהֵר אֶת הַטְּמָא צָרִיךְ לְהוֹתוֹת עֲלָיו 43 מֵאֵפֶר הַפְּרָה. וְאִם לֹא נִטְהַר הַטְּמָא, וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ בְּטוֹמְאָתוֹ, 44 חַיִּיב כֵּרֶת, שֶׁנֹּאמַר (שֵׁם כ) 'וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא [בְּאֵפֶר 45 הַפְּרָה], וְנִכְרְתָהּ וְגו' כִּי אֶת מִקְדָּשׁ ה' טְמָא'.

46 שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: הַלִּשׁוֹן שֶׁשְׁנֵינּוּ הֶבֶל מְטַמְּאִין בְּטָמָא מֵת, 47 לְאֶתְוֵי מָאִי. וּמִשִּׁיבָה: לְאֶתְוֵי קָטָן, שֶׁאִם הִיָּה בְּאוֹהֶל הַמֵּת, 48 נִטְמָא, וְאִם נֶגַע בְּאוֹכְלִים וּמִשְׁקִים, נִטְמָאוּ. וְיֵשׁ צוֹרֵךְ לְרִבּוּתוֹ, 49 שֶׁכֵּן סָלְקָא דְּעֵתָהּ אֲמִינָא – הִיָּה עוֹלָה בְּדַעְתָךְ לֹמֵר, כִּיֵּן 50 שֶׁנֹּאמַר (בְּמַדְבָּר יט כ) 'אִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא, 51 וּמִשְׁמַעוֹת 'אִישׁ' הִיא שֶׁאִישׁ גְּדוֹל אֵין [כֵּן] הִרִי הוּא בְּתוֹרַת 52 טוֹמְאָת מֵת אֲךָ קָטָן לֹא, לְכֵן קָא מְשַׁמְעָ לָן – מִשְׁמַעֵיהָ לֵנוּ הַכְּתוּב 53 (שֵׁם יח) 'וְעַל הַנֶּפֶשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ שֵׁם, שֶׁכֵּל שֶׁהוּא בְּכַלל 'נֶפֶשׁ', 54 נִטְמָא בְּמֵת, וְאִפִּילוֹ קָטָן.

55 שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: אַחֲרֵי שֶׁלֹּא נִתְמַעַט קָטָן מִטוֹמְאָת מֵת, אֵלָּא 56 הַפְּסוּק 'אִישׁ, לְמַעוֹטֵי מָאִי – לְמַעַט מָה הוּא בֹּא. וּמִשִּׁיבָה:

ערכין. פרק ראשון – הכל מעריכין דף ג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קצא תוספות

1 לאתוי נשים – שחיבות במקרא מגילה, וכשרות לקרותה ולהוציא זכרים ודי
 2 חובתם. מומנות לעצמן – שלש נשים, וכן שלשה עבדים. אבל אין שתי נשים או שני
 3 עבדים מצטרפין עם (שני) אנשים, לפי שיש באנשים מה שאין בבשרים ובעבדים, שאין
 4 הנשים אמורות ברית ואין העבדים אמורים "על נחלתנו". איש איש – כי יהיה זה
 5 מבשרו וגו' (ויקרא טו). מכתב – (דברת)
 6 דהאי קרא בנכנס למקדש טמא כתיב, ומחייב ליה כרת, ולהכי כתיב "איש" – למעוטי קטן,
 7 דלאו בר עונשין הוא. אבל טמא הוא לטמא
 8 אוכלין ומשקין בגדול. והצרוע – משמע
 9 צרוע אחרינא. לרבות את האשה. אם כן למה
 10 נאמר איש לענין שלמטה – דמשמע: איש
 11 ולא אשה. ולא "אטמא טמאנו" קאי, דהתם
 12 אפילו אשה. אלא אקרא דלמטה קאי,
 13 דמשמע בפריעה ופרימה. הכל רואין והכל
 14 כשרים לראות – חדא הוא, ולא גבי הדדי
 15 תניא. דמסבירי ליה וסבר – הלכות נגעים.
 16 שאינו בקי – והולך תלמיד חכם ישראל
 17 ורואה עמו, ואומר לו: "אומר טמא" והוא
 18 אומר, "טהור" והוא אומר. שהטומאה
 19 והטהרה תלויה במאמר הכהן. והכי תניא
 20 בתורת כהנים. והאמר מר – בפרק קמא
 21 דשבועות (ו.א.). לקדש – לערב מים חיים
 22 באפר חטאת. טעמיהו דרבנן ורבי יהודה
 23 מפרש שמסכת יומא בפרק "טרף בקלפי"
 24 (מג.א.). ערל – שמתו אחיו מחמת מילה.
 25 שהוה – ממי חטאת על הטמא. הואתו כשרה
 26 – טעמא מפרש ביבמות בפרק "הערל"
 27 (עב.ב.) מידי דהוה אטבול יום, שפסול
 28 בתרומה וכשר בפרה. תרי הכל שהחייב –
 29 איכא בפרק קמא דחולין (ב.א. טו.ב.). הכל
 30 מעלין – בפרק בתרא דכתובות (ק.ב.).
 31 לאתוי
 32

1 מאי? לאתוי נשים, וכדרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי
 2 יהושע בן לוי: נשים חיבות במקרא מגילה, שאף הן
 3 היו באותו הנס. "הכל חיבין לוימון" לאתוי מאי?
 4 לאתוי נשים ועבדים, דתניא: נשים מומנות לעצמן,
 5 ועבדים מומנין לעצמן. "הכל מצטרפין לוימון" לאתוי
 6 מאי? לאתוי קטן תיודע למו מכרכין, דאמר רב נחמן:
 7 יודע למו מכרכין – מומנין עליו. "הכל מטמאין בויה"
 8 לאתוי מאי? לאתוי תינוק בן יומו; דתניא: "איש" –
 9 מה תלמוד לומר "איש איש"? לרבות תינוק בן יום
 10 אהד שמטמאין בויה, דכרי רבי יהודה. רבי שמעאל
 11 בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אינו צריך, הרי
 12 הוא אומר: "והיזב את זובו לזכר ולנקבה", "לזכר"
 13 – כל שהוא זכר, בין קטן בין גדול, "לנקבה" – כל
 14 שהיא נקבה, בין קטנה בין גדולה; אם כן, מה תלמוד
 15 לומר "איש איש"? דפרה תורה כלשון בני אדם. "הכל
 16 מטמאין בטמא מת" לאתוי מאי? לאתוי קטן, סלקא
 17 דעתך אמינא: "איש אשר יטמא ולא יתחטא", איש
 18 – אי, קטן – לא, קא משמע לן: "ועל הנפשות אשר
 19 היו שם". – אלא "איש" למעוטי מאי? – למעוטי קטן
 20 מפרת. "הכל מטמאין בנגעים" לאתוי מאי? לאתוי
 21 קטן, סלקא דעתך אמינא: "איש צרוע" כתיב, איש –
 22 אי, קטן – לא, קא משמע לן. – ואימא הכי נמי "אדם
 23 כי יהיה בעור בשרו", מפל מקום. – ואלא "איש" למה ליה? – לכהנתניא: "איש" – אין לי אלא
 24 איש, אשה מניין? כשהוא אומר "והצרוע" – הרי כאן שנים; אם כן, מה תלמוד לומר "איש"
 25 – לענין של מטה: איש פורע ופורם, ואין האשה פורעת ופורמת. "הכל רואין את הנגעים",
 26 "הכל כשרין לראות את הנגעים", לאתוי מאי? לאתוי שאינו בקי בהן ובשמותיהן. – והאמר
 27 מר: אינו בקי בהן ובשמותיהן – אינו רואה את הנגעים! אמר רבינא, לא קשיא: הא דמסבירי
 28 ליה וסבר, הא דמסבירי ליה ולא סבר. "הכל כשרין לקדש" לאתוי מאי? לרבי יהודה – לאתוי
 29 קטן, ולרבנן – לאתוי אשה; דתני: הכל כשרין לקדש, חוץ מחירש שוטף וקטן, רבי יהודה
 30 מכשיר בקטן ופוסל באשה ובאנדרונינום. "הכל כשרין להזות" לאתוי מאי? לאתוי ערל,
 31 וכדרבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר: ערל שהוה – הזאתו כשרה. "הכל שוחטין" לאתוי מאי?
 32 חדא לאתוי פותי, וחדא לאתוי ישראל משופד. "הכל מעלין לארץ ישראל" לאתוי מאי?
 לאתוי

1 תני אבל מתעסקין בהן שילמוד, אפילו בשבת! ומשני: כאן בקטן שהגיע לחינוך, כאן
 2 בקטן שלא הגיע לחינוך. כלומר, בקטן שהגיע לחינוך מתעסקין. ואם תאמר: פשיטא
 3 דאין מעבדין, למאן דאמר ביבמות פרק "חירש" (ק.ד.א.) קטן אוכל נבילות אין בית דין
 4 מצוין להפרישו ויש לומר: כגון שהגיע לחינוך שמירת שבת, אבל לא הגיע לחינוך
 5 תקיעת שופר, והוי קצת חידוש. לאתוי
 6 נשים – שחיבות במקרא מגילה, וכשרים
 7 לקרות ולהוציא זכרים ידי חובתן. לשון
 8 הקונטרס. אבל בהלכות גדולות לא פסק הכי,
 9 ומביאין ראיה מן התוספתא. וזה לשונם: הכל
 10 חיבין במקרא מגילה כו' מוטמאין ואנדרונינוס
 11 חיבין ואין מוציאין הרבים ידי חובתן,
 12 אנדרונינוס מוציא מינו ואין מוציא את שאינו
 13 מינו. טמטמא אינו מוציא לא את מינו ולא את
 14 שאינו מינו. משיחציו עבד וחציו בן חורין אינו
 15 מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו. נשים
 16 ועבדים וקטנים פטורין מקריאת מגילה. עד
 17 כאן לשון התוספתא, וההלכות גדולות
 18 הוסיפו: האל שחיבין בשמיעה, לפי שהכל היו
 19 בספק שמטמאין ולהרוג ולאבד. (פסק) רבי
 20 ידועה היה מנסב כל אנשי ביתו וקרא
 21 לפניהם. רבי יונה אבדו דרבי מנחם היה
 22 מתכוין לקרותה לפני נשים שבביתו, שהכל
 23 היו בספק, והכל חיבין בשמיעה. עד כאן לשון
 24 הלכות גדולות. לכך צריך לפרש בבאן דאין
 25 הנשים מוציאין אלא נשים, אבל אנשים אלא
 26 והכל חיבין במקרא מגילה כו' – לאתוי
 27 נשים ומוציאין נשים אחרות. והוה מצי
 28 למימר: לאתוי קטן אליבא דרבי יהודה,
 29 דמכשיר בקטן בפרק שני דמגילה (יט.ב.).
 30 מומנות לעצמן – שלש נשים וכן שלשה
 31 עבדים. אבל שתי נשים אין מצטרפין (לשני)
 32 ועם אנשים, לפי שיש באנשים אשן נשים
 33 ובעבדים, שאין הנשים אמורות ברית, ועבדים
 34 אין אמרים "על ארץ שהנחלת לאבותינו".
 35 וצריך לומר דרשות הוא לנשים לומר, אבל
 36 חיובא ליבא. ותדע, מדקא מיייתי מיניה
 37 סייעתא למאן דאמר בפרק "שלשה שאכלו"
 38 (ברכות מג.א.) דנשים אם רצו לומר – וממני
 39 משום דמאה כתר גבירי. ואם הוי
 40 חיבות, אם כן קשיא ליה, דהא "רצו לומר"
 41 קאמרו ועל האסמכו נשים שלנו שאינו מומנות.
 42 לאתוי קטן יהודע למו מכרכין וכדורב נחמן
 43 כו' – ואמר נמי בברכות (מח.א.) ולית הלכתא
 44 ככל הני שמעתא אלא כדרבנאן וכו'. ואפילו
 45 הכי אקיימא לן כוותיה, אלא כדאמר רבי
 46 יוסי בירושלמי: כמה זימנין אכלית עם אבי
 47 חלפתא ועם חביבי ולא זמנין עלי עד שהבאתי שתי שערות. דתניא איש כיהיה זה וגו' – והא דלא מיייתי מתניתין ד"ויצא דופן" (נדה מג.ב.) דתני: תינוק בן יום אחד מטמא בויהב
 48 – משום שהברייתא מפרש יותר. למעוטי קטן מכתב – דהאי קרא בנכנס למקדש טמא כתיב, ומחייב ליה כרת, ולהכי כתיב "איש" למעוטי קטן, דלאו בר עונשין הוא. אבל טמא
 49 הוא לטמא אוכלין ומשקין בגדול. ויש לחמוה: למה לי קרא לפטורו? כיון דלא מציונו קטן נעבשו וכן קשה פרק "ארבע מיתות" (סנהדרין נב.ב.). "איש יג אנהף" – פרט לקטן ומיהו
 50 התם יש לומר דמשום קלון האשה יתיחייב. דומיא דבהמה הנרכשת. ושמו איצטרך. דסלקא דעתך אמינא הואיל ונתרבה לטמא יתיחייב כרת, קא משמע לן דלא.
 51 והצרוע – משמע צרוע אחרינא, לרבות את האשה. אם כן למה נאמר "איש" – לענין שלמטה, "איש" דמשמע: איש אשה ולא אשה. אלא דהתם אפילו אשה.
 52 אלא אקרא דלתת קאי, דמשמע בפריעה ופרימה, "והצרוע" – לרבות קטן לטמא: ויש לומר: דמסתברא למעוטי פריעה ופרימה מאשה, שגנאי הוא
 53 גב שאין רגילות לצמח שיער בוקן האשה. ויש להקשות: אמאי לא נפקא לן אשה מ"אדם", דמשמע אשה במקום קטן, דכתיב (במדבר לא) "ונפש אדם", וכיון
 54 דשקולים הן ויבאו שניהם ויש לומר: דסלקא דעתך אמינא, מדאיצטרך קרא לרובי אשה בנגעי (קטן) וזקן – מכלל דשאר נגעים ליכא לטמאות אשה אם לא מן הפסוק. וקשה:
 55 הוה ליה לרביי אשה ומ"אדם", ו"איש" – למעוטי קטן מפריעה ופרימה, "והצרוע" – לרבות קטן לטמא: ויש לומר: דמסתברא למעוטי פריעה ופרימה מאשה, שגנאי הוא
 56 זה. הכל רואין הכל כשרין לראות – חדא הוא, ולא גבי הדדי תניא. והאמר מר – בפרק קמא דשבועות (ו.א.). דמסבירי ליה וסבר – שאינו בקי, והולך
 57 תלמיד חכם ורואה עמו, הוא אומר "טמא", והוא אומר "טמא". שהטומאה והטהרה תלויה באמירת כהן, והכי תניא אה בתורת כהנים. לשון הקונטרס. והתם בתורת כהנים
 58 אימרי ישראל, מדכתיב "אל אומר מקדש". ומסקינן תומו: מאחר שסופו לרבות ישראל, למאי הלכתא כתיב כהן? שכן טמאה וטהרה אלא מפי כהן, שאפילו כהן שוטף רואה
 59 נגעים. אף על גב דמסבירי ליה וסבר מקדש ליה כהן שוטף, שאינו בקי שוטף. ועוד יש לומר: דמסבירי ליה וסבר דהכא – לא אבין קאי, אלא ישראל חכם דקאי גביה,
 60 מסבירי ליה וסבר. ואם תאמר: פשיטא, מה לי מלמד מן המתולד למלמד איתו היום? ויש לומר: דאף על גב שאינו בקי, אלא באותו נגע כשר לראות. לקדש – לערב מים חיים
 61 באפר חטאת. טעמיהו דרבי יהודה ורבנן מפרש בפרק "טרף בקלפי" (יומא מג.א.). ערל – שמתו אחיו מחמת מילה, שהוה ממימי חטאת על הטמא – הואתו כשרה. טעמא
 62 מפרש ביבמות פרק "הערל" (עב.ב.) מידי דהוה אטבול יום, שפסול בתרומה וכשר בפרה. ומצי לאתוי ברייתא דתניא התם הכי בפירושו, אלא דרבי אלעזר שגורה בפי כל יותר.
 63 תרי "הכל שוחטין" בפרק קמא דחולין (ב.א. טו.ב.). הכל מעלין – בכתובות, פרק בתרא (ק.ב.).

1 לאַתווי עבדים – שאם יש לו עבד כנעני מחול למכור, ורוצה העבד שלא ימכרו אלא בארץ
2 ישראל, ובכתובות (ק"ב), פירש רש"י: שכול להעלותו ולהעבד עברי בעל כרחו של
3 עבדו. ורבינו יצחק פירש: שהעבד יכול למתן להעלותו, או יפטר. והו"ל לאַתווי עבד שברח מחוצה
4 לארץ לארץ – ומרישא לא משמעין ליה למאן דתני עבדים. ואפילו לפירוש רש"י דעבדים כנענים

לאַתווי עבדים. – שאם יש לו עבד כנעני מחול למכור, ורוצה העבד שלא ימכרו אלא בארץ

מאי? – לאַתווי מְנוּה הִיפָּה לְנוּה הַרְעָה. "ואין הפל

מוציאין" – לאַתווי עבד שפָּרַח מחוצָה לאַרְץ לאַרְץ.

"הפל מעלין לירושלים" – לאַתווי מְנוּה הִיפָּה לְנוּה

הַרְעָה. "ואין הפל מוציאין" לאַתווי מאי? לאַתווי מְנוּה

הַרְעָה לְנוּה הִיפָּה. "הפל חייבין בסופָה, כְּהֵנִים לְוִים

וְיִשְׂרָאֵלִים", פְּשִׁיטָא! אי הני לא מחייבי, מאן מיתחייבי?

– כְּהֵנִים אִיצְטְרִיבָא לִיה, סְלָקָא דַּעְתָּךְ אַמִּינָא: הוּאִיל

וּכְתִיב "בְּסֻפּוֹת תִּשְׁבּוּ", וְאָמַר מֶר: "תִּשְׁבּוּ שִׁבְעַת

יָמִים" – כְּעֵין תְּדוּרוֹ, מַה דִּירָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ – אַף

סוּפָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, וְהֵנִי כְּהֵנִים, הוּאִיל וְכֵנִי עֲבוּדָה

נִינְהוּ – לֹא לִחְיִיבוֹ, קָא מְשַׁמַּע לָן: נְהִי דַּפְטִירִי בְּשַׁעַת

עֲבוּדָתְךָ, בְּלֹא שַׁעַת עֲבוּדָתְךָ חִיבִי מִיחְיִיבִי; מִיֵּדֵי דַּתְּוָה

אְהוּלְבִי דְרַכִּים, דְּאָמַר מֶר: הוּלְבִי דְרַכִּים בְּיִום – פְּטוּרִין

מִן הַסּוּפָה בְּיִום וְחִיבִים בְּלִילָה. "הפל חייבין בְּצִיצִית,

כְּהֵנִים לְוִים וְיִשְׂרָאֵלִים". פְּשִׁיטָא! – כְּהֵנִים אִיצְטְרִיךְ

לִיה, סְלָקָא דַּעְתָּךְ אַמִּינָא: הוּאִיל וּכְתִיב "לֹא תִלְבַּשׁ

שַׁעֲמֻנָּה... גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ", מאן דְּלֹא אִישְׁתְּרִי בְּלֵאִים

לְגִבְיָה בְּלִבְיֶשָׁה – הוּא דְמַחְיִיב כְּמִצְוַת צִיצִית, וְהֵנִי

כְּהֵנִים, הוּאִיל וְאִישְׁתְּרִי בְּלֵאִים לְגִבְיָהוּ – לֹא לִחְיִיבוֹ,

קָא מְשַׁמַּע לָן: נְהִי דַּאִישְׁתְּרִי בְּעֵינֵי עֲבוּדָתְךָ, בְּלֹא עֵינֵי

עֲבוּדָתְךָ לֹא אִישְׁתְּרִי. "הפל חייבין בְּתַפְלִין, כְּהֵנִים לְוִים

וְיִשְׂרָאֵלִים". פְּשִׁיטָא! – כְּהֵנִים אִיצְטְרִיךְ לִיה, סְלָקָא

דַּעְתָּךְ אַמִּינָא: הוּאִיל וּכְתִיב "וּקְשַׁרְתֶּם לְאוֹת עַל רִדְךָ

וְהָיוּ לְטַמְטַפּ בֵּין עֵינֶיךָ, כִּל דְּאִיתִיה בְּמִצְוַה דִּיד – אִיתִיה

בְּמִצְוַה דְּרֵאשִׁי; וְהֵנִי כְּהֵנִים, הוּאִיל וְלִיתְנְהוּ בְּמִצְוַה

דִּיד, דְּכְתִיב: "וְלִבַּשׁ עַל בְּשׂוּרֶיךָ", שְׁלֹא יִהְיֶה דְבַר חוּצָן

בֵּינוּ וּבֵין בְּשׂוּר – אִימָא בְּמִצְוַה דְּרֵאשִׁי נְמִי לֹא לִחְיִיבוֹ,

קָא מְשַׁמַּע לָן דְּלֹא מַעֲכָבִי אַהֲרָדִי, בְּדַתְנָן: תַּפְלָה שֶׁל

יָד אִינְהּ מַעֲכָבַת שֶׁל רֵאשִׁי, וְשֶׁל רֵאשִׁי אִינְהּ מַעֲכָבַת שֶׁל יָד. וּמַאי שְׁנֵא דִיד, דְּכְתִיב: "וְלִבַּשׁ

עַל בְּשׂוּרֶיךָ"? רֵאשִׁי נְמִי כְּתִיב: "וְשַׁמְתָּ הַמְצַנְפַת עַל רֵאשׁוֹךְ!" – תְּנֵא: שְׁעָרוֹ תִּיהֵ נְרָאָה בֵּין צִיץ

לְמִצְנַפַת, שְׁשָׁם מִנִּיחַ תַּפְלִין. "הפל חייבין בְּתַקִּיעַת שׁוֹפָר, כְּהֵנִים לְוִים וְיִשְׂרָאֵלִים". פְּשִׁיטָא!

– כְּהֵנִים אִיצְטְרִיבָא לִיה, סְלָקָא דַּעְתָּךְ אַמִּינָא: הוּאִיל וּכְתִיב: "יּוֹם תְּרוּעָה יִתְּוָה לְכֶם", מאן

דְּלִיתִיה אֶלָּא בְּתַקִּיעַה דְּחַד יוֹמָא – חִיבִי, וְהֵנִי כְּהֵנִים, הוּאִיל וְאִיתְנְהוּ בְּתַקִּיעַה כּוּלִיהּ שְׁתָּא,

דְּכְתִיב: "וְתַקַּעְתֶּם בְּחִצְצֹרֹת עַל עֲלֵתֵיכֶם" – אִימָא לֹא לִחְיִיבוֹ. – מִי דְמִי? הָתָם חֲצִצְרוֹת,

הָכָא שׁוֹפָרוֹ – אִיצְטְרִיךְ, סְלָקָא דַּעְתָּךְ אַמִּינָא, הוּאִיל תְּנֵן: שְׁוָה הַיּוֹבֵל לְרֵאשִׁי הַשְּׁנָה לְתַקִּיעַה

וְלִבְרַכּוֹת; דְּאִיתִיה בְּמִצְוַת יוֹבֵל – אִיתִיה בְּמִצְוַת רֵאשִׁי הַשְּׁנָה, דְּלִיתִיה בְּמִצְוַת יוֹבֵל – לִיתִיה

בְּמִצְוַת רֵאשִׁי הַשְּׁנָה; וְהֵנִי כְּהֵנִי, הוּאִיל וְלִיתְנְהוּ בְּמִצְוַת יוֹבֵל, תְּנֵן: כְּהֵנִים וְלְוִים מוֹכְרִין לְעוֹלָם,

וּגְוֹאֲלִין

מתפלין של ד ש' לא בעידן עבודה. דפשיטא ליה דחייבין. ש'ל ד אינה מעכבת של ראש – ואף על גב דאמר בעלמא, מנחות (ל"א). 'ולטוספות בין עניך', כן נמן שבין עניך יהיו שנים – היינו

בשעת שמיני שניהם צריך להקדים של ד. יום תרועה היה לכם – משמע: יום אחד בלבד. ולברכות – שהיו אומרים נמי ביום הכפרים של שנת היובל מלכותי וברכות ושופרות. מוכרין

לעולם – ואפילו כשנת היובל עצמה, אם מכרו קרקע שלהם – מכרה היא. ויצאה והמעות שלהן. דהא ליכא למימר דלא הדרא ארעייהו ביובל, דכתיב (ויקרא כה). 'ואשר יגאל מן הלויים', ואמר

בפרק בתרא (ל'קמן כ"ט). ולא נראה, דהא מפרש שמואל טעמא לקמן בפרק בתרא (שם) – משום דמכרהו כבר יוצאה, אינה מכרה אינו דין שלא תמכר; והוא

טעמא שדין גבין כמו גבי ישראל; ועוד ש'תקשות: אליבא דרב נמי דאמר דמכרהו יוצאה, מאי איבא בן ישראל לכתנים ולענין יובל, וכן (המקדש וקשה: מאי גואלים? גואלה) לעולם יש צעת

לישב הגירסא, דבערי עי חומה ירשל אלו גואלה אלא בתוך שנה תמימה, ולרום וכתנים גואלים לעולם. וסלקא דעתך שבתו עיי חומה שלהם נוהגין בכתו החצירים. ולפיכך ביובל, ר'מוביך דנקט

– אגב "גואלין". ורש"י פירש הכא חד לשונה: וגואלין לעולם – אם מכרו שדה גואלין אותו מיד, וישראל אינו גואל בפחות משתי שנים, דכתיב: 'במספר שני תבואות'. ובראש השנה פרק 'ראוהו

בית דין' (א, כ"ט). והוה לשונה בשם רבי יודנה בר יצחק (רבינו יצחק). והלוי: מוכרין לעולם וגואלין לעולם, ושתתים משנית דן במסכת ערכין, ובין מקדשין ובין מוכרין – תריוהי מנשיית יתיריה ניהוה,

אלא אידי דתנא התיב גבי ישראל: אין מקדשין לפני היובל פחות משתי שנים, ולא גואלין אחר היובל פחות משנה – תנא נמי גבי כהנים: מקדשין וגואלין לעולם. והכי מוקי לה במסכת ערכין (ל"ג, ב).

1 לאַתווי עבדים – שאם יש לו עבד כנעני מחול למכור, ורוצה העבד שלא ימכרו
2 אלא בארץ ישראל – כופין את רבו להעלותו. מְנוּה הִיפָּה – דחוץ לארץ. לְנוּה
3 הַרְעָה – דארץ ישראל, ואין אשתו יכולה לעכב עליו, וכן מארץ ישראל לירושלים.
4 [פשיטא] – עד השתא דריש "הכל" לאַתווי מאי; ומהשתא דריש הַךְ דתני "כהנים

לויים וישראלים". וקא בעי: פשיטא! ואי הַךְ לא

ליחייבו – מאן לחייבי? ובעי: עבודה ניהו –

ואין יכולין לדור איש ואשתו בסוכה, שאין

נוקדין לנשותיהן, דרמיא עליהו עבודת הרגל

– אימא לא נחייבו. קא משמע לן – דאף על

גב דלא אפשר להו כעין "תדור", כי הוי

דאפשר להו – מיחייבי. ובעידן עבודה פטירי

שלא בעידן עבודה מיחייבי. כיון דאשתרי

להו כלאים – בעידן עבודה, דאבנט של

כלאים היה, דכתיב (שמות ל"ט): "ואת האבנט

שש משור", ומרשש כיתנא – תכלת עמרא,

במסכת יומא (ע"ב, א). שלא היא דבר חוצץ בין

נגדי כהונה לבשרו – ותפלין על בשרו

בעינן, תחת בגדיו בקיבורת אצל הכהן,

דכאמר במנחות ב'תקומין רבד' (ל"ז, א). ותחת

בגדיו בעינן, דכתיב: "וזהיך לך לאות" ולא

לאחרים לאות. ציץ מונח על המצח, ומצנפת

על הראש, ואינה מחוקת עד המצח, אלא

מקום התפלין נראה בגובה הראש, מקום

שמוחו של תינוק רופס. יום תרועה – משמע

יום אחד בלבד. ולברכות – שהיו נמי אומרים

ביום הכפרים של שנת היובל מלכותי

וזכרונת שופרות. מוכרין לעולם – אפילו

בשנת היובל עצמה, אם מכרו קרקע שלהם –

מכרה היא. ואילו גבי ישראל תניא בגמרא

בפרק בתרא (ערכין כ"ט, ב). ובשנת היובל לא

ימכור, ואם מכר – אינה מכרה, והמעות

חוזרין, וגבי כהנים תנו: מוכרין לעולם,

דמכרהו ויצאה, והמעות שלהן. דהא ליכא

למימר דלא הדרא ארעייהו ביובל – דהואי

הדרא, דכתיב: "ואשר יגאל מן הלויים"

ואמרין בפרק בתרא (שם): ממכרו יוצא

בחנם. ומכאן שיה' לעמוד הבא וגואלין

לעולם – אם מכרו שדה – גואלין אותה מיד,

וישראל אינו מותר לגאול פחות משתי שנים,

דכתיב: "במספר שני תבואות ימכר לך".

נהו

מתפלין של ד ש' לא בעידן עבודה. דפשיטא ליה דחייבין. ש'ל ד אינה מעכבת של ראש – ואף על גב דאמר בעלמא, מנחות (ל"א). 'ולטוספות בין עניך', כן נמן שבין עניך יהיו שנים – היינו

בשעת שמיני שניהם צריך להקדים של ד. יום תרועה היה לכם – משמע: יום אחד בלבד. ולברכות – שהיו אומרים נמי ביום הכפרים של שנת היובל מלכותי וברכות ושופרות. מוכרין

לעולם – ואפילו כשנת היובל עצמה, אם מכרו קרקע שלהם – מכרה היא. ויצאה והמעות שלהן. דהא ליכא למימר דלא הדרא ארעייהו ביובל, דכתיב (ויקרא כה). 'ואשר יגאל מן הלויים', ואמר

בפרק בתרא (ל'קמן כ"ט). ולא נראה, דהא מפרש שמואל טעמא לקמן בפרק בתרא (שם) – משום דמכרהו כבר יוצאה, אינה מכרה אינו דין שלא תמכר; והוא

טעמא שדין גבין כמו גבי ישראל; ועוד ש'תקשות: אליבא דרב נמי דאמר דמכרהו יוצאה, מאי איבא בן ישראל לכתנים ולענין יובל, וכן (המקדש וקשה: מאי גואלים? גואלה) לעולם יש צעת

לישב הגירסא, דבערי עי חומה ירשל אלו גואלה אלא בתוך שנה תמימה, ולרום וכתנים גואלים לעולם. וסלקא דעתך שבתו עיי חומה שלהם נוהגין בכתו החצירים. ולפיכך ביובל, ר'מוביך דנקט

– אגב "גואלין". ורש"י פירש הכא חד לשונה: וגואלין לעולם – אם מכרו שדה גואלין אותו מיד, וישראל אינו גואל בפחות משתי שנים, דכתיב: 'במספר שני תבואות'. ובראש השנה פרק 'ראוהו

בית דין' (א, כ"ט). והוה לשונה בשם רבי יודנה בר יצחק (רבינו יצחק). והלוי: מוכרין לעולם וגואלין לעולם, ושתתים משנית דן במסכת ערכין, ובין מקדשין ובין מוכרין – תריוהי מנשיית יתיריה ניהוה,

אלא אידי דתנא התיב גבי ישראל: אין מקדשין לפני היובל פחות משתי שנים, ולא גואלין אחר היובל פחות משנה – תנא נמי גבי כהנים: מקדשין וגואלין לעולם. והכי מוקי לה במסכת ערכין (ל"ג, ב).

נהו

מתפלין של ד ש' לא בעידן עבודה. דפשיטא ליה דחייבין. ש'ל ד אינה מעכבת של ראש – ואף על גב דאמר בעלמא, מנחות (ל"א). 'ולטוספות בין עניך', כן נמן שבין עניך יהיו שנים – היינו

58 פְּהִינִים, הוֹאִיל וְאַשְׁתְּרֵי בְּלָאִים לְגַבְיָהּוּ – הוֹאִיל וְהוֹתֵר לָהֶם
 59 כְּלָאִים בְּבִגְדֵי כְּהוֹנָה בְּשַׁעַת עֲבוּדָה, לֹא לְחִיבּוֹ בְּצִיצִית, לִכְן קָא
 60 מְשַׁמַּע לֵן הִבְרִייתָא, נְהִי דְאִישְׁתְּרֵי בְּעִידָן עֲבוּדָה, בְּלֹא עִידָן
 61 עֲבוּדָה לֹא אִישְׁתְּרֵי – אָף שְׁהוֹתֵר לָהֶם כְּלָאִים בְּבִגְדֵי כְּהוֹנָה
 62 בְּשַׁעַת עֲבוּדָה, מְכַל מְקוּם שְׁלֹא בְּשַׁעַת עֲבוּדָה אֲסוּרִים בְּכָלֵאִים,
 63 וְלִכְן נִתְחַיְבוּ בְּצִיצִית.
 64 שְׁנִינּוּ בְּרִייתָא: הִכְּל חִיבִין בְּתַפְּלִין, פְּהִינִים לְיוֹם וְיִשְׂרָאֵלִים.
 65 שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: פְּשִׁיטָא, וּמְשִׁיבָה: פְּהִינִים אִיצְטְרִיךְ לִיה, שְׁכֵן
 66 סְלָקָא דְעֵתָךְ אַמְינָא, הוֹאִיל וּבְתִיבּוֹ הַגְּמָרָא (דְּבָרִים ו) 'וְקִשְׁרָתָם
 67 לְאוֹתָ עַל יַדְךָ וְהָיוּ לְמַטְפֵּת בֵּין עֵינֶיךָ, הוֹקֵשׁוּ תַפְּלִין שֶׁל יָד
 68 לְתַפְּלִין שֶׁל רֹאשׁ לְלַמֵּד כָּכֵל דְּאִיתִיה בְּמַצְוֵה דִּידְךָ אִיתִיה
 69 בְּמַצְוֵה דְרֹאשׁ – כֹּל שְׁחִיבֵיב בְּשֶׁל יָד חִיבֵיב בְּשֶׁל רֹאשׁ, וְכֹל הַפְּטוֹר
 70 מְשֶׁל יָד פְּטוֹר מְשֶׁל רֹאשׁ, וְהָנִי פְּהִינִים, הוֹאִיל וְלִיתְנָהוּ – וּבְשַׁעַת
 71 עֲבוּדָה אֵינִים בְּקִיּוּם מַצְוֵה דְתַפְּלִין שֶׁל יָד, דְּבְתִיבּוֹ בְּבִגְדֵי כְּהוֹנָה
 72 (וּקְרָא ו) 'לְכַשׁ עַל בְּשָׂרוֹ' לְלַמֵּד לְשִׁיחָה הַבְּגָד עַל בְּשָׂרוֹ מִמֶּשׁ
 73 וְלֹא הָא דְכָר חוֹצֵץ בֵּינּוּ – בֵּין בְּגַד הַכְּהוֹנָה וּבֵין בְּשָׂרוֹ, וְכִיּוֹן
 74 שְׂאִינִים יִכּוֹלִים לְהַנִּיחַ תַפְּלִין שֶׁל יָד, אִימָא בְּמַצְוֵה דְרֹאשׁ נְמִי
 75 לֹא לִיתְחִיבוּ – תֹּאמֵר שְׂגֵם בְּשֶׁל רֹאשׁ לֹא יִתְחַיְבוּ, קָא מְשַׁמַּע לֵן
 76 הִבְרִייתָא דְתַפְּלִין שֶׁל יָד וְשֶׁל רֹאשׁ לֹא מְעַכְבֵּי אַהֲרָדִי – אֵין
 77 מַעֲכֹבֵת זֹו אֵת זֹו. מְבִיאָה הַגְּמָרָא רֵאִיָּה שְׂאִינִן מַעֲכֹבֵת: כְּדִתְנִין
 78 (מִנְחוֹת ל.ח). תַפְּלֵהּ שֶׁל יָד אֵינָה מְעַכְבֵּת אֵת שְׁל רֹאשׁ, וְשֶׁל
 79 רֹאשׁ אֵינָה מְעַכְבֵּת אֵת שְׁל יָד, וְלִכְן מְקוּם נִתְחַיְבוּ כְּהִנֵּים
 80 בְּתַפְּלִין שֶׁל רֹאשׁ. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: וּמָא שְׂנָא – וּמְדוּעַ שׁוֹנֵה דִין
 81 תַפְּלִין דִּידְךָ שְׁבוּ כְּהִנֵּים פְּטוּרִים, דְּבְתִיבּוֹ בְּבִגְדֵי כְּהוֹנָה 'לְכַשׁ עַל
 82 בְּשָׂרוֹ', הִרִי בְשֶׁל רֹאשׁ נְמִי – גַּם יֵשׁ לְפוֹטוּרִם, שְׁכֵן כְּתִיב (שְׁמוֹת
 83 כֵּט ו) 'וְשִׁמְתָהּ מִצְנַפֶּת עַל רֹאשׁוֹ', אֲסוּרִי שִׁיחָה דְבַר חוֹצֵץ בֵּין
 84 רֹאשִׁם לְמַצְנַפֶּת, וְאֵם כֵּן אֵינִים יִכּוֹלִים לְהַנִּיחַ תַפְּלִין שֶׁל רֹאשׁ.
 85 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: תְּנָא – שְׁנִינּוּ בְּרִייתָא, שְׁעָרוֹ שֶׁל כּוֹן גְּדוֹל הָיָה
 86 נְרָאָה בֵּין צִיץ לְמַצְנַפֶּת, שְׁשֵׁם מְנִיחַ תַפְּלִין, וְאֵם כֵּן אֵין
 87 הַמַּצְנַפֶּת חוֹצֶצֶת בֵּין הַרֹאשׁ לְתַפְּלִין וְאֵין תַפְּלִין חוֹצֶצֶת בֵּין
 88 הַרֹאשׁ לְמַצְנַפֶּת.
 89 שְׁנִינּוּ בְּרִייתָא: הִכְּל חִיבִין בְּתַקִּיעַת שׁוֹפֵר, פְּהִינִים לְיוֹם
 90 וְיִשְׂרָאֵלִים. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: פְּשִׁיטָא, וּמְשִׁיבָה: פְּהִינִים
 91 אִיצְטְרִיכָא לִיה, שְׁכֵן סְלָקָא דְעֵתָךְ אַמְינָא, הוֹאִיל וּבְתִיבּוֹ לְגַבֵּי
 92 תַקִּיעַת שׁוֹפֵר בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה (בְּמַדְבַּר כֵּט א) 'זֹם תְּרוּעָה יְהִיָּה
 93 לְכֶם, שְׁחִיבֵיב תַקִּיעָה הוּא רַק יוֹם אֶחָד, לִכְן מָאן דְּלִיתִיה אֵלָא
 94 בְּתַקִּיעָה דְחַד יוֹמָא, חִיבֵיב – רַק מִי שְׁחִיבֵיב בְּתַקִּיעָה יוֹם אֶחָד
 95 וְרֹאשׁ הַשְּׁנָה לְבַד, חִיבֵיב בְּשׁוֹפֵר בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה, וְהָנִי פְּהִינִים,
 96 הוֹאִיל וְאִיתְנָהוּ בְּתַקִּיעָה בְּפִלְיָה שְׂתָא – הוֹאִיל וְכֹל הַשְּׁנָה
 97 חִיבִים הֵם לְתַקוּעַ, דְּבְתִיבּוֹ (בְּמַדְבַּר יז) 'וְתַקְעֶתֶם בְּהַצְצָרָת עַל
 98 עוֹלוֹתֵיכֶם, אִימָא – שְׂמָא תֹאמְרֵי שְׁלֹא לִיתְחִיבוּ בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה.
 99 שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: מִי דְמִי – הָאֵם דּוּמָה תַקִּיעֶתֶם בְּכֹל הַשְּׁנָה
 100 לְתַקִּיעָה שְׁבִרֹאשׁ הַשְּׁנָה, הִרִי חֶתֶם – שֶׁם לְגַבֵּי תַקִּיעוֹת כֹּל הַשְּׁנָה
 101 מְדוּבָר בְּהַצְצָרוֹת, וְהִכָּא לְגַבֵּי רֹאשׁ הַשְּׁנָה מְדוּבָר בְּשׁוֹפֵר,
 102 וְהִיאֵךְ הִיָּה מְקוּם לְפִטוֹר כְּהִנֵּים מִתַּקִּיעַת שׁוֹפֵר מִשׁוּם שְׁהֵם
 103 תּוֹקְעִים כֹּל הַשְּׁנָה בְּחַצְצוֹרוֹת. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא תִירוּץ אַחֵר:
 104 אִיצְטְרִיךְ – מְכַל מְקוּם נִצְרָךְ לְהַשְׁמִיעַ אֵת חִיבֵיב הַכְּהִנִּים, שְׁכֵן
 105 סְלָקָא דְעֵתָךְ אַמְינָא, הוֹאִיל וְתִנְנִין בְּמַשְׁנָה (רִ"ה כו). שְׁוֹה הַיּוֹבֵל
 106 לְרֹאשׁ הַשְּׁנָה לְתַקִּיעָה וְלְכְרָבוֹת, שְׁבִיּוּם כְּפוֹר שֶׁל שְׁנַת הַיּוֹבֵל
 107 תּוֹקְעִים וּמְבַרְכִים כְּמוֹ בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה שֶׁל כֹּל שְׁנָה, שְׁכֵן הַקִּישׁ
 108 הַכְּתוּב אֵת רֹאשׁ הַשְּׁנָה לְיוֹם כְּפוֹר שֶׁל יוֹבֵל, אֵם כֵּן דְאִיתִיה – רַק
 109 מִי שְׁשִׁיךְ בְּכֹל הַמַּצְוֹת שֶׁל יוֹבֵל אִיתִיה – שִׁיךְ בְּמַצְוֹת רֹאשׁ
 110 הַשְּׁנָה, אֵךְ מִי דְלִיתִיה – שְׂאִינּוּ שִׁיךְ בְּכֹל הַמַּצְוֹת שֶׁל יוֹבֵל
 111 לִיתִיה – אֵינּוּ שִׁיךְ בְּמַצְוֹת רֹאשׁ הַשְּׁנָה, וְהָנִי פְּהִינִים, הוֹאִיל
 112 וְלִיתְנָהוּ – וְאֵינִים חִיבִים בְּכֹל מַצְוֹת דְיוֹבֵל, דְתִנְנִין (הַלֵּל ל.ג),
 113 פְּהִינִים לְיוֹם מוֹכְרִין לְעוֹלָם – יִכּוֹלִים לְמַכּוֹר מִשְׁדֵּה אַחוֹזתָם אָף
 114 בְּשַׁנַּת הַיּוֹבֵל,

1 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: לְשׁוֹן 'הַכֵּל' בֹּא לְאִתּוּי – לְרִבּוֹת עֲבָדִים, שְׂאֵם
 2 יֵשׁ לְאָדָם עֶבֶד כּוֹנְעֵי מַהוּל וְרוּצָה לְמוֹכְרוֹ, וְהַעֲבַד רוּצָה שְׁלֹא
 3 לְהַמְכֵר אֵלָא בֶּאֱרֶץ יִשְׂרָאֵל, כּוֹפֵה הַעֲבַד אֵת רַבּוֹ לְהַעֲלוֹתוֹ
 4 לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְמוֹכְרוֹ שֶׁם. מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: וְלִמָּאן דְּתִנְנִי עֲבָדִים
 5 בְּהָרִיא – וְלִדְעַת מִי שְׁשֵׁנָה 'עֲבָדִים' בְּפִירוּשׁ בְּמַשְׁנָה (שֶׁם), נִמְצָא
 6 שֶׁ'הַכֵּל' לֹא בֹא לְרִבּוֹתֶם, אֵם כֵּן לְאִתּוּי מָא – מַה בֹּא לְרִבּוֹת.
 7 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: לְאִתּוּי מְנִיחָה הִפְּשָׁה לְנִיחָה הִרְעָה – שִׁיכּוֹל הַבַּעַל
 8 לְכוּף אֵת אֲשֵׁתוֹ אוֹ הָאִשָּׁה לְכוּף אֵת בַּעֲלָהּ, לְעַלּוֹת מַחוּץ לְאֶרֶץ
 9 אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אִפִּילוֹ מִמְקוּם טוֹב (נוֹה יִפְה) שְׁבַחוּץ לְאֶרֶץ לְמַקוּם
 10 רַע (נוֹה הַרְעָה) שְׁבַחוּץ יִשְׂרָאֵל. מוֹסִיפָה הַגְּמָרָא לְבֹאֵר: שְׁנִינּוּ
 11 בְּהַמְשָׁךְ הַמַּשְׁנָה (שֶׁם) 'וְאֵין הִכְּל מוֹצִיאִין' יִשְׂרָאֵל לְחוּץ
 12 לְאֶרֶץ, לְשׁוֹן 'הַכֵּל' בֹּא לְאִתּוּי עֶבֶד שְׁבַרְחָ מוֹחֲצָה לְאֶרֶץ
 13 לְאֶרֶץ, שְׂאִין רַבּוֹ יִכּוֹל לְהוֹצִיאָו חוּרָה לְחוּץ לְאֶרֶץ, אֵלָא חִיבֵיב
 14 לְמוֹכְרוֹ בֶּאֱרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּדִי שִׁישְׂאֵר הַעֲבַד בֶּאֱרֶץ מִשׁוּם יָשׁוּב
 15 אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבִמָּה שְׁשִׁינּוּ (שֶׁם) 'הַכֵּל מְעַלֵּין לִירוּשָׁלַיִם', 'הַכֵּל'
 16 בֹּא לְאִתּוּי שִׁיכּוֹל הַבַּעַל לְכוּף אֵת אֲשֵׁתוֹ אוֹ הָאִשָּׁה אֵת בַּעֲלָהּ
 17 לְעַלּוֹת לִירוּשָׁלַיִם, אִפִּילוֹ מְנִיחָה הִפְּשָׁה שְׁבַשְׂאֵר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
 18 לְנִיחָה הַרְעָה בִירוּשָׁלַיִם. וּבִמָּה שְׁשִׁינּוּ (שֶׁם) 'וְאֵין הִכְּל מוֹצִיאִין'
 19 מִירוּשָׁלַיִם, מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: 'הַכֵּל' לְאִתּוּי מָא, וּמְשִׁיבָה:
 20 לְאִתּוּי שְׂאִין הַבַּעַל מוֹצִיאָ אֵת אֲשֵׁתוֹ מִירוּשָׁלַיִם, וְלֹא הָאִשָּׁה אֵת
 21 בַּעֲלָהּ, אָף מְנִיחָה הַרְעָה שְׁבִירוּשָׁלַיִם לְנִיחָה הִפְּשָׁה שְׁבַשְׂאֵר אֶרֶץ
 22 יִשְׂרָאֵל.
 23 אַחֵר שְׁפִירוּשָׁה הַגְּמָרָא מַה בֹּא לְרִבּוֹת לְשׁוֹן 'הַכֵּל' שְׁשִׁינּוּ
 24 בְּמַשְׁנִיּוֹת וּבְרִייתוֹת, מִפְּרִשַׁת הַגְּמָרָא אֵת הַלְשׁוֹן שְׁשִׁינּוּ בְּכַמָּה
 25 מְקוּמוֹת 'הַכֵּל חִיבִין וְכוּ' כְּהִנֵּים לְיוֹם וְיִשְׂרָאֵלִים, אֲגַב מִשְׁנַתְנוּ
 26 שְׁשִׁינּוּ בַּה לְשׁוֹן זֶה. שְׁנִינּוּ בְּרִייתָא: הִכְּל חִיבִין בְּפּוֹבְהָ, פְּהִינִים
 27 לְיוֹם וְיִשְׂרָאֵלִים. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: פְּשִׁיטָא – הִלָּא פְּשׁוּט הוּא
 28 שְׁהֵם אִלוֹ שְׁחִיבִים, שְׁכֵן אִי הָנִי לֹא מְחִיבֵיב – אֵם כְּהִנֵּים לְיוֹם
 29 וְיִשְׂרָאֵלִים אֵינִים חִיבִים בְּסוֹכָה, אוֹי מָאן מִיתְחִיבֵיב – מִי הוּא זֶה
 30 שְׁמַחוּבֵיב בַּה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: פְּהִינִים אִיצְטְרִיכָא לִיה – נִצְרַכָּה
 31 הַבְּרִייתָא לְהַשְׁמִיעַ אֵת חִיבֵיב הַכְּהִנִּים בְּסוֹכָה, שְׁכֵן סְלָקָא דְעֵתָךְ
 32 אַמְינָא – הִיָּה עוֹלָה בְּדַעֲתָךְ לּוֹמַר הוֹאִיל וּבְתִיבּוֹ (וּקְרָא כג כח).
 33 'בְּפִסְפֵּת תִּשְׁבּוּ שְׁבַעַת יָמִים, וְאָמַר מִר בְּרִייתָא (סוֹכָה כח),
 34 שֶׁהַפְּסוֹק נִדְרַשׁ תִּשְׁבּוּ שְׁבַעַת יָמִים בְּעֵין תְּדוּרוֹ, שְׁדִירַת הָאָדָם
 35 בְּסוֹכָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת כְּדוּךְ שְׁהוּא דֵר בְּבִיתוֹ כֹּל הַשְּׁנָה, אֵם כֵּן
 36 מַה דִּירָה שֶׁל אָדָם בְּבִיתוֹ הִיא אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ יַחַד, אָף דִּירַת סוֹכָה
 37 צְרִיכָה לְהִיּוֹת אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ יַחַד, וְהָנִי פְּהִינִים – וְכַהֲנִים אֵלּוּ,
 38 הוֹאִיל וּבְנֵי עֲבוּדָה נִינְהוּ – הוֹאִיל וּמוֹטֵל עֲלֵיהֶם לְעַבּוֹד בְּטַהֲרָה
 39 בְּמִקְדָּשׁ אֵת עֲבוֹדַת הַרְגֵל, וּפּוֹרְשִׁים מִנְשׁוּתֵיהֶם שְׁלֹא לְהַטְמֵא,
 40 אֵינִים יִכּוֹלִים לְשַׁבֵּת בְּסוֹכָה כְּעֵין דִּירָה, וְלֹא לִיתְחִיבוּ בְּסוֹכָה
 41 כֹּל, קָא מְשַׁמַּע לֵן – מִשְׁמַעִיָּה לְנוּ הִבְרִייתָא, נְהִי דְפְּטִירִי – אָף
 42 שְׁפִטוּרִים מְסוֹכָה בְּשַׁעַת עֲבוּדָה, שְׂאֵז אֵינִים יִכּוֹלִים לְדוֹר בְּסוֹכָה,
 43 מְכַל מְקוּם בְּלֹא שַׁעַת עֲבוּדָה חִיבֵיב מִיתְחִיבֵיב, מוֹדִי דְתִנְנִין
 44 אַהֲלוּבֵיב דְרָבִים – כִּשְׁם שְׁמַצִּינוּ בְּדִין הוֹלְכֵי דְרָבִים, דְאָמַר מִר
 45 בְּרִייתָא (סוֹכָה כו), הוֹלְכֵי דְרָבִים שְׁהוֹלְכִים בְּיוֹם וּנְחִים
 46 בְּלִילָה, פְּטוּרִין מִן הַפּוֹבְהָ בְּיוֹם וְחִיבִים בְּלִילָה, וּמוֹכַח שְׂאֵף
 47 שְׂאֵינִים יִכּוֹלִים לְקִיַּים מִמֶּשׁ 'כְּעֵין תְּדוּרוֹ, חִיבִים בְּסוֹכָה בְּאוֹפֵן
 48 שְׁהֵם יִכּוֹלִים לְקִיַּימָה.
 49 שְׁנִינּוּ בְּרִייתָא: הִכְּל חִיבִין בְּצִיצִית, פְּהִינִים לְיוֹם וְיִשְׂרָאֵלִים.
 50 שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: פְּשִׁיטָא שְׁהֵם חִיבִים, שְׁהִרִי אֵם הֵם אֵינִים
 51 חִיבִים בְּצִיצִית, מִי הוּא שְׁחִיבֵיב בַּה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: פְּהִינִים
 52 אִיצְטְרִיךְ לִיה, שְׁכֵן סְלָקָא דְעֵתָךְ אַמְינָא, הוֹאִיל וּבְתִיבּוֹ (דְּבָרִים
 53 כז יא) 'לֹא תִלְבַּשׁ שְׁעָמָנוּ' וּמִיד בְּהַמְשָׁךְ נֹאמַר (שֶׁם כב יב)
 54 'נְדִילִים תַעֲשֶׂה לָךְ עַל אֲרַבַּע בְּנִפּוֹת פְּסוּתָךְ, סְמִיכוֹת מַצּוֹת
 55 צִיצִית לְאִסוּר כְּלָאִים מִלְּמַדַּת דְמָאן דְלֹא אִישְׁתְּרֵי בְּכָלֵאִים
 56 לְגַבֵּיהּ בְּלִבִּישָׁה הוּא דְמְחִיבֵיב בְּמַצְוֹת צִיצִית – רַק מִי שְׁלֹא
 57 הוֹתֵר לוֹ לְלַבּוֹשׁ כְּלָאִים, הוּא שְׁנַצְטוּוּהָ בְּצִיצִית, וְאֵם כֵּן הָנִי

58 לְצִיבּוּר.
 59 מסיים רבה: לכן בוכרי סִלְקָא דַּעְתָּךְ אַמְינָא, הוּאִיל וּכְתִיב
 60 (ויקרא כז כה) 'וְכָל עֲרֵפֶךָ יִהְיֶה בַּשֶּׁקֶל הַקָּדֵשׁ', שְׁהוֹקֵשׁוּ עֲרֵכִין
 61 לשקלים, אִם כֵּן כָּל דְּאִיתִיהּ - מִי שִׁישְׁנוּ בַּמְצוֹת שְׁקָלִים אִיתִיהּ
 62 - יִשְׁנוּ בַּעֲרֵכֵין, וְהֵינּוּ בְּהֵנִים, הוּאִיל וְלִיתְנָהוּ - וְאִינֵם בְּחִיב
 63 שְׁקָלִים, לִיתְנָהוּ - אִינֵם בַּעֲרֵכֵין, לִכֵּן קָא מְשַׁמַּע לָן הַמְשַׁנָּה
 64 שְׂכָהנִים מִעֲרִיכִים. מִקְשָׁה אַבְי: אִמְר לִיה אַבְי לְרַבָּה, הָאִי 'וְכָל
 65 עֲרֵפֶךָ' אִינוּ מְקִישׁ עֲרֵכִין לְשִׁקְלִים, אִלָּא לְדָן שֶׁל כָּל עֲרֵכִין
 66 שְׂאֵתָהּ מְעַרְפֵּךְ לֹא יְהוּ פְּחוּתִין מִסְּלַע, לֹזֶה הוּא דְּאֵתָא - בֵּא
 67 הַפְּסוּק.
 68 מתרץ אבוי באופן אחר: אִלָּא אִמְר אַבְי, אִיצְטְרִיךְ הַמְשַׁנָּה
 69 לְהַשְׁמִיעַ שְׂכָהנִים מִעֲרִיכִים, שִׁכֵּן סִלְקָא דַּעְתָּךְ אַמְינָא, הוּאִיל
 70 וּכְתִיב בַּפְּדִיּוֹן הֵבֵן (במדבר יח טז) 'וּפְדִיּוֹ מִכֵּן חֲדָשׁ תַּפְּסֶה
 71 בַּעֲרֵפֶךָ', הוֹקֵשׁוּ עֲרֵכִין לַפְּדִיּוֹן הֵבֵן, שֶׁכֵּל דְּאִיתִיהּ בַּפְּדִיּוֹן הֵבֵן,
 72 אִיתִיהּ בַּעֲרֵכֵין, וְהֵינּוּ בְּהֵנִים, הוּאִיל וְלִיתְנָהוּ בַּפְּדִיּוֹן הֵבֵן -
 73 שְׁפִטְרִים מִלְּפֻדוֹת אֵת בְּנֵיהֶם, לִיתְנָהוּ בַּעֲרֵכֵין, לִכֵּן קָא מְשַׁמַּע
 74 לָן שְׂכָהנִים מִעֲרִיכִים. מִקְשָׁה רַבָּא: אִמְר לִיה רַבָּא לַאֲבִי, אִלָּא
 75 מַעְתָּה לְדַעְתָּךְ שִׁישׁ מְקוּם לְדַרוּשׁ שֶׁכֵּל שְׁנֵאמַר בּו 'בַּעֲרֵכֶךָ'
 76 הוֹקֵשׁ לְעֲרֵכֵין, אִם כֵּן נָפִי אִיל אֲשֵׁם - אִיל שְׂבֵא לְקִרְבָּן אֲשֵׁם
 77 גוֹלוּת, דְּכְתִיב בּו (ויקרא ה כה) 'וְאֵת אֲשֵׁמוּ וְיָבִיא לְה' אִיל
 78 תְּמִים מִן הַצֹּאן בַּעֲרֵפֶךָ', הֵבֵן נָפִי יֵשׁ לָךְ לְהַקְדִּישׁ לְעֲרֵכֵין, דְּכָל
 79 דְּאִיתִיהּ בַּעֲרֵכֵין אִיתִיהּ בְּאִיל הָאֲשֵׁם וְלִכֵּן מוּמְדִים
 80 וְאִנְדְּרוּגִינִים לְדִלִּיתְנָהוּ בַּעֲרֵכֵין (ב). לִיתְנָהוּ בְּאִיל הָאֲשֵׁם -
 81 פְּטוּרִים מֵאֲשֵׁם, וְהִיאֵךְ יִתְכֵּן לְפִטוּר יִשְׂרָאֵלִים אִלּוּ מֵאֲשֵׁם אִם
 82 נִתְחַיְיבוּ בּו. אִלָּא וְדֵאִי אִין לְהַקְדִּישׁ כֶּךָ, וְכֵן אִין לְהַקְדִּישׁ פְּדִיּוֹן הֵבֵן
 83 לְעֲרֵכֵין.
 84 מתרץ רבא באופן אחר: אִלָּא אִמְר רַבָּא, וְאִיתִימָא - וִישׁ
 85 אֹמְרִים שְׁאֵמַר זֹאת רַב אֲשֵׁי, אִיצְטְרִיךְ, שִׁכֵּן סִלְקָא דַּעְתָּךְ
 86 אַמְינָא, הוּאִיל וּכְתִיב לְגַבֵּי עֵנִי שְׁהַעֲרִיר וְאִין יָדוּ מִשְׁגַּת לְשִׁלֵּם
 87 (ויקרא כז ח) 'וְהַעֲמִידוּ לִפְנֵי הַכֹּהֵן', שְׁמַעֲמִידִים אֵת הַנְּעָרָךְ
 88 שְׁהוּא יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַכֹּהֵן לְהַעֲרִיב וְלֹא מִעֲמִידִים בְּהֵן לִפְנֵי
 89 בְּהֵן, שְׂכָהנִים אִינֵם בְּתוֹרַת עֲרֵכֵין, לִכֵּן קָא מְשַׁמַּע לָן שְׁגֵם כְּהֵנִים
 90 יִשְׁנֵם בַּפְּרִשְׁת עֲרֵכֵין.
 91 לעיל (ב). מְבוּאֵר שְׁמִשְׁתַּנְיָנו 'הַכֵּל בַּעֲרֵכֵין' בֵּאֵה לְאֵתוּנֵי -
 92 לְרַבּוֹת מְנֻזָּל וּמוֹפָּה שְׁחִין. מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: מְנָא הֵנִי מִלֵּי -
 93 מֵאִיזָה פְּסוּק לְמַדְנּוּ זֹאת. וּמְשִׁיבָה: דְּתַנּוּ רַבְּנַן, בַּפְּסוּק (ויקרא כז
 94 ב) 'אִישׁ כִּי יִפְלֵא נָדָר בַּעֲרֵפֶךָ נִפְשֵׁת לֹה', 'בַּעֲרֵכֶךָ' מְרַבֵּה לְהִבְיָא
 95 עֲרֵךְ סְתוּם כְּמְבוּאֵר לְהֵלן (ע"ב).
 96 דוֹרֶשֶׁת הַבְּרִייתָא עוֹד: דְּכָר אַחֵר, 'בַּעֲרֵפֶךָ' נִדְרֵשׁ שְׁעָרְךָ כּוֹלוֹ
 97 הוּא גוֹתָן - רַק הַמְעַרְךָ אֵת כּוֹלוֹ, שְׁאֵמַר 'עֲרַךְ כּוֹלֵי עֲלִי' או
 98 'עֲרַכֵי עֲלִי', מִתְחַיֵּיב, וְלֹא עֲרַךְ אַכְרִים - הָאֹמֵר 'עֲרַךְ יָדִי עֲלִי'
 99 לֹא אֵמַר כְּלוּם. וְאִם כֵּן יָכוֹל הֵיית לְפָרֵשׁ שְׂאֵנִי מוֹצִיא אֶךְ דְּכָר
 100 ו-אֲבָר) 'שְׁהַנְשִׁמָּה תְּלוּיָהּ כּוֹל, הָאֹמֵר 'עֲרַךְ רָשִׁיעַ עֲלִי' פְּטוּר,
 101 תְּלִמּוּד לּוֹמֵר (ויקרא כז ב) 'נִפְשֵׁת', שְׁהַעֲרַךְ תְּלוּי בַּנֶּפֶשׁ,
 102 וְהַמְעַרְךָ אֲבָר שְׁהַנְשִׁמָּה תְּלוּיָהּ בּו נוֹתן עֲרַךְ כּוֹלוֹ.
 103 דוֹרֶשֶׁת הַבְּרִייתָא עוֹד: תִּיבַת 'נִפְשֵׁת' מְשַׁמַּע גַּם שֶׁרַק מִי שְׁנַפְשׁוּ
 104 בּו נְעָרָךְ וְלֹא הֵמֶת. וְעַדִּין יָכוֹל הֵיית לְפָרֵשׁ שְׂאֵנִי רַק אֵת
 105 הֵמֶת וְלֹא אוֹצִיא אֵת הַנְּסִסִּם שְׁעַדִּין חַי הוּא, תְּלִמּוּד לּוֹמֵר
 106 (ויקרא כז ח) 'וְהַעֲמִידוּ לִפְנֵי הַכֹּהֵן וְהַעֲרִיף אֹתוֹ הַכֹּהֵן', הוֹקֵשׁ
 107 עֲרַךְ לְהַעֲמִידָה לְלַמּוּד שֶׁכֵּל שִׁישְׁנוּ בְּהַעֲמִידָה - שְׁאֵפְשֵׁר לְהַעֲמִידוּ
 108 לִפְנֵי הַכֹּהֵן שִׁיעֲרִיכְנּוּ, וְשִׁנּוּ בְּהַעֲרֵכָה - נְעָרָךְ, וְכָל שְׂאֵנִי
 109 בְּהַעֲמִידָה כְּגוֹסֵס אִינוּ בְּהַעֲרֵכָה.
 110 דוֹרֶשֶׁת הַבְּרִייתָא עוֹד: דְּכָר אַחֵר, תִּיבַת 'נִפְשֵׁת' נֵאמְרָה בְּלִשׁוֹן
 111 רַבִּינֵי, שִׁכֵּן אִם הֵיית כְּתוּב 'נִפְשׁ', הֵייתִי יָכוֹל לְסַבּוֹר שְׂאֵין לִי
 112 שְׁמַתְחִיב אִלָּא אַחַד שְׁתַּעֲרִיף אַחֵר, אֶךְ אַחַד שְׁתַּעֲרִיף מֵאַחַד
 113 אִישׁ, מְנַיִן שְׁמַתְחִיב, תְּלִמּוּד לּוֹמֵר 'נִפְשֵׁת'.
 114 דוֹרֶשֶׁת הַבְּרִייתָא עוֹד: דְּכָר אַחֵר, תִּיבַת 'נִפְשֵׁת' נִצְרַכְתָּ, שִׁכֵּן

1 וְכֵן אִם מְכַרוּ מִשְׁדָּה אַחֲזוֹתָם, גּוֹאֲלִין לְעוֹלָם - יָכוֹלִים לְגַאוּל
 2 מִיָּד, וְלִכֵּן אִימָא - שְׁמֵא תֵאמַר שְׁכִמְצוֹת רֵאשׁ הַשְּׁנָה נָפִי לֹא
 3 לִיתְחִיבּוֹ, לִכֵּךְ קְמַשְׁמַע לָן שְׁהֵם חִיבִים בּוּזָה, שִׁכֵּן נְהִי דְלִיתְנָהוּ
 4 - אִף שְׂכָהנִים אִינֵם בְּדִין הַשְּׁמִמַּת קְרַקַּע שֶׁל יוֹבֵל לְגַמְרֵי, מְכַל
 5 מְקוּם בְּשֵׂאֵר דִּינֵי יוֹבֵל, בְּהַשְּׁמִמַּת כְּסָפִים וּבִשְׁלִיחַ עֲבָדִים, בּוּזָה
 6 מִיָּהּ אִיתְנָהוּ - מְכַל מְקוּם הֵם שִׁיכִים בְּשֵׂאֵר יִשְׂרָאֵל, וְלִכֵּן
 7 חִיבִים בְּתַקִּיעַת שׁוֹפֵר בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה שְׁהוֹקֵשָׁה לְיוֹבֵל.
 8 שְׁנִינוּ בְּבִרְייתָא: הַכֵּל חִיבִים בְּמִקְרָא מְגִילָה, בְּהֵנִים לְוִיִּם
 9 וְיִשְׂרָאֵלִים. שׁוֹאֵלַת הַגְּמָרָא: פְּשִׁטָּא. וּמְשִׁיבָה: לֹא צְרִיכָא - לֹא
 10 נִצְרַךְ הַתְּנָא אִלָּא לְלַמּוּד שְׁחִיבִים לְיִבְטִיל - לְבַטֵּל עֲבוֹדָתָם
 11 בְּמִקְדָּשׁ לְקִירוֹא מְגִילָה, וְכִדְבָרֵי רַבֵּי יְהוּדָה אִמְר שְׁמוּאֵל,
 12 דְּאִמְר רַב יְהוּדָה אִמְר שְׁמוּאֵל, בְּהֵנִים עֲבוֹדָתָם וְלוֹוִים בְּרוּכִין
 13 וְיִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמָדוֹ, מְכַפְּלִין עֲבוֹדָתָם דּוּכְנָן וּמַעֲמָדוֹ וְכֵאִין
 14 לְשִׁמּוֹעַ מִקְרָא מְגִילָה.
 15 שְׁנִינוּ בְּבִרְייתָא: הַכֵּל חִיבִין בְּיוֹמוֹן, בְּהֵנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵלִים.
 16 שׁוֹאֵלַת הַגְּמָרָא: פְּשִׁטָּא. וּמְשִׁיבָה: לֹא צְרִיכָא, אִלָּא כְּדִי לְלַמּוּד
 17 אֵת חִיבּוֹ הַיּוֹמוֹן בְּכָהֵנִים דְּקְאָבְלֵי - שְׁאוּכֹלִים קְרָשִׁים, שִׁכֵּן
 18 סִלְקָא דַּעְתָּךְ אַמְינָא - הִיֵּה עוֹלָה בְּדַעְתָּךְ לּוֹמַר שְׂוְאָכְלוּ אֲתֵם
 19 אֲשֶׁר בְּפֶרֶךְ בְּהֵם' אִמְר רַחֲמָנָא (שְׁמוֹת כט לג), וְהָא בְּפֶרֶךָ הִיא
 20 - שְׁאִכִּילַת הַקֹּדֶשִׁים הִיא אִכִּילַת חוֹבָה מְשׁוּם כְּפָרָה, וְאִינָהּ
 21 נִחְשָׁבַת קְבִיעוּת טַעוּדָה לְהַתְחַיֵּיב בְּיוֹמוֹן, לִכֵּן קָא מְשַׁמַּע לָן שְׁאֵף
 22 אִכִּילָהּ וְחִיבִית בְּיוֹמוֹן, שִׁכֵּן 'וְאָכַלְתָּ וְשָׁבַעְתָּ' אִמְר רַחֲמָנָא
 23 (דְּבָרִים ח י), שֶׁכֵּל אִכִּילָהּ מְשִׁבְעִינָה נִחְשָׁבַת קְבִיעוּת טַעוּדָה לְעַנְיָ
 24 בְּרַכַּת הַמּוֹזֵן וְחִימוֹן, וְהָא אִיתְנָהוּ - וְהִרִי אִף אִכִּילָהּ זֹו מְשִׁבְעִינָה.
 25 שְׁנִינוּ בְּבִרְייתָא: הַכֵּל מְצַטְרִפִין לְיוֹמוֹן, בְּהֵנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵלִים.
 26 שׁוֹאֵלַת הַגְּמָרָא: פְּשִׁטָּא - וְדֵאִי שְׁאֵם אֲכָלוּ כְּהֵן לִי וְיִשְׂרָאֵל
 27 יַחַד, מְצַטְרִפִין לְיוֹמוֹן. וּמְשִׁיבָה: לֹא צְרִיכָא, אִלָּא בְּאוּפוֹן דְּקְאָבְלֵי
 28 - שְׁאוּכֹלִים הַכְּהֵנִים תְּרוּמָה אוֹ קְרָשִׁים, וְהוּר קְאָכִיל - אוֹכֵל
 29 חוּלִין, שְׁבֵאוּפוֹן זֶה סִלְקָא דַּעְתָּךְ אַמְינָא, הוּאִיל וְאִי בְּעֵי יָד
 30 לְמִיכָל בְּהַדֵּי בְּהֵן - הוּאִיל וְאִם רוצֵה הוּר לְאֲכּוֹל עִם הַכֹּהֵן, לֹא
 31 מְצִי אָכִיל - אִינוּ יָכוֹל לְאֲכּוֹל, שׁוּר אֲסוּר בְּתַרמוּמָה, אִם כֵּן אִימָא
 32 - יֵשׁ לּוֹמַר שְׁלֵא לְיִצְטְרַף הוּר עִם הַכֹּהֵן לְיוֹמוֹן, שְׁאִין קְבִיעוּתִים
 33 יַחַד נִחְשָׁבַת קְבִיעוּת וְחִיבוּר, לִכֵּן קָא מְשַׁמַּע לָן שְׁמַצְטְרִפִים, נְהִי
 34 דְּוֹר בְּהַדֵּי בְּהֵן לֹא מְצִי אָכִיל - אִף שׁוּר אִינוּ יָכוֹל לְאֲכּוֹל עִם
 35 הַכֹּהֵן בְּתַרמוּמָתוֹ, מְכַל מְקוּם בְּהֵן בְּהַדֵּי יָד מְצִי אָכִיל בְּאִכִּילַת
 36 הַחוּלִין.
 37 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁתַּנּוּת (ב). הַכֵּל מְעַרְכִין - יָכוֹלִים לְהַתְחַיֵּיב 'עֲרַךְ
 38 פְּלוּנֵי עֲלִי', בְּהֵנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵלִים. שׁוֹאֵלַת הַגְּמָרָא: פְּשִׁטָּא.
 39 וּמְשִׁיבָה: אִמְר רַבָּה, לֹא נִצְרַכָּא לְהַשְׁמִיעַ זֹאת אִלָּא לְדַעַת כֵּן
 40 בּוּכְרִי, דְּתַנּוּ (שְׁקָלִים פ"א מ"ד) לְגַבֵּי מַחְצִית הַשֶּׁקֶל שְׁמַחוּבִי כֵל
 41 יְהוּדִי לְשִׁקּוֹל אַחַת בְּשַׁנָּה, שְׁמַכְסֵף זֶה הִיֵּו קוֹנִים קֶרְבָּנוֹת צִיבוּר
 42 כֵּל הַשְּׁנָה, אִמְר רַבֵּי יְהוּדָה, הַעִיד כֵּן בּוּכְרִי בִּכְנָה, כְּהֵנִים אִינֵם
 43 חִיבִים לְשִׁקּוֹל מַחְצִית הַשֶּׁקֶל, אֶךְ כָּל כֵּן שְׁשׁוּקֵל אִינוּ חוֹטֵא
 44 בְּכֶךָ שִׁיבִיא מְכַסֵּף בְּהַמַּת חוּלִין לְעוֹרָה. אִמְר לֹו רַבֵּן יוֹחָנָן כֵּן
 45 וְכֵאִין לִכֵּן בּוּכְרִי, לֹא כֵן הַדִּין, אִלָּא חִיבִים כְּהֵנִים לְשִׁקּוֹל, וְכָל
 46 כֵּן שְׂאֵינִי שׁוּקֵל, חוֹטֵא, אִלָּא שְׁתַּכְּהֵנִים פְּטוּרִים עֲצַמִּם וְשֵׁלֵא
 47 כְּדִין שִׁכֵּן הֵם דּוֹרְשִׁין מִקְרָא - פְּסוּק זֶה לְעֲצָמָן - לְהַנְאֵתָם
 48 לְפִטוּר עֲצַמִּם, 'וְכָל מְנַחַת כֵּן כֵּלִיל תַּחֲיָה לֹא תֵאבְּלִי' (ויקרא
 49 ו טז), וְאִם אֲמַנֵם אֲנִי כְּהֵנִים חִיבִים לְשִׁקּוֹל, יֵשׁ לָנוּ חֵלֶק
 50 בְּקֶרְבָּנוֹת הַצִּיבוּר הַבָּאִים מְכַסֵּף זֶה, וְהוּאִיל וְעוֹמֵר וְשֵׁתִי תִלְחֵם
 51 וְלֵחֵם הַפְּנִים שְׁלָנוּ הֵם, שִׁישׁ לָנוּ חֵלֶק בְּהֵם, הִיאֵךְ הֵם נִצְאָלִין
 52 - הִיאֵךְ חִיבָה הַתּוֹרָה בְּאִכִּילָתוֹ. שׁוֹאֵלַת הַגְּמָרָא: וְלִדַּעַת כֵּן
 53 בּוּכְרִי נָפִי, בִּיּוֹן דְּלִכְתַּחֲחִילָהּ לֹא מִיתְחִיבֵי כְּהֵנִים לְאִיתוּנֵי -
 54 לְהִבְיָא מַחְצִית הַשֶּׁקֶל, אִם כֵּן כִּי מִיתִיָּהּ, כִּי שְׁהוּא מְבִיא שׁוּקֵל,
 55 נָפִי חוֹטֵא הוּא, דְּקָא מְעַיִל - שְׁרָהֵי מְכַסֵּי חוּלִין לְעוֹרָה,
 56 שְׁכַסְפוּ אִינוּ קְדוּשׁ וְהַקְרַבְנוֹת הַנִּקְנִים מִמֶּנּוּ חוּלִין. מְשִׁיבָה
 57 הַגְּמָרָא: מְדוּבַר דְּמִיתֵי לְהוּ וּמְסַךְ - הַכֹּהֵן מוֹסֵר כְּסָפוֹ מִתְנָה

ערכין, פרק ראשון – הכל מעריכין דף ד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" רש"י

נהי דליתנהו בהשמטת קרקעות – כלומר, בכל דין השמטת קרקעות, דהא תנן: מוכרין לעולם. והך – אכילת קדשים משום כפרה הוא, דכתיב "ואכלו אותם אשר כופר בהם", מלמד שהכהנים אוכלין והבעלים מתכפרין (ויזא סוה,ב) – אימא לא תיבעי זימון, קא משמע לן כו'. **מַעֲרִיכִין כו'** – אי אכיל חד כהן וחד לוי וחד ישראל, כהן בהדי זר מצי למיכל מן החולין.

הלך מצטרפין. לא נצריבא אלא לכן בוכרי – שסיפא דמילתא מפרש דהא דרבא. ושוקל – שקלים באחד באדר. אינו חוטא – כדמפרש לקמן, דלא הוה חולין בעזרה. אף על גב דלכתחילה לא מיהיב, דכתיב (שמות לח): "לכל העובר על הפקודים" ושבת לוי לא נפקד. חוטא – מפרש במסכת שקלים (ג,א), דכתיב "זה יתנו", וזה בגימטריא שקלים עשר שבט, ודחינו נמי שבת לוי. ד"כ העובר" מפרש: כל העובר בים סוף. אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן – להנאתן, ושלא כדון. שלנו הוא – שהרי מתרומת הלשכה הן באין, ואם אנו שוקלין ללשכה – נמנחת מנחת העומר ושתי שקלים ולחם הפנים משלנו, והיאך נאכלין? דכתיב "לא תאכלו" ולדידן לית לך דרשא. דהאי "כליל תהיה" – במנחת כהן גירדתא כתיב. אבל במנחת צבור – זיל תתר רובא. דמטר להו לצבור וכו' – והלכך, לכן בוכרי דפטר להו לכהנים משקלים, איצטרין מתניתין למתני דכהן שהערך עצמו או את אחר – נותן את הערך כשישאל, דסלקא דעתך אמינא כו', קא משמע לן דלא גמירי. לא יהו פחותין מסלע – דעני בערכין נידון בהשג יד, דכתיב (ויקרא כז): "על פי אשר תשיג יד הנודר" וגו', ופחות מסלע לא יתו לעולם. כדאמר ברק שני (ערכין זב), אין בערכין פחות מסלע, ודחינו שיעאמ מהאי קרא. ויכין דלחכי אתא, לא הוה סלקא דעתך למדרש לדרשא אחריתי למפטר כהנים מערכין, ומתניתין לא איצטרין כהנים נפטרו מפדין הכן בפרק קמא דבבורות (ד,א) מקל וחומר: אם פטרו את של ישראל במדרב – קל חומר את של עצמן. הכי נמי דליתנהו **באיל אשם** – והא ישעאמ בנינו אלא דהאי הכי לא דרשינן. ואכתי מתניתין למה לי למיתני "כהנים ולויים וישראלים"? והעמידו לפני הכהן – עני שהערך את עצמו. או את אחר. ולא כהן לפני כהן – הלכך כהן ליתיה בערכין, דאי עני הוא – לא קרינא ביה "העמידו לפני הכהן", קא משמע לן ממתניתין. נערכין לאתויי כו' – כלומר, אמר מר לעיל: הכל נערכין לאתויי מנוול ומוכה שחין. ערך סתום – לקמן מפרש. וכולה ברייתא מפרש לקמן. ערך אבריו – אמר: "ערך ידי עליו" – לא אמר כלום. דאין ערך לאיברים. אבל אם אמר: "דמי ידי עליו" – נותן דמי ידו. שהשגמה ללויה **בו** – שאם אמר "ערך ראשי" או "ערך כבידי". תלמוד לומר נפשות – בנפש תלה רהמנא. ואם העריך דבר שהשגמה תלויה בו – נותן ערך כולו. ולא את המת – שאם אמר: "ערך מת זה עליו" – לא אמר כלום. והכי דרשינן: "גבי עני שהערך" כתיב. דבר אחר נפשות – למה נאמר?

שאם לא נאמר "נפשות" אלא "נפש", הייתי אומר: אין לי אלא אחד שהערך אחד, כדכתיב (ויקרא כז): "איש כי יפיל אחר שהערך אחד. דבר אחר נפשות" – למה נאמר? שאם אמר "נפש" הייתי אומר: אין

קצה תוספות

וגמור "גואלין לעולם" לפי שנאמר בישראל המוכר שדה אחוזה (ויקרא כה): "במספר שני תבואות ימכר לך", שאינו מותר לגאול בפתות משתי שנים – אבל לויים גואלין מיד; לפי שנאמר ובישראל המוכר בית בבתי ערי חומה; ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה" נחלט – אבל בלויים נגאל לעולם, שנאמר: "גאולת עולם תהיה ללויים"; לפי שנאמר במקדש שדה אחוזה: "ואם לא יגאל את

השדה" ובעלים; "ומכרו" וגבור "את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד", אלא מתחלקת לכהנים ביובל – והלויים גואלין לעולם. והא דאמר רבא "ליתנהו במנות יובל" – קאי אמקדש שדה אחוזה ולא נאלה. ומכרה גובר, שאין היובל מפקיע מיד המקדש אם לוי הוא, כדרך שנפקיע מיד ישראל, עד כאן לשון רש"י. **וגואלין לעולם** – אם מכרו שדה גואלין אותו מיד, וישראל אינו מותר לגאול פחות משתי שנים, דכתיב (שם): "במספר שני תבואות" וגו'. נהי דליתנהו בהשמטת קרקע – כלומר, בכל דין משפט השמטת קרקע, דהא תנן: ומוכרין לעולם. לשון הקונטרס. ובראש השנה (כט,א) לא גריס רש"י "נהי דליתנהו בהשמטת קרקע", משום דמשמע שאין חזרת לכהנים ביובל, והא ליתא. ומיזהו, הבא פירש יפה. וקצת קשה: מה שייכי השמטת קרקע גבי יובל? דהא הניא בספרי: "בשנת היובל האזאת" – זאת עוצרין עבדים (בבבב), ואיבן השביעית מוציאה עבדים (בבבב), קל וחומר לויבן שמשמט; ומה אם השביעית שאינו מוציא עבדים משמטת, יובל שמוציא עבדים – אינו דין שנמשמט? תלמוד לומר: "זהו דבר השמטת" – משמטת משמטת ואין יובל משמט. אלמא אין יובל משמט כספיים ומיהו, יש לומר: מקצת שייך השמטת כספים גבי יובל, דאין שביעית נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג. **והך דאכילת קדשים משום כפרה היא**, דכתיב: "ואכלו אותם אשר כופר בהם" וגו', מלמד שהכהנים אוכלים והבעלים מתכפרים, אימא לא תיבעי זימון כו'. **מצטרפין** – אי אכלו חד כהן וחד לוי וחד ישראל, כהן בהדי זר מצי אכיל מן החולין. הלכך מצטרפין לכהן ומכאן נראה דלששה בני אדם המודרים ומתאזר זה מזה אינן מצטרפין. כיון דאין מתן יכול לבלוע עם חבריו, ומיהו, נראה דלששה בני אדם המודרין אינה ראייה ברורה, דשאני תרומה שאין להיהויר לור אפילו בשאלה, מה שאין במודר הנאה. ובברכות נהא, ד"ה (אבל) הארבותי. **כל** כהן שאינו שוקל חוטא – דרדושי: "זה יתנו" – שנים עשר שבטים בגימטריא דהא. הכינימי מצי למימר: "כל ילו שאינו שוקל", אלא משום דלא מצי למימר, משום שדורשין מקרא זה לעצמן. **ערך כולו** הוא נותן ואינו נותן ערך אברים – דסלקא דעתך לרביי, משום דאדם יודע דאין ערך לאברים, וגמר ואמר לשם כל האברים כולם, קמשמע לן. ועוד יש לומר: דסלקא דעתך אמינא: הואיל ואתינהו אברים (שנו) בדמים (באברים), אתינהו נמי בערכין. **נפשות** ולא המת – ואף על גב דאמר בהנאה מן התורה ואינו בדמים – סלקא דעתך אמינא: דאיתיה בערכין, הואיל ואתרבי מנוול ומוכה שחין דליתיה בדמים. **ולא** ארצא ואם הוסיט תלמוד לומר והעמיד העריך – ואת תאמר: והא פרק שני דחולין (א,א), שחט בה שנים או רוב שנים ועריך היא מפרכסת, דהויא בכלל העמדה והערכה; ויש לומר: דבדמה אית בה חיותא טפי, ויכולה לעמוד. והא דנקט "מפרכסת" – משום דלא הויא בבילה נקט לה. וצריך עיון, דפשיטה דקרא "העמידו העריך" גבי נודר, דכתיב בההוא קרא: "על פי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו", וגוסס הוא נודר ומעריך, כדתנן במסכת שמונת. ומנא לן לומר מהעמידו על פי ארץ (דכתיב) בההוא קרא גבי מעריך, לומר שלא יהא נערך; **אחד** שהערך מאה מנן – כהן שאמר: "ערך פלוני ופלוני ופלוני עלי" דחוכירי "ערך" בלשון יחיד, דסלקא דעתך לא הי ערך קא משמע לן.

וכמה

ובמה פחות שבערין שלשה שקלים – אף על גב דאמר בתוספתא דמכילתין: "הרי עלי ערך סתם" – מביא המועט, וכמה (את) המועט – חמשה שקלים (סלעים). יש לומר: דהתם בסתם ערך דוכר (ונקבה) הוא. קרי ביה ערך בערבך – מיתורא "בערבך", דמצי למכתב: "ערך", ומיתורא דריש, ואילו ערך גופיה באישג טי – מאי טעמא? 1
כמפרש דמי, דכין דאמר: "ערך סתם עלי", ויודע הוא שזוהו פחות שבערין שלשה שקלים – כמאן דאמר: "הרי עלי שלשה שקלים". ולא דמי לאומר "ערך פלוני", דהתם לא מוכחא מילתא. דאין הכל יודעין שנותיו. אבל הכא דבר גלוי הוא, שהרי לא תלה בשום אדם. לשון הקונטרס. וקשה: דהא כי אמר "ערך פלוני עלי" – יודע הוא שאינו בן חדרו. חייב חמשה סלעים, ונידון בהשג די שבסלע אחד או בשניו ונראה לפרש: כמפרש דמי – דהוי כמו אומר בהדיא "הרי עלי שלש סלעים", הואיל ואמר "ערך סתם. דראי א"א אמר "ערך פלוני בן עשרים", אף על פי שיוודע שיחייב הכתובים סלעים – מכל מקום גזירת הכתוב בין שתלה הערך בנערך, גזירת הכתוב הוא שידון בהשג די, ואינו כמו מפרש "הרי עלי חמשים סלעים לבדק הבית". הוא וקדש שותפין בו – פירש בקונטרס: דגבי הקדש נקט שותפות, לומר שהוא והקדש חולקין, דמקדיש בעין יפה מקדיש. אבל גבי מכירה שייך דמשמנן, לשון שומא. כלומר, שישומו אותו אבר שמכר לאיזה מלאכה הוא ראוי, ולפי שיהי יטול. והא פרה וחמור דלינתו בערין ואינו נידון בכבודו – וכל שכן כשמקדיש הגוף. דפשטא קדושה בכלה. הא לא קשיא הא בקדשי מוזהב באקדש בודק הבית – ברייתא בקדשי מוזהב. דאמר "ראש חמור הקדש לדמי עולה", ואינו נידון בכבודו, דכי כתיב "נפשות" – גבי ערכין כתיב. דקדשי בודק הבית נניחו. וכי אמרינן אנו נידון בכבודו, אפילו טומטום – שנודר לדמי לבדק הבית. נמכר 27

אין לי אלא איש שהעריך בין איש ובין אשה. דכתיב (ויקרא כז): "איש כי יפליא בערבך נפשות", דמשמע שהאיש מעריך נפש כל שהוא. נפשות – דהכי משמע "בערבך נפשות" – כל נפשות יכולות להעריך. וכל שאינו בערין – כגון טומטום ואנדרוגינוס, דכתיב: "הזכר" – דמשמע זכר דאי, נקבה דאית. ערך סתום – שלא אמר: "ערכי עלי" ולא אמר: "ערך פלוני עלי", אלא אמר: "הרי עלי ערך". שלשת שקלים – דכתיב: "ולקבה שלשת שקלים", וזהו פחות שבערין. מרובה לא תפסחה – דיש להקשות: תפוס את המועט! תפסחה מועט תפסחה – דאי מקשה לך: תפוס את המרובה – אינו חולק על דבריך, אלא מוסיף. דבכלל מרובה איכא מועט. בהשג די – שאם עני הוא ומך מערבך – לא עיריכנו כהן בפחות משקל. אבל דין ערך קצוב – אין מועט משלשה שקלים. אלא קרא – "ערך" לזמאי אתא? הואיל וערך סתם אינו אלא שלשה שקלים. בלא קרא נמי ידענא, דבלא כלום לא מיפטר. ובציר מהכי לא מצי יחיב, דהא אין ערך קצוב נקרא בפחות מיק. שאינו נידון בהשג די – שאפילו אין די משגת לשלשה שקלים – נותן ערך של שקלים. כמפרש דמי – דכין דאמר: "ערך סתם עלי", ויודע הוא שזוהו פחות שבערין שלשה שקלים – כמאן דאמר: "הרי עלי שלשה שקלים" דמי. ולא דמי לאומר: "ערכי עלי" או: "ערך פלוני עלי", דהתם לא מוכחא מילתא. דאין ערך יודעין את שנותיו. אבל הכא – דבר גלוי הוא, שהרי לא תלה בשום אדם. איכא דאמרי אמר רב נחמן – להכי אתא קרא. לומר שערך נקרא. ודינו כשאר ערכין. ונידון בהשג די. פשיטא – דמאי שנא משאר ערכין? קרי ביה ערך בערבך – "ערך" דאין מצי למכתב, והוה מיייתי ערך סתם. ומדכתיב "ערך" – למדרש נמי הא. למימר קמן – להביא מנוול ומוכה שחין. הא אפיקתיה להנך – לאחד שהעריך את מאה, ולאשה שהעריכה. שקול הוא – אי הוה כתיב נמי "נפש" – הוה אתו כולהו, בין דבר שהנשמה תליה בו בין אחד שהעריך מאה, ובין אשה שהעריכה. ד"נפש" משמע אשה, ומשמע נפשות הרבה, כענין שנאמר (במדבר לא): "ונפש אדם מן הנשים ששה עשר אלף". ואף על גב דמדח "נפש" לא מצינו למדרש שלש דרשות – הוה אתו כולהו, דהא שקולים הן, ושוות נשמעות ממקרא זה, ולא מצית לאוקמה להא דרשא טפי מהא, והי מנייהו מפקת? הלכך כולהו טפי מניה. ו"נפשות" איצטרך למנוול ומוכה שחין, דלא תימעטיניהו מנדר בערין. שקול = שוה, דכל הדרשות שוות למשמע ממקרא זה. ואין לך חומר בוז יותר מזה, דינמא דק קא מרבה לחדה. והך "שקולין הן" איכא נמי בבבא קמא (א.א.) כי האי גוונא בשמעתא גמיתא. לדמים – דאם אינו ענין לערבך, דהא זכר ודאי בעינן – תניהו ענין לדמים. שנידון בכבודו – שנידון כולו אחר אבר אחד שכבודו תלי בו, שאם אמר: "דמי ראשו עלי" – נותן דמי כולו. הכי גרסינן: "אין נידון בערבך" 59

אין לי אלא איש שהעריך בין איש ובין אשה. דכתיב (ויקרא כז): "איש כי יפליא בערבך נפשות", דמשמע שהאיש מעריך נפש כל שהוא. נפשות – דהכי משמע "בערבך נפשות" – כל נפשות יכולות להעריך. וכל שאינו בערין – כגון טומטום ואנדרוגינוס, דכתיב: "הזכר" – דמשמע זכר דאי, נקבה דאית. ערך סתום – שלא אמר: "ערכי עלי" ולא אמר: "ערך פלוני עלי", אלא אמר: "הרי עלי ערך". שלשת שקלים – דכתיב: "ולקבה שלשת שקלים", וזהו פחות שבערין. מרובה לא תפסחה – דיש להקשות: תפוס את המועט! תפסחה מועט תפסחה – דאי מקשה לך: תפוס את המרובה – אינו חולק על דבריך, אלא מוסיף. דבכלל מרובה איכא מועט. בהשג די – שאם עני הוא ומך מערבך – לא עיריכנו כהן בפחות משקל. אבל דין ערך קצוב – אין מועט משלשה שקלים. אלא קרא – "ערך" לזמאי אתא? הואיל וערך סתם אינו אלא שלשה שקלים. בלא קרא נמי ידענא, דבלא כלום לא מיפטר. ובציר מהכי לא מצי יחיב, דהא אין ערך קצוב נקרא בפחות מיק. שאינו נידון בהשג די – שאפילו אין די משגת לשלשה שקלים – נותן ערך של שקלים. כמפרש דמי – דכין דאמר: "ערך סתם עלי", ויודע הוא שזוהו פחות שבערין שלשה שקלים – כמאן דאמר: "הרי עלי שלשה שקלים" דמי. ולא דמי לאומר: "ערכי עלי" או: "ערך פלוני עלי", דהתם לא מוכחא מילתא. דאין ערך יודעין את שנותיו. אבל הכא – דבר גלוי הוא, שהרי לא תלה בשום אדם. איכא דאמרי אמר רב נחמן – להכי אתא קרא. לומר שערך נקרא. ודינו כשאר ערכין. ונידון בהשג די. פשיטא – דמאי שנא משאר ערכין? קרי ביה ערך בערבך – "ערך" דאין מצי למכתב, והוה מיייתי ערך סתם. ומדכתיב "ערך" – למדרש נמי הא. למימר קמן – להביא מנוול ומוכה שחין. הא אפיקתיה להנך – לאחד שהעריך את מאה, ולאשה שהעריכה. שקול הוא – אי הוה כתיב נמי "נפש" – הוה אתו כולהו, בין דבר שהנשמה תליה בו בין אחד שהעריך מאה, ובין אשה שהעריכה. ד"נפש" משמע אשה, ומשמע נפשות הרבה, כענין שנאמר (במדבר לא): "ונפש אדם מן הנשים ששה עשר אלף". ואף על גב דמדח "נפש" לא מצינו למדרש שלש דרשות – הוה אתו כולהו, דהא שקולים הן, ושוות נשמעות ממקרא זה, ולא מצית לאוקמה להא דרשא טפי מהא, והי מנייהו מפקת? הלכך כולהו טפי מניה. ו"נפשות" איצטרך למנוול ומוכה שחין, דלא תימעטיניהו מנדר בערין. שקול = שוה, דכל הדרשות שוות למשמע ממקרא זה. ואין לך חומר בוז יותר מזה, דינמא דק קא מרבה לחדה. והך "שקולין הן" איכא נמי בבבא קמא (א.א.) כי האי גוונא בשמעתא גמיתא. לדמים – דאם אינו ענין לערבך, דהא זכר ודאי בעינן – תניהו ענין לדמים. שנידון בכבודו – שנידון כולו אחר אבר אחד שכבודו תלי בו, שאם אמר: "דמי ראשו עלי" – נותן דמי כולו. הכי גרסינן: "אין נידון בערבך" 59

אין לי אלא איש שהעריך בין איש ובין אשה; איש, אשה שהעריכה אשה, מניין? תלמוד לומר: "נפשת". דבר אחר: "נפשת" - לרבות מנוול ומופה שחין; שיקול, נדר בערבך, כל שישנו בדרמים ישנו בערבך, וכל שאינו בדרמים אינו בערבך - תלמוד לומר: "נפשת". והיה ערבך - לרבות טומטום ואנדרוגינוס לדרמים; שיקול, נדר בערבך, כל שישנו בערבך ישנו בדרמים, וכל שאינו בערבך אינו בדרמים - תלמוד לומר: "והיה ערבך". הזכר - זכר, ולא טומטום ואנדרוגינוס. יבול לא יהו בערבך איש, אבל יהו בערבך אשה? תלמוד לומר: "והיה ערבך הנקר... ואם נקבה היא" - וקר ודאי, נקבה ודאית, ולא טומטום ואנדרוגינוס. אמר קר: "בערבך" - לרבות ערך סתום. מאי ערך סתום? דתניא: האומר "ערך סתום עלי" - נותן בפחות שבערין, וכמה פחות שבערין? שלשת שקלים. ואימא: חמשים! - תפשתה מרובה לא תפשתה, תפשתה מועט תפשתה. ואימא: שקל דכתיב: "וכל ערבך יהוה פשול הקדש"! - ההוא בהשג די הוא דכתיב. ואלא קרא למה ליה? אמר רב נחמן אמר רבה בר אביה: לומר, שאינו נידון בהשג די; מאי טעמא? כמפרש דמי. איכא דאמרי, אמר רב נחמן אמר רבה בר אביה: נידון בהשג די. - פשיטא! - מהו דתניא: כמפרש דמי, קמשמע לן. דבר אחר: "בערבך" - ערך פולו הוא נותן, ואינו נותן ערך דמי אגריים. והא אפיקתיה לערבך סתום! - קרי ביה: "נפשת" - בערבך. יבול שאינו מוציא דבר שהנשמה תליה בו? תלמוד לומר: "נפשת", "נפשת" - ולא את המת. והא אפיקתיה! - קרי ביה: "נפש" "נפשת". אוציא את המת ולא אוציא את הגוסס! תלמוד לומר: "והעמיד... והעריך". אי הכי, מת נמי תפוס ליה מ"והעמיד... והעריך"! - הכי נמי. - ואלא "נפש" "נפשת" למה ליה? - פדענין למימר קמן. דבר אחר: "נפשת" - אין לי אלא אחד שהעריך מאה מניין? תלמוד לומר: "נפשת". דבר אחר: "נפשת" - אין לי אלא איש שהעריך, בין איש בין אשה; אשה שהעריכה איש, ואשה שהעריכה אשה, מניין? תלמוד לומר: "נפשת". דבר אחר: "נפשת" - להביא מנוול ומופה שחין. והא אפיקתיה לתנא! - הנה לא צריכי קרא; מאי טעמא? כי שקול הוא ויבואו פולם, כי איצטרך קרא - למנוול ומופה שחין הוא דאיצטרך. "והיה ערבך" - לרבות טומטום ואנדרוגינוס לדרמים. דמים למה לי קרא? לא יהא אלא דמי דיקלא, אילו אמר דמי דיקלא, מי לא יהיב? אמר רבא: לומר שנידון בכבודו; סלקא דעתך אמינא: "נדר בערבך" כתיב, כל שישנו בערבך - נידון בכבודו, וכל שאינו בערבך - אינו נידון בכבודו. אמר ליה אבוי: ודלא איתיה בערבך מי נידון בכבודו? והתניא: "ראש עבד זה הקדש" - הוא והקדש שותפין בו; "ראש עבד מכור לך" - משמנין ביניהם. "ראש חמור זה הקדש" - הוא והקדש שותפין בו; "ראש חמור מכור לך" - משמנין ביניהם. "ראש פרה מכור לך" - לא מכר אלא ראשה של פרה; ולא עוד, אלא אפילו: "ראש פרה הקדש" - אין להקדש אלא ראשה. ואמר רב פפא: דהא מודפן רישא דתורא גבי טבחא. והא חמור ופרה ליתנהו בערבך, ואין נידון בכבודו! - וליתעביד, תיקיש לך עבד, דאיתיה בערבך ואין נידון בכבודו! אלא לא קשיא: דהא בקדשי מוזהב, הא בקדשי בודק הבית. - במאי אוקמתיה, בקדשי מוזהב? אימא סיפא: ולא עוד, אלא אפילו אמר: "ראש פרה זו הקדש" - אין להקדש אלא ראשה, אמאי? תפשות קדושה בכלה! מי לא תניא: האומר "רגלה" 41

אמינא נדר בערבך נפשות כתיב כל שישנו בערבך נידון בכבודו – אפילו כשאמר: "דמי ראשי עלי". וכל שאינו בערבך, כשאמר: "דמי ראשי עלי" – אינו נידון בכבודו. ד"נפשות" גבי ערך כתיב, קא משמע לן. משמנין ביניהן – כמה שוה, ויחלוקו דמיו. ומבעיא לי אמאי נקט תתם "שותפין" והכא "משמנין" ואמר רב פפא – מאי טעמא דגבי פרה לא הקדש אלא ראשה. דהא מודפן ריש תורא בני טבחא – אבל ראש עבד וראש חמור אין דרך למכור, הלכך לפלגיה זבניה, לפלגיה אקדישה. ואין נידון בכבודו – דתנתי: הוא והקדש שותפין בו, ולא הוי כוליה דהקדש. והא עבד דאיתיה בערבך – כדקתני במתניתין, וקתני בהך ברייתא גבי עבד נמי: הוא והקדש שותפין בו, דאין נידון בכבודו אלא לא קשיא – הך ברייתא – דקדשי מוזהב, דאמר: "ראש חמור או עבד זה לדמי עולה" אין נידון בכבודו. דכי כתיב "נפשות" – גבי ערכין כתיב, דקדשי בודק הבית נניחו. וכי קאמרינן אנו נידון בכבודו אפילו טומטום שנדר דמיו – בקדשי בודק הבית. תפשות קדושה בכלה – הואיל וחזיא להקרבא. תימכר 64

57 **בַּר אֲבוּהַ**, בערכך' נצרך לומר שהמעריך ערך סתם אינו נידון
 58 **בְּהֶשֶׁג יָד**, אלא אף אם אין ידו משגת לתת שלשה שקלים, אין
 59 הכהן מעריכו בפחות מזה. **וּמֵאֵי מַעְמָא** – ומהו הטעם שאינו
 60 נידון בהשג יד, שכן האומר ערך סתם הרי הוא **בְּמַפְרֵשׁ דָּמִי** –
 61 כאילו פירש 'הרי עלי שלשה שקלים', שהרי הוא יודע שהעריך
 62 הקצוב הקטן ביותר הוא שלשה שקלים, וודאי לזה נתכוין. ואין
 63 זה דומה לאומר 'ערך פלוני עלי', שאין מוכח שהתכוין לערך
 64 מסוים, שהרי אין הכל יודעים את שנותיו של אותו פלוני, ולכן
 65 הוא נידון בהשג יד. מביאה הגמרא גירסא הפוכה בתירוץ זה:
 66 **אִיכָא דְאָמַרִי** – יש שאמר תירוץ זה בלשון אחר, **אָמַר רַב נְחֶמְיָן**
 67 **אָמַר רֵבָה בַּר אֲבוּהַ**, בערכך' מלמד שאף ערך סתם נידון **בְּהֶשֶׁג**
 68 **יָד**. שואלת הגמרא: **פְּשִׁימָא** – הלא פשוט הוא שנידון בהשג יד
 69 ככל ערך. ומשיבה: **מַהוּ דְתִנְיָמָא** – שמא תאמר שהאומר ערך
 70 סתם הרי הוא **בְּמַפְרֵשׁ דָּמִי** – כאילו פירש 'הרי עלי שלשה
 71 שקלים', ואין שייך להעריכו בהשג יד, לכן **קַמְשַׁמְעֵ לָן** –
 72 מלמדנו הפסוק שאף ערך סתם נידון בהשג יד.
 73 הגמרא מבארת את המשך הברייתא: **דְּבַר אַחַר**, **בְּעֶרְכָּךְ** מלמד
 74 **שְׁעָרָךְ בּוֹלוּ הוּא נֹתֵן** – חייב רק כשהעריך את כל הערך, **וְאִינוּ**
 75 **נֹתֵן עֶרְךָ דָּמִי אַכְרִים** – ואינו מתחייב כשאמר 'ערך ידי עלי'.
 76 מקשה הגמרא: **וְהָא אִפְיָקְתִּיהּ לְעֶרְךָ סָתָם** – הרי הברייתא
 77 לעיל הוציאה את תיבת 'בערכך' לרבות ממנה ערך סתם, והיאך
 78 היא לומדת ממנה דין נוסף. משיבה הגמרא: **קָרִי בֵּיה 'עֶרְךָ'**
 79 **'בְּעֶרְכָּךְ'** – יכול היה הפסוק לכתוב 'ערך', והיה משמע לרבות
 80 ערך סתם, וכתב 'ערכך' להוסיף לדרוש דרשה זו.
 81 מוסיפה הברייתא: כיון שנתמעט שאין ערך לאברים, **יְבֹול** היית
 82 לפרש **שְׂאֵנִי מוֹצִיא** אפילו **דְּבַר** – [אבר] **שֶׁהִנְשַׁמָּה תְלוּיָהּ בּוֹ**,
 83 שהאומר 'ערך ראשי עלי' לא נתחייב, **תְלִמּוּד לֹמַר 'נְפִשׁוֹת'**,
 84 שהעריך תלוי בנפש, והמעריך אבר שהנשמה תלויה בו נותן ערך
 85 כולו.
 86 הגמרא מבארת את המשך הברייתא, שלמדה מ'**נְפִשׁוֹת'** שאפשר
 87 להעריך רק את מי שנפשו בו, **וְלֹא אֵת הַמֵּת**. מקשה הגמרא:
 88 **וְהָא אִפְיָקְתִּיהּ** – והרי הוצאת תיבה זו ללימוד אחר, לרבות אבר
 89 שהנשמה תלויה בו. משיבה הגמרא: **קָרִי בֵּיה 'נְפִשׁוֹת'** –
 90 יכול היה הפסוק לכתוב 'נפש', לרבות אבר שהנשמה תלויה בו,
 91 וכתב 'נפשות' ללמד עוד דין, והיינו להוציא את המת.
 92 הגמרא מבארת את המשך הברייתא: כיון שלמדנו שלמת אין
 93 ערך, אם כן **אוֹצִיא רַק אֵת הַמֵּת וְלֹא אוֹצִיא אֵת הַגּוֹסֵס**, שכן
 94 גוסס הוא בכלל 'נפש', לכן **תְלִמּוּד לֹמַר** (ויקרא כו ז) **'וְהֶעֱמִידוּ**
 95 **לִפְנֵי הַכֹּהֵן וְהֶעֱרִיף אֹתוֹ הַכֹּהֵן**, שכל שאפשר להעמידו לפני
 96 הכהן שיעריכו יש לו ערך, וכל שאי אפשר להעמידו [בגון גוסס]
 97 אין לו ערך. מקשה הגמרא: **אִי הָכִי** – אם כך, **מַת נִמִי תִיּוּבֵק**
 98 **לִי** – גם מת עצמו נלמד **מִ'וְהֶעֱמִידוּ וְהֶעֱרִיף**, שהרי גם מת
 99 אי אפשר להעמיד, ומדוע נצרכה הברייתא למעט מ'נפשות'.
 100 משיבה הגמרא: **הָכִי נִמִי** – אכן כך, מת מתמעט מבאן, ולא
 101 מ'נפשות'. **וְאֵלֵא 'נֶפֶשׁ' 'נְפִשׁוֹת' לָמָּה לִי** – מדוע נכתב 'נפשות'
 102 ולא רק 'נפש'. התשובה בדבר היא **בְּדַבְרֵינָן לְמִימַר קָמָן** – כמו
 103 שרצוננו לומר להלן, שהפסוק נצרך לרבות מנול ומוכה שחין.
 104 הגמרא מבארת את המשך הברייתא: **דְּבַר אַחַר**, תיבת **'נְפִשׁוֹת'**
 105 נצרכה בלשון רבים, שאם היה כתוב 'נפש' היה משמע שאין לי
 106 **אֵלֵא** אדם אחד **שֶׁהֶעֱרִיף** אדם אחד, אך אחד **שֶׁהֶעֱרִיף מֵאֵת**,
 107 **מִנְיָן** שמתחייב בערך כולם, **תְלִמּוּד לֹמַר 'נְפִשׁוֹת'** בלשון רבים.
 108 הגמרא מביאה את המשך הברייתא: **דְּבַר אַחַר**, **'נְפִשׁוֹת'** נצרך,
 109 שאם היה כתוב **אִישׁ כִּי יַפְלִיא נָדַר** בערכך נפש, היה משמע
 110 שאין לי **אֵלֵא אִישׁ שֶׁהֶעֱרִיף בֵּין אִישׁ בֵּין אִשָּׁה**, שנתחייב, אין
 111 **אִשָּׁה שֶׁהֶעֱרִיבָה אִישׁ**, **וְאִשָּׁה שֶׁהֶעֱרִיבָה אִשָּׁה**, מִנְיָן שמתחייבת,
 112 **תְלִמּוּד לֹמַר 'בְּעֶרְכָּךְ נְפִשׁוֹת'**, לומר שכל נפש יכולה להעריך.

1 אילו היה נאמר 'איש כי יפליא נדר בערכך נפש', הייתי אומר
 2 שאין לי ללמוד **אֵלֵא אִישׁ שֶׁהֶעֱרִיף בֵּין אִישׁ בֵּין אִשָּׁה**,
 3 שמתחייב, אך **אִשָּׁה שֶׁהֶעֱרִיבָה אִישׁ** או **אִשָּׁה שֶׁהֶעֱרִיבָה אִשָּׁה**,
 4 מִנְיָן שמתחייבת. **תְלִמּוּד לֹמַר** – מלמדנו הפסוק **'בְּעֶרְכָּךְ**
 5 **נְפִשׁוֹת'**, שכל נפש יכולה להעריך.
 6 דורשת הברייתא עוד: **דְּבַר אַחַר**, תיבת **'נְפִשׁוֹת'** באה לרבות
 7 שגם **מְנוּגָל** – מטונף ומוצה שחין – או מוכה שחין, בערכים, שכן
 8 **יְבֹול** היית לדרוש את ההיקש (ויקרא כו ב) **'נָדַר בְּעֶרְכָּךְ'** ללמד
 9 שהוקשו ערכין לנדר של דמים, ולכן **כָּל מִי שִׁישְׁנֵנוּ בְּפִרְשַׁת נָדַר**
 10 **דָּמִים יִשְׁנֵנוּ** גם בפרשת ערכין וכל שאינו בנדר דמים אינו
 11 **בְּעֶרְכִּין**, ומנוול ומוכה שחין, שאין להם דמים שכן אין אדם
 12 רוצה לקנות עבד מאוס כזה, גם ערך אין להם. לכן **תְלִמּוּד לֹמַר**
 13 **'נְפִשׁוֹת'**, שכל נפש יש ערך.
 14 דורשת הברייתא עוד: מה שנאמר (ויקרא כו ג) **'וְהָיָה עֶרְכָּךְ'** בא
 15 לרבות **מוֹמְטוּם וְאִנְדְרוּגִינוּם לְדָמִים**, שהאומר עליהם 'דמי
 16 עלי חייב'. ונצרך לזה ריבוי, שכן **יְבֹול** היית לדרוש את ההיקש
 17 **'נָדַר בְּעֶרְכָּךְ'** ללמד שכל **שִׁישְׁנֵנוּ בְּעֶרְכִּין יִשְׁנֵנוּ בְּדָמִים** וכל
 18 **שִׁאִינוּ בְּעֶרְכִּין אִינוּ בְּדָמִים**, וטומטום ואנדרוגינוס שאינם
 19 נערכים וכמבואר להלן אין להם דמים, **תְלִמּוּד לֹמַר 'וְהָיָה'**,
 20 לרבותם לדמים. ומדיכן למדנו שאין להם ערך, שנאמר לגבי
 21 ערכין **'עֶרְכָּךְ הַזֹּכֵר'**, ללמד **זָכַר וְלֹא מוֹמְטוּם וְאִנְדְרוּגִינוּם**,
 22 שאינם נערכים בערך זכר. ועדיין **יְבֹול** היית לומר שלא יהו
 23 נערכים **בְּעֶרְךָ אִישׁ אֶבֶל** יהיו נערכים **בְּעֶרְךָ אִשָּׁה**, לכן **תְלִמּוּד**
 24 **לֹמַר** (שם כו ג-ד) **'וְהָיָה עֶרְכָּךְ הַזֹּכֵר וְגו'** **וְאִם נִקְבָּה הָיָא**, שרק
 25 **זָכַר וְדָא וְלִנְקָבָה וְדָאִית יֵשׁ עֶרְךָ**, **וְלֹא לְמוֹמְטוּם**
 26 **וְאִנְדְרוּגִינוּם**.
 27 הגמרא מבארת את כל דברי הברייתא: **אָמַר מֵר** – שנינו
 28 בתחילת הברייתא (לעיל ע"א) שתיבת **'בְּעֶרְכָּךְ'** באה לרבות
 29 שהמעריך ערך סתם, שלא העריך אדם מסוים אלא אמר סתם
 30 'הרי עלי ערך', חייב. מבררת הגמרא: **מֵאֵי עֶרְךָ סָתָם** – מהו
 31 חיובו של מי שהעריך ערך סתם. ומשיבה: **דְתִנְיָא** בברייתא,
 32 **הָאֹמֵר עֶרְךָ סָתָם עָלַי**, נותן להקדש **פְּתוּחַת שְׁבַע עֶרְכִּין** – כמו
 33 הערך הקטן ביותר שבפרשת ערכין, **וְכַמָּה** הוא הפְּתוּחַת
 34 **שְׁבַע עֶרְכִּין**, **שְׁלֹשֶׁת שְׁקָלִים**, שזוהו ערך נקבה מבת חודש ועד
 35 חמש שנים.
 36 שואלת הגמרא: מנין לנו שמתחייב כפחות שבערכין, **וְאִימָא** –
 37 שמא יש לומר שיתחייב כערך הגדול ביותר שבפרשת ערכין,
 38 והיינו **חֲמִשִּׁים** שקלים, שהוא ערך הזכר מבו עשרים ועד בן
 39 ששים שנה. משיבה הגמרא: **תְּפִשְׁתָּה מְרֻבָּה לֹא תְּפִשְׁתָּה** –
 40 אם אתה תופס את המרובה, שערך סתם הוא חמישים שקלים,
 41 אין דין זה ודאי בידך, שכן יש להקשות עליו שהיה לך לתפוס
 42 את המועט, אך **תְּפִשְׁתָּה מוֹעֵט תְּפִשְׁתָּה** – אם אתה תופס את
 43 המועט, שערך סתם הוא שלשה שקלים, דין זה ודאי הוא בידך,
 44 שאף המקטן לך שהיה לך לתפוס את המרובה, הרי אינו חולק
 45 על המועט שתפסת, אלא רק מבקש להוסיף עליו. שואלת
 46 הגמרא: כיון שיש לנו לתפוש את המועט, **וְאִימָא** – אומר
 47 שפחות שבערכין הוא **שְׁקָל אחד**, **דְּכִתִּיב** (ויקרא כו כה) **'יְבֹול**
 48 **עֶרְכָּךְ וְהָיָה בְּשִׁקְלֵךְ הַקֹּדֶשׁ'**, שיש ערך שהוא שקל אחד. משיבה
 49 הגמרא: הפסוק **הָיָה בְּהֶשֶׁג יָד הוּא דְכִתִּיב**, כלומר, ערך זה
 50 נאמר רק באופן שאין משגת יד המעריך ליתן את מה שהעריך,
 51 שאז מעריך הכהן את חיובו לפי מה שמשגת ידו לתת, ומלמד
 52 הפסוק שמכל מקום אין ערך זה יכול להיות פחות משקל.
 53 מקשה הגמרא: **וְאֵלֵא** מאחר שיש סברא לפרש ערך סתם כפחות
 54 שבערכין ותפשת מרובה לא תפשת וכו', **קָרָא** – הפסוק 'בערכך'
 55 **לָמָּה** נצרך לי לפחות ערך סתם, הרי ודאי שחייב לתת כפי
 56 שדבריו מתפרשים. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב נְחֶמְיָן אָמַר רֵבָה**

60 ספק, ודמי ראשי לגבי מזבח' אינו נידון בכבודו.
 61 הגמרא מבארת את ספק רבה: **גופא** – נשוב לעצם דברי רבה,
 62 **כְּעֵי רְבָה**, דמי ראשי לגבי מזבח', מהו, האם נידון בכבודו או
 63 אינו נידון בכבודו. והצדדים הם, האם נידון בכבודו שכן לא
 64 **אשְׁכַּחַן** – לא מצאנו אופן פגנרי דמים דאינו נידון בכבודו, או
 65 **דלְמָא** – שמא אינו נידון בכבודו שכן לא **אשְׁכַּחַן** אופן בהקדש
 66 **לְגַבֵּי מִזְבְּחָא דְנִידוֹן כְּכַבּוּדוֹ**. מסיקה הגמרא: תיקו – תעמוד
 67 שאלה זו בספק, שלא נפשטה.
 68 הגמרא מביאה ספקות באופנים של הקדש לגבי מזבח: **כְּעֵי**
 69 **רְבָה**, האומר 'ערפי עלי' לגבי מזבח', שנדר להביא קרבן בשווי
 70 של ערכו, מהו, האם נידון כהשג יד או אין נידון כהשג יד.
 71 והצדדים הם, האם נידון בהשג יד שכן לא **אשְׁכַּחַן כְּעַרְכִּין** אופן
 72 **דְּאִין נִידוֹן כְּהִשָּׁג יָד**, או **דְּלָמָא** אינו נידון בהשג יד שכן לא
 73 **אשְׁכַּחַן** במוקדש **לְגַבֵּי מִזְבְּחָא דְמִיפְרִיק** – שנפדה **אִלָּא בְּשׂוּיָו**,
 74 ולא מצינו בו דין 'השג יד'. מסיקה הגמרא: תיקו.
 75 **כְּעֵי רַב אִשֵּׁי**, הקדוש שדה אחוזה לגבי מזבח – להביא בדמיו
 76 עולה, מהו – באיזה ערך פודהו, מי **אִמְרִינָן** – האם אנו אומרים
 77 שיפדהו בערך שקצבה תורה לפדיון שדה אחוזה, שכן לא
 78 **אשְׁכַּחַן שְׂדֵה אַחֻזָּה דְמִיפְרִיקָא** – שנפדית **אִלָּא** בערך של בית
 79 **וְדַע חֹמֶר שְׁעוּרִים כְּחִמְשִׁים שְׁקָל כֶּסֶף** – חמשים שקלים לכל
 80 בית כור שעורים, או **דְּלָמָא** נפדית בשויה, שכן לא **אשְׁכַּחַן**
 81 **לְגַבֵּי מִזְבְּחָא דְמִיפְרִיק אִלָּא בְּשׂוּיָו**. מסיקה הגמרא: תיקו.

משנה

82 משנתנו מבארת יוצא מהכלל ששינוי (ב). 'הכל נערכין ונידריין':
 83 קטן שהוא פחות מכן חֲדָשׁ, נידר – האומר עליו דמיו עלי,
 84 מתחייב, שכן יש לו דמים, **אֲכַל לֹא נַעֲרָךְ** – האומר עליו 'ערכו
 85 עלי' לא מתחייב בערכו, שלא קצבה התורה (ויקרא כו א-ח)
 86 ערך לפחות מכן חודש.

גמרא

87 הגמרא מביאה מחלוקת במעריך קטן: **תַּנּוּ רַבְּנַן**, **הַמַּעֲרִיךְ** קטן
 88 **פְּחוּת מִכֵּן חֲדָשׁ**, רבי מאיר **אומר**, **נִתֵּן הַמַּעֲרִיךְ** את דמיו של
 89 הקטן כאילו אמר 'דמיו עלי'. **וְתַחֲמִים אומרים**, לא **אמר**
 90 **הַמַּעֲרִיךְ כְּלוּם**. מבארת הגמרא: **כִּמְאֵי קְמִיפְלִגֵּי** – במה נחלקו,
 91 **רבי מאיר סבר שאין אדם מוציא דבריו לבלטלה**, והרי יודע
 92 **הַמַּעֲרִיךְ שאין ערכין לפחות מכן חֲדָשׁ**, ולכן ודאי כשהעריך
 93 **נָמַר** בדעתו **ואמר לשם דמים** – להתחייב בדמי הקטן. **וְרַבְּנַן**
 94 **סברי**, **אדם מוציא דבריו לבלטלה**, ואין אומרים שודאי כיון
 95 לדמים.
 96 הגמרא תולה מימרא של רב במחלוקת רבי מאיר וחכמים.
 97 מבררת הגמרא: **כִּמְאֵי אִלָּא הא** – כשיטת מי הולכים דברי רב,
 98 **דְּאִמַר רבי נידל אמר רב**, **הַאומר עַרְף כְּלֵי זֶה עָלַי**, **נִתֵּן דְּמִיּוֹ**
 99 **את דמי הכלי**, שכן אין ערך לכלים. ומשיבה: דבריו כשיטת
 100 **רבי מאיר** שאין אדם מוציא דבריו לבלטלה. וכשהעריך קטן
 101 כוונתו לדמים. שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא** – הרי זה פשוט **דְּכַרְבֵּי**
 102 **מאיר אִתֵּיא** – באה שיטת רב, ומה יש להסתפק בזה. ומשיבה:
 103 **מהו דְּתִימָא** – שמא תאמר שדבריו **אִפִּילוּ כְּשִׁיטַת רַבְּנַן**, שאף
 104 חכמים סוברים שאין אדם מוציא דבריו לבלטלה, ורק **הָתָם** לגבי
 105 קטן **הוא** שסוברים שלא נתכוין לשם דמים, שכן יש לתלות
 106 **דְּמִיעֵי** – שטועה המעריך וסבר, **כִּי הִיכֵי דְּאִיכָא** – כמו שיש
 107 **עַרְכִּין לְבֵן חֲדָשׁ**, כך **איכָא נְמֵי** – יש גם ערכין לפחות מכן
 108 **חֲדָשׁ**, ולכן אין זו הוצאת דברים לבלטלה ולא נתכוין לדמים,
 109 **אֲבָל שאין לגבי כלי**, **דְּלִיכָא לְמִימְעֵי** – שאין לטעות, **וְדָא אִדָּם**
 110 **יודע שאין ערך לכלי** **לְגַבֵּי וְנָמַר** בדעתו **ואמר לשם דמים**. לכן
 111 **קְמִשְׁמַע לָן** – ששמיעה לא הגמרא שאין זה כך, אלא חכמים
 112 סוברים שאדם מוציא דבריו לבלטלה אף במקום שאין לו מקום
 113 לטעות, ואף המעריך כלי לא אמר כלום, ורב שחייבו בדמי הכלי
 114 סבר כרבי מאיר.

1 **רְגֵלָה שָׁל** בהמה זו עולה, **יבול הייתי** לומר שתהא הבהמה
 2 **בּוֹלָה עוֹלָה**, תלמוד לומר – מלמדנו הכתוב (ויקרא כו ט) **וְאָם**
 3 **בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה**, **כל אשר יתן ממנו לה**
 4 **יהיה קדוש**, ודורשים שרק חלק ממנו יהיה קדוש ולא כולה
 5 **יהיה קדוש**, והיינו באופן שהקדוש רגלה, שאין כל הבהמה
 6 קדושה. ועדיין **יבול הייתי** לומר שתצא הרגל להולין על ידי
 7 שיפדה אותה, תלמוד לומר (שם) **יהיה**, שמשמעו שבהווייתה
 8 **תהא** – תשאר בהוויית קדושתה, ואין לפדותה. **הא פיצד** הוא
 9 דינה, **תמכר בהמה לצורכי אנשים שחייבים עולות**, ודמיה
 10 **חולין חוץ מדמי אוחו** **אכר שפה** שהקדוש, שכיון שהוא קדוש
 11 בקדושת הגוף אינו נפדה. **דברי רבי מאיר**. רבי יהודה ורבי יוסי
 12 **ורבי שמעון אומרים**, **מפני לאומר** **רְגֵלָה שָׁל זו עוֹלָה**
 13 **שפושטת הקדושה וכולה עולה**, תלמוד לומר (שם) **כל אשר**
 14 **יתן ממנו לה יהיה קדוש**, שתיבת 'יהיה' מיותרת לרבות את
 15 כולה, שאף שהקדוש חלק ממנה יהיה כולה קדוש. מבארת
 16 הגמרא: **ואפילו למאן דאמר** – לעת רבי מאיר הסובר שאין
 17 **בּוֹלָה עוֹלָה**, מבואר בתמורה (יא) **דְּהֵנֵי מִילֵי** – דין זה הוא רק
 18 באופן **דְּאִקְדִישׁ דְּכַר** (אבר) **שאין הנשמה תלויה בו**, כגון רגל,
 19 **אֲבָל המקדוש דְּכַר שהנשמה תלויה בו**, אף רבי מאיר מודה
 20 **שקדושה כולה**. ואם כן היאך רבא מעמיד את הברייתא ראש
 21 פרה זו הקדש, אין להקדש אלא ראשה' בקדשי מזבח, הרי
 22 בקדשי מזבח פושטת הקדושה בכולה שכן ראש הוא אבר
 23 שהנשמה תלויה בו.

24 מתרץ רבא: **(אִלָּא) לא קשיא, הא** – הברייתא המבארת
 25 שפשטה קדושה בכולה מדברת כשהקדוש בקדושת הגוף,
 26 שאמר ראש בהמה זו עולה, והא – הברייתא לעיל שאמרה
 27 שאין להקדש אלא ראשה, מדברת בקדושת דמים לגבי מזבח,
 28 שאמר ראש פרה זו עלי לדמי עולה, שהתחייב להביא עולה
 29 בדמי ראש הפרה, ובזה אין חייב יותר מדמי ראשה. מקשה אבי
 30 לרבא: **והא מר הוא דאמר** – והרי כבודו בעצמו (רבא) אמר
 31 (תמורה יא): **שהמקדוש זכר** (אילו) **לדמיו**, קדוש קדושת
 32 הגוף, שכיון שהוא ראוי להקרבה, מתוך שחלה עליו קדושת
 33 דמים חלה עליו גם קדושת הגוף, ואם כן אף במקדוש ראש פרה
 34 לדמי עולה, מתוך שחלה עליו קדושת דמים תחול עליו קדושת
 35 הגוף. מתרץ רבא: **לא קשיא, הא** – מה שאמרתי שהמקדוש זכר
 36 לדמיו, קדוש קדושת הגוף, מדובר **דְּאִקְדִישׁ בּוֹלָה** – שהקדוש
 37 את כל הבהמה, והא – הברייתא שהמקדוש ראש פרה לדמיו,
 38 קדוש קדושת דמים ואין להקדש אלא ראשה, מדברת **דְּאִקְדִישׁ**
 39 **רק חד אכר**. מקשה אביי: הלא כשהקדוש רק חד **אכר** לדמיו
 40 **נמי איבעיני איבעיא לן** – גם בזה הסתפקנו האם מתקדש כולו
 41 קדושת הגוף, **דְּכַעֵי** – שהרי נסתפק **רְבָה** (תמורה יא), **הַקְדִישׁ**
 42 **אכר לדמיו**, מהו, האם קדושה כל הבהמה בקדושת הגוף או
 43 לא, והיאך אנו אומרים בראש פרה כדבר פשוט שאין כולה
 44 קדושה בקדושת הגוף. מתרץ רבא: **כי איבעי לן** – מה
 45 שנסתפקנו, זהו **כִּי אֵיל תָּם**, בלא מום, שבו יתכן שפשטה קדושת
 46 הגוף בכולו שכן הוא ראוי לקדושת הגוף (ודיינו להקרבנה), אך
 47 **הָכָא** – כאן אין קדושת הגוף בכולו שכן מדובר **כְּבַעַל מוּם**,
 48 שאינו ראוי לקדושת הגוף, שהרי הברייתא הזכירה פרה **דִּימָא**
 49 **דְּתַמּוּר** – בדומה לחמור שאינו ראוי להקרבה, ומשמע שהפרה
 50 בעלת מום. מקשה אביי: **כַּעַל מוּם נְמֵי איבעיני איבעיא לן** –
 51 הלא גם כבעל מום נסתפקנו האם פושטת קדושה בכולה, **דְּכַעֵי**
 52 **רְבָה**, האומר 'דמי ראשי לגבי מזבח' – שנדר להביא קרבן בדמי
 53 ראשו, מהו, האם נידון בכבודו מביא קרבן בדמי כולו או אין
 54 נידון בכבודו מביא רק בדמי ראשו. והרי ראש אדם וכפרה
 55 בעלת מום) אינו ראוי למזבח, ומדוע יש להסתפק אם נידון
 56 בכבודו. מתרץ רבא: **כי איבעיא לן** – מה שנסתפקנו היה **מִכְּמֵי**
 57 **דְּאִשְׁמַעְתָּ הָא מִתְנִיתָא** – לפני ששמענו ברייתא זו, **הַשְׁתָּא**
 58 **דְּשְׁמַעְתָּ הָא מִתְנִיתָא**, לא **מִיפְעִיא לָן** – ועכשיו ששמענו
 59 ברייתא זו שבבעל מום אין הקדושה פושטת בכולה, אין לנו

ערכין. פרק ראשון – הכל מעריבין דף ה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קצט רש"י

1 תימכר לצורכי עולה ודמיה חולין – דהא לא אקדיש גופה. הוין מדמי אבר –
 2 שלא יקבל דמיה. כיון דנחתא ליה קדושת הגוף אינו רשאי למוכרה, ואם מכרה
 3 – אינה מכורה. שהרי עולתו היא, וכיון דלא נפקא לחולין, דתמימה היא – אין
 4 קדושה חלה על מעות האבר, הלכך אינה מכורה. ואם תאמר: נמצא לוקח זה

מקריב עולה חסירה אבר, שאין אבר זה
 5 שלח הא פרבינן לה בפרק קמא דתמורה (יא,ב), ומשנתן לה: כגון דאמר "הרי עלי
 6 עולה בחייה" ואפילו למאן דאמר כו" –
 7 הכי אוקימנא בשילהי פרק קמא דתמורה (יא,ב) דלא פליגי רבי מאיר ורבי יהודה
 8 אלא בדבר שאין הנשמה תלויה בו, כגון מן
 9 הארכובה ולמטה. הכי גרסינן: לא קשיא.
 10 ולא גרסינן "אלא". הכי בקדושת הגוף –
 11 הא דקתני: פשטה קדושה בכלה – כגון
 12 דאקדשה קדושת הגוף, דאמר: "ראש בהמה
 13 זו אקריב עולה", וברייתא דלעיל, דאין
 14 לקדש מזבח אלא ראשה של פרה – כגון
 15 דאקדשה לדמים, דאמר: "ראש בהמה זו
 16 עלי לדמי עולה". דומיא דעבר וחמור, ולא
 17 שייכא דתמו קדושת הגוף להקרב. והא דר
 18 הוא דאמר – בפרק קמא דתמורה (יא,ב):
 19 הקדש זכר = איל, דחזי לעולה, ואקדישה
 20 לדמי עולה – קדוש קדושת הגוף, והוא
 21 עצמו יקרב עולה. דמיגו דנחתא ליה קדושת
 22 דמים – נחתא ליה קדושת הגוף, הואיל
 23 הוא חזי לגופיה. הכא נמי, כי אמר: "ראש
 24 פרה לדמי עולה" – תיקדש לגופה (והא).
 25 הואיל והיא חזיא, תפשוט קדושה בכלולה
 26 הא דאקדיש כוליה – לדמיו, קדוש קדושת
 27 הגוף, דליכא אלא חד מיגו. הא דאקדיש חד
 28 אבר – כגון הכא, דאמר: "ראש פרה לדמי
 29 עולה" – לא אמרינן: מיגו דקדיש חד אבר
 30 – קדשה נמי כוליה, ומיגו דנחתא ליה
 31 קדושת דמים – נחתא ליה קדושת הגוף.
 32 דתרי מיגו לא אמרינן יחד. אבר נמי איבעוי
 33 איבעיא ליה לומר – בשילהי פרק קמא
 34 דתמורה (יא,ב). הקדיש אבר לדמיו מהו –
 35 שתקדש כל האבר דלמיה גופה? מי אמרינן:
 36 מיגו דקדיש חד אבר לדמי – קדיש לגופיה,
 37 ומיגו דקדיש חד אבר – קדשה כולה, וא
 38 דילמא תרי מיגו לא אמרינן? ואם איתא,
 39 תפשוט ליה למר מהא ברייתא דלא, דהא
 40 קתני: אין להקדש אלא ראשה, ואוקמה לה
 41 בקדש מזבח, ודקאמר לדמי? בתם –
 42 דאיכא למימר דתיחות ליה קדושת הגוף
 43 דהא חזי להקרב. וברייתא דפשיטא ליה
 44 דלא קדשה כולה – בבעל מום קא מיירי,
 45 דומיא דעבר וחמור דלא חזו לגופיהו. דמי
 46 ראשי למזבח מי נידון בכבודו או אין נידון
 47 בכבודו – וחיוב פלוג דמים, דתרי אין לך
 48 בעל מום למזבח גדול מזה, שהוא אדם, וקא
 49 מביעא ליה, ואמאי? תפשוט ליה מהחייא
 50 דאין נידון? מי אמרינן לא אשכחן – נדר
 51 בשום דוכתא דאין נידון בכבודו. או דילמא לא אשכחן לגבי מזבח כו'. נידון בהשג יד – גבי נדר ונרבה כי האי. הקדיש שדה אחוזה – לדמי עולה. מהו – היכי פריק ליה אי בעי למפריקה? דהא פשיטא לך, אי אקדישה לברק הבית – הוה פריק בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף, דגזירת הכתוב הוא, ואפילו היא שוה אלף וזו. שדה אחוזה דמפריקא – דהא לא אשכחן שדה אחוזה אלא לברק הבית, דסתם הקדישות לברק הבית. הלכך, כי פריש לה למזבח – לא פריק לה נמי אלא בחכי. או דלמא: לא אשכחן למזבח אלא בשויו, דהא לא אשכחן קראי למזבח אלא בבהמות, והנהו דאי לא נתנה תורה קצבה לפידיון אם הומומו, והכא נמי אמרינן בשויו? תיקו. מושנה פחות מכן חדש נדר – אם אמר אחר: "דמיו עלי", שהרי דמים כל דהו יש לו. אבל לא נערך – שלא נאמר בפרשה אלא מכן חודש ומעלה. גמרא נותן דמיו – כמה שהוא נמכר בשוק, כרבי מאיר – דאמר: אין אדם מוציא דבריו לבטלה, ואדם יודע דאין ערך לכלי, ד"נפשות" כתיב, והוא נאמר לשם דמים. גמרא דכרבי מאיר – למה לי למימר: "כמאן אולא הא"? התם – גבי פחות מכן חדש פטרי רבנן משום דאיכא למימר: אפילו אין אדם מוציא דבריו לבטלה – הני מילי דיכא דהוה יודע שדבריו בטילין, אבל זה סבור היה שיש ערך לפחות מכן חדש כבן חדש, והרי אין לו, ונמצא הקדש טעות, ודמים לא קאמר דלתיב דמי. אבל גבי כלי לחיובי. קא משמע לך דרבי מאיר היא ולא רבנן, דטעמיהו דרבנן משום דאדם מוציא דבריו לבטלה, ואפילו הוא יודע שדבריו זה בטילין.

1 ימכר לצורכי עולה – ואם תאמר: וכי לוקח זה מקריב עולה חסירה אבר שאין
 2 אבר זה שלח הא פרבינן פרק קמא דתמורה (יא,ב), ומשנתן: כגון דאמר "הרי
 3 עלי עולה בחייה", כלומר, כמו שיכול לחיות, ואף על פי שנחתך רגלה מן
 4 הארכובה ולמטה. והא דלא קא משני: כגון דאמר "רגלה של זו עולה לפטור
 5 עולתו של פלוני", כמאן דאמר פרק קמא
 6 דחולין (ג,ב). "הרי עלי לחם לפטור ותרותו
 7 של פלוני" – יש לומר: דלא נקט לה אלא
 8 על לשון מימרא דאמורא, אבל לשון
 9 הברייתא לא מישתמע הכי. והאמר מהו
 10 דאמר הקדיש זכר לדמיו – מכאן משמע
 11 דגרסינן: "רבה", שלא אמר אביי "מר" לרבא
 12 חבירו. אף על גב דאשכחנא דאמר רב יוסף
 13 לאבבי תלמידו: "מר דגבא רבה הוא יעד
 14 מאי קאמינא", בנבחים פריק "קדשי קדשים"
 15 (סב,א) – התם שאני, שהבין אביי מה שלא
 16 הבינו אחרים.
 17 דבעי רבה דמי ראשי לגבי מזבח כו' תיקו
 18 – היינו מקמי דלשמעינן מתניתא
 19 דלעיל, כדמסקינן.
 20 בעי רבה דמי ראשי למזבח – עריך עיון:
 21 אמאי לא נקט "עריך ראשי לגבי
 22 מזבח", כמו בבעיא דבסמוך? בעי רבא
 23 ערכי עלי לגבי מזבח – אי "רבה" גרסינן
 24 בבבלי, יש לפרש ב"אם תמצא לומר"
 25 כדלעיל.
 26 אדם יודע שאין ערך לפחות מכן חדש –
 27 ואפילו אינו יודע, מכל מקום דעתו
 28 על פי שתקנו חכמים הלשון. ואם תאמר:
 29 מאי שנא מדאמר פרק "חמדי נשחט" (פסחים
 30 ט,א), המתכוין לומר "תרומה" ואמר
 31 "מעשר", "מעשר" ואמר "תרומה" – לא
 32 אמר כלום? ויש לומר: דלא אמר כלום ממה
 33 שמוציא בפיו, אבל מה שבלבו הוי קיים.
 34 ועוד יש לומר: דהתם שאני, שמוה שאמר
 35 בפיו אינו רוצה, ובמה שאמר בלבו טעה.
 36 יבול

מזבח", מהו? נידון בהשג יד או אין נידון בהשג יד? לא אשכחן בערכין דאין נידון
 בהשג יד, או דלמא: לא אשכחן לגבי מזבח דמפריק אלא בשויו? תיקו. בעי רב אשי:
 הקדיש שדה אחוזה לגבי מזבח, מהו? מי אמרינן: לא אשכחן שדה אחוזה דמפריקא
 אלא בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף, או דלמא לא אשכחן לגבי מזבח
 דמפריק אלא בשויו? תיקו. מושנה פחות מכן חדש נדר, אבל לא נערך. גמרא
 תנו רבנן: המעריך פחות מכן חדש – רבי מאיר אומר: נותן דמיו, ותקמים אומרים:
 לא אבר כלום. במאי קמפולגין? רבי מאיר סבר: אין אדם מוציא דבריו לבטלה, יודע
 שאין ערכין לפחות מכן חדש, וגמר ואמר לשם דמים. ורבנן סברי: אדם מוציא דבריו
 לבטלה. כמאן אולא? הא דאמר רב נדל אמר רב: האומר "עריך פלי עלי" נותן דמים
 – כרבי מאיר. – פשיטא דכרבי מאיר אתיא! – מהו דתימא: אפילו פרבנן, התם הוא
 דמעי, סבר: כי היכי דאיכא ערכין לכן חודש – איכא נמי לפחות מכן חודש, אבל הכא,
 דאיכא למוטעי – ודאי אדם יודע שאין ערך לכלי, וגמר ואמר לשם דמים, קמוטעי לך.
 ולרבי

1 **יבול** לא יהו נערכין תלמוד לומר איש – ואף על גב ד"איש" במעריך כתיב –
 2 תרתי "איש" כתיבי, ואם אינו ענין למעריך תנהו לענין נערך. ואם תאמר:
 3 הא ממשטינן מ"איש" דהבא גויים גבי תמורה, בפרק קמא דתמורה (ג.א.) וש
 4 לומר: דבפרק "בית שמאי" במסכת זבחים (מח.א) איבא דרשא אחריתי למעוטי
 5 גוים תתמורה, ועלה סמוך. וליפלינן במעשר

וְלִרְבִּי מֵאִיר לְמֵאִיר אֵינְצִירִי? - מַהוּ דְתִימָא:

6 **מַעְמָא דְרַבִּי מֵאִיר הָתֵם - דְּגִינּוּ פְחוּת מִכֵּן חוֹדֵשׁ**
 7 **אִפּוּ בֵּן חוֹדֵשׁ, אֲבָל הֵבֵא דְלִיפָא לְמוֹנָר - אֵימָא**
 8 **לֹא, קָא מְשַׁמַּע לָן: מַעְמָא דְרַבִּי מֵאִיר - דְּאִין**
 9 **אָדָם מוֹצִיא דְבָרָיו לְכַפְלָה, לֹא שְׂנֵא הֵבֵא וְלֹא**
 10 **שְׂנֵא הֵבֵא. כְּמֵאן אֲזָלָא הָא דְאָמַר רַבְה פֵּר יוֹסֵף**
 11 **אָמַר רַב, וְאָמְרוּ לֵה אָמַר רַב יִיבָא פֵּר יוֹסֵף אָמַר**
 12 **רַב: הַמְקַדֵּישׁ בְּהֵמַת חֲבִירו - נוֹתֵן דְמִיָּה? כְּמֵאן**
 13 **- פְּרָבִי מֵאִיר. - הָא אָמְרָה רַב חֵדָא זִימְנָא, דְאָמַר**
 14 **רַב גִּידָל אָמַר רַב: הָאוּמַר "עֶרְךָ כִּלֵּי עֲלִי" - נוֹתֵן**
 15 **דְמִיו! - מַהוּ דְתִימָא: הָתֵם הוּא יְדִידַע שְׂאִין עֶרְךָ**
 16 **לְכֵלֵי, וְנִמַּר וְאָמַר לְשֵׁם דְמִיָּם; אֲבָל בְּהֵמָה דְבֵית**
 17 **מִקְדָּשׁ הוּא, אֵיפָא לְמוֹמַר דְהִכֵּי קְאָמַר: אֵי אִמְנָא**
 18 **לֵה לְמָרָה מוֹבִין לֵה גִיחֵלִי - תִּקְדוּשׁ לֵה מִהֲשַׁתָּא**
 19 **וְאִתְקַרְבָּה, אֲבָל דְמִי לֹא קְאָמַר, קָא מְשַׁמַּע לָן. אָמַר**
 20 **רַב אִישׁ: וְהוּא דְאָמַר "עֲלִי", אֲבָל אָמַר "הֲרִי זֵו"**
 21 **- לֹא מִשְׁנַה נְכָרִי - רַבִּי מֵאִיר אֹמַר: עֶנְדָּךְ אֲבָל**
 22 **לֹא מַעְרִיךְ, רַבִּי יְהוּדָה אֹמַר: מַעְרִיךְ אֲבָל לֹא נַעְרָךְ;**
 23 **וְהוּא מוֹדִים שְׁגוֹדְרִין וְנִידְרִין. גְּמָרָא תְנֵן רַבְנֵן: כִּי**
 24 **יִשְׂרָאֵל מַעְרִיכִין וְאִין הַגּוֹיִם מַעְרִיכִין; יוֹכֵל לֹא יְהוּ**
 25 **נַעְרִיכִין? תְּלַמּוּד לּוֹמַר: "אִישׁ", דְבָרִי רַבִּי מֵאִיר. אָמַר**

6 בהמה, חובה שאין קבועה לה זמן, וישראל
 7 מיינהו וגוים לא מיינהו. **שְׂאִין** חרש שוטה
 8 וקטן דלאו בני דעה ניהוה – ורבי מאיר
 9 דיליף מיינהו סבירא ליה: קצת הן שוק,
 10 הואיל ונערכין ואף על פי שלא מעריכין –
 11 הכי נמי אית ליה למימר בגוים. **אֵלָא**
 12 מעתה לא ימעלו בו – לרבי יהודה! אלמה
 13 תניא: אבל בקדשי בדק הבית מועלין בו.
 14 ואמאן תרמייהו? דהא ודאי כרבי מאיר לא
 15 מיתוקמא, דהא קא נסיב להלכתיה מ"לא
 16 לכס ולנו", אלמא דאין גוים מקדישין לבדק
 17 הבית כלל. וכרבי יהודה מיהא לא אתיא.
 18 דליבא לפרושי דלמסקנא משום רפיון ידים
 19 מיתוקמא פסיר כרבי מאיר. דהא ליתא,
 20 דרבי מאיר לא סבר האי טעמא, דאם כן
 21 מנא ליה הלכתא דאין הגוים מעריכין מקרא
 22 ד"לא לכס ולנו"? וצריך עיון, כיון דלרבי
 23 מאיר אין גוים מתנדבין לבדק הבית, היכי
 24 תנן: זה וזה מודים שנודרים? הא גוים לא
 25 נודרין לבדק הבית רבי מאיר! ורוחק לפרש
 26 דנודרין קאמר למבטא, דלכאורה מתניתין
 27 דומיא דערבין, דמיידי לבדק הבית. ושמא
 28 טוב לפרש, דרבא הדר ביה למסקנא זו מוא
 29 דאמר מעיקרא דהלכתא כרבי מאיר מקרא
 30 ד"לא לכס ולנו".
 31 תני

22 **רַבִּי מֵאִיר: וְכִי מֵאַחַר שְׁמִקְרָא אֶחָד מְרַבָּה וּמְקִרָא אֶחָד מְמַעְט, מִפְּנֵי מַה אֵינִי אֹמַר מְעַרְךָ**
 23 **וְלֹא מַעְרִיךְ? מִפְּנֵי שְׂרִיבָה הַכְּתוּב בְּנַעְרִיכִין יוֹתֵר מִמְּמַעְרִיכִין, שְׁהֲרִי חֲרַשׁ שׁוֹטֵה וּקְטָן עֶנְדָּךְ**
 24 **אֲבָל לֹא מַעְרִיכִין. רַבִּי יְהוּדָה אֹמַר: כִּי יִשְׂרָאֵל עֶנְרִיכִין וְאִין הַגּוֹיִם עֶנְרִיכִין; יוֹכֵל לֹא יְהוּ**
 25 **מַעְרִיכִין? תְּלַמּוּד לּוֹמַר: "אִישׁ". אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: וְכִי מֵאַחַר שְׁמִקְרָא אֶחָד מְרַבָּה וּמְקִרָא**
 26 **אֶחָד מְמַעְט, מִפְּנֵי מַה אֵינִי אֹמַר נְכָרִי מַעְרִיךְ וְלֹא עֶנְדָּךְ? מִפְּנֵי שְׂרִיבָה הַכְּתוּב בְּנַעְרִיכִין**
 27 **יוֹתֵר מִבְּנַעְרִיכִין, שְׁהֲרִי טוֹמְטוּם וְאִנְדְרוּגִינוּם מַעְרִיכִין אֲבָל לֹא עֶנְרִיכִין. אָמַר רַבָּא: הַלְכְּתִיה**
 28 **דְרַבִּי מֵאִיר מִסְתַּבְרָא, טַעְמִיהָ לֹא מִסְתַּבְרָא; טַעְמָא דְרַבִּי יְהוּדָה מִסְתַּבְרָא, הַלְכְּתִיהָ לֹא**
 29 **מִסְתַּבְרָא. הַלְכְּתִיהָ דְרַבִּי מֵאִיר מִסְתַּבְרָא - דְכִתְיֹב: "לֹא לְכֶם וְלֵנוּ לְכַנּוֹת אֶת בַּיִת אֱלֹהֵינוּ";**
 30 **טַעְמִיהָ לֹא מִסְתַּבְרָא - דְקָא מֵייתִי לִיה מַחְרַשׁ שׁוֹטֵה וּקְטָן; שְׂאִין חֲרַשׁ שׁוֹטֵה וּקְטָן, דְלֹא**
 31 **כִּי דַעָה נִינְהוּ. טַעְמָא דְרַבִּי יְהוּדָה מִסְתַּבְרָא - דְקָא מֵייתִי לִיה מְטוֹמְטוּם וְאִנְדְרוּגִינוּם, דְאָף**
 32 **עַל גַּב דְבִנְי דַעָה נִינְהוּ מַעְטִינְהוּ רְחִמָּא; הַלְכְּתִיהָ לֹא מִסְתַּבְרָא - דְכִתְיֹב: "לֹא לְכֶם וְלֵנוּ**
 33 **לְכַנּוֹת אֶת בַּיִת אֱלֹהֵינוּ". וְרַבִּי יְהוּדָה, הוּא "לֹא לְכֶם וְלֵנוּ" מֵאִי עֵבִיד לִיה? אָמַר רַב חֲסֵדָא**
 34 **אָמַר אֲבִימִי: וְעֶרְכּוּ נַנְנּוּ. - אֵלָא מַעְתָּה, לֹא יַמְעֵלוּ בוּ; דַתְנֵן: חֲמִשׁ חֲפֹאֹת הַפְּתוֹת וּמַעוֹת**
 35 **הַהוֹלְכוֹת לִים הַמְּלַח - לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין! אֲלֵמָה תְנִינָא גַבִּי קְדָשֵׁי גוֹיִם: בְּמַה דְבָרִים**
 36 **אָמוּרִים - פְּקָדְשֵׁי מוֹבָה, אֲבָל פְּקָדְשֵׁי בְדַק הַבַּיִת מוֹעֲלִין בְּהוּן! אֵלָא אָמַר רַבָּא: מִשּׁוּם רְפִיּוֹן**
 37 **יְדִים הוּא, דְכִתְיֹב: "וְהִי עִם הָאָרֶץ מִרְפִּין יְדֵי עַם יְהוּדָה וּמְכַבְּלִים אוֹתָם לְכַנּוֹת".**

תנא

1 ולרבי מאיר למאי איצטריך – הואיל ורב אליבא דרבי מאיר אמר ולא לרבנן,
 2 למאי איצטריך למימר דנותן דמיו? פשיטא, התם דאיכא למימר דטעה ולא אמר
 3 לשם דמים, אלא סבור שיש לו ערך – מחייב רבי מאיר, הכא דודאי יודע שאין
 4 ערך לכלי – לא כל שכן? נותן דמיה – דאדם יודע שאין הקדש חל על דבר
 5 שאינו שלו, וגמר ואמר לשם דמים. תיקדוש
 6 מהשתא ואקריבנה – כשאקנהה. ולהקדיש
 7 גופה נתכוין, דטעה בחיב, אבל דמי לא
 8 קאמר. הלכך לא ליתבי מידי, דהא אין
 9 הקדשו חל על גופה, ולדמים לא נתכוין.
 10 קא משמע לן – דלא אמרינן דטעה, אלא
 11 ודאי יודע שאין הקדשו חל על גופה,
 12 ולדמים נתכוין. והוא דאמר עלי – "דמי
 13 במת חבירו זו עלי להקריב" – נותן דמים.
 14 דבהמה גופה לא קאמר, אבל דמים קיבל
 15 עליו. אבל אמר זו – ולא אמר "עלי", אלא
 16 אמר: "הרי בהמה זו עולה" – לא אמר
 17 כלום. משנה גוי נערך – אם אמר
 18 ישראל: "ערכו עלי" – נותן ערכו כפי שנים
 19 של גוי. אבל לא מעריך – אבל אם אמר
 20 הגוי: "ערכי עלי", או "ערך אחרים עלי" –
 21 לא אמר כלום. רבי יהודה אומר מעריך
 22 – אם אמר על ישראל: "ערכו עלי." [אבל]
 23 לא נערך – שאם אמר "ערכי עלי" – אין
 24 לו ערך. או אם אמר ישראל: "ערך גוי זה
 25 עלי" – לא אמר כלום. גמרא איש –
 26 משמע כל דהו. הלכתיה דרבי מאיר
 27 מסתבר – דאין הגוים מעריכין. וטעמיה לא
 28 מסתבר – דיליף טעמא מחרש שוטה וקטן.
 29 ואיכא למיפרך: התם משום דלאו בני דעה
 30 נינהו, דהא אין נודרין נמי, ואין מקדישין.
 31 אבל גו נודר ומקדיש, דהא רבי מאיר
 32 אמר דנודר ונידר – אימא נמי דמעריך, אי
 33 לא דהאי קרא ד"לא לכס ולנו" דכתיב
 34 בספר עזרא, שהיו גוים מתנדבין ורוצין
 35 לסייען בבנין בית שני, ואמר להם נחמיה בן
 36 חכליה: לא לכם ולנו לבנות, כי אם לנו
 37 לבדנו. טעמיה דרבי יהודה מסתבר –
 38 דודאי אין מסתבר טפי לאוקמא מיעוטא
 39 דמעטעט קרא בעריכין, וריבויא במעריכין.
 40 דהא טומטום ואנדרוגינוס דבני דעה ניהו
 41 כגוים, ומעריכין ולא נערכין, דמעטניהו
 42 קרא, דכתיב: "היכב" (ויקרא כז), מריבויא
 43 דהי' דרשינן ובכורות דב; וזכר ודאי, ולא
 44 טומטום ואנדרוגינוס. והלכתיה לא מסתבר
 45 – דודאי אין מעריך, משום דערבין לבדק
 46 הבית, וקרא כתיב: "לא לכם ולנו לבנות".
 47 אמר אבימי – הא דאמר רבי יהודה
 48 מעריכין – לאו משום דליתיה לבדק הבית,
 49 דהא כתיב: "לא לכם ולנו", אלא קדוש
 50 ונגנו, דאסור בהנאה. אלא מעתה – הואיל
 51 ולא יבדק אזיל – לא ימעלו בו, דמיתחני
 52 מניה לא נחייב קרבן מעילה. דהא תנן:
 53 חטאות המתות. הני חטאות דאמרין

54 בתמורה (כא.ב.) ולד חטאת ותמורת חטאת כו'. ומעות ההולכות לים המלח – דהוו כחטאת שמתו בעליה דאזלא למיתה, ואם נהנה אדם מהם – אינו חייב קרבן,
 55 דלא קרינא ביה "מקדשי ה'" (ויקרא ה), הואיל ולא יבדק אולי. ואילו גבי קדשי גוים – תניא כשחטת קדשים בפרק "בית שמאי" (זבחים מה.ב.) במה דברים אמורים
 56 – דאין מועלין בקדשי גוים – היינו בקדשי מובת, משום דגמרינן מעילה "חטא" "חטא" מתרומה, מה תרומה אין מיתה נוהגת אלא בתרומת ישראל, דבהדיא כתיב
 57 (ויקרא כב.) "ולא יחללו את קדשי בני ישראל" – אף מעילה אינה נוהגת אלא בקדשי ישראל. אבל קדשי גוים של בדק הבית מועלין בהן – ומפרש התם מאי
 58 טעמא, דכי גמרה מעילה "חטא" "חטא" מתרומה – דומיא דתרומה דקודשת הנוף, אבל קדושת דמים לא גמרינן מיה. וטעם זה מצאתי מפורש בובחאים, והוא עיקר,
 59 שהרי בפרוש שגשג שם. ומפי המורה שמתני: בקדשי מבח דגוים אין מועלין בהם. משום דמצינו חילוק בין קדשי מבח דגוים לקדשי מבח דישראל, שאין חייבין
 60 עליהן משום פיגול נותר וטמא, כדאמרין בשמעתא קמייאת דתמורה (ב.ב.) אבל בקדשי בדק הבית דגוים לא מצינו חילוק, הלכך מועלין בהן. זה שמעתי, וראשון
 61 עיקר. קתני מיתה: מועלין בהן, אלמא אינו נגנו, מדשייכא ביה מעילה! אלא אמר רבא – דאי לבדק הבית אתי, ובימי עזרא היינו טעמא דשלחו להם "לא לכם ולנו".
 62 משום רפיון ידים – משום שלא היו מתכוונים לטובה, אלא שיסמכו גם עליהם וישמעו לעצתם, והם יאחרו הבנין עד שסיבכו את לב כורש שלא לבנותו.
 בתחילה

58 לֹא מְעַרְבִין (לעיל ב.), ולכן מסתבר להעמיד את הריבוי
 59 בנערכים ואת המיעוט במעריכים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, לִפְנֵי
 60 יִשְׂרָאֵל מִמַּעַט שֶׁרַק בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִעְרְבִין וְאֵין הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים
 61 נִעְרְבִין. וְאִם כֵּן, יָכוֹל שֶׁגַם לֹא יְהוּ מְעַרְבִין, תְּלִמּוּד לּוֹמֵר
 62 אִישׁ לְרֹבוֹת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְכִי מֵאַחַר שֶׁמִּקְרָא אֶחָד מִרְבָּה
 63 וּמִקְרָא אֶחָד מִמַּעַט, מִפְּנֵי מָה אֵינִי אֹמֵר שֶׁעוֹבֵד כּוֹכְבִים
 64 מְעַרְבֵי וְלֹא נִעְרָה, וְלֹא לְהִפָּךְ, מִפְּנֵי שֶׁרִיבַת הַכְּתוּב בַּמְּעַרְבִין
 65 יוֹתֵר מִפְּנִיעְרִבֵין, שְׁחָרֵי טוֹמְטוֹס וְאַנְדְּרוֹנִינּוֹס מְעַרְבִין אֲבָל לֹא
 66 נִעְרְבִין (שם).
 67 רבא מביא ראיה לדינו של רבי מאיר: אָמַר רַבָּא, הַלְכְּתִיהּ דְּרַבִּי
 68 מֵאִיר מִסְתַּבְרָא – מִסְתַּבְּרַת הַהִלְכָה שֶׁאִמַר רַבִּי מֵאִיר שֶׁאֵין גּוֹי
 69 מְעַרְךְ, וְיֵשׁ לְפִסּוּק כַּךְ, אֶךְ מְעַמִּיהּ לֹא מִסְתַּבְרָא – טַעמָה,
 70 שֶׁהוֹכִיחַ מִדִּין חָרַשׁ שׁוֹטֵה וְקֵטָן, לֹא מִסְתַּבֵּר. מְעַמָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה
 71 מִטּוֹמְטוֹס וְאַנְדְּרוֹנִינּוֹס מִסְתַּבְרָא, אֶךְ הַלְכְּתִיהּ – דִּינוֹ, שְׁגוּי
 72 מְעַרְךְ, לֹא מִסְתַּבְרָא. מִבְּאֵר רַבָּא: הַלְכְּתִיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר
 73 מִסְתַּבְרָא, דְּכִתְבִיב שֶׁאִמַר נַחֲמִיה בֵּן חַכְלִיה לְגוּיִים שֶׁרָצוּ לְסִיעֵ
 74 לְיִהוּדִים הַשְּׂבִיבִים מִשְׁבִּי בְּבַל בְּבִנְיָן הַמִּקְדָּשׁ (עזרא ד ג) לֹא לְכֶם
 75 וְ-הַגּוֹיִים וְלָנוּ לְכַנּוֹת (וְחָד) בֵּית לְאַלְהֵינוּ, וּמִשְׁמַע שֶׁאֵין לְגוּיִים
 76 לְהַקְדִּישׁ לְבֶדֶק הַבַּיִת, וְלִכֵּן גַּם אֵין לְהַם לְהַעֲרִיךְ, שֶׁהָרִי עֲרִכִין
 77 לְבֶדֶק הַבַּיִת, אֶךְ מְעַמִּיהּ לֹא מִסְתַּבְרָא, דְּקָא מִיִּתִי לִיהּ – שֶׁכֵּן
 78 מְבִיא רֵאשִׁי מִתְּרֵשׁ שׁוֹמֵה וְקָטָן, וְיֵשׁ לְדַחוֹת דְּשֶׁאֵינִי – שׁוֹנֵה דִּין
 79 חֲרָשׁ שׁוֹמֵה וְקָטָן, שֶׁאֵינִים מְעַרְכִים מִשׁוֹם דְּלֹאֵי כִּנֵּי דְעָה נִינְהוּ
 80 – שֶׁאֵינִים בְּנֵי דְעָה, שׁוּה הַטַּעַם שֶׁאֵינִים נֹדְרִים (ב.), אֶךְ גּוֹי הָרִי
 81 הוּא בֵּן דְעָה. מְעַמָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה מִסְתַּבְרָא, דְּקָא מִיִּתִי לִיהּ
 82 מִטּוֹמְטוֹס וְאַנְדְּרוֹנִינּוֹס, דְּאָף עַל גַּב דְּכַנֵּי דְעָה נִינְהוּ מִכַּל מְקוֹם
 83 מְעַמִּינְהוּ וְחִמְנָא – מִיעֲטַתְּם הַתּוֹרָה שֶׁאֵינִים נְעַרְכִים, וְלִכֵּן אֶף
 84 לְגַבֵּי גּוֹיִים שֶׁהֵם בְּנֵי דְעָה מִסְתַּבֵּר לְרֹבוֹת שֶׁהֵם מְעַרְכִים וּלְמַעַט
 85 שֶׁאֵינִים נְעַרְכִים, אֶךְ מִכַּל מְקוֹם הַלְכְּתִיהּ לֹא מִסְתַּבְרָא, מִשׁוֹם
 86 דְּכִתְבִיב לֹא לְכֶם וְלָנוּ לְכַנּוֹת בֵּית לְאַלְהֵינוּ.
 87 הַגְּמָרָא מְבִאֵרַת מַה לְמַד רַבִּי יְהוּדָה מִפְּסוּק זֶה: וְרַבִּי יְהוּדָה
 88 הַסּוֹבֵר שְׁגוּי מְעַרְךְ, הָאֵי – הַפְּסוּק לֹא לְכֶם וְלָנוּ מֵאִי עֻבְדֵי
 89 לִיהּ – מַה דּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ רַבִּי יְהוּדָה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אָמַר רַב
 90 חֲסִידָא אָמַר אֲבִימִי, הַפְּסוּק אֲבָן מְלַמֵּד שֶׁאֵין לְגוּיִים לְתַת לְבֶדֶק
 91 הַבַּיִת, וְמַה שֶׁאִמַר רַבִּי יְהוּדָה שְׁגוּיִים מְעַרְכִים. לֹא שִׁתְּנּוּ לְבֶדֶק
 92 הַבַּיִת אֲלֵא מְעַרְךְ וְעַרְבּוֹ נִגְנּוּ – הַמִּמּוֹן שֶׁנִּתְּנָה כְּשֶׁהֲעַרְךְ, קְדוּשׁ
 93 וְנִגְנּוּ מִשׁוֹם שֶׁהוּא אֲסוּר בְּהִנְאָה. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֲלֵא מְעַתָּה
 94 שֶׁעֲרַבּוּ נִגְנּוּ, צִרְיָן לְהִיֹּת הַדִּין שֶׁלֹּא יִמְעַלּוּ בּוֹ – הִנְהַנּוּהּ מִמִּמּוֹן
 95 זֶה לֹא יִתְחַיֵּב קֶרֶבֶן מְעִילָה (וּשְׁמִתְחַיֵּב הִנְהַנּוּהּ מִהַקְדָּשׁ), דְּתַנּוּ,
 96 חֲמִשׁ חֲמִיָּאוֹת הַפְּתוּת וּמְעוֹת הַהוֹלְכוֹת לִיָּם הַמְּלַח – מְעוֹת
 97 שְׁדִינָן לְזוֹרְקֵן לִיָּם הַמְּלַח מִשׁוֹם שֶׁאֲסוּרוֹת בְּהִנְאָה, לֹא נִהְיִין וְלֹא
 98 מוֹעֲלִין – אֲסוּר מִדְּרַבְּנָן לְהִנּוֹת מִן, אֶךְ הִנְהַנּוּהּ אֵינּוּ מְבִיא קֶרֶבֶן
 99 מְעִילָה, שֶׁכֵּן אֵינִן הוֹלְכוֹת לְמוֹצָא אוֹ לְבֶדֶק הַבַּיִת. וְכֵן צִרְיָן
 100 לְהִיֹּת דִּין הַמִּמּוֹן שֶׁנִּתְּנָה הָרִי שֶׁהֲעַרְךְ. וְאֲלֵמָּה – מְדוּעַ תִּנְיָא לְגַבֵּי
 101 קְדִישֵׁי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים, בְּמַה דְּכָרִים אֲמוּרִים שֶׁאֵין נִהְיִין וְאֵין
 102 מוֹעֲלִים בְּהֵם, בְּקִרְשֵׁי מוֹצָא – בְּקֶרֶבֶן שֶׁנִּדְרָה אוֹ הַתְּנַבֵּן גּוֹי, אֲבָל
 103 בְּקִרְשֵׁי גּוֹי שֶׁהֲפִיס לְבֶדֶק הַבַּיִת, מוֹעֲלִין בְּהוֹן. וְאִם כִּדְבָרֵי
 104 אֲבִימִי שֶׁקְדִישֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת שֶׁל גּוֹי נִגְנּוּיִם, מְדוּעַ מוֹעֲלִין בְּהֵם.
 105 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא בְּאֹפֶן אַחֵר: אֲלֵא אָמַר רַבָּא, אֲבָן לְדַעַת רַבִּי
 106 יְהוּדָה גּוֹי שֶׁהֲעַרְךְ נוֹתֵן לְבֶדֶק הַבַּיִת וּמוֹעֲלִים בּוֹה, שֶׁכֵּן מְעַיָּק
 107 הַדִּין יְכוּלִים גּוֹיִים לְסִיעֵ בְּבִנְיָן הַמִּקְדָּשׁ, וְהַפְּסוּק הַמְּבִאֵר שֶׁסִּירַב
 108 נַחֲמִיה לְתַת לְגוּיִים לְכַנּוֹת עֵימָם אֶת הַמִּקְדָּשׁ, מִשׁוֹם רִפְיוֹן יָדִים
 109 הוּא – מִשׁוֹם שְׁכוּנוֹת הַגּוֹיִים הִיתָה לְרַפּוֹת בְּכָךְ אֶת יַדֵי הַיְהוּדִים,
 110 דְּכִתְבִיב (עזרא ד ד) וְיֹהִי שֶׁיִּהְיֶה הָאָרֶץ מְרִפִים לְבִי עִם יְהוּדָה
 111 וּמִכְּתָלִים אוֹתָם לְכַנּוֹת, שֶׁבִּיקְשׁוּ הַגּוֹיִים לְכַסֵּל אֶת בְּנֵין
 112 הַמִּקְדָּשׁ, וְלִכֵּן בְּקִשׁוֹ לְסִיעֵ בְּבִנְיָנוּ, כִּדִּי שִׁסְמְכוּ הַיְהוּדִים
 113 עֲלֵיהֶם, וְהַגּוֹיִים יִבְנוּהוּ לְאֵט, וּבִינְיָתִים יִשְׁלַחוּ לְמַלְךְ פֶּרַס לְהַטּוֹת
 114 דַּעַתוֹ לְכַסֵּל אֶת הַבְּנִין. וְלִכֵּן סִירַב נַחֲמִיה לְתַת לְגוּיִים לְעוֹזֵר
 115 לְהֵם, כִּדִּי שִׁיבְנוּ הַיְהוּדִים לְבִדָּם מִהֵר, וְלֹא מִשׁוֹם שֶׁאֲסוּר לְגוּיִים
 116 לְתַת לְבֶדֶק הַבַּיִת.

1 שואלת הגמרא: וְלָדַעַת רַבִּי מֵאִיר, שֶׁאֵין אָדָם מוֹצִיא דְּבָרֵינוּ
 2 לְכַסֵּלָה, לְמֵאִי אֵי צְמִירָה – לְמַה נִּצְרָךְ רַב לּוֹמֵר שֶׁהָאִמּוֹר 'עַרְךְ'
 3 כְּלִי עַלִי' נוֹתֵן דְּמֵי חַכְלִי, הָרִי דִּין זֶה פְּשׁוּט. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: מַהוּ
 4 דְּתִימָא – שֶׁמֵא תֵאמֵר דְּמַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר הָתָם לְגַבֵּי קֵטָן הוּא,
 5 מִשׁוֹם הַיְהוּדֵי לְחַיִּיב אֶת הַמְּעַרְךְ פְּחִית מִפְּנֵי חוֹדֵשׁ אִמּוֹ וְ-מִשׁוֹם
 6 הַמְּעַרְךְ בֵּן חוֹדֵשׁ, אֲבָל הָקָא לְגַבֵּי כְּלִי, דְּלִיבָא לְמִינּוֹר – שֶׁאֵין
 7 לְגוֹזֵר, שֶׁכֵּן אֵין חַיִּיב בְּדַבְרֵי הַדּוּמָה לְכַלִּי, אֵימָא לֹא – אִמּוֹר
 8 שְׁסוּבֵר רַבִּי מֵאִיר שֶׁאֵין לְחַיִּיב, לִכֵּן קָא מְשַׁמְעֵ לָן – מִשְׁמַעֵנוּ
 9 רַב דְּמַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר אֵינוּ מִשׁוֹם גְּזִירָה אֲלֵא מִשׁוֹם דְּאֵין אָדָם
 10 מוֹצִיא דְּבָרֵינוּ לְכַסֵּלָה, וְלִכֵּן לֹא שָׁנָא – אֵין הַדִּין שׁוֹנֵה הָקָא לְגַבֵּי
 11 קֵטָן, וְלֹא שָׁנָא הָקָא לְגַבֵּי כְּלִי.
 12 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מִמֵּירָא דּוּמָה. מְבִרַרַת הַגְּמָרָא: בְּמֵאֵן אֲוִלָא הָא
 13 – כְּשִׁיטָא מִי הוֹלְכַת שְׁמוּעָה זוּ דְּאָמַר רַבָּה פְּרִ יוֹסֵף אָמַר רַב,
 14 וְאָמַרִי לָהּ – וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאָמַר זֶה רַב יִיבָא פְּרִ יוֹסֵף אָמַר
 15 רַב, הַמִּקְדָּשׁ בְּחֵמַת חֲבִירוֹ, נוֹתֵן דְּמִיָּה לְהַקְדֵשׁ, שֶׁאֵינִים יוֹדְעֵ
 16 שֶׁאֵינוּ יָכוֹל לְהַקְדִּישׁ דְּבַר שֶׁאֵינוּ שְׁלוֹ, וְוִדָאֵי כּוּוֹנְתוֹ הַתְּחַיִּיב
 17 בְּדַמִּיה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: בְּמֵאֵן – כְּשִׁיטָא מִי, דְּרַבִּי מֵאִיר, אֶךְ
 18 לְדַעַת חַכְמִים הוֹצִיא דְּבָרֵינוּ לְכַסֵּלָה וְלֹא נִתְחַיִּיב. שׁוֹאֲלַת הַגְּמָרָא:
 19 הָא אָמַרְהּ רַב תְּרָא וְיִמְנָא – הָרִי כְּבֵר אִמַר רַב פַּעַם אַחַת שְׁמוּעָה
 20 דּוּמָה לּוֹ, דְּאָמַר רַב גִּידֵל אָמַר רַב (לעיל ע"א) הָאִמּוֹר עַרְךְ
 21 בְּלִי זֶה עַלִי, נוֹתֵן דְּמִיָּה, שֶׁאֵדָם יוֹדְעֵ שֶׁאֵין עַרְךְ לְכַלִּי וְכוּוֹנְתוֹ
 22 לְהַתְּחַיִּיב בְּדַמִּיה, וּמְדוּעַ נִצְרָךְ רַב לּוֹמֵר גַּם זֹאת. וּמְשִׁיבָה: אִם הִיא
 23 אוֹמֵר רַק אֶת הַשְּׁמוּעָה הַחַיִּיב, מַהוּ דְּתִימָא הָתָם לְגַבֵּי כְּלִי הוּא
 24 שְׁמִתְחַיִּיב בְּדַמִּיה, מִשׁוֹם הַיְהוּדֵי שֶׁאֵין עַרְךְ לְכַלִּי וְוִדָאֵי גְמַר
 25 וְאָמַר לְשֵׁם דְּמִיָּה, אֲבָל בְּהַקְשָׁה דְּבַת מִיקְדָּשׁ – שְׂרָאִיָּה הַהַקְדֵשׁ
 26 הָאֵי, אֵיבָא לְמִימֵר דְּהִיבָא קָאמַר – יֵשׁ לָנוּ לּוֹמֵר שֶׁכֵּךְ סָבַר
 27 הַמִּקְדָּשׁ, אֵי אִמְנִיא לָהּ לְמִרְהָ מוֹצִיָּן לָהּ נִיחָלִי – אִם אֲבַקֵּשׁ
 28 מִהַבְּעֵלִים וּיִמְכַרְנָה לִי, תִּיקְדוּשׁ לָהּ מִהַשְׁתָּא וְאִקְרַבָּה – תְּהִיָּה
 29 קְדוּשָׁה מְעַכְשׁוֹ וְאִקְרִיבָנָה, שְׁטַעָה וְסָבַר שֶׁאֲפַשֵּׁר לְהַקְדִּישׁ אֶף
 30 מַה שְׁעִידִין לֹא קִנְהָ, אֲבָל דְּמִי לֹא קָאמַר – לֹא הִיתָה כּוּוֹנְתוֹ
 31 לְדַמִּים. לִכֵּן קָא מְשַׁמְעֵ לָן רַב שֶׁגַם כֵּאֵן אֲנִי אוֹמְרִים שֶׁלֹּא טַעָה,
 32 וְיוֹדְעֵ שֶׁאֵינוּ יָכוֹל לְהַקְדִּישָׁה, וְכוּוֹנְתוֹ לְדַמִּים וְלִשְׁיטַת רַבִּי מֵאִיר.
 33 אָמַר רַב אֲשֵׁי, וְהוּא – דִּין זֶה הוּא בְּאֹפֶן דְּאָמַר 'בְּחֵמַת חֲבִירֵי זוּ
 34 עַלִי לְהַקְרִיב, שְׁבוּה אֲנִי אוֹמְרִים שֶׁלֹּא הַתְּכוּיִן לְהַקְרִיבָה אֲלֵא
 35 לְהַתְּחַיִּיב בְּדַמִּיה, אֲבָל אִם אָמַר 'הָרִי בְּחֵמָה זוּ עוֹלָה, וְלֹא אִמַר
 36 עַלִי', לֹא הַתְּחַיִּיב כְּלוֹם, שֶׁכֵּן אֵין קָבַל עַלִי דַּמִּים, אֲלֵא בִּיקֵשׁ
 37 לְהַקְדִּישׁ אֶת בְּחֵמַת חֲבִירוֹ, זֶה אֵינוּ יָכוֹל לְעַשׂוֹת.
 38 **מִשְׁנָה**
 39 מִשְׁנַתְּנוּ מִמְשִׁיכָה לְבִאֵר מִי מְעַרְךְ, נְעַרְךְ, נוֹדֵר וְנִידֵר: עוֹבְדֵי
 40 כּוֹכְבִים, רַבִּי מֵאִיר אָמַר, נִעְרָךְ – יִשְׂרָאֵל שֶׁאִמַר עַלִי עֲרַבּוּ
 41 עַלִי, חַיִּיב לְפִי שְׁנוֹת הַגּוֹי, אֲבָל גּוֹי לֹא מְעַרְךְ, וְאִם אִמַר עֲרַבֵי
 42 עַלִי אוֹ עַרְךְ פְּלוּנִי עַלִי לֹא אִמַר כְּלוֹם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, גּוֹי
 43 מְעַרְךְ אֲבָל לֹא נִעְרָךְ. וְזֶה וְזֶה – רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה מוֹדִים
 44 שְׁגוּיִים נֹדְרִין וְנִידְרִין, וְאִם אִמַר דְּמִי פְּלוּנִי עַלִי, אוֹ שֶׁאִמַר
 45 יִשְׂרָאֵל דְּמִי גּוֹי זֶה עַלִי, חַיִּיבִים.
 46 **גְּמָרָא**
 47 הַגְּמָרָא מְבִאֵרַת אֶת טַעְמֵי הַמְּחֻלְקוֹת: תַּנּוּ רַבְּנָן, מִהַפְּסוּק (וִיקְרָא
 48 כו ב) 'דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמַרְתְּ אֲלֵיהֶם אִישׁ כִּי יִפְלֵא' מִשְׁמַע
 49 שֶׁרַק בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְעַרְבִין וְאֵין הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים מְעַרְבִין. וְאִם
 50 כֵּן, יָכוֹל הִיתָה לּוֹמֵר שְׁגוּיִים גַּם לֹא יְהוּ נִעְרְבִין, לִכֵּן תְּלִמּוּד
 51 לּוֹמֵר – מִלְּמַדְנוּ הַמִּשְׁךְ הַפְּסוּק 'אִישׁ כִּי יִפְלֵא', לְרֹבוֹת שֶׁכֵּל
 52 'אִישׁ' הוּא בְּרַשְׁתָּ עֲרִכִין וְנַעֲרָךְ, דְּכָרִי רַבִּי מֵאִיר. אָמַר וּבִיאֵר
 53 רַבִּי מֵאִיר, וְכִי מֵאַחַר שֶׁמִּקְרָא אֶחָד 'אִישׁ' מִרְבָּה כֵּל אָדָם
 54 לְעַרְכִין וּמִקְרָא אֶחָד 'בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' מִמַּעַט, מִפְּנֵי מָה אֵינִי אֹמֵר
 55 שְׁגוּי נִעְרָךְ וְלֹא מְעַרְךְ, וְלֹא לְהִפָּךְ שֶׁמְעַרְךְ וְלֹא נְעַרְךְ, מִפְּנֵי
 56 שְׁרִיבָה הַכְּתוּב בַּמְּעַרְבִין יוֹתֵר מִפְּנִיעְרִבֵין – מְצִינוּ בְּתוֹרָה יוֹתֵר
 57 נְעַרְכִים מֵאֲשֶׁר מְעַרְכִים, שְׁחָרֵי חֲרָשׁ שׁוֹמֵה וְקָטָן נִעְרְבִין אֲבָל

ישראל, ואין כולה טעונה גניזה, דשם הכתוב בקורה, שְׁלֹא
 בְּמִקְוָמוֹ לֹא קָדוֹשׁ – חלק הקורה שלא כתוב בו השם אינו
 קדוש, כדעתנו, הִיא כְּתוּב שֵׁם עַל יְדוֹת הַכְּלִים וְעַל – או על
 כְּרַעַי הַמַּטֵּה, הָרִי זֶה יִגֹּד מִקּוֹם הַשֵּׁם. וַיִּגְזֹז, ואין השאר טעון
 גניזה.
 אגב דיני הקדש ותרומה, מבארת הגמרא כמה מדיני צדקה:
 אָמַר רַב נְחֶמְיָא אָמַר רַבָּה פַּר אַבּוּהֵי, הָאוּמֵר 'סְלַע זֶה לְצַדְקָה',
 מוֹתֵר לְשִׁנּוּתָהּ מִיעוּדָה וּלְלוּוֹתָהּ וּלְקַחְתָּהּ לְצַרְכֵּיהּ, ולאחר זמן
 יתן סלע אחרת לצדקה. מבארת הגמרא: סְבוּר מֵיָגָה – רב נחמן
 ששמע זאת סבר שרק לְעִצְמוֹ אֵין – אכן רשאי המפריש
 ללוותה, אך לֹאֲחֵר לֹא – אינו רשאי להלוותה, שכן טעם ההיתר
 הוא, שהפריש על דעת שאם יצטרך סלע זו ישתמש בה, אך לא
 היה בדעתו שאם יצטרך לה אחר, ילוונו לו. אך אִיתְמַר – נאמר
 בבית המדרש, אָמַר רַב אַמֵּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, ההיתר הוא בִּין
 לְעִצְמוֹ וּבִין לְאַחֵר.
 מבארת הגמרא עוד: אָמַר רַבִּי יְעִירָא, לֹא שָׁנוּ שְׁמוֹתַי לְשִׁנּוּתָהּ
 אֶלָּא בְּאוּפֵן דְּאָמַר כְּשֶׁהִפְרִישָׁהּ 'הָרִי עָלַי סַלַע לְצַדְקָה', שבלשון
 זה קיבל על עצמו אחריות, שאם תיגנב הסלע או תאבד יתן
 אחרת, ולכן הסלע כשלו ומותר לו לשנותה, אֶבֶל אִם אָמַר 'הָרִי
 סַלַע זֶה לְצַדְקָה', שלא קיבל עליו אחריות, בְּעֵינָא בְּעֵי מִיתְבַּה
 – צריך הוא לתת אותה עצמה ואסור לו לשנותה. מקשה רבא:
 מִתְקַוֵּי לָהּ רַבָּא, אֲדַרְבֵּהּ, אִיפְסָא מִיִּסְתַּבְּרָא – מסתבר לומר
 להיפך, שאם אָמַר 'זו', מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ – נתיר לו להשתמש בה
 כִּי הֵיכִי דְלִיחֵיב – כדי שיתחייב בְּאַחֲרֵי־יָוֵהָ, שכן בשמשתמש
 בה הרי הוא שולח יד בפקדון, שבוה מתחייב באחריותו,
 וההקדש נהנה מזה, אֶבֶל אָמַר 'עָלַי', שממילא חייב באחריותה,
 לֹא נִתֵּיר לוֹ. מסיק רבא: אֶלָּא לֹא שָׁנָא – אין שונה דין 'עלי' מדין
 'זו', ובשניהם היתיר רבה בר אבוב.
 מביאה הגמרא ברייתא כדברי רבא: תִּנְיָא כְּוִוְתִּיהּ דְּרַבָּא, נִדְר
 צִדְקָה וְאֵין הִקְדֵּשׁ צִדְקָה. מבארת הגמרא: מַאי קָאָמַר – מדי
 כוונת הברייתא, שהרי כפשוטה אינה מובנת לומר שכל נדר הוא
 לצדקה אך הקדש אינו לצדקה, משום שלא נִדְר וְלֹא הִקְדֵּשׁ הם
 צִדְקָה, שסתם נדר (דמי עלי') והקדש הם לבדק הבית, ואינם
 צדקה, אֶלָּא לֹא הֵכִי קָאָמַר – האם לא כך כוונת הברייתא,
 צִדְקָה תִּרִי הִיא גְּאִיסוּר 'כֹּל תִּאֲחֵר' כמו נדר לבדק הבית,
 וְאֵינָה כְּהִקְדֵּשׁ, דְּאֵילוּ הִקְדֵּשׁ אִיסוּר לְאַשְׁתַּמוּשֵׁי בֵּיהּ –
 להשתמש בו, וְאֵילוּ צִדְקָה שְׂרִי – מותר לְאַשְׁתַּמוּשֵׁי בֵּיהּ,
 וכוונת הברייתא שדיני נדר יש בצדקה והיינו לענין כל תאחר,
 ואין דיני הקדש בצדקה והיינו לענין להשתמש בו. ולא חילקה
 הברייתא בין הפריש צדקה בלשון 'עלי' להפריש בלשון 'זו',
 שבשניהם היתירה להשתמש כדברי רבא.
 הגמרא מביאה שיש ששנו את הסוגיא בלשון אחר: אָמַר רַב
 כְּהֵנָא, אֲמַרְיָתָא לְשִׁמְעָתָא קָמִיהּ – אמרתי סוגיא זו (דברי רבה
 בר אבוב) ומה שדנו בזה האמוראים (בפני דרב) זְבִיד מְנַתְרֵדְעָא,
 וְאָמַר לִי, אֲתוּן הֵכִי מִתְנִיתוּ לָהּ – אתם כך שונים סוגיא זו,
 שרבה בר אבוב אמר דבריו סתם. ורבי יוחנן ורבא פירשו דבריו,
 אך אֲנִן הֵכִי מִתְנִינוּ לָהּ – אנו כך שונים אותה, אָמַר רַב נְחֶמְיָא
 אָמַר רַבָּה פַּר אַבּוּהֵי אָמַר רַב, הָאוּמֵר 'סְלַע זֶה לְצַדְקָה', מוֹתֵר
 לְשִׁנּוּתָהּ, ודין זה אמור בִּין לְעִצְמוֹ וּבִין לְאַחֵר, בִּין שְׁאָמַר לְשׁוֹן
 'עָלַי' וּבִין שְׁאָמַר לְשׁוֹן 'הָרִי זֶה', שבפירוש אמר רבה בר אבוב
 שדינו אמור בכל האופנים.
 הגמרא ממשיכה ללמוד באיזה אופן מותר לשנות כספי צדקה:
 תַּנּוּ רַבְּנֵי, הָאוּמֵר 'סְלַע זֶה לְצַדְקָה', אִזִּי עַד שְׁלֹא בָּאתָה – לפני
 שבאה הסלע ליד גְּבָאֵי שֶׁל צַדְקָה מוֹתֵר לְשִׁנּוּתָהּ, אך
 מִשְׁבָּאתָה לְיַד הַגְּבָאֵי אִיסוּר לְשִׁנּוּתָהּ.

הגמרא מקשה סתירת ברייתות בענין הקדש גוי לבדק הבית.
 מקשה הגמרא: תִּנְיָא – שנינו ברייתא הָדָא, עוֹבֵד בּוֹכְבִים
 שֶׁהִתְנַדַּב נִדְבָה לְבַדֵּק הַבַּיִת, מְקַבְּלִים אוֹתָהּ הֵימָנוּ. וְתִנְיָא
 אֲרִיָּהּ, גוי שהתנדב לבדק הבית, אֵין מְקַבְּלִין. מתרצת הגמרא:
 אָמַר רַבִּי אֶלְעָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא קָשְׁיָא, הָא – הברייתא
 שאין מקבלים מדברת בְּתַחֲלִילָה – בתחילת בנין המקדש, שאו
 אין מקבלים מהם שמה כוונתם לרפיון ידיים כמבואר לעיל (ה:).
 וְהָא – הברייתא שמקבלים מדברת בְּסוּף – כשהבנין בנוי,
 ורוצים הגוים לסייע לחזק את בדקו, שאז מקבלים מהם שכן אין
 חשש רפיון ידיים. כמו שמצינו דְּאָמַר רַבִּי אַמֵּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
 בְּתַחֲלִילָה אֶפִּילוּ מִים וְנִמְלַח אֵין מְקַבְּלִין מֵהֶם, אך בְּסוּף, דְּכָר
 הַמְּסוּיִים – דבר שיהא ניכר ונראה בבנין כמות שהוא, אֵין
 מְקַבְּלִין מֵהֶם, משום שגנאי הוא למקדש, וכן משום שהגוים
 מתפארים בזה, אך דְּכָר שְׂאֵינֵי מְסוּיִים – שאינו נראה בבנין
 כמות שהוא, מְקַבְּלִין מֵהֶם, שאין זה גנאי למקדש וגם אינם
 יכולים להתפאר בו. הגמרא מביאה דוגמא לדבר המסוים: הֵיכִי
 דְמִי – מזהו דְּכָר הַמְּסוּיִים. אָמַר רַב יוֹסֵף, כְּגוֹן אִמְהָ כְּלָא
 עוֹרְבִי (וּמְגִרֵשׁ עוֹרֵב) שְׁחִיו מְבִיאִים טְבֵלָאוֹת בְּרוּל אִמְהָ עַל אִמְהָ,
 ובהם מסמרים בגובה אמה, ומניחים על גג ההיכל כדי שלא
 ישבו עורבים שם.
 הגמרא מקשה על רבי יוחנן שאמר שבתחילה אין מקבלים מהם:
 מִתְיָבִי בִּי יוֹסֵף, נאמר לגבי נזמיה שקיבל רשות ממלך פרס
 לבנות את ירושלים, שביקש מהמלך (נחמיה ב ח) 'וְאֵינִירָת אֶל
 אֶסְפָּה שׁוֹמֵר תְּפָרְדֵם אֲשֶׁר לְמַלְכִי' וגו', שיצוה המלך לאסוף שומר
 היערות שיתן לו עצים לבנין ירושלים. נמצא שקיבל נחמיה
 מהגוים בתחילת הבנין, ולא חשש לרפיון ידיים. מתרצת הגמרא:
 אָמַר לִיהֵ אַבְיֵי לְרַב יוֹסֵף, שְׂאֵינִי מְלֻבְּוֹתָא – שונה דין המלכות,
 וממנה מקבלים בתחילה משום דְּלֹא הִרְרָא בֵּיהּ – אין המלכות
 חוזרת בה ממה שאמרה, דְּאָמַר שְׂמוּאֵל, אִי אָמַר מְלֻבְּוֹתָא
 'עֲקֻרָנָא טוּרִי' – אם אומרת המלכות 'אעקור הר זה', עֲקַר טוּרִי
 וְלֹא הִרְרָ בֵּיהּ – תעקור את ההר ולא תחזור בה. וכן כאן, כיון
 שכאמר המלך לנחמיה שיבנה את ירושלים נתכוין לטובה, לא
 יחזור בו, ואין חשש רפיון ידיים.
 אגב שנתבאר דין הקדש גוי, מבארת הגמרא דין גוי שהפריש
 תרומה מתבואתו: אָמַר רַבִּי יְהוֹזָדָא אָמַר רַב, עוֹבֵד בּוֹכְבִים
 שֶׁהִפְרִישׁ תְּרוּמָה מְכַרְיוֹ – מהכרי שלו, דהיינו מתבואת עצמו,
 בּוֹדְקִין אוֹתוֹ – את הגוי מה היה בליבו, אִי בְּדַעַת יִשְׂרָאֵל
 הִפְרִישָׁהּ – אם הפריש על דעת שיעשו בה מה שעושים בתרומת
 ישראל, תִּנְיָנָן לְכַהֵן, וְאִם לֹא, טְעוּנָה גְּנִיזָה ואסורה בהנאה,
 שכן הַיִּישׁוּיִן – חוששים אנו שְׂמָא הִיא בְּלִבּוֹ להקדישה לְשָׂמִים
 – להקדש, והקדש בומן הזה אסור בהנאה.
 מקשה הגמרא: מִיתְיָבִי, עוֹבֵד בּוֹכְבִים שֶׁהִתְנַדַּב קוֹרֵה בֵּית
 הכנסת וְשֵׁם ה' כְּתוּב עָלֶיהָ, בּוֹדְקִין אוֹתוֹ, אִם אָמַר 'בְּדַעַת
 יִשְׂרָאֵל הִפְרִישְׁתִּיהּ', יְגוֹד – יקוץ את מקום שם ה', שאסור
 להשתמש בו, וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמוֹתֵר לְבַנֵּין בֵּית הכנסת, וְאִם לֹא,
 טְעוּנָה כֹּל הַקּוֹרֵה גְּנִיזָה שְׁכֵן הַיִּישׁוּיִן שְׂמָא בְּלִבּוֹ הִיא להקדישה
 לְשָׂמִים. מדייקת הגמרא: מְשַׁמָּא – רק משום הטעם דְּשֵׁם כְּתוּב
 עָלֶיהָ הוא דְּבַעַתָּא – שצריכה הקורה גְּנִיזָה, ששם ה' מוכיח
 שדעתו להקדש, הָא אִם אֵין שֵׁם כְּתוּב עָלֶיהָ, לֹא בְּעֵינָא הַקּוֹרֵה
 גְּנִיזָה, ולא כדברי רב שאף תרומת גוי (שאין עליה שם ה')
 חוששים שבלבו היה להקדישה וטעונה גניזה.
 מתרצת הגמרא: הוּא הִרִין דְּאָף עַל גַּב דְּאֵין שֵׁם כְּתוּב עָלֶיהָ,
 נְמִי בְּעֵינָא הַקּוֹרֵה גְּנִיזָה, וְמָה שֶׁנִּקְטָה דוּקָא שִׁישׁ עֲלֶיהָ שֵׁם, הָא
 קָא מְשַׁמְעֵ לָן – משמיעה לנו בזה דְּאָף עַל גַּב דְּשֵׁם כְּתוּב
 עָלֶיהָ, מכל מקום יְגוֹד וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמוֹתֵר כְּשֶׁהִפְרִישָׁהּ בְּדַעַת

בתחילה – בתחילת הבנין אין מקבלין, דשמת לרפיון דים מתכוונין. לבסוף – לחזק את בדין, דאין לומר רפיון דים מקבלין. לישראל אחרינא: בתחילה – כשלא היתה אימתן של גוים עליהן, אין מקבלין. אבל לבסוף מקבלין – משום אימה. וראשון עיקר. וזה אינו טעם, דהא כל בני בית שני היתה אימת הגוים עליהן, ובתחילתו יותר מסופו. ואם תאמר: האי "בתחילה" נמי

אמקדש ראשון קאמר, כן מאי מותיב ליה? לקמן מ'ואגרת אל אסף' וגו', דהיינו במקדש שני? דבר המסויים – שנראה בעיני, מקבלין מהם, דגנאי הוא. ועוד, שמתפארים בו. אמה כליא עורב – להכי נקט אמה, דאמרין בפרק בתרא דמנחות (ק"א): "הרי עלי ברזל" – לא יפחות מאמה על אמה לכליא עורב. והווי מביאין טבלאות של ברזל אמה על אמה, ובזן מסמרות גוהזין אמה קבועין, ומחפין בהן ראש הגג של היכל, לגרש את העורבים שלא ישבנו שם. "כליא לשון שגורש את העורבין, כמה" "כיל דודי כיל פרוח" דאמר במסכת נדה (ז"א עיין שם), שהיה גורש זבובין ממטחו בשעת תשמיש משום צניעות. דאסור לשמש מטחו בפני כל חי. לישראל אחרינא: כליא עורב – מונע העורבים, כמו (תהלים מ) "לא תכלא רחמיק". ואגרת אל אסף שומר הפרדים וגו' – והיינו בתחילת בנין, וקשקול בדק הבית מכורשו דלא הדרא בה – הואיל ותחילתו לטובה נתכוין – שוב אינו חורר. מכריז – של תבואת עצמו. אם אמר בדת ישראל הפרשתיה – שלמקום שתרומת ישראל הולכת תלך זו. לישראל אחרינא: שישאל אמר לי להפרישה. וראשון שמעתי. מעינה נניח – ואסורה בהנאה, דחיישינן שמא בלבו לשמים לשם הקדש, ויחלך יגנו. ובזמן קדש, עסקין, דהקדש אסור בהנאה, בחתיא בכורות (ג"א): אין מקדישים ואין מעריכין בזמן הזה, ואם הקדיש – בהמה תיעקר, פירות כסות וכלים ירקבו. יגוד – יחתוך מקום השם, ויגנוז החתיכה, וישתמש במותר, ויבנוז בבית הכנסת. לשמים – להקדש. ובזמן הזה אין לו תקנה. מעמא דשם כתוב עליה – דמוכחא מילתא דבלבו לשמים, שהיית כתב עליה שמו של הקדוש ברוך הוא. שם שלא במקומו אינו קדוש – כלומר: אינו קדוש אלא מקום השם. ואותה חתיכה יתגנוז, והשאר יבנה בבית הכנסת, כי אמר בדת ישראל הפרשתיה. לישראל אחרינא: שם שלא במקומו – כגון על גבי קורות וכלים – לא קדיש, דלא היו מקומו אלא על הגייר, ושיכתוב המקרא עם השם כנתינתו. אבל שם לבדו – הוי שלא במקומו ולא קדיש. וראשון שמעתי והוא עיקר. לשנותה – לצרכיה, ולאחר זמן ישלם. אבל לאחר – להלוותה לחבירו. לא. דלעצמו איכא למימר: על מנת כן היקצה לצדקה, שאם יצטרך – וישלם אחרת. אבל חבירו – לא אסיק אדעתיה. לא שנו – דמותר לשנותה, אלא דאמר: "סלע זו עלי לצדקה". דכיון דאמר "עלי", וקיבלה באחריות לענין גביה ואביה – כדכידה דמי. אבל אמר הוי זו – ולא אמר "עלי" – בעינא בעי למיתב. כי היכי דליחייב באחריותה – דכיון דמשמש הוי כשולח ד בפדיון, וקמה לה ברשותיה לענין תשלומין, אבל אמר "עלי", דבלאו הכי מייחייב באחריות – לא יתמש. אלא לא שנו – דמותר. לא נדר צדקה – דסתם נדר "יבמ עלי" לבית המקדש. ככל תאחר – והכי משמע: נדר הוא הצדקה, דקאי עליה "במ עלי" לבית כנדר. דקאמר בפרק קמא דראש השנה (ו"א): "בפיך" – זו צדקה. לשמעתי – דהאומר: "סלע זו לצדקה" כו'. אתון הכי מותיבין לה – דרב נחמן מותר לשנותה סתמא קאמר, ורבי אמי פירשה: בין לעצמו בין לאחר, ורבי אבהו פירשה: בין "עלי"

בין "הרי זו". אגן בהדיא מתנינן כו', ופירושה כדרב נחמן.

תני חדא גוי שהתנדב לבדק הבית אין מקבלין ממנו כו' – ואם תאמר, ולישני: הא רבי מאיר, הא רבי יהודה ויש לומר: דאם כן, "קדושה" ראינה קדושה" מביעיא ליה. דאין מקבלין דימנו לבדק הבית (משמע קדושה היא), ומשמע דתרויהו סברי כרבי יהודה. הא לבתחילה הא לבסוף – רש"י פירש: לבתחילה שייך רפיון דים, ולבסוף לא שייך רפיון דים. ועוד פירש רבינו

בתחילה – בתחילת הבנין של לחזק פן יחזור בהם, ויערערו לומר: יש לנו חלק בבית המקדש. לבסוף – דבר מסויים אין מקבלין, פן יהיו לשם ולתפארת. דבר שאין מסויים מקבלין – דלא שניו חן ערעור, הואיל ובבנה בית המקדש כבר. וניחא בזה הא דקאמר בסמוך: שאני מלכותא דלא הדרא, וליכא למיחש לעירעור. תני חדא גוי שהתנדב לבדק הבית – והא דלא מוקי לה כותנא דרבי יהודה ורבי מאיר, וכגון דליכא רפיון דים, כגון מן המלך – דאם כן לא הוה ליה למימר "מקבלין" ו"אין מקבלין", אלא: "קדושה" ראינה קדושה" מביעיא ליה.

כגון אמה כליא עורב – פירש הערוך, זה לשונו: לפי שבמקדש ראשון היתה קדושתו בכל הקהל, והיתה שכונה שריה בו, ולא היו עופות פורחין עליו. אבל במקדש שני פחדו, מטעמא דאין קדושתו כקדושת ראשון, שמא יפירו העופות על המקדש וישליכו שם דבר טמא. עשו צורה להבריח העופות מגג ההיכל, וקראו אותו "כליא עורב", כלומר: זאת מונעת העורבים מלפרוח בגג ההיכל. וזו צורה כדרך שעושין עכשיו שומרי זרעים, עד כאן לשונו. ויש מקשה: דאמר במועד קטן (ט"ז) גבי שלמה: איבעי ליה לישורי באמת כליא עורב. ומשני: אמת כליא עורב צורך בנין היא. אלא מה הוה בבית ראשון? יש לומר: שהיה שלמה ירא שמה לא תהא עליו קדושה, וכשראו שהיה קדוש – הסירוהו. מותיבין ואגרת אל אסף שומר הפרדס – והיינו בתחילת הבנין, וקשקול בדק הבית מכורשו, לשון קונטרס. ולא נראה, דהא לא הבנין משל כורש היה, וכמה דקאי איכא. גם כתיב "ומה שחן אמיראי" וגו' ונראה לי: דודאי מהז אמה מקפיד, דהא היה בגוייה כן, וביד ישעיה (ישעיה מה) "הוא יבנה עירי". אבל אל אסף שומר הפרדס היה רחוק מכורש, ולא היה שלו ממש, אך היה גזר שיתנו לצורך בדק הבית שהיה מוטל עליהם, שהיה מולך בכיפה – באה איתא למיחש או לרפיון דים או לערעור, כדפרישתי.

אם אמר בדת ישראל הפרשתיה – משמע דגוי איתיה בתרומה דנפשיה, וכן משמע פרק שני דגיטין (ג"ב), והא דקאמר בזבחים פרק "בית שמאי" (מה"א) דליתיה בתרומה דנפשיה – לא קשיא, דתנאי נינהו בפרק שני דקדושין (מ"ב). דתנן: תרומת גוי תרומת חזייבין עליה חומש, ורבי שמעון פוטר. יגוד וישתמש במותר – משמע: על ידי שיחתוך הקורה, ולא ינהה מאותה חתיכה שכנגד השם, דבמקומו מיהא קידש השם. ויש ליהדר כשכותבין ספר תורה או תפילין וגרורו מקום השם, שאין לכתוב במקומו. ואילו צדקה שרי לאשתמושי ביה – משמע ליה דאיירי בין "זו" בין "עלי", וכן הפסק כרב נחמן: האומר "סלע זו לצדקה" – מותר לשנותה בין לעצמו בין לאחר, בין אמר "עלי" ולשנותה היינו ללותה. משנבאת ליה גבאי אסור לשנותה – דוקא יחיד, אבל בני העיר רשאין, כדמשמע בבבא בתרא (ח"ב), ורשאין בני עיר לעשות תמחוי קופה וקופה תמחוי, ולשנותה לכל מה שירצו. דוקא לדבר מצוה, כדאמרין בשליחי שמעתא (עמוד ב) גבי ישראל שהתנדב מנורה או נר לבית הכנסת. והא דאמר ב"השובר האומנין" (בבא מציעא ע"ב), מגבת פורים, ומגבת אותה העיר לאותה העיר

1 העיר דוקא, ומחוץ לעיר אסור לשנותה (אבל לצורכי העיר מותרין) בגבאי מיירי.
 2 ובהאי טעמא יש ליישב דאמרין בריש "שור שנגח" - (בבא קמא לו,ב.) (חנן
 3 בישא) (והוא גברא) דתקע (להוא גברא) ולחבריה, דאמר ליה: הב ליה פלגא
 4 דווא, אמר: הואיל ופלגא דווא הוא - לא בעינא, ניתביה לעניים. הדר אמר:
 5 איזיל ואברי ביה נשפאי. אמר (ליה) רב יוסף:
 6 כבר זכר בה עניים, ויש לכתוב: היאך היה
 7 יכול לחזור בו אפילו לא זכר בה עניים? 2
 8 והאמרין בפרק קמא דראש השנה, רב הונא
 9 (ו,א): "בפיך" - זו צדקה! אלא יש לומר:
 10 שהיה רוצה ללותה ולשנותה ולפורעה
 11 לאחר זמן. וקאמר ליה, לו רב יוסף שבאת
 12 לידו, והוא גבאי, ואסור לשנותה. אי נמי, יש
 13 לומר: שהיה סבור דאפילו צדקה ליתא.
 14 הואיל ולא תפסי בה. וקא משמע לן רב יוסף
 15 דזכו בה עניים כמו מעמד שלשתם.
 16 ושיף לעמוד או עך שלא באתה ליד גבאי
 17 מותר לשנותה - רבינו ברוך פירש:
 18 מותר לשנותה ממש, למצוה אחרת. ואם
 19 נדר ארם טעל צדקה לעניים - יכול
 20 לעשות ממנו מצוה אחרת. כל כמה דלא
 21 אתאי ליד גבאי. אבל לישנא "לשנותה" לא
 22 משמע כן. כך מצאתי כתוב בתוספות הרב
 23 רבינו משה מאירא מכתבת אדוה. ופירש
 24 לא משמע לשנותה בציצוה אחרת. דלעיל
 25 קאמר מותר לשנותה בין הוא בין אחר -
 26 היינו ללותה. ותו, מדאמר: והא רבי נאמי
 27 יזיף - משמע דללותה קאמר! הילכך נראה
 28 לומר, דללותה קאמר, אבל לשנותה -
 29 והאי אסור, כי נמי לא באתה ליד גבאי. אבל
 30 ללותה קאמר, ומשבאת ליד גבאי אסור
 31 ללותה. והא דקאמר פרק קמא דבבא
 32 בתרא (ח,ב): רשאין בני העיר לעשות קופה
 33 תמחו - היינו ברשות בני העיר, אבל באי
 34 עצמו אסור. ואומר רבינו יצחק: דהתם
 35 רשאין לשנותה שלא לדבר מצוה, רק שהיא
 36 צרכי צבור. ויש לזהר מללות מעות צדקה
 37 העיר משבאתה ליד גבאי, ואפילו ברשות
 38 הקהל נמי, כיון שאין זה צרכי צבור. כך
 39 מצאתי בתוב.
 40 **אילימא** לדבר הרשות מאי איריא גוי
 41 אפילו ישראל נמי - הכי נמי
 42 מצי למימר: מאי איריא לא נשתקע שם
 43 בעליה, אפילו נשתקע נמי! **מנין** ליוצא
 44 ליהרג ואמר ערכי עלי שלא אמר כלום -
 45 ומשום דליתא בדמים ליכא למעוטי, כ"א
 46 איתרבו לעיל (ב,א) מגולל ומוכח שחזי. **די**
 47 פליגי באם הויק - ובגלל הקדיש לא פליגי,
 48 שמיד שהקדיש חל הקדש, ולא דמיא
 49 למלוה. אבל ש' להקשות: אמאי לא פליגי
 50 באם נדר והעריך? ויש לומר: דנקט הויק
 51 משום דתנני חיוב בתשלומין (משום)
 52 [אהזיקי] משמע דאזיקי לחודיה פליגי,
 53 ובנדר ומעריך שמו חול מיד, אבל גובה
 54 מן הירושין. ונדר ומעריך איצטריך, דסלקא
 55 דעתך: הואיל ואינו נידר ונערך - נדר
 56 ומעריך נמי אינו. קא משמע לן דנדר
 57 ומעריך ומקדיש כשאר בני אדם.
 42 מתייבי

1 רבי ינאי - גבאי הוה, וזיף מעות הצדקה לצורכו ופרע. דכמה דמשוה - רבי
 2 ינאי, דלית ליה זחי למפרע - נידח להו לעניים. דמעשה - רבי ינאי לציבורא,
 3 ואמר דלית ליה מעות לחלק לעניים, וכופה אותם לצדקה, ואיכא רוחא לעניים.
 4 מגורה - כמשמעה. נ"ר "קרוי שויל", של כסף או של זהב. **מדאמר רבי אסי כו'**
 5 כלומר: מנדקט רבי אסי גוי, דעמי וצועק;
 6 למח שנתים ממה שנתני - מכלל דידראל
 7 דלא פני שרי לשנויי לדבר מצוה. דאי
 8 בישראל אסור - למח לי למנקט גוי? **שלא**
 9 נשתקע שם בעליה ממנה - שעדיין
 10 אמורסי: זו היא מגורה נדבתו של פלוגי גוי.
 11 אסור לשנותה - דעמי. ולמאי - קאמר
 12 רבי אסי דאסור לשנותה? אילימא - קאמר
 13 שעורק - גוי יהיה לא שביח - לעימא שבוק.
 14 במתא דליפעי, שסחור היה ומחור בעירות.
 15 **משנה** הגוסס והיוצא ליהרג כו' - מפרש
 16 בגמרא טעמא. רבי חנינא בן עקיבא -
 17 אינוצא ליהרג פליג, אבל בגוסס מודה,
 18 דכתיב (ויקרא כו): "והעמדי והעריך אותו",
 19 וגוסס לאו בר העמדה והערכה הוא. שדמי
 20 קצובין - בפרשת ערכין. אבל אנדר מודה,
 21 דהא כנמכר בשוק בעי למשיימיה, וזה אינו
 22 נמכר בשוק, כלומר שאין אדם קונהו, ויפסיד
 23 מעותיו. נודר ומעריך כו' - ובגמרא מפרש
 24 מאי קא אתי רבי יוסי למימר, הא תנא קמא
 25 לא אמר אינו נודר, שאם אמר: "דמי פלוגי
 26 עלי", יפטר, דהא לא נידר קאמר. **גמרא**
 27 **אלא לא נערך אמאי לא** - הרי דמיו
 28 קצובין! כל חרם לא יפדה - מי שהוא ראוי
 29 ליהרם וליהרג אינו בכלל פדיון. למומתין
 30 כ"ד שמים - כגון האי דכתיבי: "השור יסקל
 31 וגם בעליו יומת". והך מיתה ליכא למימר
 32 בידי אדם, דהא אמרין בפרק קמא
 33 דסנהדרין (טו,ג): "מות יומת המכה רוצח
 34 הוא" - על רציחתו אתה הורגו, ואי אתה
 35 הורגו על רציחת שורו. שלא ניתנה שנגתן
 36 לכפרה - כגון מגוף ומקל אביו, דאם
 37 עשה שבוגג אינו בקרבן ולא בגלות. מיתות
 38 קלות - כלומר, דקלות לך מילתא
 39 שניתנה שנגתן לכפרה. כגון רוצח, שגילתו
 40 גולה, ועובד עבודת זרה ומחלל שבת ובא
 41 על הערוה, דשגגתו חטאת. כולי עלמא לא
 42 פליגי - דודאי נדרו נדר והקדישו הקדש,
 43 ומעריך את אחרים, דהא בר דעה הוא.
 44 מלוה על פה - כגון זה שהויק ולא עמד
 45 בדיון על כך קודם למיתתו. משלומי נוק
 46 כתובין בתורה, ומדאורייתא משעבד ליה
 47 בעל כרחיה. ואיכא דמתני לה - להא דרב
 48 יוסף ורבה. חייב - דבר דעה הוא. פטורין
 49 - דאין לו דמים ועומד הוא ליהבל. וכל
 50 הנך איכא ליהרג בדיני ישראל קאמר.
 לחורת

43 **מלוה על פה אינו גובה מן הירושין**, והכא במלוה פתובה בתורה קמפלגי, תנא קמא סבר: **מלוה פתובה בתורה - לאו כפתובה**
 44 **בשטר דמניא**, ורבי יוסי סבר: **כפתובה בשטר דמניא**. ואיכא דמתני לה אהא: תיוצא ליהרג, הוא שחבל באחרים - תייב, אחרים
 45 שחבלו בו - פטורין; רבי שמעון בן אלקעזר אומר: אף הוא אם חבל באחרים - פטור, שלא ניתן לחרות עמידת בית דין.
 מכלל

58 נידר ולא נערך: בשלמא - אמנם מובן הדבר שגוסס לא נידר,
 59 משום דהרי לאו בר דמים הוא, שאין מי שיקנה עבד כזה, וכן
 60 מובן שלא נערך, משום דלאו בר העמדה והערכה הוא - אי
 61 אפשר להעמידו ולהעריכו, אלא דין יוצא ליהרג אינו מובן,
 62 דבשלמא לא נידר משום דלאו בר דמים הוא, כמו גוסס, אלא
 63 מה שהוא לא נערך, אמאי - מדוע לא.
 64 משיבה הגמרא: דתניא, מנין שהיוצא ליהרג ואמר ערפי עלי,
 65 שלא אמר בלדים, תלמוד לומר - מלמדנו הכותב (ויקרא כו כט)
 66 'כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפרדה' - אדם שהוא ראוי
 67 ליהרג אין לפדות את ערכו, דהיינו אין לו ערך. ואם כן, יכול
 68 הייתי לומר שאפילו קודם שנגמר דינו למות אין לו ערך, לכן
 69 תלמוד לומר (שם) 'מן האדם, למעט ולא כל האדם, שרק מי
 70 שנגמר דינו אין לו ערך.
 71 שואלת הגמרא: ולרבי חנינא בן עקיבא, דאמר שיוצא ליהרג
 72 נערך מפני שדמיו קצובין, האי 'כל חרם' מאי עכיד ליה - מה
 73 הוא דורש ממנו. ומשיבה: הפסוק נצרך לכתבניא, רבי ישמעאל
 74 בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר, לפי שמצינו למומתיים -
 75 מי שדינם מיתה בידי שמים שנותנין ממוין ומתכפר להם,
 76 שנאמר (שמות כא ל) 'אם בופר יושת עליו, ונתן פדיו נפשו',
 77 שנותן ממוין ופודה ונפשו ממיחה. אם כן, יכול שאף מי שדינו
 78 מיתה בידי אדם - ובבית דין יהיה בן, שנותן ממוין ומתכפר,
 79 תלמוד לומר 'כל חרם אשר יחרם מן האדם, לא יפרדה', שמי
 80 שדינו מיתה בידי אדם, אין לפדותו. ואין לי דין זה אלא במיתות
 81 המזרות, כלומר מיתות שלא ניתנה שנגתן לכפרה, כגון מגדף
 82 ומקלל אביו ואמו, אך במיתות קלות, דהיינו שניתנה שנגתן
 83 לכפרה, כגון רוצח שבשגגה מתכפר בגלות, מנין שאף בהן אין
 84 לפדות, תלמוד לומר (שם) 'כל חרם', שכל שראוי ליהרג כך
 85 דינו.
 86 הגמרא מבארת את דעת רבי יוסי. שנינו במשנה: רבי יוסי אומר
 87 היוצא ליהרג נידר ומעריך בו' ומקדיש. מקשה הגמרא: ותנא
 88 קמא, מן - (האם) קאמר דלא נודר מעריך ומקדיש, הרי אמר רק
 89 שאינו נידר ונערך, אך מודה שנודר ומעריך, ועל מה חולק רבי
 90 יוסי. ומתרת: אלא אכן בדין נודר ומעריך ומקדיש, כולי
 91 עלמא לא פליגי - לא נחלקו שיוצא ליהרג נודר ומעריך (את
 92 אחרים) ומקדיש, שהרי הוא בר דעת, ופי פליגי - ומה שנחלקו
 93 זה בדינו באם הויק ויצא להריגה, תנא קמא סבר שאם הויק,
 94 היורש אינו חייב בתשלומין, ורבי יוסי סבר שאם הויק, היורש
 95 חייב בתשלומין.
 96 מבארת הגמרא: במאי קמיפלגי - במה נחלקו, אמר רב יוסף,
 97 באם מלוה על פה גובה - (נגבה) מן הירושין קמיפלגי, תנא
 98 קמא סבר שמלוה על פה שמת הלוה, המלוה אינו גובה מן
 99 הירושין, וכן כאן חוב המזיק לניזק הוא כמלוה על פה, ורבי יוסי
 100 סבר שמלוה על פה שמת הלוה, גובה המלוה מן הירושין.
 101 רבה מבאר באופן אחר: רבה אמר, דכולי עלמא סוברים
 102 שמלוה על פה אינו גובה מן הירושין, והכא בדין מלוה
 103 הפתובה פתורה קמיפלגי - נחלקו בדין חוב שאדם מתחייב
 104 לחבירו בעל כורחו מכח ציווי התורה, כגון מזיק שמתחייב לניזק,
 105 תנא קמא סבר שמלוה הפתובה פתורה לא דינה פכתובה
 106 בשטר דמיא, אלא כחוב על פה, ואין הניזק גובה מירשי המזיק,
 107 ורבי יוסי סבר שמלוה הכתובה בתורה פכתובה בשטר דמיא
 108 ולכן גובה הניזק מירשי המזיק.
 109 ואיכא דמתני לה אהא - יש ששנו את דברי רב יוסף ורבה על
 110 ברייתא זו, תיוצא ליהרג, הוא שחבל באחרים, חייב לשלם,
 111 שהרי בר דעה הוא, אך אחרים שחבלו בו, פטורין, שהרי עומד
 112 ליהרג אינו נידר שכן אין לו דמים לעמך בשוק. רבי יוסי
 113 חבל באחרים, פטור, שכן הוא לא ניתן לתורת עמידת בית
 114 דין - אין להחזירו לבית דין ולדון לחייבו לשלם, שכיין שנגמר
 115 דינו להריגה אין מענים ומשהים את דינו, אלא הורגים אותו
 116 מיד.

1 מקשה הגמרא: איני - האם כך הוא, והרי רבי ינאי שהיה
 2 גבאי צדקה, ויין - לוח לעצמו את הצדקה שקיבל, ופרע אחר
 3 כך, ומוכח שמותר ללוות אף אחר שבאו לגבאי. ומתרת: שאני
 4 - שונה דינו של רבי ינאי, דניחא להו לעניים - שהיה נוח
 5 לעניים שלוח מהצדקה, משום דכמה דמשהי, מעשי ומייתי
 6 להו - כמה שהיה משהה את הצדקה (שלוחו) מלפרוע, היה
 7 מעשה את הציבור וכופה אותם לתת עוד, שהיה אומר לציבור
 8 שאין לו עכשיו מעות לנזקקים. אך לאדם אחר אסור ללוות אחר
 9 שבאו המעות לגבאי.
 10 גבא שהתבאר באיזה אופן מותר לשנות מעות צדקה, מבארת
 11 הגמרא באיזה אופן מותר לשנות חפצים שנתרמו לבית הכנסת:
 12 תנו רבנן, ישראל שהתנדב מנורה - פמוט או נר לבית
 13 הכנסת, אסור לשנותה לשימוש אחר. מבארת הגמרא: סבר
 14 רבי חייא בר אבא, לא שניא לדבר הרשות ולא שניא
 15 לדבר מצוה, לשניהם אסור לשנותה, אך אמר ליה רב אמי
 16 לרבי חייא בר אבא, הכי - כך אמר רבי יוחנן, לא שניא אלא
 17 לדבר הרשות, אכל לדבר מצוה מותר לשנותה.
 18 מבאר רב אמי מנין לו שכך אמר רבי יוחנן: מדאמר רבי אפי
 19 אמר רבי יוחנן, עובד בוכבים שהתנדב מנורה או נר לבית
 20 הכנסת, עד שלא נשתקע שם פעליה - שעדיין זוכרים מי
 21 הקדישה, ואומרים זו היא שהתנדב פלוני הגוי, אסור לשנותה,
 22 שאם ישנה יבוא אגיו ויצעק 'למה שיניתם אותה ממה שנבית',
 23 אך משנשתקע שם פעליה, מותר לשנותה. ומבאר רב אמי:
 24 למאי אמר רבי יוחנן שאסור לשנותה כשלא נשתקע, אילומא -
 25 אם נאמר שאסור רק לדבר הרשות, ולדבר מצוה מותר, אם כן
 26 מאי איריא - מדוע נקט עובד בוכבים, הרי אפילו בישראל נמי
 27 אסור לדבר רשות כשלא נשתקע, אלא ודאי כוונת רבי יוחנן
 28 לדבר מצוה, שמותר רק כשנשתקע, ולכן מובן שנקט גוי,
 29 דמעמא שבגוי אסור לשנות לפני שנשתקע, הוא משום דעובד
 30 בוכבים הוא הפעי - צועק 'למה שיניתם', אכל ישראל דלא
 31 פעי, שפיר דמי - מותר לשנותה לדבר מצוה אף לפני שנשתקע.
 32 ומכאן למד רב אמי שדעת רבי יוחנן שאסור לשנות מנורה
 33 שהתנדב ישראל לבית הכנסת דווקא לדבר הרשות, אך לדבר
 34 מצוה מותר.
 35 הגמרא מביאה מעשה שנחלקו אמוראים בדינו: שעורק מייצא
 36 - סוחר גוי ששמו שעורק, אינדב שרנא לבי בנישתא - התנדב
 37 נר לבית הכנסת דרב יהודה, ושנייה רחבא - שינה אותו רחבא
 38 לשימוש אחר של דבר מצוה, לפני שנשתקע שמו, ואיכפד -
 39 והקפיד על כך רבא. ואיכא דאמרי - יש אומרים שהיה המעשה
 40 באופן אחר, דשנייה רבא ואיכפד רחבא. ואיכא דאמרי
 41 דשנייה חגי דפומבדיתא - החונים של העיר פומבדיתא,
 42 ואיכפד רחבא ואיכפד גב רבה. מבארת הגמרא: מאן דשנייה
 43 - מי שינה אותו טרם שנשתקע, סבר דלא שכיח שעורק בעיר,
 44 שהרי סוחר מחזר בעיירות, ואין לחשוש שיבוא ויצעק, ופאן
 45 דאיכפד סבר זמנין דמקרי ואתי - פעמים שבא שעורק, ועשוי
 46 לצעוק.
 47 משנה
 48 הגוסס - מי שקרוב למיתה מחמת חולי והיוצא ליהרג - שנגמר
 49 דינו להריגה בבית דין, לא נידר ולא נערך - האומר עליו דמיו
 50 עליו או ערכו עליו לא נתחייב, והטעם יתבאר בגמרא. רבי
 51 חנינא בן עקיבא אומר, היוצא ליהרג נערך, מפני שדמיו
 52 קצובין בתורה, ואין זה מחסר בערכו הקצוב מה שהוא יוצא
 53 ליהרג. אך אינו נידר שכן אין לו דמים לעמך בשוק. רבי יוסי
 54 אמר, היוצא ליהרג נודר ומעריך אחרים, ומתחייב בדמיהם
 55 וערכם, ומקדיש חפציו, ואם הויק, חייב לשלם.
 56 גמרא
 57 הגמרא מבארת את טעמו של תנא קמא, שגוסס ויוצא ליהרג לא

ומשום כך, אם קרא לעשירי 'אחד עשר'. קריאה זו נחשבת
 כעקירת שמו של העשירי.
 שואלת הגמרא: **מאי רבי** - מה הוא המקור לדברים שהובאו
 בשם רבי, שקריאת 'אחד עשר' על העשירי אינה נחשבת
 כעקירת שמו. משיבה הגמרא: כדתנינא בברייתא, **קרא לעשירי**
'אחד עשר' ו**לאחד עשר 'עשירי'**, **אין אחד עשר קדוש, דברי**
רבי, רבי יוסי ברבי יהודה אומר, אחד עשר קדוש, כיון שקרא
 לעשירי 'אחד עשר' ועקר ממנו שם 'עשירי', ויכול לקדש את
 האחד עשר. ומוסיפה הברייתא: **כלל אמר רבי, כל זמן שלא**
נעקר שם עשירי הימנו, אין אחד עשר קדוש. הרי שאפילו
 שקרא 'אחד עשר' על העשירי, אין קריאה זו נחשבת כעקירת
 שמו של העשירי, ואף שקרא אחר כך לאחד עשר 'עשירי', הוא
 אינו קדוש. והוקשה לגמרא: למה אמר רבי שבאופן זה נחשב
 כלא נעקר שם עשירי, והרי כיון שקראו 'אחד עשר' עקר ממנו
 את שמו. משיבה הגמרא: **אמר רבא, הָכָא בברייתא בְּמֵאָה**
עֶסְרִין, כְּגוֹן דְּאִית לֵיהּ כְּהִמּוּת טוֹבָא, ולכן אמר רבי שאם
 קרא לעשירי 'אחד עשר', אין זה עקירת שמו, משום **דְּאִמְרִין**
חַד עֵשְׂרֹנָא קָאָמַר, וכמבואר לעיל.
 הגמרא חוזרת לדון בדברי רבא: **יָצְאוּ שְׁנַיִם בְּעֵשְׂרִי וקראם**
'עשירי', עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה. הגמרא מביאה כמה
 ברייתות שחלוקות לגבי דין זה: **תַּנְא חָדָא** - שנינו ברייתא אחת,
 שמעשר ושלמים המעורבים זה בזה, **יָרְעוּ** שניהם עד שיפול בהם
 מום, ויביא בהמת חולין, ויאמר 'כל מקום שהן שלמים יהיה
 מחולל על בהמה זו', ויקריבה כשלמים, ושניהם מותרים
 באכילה. **וְתַנְא חָדָא**, שמעשר ושלמים המעורבים זה בזה,
יִקְרְיֵבוּ שניהם כדיון קרבן שלמים, וחזה ושוק שלהן טעונים
 תנופה וניתנים לכהנים, וזריקת דם בשתי מתנות שלם ארבע.
וְתַנְא אֵיךְךָ - ושנינו בברייתא אחרת, שמעשר ושלמים
 המעורבים זה בזה, **יָמוּתוּ** שניהם מחמת שלא ניתן להקריבם.
 ולכאורה יש להקשות סתירה בין הברייתות, בדיון 'עשירי ואחד
 עשר מעורבין זה בזה'.
 מבארת הגמרא: **לא קָשְׂיָא,** משום שיש לומר, **הָא דְּתַנְא יָרְעוּ**
 - ברייתא זו ששנינו בה שמעשר ושלמים שהתערבו יחד ירעו
 עד שיסתאבו, כדעת **רבנן** היא שנויה, **דְּאִמְרִי, אִין מְכַיָּאִין**
קְדָשִׁים לְבֵית הַפְּסוּל - אסור לגרום לקדשים שיפסלו ויתחייבו
 בשריפה. ואם כן, אי אפשר להקריב את שניהם כשלמים מספק
 ולתת את החזה והשוק של שניהם לכהנים, כיון שמעיקר הדין
 רק חזה ושוק של שלמים ניתן לכהנים, ואילו המעשר נאכל כולו
 על ידי כל אדם מישראל, ונמצא שבנתינת חזה ושוק שלו
 לכהנים ממעט את האפשרות לאכלם, ויש לחשוש שמא לא
 ימצאו די כהנים שיאכלום בתוך זמן אכילת השלמים | שהוא שני
 ימים ולילה אחד, ועל ידי כך יגרום להם להפסל ולהשרף משום
 נותר.

1 האחד עשר קדושת שלמים, ונמצאו **עשירי ואחד עשר מעורבין**
 2 **זו בזה,** ולכאורה קשה, למה האחד עשר קדוש, **וְהִלָּא לֹא**
 3 **נִעְקַר שֵׁם עֵשְׂרִי הַיָּמֵנוּ,** שהרי קרא לשניהם 'עשירי'. **אֵלָּא לֹא**
 4 **וְדַאי,** משום **דְּאִמְרִין,** כל שיצאו שניהם **בְּבֵת אַחַת** וקרא
 5 לשניהם 'עשירי', אף שלא נעקר שם עשירי ממנו, **תְּרִוּיָהּוּ קָא**
 6 **קְדָשִׁי** - שניהם מתקדשים, ואחד קרב כמעשר והשני כשלמים,
 7 כי אין שם 'עשירי' קודם לחול על העשירי לפני שחל על האחד
 8 עשר.
 9 דוחה הגמרא: **אי מְשוּם הָא לֹא אִירֵיא** - אם זו הראיה, היא
 10 אינה מוכרחת, שהרי ניתן לומר, **הָכָא בְּמֵאָה עֶסְרִין** - כאן,
 11 בברייתא, ששנינו בה שעשירי ואחד עשר מעורבין על אף שקרא
 12 לעשירי 'עשירי', במה מדובר, באופן **דְּקָרִים חַד מִיְנֵיהוּ וְאִפִּיק**
 13 **לְרִישֵׁיהּ** - שהקדים אחד משני הטלאים והוציא את ראשו מפתח
 14 הדיר, והרי הוא העשירי, וטעה המונה **וְקָרְיָהּ וְ-וְקָרְאוּ** 'אחד
 15 **עשר'** ועקר את שמו, **וְהָרַר אִיעָרוֹב וְנִפְּקִי כְּהָרְדִי** - ואחר כך
 16 החזיר ראשו והתערבו שנים אלו ויצאו יחד, **וְקָרְיָהּוּ** - וקרא
 17 המונה לשניהם **'עשירי'**, שבאופן זה, ניתן להחיל קדושה על
 18 האחד עשר בקריאת 'עשירי', **דְּהָא וְ-וְשִׁהוּ** **נִעְקַר שֵׁם עֵשְׂרִי**
 19 **הַיָּמֵנוּ,** ולכן כשחזר וקרא לשניהם בבת אחת 'עשירי', גם האחד
 20 עשר קדוש. אבל באופן שלא עקר את שמו של העשירי מתחלה
 21 אלא קרא לו 'עשירי' אף שיחד עמו יצא גם האחד עשר, אין
 22 האחד עשר קדוש.
 23 מקשה הגמרא: איך ניתן להעמיד את הברייתא באופן שהעשירי
 24 קדם והוציא את ראשו, **וְהָא לֹא קָרַם' קְתִינֵי** - והרי שנינו
 25 בברייתא במפורש, יצאו שנים בעשירי ולא קדם אחד מהם את
 26 חברו. מתרצת הגמרא: **מֵאָה אִיעָרוֹב** לשון 'לא קָרַם' בברייתא,
 27 **דְּהָרַר אִיעָרוֹב** - שחזר לדיר והתערב, ואחר כך יצא שוב יחד עם
 28 האחד עשר ולא הקדימו ויצא לגמרי לפניו.
 29 מבררת הגמרא: **וְכִמְאֵן** - וכדעת מי סוברת ברייתא זו שקריאה
 30 לעשירי בשם 'אחד עשר' נחשב עקירה, לכאורה **דְּלֹא כְּרַבִּי** -
 31 שלא כדעת רבי, **דְּאִי רַבִּי** - כי אם סוברת הברייתא כדעת רבי,
 32 **הָאָמַר** - הרי הוא אמר בברייתא המובאת להלן, שקריאת שם
 33 **'אחד עשר' לא הוּי עֲקוּרָה.**
 34 מבארת הגמרא: **אִפִּילוּ הֵימָא** שהברייתא סוברת כדעת **רבנן**,
 35 ניתן לפרשה שבקריאת 'אחד עשר' נעשתה עקירה, משום שניתן
 36 לומר, **כִּי וְ-מֵהָא שְׁאָמַר רַבִּי כֻלָּל** זה, שקריאת שם 'אחד עשר'
 37 על העשירי אינה עקירת שמו, הוא רק **הֵיכָא דְּאִית לֵיהּ כְּהִמּוּת**,
 38 **טוֹבָא** - באופן שיש לו הרבה בהמות שצריך להפריש עליהם
 39 מעשר, **דְּאִמְרִין חַד עֵשְׂרֹנָא קָאָמַר** - כי ניתן לומר שבאמירת
 40 'אחד עשר' כוונתו היא שהוא מפריש את המעשר ראשון, אבל
 41 **הָכָא** - כאן, בברייתא, מדובר באופן **דְּלִית לֵיהּ כְּהִמּוּת מְפִי** -
 42 שאין לו בהמות נוספות, אלא רק כדי מעשר אחד בלבד, ובאופן
 43 זה אי אפשר לומר שהתכוין לומר שהוא המעשר הראשון.

המשך מעמוד רכז

7 לקטנים ואופן לימודם, כן אם לומדים ספרי מוסר ואיזה,
 8 ואם לומדים דברי חסידות.
 9 הנני פורש בשלום הבני תורה שיי ומברכם כי יהי
 10 השייית בעזרם בגשמיות וברוחניות.
 11 בשם [כ"ק אדמו"ר שליטיא]

1 העדה הקדושה יפיקו רצון, כי הרה"ג שליטי"א איש אשר
 2 ברכה בו, ואוהב ישראל ומתעניין בטובת ישראל בכל
 3 יכולתו, והשייית יצלחהו בכל אשר יפנה לטובה ולברכה.
 4 מדי דברי אתעניין לדעת ממצב הבני תורה אשר
 5 במחנם הטי יע"א, האם לומדים בחבורה, ואופן לימודם,
 6 אם יש במחנם הטי ישיבה של בחורים גדולים וכן חדרים

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 יב חלוק לאחר כביסה הוא מתקשה^{קטו}, ומשפשפים אותו בידים לרכבו^{קטז}, ואף הלבון שלו מזהיל יותר^{קטז} על
- 2 ידי שפשוף זה - אף-על-פי-כן מתר לשפשפו בשבת ואינו נראה כמלבן, לפי שהדבר ידוע^{קטז} שפונתו בשביל
- 3 לרכבו ולא בשביל להזהיל הלבון, שאין אדם מקפיד כל כך על לבונו וצהולו של חלוק שהוא בגד תחתון^{קטז}.
- 4 אבל הסודר שהוא בגד עליון ואדם מקפיד יותר על לבונו וצהולו - אסור לשפשפו בידים, מפני שנראה
- 5 כמתפונן להזהיל הלבון, והרי זה דומה למלבן^{קטז}.
- 6 ויש אומרים שלא התירו אף בחלוק אלא כשהוא של צמר או של משי, אבל של פשתן^{קטז}, וכן כל שאר
- 7 כלי פשתן^{קטז} - אסור לשפשפם אפילו מעט בידים כדי לרכבם, מפני שרפוכם זהו לבונם^{קטז}. ונכון לחוש
- 8 לדבריהם, פיון שהוא דבר שאין בו צורך כל כך¹⁵⁴.
- 9 ומנהג העולם להקל לשפשפם בידים לרכבם^{קטז} (אלא שנוהרין לרפד^{קטז} בכלי המיוחד לכה):

הלכות שבת, חלק ב סימן שב, דיני ניקוי וקיפול הבגדים בשבת, סעיף יב:

ביאורי הלכה

- קו] הוא מתקשה - כשרוחצין הבגד נעשה קשה על ידי הייבוש בשמש וברוח¹⁴⁶.
- קז] לרכבו - שלא ישרוט בשרו¹⁴⁷.
- קח] מזהיל יותר - מאיר יותר¹⁴⁸.
- קט] ידוע - ניכר.
- קי] בגד תחתון - ואפילו מקפיד על ליבונו - מותר לשפשפו¹⁴⁹.
- קיב] דומה למלבן - אבל אינו מלבן ממש, ומשמע שגם אם מתכוין להזהיל הליבון אין בזה משום מלבן ממש¹⁵⁰.
- קיג] של פשתן - אם משום שבגד פשתן מתייפה באופן מיוחד בזה שהוא רך¹⁵¹, אם בגלל שבגד פשתן
- מתקשה ביותר ולכך הריכוך נחוץ לו מאוד עד שנחשב כחלק מפעולת הכיבוס¹⁵².
- קיג] כלי פשתן - אפילו חלוק ובגדים שאין מקפידים עליהם כל כך¹⁵³.
- קיד] זהו ליבונם - בבגדי פשתן פעולת הריכוך היא הליבונו, וממילא בשפשוף של כל בגד פשתן, הדבר ידוע שכונתו בשביל לרכבו וללבנו - גם כשאינו מקפיד או מכוון על הצהלת ליבונו.
- קיו] לרכבם - מנהג העולם להקל בחלוקי פשתן ובגדים תחתונים שאין מקפידים עליהם (אבל מקפידים על סודר וכל בגד עליון¹⁵⁵), ובימינו נהגו להקל גם בבגד עליון¹⁵⁶.
- קיז] שנוהרין לרכב - שנוהרין מלרכב.

ציונים והוספות

- 146 רבינו הננאל קמ, א.
- 147 פמ"ג א"א ס"ק טז.
- 148 מצודת ציון תהלים קד, טו.
- 149 מהלשון 'לפי שהדבר ידוע... שאין... מקפיד' ולא 'לפי שאינו מקפיד' משמע להתיר גם אם מקפיד על ליבונו (ודלא כמשנ"ב ס"ק כד), והטעם (כפי שיבואר להלן) משום שגם אם משפשף לצורך ליבון אין בזה איסור מלבן (ע"פ מ"מ וציונים).
- 150 אף שניתן לפרש "שדומה למלבן" מפני שסוכ"ס מתכוין לריכוך, אך אם אמנם יתכוין לליבון הרי הוא מלבן ממש, מכל-מקום פשטות הלשון שכאשר מתכוין להזהיל הליבון אז הוא דומה למלבן, וכן מוכח מהמובא לעיל להתיר בחלוק "משום שהדבר ידוע שאינו מקפיד", ואילו היה בזה ליבון ממש לא היה מקום להתיר למי שמקפיד גם על בגד תחתון, ומה שכתב 'נראה כמתכוין' ולא כתב להתיר אפילו מתכוין ממש, משום שבא לאסור כל בגד עליון אפילו אינו מתכוין ללבנו ואפילו אין מקפיד עליו.
- והטעם שאין בזה משום מלבן, ייתכן מפני שפעולת השפשוף אינה פעולת כיבוס במכל-שכן מניעור בגד שאינו נחשב ככיבוס (ולרוב השיטות אפילו יש עליו אבק כדלעיל על סעיף ג), או שהצהלת ליבון בלבד אינה נחשבת ככיבוס או ליבון ממש.
- 151 ראה נימוק"י מוק"ד, א ד"ה לכסכוס.
- 152 ולדעתם כל פעולה הבאה בקביעות כהמשך לכיבוס
- הרי היא בכלל ליבון (כמבואר לעיל על ס"י שא, שיש מבארים שסחיטה אסורה משום ליבון מעצם היותה חלק וצורך הכיבוס, אף אם אינה מנקה מאומה).
- 153 כמבואר להלן שלשוע"ר דעתם להחמיר בכל בגד פשתן.
- 154 עד"ז לקמן ס"י שלו ס"ד: אין סכין את הקרקע... אפילו במרוצף אף לדברי המתירין בכיבוד, לפי שדברים אלו אין בהם צורך כל-כך כמו בכיבוד, לפיכך לא רצו לחלק בהם בין מרוצף לשאינו מרוצף ואסור הכל.
- ולמעשה משו"ת אג"מ ח"ה ס"י יח שחלוק שאי אפשר ללבשו ללא כסכוס יש לחוש בשפשופו גם משום תיקון כלי מדרבנן.
- 155 בשוע"ר פירש דעת המחמירים גם בחלוק תחתון ולא רק בבגד עליון שאין מקפידים עליו ממש כמו סודר (כן משמעות הפשט, וכן מהא דהשמיט "כובעים" שהביא הרמ"א שניתן לדייק שאיסורם מצד שהם בגד עליון), וכן הוא בא"ר בשם נחלת צבי, לבו"ש ומחה"ש, ודלא כא"ר בשם מלבושי יו"ט, גר"א ומשנ"ב ס"ק כה, ולכן גם פירש שמנהג העולם להקל היינו בבגדי פשתן, אבל מחמירים בכל בגד עליון אף אם אינו מקפיד עליו.
- 156 אף שנתבאר לעיל שלשוע"ר מחמירים בכל בגד עליון אף שאין מקפידים עליו ממש, מכל-מקום נהגו להקל כיון שכמעט אין כיום במציאות בגדים שמקפידים על שפשופם קודם לבישתם (אף אם הם בגדים שמקפידים על ציהולם).

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות ברכות השחר – לפי לוח "רב יומי"

48 שברכה זו של ברוך שאמר הואיל ואינה מוזכרת בתלמוד
49 מפסיקין בה לכל אמן.

50 ואם סיים עם הש"ץ בבת אחת יש אומרים שלא יענה אמן
51 מפני שהעונה אמן אחר ברכותיו ה"ז מגונה ואף שיש מקום
52 לחלוק ולומר שאין זה עונה אמן אחר ברכותיו שעכ"פ הוא
53 עונה אחר ברכת הש"ץ אעפ"כ יש לחוש לדבריהם ומכל
54 מקום אם סיים עם הש"ץ בבת אחת ברכת ישתבח וכיוצא
55 בה מהברכות שיש מקומות נוהגין לענות בה אמן אפילו
56 אחר ברכות עצמו כמו שיתבאר במקומן אף שבמדינות אלו
57 אין נוהגין כן לענות אחר ברכת עצמו מכל מקום כשמסיים
58 עם הש"ץ בבת אחת יכול לענות וה"ה אם הש"ץ סיים
59 ברכה אחת והוא סיים ברכה אחרת יכול לענות אחר ברכת
60 הש"ץ אפילו סיים הוא ברכה שאין ענין עליו אחר ברכת
61 עצמו לדברי הכל:

62 ד צריך לזהר מלהפסיק בדיבור משיתחיל ברוך שאמר עד
63 סוף י"ח לפי שברוך שאמר היא ברכה שלפני פסוקי
64 דזמרה וישתבח ברכה לאחריהם ואסור להפסיק ביניהם
65 אפילו לצורך מצוה כמו שאסור להפסיק בקריאת שמע
66 וברכותיה ובין ישתבח ליוצר אור ג"כ אין להפסיק והמפסיק
67 עבירה היא בידו וחוזר עליו מעורכי המלחמה לפי שפסוקי
68 דזמרה נתקנו להסדיר שבחו של מקום ברוך הוא קודם
69 התפלה וכיון שכן הוא אינו בדין לדבר בין סידור השבח
70 והתפלה אלא א"כ לצורך מצוה כמו שיתבאר בסימן נ"ד
71 ובין ברכות קריאת שמע לתפלה אסור להפסיק אפילו לצורך
72 מצוה מפני שצריך לסמוך גאולה לתפלה:

73 * * *

74 ה ושאלת שלום מברוך שאמר עד ישתבח דינה כמו
75 בקריאת שמע וברכותיה שבין הפרקים שואל מפני
76 הכבוד ומשיב שלום לכל אדם ובאמצע שואל מפני היראה
77 ומשיב מפני הכבוד כמו שיתבאר בס"י ס"ו.

78 ואלו הן בין הפרקים בין ברוך שאמר להתחלת המזמורים
79 ובין כל מזמור לחבירו ובין סוף המזמורים לישתבח
80 ופסוקים המלוקטים שאינם מזמור שלם יש מי שאומר שכל
81 שנים או שלשה פסוקים הנאמרים כאן כסדר שהם כתובים
82 במקומם דינם כמזמור שלם וכשמפסיק בין אחד לחבירו
83 דינו כמפסיק באמצע מזמור ובין סופם לתחלת פסוק אחר
84 דינו כבין הפרקים כגון במדינות אלו מהודו עד אמן והלל
85 לה' הוא פרק אחד אע"פ שאינם מזמור שלם בדברי הימים
86 וכן ב' פסוקים תנו עז וגו' נורא אלהים וגו' עד ברוך אלהים
87 הם ג"כ פרק אחד הואיל והם סמוכים זה לזה בתהלים וכן
88 ב' פסוקים אל נקמות וגו' הנשא וגו' עד על גאים וכן ג'
89 פסוקים נפשנו חכתה וגו' כי בו וגו' יהי חסדך וגו' וכן ג'
90 פסוקים יהי שם ה' וגו' ממזרה וגו' רם וגו' וכן ב' פסוקים
91 ברוך ה' אלהים וגו' וברוך שם וגו' וכן מויברך דוד עד לשם
92 תפארתך ומאתה הוא עד במים עזים ומיושע עד סוף
93 השירה אבל בין הפסוקים שאינם סמוכים זה לזה בתהלים
94 דינם כבין הפרקים (אבל באמצע פסוק דינו כאמצע פסוק
95 של קריאת שמע כמו שיתבאר בס"י ס"ו).

1 א תיקנו לומר פסוקי דזמרה בכל יום דהיינו מתהלה לדוד
2 עד כל הנשמה תהלל וגו' כדי לסדר שבחו של מקום
3 ברוך הוא תחלה ואחר כך יתפלל כי כן עשה משה רבינו
4 עליו השלום בתפלתו שאמר תחלה אתה החילות להראות
5 את עבדך את גדלך וגו' ואח"כ אעברה נא וגו' וכדי לעמוד
6 בתפלה מתוך שמחה של מצוה ולמה בחרו במזמורים אלו
7 לפי שאמרו כל האומר תהלה לדוד ג' פעמים בכל יום
8 מובטח לו שהוא בן עולם הבא ואגב אותה מזמור תקנו
9 לומר עד סיום תהלים שיש שם י' פעמים הללויה כנגד
10 עשרה הילולים שבספר תהלים ניצוח ניגון שיר וכו' ותקנו
11 ברכה לפנייהם ולאחרייהם לפנייהם ברוך שאמר ואחרייהם
12 ישתבח.

13 ויש מקומות שנוהגין להוסיף הודו לה' קראו בשמו כאשר
14 הוא כתוב בספר דברי הימים לפי שדוד קבעו לאומרה בכל
15 יום לפני הארון.

16 ומזמור לתודה לפי שכל השירות עתידין להבטל חוץ
17 ממזמור לתודה ולכן יש למשוך אותו בנגינה ונוהגין
18 במדינות אלו שלא לאומרה בשבת ויום טוב מפני שאין
19 תודה קריבה בהן וכן בימי הפסח אין תודה קריבה משום
20 חמץ שבה וכן בערב פסח כמו שיתבאר בס"י תכ"ט וכן
21 בערב יום כפור כמו שיתבאר בס"י תר"ד אבל בט' באב
22 אומרים אותו שהרי בזמן שבית המקדש היה קיים היו
23 מקריבין תודה גם בט' באב.

24 ויש שמוסיפין עוד פסוקים אחרים וכל מקום ומקום לפי
25 מנהגו ויש נוהגין לומר כל הפסוקים והמזמורים שמוסיפים
26 קודם ברוך שאמר ובמדינות אלו נוהגין לאמרם אחר ברוך
27 שאמר כדי שיהיה לכולם ברכה לפנייהם ולאחרייהם.

28 ונוהגין להוסיף קודם ברכת ישתבח ויברך דוד עד מהללים
29 לשם תפארתך כאשר הוא בספר דברי הימים ויברכו שם
30 כבודך עד שירת הים כאשר הוא בספר נחמיה ושירת הים
31 לפי שכל אותם ט"ו לשונות של שבח הסדורות בברכות
32 ישתבח דרשום חכמים מתוך שירת הים ומתוך אותן פסוקים
33 של ויברך דוד:

34 * * *

35 ב יש לומר ברוך שאמר בניגון ובנעימה כי הוא שיר נאה
36 ונחמד ותקנהו אנשי כנסת הגדולה ע"י אגרת שנפלה
37 מן השמים ומצאוהו כתוב בו ויש בה פ"ז תיבות וסימנו
38 ראשו כתם פ"ז וקבלו לאמרו מעומד אפילו ביחיד ועל פי
39 הסוד יש לומר בפה עמו ולא כפי עמו בתשבחות בחיר"ק
40 התי"ו ויאחזו בב' ציצית שבטלית שהן כנגד פניו בשעת
41 אמירת ברוך שאמר:

42 ג אם סיים ברוך שאמר קודם שסיים הש"ץ עונה אחריו
43 אמן ואין אמן זה חשוב הפסק בין פסוקי דזמרה לברכה
44 שלפניהם לפי שגם אמן שבח הוא וכעין זמרה (אבל אם
45 עדיין לא סיים הברכה לא יענה שאין מפסיקין באמצע שום
46 ברכה אפילו בעניית אמן אלא באמן של האל הקדוש ושל
47 שומע תפלה בלבד כמו שיתבאר בסימן ס"ו) ויש מי שאומר

* * *

עד שאומרים אתה הוא ה' האלהים שר"ת אהיה ואח"כ
 יושבין וכשאומרים ואתה מושל בכל נותנים צדקה מעומד:
יב מי כמכה נאדר וגו' הכ"ף דגושה אבל מי כמכה באלים
 וכן כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך הכ"ף רפויה. ידמו
 כאבן הכ"ף דגושה עם זו גאלת הג' דגושה שכך הוא
 במסורות וכן בשאר דגוש ורפה צריך לזוהר ולקרות כמו
 שנמסר במסורות ולא ירפה החזק ולא יחזק הרפה כמו
 שיתבאר בסי' ס"א:

יג אין אומרים הזמירות במרוצה כי אם בנחת מלה במלה
 כדי לכוין בהם יפה ואתן שאומרים אותם במרוצה
 (כשיש שם מנין) לא יפה הם עושים שמקצרים בשבחו של
 מקום בשביל שאילת צרכם היש מושל שיתרצה בכך והוא
 הדין לאותם שמכוונים בתפלה בברכות שהן תחנה ובקשת
 צרכי הגוף ולא בברכות שהן שבת והודאה למקום ברוך
 הוא:

חלק א סימן נא דיני תפלה מברוך שאמר עד ישתבח:

* * *

א תפלת צבור היא רצויה ומקובלת לעולם שנאמר כביר
 לא ימאס ואומר פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברכים
 היו עמדי לפיכך מי שבא לבית הכנסת ומצא צבור בסוף
 פסוקי דזמרה יש לו לדלג פסוקי דזמרה כדי להתפלל עם
 הצבור שפסוקי דזמרה גם כן לא נתקנו אלא בשביל התפלה
 שתהיה רצויה ומקובלת על ידי שמסדר שבחו של מקום
 תחלה ואחר כך יתפלל ואם כן מוטב להתפלל עם הצבור
 שאז תפלתו מקובלת ודאי.

וכיצד מדלג אם יש לו שהות לקרות מזמור תהלה לדוד די
 במזמור זה לברך לפניו ברוך שאמר ואחריו ישתבח ואף
 שתיקנו לברך ולקרות מתהלה לדוד עד כל הנשמה מכל
 מקום כיון שעיקר התקנה לא היתה אלא בשביל מזמור זה
 כמו שנחבאר בסימן נ"א די לו במזמור זה כדי שיקרא
 קריאת שמע ויתפלל עם הצבור ואם יש לו שהות יותר יאמר
 אחר תהלה לדוד ב' מזמורים של הילולים שהם הללו את
 ה' מן השמים ומזמור הללו אל בקדשו ואם אין לו שהות
 לומר שניהם יאמר הללו אל בקדשו לבדו ואם יש לו שהות
 יותר יאמר כל ה' מזמורי הללויה ואם יש לו שהות יותר
 יאמר גם ויברך דוד עד לשם תפארתך ומדלג עד ישתבח
 ואם יש לו שהות יותר יאמר הודו לה' קראו עד והוא רחום
 ומדלג עד והוא רחום שלפני אשרי כי בינתיים אינם רק
 פסוקים מלוקטים ואם כבר התחילו הצבור יוצר ואין לו
 שהות לומר פסוקי דזמרה אפילו בדילוג יקרא קריאת שמע
 וברכותיה עם הצבור ויתפלל עמהם.

ואח"כ יש אומרים שצריך לקרות כל הפסוקי דזמרה עם
 הברכות שלפניהם ולאחריהם ויש אומרים שאין צריך כל
 עיקר לפי שלא נתקנו אלא קודם התפלה לפיכך אין לו
 לברך כלל לא לפניהם ולא לאחריהם אלא אם רוצה
 לקרותם בלא ברכה יפה הוא עושה והלוואי שיאמרם כל
 היום ולענין הלכה יש לו לקרותם אחר התפלה כדי לחוש

1

וכל זה לענין שאילת שלום אבל לענין להפסיק לעניית אמן
 אין פסוקי דזמרה וברכותיה דומין לקריאת שמע וברכותיה
 ומותר לענות אמן על כל הברכות מברוך שאמר עד ישתבח
 אפילו באמצע המזמור ואצ"ל בין המזמורים לברכה
 שלפניהם או שלאחריהם (לפי שאמן הוא ג"כ שבת וכעין
 זמרה אינו חשוב הפסק בפסוקי דזמרה).

ויש מי שאומר שאפילו באמצע הברכה שלפניהם מותר
 לענות אמן אף על פי שהיא פותחת בברוך וחותמת בברוך
 אין לחוש במה שמפסיק בין פתיחה לחתימה בעניית אמן
 הואיל וברכה זו אינה מוזכרת בתלמוד.

ואם הוא צריך להפסיק באמצע פסוקי דזמרה טוב שיאמר
 ברוך ה' לעולם עד ויברך דוד קודם שידבר וכשיחזור
 למקום שפסק יאמר ג"כ אלו הפסוקים לפי שהם כמו ברכה:

ך אסור לומר פסוק מי ימלל גבורות ה' אחר ברוך שאמר
 קודם הודו מפני שנראה כאומר מי שרוצה למלל גבורות
 ה' ולהשמיע כל תהלתו יאמר הודו לה' וגו' והרי זה חירוף:

ז צריך להפסיק מעט בין אלילים ובין וה' שמים עשה
 שלא יהא נראה כחוזר למעלה וגם בין כי לכל יש פסיק
 ולכן הכ"ף דגושה ובין העמים לאלילים ובין שמים לעשה
 צריך ג"כ להפסיק קצת שלא תבלע המ"ם וכן בכל מ"ם
 שבסוף תיבה ותיבה שלאחריה מתחלת באל"ף או בעי"ן
 צריך לזוהר כן כמו שיתבאר בסימן ס"א:

ח צריך לכוין בפותח את ידך פירוש המלות המוציא
 בשפתיו ואם לא כיון צריך לחזור ולומר כוונה לפי
 שעיקר מה שקבעו לומר תהלה לדוד בכל יום הוא מפני
 שבח שבפסוק זה שהקב"ה הוא משיג על בריותיו לפרנסן
 ואף עכשיו שאין אנו חוזרין בשביל חסרון כוונה לפי
 שקרוב שאף כשיחזור לא יכוין כמו שיתבאר בסי' ק"א מכל
 מקום כיון שאינו אלא פסוק אחד חוזר שבקל יוכל לכוין
 כשירצה:

* * *

ט נוהגין לומר פסוק ואנחנו נברך יה אחר תהלה לדוד
 לסיים בהללויה כדי לשלשל הללויה אחר הללויה שכל
 המזמורות שלאחריה פותחות בהללויה ומסתיימות בהללויה
 ועוד לפי שכל האומר תהלה לדוד מובטח לו שהוא בן
 עולם הבא לכן אומרים אחריו ואנחנו נזכה לברך יה גם
 לעולם הבא ומטעם זה אומרים אותו גם במנחה אע"פ שאין
 אחריו מזמור הללויה:

י נוהגין לכפול כל הנשמה תהלל יה לפי שהוא סוף פסוקי
 דזמרה וכן פסוק ה' ימלוך לעולם ועד שהוא סוף השירה
 ויש מוסיפין פסוק כי בא סוס פרעה וגו' שגם הוא מהשירה
 עיין בי"ד סי' ער"ה:

יא כשמגיע לועתה אלהינו מודים אנחנו לך או לוכל
 קומה לפניך תשתחוה אין לשחות ולהשתחוות שם
 כמו שיתבאר בסי' קי"ג.

ונהגו לעמוד לויברך דוד עד תפארתך ויש מוסיפין לעמוד

2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47

19 ולומר ישתבח ולא ימתין מלירד לפני התיבה עד הקדיש
 20 שלאחר ישתבח לפי שיש להסמיך הקדיש לישתבח בכל מה
 21 שאפשר ואסור להפסיק ביניהם כלל ולכן נהגו שהש"ץ
 22 עומד ג"כ כשאומר ישתבח שלא להפסיק משייבה לעמידה
 23 בין ישתבח לקדיש שלאחריו שהוא צריך לומר אותו
 24 בעמידה מן הדין מפני שהוא דבר שבקדושה והוא הדין
 25 לברכו.
 26 במה דברים אמורים בש"ץ שאומר גוף הקדיש וברכו אבל
 27 הצבור שעונין אחריו יש אומרים שאינם צריכים לעמוד כמו
 28 שיתבאר בסימן (ג"ה) [נ"ו] ואעפ"כ נוהגין לעמוד בשעת
 29 אמירת ישתבח אפילו כשאומר אותו ביחיד:
 30 **ב** אע"פ שאין צריך הש"ץ לומר לפני התיבה אלא
 31 מישתבח ואילך מכל מקום צריך שיקרא לעצמו תחלה
 32 קצת פסוקי דזמרה וברוך שאמר לפניו ואם לאו אינו יכול
 33 לומר ישתבח שהרי היא ברכה אחרונה לפסוקי דזמרה כמו
 34 שנתבאר בסימן נ"א ולכן צריך למחות ברבים שטועים
 35 כשהם בדרך ואין עת להאריך שמתחילין מישתבח ומברכין
 36 ברכה לבטלה אלא יאמרו ברוך שאמר וקצת פסוקי דזמרה
 37 על דרך שנתבאר בסי' נ"ב או יתחילו מיוצר אור:
 חלק א סימן נג דין הראוי לירד לפני התיבה:

1 לסברא הראשונה אבל לא יברך לא ברוך שאמר ולא ישתבח
 2 שספק ברכות להקל.
 3 ומכל מקום יאמר כל הברכות שמחויב לברך בבקר כמו
 4 שנתבאר בסי' מ"ו ויש מי שאומר שלא יברך ברכת אלהי
 5 נשמה מפני שיצא בברכת מחיה המתים שבתפלה וטוב
 6 לחוש לדבריו לכתחלה לברך אותה קודם התפלה:
 7 * * *
 8 **ב** אם בא כשהתחילו הקהל ישתבח טוב שישמע ישתבח
 9 מהש"ץ ואם בא סמוך לקריאת שמע ויכול להתחיל ויצר
 10 ולהגיע להתפלל י"ח עם הצבור יעשה כן אף ע"פ שלא
 11 יקרא קריאת שמע עם הצבור כי עיקר הקפידה היא שיתפלל
 12 י"ח עם הצבור.
 13 וכל זה בדיעבד שעבר ושהה לבא לבית הכנסת אבל
 14 לכתחלה חייב כל אדם לזרוז את עצמו לבא לבית הכנסת
 15 בענין שלא יצטרך לדלג כלום כדי להתפלל תפלת י"ח עם
 16 הצבור:
 חלק א סימן נב דין מי ששהה לבוא לבית הכנסת עד ישתבח:
 17 **א** עד ישתבח א"צ לש"ץ שירד לפני התיבה כלל אבל
 18 כשמגיעים לישתבח יש לו להש"ץ לעמוד לפני התיבה

לקוטי תורה' פרשת שלח - הפרשה החסידית

ועתה יגדל נא

12 ומהו ענין לבוש זה? ולמה צריכה הנשמה להיות לה
 13 לבוש?⁴
 14 הנה נודע שירידת הנשמה בעולם הזה היא צורך
 15 עלייה. כי הנשמה קודם בואה לעולם הזה הייתה
 16 בבחינת עמידה, וכמו שכתוב (מלכים ב' ה, טז): "חיי ה' אשר
 17 עמדתי לפניו"; ונתתי לה מהלכים בין העומדים האלה"
 18 (זכריה ג, ז), ועל ידי קיום המצות בעולם הזה, נעשה לה
 19 בחינת הליכה: "ונתתי לה מהלכים וגו"⁵.
 20 כי בחינת עמידה הוא בחינת "ובכל נפשך"
 21 שאהבה ויראה היא מוגבלת לפי שיעור השגת הנפש
 22 ודביקותה ב"אלהים חיים".

1 "ועתה יגדל נא פה אדני כאשר דברת לאמר. ה' ארך
 2 אפים" (פרשתנו יד, יזיה);
 3 הנה כתיב (ואתחנן ה, יא): "היום לעשותם"², ואמרו רז"ל
 4 (אבות א, ז): "לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה"
 5 ו"גדול התלמוד שמביא לידי מעשה" (קידושין מ, ב).
 6 וגם בזה הקדוש (יחי רבו, א) הפליא להגדיל בשבח
 7 המעשה דמצות - "אינון לבושי", ובשחר מצה אחת
 8 הוי "לבושא חסידא". ולכן אדם צריך לבא בגלגול³ עד
 9 שיקיים כל התרי"ג מצות, ולהיות כהן ולוי גם כן, כדי
 10 שיקיים המצות התלויות בהם.
 11 ולהבין כל זה: איך נעשו "לבושי" ממעשה המצות?

1. (נאמר שבת פרשת שלח, מברכים החדש תמוז, כ"ח סיון תקס"ו. הנחת כבוד קדושת אדמו"ר האמצעי נדפסה בספר המאמרים תקס"ו עמוד רמה. הגהות וקיצורים מכבוד קדושת אדמו"ר הצמח צדק נדפסו באור התורה במדבר: כרך א עמוד תצה. כרך ו עמוד א'תשפט. וראה בארוכה במאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר כרך ג ע' א'כט).
 2. "שהעולם הזה הוא עולם המעשה" - הוספה מכתב ז' ב.
 3. (ראה שער הגלגולים הקדמה יא. טז. ריש שער המצות. תנאי, אגרת הקדש סימנים ז ט כט וקונטרס אחרון "להבין פרטי ההלכות". וראה לקוטי שיחות חלק יח עמוד 192 הערה 55 ובשולי הגליון).
 4. (ועיין מה שנתבאר מזה בפרשת חיי שרה (תורה אור טז, א ואילך), על פסוק "ואברהם זקן", ובמקום אחר).
 5. (וכמבואר מזה לעיל בפרשת וישב (תורה אור ל, א ואילך), בדבור המתחיל "כה אמר ה' כו' ונתתי לה מהלכים כו").

1. (נאמר שבת פרשת שלח, מברכים החדש תמוז, כ"ח סיון תקס"ו. הנחת כבוד קדושת אדמו"ר האמצעי נדפסה בספר המאמרים תקס"ו עמוד רמה. הגהות וקיצורים מכבוד קדושת אדמו"ר הצמח צדק נדפסו באור התורה במדבר: כרך א עמוד תצה. כרך ו עמוד א'תשפט. וראה בארוכה במאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר כרך ג ע' א'כט).
 2. "שהעולם הזה הוא עולם המעשה" - הוספה מכתב ז' ב.
 3. (ראה שער הגלגולים הקדמה יא. טז. ריש שער המצות. תנאי, אגרת הקדש

36 כי כל העולמות והברואים אינן אלא בחינת מעשה
 37 ועשיה גשמיות, "מה רבו מעשיה ה', כולם בחכמה
 38 עשית"⁸ (תהלים קד, כד), וחידידושם, הוא התהוותם מאין ליש
 39 רק מהארה בעלמא, ואינו דרך התלבשות והשתלשלות
 40 עילה ועלול כו', שהרי הוא יתברך קדוש ומובדל,
 41 והוא "המלך המרום לבדו מאז" - פירושו: שהוא
 42 "לבדו" יתברך, הוא "מרום" ונעלה מגדר 'עלמין'
 43 כ"מאז" - קודם בריאת העולם, שהיה הוא לבדו בלי
 44 שום שינוי חס ושלום.
 45 והוא "המתנשא מימות עולם"; והחיות המתפשט
 46 לתוך עלמין - הוא רק "המלך" בלבד, שבשביל שהוא
 47 מלך כו', כמו שכתוב "מלכותך מלכות כל עולמים כו'".
 48 ולכך אומרים אחר כך: "ברחמיה הרבים רחם עלינו",
 49 כי מאחר שהוא יתברך "המתנשא מימות עולם" ואינו
 50 בגדר 'עלמין' כלל, כי הוא היסובב כל עלמין כו', הרי
 51 הרחמנות גדולה מאד על האדם, שנתגשם ורחוק מאד
 52 מה' בתכלית.
 53 ואומרים "אדון עוזנו": הגם שאין אור אין-סוף ברוך
 54 הוא נתפס ונקלט לתוך הנפש, להיות תוכה רצוף אהבה
 55 בביטול זה, מכל מקום הרי הוא "אדון עוזנו", בחינת
 56 "אדון" - זו מלכותו יתברך, וכמו שכתוב (שופטים יז, טו):
 57 "שום תשים עליך מלך" - בחינת מקיף; ונמשך מזה ג'
 58 בחינות מקיפים להנשמה - במחשבה, דבור ומעשה.
 59 וזהו "צור משגבנו, מגן ישענו, משגב בעדנו": כי
 60 "צור" הוא לשון מחסה, כמו שכתוב (תהלים סב, ח): "צור
 61 עוזי מחסי", וכן "מגן"⁹ ו"משגב"¹⁰. והן הם מקיפים
 62 לשלשה בחינות: מחשבה, דבור ומעשה; ונפש, רוח
 63 ונשמה - כנגד ג' בחינות: "בראתיו, יצרתיו, אף עשיתיו"
 64 (ישעיה מג, ז), שמקיפים את נפש, רוח ונשמה מכל צד,
 65 להתפלל באור אין-סוף ברוך-הוא ממש, להיות "צורה
 66 בצרור החיים את ה"¹¹ ממש.

70 וזהו "והלך לפניך צדקך, כבוד ה' יאספק" (ישעיה נח,
 67 ח), פירושו: שעל ידי מצות הצדקה שתעשה, תהיה נאסף
 68 ונקבץ בתוך בחינת "כבוד ה'", שיאסוף אותך לתוכו,
 69 להתפלל באור ה' ממש¹². וזהו ענין לבושי הנשמה
 70

1 והענין:

2 כי הנה נודע שהמלאכים נקראים עומדים, כמו
 3 שכתוב (ישעיה ג, ב): "שרפים עומדים", לפי שעומדים כל
 4 ימיהם במדרגה אחת. מיכאל - באהבה, גבריאל -
 5 ביראה. והאהבה והיראה היא לפי ערך השגתם, אשר
 6 השגה זו היא באור אין-סוף ברוך-הוא ה' ממלא כולא
 7 עלמין, דהיינו שממלא לכל עולם לפי מדרגתו ותכונתו.
 8 וכך היא מעלת הנשמות קודם בואן לעולם-הזה.
 9 ולכך היא בבחינת עמידה, שעומדת תמיד כל הימים
 10 במדרגה אחת כפי ערך מדרגתה ותכונתה; בכל עולם
 11 לפי מה שהוא - כך מקבל מבחינת 'ממלא כל עלמין'
 12 לפי ערכו ותכונתו.
 13 מה שאין בן עולם-הזה הוא 'עולם המעשה', שיכול
 14 האדם לשנות את טבעו מרע לטוב, ולהפוך את לבו מן
 15 הקצה אל הקצה, ו"אתהפכא חשוכא לנהורא".
 16 לפי שבעולם-הזה, שהעולם מעלים ומסתיר על אור
 17 ה' ה' ממלא כל עלמין, ואינו מתגלה כמו למעלה -
 18 שורה אור אין-סוף ברוך-הוא היסובב כל עלמין בבחינת
 19 מקיף מלמעלה על הנפש. וכמו שכתוב: "אשר אנכי
 20 מצורך היום וגו'", שבחינת 'אנכי', הוא בחינת 'סובב כל
 21 עלמין', נמשך בבחינת 'היום לעשותם' דוקא.
 22 וגדול כח בחינת אור המקיף מבחינת 'סובב כל
 23 עלמין', לשנות ולהפך טבע האדם ומחלתו - למעלה
 24 מכדי אשר תוכל הנפש שאת בהשגתה ודביקותה
 25 באלהים חיים מתחלת יצירתה בבחינת 'אור פנימי' לבד.
 26 והנה, בחינת הארה זו הבאה מבחינת אור מקיף
 27 ו'סובב כל עלמין' נקרא בשם "הליכה", שהולך ממדרגה
 28 למדרגה, והמשכת בחינת אור-מקיף זה תלוי בקיום
 29 התורה והמצות, וזהו "אם בחקתי תלכו" (בחקתי כו, ג) -
 30 שעל ידי 'חוקת התורה' נעשה בחינת הליכה.
 31 והיא אהבת ו'בכל מאודך' (ואתחנן שם) שבקריאת-
 32 שמע. שאהבה זו באה מהתבוננות באור אין-סוף ברוך-
 33 הוא היסובב כל עלמין, בברכת קריאת-שמע, 'שתים
 34 לפניך', שהם לקיום הקריאת-שמע: "המאיר לארץ כו',
 35 ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית".

זו משלי ל, ה.

10. "צורי אחסה בו מגני וקרן ישעי משגבי" - שמואל ב' כב, ג. תהלים יח, ג.
 וראה אור התורה סידור עמוד קכב. וראה לקמן בפיאור בהערה על "צור . .
 שמכסה מהגשמים".

11. (שמואל א' כה, כט).

12. (שכל בחינת מקיף - הוא המעלה למעלה. וכמבואר
 במקום אחר - בפרשת מקץ, בדבור המתחיל "המגביהי
 לשבת כו'". עיין שם).

6. (ואתחנן ז, יא: "ושמרת את המצוה ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי
 מצורך היום לעשותם").

7. (וכמבואר במקום אחר באריכות - על פסוק "ואמרת
 אליהם את קרבני לחמי כו'" (לקמן פתח עה, ג ואילך)).

8. (ועיין מה שנתבאר במקום אחר, בפירוש "סוף מעשה
 במחשבה תחלה" - לעיל (במדבר יג, א ואילך ובפיאור שם) בדבור
 המתחיל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע").

9. "מגן הוא לכל החסים בו" - שמואל ב' כב, לא. תהלים יח, לא. ועל דרך

30 וכוונת המצוה הוא כדי להגדיל "שמחה של
31 מצוה"¹⁹, שתהיה יותר "מרב כל" (המשך הפסוק תבוא שם).
32 שכל ההשגות שהשיגו גדולי הצדיקים היה רק בעבור
33 שמחת המצוה²⁰.

34 כי הנה בתיב (תהלים קד, ה): "עוטה אור בשלמה",
35 שההארת אור התורה היא רק בחינת "שלמה" ולבוש
36 לבחינת המצות. ד"אורייתא מחכמה נפקת"²¹, שבה
37 מלבוש רצון העליון ברוך הוא - שרש המצות. שהרי
38 גם התורה אשר לפנינו, הן בנגלה והן בנסתר, היא
39 מדברת בעניני המצות, שהיא דרך ביאור ופירוש של כל
40 המצות²². כמו כל מסכת סוכה - שהיא פירוש למצות
41 סוכה, איך תהיה הסוכה; וכן זבחים ומנחות כו; וכיצא
42 בזה הוא בנסתר.

43 אלא שהמצוות עצמן הם רצונו יתברך להיות
44 המשכת אור איך-סוף ברוך הוא למטה בתיב"ג מצות
45 דאורייתא²³ וז' מצות דרבנן, שהם "תר"ף עמודי אור"²⁴,
46 כמו עמוד המחבר מעלה ומטה, שהוא רצונו יתברך
47 "להיות לו דירה בתחתונים"²⁵, וכמו שכתוב (תרומו כה, ח):
48 "ושכנתי בתוכם";

49 והתורה היא חכמתו יתברך, המגבלת ומצמצמת על
50 איזה אופן תהיה השראה ודירה זו. כמו מצות סוכה -
51 שעליה ביאור מצות סוכה: שיעור איך תהיה הסוכה
52 כשרה, ו"צלתה מרובה מחמתה"²⁶, ושלא תהיה גבוהה
53 מעשרים אמה; וכיצא בזה כל התורה מבארת ומפרשת
54 אופני הצמצום והגבלה להגביל השראת והמשכת אור
55 איך-סוף ברוך הוא, שאינו שורה ומתגלה אלא בדרך
56 שחייבה חכמתו יתברך, המגבלת ומצמצמת על איזה
57 אופן תהיה השראה ודירה זו; בתפילין מרובעות
58 ורצועות שחורות; וכן זבחים - באיזה אופן כו.

1 בעולם-הבא, ולבוש זה נעשה על ידי המצות:

2 כי הנה המצות הם גם כן בג' בחינות - מחשבה,
3 דבור, מעשה; כי יש מצות התלויות במחשבה לבד
4 ובכונת הלב, שאם כיון לבו יצא, ואם לאו לא יצא
5 כלל¹³; ויש התלויות בדבור כו - והן הם בחינת מקיפין,
6 כמאמר¹⁴: "אשר קדשנו במצותיו", שעל ידי המצות
7 נמשך בחינת "קדש העליון" ומובדל - "קדש מלה
8 בגרמיה"¹⁵:

9 ב. אף תחלה צריך להמשיך מלמעלה למטה; "ברוך
10 אתה [..] מלך העולם" - בחינת "אדון עוזנו"¹⁶, ואחר כך
11 "אשר קדשנו במצותיו" - בבחינת המקיפין, להעלות
12 הנשמה ממטה למעלה - ל"קדש העליון".

13 כי הנה ב' בחינות יש במצות בעשייתם:
14 האחד, שעל ידי עשייתם מקיים "מצות המלך", על
15 דרך "ותגזר אומר ויקם כו" (איוב כב, כח).

16 והב', הוא להמשיך אור איך-סוף ברוך הוא, ורצון
17 העליון במצוה זו, ששרשה ויסודתה בהררי "קדש
18 העליון"¹⁷, "אשר קדשנו במצותיו".

19 והנה, תחלת עשיית המצות לא תהיה בשביל
20 להמשיך אור איך-סוף ברוך הוא ורצון העליון ברוך
21 הוא לבד, שהרי זהו רק כמו שעושה בדרך סגולה או
22 רפואה, על דרך משל, או משא ומתן כדי להרויח -
23 שאין זו עבודה; ו"תחת אשר לא עבדת" (תבוא כח, מז)
24 בתיב, שהמצות צריכים להיות דרך "עבודת עבד",
25 שמקיים גזירת רבו וציוויי אף גם בלי טעם ודעת, ו"שום
26 תשים עליך מלך כו" - ועל ידי זה נמשך ממילא אור
27 איך-סוף ברוך הוא. מה שאין כן בלא קבלת עול מלכותו
28 יתברך - אינו ממשך כלום, כי הוא "המרומם לבדו,
29 המתנשא מימות עולם", רק "המלך" כנ"ל¹⁸.

התורה ב"קול שופר", שהוא משיל חרדה, לפי ש"קבלת עול
מצות" צריך להיות בבחינת "עבודת עבד" כו. ועם כל זה,
"שופר" גם כן על שם "שפרו מעשיכם", שהוא הממשיך
תענוג להיות "שמחה של מצוה".

19. (שבת ל, ב, פסחים קז, א, וראה ברכות לא, א).

20. (ראה תורה אור, כ, ב: "שהיה הארץ" ל שמש מאד בעשיית המצות - ולךך
זכה לריח הקודש").

21. (זהר חלק ב נשא ככא, ב).

22. ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "ראיתי והנה מגורת
זב"ב" (לעיל בהעלותך לג, א).

23. (מכות בסופה).

24. (נמנו בפרשיות בספר שיעור קומה לרמ"ק סימן צא).

25. (ראה תנחומא בחקותי א).

26. (ריש מסכת סוכה).

13. (משנה ברכות ב, א ובפירוש רבי עובדיה ברטנורא): "היה קורא בתורה
(פרשת קריאת שמע), והגיע זמן המקרא (קריאת שמע), אם כן לבו - יצא, ואם
לאו - לא יצא".

14. (נוסח ברכת המצות).

15. (עיין זוהר, אמור, צ"ד, ב.).

16. ועיין מה שנתבאר מזה (לעיל) בפרשת שמיני (יט, ד), בביאור
על פסוק "ליתן זה", סוף הדבור, על פי מה שכתוב ברכות
וארא פרשה ח: "וימהו לבושו של הקדוש ברוך הוא - עוז
כו". עיין שם.

17. (על פי תהלים פז, א: "סודתו בהררי קדש").

18. (ועיין מה שנתבאר מזה בפרשת מקץ, בדבור המתחיל
"כי עמך מקור חיים" (תורה אור לה, א).

גם במקום אחר (תורה אור ער, ב) - בביאור על פסוק (יתרו כ, יד):
"וכל העם רואים כו" ואת קול השופר", נתבאר, שלךך נתנה

1 וככל המשל הזה, כך הוא פח אור אין-סוף ברוך-הוא
 2 הנמשך מלמעלה: כי כל העולמות והברואים הם לפניו
 3 יתברך בחינת דומם. וכמו שכתוב (נשא ה, יז): "ומן העפר
 4 אשר יהיה בקרקע המשפך", מקום שכינתו יתברך
 5 בעליונים, הם המלאכים ונשמות - נקרא בשם עפר³¹. כי
 6 אין ערוך אליו יתברך, והכח הנמשך להם מלמעלה הוא
 7 הנושא ומגביהם להתכלל באור ה'.
 8 וכח זה הוא המלביש ומקיף את הנשמה להיות
 9 "צורה בצרור החיים את ה'" ממש, ו"כבוד ה' יאספך",
 10 שהוא כח הממשיך מטה למעלה, כמו הכח המושך
 11 את האבן למעלה באור, שפח ההוא מקיף את האבן
 12 מכל צד, שאינו מניחו ליפול³².
 13 ולפי שהיה חטא המרגלים גדול מאד, ביקש משה:
 14 "ועתה יגדל נא כח אדני", שיומשך ויתפשט כח זה
 15 למטה, עד שאפילו דבר שנפל למטה מאד יגביה וינשא
 16 בכח זה.
 17 וזהו "כאשר דברת לאמר. ה' ארך אפים" (פרשתנו יד,
 18 יז-יח): כי הנה "ארך אפים" הוא, כי "פנים" הוא גילוי
 19 ההשפעה בדרך התקרבות ואהבה וחיבה, מה שאין כן
 20 "אחוריים" - "כמאן דשדי בתר כתפוי"³³. ו"ארך אפים"
 21 - פירוש: שיהא גילוי זה ארוך ונמשך עד למטה מאד.
 22 והשפעה זו היא מבחינת "כאשר דברת לאמר. ה'
 23 ארך אפים": דבור הוא בקול רם והכרזה (כפירוש בזהר חלק
 24 ג, קל"ג, א), והוא מעלמא דאתגליא; ואמירה הוא בלב
 25 ובמחשבה. ומבחינת גילוי שבדיבור - מדרגות עליונים,
 26 נעשה בחינת העלם במדרגות התחתונים. כמשל דיבור
 27 הרב שנעשה מחשבה אצל התלמיד.
 28 ובחינת העלם זה, הוא השרש של גילוי התהוות
 29 מדרגות התחתונים. וכמו שכתוב בכתבי האריז"ל³⁴,
 30 שממלכות דאצילות נעשה בתר, חכמה, בינה, דעת -
 31 בבריאה כו'. וכן מ"מלכות דבריאה - ליצירה כו'.
 32 והנה, המשכות גילוי העליון להיות העלם זה
 33 בתחתון, הוא על ידי התורה. כמו שכתוב (יתרו כ, א):
 34 "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר", שמן

1 ולכן התורה היא מזוין לנפש (וכמו שכתוב (תהלים מ, ט):
 2 "ותורתך בתוך מעי". כמו שנתבאר במקום אחר²⁷), ובחינה
 3 פנימית שנתפסת ונקלטת בהשגת הנפש, דהיינו אופני
 4 הצמצומים והגבלה כיצד תהיה השראת אור אין-סוף
 5 ברוך-הוא, הן על דרך נגלה והן על דרך הנסתר
 6 בגן-עדן. אבל המצוה עצמה אינו שורה בהתגלות
 7 פנימית הנפש, רק בבחינת מקיף מלמעלה.
 8 (וכמו שהתורה, שהיא מבחינת חכמה - היא בחינת
 9 "שלמה" ולבוש, והיינו לבוש לבחינת רצון ותענוג העליון,
 10 שהוא בחינת עצמיות שלמעלה מבחינת לבוש.
 11 ויובן זה גם כן ממה שכתב הרמ"ז, בפירוש הזהר פרשת
 12 במדבר בדרך קי"ח עמוד א', בדבור המתחיל "ישאל מאן את
 13 מתברכאן", שחכמה עילאה הנקרא 'אבא' הוא מלבוש הפנימי
 14 של 'ארי', שהוא רצון העליון כו'. עיין שם. וזהו שהתורה היא
 15 בחינת "שלמה" ולבוש לבחינת המצות²⁸.
 16 וכך גם באדם, ידיעת כוונת המצוה הוא רק כמו בחינת
 17 לבוש לגבי בחינת קבלת עול מצות' בבחינת 'עבודת עבד'.
 18 וכדכתיב (בדו כה, נח): "כי לי בני ישראל עבדים", ופירושו
 19 מבואר במקום אחר, שעל ידי שיהיו בבחינת 'עבדים' אז יהיה
 20 "לי" ממש²⁹ :
 21 ג. וזהו "ועתה יגדל נא כח אדני":
 22 "אדני" הוא בחינת מלכותו יתברך - אדני אותיות
 23 דינא דמלכותא - דינא³⁰. דהיינו עשיית המצות
 24 בבחינת "מצות המלך".
 25 ו"כח אדני" הוא אין-סוף ברוך-הוא הסובב כל
 26 עלמין הנמשך על ידי קבלת מלכותו יתברך במעשה
 27 המצות כנ"ל, ונקרא בשם "כח" - הוא ענין גילוי
 28 ההעלם:
 29 כמשל הכח שביד האדם לזרוק האבן, שהוא דומם
 30 וטבעו ליפול למטה, ועל ידי כח הזורק - נושא באויר.
 31 והכח הזה כשהיה ביד האדם קודם זריקת האבן לא היה
 32 ניכר - רק אחר שיצא מההעלם אל הגילוי ליטא את
 33 האבן באויר.

32. (יש לומר, שזהו פירוש "ישארו על אברתו" (האינו לב, יא)
 - שהן המצות, שנקראים "אברתו" - "רמ"ח פיקודין - רמ"ח
 איברים דמלכא" (ראה תקוני זהר תקון ל), שבהם ועל ידם
 "ישארו" ומגביהם למעלה. ועיין ב"רעיא מהימנא" פרשת
 פנחס, דף רל"ח, ב'.

אמנם במקום אחר, על פסוק "כנשר יעיר" (לקמן האינו עת, ב),
 נתבאר שזה קאי על התשובה שעל ידי זה "ישארו כו". עיין
 (שם).

33. (כמי שזורק מאחורי כתפו. ראה תניא פרק כב).

34. (ראה עץ חיים שער פסא הכבוד פרקים: ב. ה. ו).

27. (ראה תניא פרק ה ובכמה מקומות).

28. ועיין מה שנתבאר עוד מזה (לעיל אחרי כו, א) בביאור על
 פסוק "כי ביום הזה יכפר", בענין "לבושיה בתלג חור".

29. ועיין מה שנתבאר במקום אחר - בביאור על פסוק
 "וארשתיה לי" (לעיל במדבר ט, ג ואילך בפירוש תיבת "לי"). עיין שם.

30. (דינא דמלכותא דינא: גישין י. ב. ושם נסקן. אדני אותיות דינא וכי: זהר;
 משפטים קדח, א ברעיא מהימנא. וקרא יא. ב. טו, ב צו לג, א - ברעיא
 מהימנא).

31. (עיין בזהר חלק ג, קכ"ה, א'. וב"מקדש מלך" שם).

33 "יגדל נא פח אדני" להיות "ארץ אפים", שיתארץ
 34 ויומשך גילוי זה למטה יותר.
 35 וכענין שנשפל ונמשך פח התורה ומצות גם למטה
 36 בעולם הזה אפילו עכשו. שהרי המצות, יש מהן שאדם
 37 אוכל פירותיהן בעולם הזה³⁵, וכמו שכתוב (בחקותי כו, ה'):
 38 "אם בחקתי תלכו וגו', והשיג לכם דיש וגו', ונתתי שלום
 39 בארץ וגו'" – ו"אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁴⁰.
 40 וזהו "ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך" (תבוא
 41 כה, ב), פירוש "השיגוך": שיגיעו עד למטה במקום שאתה
 42 שם.
 43 ועל ידי המשכה גדולה זו יומשך להיות "נשא עון"
 44 (פרשתנו יד, ית, מיכה ג, יח), שאפילו כבוד העון יהיה נושא
 45 ומגביה, כמשל הכח המגביה את הדומם.
 46 "ועובר על פשע" (מייכה שם) – שמשפיע נעשה שפע,
 47 ו"אתהפכא חשוכא לנהורא", וכמאמר רז"ל (יומא פו, ב):
 48 "ודונות נעשו בזכות".
 49 ובזה יובן מה שכתוב (משלי טז, ו): "בחסד ואמת יבופר
 50 עון", ו"אין אמת אלא תורה"⁴¹, ש"התורה מכפרת
 51 עונותיו של אדם" וכמאמר רז"ל⁴²; וכתוב (דניאל ה, כד):
 52 "וחטאך בצדקה פרוק"⁴³. ולכאורה אינו מובן, איך יתוקן
 53 על ידי זה כל מה שפגם וחסר על הנפש?
 54 אף עם הנ"ל יובן, שעל ידי עסק התורה בבחינה
 55 ו"נתתי דברי בפיר" (ירמיה א, ט), וכן על ידי קיום המצות
 56 בבחינת "שום תשים עליך מלך" (שופטים יז, ט) – נמשך פח
 57 של מעלה, והוא הכח הנמשך למטה – מלמעלה, כמשל
 58 פח המגביה את האבן הדומם כנ"ל.
 59 אף גילוי זה הוא דוקא בבחינת "היום לעשותם"
 60 (ואתחנן ג, יא), "ולא למחר" כנ"ל, וזהו "ועתה יגדל נא כח",
 61 "ועתה" דייקא.
 62 וזהו שאמרו רבותנו זכרונם לברכה (במדבר ו, ובה,

1 הדבור של תלמוד-תורה, "דבר ה' זו הלכה", ו"אשים
 2 דברי בפיר" (ישעיה נא, טו), נעשה בחינת אמירה והעלם
 3 להיות נמשך ההשפעה עד למטה במדרגה התחתונה.
 4 והוא ענין מה שכתוב (בראשית ב, טו): "וינחהו בגן-עדן
 5 לעבדה ולשמרה" – שהאדם הוא הממשיך וזו השכינה
 6 בגן-עדן. משום דבאמת: "לאו דאית לך צדק ידיעא –
 7 דאיהו דין, ולא משפט ידיעא – דאיהו רחמי, ולאו מפל
 8 אלן מדות כלל"³⁵. ש"באתערותא דלתתא –
 9 אתערותא דלעילא. כמו שנתבאר במקום אחר.
 10 והנה, מן התורה נמשך הזיו בגן-עדן העליון; ומקיים
 11 המצות נמשך בגן-עדן התחתון, כמו שכתוב "לעבדה
 12 ולשמרה" – "לעבדה" זו מצות עשה, ו"לשמרה" זו מצות
 13 לא-תעשה³⁶, ואדם הראשון היה בגן-עדן התחתון אשר
 14 בארץ.
 15 והגם שמעלת המצות בשרשם מאד נעלה, למעלה
 16 מעלה מבחינת התורה – ד"אורייתא מחכמה נפקת",
 17 והמצות הן רצון-העליון ברוך-הוא כנ"ל;
 18 אף הענין הוא, שמה שהוא מאד נעלה למעלה
 19 מעלה – יוכל להתפשט ולהמשך יותר משה משה³⁷. ולכן
 20 בשביקש משה על חטא המרגלים אמר: "ועתה יגדל נא
 21 פח אדני", דהיינו פח ואור הנמשך על ידי עבודת
 22 המצות³⁸, כי לפי שהיה צריך להמשיך האור למטה
 23 יותר, כדי שגם חטא המרגלים לא יהא מונע, הוצרך
 24 להמשיך מלמעלה יותר. והוא שיומשך הכח של
 25 "אדני", שהוא רצון-העליון ברוך-הוא, שלמעלה מעלה
 26 מבחינת התורה. ולכן אותו הכח של אד' יכול לירד
 27 ולהתפשט גם למטה מטה מאד, ולהגביה שפלים שנפלו
 28 וירדו מטה מטה, לקשרם ולהעלותם באור אין-סוף
 29 ברוך-הוא.
 30 וזהו "כאשר דברת לאמר" – שמבחינת דבור התורה
 31 נעשה אמירה והעלם במדרגות התחתונים להיות מקור
 32 גילוי ההשפעה בגן-עדן לנשמות הנבראים כנ"ל – כף

35. (תקוני זתר בהקדמה, פתח אליהו י, ב).

36. (ראה זתר חלק א כו, א ועוד).

37. (ועיין מה שנתבאר לעיל ולו, ב ואילך) על פסוק "טובה הארץ מאד מאד".

38. (בחינת "כי לי בני ישראל עבדים" (בהר כה, נח), ו"כל מקום שנאמר 'לי' אינו זן לעולם" (ויקרא רבה ב, ב), וכמו שנתבאר במקום אחר).

39. (ראה פאה א, א)

40. (שבת סג, א. ושם נסקמן).

41. (ירושלמי ראש השנה ד, ח).

42. (ברכות ה, א; ב) "בחסד ואמת יכפר עון": כל העוסק בתורה ובגמילות

חסדים... מוחלים לו על כל עונותיו... חסד זו גמילות-חסדים, שנאמר (משלי כא, כא): "רדף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד", אמת זו תורה שנאמר (משלי כג, ב): "אמת קנה ואל תמכר"

בירושלמי ראש השנה ד, ח: "מכין שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאלו לא חטאתם ממיכם".

"ועון בית עלי בנבח ומנחה הוא דאינו מתכפר אכל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים כדאיתא בסוף פרק קמא דראש השנה" (תניא, אגרת התשובה פרק ט). ובראש השנה שם (יה, ב): "לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בנבח ובמנחה" (שמואל א' ג, יד). אמר רבא: בנבח ובמנחה אינו מתכפר אכל מתכפר בתורה, אביי אמר: בנבח ומנחה אינו מתכפר אכל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים".

43. (וחטאיך בצדקה פדה).

5 לְטוֹב, אֲשֶׁר בְּבַחֲנֵיהָ זֶה דִּוְקָא הוּא הַשְׂרָאָת אִוּר אֵינְ סוּף
6 בְּרוּךְ-הוּא ה' סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, וְכַנ"ל בַּחֲנִינָת "כַּח"
7 הַנ"ל⁴⁴ :

1 בְּרֵאשִׁית, פְּרִשָׁה כ"א): "אֵינן וְעֵתָהּ אֶלָּא תְּשׁוּבָה", כִּי
2 הַתְּשׁוּבָה הִיא "אֵתְהַפְּכָא הַשׁוֹכָא לְנְהוּרָא". וְדוּקָא
3 "עֵתָהּ", בַּחֲנִינָת "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם" – בּוֹמֵן שֶׁהַבְּחִירָה נִתְּנָה
4 אֶל הָאָדָם, שְׂיֵהָא יְכוּלָת בִּידוֹ לְהַפֵּךְ לְבוֹ וּלְשִׁנוֹת טַעְמוֹ

ביאור על הנ"ל

30 בַּחֲנִינָת מְקִיפִים. כִּי הִנֵּה אֹמְרִים: "אֲדוֹן עוֹנֵנו צוּר מְשַׁבְּנוּ
31 כו", שְׁמִלְכוּת-דְּאֶצְלֵיּוֹת נַעֲשֶׂה עֵתִיק-דְּבְרִיאָהּ, וּבִיצִירָה
32 כו⁴⁹. וְנִקְרָא "צוּר" – כְּמוֹ הַסֵּלַע שֶׁמְכַסֶּה מִן הַגְּשָׁמִים
33 כו⁵⁰.
34 וְכְמוֹ שֶׁבְבִי"ע נַעֲשׂוּ ג' מְקִיפִים מִמְּלָכוֹת – כֶּף בְּבִי"ע
35 דְּאֶצְלֵיּוֹת, שֶׁהֵן: אֲבָא-דְּאֵימָא – בְּרִיאָהּ, חַג"ת – יִצְרָהּ,
36 נְהִי" – עֲשִׂיָהּ, נַעֲשִׂים עֲלֵיהֶם מְקִיפִים מִבְּחִינָת 'מְלָכוֹת
37 דְּאֵינְ סוּף', שְׁנִקְרָא 'מְלָכוֹת-דְּא"ק';
38 שְׁנַעֲשִׂים "עֵתִיק" כו – שְׁנַעֲתֵק מִן הַמְדוּת הַנִּקְרָא
39 "וּמִינְ", ו"מְרוֹמֵם וּמִתְנַשָּׂא" מִדְּהוּן. וְהוּא מְלִשׁוֹן "הַמַּעֲתִיק
40 הָרִים כו" (איוב ט, ה). וְהוּא עַל פִּי מַה שְׂאוֹמְרִים: "הַמִּתְנַשָּׂא
41 מֵימֹות עוֹלָם", מִן הַמְדוּת – "וְלֹאֵו מִכָּל מְדוּת אֵלִין
42 כָּלֵל", כַּנ"ל;
43 וְנִגְדָה זֶה יֵשׁ ג' בַּחֲנִינּוֹת בְּמִצּוֹת: יֵשׁ מִהֶם תְּלוּסִים
44 בְּמַחְשְׁבָה – כְּמוֹ "וְאֶהְבֶּתְ כו", וְיֵשׁ בְּדַבּוּר כו.
45 וְהִנֵּה "אוֹרֵייתָא מִחְכְּמָה נִפְקָת" – מִחְכְּמָה-סְתִימָאָה,
46 שֶׁהַתּוֹרָה נִמְשַׁכֶּת מִשְׁעֵרוֹת דְּחִכְמָה-סְתִימָאָה שְׁמִלּוּבֵשׁ
47 בְּתוֹכָהּ אֲבוּרָה-דְּעֵתִיק; וְהַמִּצּוֹת נִמְשַׁכּוֹת מִגְּלָגְלַת-אֵת
48 דְּאֵרִיךְ, שֶׁהוּא "כְּתַר-שְׁבַכְתָּר" שְׁמִלּוּבֵשׁ בְּהַ "חֶסֶד"
49 דְּעֵתִיק, בַּחֲנִינָת "לְבַנּוּנִית".
50 כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים כו, ה): "אֲרַחֹת הַיּוֹי"ה", כְּמוֹ הָאוֹרֵךְ
51 וְהַשְּׁבִיל, שֶׁהוּא מְקוּם פְּנוּי – כְּמוֹ כֵּן הֵן פְּנוּיִים מִשְׁעֵרוֹת,
52 וְהֵן "תְּלִיסֵר אוֹרְחִין דְּמִתְפַּלְגִין לְז' א"י⁵¹. וְכְמוֹ שֶׁכְּתוּב

ביאור על פסוק "ועתה יגדל הנ"ל"

9 הַנֵּה⁴⁵ עֵינֵן "בְּכָל נַפְשָׁךְ וּבְכָל מְאֻדְךָ" (ואתחנן ה, ה) – שֶׁהוּא
10 בַּחֲנִינָת "עוֹמְדִים" ו"מְהַלְכִים";
11 "עוֹמְדִים" הוּא בַּחֲנִינָת הַתְּלַבְּשׁוֹת הָאוֹרוֹת בְּכָלֵם,
12 בְּכָל עוֹלָם לְפִי הַשְּׁגָתוֹ, בְּבְרִיאָהּ כֶּף וּבִיצִירָה כֶּף כו.
13 וְהֵינּוּ לְפִי שְׁמִקְבַל מִבְּחִינָת מְלָכוֹת ה' מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין.
14 אֲבָל בְּעוֹלָם-הַיְהוּה נִקְרָאִים נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּבַחֲנִינָת
15 "מְהַלְכִים", מִפְּנֵי שְׂמֵאִיר בּו' סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, שְׁלִמְעֵלָה
16 מִהַתְּלַבְּשׁוֹת בְּכָלֵם, וְהוּא בַּחֲנִינָת "מְאֻדְךָ", וּמִתְחַת
17 זְרוּעוֹת עוֹלָם" (ברכה לג, כו).
18 וְלִכְפֵּךְ כָּל הַבִּירוּרִים הֵם עֵתָהּ דוּקָא, "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם";
19 כִּי לְפִי שֵׁישׁ הַתְּגָלוֹת 'סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין' יְכוּל לְהַפֵּךְ
20 מִמְּהוּת לְמַהוּת כַּנ"ל. וּמִטַּעַם זֶה נִקְרָא "מְהַלְכִים" לְהִיּוֹת
21 "אֵתְהַפְּכָא מִחְשׁוֹכָא כו". אֲבָל בְּעוֹלָם הַעֲלִיּוֹן אֵי אִפְשָׁר
22 לְהִיּוֹת הִיפּוּךְ מִמְּהוּת לְמַהוּת, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁהוּא – כֵּן
23 יִקּוּם⁴⁶ כו⁴⁷.
24 וְהִנֵּה גִילּוּי בַּחֲנִינָה זֶה דְּסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין שְׂמֵאִיר
25 בְּעוֹלָם-הַיְהוּה – יִהְיֶה לְעֵתִיד-לְבוֹא. וְהוּא בַּחֲנִינָת "מְנוּחָה
26 לְחַיֵּי עוֹלָמִים"⁴⁸, שֶׁהוּא מְלִשׁוֹן "חַיּוֹת עוֹלָמוֹת" שִׁיתַּעֲלֶה
27 לְהִיּוֹת בְּבַחֲנִינָת "מְנוּחָה". מַה שְּׂאִין כֵּן עֵתָהּ יֵשׁ עֲלִיּוֹת
28 וִירִידוֹת שׁוֹנוֹת בֵּין שְׁבַת לְיוֹם-טוֹב אוֹ יוֹם הַכַּפּוּרִים כו.
29 וְהִנֵּה, "תּוֹרָה וּמִצּוֹת"; הַמִּצּוֹת הֵם לְבוּשִׁים, שֶׁהֵם

45. (נְאֻמֵר שְׁבַת פְּרִשָׁת שְׁלַח, כִּי"א סִינן תְּקַס"ו).

46. ("כֵּן יִקּוּם": עַל פִּי בַּחֲקוּתֵי כו, יד).

47. (וְעֵינֵן מַה שְׁנִתְבָּאֵר לְעִיל בְּפְרִשָׁת בַּחֲקֵתֵי, בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "מְבוּאָר בְּעֵץ חַיִּים" (לְעִיל בַּחֲקוּתֵי מו, א)).

48. (סוּף מִסְכַּת תְּמִיד).

49. ("בַּחֲנִינָת מְלָכוֹת הוּא הַמְמוּצָע: מְלָכוֹת דְּאֶצְלֵיּוֹת נַעֲשֶׂה עֵתִיק לְבְרִיאָהּ, וּמְלָכוֹת דְּבְרִיאָהּ – עֵתִיק לְיִצְרָהּ כו, וּמְלָכוֹת דְּאֵין סוּף – עֵתִיק לְאֶצְלֵיּוֹת; שְׂבַחֲנָהּ מְלָכוֹת לְבָד שְׁבַעֲלִיּוֹן יוֹרֵדֵת לְהִיּוֹת עֵתִיק וּמְקוּר לְתַחֲתוֹן" – לְקַמֵּן מְסַעֵי צב, ב).

50. (רֵאָה אֲבוּדְרָהֶם, בְּרִכוֹת קְרִיאַת שְׁמַע: "צוּר מְשַׁבְּנוּ" עַל שֵׁם (שְׁמוּאֵל ב' כב, ג): "אֶלְהֵי צוּרֵי אֲחֶסֶה בּו'". וּבְרִשִׁי עַל הַפְּסוּק: "שֶׁהַסֵּלַע מְחַסֶּה – לְשׁוֹן כִּיסוּי – לְעוֹבְרֵי דְרָךְ, מִן הַמֶּסֶךְ וְהַרְחוּת").

51. (שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר דְּרָכִים הַמִּתְחַלְקִים לְז' א).

44. (וְעֵינֵן מְעַנֵּין "וְעֵתָהּ יִגְדַל נָא": בְּנִמְרָא פִּרְק ט' דְּשְׁבַת, דִּף פ"ט, עֲמוּד א'. וְמַה שְׁכָּתֵב עַל זֶה בְּסִפֵּר "שְׁעָרֵי אוֹרְהָ" תַּחֲלַת שְׁעַר שְׁנַי. סְנַהֲדְרִין ק"א, ב').

רְבוּת, פְּרִשָׁה שְׁלַח, פְּרִשָׁה ט"ז, דִּף רס"ז, ג'. וּב"פְּרִדְס", בְּ"עֲרֵכֵי הַכִּינּוּיִים" עֲרָךְ בַּח.

זֶה־רַחֵק ג', פְּרִשָׁת שְׁלַח, דִּף קס"א, ב'. פְּרִשָׁת הַאֲזִינוּ (מ"ד), רצ"ה, ב'. פְּנָחַס, דִּף ר"ב, סוּף עֲמוּד א'. וּבְהֶרְמ"ז שָׁם, דִּף רמ"ה, עֲמוּד א'. ב"מְאוּרֵי אוֹר", אוֹת כ', סְעִיף יו"ד. וּבְאוֹת עֵינֵין סְעִיף ע"ט טטו).

רְבוּת, בְּאֵיכָה, דִּף ס"ה, א', עַל פְּסוּק (א, ה) "וַיִּלְכוּ בְּלֹא כַח". "תְּקוּנֵי זֶה־רַחֵק": בְּהַקְדָּמָה, דִּף ד', עֲמוּד ב'. תְּקוּן כ"ב, דִּף ס"ו, עֲמוּד ב'. תְּקוּן נ"ה, דִּף צ"ה, עֲמוּד א'. ב"בְּחִי" בְּמִקּוּמוֹ, פְּרִשָׁת שְׁלַח).

56 ויש עתיק ב'בריאה', כנודע מפוננת "קריאת שמע"⁵⁶
 57 שהוא לפני שמונה עשרה, ואף על פי כן הוא "ג מדות
 58 הרחמים" – והוא דבי"ע. ואחר שמונה עשרה – ויעבר
 59 ה"⁵⁷, הוא י"ג מדות הרחמים דאצילות. ומבחינת י"ג
 60 מדות הרחמים אלו דבי"ע נמשך בגן עדן, והיינו על ידי
 61 התורה שנעשה מבחינת דבור לאמירה כו'.

62 וכך ביקש משה "ועתה יגדל נא פח אדני, כאשר
 63 דברת כו'": שפמו שעל ידי התורה נעשה "דברת לאמר"
 64 – כף על ידי המצות "יגדל נא פח אדני". דהנה המצות
 65 נמשכים מ"אדני" – "דינא דמלכותא דינא", ושרשן
 66 ב"גלגלתא". וכמו הזורק אבן, שמתגלה פחו להגביה
 67 האבן – כף ביקש משה שיתגלה "פח אדני", שהוא בכתר
 68 דארץ אנפין.

69 כי במצות יש ב' בחינות:

70 הא' – המצוה עצמה, לפי שעל ידי זה יומשך ונעשה
 71 יחוד למעלה על ידי אתרוג ושופר. ואין זה עבודה –
 72 שהרי יש לה טעם, והרי זה דוגמת רפואה וסגולה כו'.

73 ואמנם בחינה ב' נקרא "מצות המלך"⁵⁸ – בלי טעם;
 74 גם אלו לא היה נעשה היחוד, ועם כל זה כמו אלו
 75 נצטוו לחטוב עצים על דרך משל. וזהו נקרא "מצות
 76 המלך" – שאין לבקש שום טעם כלל, רק קבלת עול.

77 כי מאחר שמצד עצם "מרום" הוא לבדו כו', והוא
 78 בחינת "גולגלתא דחפאי על מזחא"; ועיקר צד סיבת
 79 חיבורו לנבראים הוא מצד היותו מלך, כמו שאומרים
 80 "המלך המרום" כו', ואם כן, ממילא מובן שאי אפשר
 81 להמשיכו וזולת על ידי קבלת עול מלכות שמים כו',
 82 ועל ידי זה דוקא נמשך ונעשה גם כן היחוד למעלה.
 83 וזהו מה שאמרו רז"ל "מצות צריכות פונוה" – דהיינו
 84 קבלת עול מצוה, ש"מצות מלך" היא.

85 וזהו ענין "פח אדני": שיש ב' בחינות: "אדני", ו"כח
 86 אדני". הא' הוא מלכות דאצילות; והב' – מלכות דאיך
 87 סוף. כמו שכתוב בזהר על פסוק (תהלים קל, א) "אם עונות
 88 תשמור יה, אדני מי יעמוד", שזה פלא: מאחר שהעונות
 89 מגיעים ב"ד"ה, "אבא ואימא, איך "אדני" מועיל –
 90 שהוא למטה הרבה במדרגה?

91 אמור, דף צ"ג, ב', בפירוש "ועוזו".

92 56. (בדפוס: ב"ש).

93 57. (תשא לד, ו).

94 58. (ראה זור פ'רשתנו קעה, ב' ו'הכא ומצות ציצית) כתיב מצוה, כמה דאת
 95 אמר: "מצות המלך היא" (מלכים ב' יח). "מדוע אתה עובר את מצות המלך"
 96 (אסתר ג, א). "כי מצות המלך" (מקדמה יא, כג). וראה זור חלק ג צו לג, א.

97 קדושים פג, א. תקוני זור בהקדמה י, ב).

98 בזהר⁵²: חד ארְחָא דמתפליג לתר"ג פקודין דאורייתא,
 99 כמו שכתוב: "כל ארחות הוי"ה חסד ואמת כו'". מה שאין
 100 כן השערות המה בחינת צמצומים על ידי ה' גבורות,
 101 בחינת דינים.

102 והענין, כי אנו רואים, כל התורה פירוש וביאור טעם
 103 המצות. כמו מצות ציצית, יש על זה בתורה שבעל-פה
 104 פרק "התבלת"⁵³, ומצות ואזהרת שבת יש על זה מסכת
 105 שלימה. והתורה שבאותה המצוה היא המגבלת
 106 ומצמצמת להיות המצוה בזו האופן דוקא ולא באופן
 107 אחר. מה שאין כן המצוה עצמה כמו שמפורשת בתורה,
 108 אין בה הוכחה שתהיה כף דוקא.

109 וכמו כן בחינת "גלגלתא", "תר"ך עמודי אור",
 110 המשכות אלהות להאיר במצות תפילין, על דרך משל
 111 ודמיון. והוא הרצון פשוט בלי טעם. ואחר כך בחכמה
 112 סתימאה – 'מוחא' – בחינת החכמה של המצות. ועל ידי
 113 אותה החכמה נתצמצם הרצון שבהמצוה שיהיה כף
 114 דוקא כו'. ולכן, התורה – יכולים כל האנשים להשיגה,
 115 אלא שיש בזה כמה מדרגות, וכמו ערך השגת רבי
 116 שמעון בר יוחאי להשגתנו; אף יהיה אף שיהיה, יכולים
 117 הם להשיג – וזהו לפי ששרשה מ'מוחא' שהיא חכמה.
 118 אבל המצות אי אפשר להשיג כלל והם חוקים. :

119 והנה מה ביקש משה – "ועתה יגדל נא כו' כאשר דברת
 120 לאמור. ארך אפים כו'".

121 כי הנה כתיב (בראשית ב, טו): "וינחחו בגן עדן לעבדה
 122 ולשמרה כו'", להמשיך גילוי אלקות בגן עדן, להיות
 123 מושג לנבראים, "יושבים ונהנין כו"⁵⁴. והמשכה זו היא
 124 על ידי התורה, שנקראת "עוז"⁵⁵, כי שרשה מחכמה
 125 סתימאה כו', שממנה נמשכים המדות, ועל ידי זה
 126 מתגלה בגן עדן.

127 כי הנה כמו שמלכות דאצילות נעשה עתיק
 128 לבריאה, שמבחינת דבור – על דרך משל – נעשה
 129 מחשבה. וכמו שכתוב (יתרו ב, א): "וידבר אלהים את כל
 130 הדברים האלה לאמר כו'", שנעשה בחינת העלם,
 131 שנקרא 'עתיק'.

132 52. (חלק ג, נשא קלו, א: בפלגותא דשערי, אתחיו חד אורחא דקיק דמתאחד
 133 מההוא ארְחָא דעתיק יומין. ומההוא ארְחָא אתפרשן שית מאה ותליסר ארְחין
 134 דאתפלגן בארְחין דפקודי דאורייתא, דכתיב: 'כל ארחות ה' חסד ואמת לנוצרי
 135 בריתו ועדותיה').

136 53. (מנחות פרק ד').

137 54. (ראה ברכות יז, א)

138 55. (עיין בפ'רשת יתרו, על פסוק "בחדש השלישי". וב"אגרת
 139 הקדש" (סימן א) על פסוק "חגרה בעוז". ועיין בהרמ"ז פ'רשת

13 "מן המצר קראתי כו" (תהלים קיח, ה). ולכן אתי שפיר שבחינה
 14 זו נמשך דוקא על ידי קבלת עול⁶².

15 והנה בפירוש "מי יעמד", פירש הרמ"ז שם – בינה
 16 דעתיק⁶³. ואפשר זהו ענין "כח אד" ההוא⁶⁴. אמנם לפי
 17 מה שכתוב כאן, "אד" מ"י היינו בחינה אחת, והוא
 18 הנקרא "כח אד"⁶⁵.

19 ועיין בזהר חלק א' (קס"ח ב'), שיעקב נתן לדוד כ"ח שנים,
 20 וזהו גם כן המשכת בחינת "כח אד".

21 וזהו גם כן ענין "פריה פבוד הוי"ה ממקומו" (יחזקאל ג, יב):
 22 פבוד הוא בחינת מלכות⁶⁶, ושיתברך "ממקומו" ושרשו –
 23 היינו בחינת "יגדל נא כח אד" וכו". וזהו ענין "עושי דברו"
 24 (תהלים קג, ט). וכמו שנתבאר במקום אחר).

63. ועיין מה שכתב עוד הרמ"ז בזה, בפרשת ויקרא (בדף ט"ו
 עמוד ב'). ועיין ב"זהר גדול" (חלק א', מ"ב, א').

64. ועיין ב"מקדש מלך" ריש פרשת צו, דף כ"ו, עמוד ב',
 בענין "פריה שם פבוד מלכותו לעולם ועד".

65. ועיין עוד בפירוש "כח אד": בזהר חלק ג' (דף קס"א, ב').
 ודף ר"כ, עמוד א'. וב"הרמ"ז שם. ובזהר שם דף רמ"ה, א'.
 ודף רצ"ה, ב'. ועיין שם דף ק"מ, סוף עמוד א').

66. (ראה מאורי אור כ, ו).

1 אך באמת, אדנ"י זה הוא מלכות דחכמה סתימאה/
 2 ונקרא "אדני – מי" – שלמעלה מאצילות, ונעלם הוא.
 3 וזהו "כי עמך הסליחה למען תורא" (תהלים קל, ד),
 4 עשרה עומקים הידועים⁵⁹.

5 וביקש ש"יגדל" המשכות "כח אדני" – מלכות
 6 דחכמה סתימאה ב'אדני דאצילות'.
 7 (ועיין בזהר בלק קפ"ב, ב' בענין "אד" מי יעמוד". וב"הרמ"ז
 8 שם, דפירש דבחינת "אד" הוא ב'דיקנא דאריך אנפין' כו').

9 ולפי מה שכתוב כאן – שהוא בחינת מלכות דחכמה
 10 סתימאה; והנה מלכות דחכמה סתימאה הוא בחינת אור
 11 מקיף דתיקון הראשון ד"יג תיקוני דיקנא⁶⁰, והיא מקבלת
 12 מ"פאת הראש" שהוא מלכות דגלגלתא⁶¹. וזהו בחינת

59. (הנזכרים בספר יצירה: "עומק ראשית ועומק אחרית כו" ולנגד עשרה
 עומקים הללו אומרים בכל יום מעשרת ימי תשובה ממזמר "שיר המעלות
 ממעמקים" פירוש שממשיכים בכל יום עומק אחר. ראה פרי עץ חיים סוף שער
 תפלת ראש השנה. נתבאר בדבור המתחיל "להבין כללות ענין עשרה עומקים"
 מליל שבת שובה תקס"ו. נדפס בספר המאמרים תרכ"ו עמוד רלט. ונוסחאות
 אחרות מהמאמר נסמנו שם במפתח המאמרים).

60. כמו שכתוב ב'עץ חיים" שער אריך אנפין פרק י"ב.

61. כמו שכתוב שם פרק י"ג.

62. וכמו שנתבאר במקום אחר – בפיאור על פסוק "וכל העם
 רואים כו" (אור התורה יתרו (שמות ברכ ג) עמוד תתקצט).

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

17 הגדולה לאה נמשך ע"י וי"ו זה לה"א אחרונה בחי'
 18 דיבור והוא כידוע דקול הוא בחי' וי"ו שעל ידו נמשך
 19 מהעלם המחשבה לדיבור בה' מוצאו' והיינו כלל ופרט
 20 קול ודיבור בין במחשבה עצמה מגדלות שלה לקטנות
 21 ע"י בחי' קול הוא נמשך והוא הנק' קלא פנימאה כו'
 22 כמ"ש בזהר ע"פ והקול נשמע כו' וקול התור נשמע
 23 כו' בין מדיבור שבמחשבה שנק' מחשבה לדיבור כו'
 24 בבחי' כלל ופרט וד"ל. אבל יח"ע היינו יחוד י"ה חו"ב
 25 עצמו שלמעלה מבחי' יחוד השפע דמחשב' ודיבור
 26 כלל ופרט כו' אלא יחוד זה הוא בחי' עצמות אא"ס
 27 שבח"ע שנק' יו"ד שבטהירו כו' שיתייחד ויומשך
 28 בה"א עילאה בחי' מחשבה דבינה שבעצמות שנק'
 29 מחשבה עיונית (ויש יחוד יש"ס ותבונה שנק' אור"א
 30 תתאין כו') ולא בשביל להיות מקור להתחלקות
 31 אותיות עדיין כלל רק כמו עד"מ חכם גדול שטרוד
 32 בכח עצם שכלו באיזה הרהור ועיון מחשבה שכל

1 (מו) אך מעתה יש להבין מ"ש הוי"ה אלקינו ה' אחד
 2 הרי יש ב' הויות ולמה צריך תחלה ליחוד
 3 דהוי"ה אלקינו ואח"כ יחוד דהוי"ה אחד הנ"ל. והנה
 4 להבין זה יש להקדים שיש ב' יחודים בשם הוי"ה של
 5 ד' אותיות והוא יח"ע דחו"ב שהן אותיות י"ה דשם
 6 הוי"ה והיחוד הב' יחו"ת דו"ה דשם הוי"ה כידוע וזהו
 7 ההפרש בין ה' אלקינו לה' אחד כידוע דרך כלל שה'
 8 אלקינו יחוד אור"א לצורך עצמן וה' אחד יחוד זו"נ
 9 לצורך שפע העולמות כו'. ויובן כל זה ג"כ בשם הוי"ה
 10 העצמי דח"ע הפשוטה הנ"ל דהנה מה שמבואר
 11 למעלה בבחי' ההמשכה דסובב בממלא שזהו מחשבה
 12 ודיבור כו' היינו בחי' יחו"ת דו"ה דשם הוי"ה כי עיקר
 13 היחוד הזה הוא להביא העלם המחשבה לידי גילוי
 14 בדיבור מגדלות המחשבה הנקרא מחשבה עיונית
 15 לגדלות הדיבור הנ"ל ומקטנו' המחשבה באותיות
 16 לאותיות הדיבור כו' והיינו מה"א ראשונה שנק' שם

13 דלי"ת קטנה יחו"ת דמל' וזהו אות א' דאחד שמתחלף
 14 לוי"ו בוע"ד בחילופי אתון דאחד מפני שיחוד זה
 15 שבוע"ד בבחי' מל' דאצי' בבריאה דלי"ת קטנה בחי'
 16 קטנות הדיבור כו' שרשו למעלה יותר מה"א עילאה
 17 דמחשבה כו' דהיינו ביו"ד דח"ע עצמו משום דאבא
 18 יסד ברתא כי נעוץ תחלתן בסופן וכמ"ש הן יראת ה'
 19 היא חכמה כידוע בענין דחילו ורחימו רחימו ודחילו
 20 יראה תתאה שרשה ביראה עילאה דח"ע כו' ונמצא
 21 דלי"ת קטנה שרשה יותר נעלה מדלי"ת רבתי שאינו
 22 מקבל רק מחי"ת ולא מאות הא' הנ"ל שהוא חיבור ב'
 23 יודין שהו' למעלה מחיבור ב' ההין כו' וכמ"ש במ"א
 24 (וד"ל):

1 פשוט והיולי שגם לא להיות מזה מקור ושפע אור
 2 למקבלים ע"י אותיות רק לעצמו לבד כו' וד"ל.
 3 ולמעלה היינו יחוד עליון דחו"ב חכים ולא בחכמה
 4 ידיעא שבעצמות אא"ס ומבין ולא בכינה ידיע'
 5 שבעצמות כו' וזה ג"כ נעשה ע"י ישראל שעלה
 6 במחשבה למעלה גם מבחי' מחשבה אלא בח"ע כנ"ל
 7 (וממילא ע"ז נעשה יחוד הב' דו"ה דמחשבה ודיבור
 8 הנ"ל וז"ש הוי"ה אלקינו תחילה מח"ע לבינה עילאה
 9 ויהיה נק' אלקינו ואז גם בחי' מחשבה שבה"א עילאה
 10 נמשך מה"א ראשונה לה"א אחרונה ע"י הוי"ו מפני
 11 ששרש וי"ו זה שהוא וי"ו דא' שהוא קו האמצעי באות
 12 הא' שממשיך מיו"ד עילאה ח"ע ליו"ד תתאה שהיא

חינוך. להבין הפרש שבין תפלה לתורה. סד"9

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

דרך מצותיך

27 הדגן לא הי' יודע מזה לגמרי וע"י הדגן נמשך לו
 28 ידיעה זו שהיא באמת מגדלות הדעת אלא שהושפלה
 29 בקטנות הדעת כנ"ל והכח הזה בדגן הוא לפי ששרשו
 30 מהחכמה וכידוע מהארז"ל על ענין הברכה המוציא
 31 לחם כו' אלא שנשפל בגשמיות ולזאת יש בו הכח
 32 להביא המשכת החכמה בבחי' מוחי' דקטנות של
 33 התינוק כנ"ל, והנה עד"ז הוא ענין המצה מה' מיני דגן
 34 דוקא שהיא מצות ה' ויהי' עי"ז המשכת דעת אלקי
 35 בנפשות בני"י להתלבש בהם כפי יכולתם שאת בבחי'
 36 שלמטה מהדעת והוא שיקראו לאביהם שבשמים
 37 כמ"ש כי אתה אבינו (ישעי' ס"ג ט"ז) ור"ל שתקבע
 38 בלבותם אמונה הנ"ל במהותו ועצמותו ית' איך שהוא
 39 מרום למעלה מעלה מכפי מה שנראה לעין בלבד
 40 ממה שמחי' את העולמות וחיות המלוכש בהם כנשמה
 41 בגוף לפי שבאמת עיקר מה שמחי' אותם הוא ע"י
 42 היותו סובב עליהם וכמ"ש"ל ולזאת כל העולם בטל
 43 במציאות וכלא ממש חשיבי' ואינו אפי' עוד ודבר
 44 טפל כו' כנ"ל:

45 והנה באמת כל ישראל המאמינים בני מאמינים
 46 באמונת אומן אמונה קבועה ויתד בל תמוט ח"ו
 47 עד שיוכל למסור נפשו על קדושת ה' ית' מ"מ הרי אין
 48 משיג הענין מהו מהותו ית' וביטול העולם ממציאות
 49 ממש כזיו השמש בשמש שאין הזיו נראה כלל וכאן
 50 רואה העולם מחמת שאינו רואה מהות החיות שבו
 51 אלא שמצייר ידיעה זו בדעתו שהעולם בטל ואילו היה
 52 רואה את החיות לא הי' רואה את גשמיות העולם

1 (ב) וזהו מצות אכילת מצה שנצטוו בני"י במצרים כי
 2 מצרים הם מחוסרי אמונה הנ"ל ולהוציא בני"י
 3 מזה להביאם לאמונה האמיתית הנ"ל הי' ע"י המצה
 4 שהיא הנק' מיכלא דמהימנותא שבה ועל ידה יגיעו
 5 ותקבע בלבותם אמונה זו. והענין יובן ע"פ מארז"ל אין
 6 התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן
 7 (ברכות מ' ע"א) והנה ענין קריאתו אבא ואמא אחר
 8 טעימתו טעם דגן אינו ידיעה והשגה אמיתית מהו אביו
 9 שהוא היותו מולידו וכיוצא בהיותו חלק ממוח האב
 10 ממש ושטבעי רחמי האב על הבן לפרנסו ולכלכלו
 11 ולהספיק כל צרכיו, כי התינוק אינו מכיר בכל זה רק
 12 קוראו אבא בלבד ואמיתית הענין הוא למעלה מדעתו
 13 והשגתו ועכ"ז אין לומר שלא הגיע שום הכרה בדעתו
 14 שהרי מכירו בהכרה גמורה ולא יפנה אחר זולתו,
 15 והיינו שנמשך ידיעה זו האמיתית שלמעלה מדעתו
 16 והשגתו של תינוק ונתלבשה בצמצום בדעתו והשגתו
 17 עד ששיג כוונת הענין כמו שהוא ממש למעלה מדעתו
 18 שהרי בקריאה זו שקורא אבא יש בהעלם כל ענין
 19 האמיתי איך שהוא אביו רק שהושפל בדעתו כפי כחו
 20 שאת, וה"ז כמו הלומד הלכה עם התינוק שמעלים
 21 העמקות שיש בה ואומר לו קיצור ופסק ההלכה וגם
 22 זה ע"י משל מדברים תחתוני' כדי ששיגנו התינוק
 23 במוחו והשגתו ועכ"ז הרי הוא משכיל פסק ההלכה
 24 שהוא תכלית אמיתית הענין המוסכם ע"י העמקות,
 25 ולקייחה ע"י דבר אחר שמה לקייחה כידוע, וכן הוא
 26 קריאת או"א שהתינוק קורא ע"י טעם דגן כנ"ל ובלא

17 החמץ מורה על בחי' היש שהוא נתפח ונגבה, והיינו
18 בחי' בינה השגת הדבר לאורך ורוחב ובחי' יש משא"כ
19 בחי' החכמה כח מ"ה ביטול בתכלית כי כולא קמי'
20 כלא חשיב' ונשפלה ידיעה זו למטה מהשגה וע"כ אינו
21 נגבה ונתפח כו', וז"ס ורעה אמונה (תלים ל"ז ג')
22 שתפרנס את האמונה ע"י אכילת מצה מיכלא
23 דמהימנותא וע"ד הקבלה ז"ס שהמצה היא מוחי'
24 דקטנות דאבא שנמשכים לנוקבא (ר"ל שנמשכים לז"א
25 ומז"א לנוק' ע"י ההגדה פ"ה ס"ח ומ"ש בפע"ח
26 שהמצה היא גדלות שני דאבא ג"כ י"ל שהוא דרך רמו
27 בלבד כמ"ש בהדיא בפע"ח בענין ספה"ע שלכך כניסת
28 גדלות דאבא משתהה שני ימים בכל שבוע ע"ש*) פי'
29 שבחי' מוחי' דגדלות דאבא הוא ענין גילוי עצמיות
30 חכמתו ית' אבל כשנתצמצמה בבחי' לבושי' המעלימי'
31 בחילוף דשם אלקים המעלים כפי השגת מעלת
32 הנאצלים ונבראים נק' קטנות וכנ"ל:

מצות השבתת חמץ. ואכילת מצה

1 וכמ"ש בלק"א ח"ב פ"ג יעו"ש ואין לידיעה זו ערוך
2 עם כמו שהוא בעצם וה"ז כמשל קריאת אבא שהתינוק
3 קורא לגבי עצמיות ביאור הענין איך שהוא ואיך
4 שהגדול מבינו, והיינו שהושפל מבחי' דעתו ית'
5 העצמיות שיודע את עצמו ובידיעה זו יודע את כל
6 הנבראים ומחי' אותם ע"י ידיעה זו והם בטילים
7 בידיעה זו כזיו השמש בשמש, הנה ידיעה זו נתצמצמה
8 ונתלבשה בלבושים והעלמים עד שתהא מושגת בדעת
9 האדם שידע כל הענין האמיתי הלז אלא שאינו יכול
10 לתפוס עצמיות הדבר כמו שהוא בדעתו ית' רק תמצית
11 הענין בקיצור היותו יחיד ומיוחד ושכולא קמי' כלא
12 חשיב שזהו יודע בדעתו ולפי שא"א ששיגי הדבר כמו
13 שהוא אין הענין בו רק בבחי' אמונה וכנ"ל ממשל
14 תפיסת התינוק פסק ההלכה בלי הטעם והעומק כמו
15 שהוא וקריאת התינוק או"א כו' וזה הגיע להם ע"י
16 המצה ולכן המצה לחם עוני שלא הספיק להחמיץ כי

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

23 נשברה ולב נשבר ונדכה. וי"ל כי טענת שם אלקי' הוא
24 על הקרבנות דהלא שמוע מזבח טוב להקשיב מחלב
25 אילים, השמיעה וביטול הרצון מגיע בבחי' הכתר
26 שלמעלה מבחי' בירור הקרבנות כו' כמ"ש במ"א בענין
27 מה שאמר שאל לשמואל הקימותי את דבר הוי' ע"י
28 הקרבנות שיעלה והשיב לו שמואל הלא שמוע מזבח
29 טוב, וא"כ איך יתכפר החטא שלא שמע בקול הוי' ע"י
30 הקרבן רק שזהו מדה"ר דשם הוי' שע"י שמביא קרבן
31 יתכפר לו, וגם זה רק על השגגות כו', אבל רוח נשברה
32 ולב נשבר ונדכה גם בחי' מדה"ד דשם אלקי' לא תבוזה,
33 דהחרטה ושכירת הלב על החטא מגיע מאד נעלה כו',
34 שע"י נמתקי' גם הגבורות דשם אלקי' כו'.

35 והנה כתי' מרום וקדוש אשכון את דכא ושפל רוח,
36 שבחי' מרום וקדוש הוא בחי' או"א"ס שבכתר
37 הנה בחי' זו מאיר דוקא במי שהוא בבחי' דכא ושפל
38 רוח, כי בגסה"ר אמרו אין אני והוא יכולים לדור, ולכן
39 עיקר השראת או"א"ס ב"ה הוא בבחי' חכ' דוקא להיות
40 כי החכ' הוא בחי' אחד האמת וכמ"ש בסש"ב פל"ה
41 בהג"ה, והיינו שבחכ' מושג איך קמי' כלא חשיב, לכן
42 בה שורה או"א"ס ב"ה, וכמו"כ במי שהוא שפל ונבוזה
43 בעיניו והוא בבחי' דכא גם אם לא חטא כלל רק שהוא
44 בבחי' הכנעה ושפלות נגד או"א"ס ב"ה הרי הוא כלי

1 **והנה** כמו"כ ע"י תפלת הצבור שממשיכי' בחי' י"ג
2 מדה"ר ממתקים ג"כ הגבורות דשם אלקי',
3 שזהו מ"ש ומי כהוי' אלקינו שמבחי' אלקי' נעשה
4 אלקינו, היינו שם אלקים שלנו, שזהו ע"י בכל קראנו
5 אליו כמ"ש בספרי אליו ולא למדותיו שזהו בחי'
6 או"א"ס שבכתר, וע"י המשכת אור חדש כזה נעשה הוי'
7 אלקינו היינו יחוד חו"ב, וממילא נמשך עת רצון
8 שיומשך בבחי' עת היינו בחי' המל' מבחי' רצון כו',
9 וע"י נמתקים הגבורות דשם אלקי' להיות אלקי' ברוב
10 חסדיך שגם מבחי' שם אלקי' לא יומשך הדין והערכוב,
11 וזהו שתפלת הצבור אינה נמאסת שנא' הן אל כביר לא
12 ימאס. וי"ל שמבחי' שם אלקי' נעשה שם אל שנודע
13 ששם אל הוא בחסד, והיינו ע"י המשכת יגמה"ר נעשה
14 אלקי' ברוב חסדיך ולכן נק' אל ע"ש ריבוי החסד
15 שנמשך בו מחסדי' דע"ק כו'. וכמו"כ גם תפלת היחיד
16 כשהוא בבחי' נמוכי הרוח ע"י ממתיק ג"כ גבורות
17 דשם אלקי' כמ"ש בזהר פ' משפטים דק"ח ע"א שכל
18 הקרבנות הם לשם הוי', אבל הקרבן לשם אלקי' הוא
19 עציבא ותבירא דרוחא, ופי' בזהר"ק מהאריז"ל שכל
20 הקרבנות עולים לשם הוי' אבל לבחי' ש' אלקי' כתי'
21 כי לא תחפוץ זבח כו' שאינו מתרצה בבחי' הקרבן כ"א
22 נוקם ונוטר כנחש כו', אבל זבחי' הראוי' לו הם רוח

16 שישגיח בו הרצון הזה של א"א כו' עת רצון מע"ק
 17 לגלאה מצחא כו', וממילא נעשה שגם אלקי' יהי' ברוב
 18 חסדיך שלא יהי' שום עיכוב בתפלתו כלל, שיהי'
 19 תפלתו כמו תפלת הצבור שבכל קראינו אליו כו'.
 20 ולשון כמה גדולי' להיות כי יש כמה בחי' גדול, הא'
 21 גדול אדונינו ורב כח, בחי' שיעור קומה כו'
 22 רל"ו אלפי' רבבות פרסאות, מספר כו', ויש גדול דכתי'
 23 גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלקינו דקאי על הקרבנות
 24 שבירושל'י ובהמק"ד שזהו בחי' הפנימיות, ויש גדול
 25 דכתי' ולגדולתו אין חקר שלגדולתו העצמיות אין חקר
 26 כלל. וע"י נמוכי הרוח זוכה לכל הבחי' גדול, שהרי
 27 אריב"ל כאילו הקריב כל הקרבנות שזהו גדול הוי'
 28 כנ"ל וממילא גם גדול אדונינו יש בזה, וגם כי ממשיך
 29 א"א בחי' יגמה"ר שזה"ע שתפלתו אינו נמאסת ה"ז
 30 בחי' ולגדולתו אין חקר וזהו כמה גדולי' כו'.

אריב"ל כו' גדולים נמוכי הרוח

(ש"פ בהר (ערב ל"ג בעומר), ל"ב.)

1 לבחי' השראת אוא"ס ב"ה שבבחי' כתר. וזהו שארז"ל
 2 במד"ר שהקב"ה תשמישו בכלים שבורים היינו במי
 3 שהוא בבחי' לב נשבר ונדכה, ולכן ע"ז נמתקי'
 4 הגבורות דשם אלקי' להיות אלקי' ברוב חסדיך כו'.
 5 וזהו שאמר ריב"ל ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת,
 6 היינו שלא די שהוא כמו שהקריב כל הקרבנות
 7 כולם, וכנ"ל להיותו מברר בחי' נה"ב שבאדם שהוא
 8 מבחי' פני אדם שבפני שור, שפני אדם הוא לארבעתן
 9 שנמצא כולל כל הקרבנות כו', אלא שגם תפלתו אינו
 10 נמאסת, והיינו שכשהוא בבחי' נמוכי הרוח הנה מרום
 11 וקדוש שוכן בתוכו, וגם ע"י שכובש את יצרו להיות
 12 בבחי' נמוכי הרוח הנה ע"י ביטול זה מגיע בבחי'
 13 הכתר כנ"ל בענין הלא שמוע מזבח טוב שע"י ביטול
 14 הרצון מגיע לבחי' הכתר, וע' בעמה"מ שער עשירי
 15 פ"ב דנ"ה ב' שהאדם הזוכה שמעביר על מדותיו גורם

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס עץ החיים

דלכאורה אינו מוכן, מפני מה צריך לייגע להרגיל
 את עצמו לבוא מעט מזער על כל פנים, ואפילו בדרך
 דמיון (רוצה לומר, שאינו אמיתית בתכלית, שיהיה לבו חפץ
 באמת כו', אף לא דמיון שאו כו') בעבודה ויחוד זה - מאחר
 שאין זה ממדריגתו, והלא כל אחד²⁴⁸ צריך להכיר את
 מקומו²⁴⁹ כו'.

אף הענין מבואר ב"תורה אור" דבור המתחיל "בחדש
 השלישי"²⁵⁰, איך שבהכרח שתהיה העבודה דיוחדא
 עילאה בכל אחד ואחד. דבעבודה דיוחדא ותתאה, בנקל
 הוא שיפול ממדריגתו חס ושלום ויהיה יש גמור כו'. כי
 מאחר שהעבודה היא בבחינת הכח האלקי שמהוה את
 היש, ומתלבש בהיש דעולמות ונבראים, ונמשך מזה
 להיות "מלך אלקים על גוים", שנמשך הארה גם
 ב"לעומת זה" להחיותם כנ"ל, ובפרט שכל ההעלמות
 וההסתרים שרשם הוא מבחינת ההעלם דשם אלקים,
 וזהו ענין ק"ך צירופים דשם אלקים, שמהמ"ח צירופים

זו והנה, הגם שהעבודה הנ"ל דיוחדא תתאה היא מדת
 כל אדם, ורוב הנשמות דעכשיו עבודתם הוא בבחינת
 הביטול דיוחדא תתאה, ובה צריכים להשתדל לעבוד
 עבודה אמיתית שתהיה באמת, ומעט מן המעט מאד
 המה השייכים לאמיתית העבודה דיוחדא עילאה, ו"בני
 עליה מועטים המה"²⁴⁴, ובפרט בדורות אלה,
 ומכל מקום איתא ב"ספר של בינונים" פרק יד, שכל
 אחד ואחד "צריך לקבוע לו עתים גם כן לשית עצות
 בנפשו להיות מואס ברע כו', וההיפך - להתענג ולשמח
 בה כו'".

ובפרק מא כתב:

ד"לעולם אל יוציא אדם עצמו מן הכלל²⁴⁵, לכן
 יתכוון ליחד ולדבקה בו והבדלה, מקור נפשו האלקית
 ומקור כו'²⁴⁶. ואף שלהיות כוונה זו אמיתית בלבד כו'²⁴⁷,
 מכל מקום יש לכל אדם להרגיל עצמו בכוונה זו כו',
 ועזין שם.

דאשתדל בחר אביו ואמי' דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה כו'.

248. וקלא כל און: ראה קונטרס העבודה פרק ז. - הערת כבוד קדושת
 אדמו"ר.

249. אבות פרק ו משנה ו.

250. שמות דף סו, ג ואילך.

244. סוכה מה, ב.

245. ברכות מט, ב.

246. "נפשות כל ישראל".

247. "שיהיה לבו חפץ באמת יחוד העליון הנה צריך להיות בלבד אהבה רבה
 לה' לבדו לעשות נחת רוח לפניו לכד ולא לרוות נפשו הצמאה לה' אלא בכרא

37 **והגם** שעבודה זו אינה אמיתית, שלא הגיע למעלה
 38 ומדריגה זו, מפל מקום, מאחר שעצם הענין מובן היטב
 39 איך שבאמת "הוי" ואלקים כולא חד", שהשם "אלקים"
 40 אינו מעלים ומסתיר על השם הוי', ומאיר גילוי שם הוי'
 41 ממש על ידי השם "אלקים", וממילא העולם וכל
 42 הנבראים שבו בטלים במציאותן בתכלית כביטול זיו
 43 השמש בשמש כו', וביכולתו להרחיב דעתו ובינתו בזה,
 44 להשיג כל זה בהשגה גמורה, הנה על ידי העמקת
 45 והתקשרות דעתו בזה יתעורר בלבו באמת, באותו שעה
 46 על כל פנים, שיחפץ ביחוד וביטול זה. ואם פי אינה
 47 אמיתית בתכלית, מפל מקום, מעט מזעיר חפץ לבו בזה
 48 באמת, ומסייע לו בזה האהבה הטבעית שבלב כל
 49 ישראל כו', וכמו שנתבאר ב"ספר של בינונים" פרק מא,
 50 ולפי שעה על כל פנים מתבטל ישותו על ידי
 51 ההתבוננות והעמקת הדעת בענין הנ"ל.

52 וכמו שנתבאר במקום אחר, דכאשר מתבונן ב"ה'
 53 אחר", איך שכל ישות העולם בטל במציאות ממש,
 54 ומציאות הנמצאים דעולם שלמטה הוא כמו מציאותם
 55 באצילות ממש כו', על ידי זה מתבטל ישותו באמת,
 56 בשעה ההיא על כל פנים; וגם בכל עת שיזכור יחוד
 57 וביטול זה כל היום, פועל ענין ביטול הישות באמת לפי
 58 שעה.

59 ואם פי אינו אמת גמור בתכלית, ומשום זה נפסק
 60 אחר כך וחוזר לישותו, מפל מקום, הוא בעת ההיא
 61 במדריגת הביטול ד'יחודא עילאה כו', ועל ידי זה יוכל
 62 להיות עבודתו בבחינת יחודא תתאה – עבודה אמיתית,
 63 פי על ידי הביטול הזה נחלש חומריות וגסות גופו, ונפש
 64 הבהמית שלו, וכל עניני העולם שלו, ומתחזק כח הנפש
 65 האלקית שלו, שיוכל להתגבר על הגוף ונפש הבהמית
 66 להכניעם ולבררם כו' :

67 **קיצור**. יסביר אשר אף דעבודה ד'יחודא עילאה באמיתית –
 68 מועטים השייכים אליה, מפל מקום, הכרח לכל אחד ואחד
 69 להשתדל בזה, ואז, לפי שעה על כל פנים יחפץ בזה באמת.
 70 בעבודה ד'יחודא תתאה, נגקל יפול ממדריגתו, מאור
 71 שהתבוננות היא בהכח האלוקי המתלבש בהיש, והארתו
 72 נמשך גם בלעומת זה, והעבודה אינה בביטול כל ישותו.

1 האחרונים יונקים גם "אדמת בני חם"²⁵¹ כו'. ועיין מה
 2 שנתבאר ב"תורה אור" פ'רשת מקץ בדבור המתחיל "גר חנוכה
 3 מצוה להניחה כו'" ובהביאור²⁵².

4 ולכן על עבודה זו יש כמה מונעים ומעכבים, מצד
 5 חומריות וישות העולם בכלל, וגופו ונפש הבהמית שלו
 6 בפרט, ובפרט מההעלמות וההסתרים שמצד ה"לעומת
 7 זה", שנעשה כמה מניעות ועיכובים כו'. ולהיות שגם
 8 בהעבודה במדריגה זו הרי לא נתבטל ישותו לגמרי, ויש
 9 לו שייכות לישות העולם כו' כנ"ל, ולזאת אין בכח נפשו
 10 לעמוד נגד כל המניעות והעיכובים מהנ"ל ולהתגבר
 11 עליהם כו', ואדרבה, חומריות וגשמיות גופו, ונפש
 12 הבהמית שלו, וכל הענינים שלו – המה מתגברים עליו
 13 ומעלימים על נפשו יותר, ומורידים אותו להימשך
 14 אחריהם, ואין ביכולתו לצאת כו'.

15 ובפרט כאשר לא הוטררה נפשו מעונות ("עון" הוא
 16 לשון "עונות"²⁵³ ו"עיקום", שמעווה ומעקם דרכו כו'. והיינו גם
 17 בדברים המותרים שאינם לשם שמים כו') הרי "כשל בעוני
 18 כחי"²⁵⁴, שנחלש כח הנפש ונעשה מסך מבדיל, וכמו
 19 שכתוב "כי אם עונותיכם מבדילים כו"²⁵⁵, שאינו יכול
 20 לעלות, ואדרבה, מורידו כו'. ולזאת בהכרח הוא שכל
 21 אחד ואחד יגיע את עצמו לבוא לבחינת הביטול
 22 ד'יחודא עילאה, שזהו האור איך-סוף שלמעלה מגדר
 23 העולמות, ולגביה כל העולמות והנבראים כלא ממש,
 24 שבטלים במציאות ממש כו' כנ"ל.

25 ולכן בבחינה ומדריגה זו אינו שייך להיות "מלך כו'
 26 על גוים כו'". וכמו שכתוב בזה חלק ב דף צו עמוד א:
 27 "בר שמא יחידאה בריר כו"²⁵⁶, ועיין שם. ולכן מבחינה
 28 ומדריגה זו, אדרבה, יתפרדו כל פועלי און" כו',
 29 שמתבטלים כל המניעות והעיכובים שמצד ישות העולם
 30 ומצד הקליפות וסטרא אחרא, שמתבטלים לגמרי לגבי
 31 גילוי אור זה.

32 וכן גם בעבודה בנפשו בבחינה ומדריגה זו, הוא
 33 בביטול כל ישותו לגמרי כו' כנ"ל, ולזאת העבודה
 34 הזאת היא הנותנת כח ועוז בנפשו ומחלשת כח הגוף
 35 וכו', שביכולתו להתגבר על חומריות וגסות הגוף ונפש
 36 הבהמית כו'.

256. ושם: "כל שמקו וכל בנויו דשמן דאית ליה לקדשא בריר-הוא, בלדו
 מתפשטן לארתיהו. . בר שמא יחידאה, בריר דכל שאר שמקו, דאחסין לעמא
 יחידאה, בריר מפל שאר עמין, ואיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א, דכתיב, (האזינו לב
 ט): כי חלק ה' עמו. וכתוב (ואתחנן ה' ד): ואתם הרבקים בה", בשמא דא ממש,
 יתיר מפל שאר שמקו".

תרגום: כל השמות וכל בנויי השמות שיש לקדוש ברוך-הוא, כלם מתפשטים
 לדרכיהם. . חוץ משם היחיד, הנבחר של כל שאר השמות, שהוריש לעם
 היחיד הנבחר מפל העמים, והוא – יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שכתוב כי חלק ה'
 עמו, וכתוב ואתם הרבקים בה" – בשם זה ממש יותר מפל שאר השמות.

251. על פי ברכת "אמת ואמונה" בתפלת ערבית. ראה ספר הליקוטים
 להאר"ז ריש פרשת בא. פרי עין חיים שער בא, חג המצות, פרק ה. שער
 הקבונות ענין הפסח דרוש א. תורה אור הוספת קט, ד.

252. מא, ד ואילך.

253. "מלשון (רמיה ג, כא): והעו את דרכם" – אור התורה ראש השנה (דברים
 כרך ב) עמוד א'שפ. ועוד. ובמצודת ציון שם: "העו – מלשון עוות ועקום".

254. תהלים לא, יא.

255. ישעיה נט, ב. ושם: "היו מבדילים".

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים – קונטרסים

1 עין רעה – מחלה כללית. רוח רעה – דברים בטלים שאין בהם ממש ואיש הפכפך.
 2 מחלת הצינה – קרירות בעניני קדושה, וחמימות ככעס וגאוה בעניני העולם. ע"י תשובה
 3 מתגלה אורו העצמי ומרפא כל החלאים.

4 וְזֶהוּ "מְדוּרֵי מְצָרִים הַרְעִים" שֶׁהֵם עֲנִינֵי חוֹלָאת כְּלִית, 4
 5 דְּכַל אַחַת מִן הַמַּחְלָאוֹת רַחֲמֵנָא לְצַלֵּן הֵם סְבוֹת 5
 6 לְכַמָּה מִינֵי חוֹלָאת, דְּבַמַּחְלָאוֹת הַכּוֹלְלִים לֹשׁ פְּמָה דְּעוֹת 6
 7 מֵהֶם, וּכְמֵאמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּבָא מְצִיעָא דָּף קז עמוד 7
 8 ב) "אָמַר רַב זֶה הָעֵינ", דְּעֵינ רְעָה הִיא מַחְלָה כְּלִית 8
 9 הַמְּבִיאָה פְּמָה חוֹלָאת שׁוֹנִים, אֲ שֶׁלְּעַכְטָע אוֹיג אִיז אֲ 9
 10 מַחְלָה כְּלִית, וּוְאָס בְּרִינְגֻט רַחֲמֵנָא לְצַלֵּן פְּמָה צְרוֹת 10
 11 חֵס וְשְׁלוֹם. דְּעֵינ רְעָה בָּאָה בְּעַקְרָה מְקַנָּאָה וְאַהֲבַת 11
 12 עֲצָמוֹ, דְּמִי שְׁאוּהֲב אֲת עֲצָמוֹ בְּיוֹתֵר מְכַפֵּי הַמְּדָה, הִנְה 12
 13 חוֹמֵד הַכֵּל וּמְקַנָּא בְּכָל אָדָם, וּוְאָס יַעֲנַעַר הָאֵט אִיז דָּאָס 13
 14 צוֹפִיל אוֹן עַר דַּרְף אֶלְץ אוֹן אֶלְץ אִיז אִים וּוְיִנְיָקֵת. 14
 15 "וּשְׁמוּאֵל אָמַר זֶה הָרוּחַ", דְּבַכְלָלוֹת הוּא מַה שְׁמֵבְאָר 15
 16 רַבְנוּ נִשְׁמַתוּ עֲדָן בְּפָרְק א (מַסְפֵּר הַתְּנִיָּא) וְהוֹלְלוֹת 16
 17 וְלִיצְנוֹת וְהַתְּפָאוֹת וּדְבָרִים בְּטָלִים מִיִּסוּד הָרוּחַ, דְּכָל 17
 18 הַדְּבָרִים הָאֵלוּ הֵם דְּבָרִים שְׁאִין בְּהֵם מְמַשׁ, וְלִכְנ הִנְה 18
 19 מִי שֶׁהוּא בְּמַעֲלַת אָדָם יִתְרַחַק מֵהֶם מִצַּד מַעֲלַת 19
 20 אָנוּשִׁית, וּבְמוֹחֶשׁ אָנוּ רוֹאִים דְּדְבָרִים אֵלוּ הַקְּלִים שְׁאִין 20
 21 בְּהֵם מְמַשׁ הֵם דְּוִקָא מְעִבִים בְּיוֹתֵר, זִי פֶאָרְגְרַעֲבֵן דְּעֵם 21
 22 מַעֲנָשִׁין אוֹן זִינְעֵן מֵאֲבָד דְּעֵם גֵּאנְצֵן מַהוֹת שְׁלוּטִי, דְּגַם 22
 23 מִי שֶׁהוּא בְּעַל כְּשָׁרוֹן וְחוּשׁ, אִם הוּא מִתְהוֹלֵל וְעוֹסֵק 23
 24 בְּלִיצְנוֹת וּדְבָרִים בְּטָלִים וְהַתְּפָאוֹת גֵּאבָד כָּל מַהוֹתוֹ, 24
 25 וְחִלִּי הָרוּחַ בַּמְדוּת הוּא אִישׁ הַפְּכַפְךָ שְׁאִין לוֹ יִסוּד 25
 26 וְקִיּוּם לְעַצְמוֹ, וּמִתְהַפֵּךְ לְפִי הַמְּצַב שֶׁל סְבִיבָתוֹ. "רַבִּי 26
 27 חֲנִינָא אָמַר זֶה צִנְה", דְּהַחֹלָאת הַכְּלִית הִיא הַצִּנְה, 27
 28 דְּהִנְה הָאָדָם הַבְּרִיא הִנְה הַלוּף הַדָּם בְּסִדָּר מְסִדָּר כְּפִי 28
 29 הָרְאוּי מוֹלִיד חֵם, וְהַחֵם הוּא חִיּוּת, אָבָל פֶּאָשֵׁר הַלוּף 29
 30 הַדָּם אִינוּ פְּרָאוּי אֲז מִתְגַּבֵּר חֵם וְנִחְלָה, וְתַחֲלַת חִלִּי 30
 31 הוּא הַקְּרִירוּת, וְכֵן הוּא בְּרוּחָנִיּוֹת דְּתַחֲלַת הַחֹלָאת 31
 32 וְסַבְתוֹ הוּא הַקְּרִירוּת, דִּי קֵאלְטְקֵיט, דְּהִנְה פְּתִיב "כִּי 32

ח. מה שיש לזולת הוא רב מדי, ואלו הוא צריך הכל, והכל (וכלום) לא מספק אותו. ט. הם מגשימים את האדם, וגורמים לו לאבד את כל מהותו. י. אין (הכונה ש) זו חלילה דרך אחרת, זו היא הדרך של תורה ומצוות, אלא שהיא בקרירות (באדישות), חסרה החמימות של קדושה. יא. ששתי מדות אלו, כעס וגאוה, "שורפים" את האדם.

תשובה פירושה שהרוח תשוב בטהרה בלי עוון – עיוות ועיקום. קומי לך – לשרש
 הנשמה, ע"י רעיתי יפתי בתומ"צ, ולכי לך – כאאע"ה, מארצך – ענינים ארציים,
 ממולדתך – הרגלים רעים, ומבית אביך – הנהגה לפי הבנת עצמו.

43 הנשמה שהוא שרש ומקור הנשמה שומע פרוז העליון
 44 "שוכו בנים שובכים", או הבת-קול המכרזת "אוי להם
 45 לבריות מעלבונה של תורה", הנה הוא פועל גם בקצה
 46 התחתון שהיא הארת הנשמה המלבשת בגוף. וזהו
 47 ענין ההתעוררות שהאדם מתעורר בעניני למוד התורה
 48 והתזקקה ובהתעוררות תשובה, וכן הוא על ידי המצות
 49 ומעשים טובים שהארת הנשמה עושה למטה, הנה על
 50 ידי זה נעשה עליה בשרש ועצם הנשמה כמו שהיא
 51 למעלה. וזהו "קומי לך", דעבודת האדם צריך להיות
 52 לחבר הארת הנשמה עם שרש ועצם הנשמה,
 53 וההתחברות היא על ידי "רעיתי יפתי" דתורה ומצוות,
 54 ועל ידי זה נעשה "ולכי לך", שהוא העליה דשרש
 55 ועצם הנשמה שהוא תכלית העליה דשרש ועצם
 56 הנשמה על ידי ירידת הנשמה למטה. אמנם בכדי
 57 שיהיה ההתחברות הוא על ידי "לך לך", וזהו "קומי
 58 לך בתו של אברהם אבינו עליו השלום דכתיב ביה לך
 59 לך", דבראשית קריבו של אברהם אבינו עליו השלום
 60 לעבד את הו', נאמר לו: "לך לך מארצך וממולדתך
 61 ומבית אביך אל הארץ אשר אצרך", שפנה רמזו
 62 לאברהם אבינו ראשית העבודה בעבודת הו', דהנה
 63 ישנו ג' ענינים כוללים מה שהם מונעים לעבודת הו',
 64 והם: הא', ההמשכה לעניני עולם כפי המשג דנפש
 65 הטבעי, שנמשך אחרי עניני עולם בכלל ודברי תאנה
 66 וחקמה גופניים בפרט, והם ענינים החמריים והארציים
 67 שנפש הטבעית מתחמתן, כמו שכותב הרמב"ן וכעיר
 68 פרא אדם בהולדו, והמשל בזה כמו התינוק שאינו
 69 יודע פלום במעלות האנושיות במדות טובות ובעניני
 70 השכל, ולפי בינתו בהנה הרי כל ענינו רק בצרכי גופו
 71 ולא יתבושש כלל להיות חמרי גופני בכהמה, פן הוא
 72 בנפש הטבעי אשר נמשך רק אחרי עניני הגוף בענינים
 73 הארציים והחמריים אשר בהם הנה, אליהם יתאנה
 74 ובהם יתפאר, ומתטמטם לבו ומחו מלהבין ולהתעורר
 75 בטוב שכלי בכלל ומכל שפן מהבנת שכל אלקי שהוא
 76 טוב אמתי. והב' הוא ענין הרגילות שהאדם קשור
 77 ברגילות שונות, הנה לבד זה שישנם רגילות כאלו שהן
 78 בעצם ענינם הם לא טוב ולפעמים גם רע, בכמו
 79 ברגילות השקר הגאון והתפארת ורכילות, שהם רע,
 80 הנה לבד זאת הרי גוף ועצם ענין הרגילות, ובפרט
 81 ההתקשרות בזה, די צוגיבונדענקייט, זה מונע להבנה של

4 ובאור הענין הוא, דהנה ענין התשובה אין זה כמו
 5 שהעולם סוברים דתשובה היא רק על דבר
 6 עברה חס ושלום, דעברה היא שאינו מקים המצות
 7 עשה או עושה לא תעשה, ואז דוקא שרש ענין
 8 התשובה, אין הענין פן, אלא ענין התשובה על דרך
 9 מה שכתוב (קהלת יב, ז) "והרוח תשוב אל האלקים
 10 אשר נתנה", ואמרו רבותינו ז"ל (שבת דף קנב) "תנה
 11 לו כמו שנתנה לך בטורה, אף אתה בטורה", ופרש
 12 רש"י: "הוי זהיר שתשיבנה אליו כמו שנתנה לך בקנה
 13 בלא עון", דעון אינו ענין עברה בפעל רע או בהעדר
 14 קיום מצוות עשה, אלא דעון הוא עוות ועקום, וכמו
 15 בשכל יש מי שהוא משפיל סברא טובה וישרה, ויש
 16 שמשפיל השפלה טובה אכל היא עקמה הנקרא א
 17 קרומע קאפי, וזהו בלא עון – בלא עקום, דירידת
 18 הנשמה בגוף היא ירידה צרף עליה, דעל ידי ירידתה
 19 למטה והתלבשותה בגוף ונפש הבהמית, ומתגברת על
 20 פתויי הנפש הבהמית ועוסקת בתורה ומצוות, הנה על
 21 ידי זה נעשה העליה בנשמה. והענין הוא, דהנה כתיב
 22 (שיר השירים ב) "קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך",
 23 דאיתא במדרש רבה "קומי לך בתו של אברהם אבינו
 24 דכתיב ביה"י לך לך", דישראל נקראים "רעיתי יפתי"
 25 על ידי קיום התורה ומצוות, ד"רעיתי" – פרנסתי,
 26 וכמאמר "ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים", והוא
 27 על ידי למוד התורה כמו שכתוב (משלי ט): "לכו לחמו
 28 בלחמי", דהתורה היא לחם שלמעלה, ו"יפתי" הוא
 29 ענין קיום המצוות, דמצוות הם לבושים, וכל ענין היפי
 30 הוא בלבושים, וזאת היא עבודת האדם להיות בבחינת
 31 "קומי לך", שגייע לשרש ומקור הנשמה, דהנה לא כל
 32 הנשמה מתלבשת בגוף, ורק האנה ממנה בלבד
 33 נמשכת בגוף, אכל עקר הנשמה היא למעלה, וכתיב
 34 (דברים לב, מ) "כי חלק הו' עמו יעקב חבל נחלתו",
 35 וכמו על דרך משל החבל אשר קצהו הא' קשור
 36 למעלה וקצהו השני קשור למטה, הנה כשמנענעים
 37 קצה האחד מתנענע גם קצהו השני, דכאשר מנענע
 38 קצה העליון מתנענע גם פן קצה התחתון, או כאשר
 39 מנענע קצה התחתון מתנענע גם פן קצה העליון, דכן
 40 הוא גם בהחבל של הנשמה, דקצה העליון הוא שרש
 41 הנשמה למעלה, וקצה התחתון הוא הארת הנשמה
 42 המלבשת בגוף, הנה בעת אשר קצה העליון של

7 מלמוד, ובקיום המצות גם כן מקל לעצמו בכמה
8 ענינים כפי הבנתו, וכן הוא שישנם פאלו אשר גם
9 בדברים שאינם יודעים, דכל דבר קדם שלומדים אותו
10 אי אפשר לדעת אותו, מפל מקום הנה הם לפי טבעם
11 נדמה להם שהם יודעים ומתנהגים רק לפי הבנתם,
12 דהג' ענינים הם מונעים לעבודת הו'.

1 שכלית בכלל ולעבודת הו' בפרט. והג' הוא ההנהגה
2 על פי הבנת עצמו, דער פרן זיך נאך דעם אייגענעם
3 פארשטאנד, הן בעניני למוד התורה וקיום המצות,
4 והנהגתו בזה הוא לפי הבנתו שפוטט את עצמו מלמוד
5 בכל יום, ער האט זיינע ענינים וואס לדעתו והבנתו
6 איזי ההתעסקות שלו בהענינים ההם הם נחוצים

13 ראשית העבודה – לעזוב החומריות, ע"י התבוננות בתכלית האדם, לצאת מרגילותו ולא
14 להשען על ביתו. מדות ענוה ושפלות – "ארץ" ראויה להצמיח מדות טובות, ולהיפך
15 בגס הרוח שמחשיב רק את עצמו.

47 מלכות שמים שלא לילך אחר הטעם, דזהו "אל הארץ
48 אשר ארצך", דהנה בשם שהבריאה הרי הכל הנה מן
49 העפר, הנה כמו כן בעבודה הנה ראשית העבודה
50 בתקון המדות הוא לקנות מדת הענוה ושפלות שהיא
51 ארץ ראויה לצמיחת המדות טובות, דאז הוא כלי
52 לאלקות, וכמו שכתוב (ישעיה נו, טז) "מרום וקדוש
53 אשכנז ואת דפא ושפל רוח" וגו', אבל מי שהוא בישות
54 ונסות אינו כלי לאלקות, אדרבא הוא היפך אלקות,
55 וכמאמר "אין אני והוא יכולים לדור", וכל ההולך
56 בקומה זקופה פאלו דוחק רגלי השכינה, דגסות הוא
57 שתופס מקום, שמחשב את עצמו לאיש המעלה, והינו
58 שמרגיש את עצמו למציאות דבר חשוב, ער האלט פון
59 זיך, ומשום זה הוא יקר בעיני עצמו, והרגש זה הוא
60 מקור לכל מיני רע, דמי שהוא חשוב ויקר בעיני עצמו
61 הוא חפץ הכל ורוצה הכל, ער וייל אלץ און דארף
62 אלץ, לא מיבעי בדברים המתרים אין לו שום הגבלה
63 בזה, דלהיותו יקר בעיני עצמו הוא ראוי לכל, איז ער
64 אלץ ווערטי, אלא דגם בדברים האסורים מוצא לו
65 כמה התרים, דלגבי חשיבות עצמו ובקריאותו הנה עצם
66 האסור אינו גדול בעיניו כל כך, וגם במדותיו הנה
67 המותר מותרות שלו נוגע לו יותר מהכרח הכרחיות של
68 זולתו, ער איז אזויפיל פארנומען מיט זיך, אז בשביל
69 הזולת בלייבט ביי אים קיין ארט ניטי, ושוכח על
70 האמת לגמרי, פי מחו אטום מלהתבונן בזה שהוא
71 יתענג בכל המיני תענוגים מותרים וזולתו חס ושלום
72 ימות ברעב, וגם אם לפעמים עוסק בשביל זולתו הוא
73 רק למלאת תאוות נפשו בכבוד והדומה, וגם אז הוא רק
74 מה שמשתדל שיתנו אחרים, אבל הוא אינו נותן בכמה
75 מיני הצטרקות שמוצא על עצמו, וכל ההצטרקות שלו
76 שאינו יכול לתן צדקה כפי הראוי לו הוא רק בהנוגע
77 אל הזולת, פי כמה שנוגע לעצמו או לכני ביתו אינו

16 וזהו "קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך", דתכלית הכל
17 הוא "ולכי לך", שיהיה עלית שרש ומקור
18 הנשמה, ועליה זו הוא על ידי התעסקות הארת הנשמה
19 בקיום התורה ומצוות, דזהו "קומי לך", שיהיה
20 התחברות הארת הנשמה עם שרש ועצם הנשמה, וזהו
21 "קומי לך בתו של אברהם אבינו דכתיב ביה לך לך",
22 דהתחלת העבודה היא בסור מרע בג' ענינים הנ"ל
23 המונעים מעבודה, וזהו "לך לך מארצך וממולדתך
24 ומבית אביך", דכל הקרב לגשת לעבודת הו', הנה
25 ראשית העבודה היא לצאת מהחמירות והארציות,
26 שהוא לעזוב החמירות שבגשמיות, והוא על ידי
27 התבוננות שיתבונן דכל נברא יש לו תכלית ועלוי,
28 וכילות הנבראים דצבא הארץ נחלקו בד' מדרגות
29 כוללים דומם צומח חי מדבר, דתכלית הדומם הוא
30 בהצומח, וכמו שכתוב "ונתנה הארץ בולה", ומתכלית
31 הצומח שנקלל בהחי, ומתכלית החי שהוא משמש
32 להמדבר, והמדבר יש לו גם כן תכלית ועלוי, ויתבונן
33 האדם האם כל אלה הדברים מה שהוא עושה, וכל
34 אותם ההנהגות מה שהוא מתנהג הם תכלית האדם,
35 והאם בשביל זה ירדה הנשמה למטה, כי גם בשכל
36 האנושי יבין פי האדם אין צריך להיות נמשך אחרי
37 החמירות, וצריך להתעסק בענינים שכליים ולהשתדל
38 להרחיק את עצמו ולצאת מרגילותו, ועל כל פנים לא
39 להיות קשור בזה, ואז יבין גם בשכלו כי על ביתו לא
40 יוכל להשען, פי כל זמן אשר עורנו אסור בעביות
41 הארציות וקשור ברגילות, הנה חושב את עצמו
42 למציאות דבר ומחזיק שיש לו שכל ודעת, ובכל ענין
43 הוא מתנהג כפי דעתו, אבל פאשר מתחיל בעבודת הו'
44 ופועל בעצמו לעזוב את הארציות ולצאת מהרגילות, אז
45 הוא כבר עלול להבין אשר על ביתו לא יוכל להשען,
46 וצריך למסור ולתן עצמו לעבודת הו' בקבלת על

יד. יש לו את הענינים שלו, שלדעתו והבנתו הרי. טו. הוא "מחזיק" מעצמו. טז. הוא רוצה הכל וצריך הכל. יז. הוא "שווה" את הכל. יח. הוא כל כך עסוק (בעניני) עצמו, שבשביל הזולת כלל לא נשאר מקום אצלו.

19 טוב בְּהִנְהִיגוֹת יְשׁוּרוֹת וּמְדוֹת טוֹבוֹת, וְכֵן גַּם בְּהַעֲבֹדָה
 20 הַרוּחָנִית ד' פֶּרֶס לְרַעֲב לַחֲמֶךְ", הוּא קְבִיעוֹת עֲתִים
 21 לַתּוֹרָה, לַתּוֹרָה מְזוֹן לְנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית הַרְעֵבָה לַתּוֹרָה, וְכֵשׁ
 22 שֶׁהָאֲדָם דּוֹאֵג לְמִזוֹן הַגּוֹי פֶּן צָרִיף לְדָאֵג לְמִזוֹן הַנֶּפֶשׁ,
 23 וְזֵהוּ "פֶּרֶס לְרַעֲב לַחֲמֶךְ", דְּעָר נֶפֶשׁ אֱלֹקִית אִיז
 24 הוֹנֵגְרִיג אֵין תּוֹרָה יִט, "וְעֲנִיִּים מְרוּדִים תְּבִיא בֵּית",
 25 שֶׁתְּהִיָּה עֲבוּדָתוֹ בְּחִיּוֹת פְּנִימִית וְלֹא בְּבַחֲיֵינָת מְקִיף לְבָד,
 26 וּבִפְשִׁיטוֹת הוּא דְנִקְדַּת הַיְהוּדוֹת יְבוֹא בְּפַעַל טוֹב
 27 בְּשִׁמְרֵת שְׁבֵת וְהַנְּחַת תְּפִלִּין, בְּשִׁמְרֵת טְהוֹרָת
 28 הַמִּשְׁפָּחָה, "וְכִי תִרְאֶה עָרִם" בְּקִיּוֹם הַמְצוֹת "וְכִסִּיתוּ",
 29 אִז מ'זַעֲט אִז אֵינְעָר אִיז הֵייל נֶאֱקַעֲט בְּלֹא מְצוֹת
 30 רַחֲמָנָא לְצִלְיָךְ, הֵנָּה מְצַד אֲהַבַּת יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְפַעַל
 31 עָלְיוֹ כִּי נִיחַ תְּפִלִּין וְיִלְבַּשׁ צִיצִית, "וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא
 32 תִתְעַלֵּם" בְּעֲבוּדַת בְּרוּר וְזוֹכוֹף מְדוּתוֹ, הֵנָּה "אִז יִבְקַע
 33 פֶּשֶׁתֶר אוֹרְךָ" בְּגִלּוּי אוֹר עֲצָמִי, וְהוּא שָׂרֵשׁ וְעֲצָם
 34 הַנְּשָׁמָה, "וְאֶרְכָּתְךָ מִהֲרָה תִצְמַח", שֶׁנִּמְשָׁף רְפוּאָה לְכָל
 35 הַחֲלָאִים רְעִים הַנ'ל, דְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה שְׁמִיבִיאָה רְפוּאָה
 36 לְעוֹלָם.

1 מְמַעַט גַּם מִהַמּוֹתְרֵי מוֹתְרוֹת, וְהוּא כָּל כָּף מְטַעָה
 2 בְּעֲצָמוֹ, שְׁחוּשָׁב אֲשֶׁר הֵהֲשַׁפְּעָה שְׁנוֹתָנִים לוֹ מִלְמַעְלָה
 3 הוּא מְצַד חֲשִׁיבוֹתוֹ, דְּמִי שְׁאִינוֹ מְטַעָה בְּנֶפֶשׁוֹ הָרִי צְרִיף
 4 לְהִתְבּוֹנֵן לְמָה נִתֵּן לוֹ הַשְׁפָּעָה כְּזוֹ שֶׁהוּא יִתְעַנֵּג כְּכֹל
 5 מִיַּי מוֹתְרוֹת וְחֲבָרוֹ חֵס וְשְׁלוֹם יְמוֹת בְּרַעֲב, וְכִי בְּאֲמַת
 6 רְאוּי הוּא לְזָכוֹת כְּזֵה, וְהוּא בְּעֲצָמוֹ יוֹדַע שֶׁחֲבָרוֹ טוֹב
 7 מִמֶּנּוּ וְלָמָּה אֵין נוֹתָנִים לוֹ, אֲלֹא "כִּי מִנְסָה הַנְּי' אֲתָכֶם",
 8 אֵת זֵה בְּעֲנִיּוֹת רַחֲמָנָא לְצִלְיָךְ, וְאֵת זֵה בְּעֲשִׁירוֹת, הֵלֹא
 9 צְרִיף לְקַסֵּם הַשְּׁלִיחוֹת וְלַעֲשׂוֹת צְדָקָה בְּמִמוֹנֵי גוֹפּוֹ
 10 וְנֶפֶשׁוֹ, וְלִזְאוֹת הֵנָּה רְאִשִׁית הַעֲבוּדָה ב' וְעֵשָׂה טוֹב"
 11 דְתִקּוֹן הַמְדוֹת עֲנָנָה וְשִׁפּוּת, דְּאִז נַעֲשָׂה כְּלִי מִכְשָׁר
 12 לְעֲבוּדָה. וְזֵהוּ "אִז יִבְקַע פֶּשֶׁתֶר אוֹרְךָ", דְּכָל אֶחָד וְאֶחָד
 13 מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ אוֹר עֲצָמִי וְהוּא נִקְדַּת הַיְהוּדוֹת, וְיִשְׁנֵם
 14 הַטּוֹעִים לְחֻשָׁב כִּי כְּזֵה שֵׁיֵשׁ לָהֶם נִקְדַּת הַיְהוּדוֹת בְּלָבָם
 15 הוּא מְסַפֵּיק, עַל זֵה בָּא מְאָמְרֵי ה' עַל יְדֵי הַנְּבִיא, "הֵלֹא
 16 פֶּרֶס וְכוּ' לֹא תִתְעַלֵּם" כְּפִשְׁטוֹ בְּמַעֲשֵׂי הַצְּדָקָה,
 17 שֶׁצְרִיכִים קִיּוֹם הַמְצוֹת בְּפַעַל מִמֶּשׁ, וּבְזֵה שֵׁיֵשׁ לוֹ נִקְדַּת
 18 הַיְהוּדוֹת אֵינוֹ מְסַפֵּיק עֲדִין, כִּי אִם שֶׁצְרִיף לְהִיּוֹת פּוֹעֵל

[יוס] ב' [פרשת] שלח תרצ"ד. גלובאקע. בית הכנסת ליובאוויטש

יט. הנפש האלקית רעבה לתורה. כ. כשרואים שאחד גלוי וערום בלא מצוות, ה' יצילנו.

ספר השיחות - ה'תש"ב-תש"ג בלה"ק

18 באחרון של פסח מצה שרויה דוקא. בכל ימי הפסח
 19 היה נזהר שלא לאכול מצה עם שום מאכל שהוא,
 20 פרט עם יין או עם חלב שמורה, ואילו באחרון של
 21 פסח, למרות שהיה קשה לו בכלל לאכול מצה שרויה,
 22 אף על פי כן היה עושה זאת כדי להראות. הוא היה
 23 אוכל אז מצה עם הדגים ועם הבשר.
 24 (כ"ק אדמו"ר שליט"א מתנהג גם כן כנ"ל).
 25 הענין של מצה שמורה היה בעבר רק הידור, שכן
 26 היה קשה מאד להשיג מצה שמורה. כ"ק אדמו"ר
 27 ה"צמח צדק" אמר, שהשמורה הטובה ביותר היא
 28 כמו אצל הרוזינאי הקדוש. הרוזנאי אמר, לאכול
 29 צריכים מצה, ושמורה צריכה להיות במקום אחר -
 30 שמירת הברית.
 31 ג. רבנו הזקן ראה בפעם הראשונה את הרוזינאי
 32 באסיפת תלמידי המגיד ותלמידי הבעל שם טוב, בה
 33 מינו את רבנו הזקן למנהל החבראי. עד אז היה רבנו
 34 הזקן נוסע אל התלמידים כדי לחזק אותם, ואז

1 א. שונים היו מנהגי ליובאוויטש, ביחוד בענין
 2 מצות שמורה. בדרך כלל היו נזהרים לטחון את
 3 החיטה בריחיים של אבנים.
 4 בשנת תר"פ, כשהיינו ברוסטוב-דון, היה קשה
 5 מאד להשיג ריחיים של אבנים. מר שרייבר ע"ה
 6 הבטיח שישוג ריחיים כאלה, ועשה כמה השתדלויות
 7 ולבסוף הביא ריחיים של ברזל. כ"ק אדמו"ר הרה"ק
 8 הצטער על כך מאד. כשזירז על כך את התמים הרב
 9 יעקב לנדא, אמר לו כ"ק אדמו"ר הרה"ק: אין צו
 10 אלא זירוז מיד ולדורות.
 11 ב. באחרון של פסח לא היו אוכלים מצה שמורה
 12 דוקא, רק מאוחר יותר כאשר הונהגו ריחיים של
 13 ברזל החלו לדקדק לאכול גם באחרון של פסח מצה
 14 שמורה דוקא. ונזהרו שמצה פשוטה לא תימצא כלל
 15 בבית (אף לא בעבור האנשים המשרתים, ולא בגלל
 16 שקימצו). רק שבאחרון של פסח היו אוכלים מצה
 17 שרויה. כ"ק אדמו"ר הרה"ק היה מדקדק לאכול

מאד, שגם בנים יחידים היו לוקחים לצבא, ואותו
 חסיד ביקש ברכה.
 אך הוד כ"ק אאזמו"ר ה"צמח צדק" ענה לו: אין
 אני יכול לעזור לך כלום. עד כמה שהחסיד הפציר -
 קיבל אותה תשובה. נכנס החסיד אל אאזמו"ר
 מוהר"ש, שהיה מקורב אליו, וסיפר לו על מה
 שאירע. המהר"ש נכנס אל ה"צמח צדק" וביקש עבור
 החסיד, אך ה"צמח צדק" ענה גם לו: אין אני יכול
 לעזור כלום.
 יומיים לפני שהיה על הבן לעמוד לגיוס, שלח
 אותו חסיד שליח מיוחד אל המוהר"ש שנכנס שוב
 אל ה"צמח צדק" לבקש על החסיד. נענה ה"צמח
 צדק" ואמר, מה אתה רוצה, אני אינני יכול לעזור
 כלום, וביקש מהמוהר"ש להביא לו מדרש תנחומא.
 ה"צמח צדק" פתח את המדרש בפרשת משפטים על
 הפסוק¹⁰ אם כסף תלוה: ד' חונן דל¹¹, א"ר פנחס
 הכהן וכו' אמר הקב"ה נפשו של עני היתה מפרכסת
 לצאת מן הרעב ונתת לו פרנסה והחייית אותו, חייך
 שאני מחזיר לך נפש תחת נפש, למחר בנך או בתך
 באין לידי חולי ולידי מיתה ואזכור אני להם את
 המצוה שעשית וכו' שאני משלם לך נפש תחת נפש.
 - כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש התפלא, מהי הכוונה בזה.
 לאחר מכן הגיעה ידיעה שבנו של החסיד שוחרר
 בלי כל סיבה. וה"צמח צדק" היה שבע רצון מאד.
 אבל כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש רצה לדעת מה אירע.
 כשכ"ק אאזמו"ר מוהר"ש היה צריך, כעבור זמן
 קצר, לנסוע לויטבסק אל דוקטור הייבנטאל, אמר
 לבעל העגלה להביא אותו אל אותו חסיד. בבואו אליו
 שאל אותו מה אירע אצלו באותו יום שבנו היה צריך
 לעמוד לגיוס. ענה לו החסיד שאין הוא יודע. ביקשו
 כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש לשאול את אשתו, וגם היא
 ענתה שאין היא זוכרת. לאחר מכן נזכרה שבאותו
 יום נכנס אליהם עני אחד וביקש לתת לו משהו
 לאכול. בתחילה ענו לו שהם הולכים לבית הקברות
 "לקרוע" קברים ואין להם זמן אליו. אחרי שהעני
 הפציר בהם הרבה, באמרו, שזה זמן רב שלא אכל,
 הוא רעב וכיצד לא נותנים ליהודי לאכול משהו,
 וכיוון שהם הכינו הרבה אוכל אלא שמפאת עגמת
 נפש לא היו מסוגלים לאכול, נתנו ליהודי לאכול
 לשובע רב.
 מששמע המוהר"ש כך, הפסיק אותם ואמר: זה
 כבר מספיק...

מינוהו למנהל החבריה כלפי חוץ. היה זה לפני
 שנבחר כנשיא אצל חסידים. ואז אמר על הרזינאי
 "אמרו צדיק כי טוב"⁸, כי הרזינאי היה אז בן
 שבע-עשרה שנה בגימטריא טוב (ועוד מטעמים
 אחרים). היה זה בשנת...
 כשנסתלק הרזינאי, ג' חשון תרי"א, היה יום
 גשום מאד. בשעה שלש קרא ה"צמח צדק"
 בלויבאוויטש את המשרת שיקרע לו קריעה ל"ע,
 והורה להביא לו התפילין שלו. אז לא היו שום
 ידיעות טלגרפיות. כשהרבנית שאלה אותו מה קרה,
 אמר שהרזינאי נסתלק וחשב עצמו לאונן.
 ד. המתנגדים טענו כלפי רבנו הזקן, מדוע הוא
 נוסע בעגלה בת שלשה סוסים, אוכל בשר עוף ולובש
 פרווה מ... ורבנו הזקן ענה על כך בפשיטות: הוא
 נוסע בעגלה בת שלשה סוסים מפני שנוסעים מהר
 יותר; הוא אוכל בשר עוף - מפני שזה טעים יותר,
 ולובש פרווה מ... - מפני שזה קל ומחמם יותר.
 ה. אצל רבנו הזקן היה שמחה בעל העגלה, שהיה
 אומר לחסידים, ביניהם ר' משה ווילנקר ועוד, מה
 אתם יודעים? השוט שלי חכם יותר מכולכם...
 הרבי האמצעי אמר, התפעלות הלב יכולים
 לראות אצל שמחה בעל העגלה...
 בחיי רבנו הזקן שאלו חסידים את שמחה בעל
 העגלה, אם נסיעותיו עם רבנו הזקן הן על-דרך
 נסיעותיו של הבעל שם טוב - כלומר בקפיצת הדרך
 - ומיאן שמחה לענות כלל. רק אחרי הסתלקות רבנו
 הזקן אמר שמחה לחסידים ששאלוהו שאלה זו:
 שוטים, מה אתם שואלים? זה היה אצלו בפשיטות.
 אך בחיי רבנו הזקן לא רצה לספר על כך.
 - ר' שמחה זה היה עוד אצל ר' ברוך, אביו של
 רבנו הזקן, כי דודו של ר' שמחה היה שותף בחוותו
 של ר' אברהם חותנו של ר' ברוך -
 אצל הרבי האמצעי היה פלטיאל בעל העגלה. היו
 קוראים לו פאלע - השם פאלע הוא קיצור מפלטיאל
 או מרפאל - והרבי האמצעי היה אומר עליו, שהוא
 אוהב לשמוע ברכה מגולמי כלי עץ.
 ו. "פועל אדם ישולם לו"⁹.
 פעם בא חסיד מויטבסק אל כ"ק אאזמו"ר
 ה"צמח צדק". אנשי ויטבסק היו ידועים כקמצנים
 בנוגע לצדקה. כך שלאכול היו נותנים לעני, אבל כסף
 לצדקה היו נותנים בהכרח. חסיד זה סיפר לרבי,
 שבנו יחידו צריך לעמוד לגיוס, והיתה אז שנה קשה

(10) שמות כב, כד.
 (11) משלי יט, יז.

(8) ישעיה ג, י.
 (9) ע"פ איוב לז, יא.

32 וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:
 33 לומר זאת, זה חובת גברא.
 34 ט. רבנו הזקן אמר פעם בשם מורנו הבעל שם
 35 טוב על מאמר חז"ל¹², משחרב בית המקדש אין לו
 36 להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה - ד' האמות
 37 שעושות אותו למהלך.
 38 לאחר מכן דובר ביאור על כך, ורבנו הזקן דיבר
 39 אז בהפרש שבין הענינים שהיו בבית המקדש לבין
 40 מה שראו אצל הבעל שם טוב.
 41 מעלת הבעל שם טוב לגבי הענינים שהיו בבית
 42 המקדש: על בית המקדש, אומרים חז"ל¹³, שממש
 43 היו שואבים רוח הקודש, ופירוש רוח הקודש הוא
 44 רוח טהרה לטהר את הטהורים, הרי כאשר שבו
 45 הביתה מבית המקדש לא יכלו למסור זאת לאחרים.
 46 ואילו אצל הבעל שם טוב שאבו רוח הקודש,
 47 וכאן הפירוש הוא רוח תשובה, כשהיו אצל הבעל
 48 שם טוב התעוררו לתשובה, וכששבו הביתה, הרי
 49 כשהסתכלו על הנהגתו של השב - זה עשה בעלי
 50 תשובה.
 51 וסיים רבנו הזקן שכוח זה מסר הבעל שם טוב
 52 לכל ההולכים בדרכיו, שכאשר נוכחים ב"שולחן" או
 53 בד' אמות של תלמידי תלמידיו - "לוקחים" תשובה.
 54 י. נכנס כבר בדרכי החסידים, שכדי שיהיה
 55 "הלואי שיתפלל אדם כל היום"¹⁴, מנגנים ניגון
 56 שמתפללים אתו, הרי זה כאילו התפלל, אשר על כן
 57 ניגנו כעת ניגון שמתפללים אתו. וציווה לנגן הניגון
 58 הידוע בשם "הבינוני".
 59 (כל חג הפסח וגם בחג הפורים העבר עד עתה,
 60 לא ציווה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן בעת סעודות יום
 61 טוב).

לי' אזורן של פסח, בסעודה

1 מכאן רואים, שכל פעולה טובה מביאה תועלת
 2 רבה, וזה מראה על המעלה הגדולה שבמעשים
 3 ופעולות טובות בפועל ממש.
 4 ז. פעם נפגש הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק עם הגאון
 5 מוהר"י מרוגצ'וב ודיברו בענין אוירא דארץ ישראל,
 6 ארץ העמים, על הגבול שבין ארץ העמים וארץ
 7 ישראל ועל הענין מה שקדושה ראשונה קידשה
 8 לשעתה וקידשה לעתיד לבוא.
 9 הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק שאל את הרוגצ'ובי
 10 בענינים אלה איך הם על פי נגלה, והרוגצ'ובי התייגע
 11 לתרץ הכל. לאחר מכן הסביר הוד כ"ק אדמו"ר
 12 הרה"ק כל הענינים האלה כפי שהם על פי חסידות,
 13 והרגיש הרוגצ'ובי נמיכת רוח מסויימת, כי היה לו
 14 קשה להבין, הענינים היו זרים לו).
 15 הרוגצ'ובי התנצל אז שה"צמח צדק" בירכו
 16 בלומדות ולא בחסידות.
 17 - ידוע שכ"ק המהרי"ל, בנו של ה"צמח צדק",
 18 הניח פעם אחת ידיו על הרוגצ'ובי, וה"צמח צדק"
 19 בירך אותו בלומדות.
 20 באותה שיחה בין הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק לבין
 21 הגאון מרוגצ'וב הורגש אויר גן עדן.
 22 ח. הזמן הנוכחי דורש טהרת האויר, על ידי
 23 לימוד משניות בעל-פה, וחזרה על כך כשהולכים
 24 ברחוב וכו'.
 25 מצד הזמן ההוה צריכים ללמוד טהרות, אך
 26 יכולים ללמוד גם משניות אחרות. יש לשנן שתי
 27 משנות לכל הפחות בשבוע. הלימוד צריך להיות עם
 28 פירושים. אך לאחר מכן צריכים לחשוב באותיות
 29 המשנה בכל עת ובכל זמן. להכריח על כך לא יכולים,
 30 אלא שאני אומר זאת בדרך עצה טובה. אבל זה ענין
 31 כללי ושמירה פרטית.

(14) ראה ירושלמי שבת א, ב.

(12) ברכות ת, א. זח"ג רב, א.

(13) ב"ר ע, ה.

אגרות קודש

[ר"ח תמוז תרצ"ה]

6 הגאון הנודע לשם תהלה ותפארת תוככי המצוינים בבעלי
 7 כשרון בעל מדות תרומיות מוהר"ר מיכאל דוב שליט"א
 8 וייסמאנדל.
 9 ובזה הנני לברכם כי ימלא השי"ת את חפצם הטוב,
 10 ותקוותי תאמצני דכאשר יעזרם השי"ת לקבל את כבוד
 11 הרה"ג הנ"ל שליט"א לרב במחנם הטובה יע"א, הנה כל

1 שלום וברכה!
 2 נהנתי לקרוא מכתבו בשם החברים הנכבדים בני
 3 תורה, ד' עליהם יחיו, המבשרים בשורה טובה כי ברצונם
 4 וחפצם של נכבדי קהלתם הטובה קהלת הקודש בעזרת
 5 השי"ת לקחת להם לרב מורה ומדריך את כבוד הרב

פרשת שלח

יג * וידבר יהוה אל־משה לאמר: ב שלח־לך אנשים ויתרו את־ארץ כנען אשר־אני נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבתיו תשלחו כל נשיא בהם: ג וישלח אתם משה ממדבר פארן על־פי יהוה כלם אנשים ראשי בני־ישראל המה: ד ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן־זפור: ה למטה שמעון שפט בן־חורי: ו למטה יהודה כלב בן־נפנה: ז למטה יששכר יגאל בן־יוסף: ח למטה אפרים הושע בן־נון: ט למטה בנימין פלטי בן־רפוא: י למטה זבולן גדיאל בן־סודי: יא למטה יוסף למטה מנשה גדי בן־סוסי: יב למטה דן עמיאל בן־גמלי: יג למטה אשר סתור בן־מיקאל: יד למטה נפתלי נחבי בן־נפסי: טו למטה גד גואל בן־מכי: טז אלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את־הארץ ויקרא משה להושע בן־נון יהושע: יז וישלח אתם משה לתור את־ארץ כנען ויאמר אלהם עלו זה בנגב ועליתם את־ההר: יח וראיתם את־הארץ מה היא ואת־העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אמרב: יט ומה הארץ אשר־היא ישוב בה המוכה היא אמרעה ומה הערים אשר־היא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים: כ ומה הארץ השמנה היא אם־רזה הישבה עץ אם־אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי כפורי ענבים:

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת מוצש"ק ש"פ שלח תשל"ח)

והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ (יג, כ)

המשמעות של לקיחת הפרות היא - הפיכת פרותיה של ארץ כנען, שמעשיה משחתים ומקלקלים מכל האמות, לפרות השייכים לעם היהודי. כן שנושאי ישראל תחזקו ויקחו מפרי הארץ - יש, אפוא, משום פתיחת הצנור לכבוש הארץ על ידי בני ישראל והפיכתה לארץ קדושה וטהורה.

שני כא ויעלו ויתרו את־הארץ ממדבר־צן עד רחב לבא חמת: ב ויעלו בנגב ויבא עד־חברון ושם אחימן ששי ותלמי ילדי הענק וחברון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים: ג ויבאו עד־נחל אשכל ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאהו במוט בשנים ומן־הרמנים ומן־התאנים: ד למקום ההוא קרא נחל אשכול על אדות האשכול אשר־כרתו משם בני ישראל: ה וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום: ו וילכו ויבאו אל־משה ואל־אהרן ואל־כל־עדת בני־ישראל אל־מדבר פארן קדשה וישבו אתם דבר ואת־כל־העדה ויראום את־פרי הארץ: ז ויספרו־לו ויאמרו פֶּאֶנּוּ אֶל־הָאָרֶץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה פריה: ח אפס פִּירְעוּ הָעַם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ וְהָעָרִים בְּצֻרֹת גְּדֹלֹת מְאֹד וְגַם־יְלְדֵי הָעֵקֶק רְאִינוּ שָׁם: ט עמלק יושב בארץ הנגב והחתי והיבوسی והאמרי יושב בהר והכנעני יושב על־הים ועל יד הירדן: י ויהם כלב את־העם אל־משה ויאמר עלה נעלה וירשנו אתה פּוֹיִכּוֹל נוכל לה: יא והאנשים אשר־עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל־העם פִּי־חֹזֶק הוא ממנו: יב ויצִיאוּ דַבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל־העם אשר־ראינו בתוכה אנשי מדות: יג ושם ראינו את־הנפילים בני ענק מן־הנפילים ונחי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם: יד * ותשא כל־העדה ויתנו את־קולם ויככו העם בלילה ההוא: טו וילנו על־משה ועל־אהרן כל בני ישראל ויאמרו אלהים כל־העדה לוימתנו בארץ מצרים או במדבר הנה לוימתנו: טז ולמה יהוה מביא אתנו

הִזָּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ
 אֶת־שִׁמְעוֹן לֵאמֹר: ^ט מִבְּלָתִי יִכְלַת יְהוָה לְהַבִּיאַ
 אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לָהֶם
 וַיִּשְׁחָטֵם בַּמִּדְבָּר: ^י וְעַתָּה יִגְדַל־נָא כַח אֲדֹנָי
 כְּאִשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: ^{יא} יְהוָה אֲרֹךְ אַפַּיִם וְרַב־
 חַסֵּד נִשְׂא עֵינָו וּפָשַׁע וְנִקְהָ לֹא יִנְקָה פֶקֶד עֵינָו
 אָבוֹת עַל־בְּנִים עַל־שְׁלִשִׁים וְעַל־רַבְעִים:

^{יב} סִלַּח־נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגְּדֹל חַסְדְּךָ וְכַאֲשֶׁר
 נִשְׁאַתָּה לְעַם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנְּהַ: ^{יג} וַיֹּאמֶר
 יְהוָה סִלַּחְתִּי כְּדַבַּרְךָ: ^{יד} וְאוֹלָם חִי־אַנִּי וַיִּמְלֵא
 כְּבוֹד־יְהוָה אֶת־כָּל־הָאָרֶץ: ^{טו} כִּי כָל־הָאֲנָשִׁים
 הָרְאִים אֶת־כַּבְּדִי וְאֶת־אֲתֹתַי אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי
 בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר וַיִּנְסוּ אֹתִי זֶה עֲשׂוּר פְּעָמַיִם
 וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי: ^{טז} אִם־יִרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹתָם וְכָל־מִנְאֲצֵי לֹא יִרְאוּהָ:
^{יז} וְעַבְדֵי כָּל־בְּעֵקֶב הַיָּתֵה רִיחַ אַחֲרֵת עִפּוֹ
 וַיִּמְלֵא אַחֲרָי וְהִבִּיאתִיו אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָא
 שָׁמָּה וְזָרְעוּ יִרְשָׁנָה: ^{יח} וְהַעֲמַלְקִי וְהַכְּנַעֲנִי יֹשְׁבֵי
 בְּעֵמֶק מִחַר פְּנֵי וַיִּסְעוּ לָכֶם הַמִּדְבָּר דֶּרֶךְ
 יַם־סוּף: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר המאמרים מזלוגט ג עמ' שצו)

ועתה יגדל נא כח אדני (יד, יז)

אמרו רז"ל, שהקב"ה אמר למשה: הנה לך לעזרני, מיד
 אמר לו: ועתה יגדל גוי, ומבאר בסידרות, שעל ידי עבודה
 פועלים הגדלה בכחנית 'כח אדני', היינו שהעבודה היא
 'צריך גבורה', דהנה כתיב למעשה ידיך תכסף, "תכסף"
 מלשון תענוג, וכיון שתענוג תמידי אינו תענוג, לכן רק על
 ידי עבודה בכח עצמו, שהוא חדוש, נעשה אמתית התענוג
 למעלה.

רביעי ^ט וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לֵאמֹר:
^י עַד־מָתִי לַעֲדָה הָרַעַה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִמָּה
 מְלִינִים עָלַי אֶת־תְּלָלוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִמָּה
 מְלִינִים עָלַי שְׁמַעְתִּי: ^{יא} אָמַר אֱלֹהִים חִי־אַנִּי
 נְאֻם־יְהוָה אִם־לֹא כְּאִשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאוֹנֵי כֶן

אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בְּחָרֵב נַשְׁינִי וּטְפָנוּ יְהִיוּ
 לְבָז הַלֹּא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרִימָה: ^ב וַיֹּאמְרוּ אִישׁ
 אֶל־אָחִיו נַתְּנָה רֹאשׁ וְנִשְׁוֹבָה מִצְרִימָה: ^ג וַיִּפֹּל
 מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פְּנֵיהֶם לִפְנֵי כָל־קְהַל עַדֵת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל: ^ד וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוּן וְכָל־בְּנֵי־יִפְתָּה מִן־
 הַתָּרִים אֶת־הָאָרֶץ קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם: ^ה וַיֹּאמְרוּ אֶל־
 כָּל־עַדֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ
 בָּהּ לְתוֹר אֲתָה טוֹבָה הָאָרֶץ מֵאֹד מֵאֹד:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם א עמ' 103)

ויחם כלב את העם אל משה (יג, לו)

יש לשאל, הרי המרגלים השיבו על שאלותיו של משה,
 ומה ראה כלב שהשתיקם. ויש לומר, דהנה משה דרש מהם
 לחקר אודות המלחמה והכפוש ("התזק הוא"), ואחר־כך
 אודות הרוח והשכר ("השמנה היא"), אך המרגלים שנו את
 הסדר והקדימו את השכר ("זבת חלב ודבש"). ומפנין
 ששמו את הדגש על השכר, עבודה על־מנת לקבל פרס -
 עמד כלב והשתיקם.

שלישי ^ה אם־חפץ בָּנוּ יְהוָה וְהִבִּיא אֲתָנוּ אֶל־
 הָאָרֶץ הַזֹּאת וְנַתְּנָה לָנוּ אָרֶץ אֲשֶׁר־הוּא זֹבַת
 חֶלֶב וְדִבְשׁ: ^ו אֵךְ בִּיהוָה אֶל־תִּמְרְדוּ וְאַתֶּם
 אֶל־תִּירְאוּ אֶת־עַם הָאָרֶץ כִּי לַחֲמֵנוּ הֵם סוֹר
 צַלַם מֵעֲלֵיהֶם וַיְהוּה אֲתָנוּ אֶל־תִּירָאִם:
^ז וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעֵדָה לְרָגוֹם אֲתֶם בְּאֲבָנִים וּכְבוֹד
 יְהוָה נִרְאָה בְּאַהֲל מוֹעֵד אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **פ**
^ח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אַנָּה יִנְאָצְנִי הָעָם
 הַזֶּה וְעַד־אַנָּה לֹא־יֵאֱמִינוּ בִּי בְּכָל־הָאֲתוֹת אֲשֶׁר
 עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ: ^ט אֲפָנוּ בְּדַבַּר וְאוֹרְשָׁנוּ וְאַעֲשֶׂה
 אֲתָךְ לְגוֹי־גְדוֹל וְעַצוֹם מִמֶּנּוּ: ^י וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
 אֶל־יְהוָה וּשְׁמָעוּ מִצְרַיִם פִּי־הָעֵלִית בְּכַחֲךָ
 אֶת־הָעָם הַזֶּה מִקְרָבוֹ: ^{יא} וַאֲמָרוּ אֶל־יֹשְׁבֵי
 הָאָרֶץ הַזֹּאת שְׁמָעוּ כִּי־אַתָּה יְהוָה בְּקִרְבֵּי הָעָם
 הַזֶּה אֲשֶׁר־עֵינָו בְּעֵינֵי נִרְאָה | אַתָּה יְהוָה וְעַנְדָּךְ
 עִמָּךְ עֲלֵהֶם וּבְעַמּוֹד עֵינָו אַתָּה הַלֵּךְ לִפְנֵיהֶם
 וַיִּמָּם וּבְעַמּוֹד אֵשׁ לִילָה: ^{יב} וְהִמַּתָּה אֶת־הָעָם

אֶעֱשֶׂה לָכֶם: ^כ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פְּגָרֵיכֶם וְכָל־פְּקָדֵיכֶם לְכָל־מַסְפְּרָכֶם מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמִעַלָּה אֲשֶׁר הִלַּנְתֶּם עָלַי: ^ל אִם־אַתֶּם תִּבְּאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת־יָדִי לְשַׁבַּן אֶתְכֶם בְּהָ בִּי אִם־כָּלֵב בְּנֵי־יִפְנֹה וַיהוֹשֻׁעַ בְּנֵי־נֹון: ^מ וְטַפְכֶם אֲשֶׁר אִמַּרְתֶּם לָבוּ יִהְיֶה וְהִבִּיאֲתִי אֲתֶם וַיִּדְעוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר מֵאִסְתֶּם בְּהָ: ^נ וּפְגָרֵיכֶם אֲתֶם יִפְּלוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה: ^ס וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רַעִים בַּמִּדְבָּר אַרְבַּעִים שָׁנָה וְנִשְׂאוּ אֶת־זְנוּתֵיכֶם עִדְתֶּם פְּגָרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר: ^ז כַּמִּסְפָּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־תִּרְתְּוּ אֶת־הָאָרֶץ אַרְבַּעִים יוֹם יוֹם לַשָּׁנָה יוֹם לַשָּׁנָה תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֹנוֹתֵיכֶם אַרְבַּעִים שָׁנָה וַיִּדְעֶתֶם אֶת־תְּנוּאָתִי: ^ח אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי אִם־לֹא וְזֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל־הָעֵדָה הַרְעָה הַזֹּאת הַנוֹעֲדִים עָלַי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתְמוּ וְשֵׁם יִמְתוּ: ^ט וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ וַיָּשׁוּבוּ כְּתִיב וַיִּלְוּוּ קָרִי וַיִּלְוּוּ עָלָיו אֶת־כָּל־הָעֵדָה לְהוֹצִיא דָבָר עַל־הָאָרֶץ: ^י וַיִּמְתּוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דַבַּר־הָאָרֶץ רַעָה בַּמַּגִּפָּה לִפְנֵי יְהוָה: ^{יא} וַיהוֹשֻׁעַ בְּנֵי־נֹון וְכָלֵב בְּנֵי־יִפְנֹה חִיו מִן־הָאֲנָשִׁים הַהֵם הַהֹלְכִים לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ: ^{יב} וַיִּדְבַר מֹשֶׁה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד: ^{יג} וַיִּשְׁכַּמוּ בַּבֹּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל־רֹאשֵׁי־הָהָר לֵאמֹר הֲנִנּוּ וַעֲלִינוּ אֶל־הַמְּקוֹם אֲשֶׁר־אָמַר יְהוָה בְּיַמְּנוּ: ^{יד} וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לָמָּה זֶה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־פִּי יְהוָה וְהוּא לֹא תִצְלַח: ^{טו} אֲלֵתְעַלּוּ בִּי אִין יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנְגְּפוּ לִפְנֵי אֵיבֵיכֶם: ^{טז} כִּי הָעַמְלָקִי וְהַכְּנַעֲנִי שָׂם לִפְנֵיכֶם וּנְפַלְתֶּם בַּחֲרֵב כִּי־עַל־פִּנְ שַׁבְתֶּם מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְלֹא־יְהִיֶּה יְהוָה עִמָּכֶם: ^{טז} וַיַּעֲפְלוּ לַעֲלוֹת אֶל־רֹאשׁ הָהָר וְאַרְוֹן בְּרִית־יְהוָה וּמֹשֶׁה לֹא־מָשׂוּ מִקְרַב הַמַּחֲנֶה: ^{יז} וַיִּרְדַּ הָעַמְלָקִי

וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּהָר הַהוּא וַיִּכְתּוּם עַד־הַחֲרָמָה: ^פ מִן « וַיִּדְבַר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^צ דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמַּרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְּאוּ אֶל־אָרֶץ מוֹשְׁבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם: ^ק וַעֲשִׂיתֶם אִשָּׁה לַיהוָה עֹלָה אוֹ־זֶבֶח לְפָלֵא־גִידֹר אוֹ בַגְּדָה אוֹ בַמַּעֲרִיכִים לַעֲשׂוֹת רִיחַ נִיחַח לַיהוָה מִן־הַבֶּקֶר אוֹ מִן־הַצֹּאן: ^{קא} וְהִקְרִיב הַמַּקְרִיב קִרְבָּנוּ לַיהוָה מִנְחַח סֹלֶת עֲשָׂרוֹן כָּלוֹל בַּרְבַּעִית הַחֵיז שְׁמֹן: ^{קב} וַיִּזֵּן לַגֶּסֶד רְבִיעִית הַחֵיז תַּעֲשֶׂה עַל־הָעֹלָה אוֹ לִזְבַּח לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד: ^{קג} אוֹ לֵאיל תַּעֲשֶׂה מִנְחַח סֹלֶת שְׁנֵי עֲשָׂרִים כָּלוֹלָה בַּשְּׁמֹן שְׁלֹשִׁית הַחֵיז: ^{קד} וַיִּזֵּן לַגֶּסֶד שְׁלֹשִׁית הַחֵיז תַּקְרִיב רִיח־נִיחַח לַיהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לג עמ' 85)

עד מתי לעדה הרעה הזאת (יה, כז)

ר"ל למדו מפאן שְׁעֲשֶׂה מִיִּשְׂרָאֵל נִקְרָאִים 'עֵדָה'. וקשה, מדוע נלמד דין זה מ'עדה' רעה דוקא. ויש לומר, שְׁבִיבָה נִרְמָז שְׁחָטָא הַמְרַגְלִים לא היה חטא פּוּמְוֶן הַפְּשׁוּט, אֶלָּא טְעוּת - הם חֲשָׁבוּ שְׁכַדִּי לְהַגִּיעַ לְדַבְּרוֹת בְּהָ יֵשׁ לְהַתְּבַדֵּד בַּמִּדְבָּר, וְלֹא לְהַכְּנֵס לְאָרֶץ וְלְהַתְּעַסֵּק עִם גְּשָׁמִיּוֹת הָעוֹלָם. אֶלָּא שְׁמַצַּד גְּדֹל מַעֲלָתָם וְדַבְּרוֹתָם בְּעַבְדוּת ה', הָרִי זֶה חָטָא גְּדוֹל וְחָמוּר.

חמישי ^ה וְכִי־תַעֲשֶׂה בְּנֵי־בֶקֶר עֹלָה אוֹ־זֶבֶח לְפָלֵא־גִידֹר אוֹ־שְׁלָמִים לַיהוָה: ^ו וְהִקְרִיב עַל־בְּנֵי־הַבֶּקֶר מִנְחַח סֹלֶת שְׁלֹשָׁה עֲשָׂרִים כָּלוֹל בַּשְּׁמֹן חֲצִי הַחֵיז: ^ז וַיִּזֵּן תַּקְרִיב לַגֶּסֶד חֲצִי הַחֵיז אִשָּׁה רִיח־נִיחַח לַיהוָה: ^ח כִּכָּה יַעֲשֶׂה לְשׂוֹר הָאֶחָד אוֹ לֵאיל הָאֶחָד אוֹ־לִשָּׁה כַּכְּבָשִׁים אוֹ בַעֲזִים: ^ט כַּמִּסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כִּכָּה תַעֲשׂוּ לְאֶחָד כַּמִּסְפָּרָם: ^י כָּל־הָאֲזִרְחָ יַעֲשֶׂה־כִּכָּה אֶת־אֵלֶּה לְתַקְרִיב אִשָּׁה רִיח־נִיחַח לַיהוָה: ^{יא} וְכִי־יִגְדֹר אֶתְכֶם גֹּר אוֹ אֲשֶׁר־בְּתוֹכְכֶם לְדַרְתֵּיכֶם וַעֲשֶׂה אִשָּׁה רִיח־נִיחַח לַיהוָה כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ בֵּן יַעֲשֶׂה: ^{יב} חֲקֹהֵל חֲקָה אַחַת לָכֶם וְלִגְר הַגֵּר חֲקַת עוֹלָם

גם האמונה שכווכבים ומזלות אינם רק כגרון ביד החוצב בו, אלא הם בעלי שליטה והשפעה עצמית. ומצות חלה מבטלת אמונה זו, שהרי האדם המקים את המצוה מזהיר בכך שפעה זו, שקבל באמצעות כחות הטבע, באה בעצם מהקב"ה.

שביעי כו ואם נפש אחת תחטא בשגגה והקריבה עז בתשנתה לחטאת: כה וכפר הכהן על-הנפש השוגגת בחטאה בשגגה לפני יהוה לכפר עליו ונסלח לו: כה האזרח בבני ישראל ולגר הגר בתוכם תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה: והנפש אשר-תעשה | ביד רמה מן-האזרח ומן-הגר את-יהוה הוא מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה: כה כי דבר-יהוה בזה ואת מצותו הפר הכרת | תפרת הנפש ההוא עונה בה: פ ויהיו בני-ישראל במדבר וימצאו איש מקשש עצים ביום השבת: ויקריבו אתו המצאים אתו מקשש עצים אל-משה ואל-אהרן ואל כלהעדה: ויניחו אתו במשמר כי לא פרש מהיעשה לו: כה ויאמר יהוה אל-משה מות יומת האיש רגום אתו באבנים כלהעדה מחוץ למחנה: ויצאו אתו כלהעדה אל מחוץ למחנה וירגמו אתו באבנים וימת כאשר צוה יהוה את-משה: פ ויאמר יהוה אל-משה לאמר: כה דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצת על-כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על-ציצת הכנף פתיל תכלת: כה והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את-כל-מצות יהוה ועשיתם אתם ולא-תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר-אתם זנים אחריהם: כ למען תזכרו ועשיתם את-כל-מצותי והייתם קדשים לאלהיכם: כה אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני יהוה אלהיכם: פפפ

לדרתיכם ככם כגר יהיה לפני יהוה: כה תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם ולגר הגר אתכם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ שלח תשמ"א)

וכי יגור אתכם גר . . ולגר הגר אתכם (טו, יד-טז) בכל פסוק יש חדוש. וכי יגור - בפרשת נסכים "בשר להם שיכנסו לארץ", כי בני ישראל הצטערו מכך שנאמר להם לאחר חטא המרגלים שלא יכנסו לארץ; ומפיון שצער זה היה גם לגרים שהיו בשעת חטא זה, חל הצווי גם על גר. הקהל - לא רק בנסכים, אלא אף בכל המצוות. חקת עולם - גם במצוות שצטוו לדורות. תורה אחת - לא רק בתקום, אלא גם בעדות ובמשפטים.

שישי י וידבר יהוה אל-משה לאמר: כה דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם בבאכם אל-הארץ אשר אני מביא אתכם שמה: כה והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה ליהוה: כ ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה בתרומת גרן פן תרימו אתה: כה מראשית ערסתיכם תתנו ליהוה תרומה לדרתיכם: כ וכי תשגו ולא תעשו את כלהמצות האלה אשר-דבר יהוה אל-משה: כה את כלהאשר צוה יהוה אליכם ביד-משה מן-היום אשר צוה יהוה והלאה לדרתיכם: כ והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כלהעדה פר בן-בקר אחד לעלה לריח ניחח ליהוה ומנחתו ונספו פמשפט ושעיר-עזים אחד לחטת: כה וכפר הכהן על-כל-עדת בני ישראל ונסלח לכל-עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכלהעם בשגגה: כ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 183)

ראשית ערסתיכם חלה תרימו תרומה (טו, כ) איתא במדרש, שכל המקום מצות חלה כאלו בטל עבודה-זרה. ויש לבאר, דהנה חטא של עבודה-זרה הוא

חצי קריש

וַתַּגְדֵּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹהָ רַבָּא. אַמֵּן בְּעֵלְמָא דִּי בְרָא כְרַעוּתָהּ
 וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוּרְקָנָהּ וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ.
 אַמֵּן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעֵנְלָא
 וּבְזִמְן קָרִיב וְאַמְרוּ אַמֵּן: אַמֵּן יְהֵא שְׁמַה רַבָּא מְבַרַךְ לְעַלְמֵי וּלְעַלְמֵי
 עַלְמֵי. יְחַבְדֵּי: יְהֵא שְׁמַה רַבָּא מְבַרַךְ לְעַלְמֵי וּלְעַלְמֵי עַלְמֵי.
 יְתַבְרַךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמֵם, וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר,
 וַיִּתְעַלֶּה, וַיִּתְחַלֵּל, שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אַמֵּן לְעֵלְא מִן
 כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחְמָתָא, דְאַמְרִין
 בְּעֵלְמָא, וְאַמְרוּ אַמֵּן: אַמֵּן

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת פרשת שלח. תשי"ג)

בְּסִיּוּם פְּרֻשַׁת צִיצִית, נֶאֱמַר: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר
 הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם". עֲלוּל אָדָם לַעֲשׂוֹת "חֻשְׁבוֹן",
 שְׁדַרְךָ הַתּוֹרָה הִיא הַפּוּקָה שֶׁל דְרָךְ הָעוֹלָם: הוּא נִדְרָשׁ
 לְשִׁמּוֹר שְׁבַת יוֹם-טוֹב, וְעוֹד לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם מַחֵל עַל
 הַקִּדְשׁ, לְמִרוֹת שֵׁישׁ לוֹ מִתְּחִרִים גּוֹיִים, וְלַהֲבַדִּיל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 שְׂאֵינֶם שׁוֹמְרֵי שְׁבַת. הוּא נִדְרָשׁ מִיֵּד בְּקוֹמוֹ מִשְׁנֵתוֹ לְהִתְפַּלֵּל,
 וְאַחֲרֵי-כֵן לְלַמֵּד, וְרַק לְאַחַר מִפְּנֵי - לְהִתְפַּנּוֹת לְמִסְתָּרוֹ.
 וּבְהִיּוֹתוֹ שׁוֹקֵעַ כְּכֹר בְּעֵסֶק, הוּא נִדְרָשׁ, בְּעֵצֶם הַיּוֹם, בְּעִצְמוֹ
 שֶׁל מִסְתָּר, לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה - שְׁזָהוּ הָרִי גִדְל הַחֲבִיבוֹת שֶׁל
 תְּפִלַּת מִנְחָה. בְּעָרְב, עֲלִיו שׁוֹב לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת עֶרְבִית וְלִקְרֹא

קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה. כֵּן הוּא נִדְרָשׁ לְזִהִירוֹת בְּגִנְיָה,
 גְּזֵלָה, אוֹנָאָה וְהַשְׁגַּת גְּבוּל - וְלַהֲפֵךְ מִדְרָכֵי הַמִּסְתָּר, צָפָה
 הָרִי הַשְּׂאֵלָה: אִיךָ יָכוֹל הוּא לְהִתְנַהֵג עַל-פִּי תוֹרָה, בְּשִׁעָה
 שֶׁהִיא הַפּוּקָה שֶׁל דְרָךְ הָעוֹלָם?

לְכֵן נֶאֱמַר בְּסִיּוּם פְּרֻשַׁת צִיצִית - שְׁהָרִי תִכֵּן הַצִּיצִית הוּא,
 כְּאִמּוֹר, לְמַעַלָּה מִטַּעַם וְדַעַת, כְּנִ"ל: בְּשִׁעָה שְׂאֵין אָדָם
 מִתְחַשֵּׁב בְּשׁוּם מְדִידוֹת וְהַגְּבֻלוֹת שֶׁל טַעַם וְדַעַת, וּמְקַיֵּם
 מִצְוֹת לְמַעַלָּה מִטַּעַם וְדַעַת, מִתְנַהֵג עִמּוֹ גַם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא לְמַעַלָּה מִהַגְּבֻלַת הַטַּבַּע.

מִפְטִיר טו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: לֹא יִדְבֹר
 אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית
 עַל-כַּנְפֵי בְגֵדֵיהֶם לְדוֹרָתָם וְנִתְּנוּ עַל-צִיצִית הַכַּנֹּף
 פְּתִיל תְּכֵלֶת: לֹא וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אֹתוֹ
 וּזְכַרְתֶּם אֶת-כָּל-מִצְוֹת יְהוָה וְעָשִׂיתֶם אֹתָם
 וְלֹא-תִתּוּרוּ אַחֲרָי לְכַבֵּכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר-
 אִתְּכֶם זָנִים אַחֲרֵיהֶם: לֹא לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם
 אֶת-כָּל-מִצְוֹתַי וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם:
 כֹּא אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה

אֱלֹהֵיכֶם: פפפ

ק"ט פסוקים, פל"ט סימן.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר-שם משה לפני בני ישראל:

עַיִן-חַיִּים הִיא לְמַחְזוּקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיָּה מְאֹד. דְרָכֶיהָ דְרַכֵּי-נֶעֱם, וְכָל-נִתְיַבְחָתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בְּיַמֶּיהָ,
 בְּשִׂמְלָהּ עֹשֶׂר וְכְבוֹד. יֵי חַפְץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדְרִי:

מְדִיִּיקִים לְגִלּוֹל הַסֵּפֶר תּוֹרָה נֶגַד הַתּוֹרָה, שִׁמְקוּם הַתּוֹרָה יִהְיֶה בְּאִמְצַע הַסֵּפֶר תּוֹרָה מִבְּחוּץ. * הַאֲבֵנֵט חוֹגְרִים
 בַּתְּחִילַת שְׁלִישׁ הַתְּחַתּוֹן שֶׁל הַסֵּפֶר תּוֹרָה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

עטרת מרים

והיא עלתה עליהם אצלם על־הנגן: ט ותאמר אל־האנשים ידעתי כִּי־נתן יהוה לכם את־הארץ ומאן ידעה זאת? מפניו וכִּי־נפלה אימתכם עלינו מפני גדולתכם ורוקמוחכם, ועוד וכִּי נמנו כל־ישבי הארץ מפניכם מפני ראת הרע שישע להם מפם: י כִּי שמענו את אשר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־מִצְרַיִם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לְשֵׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וְלַעֲוֹג אֲשֶׁר הִחְרַמְתֶּם הַשְּׂמֵרָתָם אוֹתָם: יא וּנְשַׁמַּע וַיִּמָּס לְבָבוֹ וְלֹא־קָמָה עוֹד רוּחַ נְבוּרָה בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם לְהִלָּחֵם בִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשָׂמִים מַפְעֵל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת וּמִי יִלָּחֵם וַיַּנְחֵה

את האלהים האדירים האלה: יב ועתה השבעוֹנָא לִי בַיהוָה כִּי־עֲשִׂיתִי עִמָּכֶם חֶסֶד כִּי עָרַן לֹא עֲשִׂיתֶם לִי מִדָּבָר מֵאִמְרָה לִפְנֵי וְעֲשִׂיתֶם גַּם־אִתָּם עִם־בֵּית אָבִי חֶסֶד וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֲמַת סִיחֹן אֲמַתִּי לְמַעַן יֵדְעוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְכָל יְשָׁלוֹת בְּנֵי יָד: יג וְהִחִיתֶם אֶת־אָבִי וְאֶת־אִמִּי וְאֶת־אֲחֵי וְאֶת־אֲחֹתַי וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת־נַפְשֹׁתֵינוּ מִמּוֹת: יד וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נִפְשָׁנו תַּחְתִּיכֶם לְמוֹת כִּי לְהִצִּיל אֲתָכֶם אִם לֹא תִגִּידוּ אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה אֵת הָאוֹת שֶׁנָּתַנָּה לָּךְ, שְׁלֹא נַעֲשֶׂה אֲחֵרִים עִם בֵּית בְּחוּמָה לְהִצִּיל וְהָיָה בְּתֵת יְהוָה לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וְעֲשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד שֶׁנָּתַן לָכֶם מִתְּנֵת רַבּוֹת וּבְכוֹד וְאֲמַת כַּמָּה שֶׁנָּתַח אֲתָכֶם: טו וְתוֹרְדֶם בְּחָבֶל בְּעַד הַחֲלוֹן כִּי שַׁעֲרֵי הַעִיר סָגוּר כִּי בֵיתָה בְּקִיר הַחֲלוֹמָה כִּי תַחֲלוֹן אֶל מַחוּץ לְחוּמָה וּבְחוּמָה תִּיּא יוֹשְׁבֵת: טז וְתֹאמַר לָהֶם הִתְרָה לָכֶם פֶּךָ וּפְגַעוּ וַיִּפְּשׂוּ בְכֶם הַרְדָּפִים כִּשְׁתַּלְכּוּ עִמָּה לְדַרְכְּכֶם וּנְחַבְתֶּם שְׁמֹת תַּפְתִּירוּ בְּמִקוֹם מְחַבֵּא שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שׁוֹב הַרְדָּפִים וְאַחַר תִּלְכּוּ לְדַרְכְּכֶם: יז וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים נָקִים נַתַּה נָקִים אֲנַחְנוּ מִשְׁבַּעְתְּךָ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: יח חֲרִי אֲנִי תוֹלֵם הַדָּבָר כִּד לַעֲשׂוֹת הָאוֹת הַזֶּה הִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּאִים בְּאָרֶץ אֶת־תְּקוּתָת חוּטֵי הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בְּחֲלוֹן אֲשֶׁר הוֹרְדְתָנוּ כֹּו וְאֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ וְאֶת־אֲחִיךָ וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִיךָ תֹאסִפִי אֶלֶיךָ הַבֵּיתָה: יט וְהָיָה כָּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִדְּלָתִי בֵיתְךָ הַחוּצָה דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְאֲנַחְנוּ נָקִים וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה אֲחִיךָ וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִיךָ תֹאסִפִי תַכְּנִסִי אֶלֶיךָ הַבֵּיתָה: יט וְהָיָה כָּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִדְּלָתִי בֵיתְךָ הַחוּצָה דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ הוּא נִתְחַב בְּדָמוֹ שְׁלֹא

עליהם על־הנגן: ט ותאמר אל־האנשים ידעתי כִּי־נתן יהוה לכם את־הארץ וכִּי־נפלה אימתכם עלינו וכִּי נמנו כל־יְשָׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: י כִּי שמענו את אשר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: יא וּנְשַׁמַּע וַיִּמָּס לְבָבוֹ וְלֹא־קָמָה עוֹד רוּחַ נְבוּרָה בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם לְהִלָּחֵם בִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשָׂמִים מַפְעֵל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת וּמִי יִלָּחֵם וַיַּנְחֵה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשָׂמִים מַפְעֵל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת: יב ועתה השבעוֹנָא לִי בַיהוָה כִּי־עֲשִׂיתִי עִמָּכֶם חֶסֶד וְעֲשִׂיתֶם גַּם־אִתָּם עִם־בֵּית אָבִי חֶסֶד וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֲמַת סִיחֹן אֲמַתִּי לְמַעַן יֵדְעוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְכָל יְשָׁלוֹת בְּנֵי יָד: יג וְהִחִיתֶם אֶת־אֲבִי וְאֶת־אִמִּי וְאֶת־אֲחֵי וְאֶת־אֲחֹתַי וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת־נַפְשֹׁתֵינוּ מִמּוֹת: יד וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נִפְשָׁנו תַּחְתִּיכֶם לְמוֹת אִם לֹא תִגִּידוּ אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה אֵת הָאוֹת שֶׁנָּתַנָּה לָּךְ, שְׁלֹא נַעֲשֶׂה אֲחֵרִים עִם בֵּית בְּחוּמָה לְהִצִּיל וְהָיָה בְּתֵת יְהוָה לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וְעֲשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד שֶׁנָּתַן לָכֶם מִתְּנֵת רַבּוֹת וּבְכוֹד וְאֲמַת כַּמָּה שֶׁנָּתַח אֲתָכֶם: טו וְתוֹרְדֶם בְּחָבֶל בְּעַד הַחֲלוֹן כִּי שַׁעֲרֵי הַעִיר סָגוּר כִּי בֵיתָה בְּקִיר הַחֲלוֹמָה כִּי תַחֲלוֹן אֶל מַחוּץ לְחוּמָה וּבְחוּמָה תִּיּא יוֹשְׁבֵת: טז וְתֹאמַר לָהֶם הִתְרָה לָכֶם פֶּךָ וּפְגַעוּ וַיִּפְּשׂוּ בְכֶם הַרְדָּפִים כִּשְׁתַּלְכּוּ עִמָּה לְדַרְכְּכֶם וּנְחַבְתֶּם שְׁמֹת תַּפְתִּירוּ בְּמִקוֹם מְחַבֵּא שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שׁוֹב הַרְדָּפִים וְאַחַר תִּלְכּוּ לְדַרְכְּכֶם: יז וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים נָקִים נַתַּה נָקִים אֲנַחְנוּ מִשְׁבַּעְתְּךָ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: יח חֲרִי אֲנִי תוֹלֵם הַדָּבָר כִּד לַעֲשׂוֹת הָאוֹת הַזֶּה הִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּאִים בְּאָרֶץ אֶת־תְּקוּתָת חוּטֵי הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בְּחֲלוֹן אֲשֶׁר הוֹרְדְתָנוּ כֹּו וְאֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ וְאֶת־אֲחִיךָ וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִיךָ תֹאסִפִי אֶלֶיךָ הַבֵּיתָה: יט וְהָיָה כָּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִדְּלָתִי בֵיתְךָ הַחוּצָה דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְאֲנַחְנוּ נָקִים וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה אֲחִיךָ וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִיךָ תֹאסִפִי תַכְּנִסִי אֶלֶיךָ הַבֵּיתָה: יט וְהָיָה כָּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִדְּלָתִי בֵיתְךָ הַחוּצָה דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ הוּא נִתְחַב בְּדָמוֹ שְׁלֹא

שי למורא של הירדן. ט) נמנו, נמסו. (י) החרמתם, השמדתם. (יב) אות אמת, סימן ברור שמכירוהו. (יז) נקים אנחנו, הרי אנו תולים הדבר כך לעשות את האות הזה. (יח) תקנות, לשון קו ותכל השני, הנכונע בצבע אדם שנקרא

שי למורא

"שני" כג) ויעברו, עברו את הדרך.
כד) כי נתן ה' בידנו, כזה שראו
שהצילם ה' בדרך גם.

אתך בבית דמו בראשנו אסיד תהיה
בו: כואם תגיד את דברנו זה והיינו

נקים משבעתך אשר השבעתנו: כא ותאמר כדברכם כן הוא
ותשלחם וילכו ותקשר את תקנת השני בחלון: כב וילכו ויבאו
ההרה וישבו שם שלשת ימים עד שבו הודפים ויבקשו
הודפים בכל הדרך ולא מצאו: כג וישבו שני האנשים וירדו
מהר ויעברו ויבאו אליהושע בנגון ויספרו לו את כל
המצאות אותם: כד ויאמרו אליהושע כי נתן יהוה בידנו
את כל הארץ וגם נמגו כל ישרי הארץ מפנינו:

עטרת מרים

שמר עצמו ואנחנו נקים כי לא היה
אפשר לשמרו מן הפיתה וכל אשר
יהיה אתך בבית דמו בראשנו
אסיד תהיה בו: כואם תגיד
את דברנו זה באופן שמלטו שאר
יושבי העיר כזה הפית והיינו נקים
משבעתך אשר השבעתנו:
כא ותאמר כדברכם כן הוא
ותשלחם דרך ההר וילכו ותקשר
את תקנת השני בחלון:
כב וילכו ויבאו ההרה וישבו
שם שלשת ימים עד שבו
הודפים ויבקשו הודפים בכל
הדרך ולא מצאו: כג וישבו שני
האנשים וירדו מהר ויעברו
ויבאו אליהושע בנגון ויספרו לו
את כל המצאות אותם מה שקרה להם: כד ויאמרו אליהושע
תכלית הדבר הוא כי נתן יהוה בידנו
את כל הארץ וגם נמגו כל ישרי הארץ מפנינו:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות,
האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שפל דבריו אמת וצדק:
נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דברך, ודבר אחד מדברך אחר לא ישוב
ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו:
רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה
בימינו. ברוך אתה יי, משמח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהינו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך,
במהרה יבוא ויגל לבנו, על פסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד
אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכפה גרו לעולם ועד:
ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי
אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו
מודים לך, ומברכים אותך, יתברך שמך בפני כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך
אתה יי, מקדש השבת:

עליהן | קמרת לפני יהוה מחר יהוה האיש
 אשר יבחר יהוה הוא הקדוש רב לכם בני לוי:
 (ישראל) ח ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי:
 ט המעט מכם פי הבדיל אלהי ישראל אתכם
 מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבד את
 עבדת משכן יהוה ולעמוד לפני העדה לשרתם:
 ויקרב אתך ואת כל אחיך בני לוי אתך
 ובקשתם גם כהנה: י לכן אתה וכל עדתך
 הנעדים עלי יהוה ואהרן מה הוא פי כתיב תלונו
 קרי תלינו עליו: יי וישלח משה לקרא לדתן
 ולאבירים בני אליאב ויאמרו לא נעלה: יג המעט
 כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו
 במדבר כיתשתרר עלינו גם השתרר:

קריאת התורה למנחת שבת קודש
 טז * ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי
 ודתן ואבירים בני אליאב ואון בן פלת בני
 ראובן: ז ויקמו לפני משה ואנשים מבני
 ישראל חמושים ומאתים נשיאי עדה קראי
 מועד אנשי שם: ח ויקהלו על משה ועל אהרן
 ויאמרו אלהם רב לכם פי כל העדה פלם
 קדשים ובתוכם יהוה ומדוע תתנשאו על קהל
 יהוה: (לוי) ט וישמע משה ויפל על פניו: ה וידבר
 אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר וידע יהוה
 את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת
 אשר יבחר בו יקריב אליו: ו זאת עשו קחו לכם
 מחותות קרח וכל עדתו: ז ותנו בתן | איש ושימו

אגרות קודש

בי"ה, כ"ו סיון, תשכ"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום הראשון, בו כתב אודות שאלת הדירה לאחר החתונה בשעה טובה ומוצלחת.

ובכלל שמענו כ"פ מכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, מיוסד על מאמרי רז"ל בכ"מ, אשר בנוגע למקום הדירה והדירה עצמה, יש להתחשב בדעת האשה עקרת הבית, ובפרט כשאחד הטעמים הוא אופי הסביבה שנסים רגישות יותר להשפעת הסביבה והרבה חברות עושה, ומטעמים אלו מהנכון להתישב בכפר חב"ד, ובאם אי אפשרי הדבר בשום אופן מאיזה טעמים שיהיו, אזי משאר האפשרויות לבחור מתאים לנקודה האמורה.

בידעי, אף כי רק [ע"י] מכתבים ולא פא"פ את אביו הו"ח אי"א נ"י שליט"א, תקותי חזקה שיש לו קביעות עתים בלימוד פנימיות התורה שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות, קביעות בכל יום ובהוספה ביום השבת אשר קדש הוא לה' וכדברי האריז"ל החי בזה, ואם בכל הזמנים ובכל המקומות הי' הכרח בזה עאכ"כ בתקופתנו ובאה"ק ת"ו אשר ככתוב עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

פרק ב משנה יב

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, יְהִי מָמוֹן תְּבַרְךָ תְּכַיֵּב עָלֶיךָ כְּשֶׁלֶךְ. וְהִתְקַן עֲצָמְךָ לְלִמּוּד תּוֹרָה, שְׂאִינָה יְרֻשָּׁה לָּךְ. וְכָל מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם:

נקודות משיחות קודש

על משנה זו כתב הרמב"ם⁷: "...ואפילו בשעה שהוא ישן, אם ישן לדעת כדי שתנוח דעתו עליו וינח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את ה' והוא חולה, נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך-הוא. ועל ענין זה ציוו חכמים ואמרו, וכל מעשיך יהיו לשם שמים". והוא מוסיף על כך וכותב: "והוא שאמר שלמה בחכמתו, בכל דרכיך דעהו".⁸ ויש לומר ששני סוגי עבודה הם: א) "כל מעשיך יהיו לשם שמים", ב) "בכל דרכיך דעהו".

כאשר האדם עוסק בדברי הרשות כגון אכילה, שתייה, מסחר וכדומה "לשם שמים", דהיינו כדי שיוכל לעבוד את ה' - מעשיו הם ענייני חול אך הם משמשים אותו לצורך קדושה. זהו "כל מעשיך" - מעשים שלך, של חולין - "יהיו לשם שמים".

אך יש מדריגה גבוהה מזו, והיא כאשר עסקי החולין עצמם מתקדשים ולא רק משמשים לתועלת הקדושה ("לשם שמים"). [כמו כשהאכילה עצמה היא מצוה⁸]. זוהי העבודה של "בכל דרכיך דעהו", לא שהדרכים מובילות ל"דעהו", אלא שהן עצמן בבחינת "דעהו".

לפי זה יומתק מה שהרמב"ם הביא תחילה את מאמר המשנה "וכל מעשיך יהיו לשם שמים" ורק לאחר מכן את מאמר הכתוב "בכל דרכיך דעהו" (אף שלכאורה צריך היה להקדים את דברי הכתוב לדברי המשנה) - מכיון שסדר העבודה הוא מן הקל את הכבד: כדי להגיע לעבודה בדרגת "בכל דרכיך דעהו" יש להתחיל בעבודה של "וכל מעשיך יהיו לשם שמים".

(לקוטי שיחות. כרך ג, עמ' 907, 931)

בתפארת-ישראל הקשה, הרי נאמר¹ "תורה ציווה לנו משה מורשה קהלת יעקב", כלומר, שהתורה היא ירושה? ואיך אומר כאן "שאינה ירושה"?

ויש לתרץ הקושיא, כי באמת יש בתורה שתי בחינות: א) "ירושה" - התורה היא ירושה לכל אחד מישראל, ב) "מכר" - וכמאמר חז"ל³ "אמר הקב"ה לישראל נוכרתי לכם תורת". בחינת "ירושה" שבתורה - משמעה שהתורה "שייכת" לכל אחד ואחד מישראל, שהרי ירושה אינה תלויה במצבו או בגילו של היורש, ולכן עצם החיוב ללמוד תורה הוא שווה בכלם, כלשון הרמב"ם⁴ - "כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר וכו'", ולא משנה מהי מידת הבנתו בתורה.

בחינת "מכר" שבתורה - מכוונת להבנת התורה. דהיינו, כמו במכר, הקונה אינו מקבל חנם, אלא עליו לשלם תמורת החפץ שקנה⁵, כמו כן הוא בנוגע להבנת התורה; כדי להבין היטב את חכמת התורה יש להשקיע עבודה ויגיעה.

על בחינה זו השניה - "מכר" - נאמר במשנתנו "התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך". כדי להבין ולהשכיל בתורה (כל אחד ואחד לפי כשרונותיו) לא מספיק "לרשת" את התורה אלא צריך גם "לקנות" אותה. "קנין" התורה נעשה על-ידי "ארבעים ושמונה דברים" שהתורה נקנית בהם ומפורטים לקמן במסכת⁶.

(לקוטי שיחות, כרך יג, עמ' 115,

שיחות קודש תש"מ - פרשת מטות מסעי)

(1) ברכה לג, ד. 2) ועד שדרשו "לנו מורשה ולא להם (לעכו"ם)", ולכן עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה. 3) שמות רבה לג, א. 4) הלכות תלמוד תורה פרק א ה"ו. 5) ראה לקוטי שיחות שם שיש אף בחינה שלישית בתורה מתנה. בחינה זו מתייחסת לעניינים בתורה שהם למעלה מכוח הבנת הנבראים, וניתנים לאדם בדרך של מתנה מלמעלה. 6) פרק ו משנה ו. 7) הלכות דעות פרק ג הלכה ג. 8) כדוגמת אכילת שבת או אכילת קודשים, שהן עצמה מצוה.

לוח זמנים לשבוע פרשת שלח באה"ק (בהעלותך בחו"ל) בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		מנחה גדולה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	אדמו"ה ז		מג"א		ש	א	
										ש	א	ש	א			
20:30	19:28	20:18	20:17	19:48	19:47	13:18	13:17	10:21	10:20	9:08	9:07	8:27	8:26	5:37	5:36	באר שבע (ק)
20:34	19:25	20:22	20:20	19:55	19:53	13:18	13:16	10:19	10:18	9:05	9:04	8:23	8:22	5:32	5:32	חיפה (ק)
20:30	19:13	20:18	20:16	19:53	19:52	13:17	13:15	10:19	10:18	9:06	9:04	8:24	8:23	5:34	5:33	ירושלים (ק)
20:33	19:30	20:21	20:19	19:50	19:49	13:18	13:17	10:20	10:19	9:07	9:06	8:25	8:24	5:35	5:34	תל אביב (ק)
22:03	20:41	21:44	21:42	20:59	20:57	13:37	13:35	10:16	10:15	8:53	8:52	7:38	7:37	4:54	4:53	אוסטריה, וינה (ק)
17:52	16:51	17:40	17:39	17:09	17:09	12:52	12:51	10:47	10:45	9:57	9:55	9:17	9:15	7:36	7:34	אוסטריה, מלבורן (ח)
21:54	20:36	21:36	21:34	20:54	20:52	13:39	13:37	10:21	10:20	9:00	8:59	7:52	7:52	5:04	5:04	אוקראינה, אודסה (ק)
21:36	20:14	21:16	21:15	20:32	20:30	13:11	13:09	9:50	9:49	8:28	8:27	7:13	7:13	4:29	4:29	אוקראינה, זוניצק (ק)
21:50	20:27	21:30	21:28	20:45	20:44	13:22	13:21	10:01	10:00	8:38	8:37	7:21	7:20	4:38	4:38	אוקראינה, דניפופטרובסק (ק)
22:30	21:02	22:08	22:06	21:20	21:18	13:48	13:47	10:23	10:22	8:59	8:58	7:22	7:23	4:55	4:54	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
22:24	20:55	22:02	22:00	21:13	21:11	13:41	13:40	10:15	10:14	8:51	8:50	7:08	7:11	4:46	4:46	אוקראינה, קייב (ק)
22:14	21:00	21:56	21:54	21:18	21:17	14:04	14:03	10:48	10:47	9:28	9:27	8:24	8:24	5:35	5:34	איטליה, מילאנו (ק)
18:53	18:01	18:43	18:42	18:19	18:18	12:46	12:45	10:15	10:14	9:12	9:11	8:41	8:40	6:13	6:11	אקוודור, קיטו (ח)
18:32	17:34	18:21	18:20	17:52	17:51	13:26	13:24	11:17	11:16	10:26	10:25	9:48	9:47	8:01	7:59	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:09	18:05	18:57	18:56	18:23	18:22	14:17	14:16	12:15	12:14	11:27	11:26	10:45	10:43	9:11	9:09	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
21:26	20:18	21:11	21:10	20:37	20:35	13:46	13:44	10:39	10:38	9:22	9:21	8:32	8:31	5:40	5:39	ארה"ב, בולטימור (ק)
21:21	20:12	21:06	21:04	20:30	20:29	13:35	13:34	10:27	10:26	9:09	9:08	8:17	8:16	5:25	5:24	ארה"ב, ברוקלין (ק)
21:22	20:13	21:07	21:05	20:31	20:29	13:36	13:35	10:27	10:26	9:10	9:09	8:18	8:17	5:25	5:25	ארה"ב, גרדי סיטי (ק)
22:05	20:54	21:50	21:48	21:13	21:11	14:12	14:11	11:01	11:00	9:43	9:42	8:48	8:47	5:56	5:55	ארה"ב, דטרויט (ק)
21:06	20:08	20:55	20:53	20:26	20:25	13:59	13:57	11:03	11:02	9:50	9:49	9:10	9:09	6:21	6:20	ארה"ב, האוסטון (ק)
20:50	19:48	20:37	20:36	20:06	20:05	13:30	13:29	10:30	10:29	9:16	9:15	8:32	8:31	5:42	5:41	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:54	19:57	20:43	20:42	20:16	20:14	13:57	13:56	11:05	11:04	9:55	9:53	9:17	9:16	6:30	6:29	ארה"ב, מיאמי (ק)
21:20	20:10	21:05	21:03	20:29	20:27	13:32	13:30	10:22	10:21	9:04	9:03	8:11	8:10	5:19	5:18	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
21:44	20:36	21:29	21:28	20:54	20:52	14:00	13:58	10:51	10:50	9:34	9:33	8:42	8:41	5:50	5:49	ארה"ב, פיטסבורג (ק)
21:21	20:11	21:06	21:04	20:29	20:28	13:31	13:29	10:20	10:19	9:02	9:01	8:08	8:07	5:16	5:15	ארה"ב, שיקגו (ק)
18:44	17:51	18:34	18:33	18:09	18:08	13:05	13:03	10:43	10:42	9:45	9:44	9:13	9:12	7:00	6:59	בוליביה, לה-פס (ח)
23:16	21:44	22:52	22:50	22:02	22:00	14:26	14:24	10:58	10:57	9:33	9:33	7:44	7:43	5:27	5:26	בלגיה, אנטוורפן (ק)
23:12	21:42	22:50	22:48	22:00	21:58	14:26	14:24	10:59	10:58	9:35	9:34	7:44	7:43	5:29	5:28	בלגיה, בריסל (ק)
18:06	17:16	17:55	17:54	17:34	17:33	12:39	12:37	10:22	10:20	9:26	9:25	8:53	8:51	6:48	6:47	ברזיל, סאן פאולו (ח)
17:55	17:00	17:45	17:44	17:19	17:17	12:27	12:25	10:09	10:08	9:14	9:12	8:40	8:39	6:35	6:33	ברזיל, ריו דה-ז'ניירו (ח)
22:36	21:08	22:13	22:11	21:24	21:22	13:44	13:43	10:16	10:15	8:51	8:50	7:02	7:01	4:43	4:43	בריטניה, לונדון (ק)
23:06	21:27	22:39	22:37	21:42	21:40	13:53	13:52	10:20	10:20	8:53	8:53	7:11	7:10	4:40	4:39	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
22:53	21:17	22:27	22:25	21:35	21:33	13:51	13:49	10:20	10:19	8:54	8:53	7:08	7:07	4:43	4:43	גרמניה, ברלין (ק)
22:49	21:21	22:27	22:25	21:39	21:37	14:08	14:07	10:43	10:42	9:19	9:19	7:45	7:46	5:16	5:15	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:01	17:13	17:51	17:50	17:31	17:30	12:39	12:38	10:24	10:23	9:30	9:28	8:55	8:54	6:55	6:53	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:55	19:01	19:45	19:43	19:19	19:17	13:14	13:12	10:28	10:26	9:19	9:18	8:45	8:43	6:02	6:01	הודו, מומבאי (ח)
19:50	18:56	19:40	19:38	19:14	19:12	13:10	13:08	10:24	10:23	9:16	9:15	8:41	8:40	5:59	5:58	הודו, פונה (ח)
21:47	20:27	21:28	21:26	20:45	20:43	13:26	13:24	10:06	10:05	8:44	8:43	7:32	7:32	4:46	4:46	הונגריה, בודפשט (ק)
20:27	19:18	20:12	20:10	19:36	19:34	12:40	12:39	9:31	9:30	8:13	8:12	7:21	7:20	4:28	4:28	טורקיה, איסטנבול (ח)
21:39	20:33	21:25	21:23	20:51	20:50	14:04	14:03	10:59	10:58	9:43	9:42	8:55	8:54	6:03	6:02	יוון, אתונה (ק)
22:05	20:45	21:46	21:44	21:04	21:02	13:46	13:45	10:28	10:26	9:06	9:05	7:57	7:56	5:10	5:09	מולדובה, קישינב (ק)

לוח זמנים לשבוע פרשת שלח באה"ק (בהעלותך בחו"ל) בערים שונות בעולם רלט

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יציא שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		מנחה גדולה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
										ש	א	ש	א			
19:53	18:59	19:43	19:42	19:17	19:16	13:11	13:10	10:25	10:23	9:16	9:15	8:41	8:40	5:59	5:57	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)
17:42	16:34	17:29	17:28	16:52	16:51	13:01	13:00	11:04	11:03	10:19	10:17	9:33	9:31	8:10	8:08	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)
19:42	18:44	19:31	19:29	19:02	19:01	12:40	12:39	9:47	9:45	8:35	8:34	7:56	7:55	5:09	5:08	נפאל, קטמנדו (ח)
20:36	19:26	20:21	20:20	19:46	19:45	12:54	12:52	9:46	9:45	8:29	8:28	7:38	7:37	4:46	4:45	סין, בייג'ין (ח)
19:46	18:54	19:36	19:35	19:12	19:11	13:37	13:36	11:05	11:03	10:02	10:00	9:30	9:29	7:01	6:59	סינגפור, סינגפור (ח)
22:19	20:43	21:55	21:52	21:01	20:59	13:20	13:19	9:50	9:49	8:24	8:23	6:38	6:37	4:14	4:14	פולין, ורשא (ק)
18:27	17:35	18:17	18:16	17:53	17:52	12:40	12:39	10:16	10:15	9:17	9:16	8:45	8:44	6:28	6:26	פרו, לימה (ח)
22:33	21:16	22:15	22:13	21:34	21:33	14:22	14:21	11:05	11:04	9:45	9:44	8:40	8:40	5:51	5:50	צרפת, ליוון (ק)
23:04	21:42	22:44	22:42	22:00	21:58	14:33	14:32	11:11	11:10	9:48	9:47	8:28	8:27	5:47	5:46	צרפת, פריז (ק)
18:44	17:52	18:35	18:33	18:10	18:09	12:29	12:28	9:54	9:53	8:50	8:49	8:19	8:18	5:46	5:45	קולומביה, בוגוטה (ח)
21:58	20:48	21:41	21:40	21:06	21:04	13:58	13:57	10:45	10:44	9:26	9:25	8:27	8:27	5:36	5:35	קנדה, טורונטו (ק)
21:45	20:30	21:28	21:26	20:48	20:47	13:35	13:34	10:19	10:18	8:59	8:58	7:55	7:54	5:06	5:05	קנדה, מונטריאול (ק)
20:47	19:44	20:34	20:33	20:03	20:01	13:24	13:22	10:22	10:21	9:08	9:07	8:23	8:22	5:32	5:31	קפריסין, לרנקה (ק)
23:12	21:20	22:40	22:38	21:38	21:36	13:41	13:40	10:05	10:04	8:36	8:35	6:58	6:57	4:18	4:18	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
23:01	21:05	22:25	22:22	21:23	21:21	13:15	13:14	9:36	9:35	8:06	8:05	6:31	6:30	3:45	3:44	רוסיה, מוסקבה (ח)
21:23	20:03	21:04	21:02	20:21	20:19	13:03	13:02	9:44	9:43	8:22	8:21	7:12	7:11	4:25	4:24	רוסיה, ורסטוב-על-הדון (ח)
22:28	21:13	22:10	22:08	21:32	21:30	14:08	14:06	10:48	10:47	9:26	9:26	8:15	8:15	5:29	5:28	שווייץ, ציריך (ק)
19:23	18:30	19:13	19:12	18:48	18:47	12:52	12:51	10:11	10:09	9:04	9:03	8:31	8:30	5:52	5:51	תאילנד, בנגקוק (ח)

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל

שַׁבַּת קִדְּשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתוּלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעֲדֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתִדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתִסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתִגְיַעֲנוּ לְמַחֲזוֹ חֲפִצְנוּ לְחַיִּים וְלְשִׂמְחָה וְלְשָׁלוֹם, (ואם דעתו לחזור מיד אומר וְתִתְחַזְּרֵנוּ לְשָׁלוֹם), וְתִצְיַלְנוּ מִכָּל-אֵיִב וְאֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת רָעוֹת בַּדֶּרֶךְ וּמִכָּל-פּוֹרְעָנִיּוֹת הַמְתַּרְגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לְעוֹלָם. וְתִשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל-מַעֲשֵׂה יְדֵינוּ, וְתִתְנֵנִי לְחֵן וְלְחֶסֶד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל-רוֹאֵינוּ, וְתִגְמְלֵנוּ חֲסָדִים טוֹבִים וְתִשְׁמַע קוֹל תְּפִלָּתֵנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל-פֶּה: בְּרוּךְ אַתָּה יי, שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:

לזכות

לוי ש"י הלוי בן חנה

וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

972) 3 9606108 :טקס

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל – P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: (972) 3 9601001

להורדת הקבצים:

Internet www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com • www.lahak.org • www.Chasidut.TV

...

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: office@chazak.co.il – www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00685
16/06/2019

2 3 0 4 - 3 3 7 7

P.P.
שולם
1949
תל אביב

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומונים

